

National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

EX.A

S. O. U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1944:52
FINANSDEPARTEMENTET

FOLKBOKFÖRINGSKOMMITTÉNS

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

TILL

OMORGANISATION AV FOLKBOKFÖRINGEN

STOCKHOLM
1944

Statens offentliga utredningar 1944

Kronologisk förteckning

1. Jordbruksbefolkningens levnadskostnader. Av E. Lindahl och L. Lemne. Marcus. 71 s. **Jo.**
2. Betänkande med förslag angående långtjänstunderbefäl m. m. Beckman. 91 s. **Fö.**
3. Betänkande angående nykterhetstillståndet under krigsåren. Marcus. 336 s. **Fi.**
4. Promemoria med förslag till lag med bestämmelser om allmänna behörighetsvillkor för vissa kommunala uppdrag m. m. Hæggström, 66 s. **S.**
5. Betänkande med förslag till civilförsvarslag m. m. Beckman. 262 s. **S.**
6. Betänkande med förslag till byordningar och instruktioner för ordningsmännen i lappbyarna. Marcus. 85 s. **Jo.**
7. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 1. Marcus. 215 s. **Fi.**
8. Betänkande med förslag angående revision av riksdagens arbetsformer. Norstedt. 114 s. **Ju.**
9. Processlagberedningens förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken m. m. 1. Lagtext. Norstedt. viij, 192 s. **Ju.**
10. Processlagberedningens förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken m. m. 2. Motiv m. m. Norstedt. 500 s. **Ju.**
11. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 4. Tiden juli 1942—juni 1943. Idun. 559 s. **Fo.**
12. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 2. Investeringsutredningens betänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45 Marcus. 272 s. **Fi.**
13. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 3. Bilagor till investeringsutredningens betänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45. Marcus. 77 s. **Fi.**
14. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 4. Marcus. 153 s. **Fi.**
15. Socialvårdskommitténs betänkande. 7. Utredning och förslag angående lag om allmän sjukförsäkring. Beckman. 360 s. **S.**
16. Socialvårdskommitténs betänkande. 8. Kostnadsberäkningar angående lag om allmän sjukförsäkring. Beckman. 91 s. **S.**
17. Betänkande med förslag till åtgärder för främjande av litteraturtjänsten inom de tekniska fackområdena. Hæggström. 165 s. **E.**
18. Betänkande med förslag till vägtrafikstadga m. m. Beckman. 84 s. **K.**
19. Om inrättande av ett samhällsvetenskapligt forskningsråd. Hæggström. 23 s. **E.**
20. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. 1. Skolan i samhällets tjänst. Frågeställningar och problemläge. Idun. 138 s. **E.**
21. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. 2. Sambandet mellan folkskola och högre skola Idun. 354 s. **E.**
22. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. 3. Utredning och förslag angående vidgade möjligheter till högre undervisning för landsbygdens ungdom. Idun. 104 s. **E.**
23. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 3. Förhandlingarna vid sammanträde den 15—den 17 juni 1943 med 1940 års skolutrednings rådgivande nämnd. Idun. (2), 148 s. **E.**
24. Betänkande med förslag rörande revision av lagstiftningen om kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag. Norstedt. 65 s. **Ju.**
25. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 5. Promemoria angående yrkesutbildning för arbetslösa m. m. Hæggström. 92 s. **E.**
26. Befolkningspolitik i utlandet. Beckman. 239 s. **S.**
27. Betänkande med utredning och förslag angående rätten till vissa uppfinningar m. m. Marcus. 83 s. **H.**
28. 1941 års reumatikervårdssakkunnigas betänkande. Del 2. Utredning och förslag rörande behovet av och formen för statligt understöd till utbyggande inom landets sjukvårdsväsen av efterbehandling och konvalescentvård. Sv. Tryckeri AB. 101 s. 6 ritn. **S.**
29. Socialutbildningssakkunniga. 1. Utredning och förslag rörande den högre socialpolitiska och kommunala utbildningen. Hæggström. 192 s. **E.**
30. Ungdomsvårdskommitténs betänkande 1 med utredning och förslag angående psykisk barna- och ungdomsvård. Norstedt. 277 s. **Ju.**
31. Ungdomsvårdskommitténs betänkande 2 med utredning och förslag angående stöd åt ungdomens föreningsliv. Norstedt. 195 s. **Ju.**
32. Slututlåtande avgivet av besparingsberedningens järnvägssakkunniga. Marcus. 169 s. **Fi.**
33. Socialvårdens omfattning och kostnader efter 1930. Beckman. 69 s. **S.**
34. Socialvårdskommitténs betänkande. 9. Utredning och förslag angående revision av lagstiftningen om barnavårdsanstalter och fosterbarnsvård. Beckman. 296 s. **S.**
35. Betänkande med förslag till lag om skyldighet för innehavare av järnväg eller spårväg att hålla stängsel. Norstedt. 76 s. **Ju.**
36. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 6. Marcus. 130 s. **Fi.**
37. Kommunindelningskommittén. 1. Den lantkommunala författningsregleringens historia. Av E. Schalling. Marcus. 108 s. **S.**
38. Betänkande angående ordnandet av civilanställning för avgående fast anställt manskap vid försvaret. Beckman. 160 s. **Fö.**
39. Betänkande med förslag i anledning av utredning rörande tillstånd för juridiska personer att utöva yrkesmässig automobiltrafik. Idun. 122 s. **K.**
40. Promemoria angående socialvården under krig. Idun. 115 s. **S.**
41. Förslag till handledning i sexualundervisning för lärare i folkskolor. Hæggström. 70 s. 4 pl. **E.**
42. 1943 års riksteaterutrednings betänkande och förslag angående riksteaterns omorganisation m. m. Blom. 117 s. **E.**
43. Betänkande med förslag till inrättande av ett forskningsråd på jordbrukets område. Hæggström. 108 s. **Jo.**
44. Betänkande med förslag rörande utnyttjandet av ingenjörtekniskt utbildad personal inom försvarsväsendet och därmed sammanhängande frågor. Idun. 169 s. **Fö.**
45. Betänkande med förslag till åtgärder för den jordbrukstekniska forskningens och upplysningsverksamhetens ordnande. Idun. 75 s. **Jo.**
46. Betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet samt lag om sammanläggning av fastigheter å landet, m. m. Norstedt. 294 s. **Ju.**
47. Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 1. Utredning och förslag rörande den förvaltningsekonomiska statistiken vid kroppssjukhusen. Beckman. 95 s. **S.**
48. Betänkande med förslag till allmän ordningsstadga m. m. Beckman. 184 s. **S.**
49. Betänkande angående organisationen av garnisonssjukvården i Stockholm. Beckman. 92 s. **Fö.**
50. Strafflagberedningens betänkande angående verkställigheten av frihetsstraff m. m. Marcus. 388 s. **Ju.**
51. Betänkande i abortfrågan. Beckman. 351 s. **S.**
52. Folkbokföringens betänkande med förslag till omorganisation av folkbokföringen. Marcus. iv, 413 s. **Fi.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1944: 52
FINANSDEPARTEMENTET

FOLKBOKFÖRINGSKOMMITTÉNS

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

TILL

OMORGANISATION AV FOLKBOKFÖRINGEN

Rättelse.

Sid. 197 rad 15 nedifrån står 50 %, skall vara 20 %.

STOCKHOLM 1944
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
448541

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet.

Besparingsberedningen beslöt den 26 september 1941 att föranstalta om särskild sakkunnigutredning angående folkbokföringen samt att tillkalla följande sakkunniga att jämte beredningens ledamot direktören *I. Sjögren* deltaga i utredningen, nämligen överdirektören *E. J. Höijer,* borgmästaren *A. O. E. Rylander* och professorn *S. G. W. Wahlund.* Den sistnämnde har såsom ordförande lett de sakkunnigas arbete. Direktören Sjögren anmälde i februari 1943, att han på grund av sin arbetsbörda icke vidare kunde deltaga i utredningen. I hans ställe har annan sakkunnig icke förordnats.

Den 10 december 1943 förordnade Kungl. Maj:t i samband med beslut om besparingsberedningens upphörande, att utredningen om folkbokföringen skulle fullföljas och att arbetsresultatet skulle tillställas Herr Statsrådet.

De sakkunniga hava antagit benämningen *folkbokföringskommittén.*

Genom beslut den 20 november 1941 förordnade besparingsberedningen e. o. assessorn, numera assessorn vid hovrätten för Övre Norrland *A. E. Olsson* att vara sekreterare åt kommittén. Olsson, som i denna egenskap biträtt kommittén sedan den 16 januari 1942, har under tiden den 16 juni—den 30 juli 1943 åtnjutit ledighet från uppdraget för tjänstgöring i nämnda hovrätt.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 januari 1944 förordnade Herr Statsrådet den 11 maj 1944 e. o. taxeringsinspektören, numera länsbokhållaren *K. S. Edström* att under tiden den 1 juni—den 31 oktober 1944 vara biträdande sekreterare åt folkbokföringskommittén och 1944 års uppbördsberedning gemensamt. Såsom biträdande sekreterare åt folkbokföringskommittén förordnades i maj 1944 aktuarien i statistiska centralbyrån *J. C. Hammarberg,* vilken i sådan egenskap biträtt kommittén sedan den 16 juni 1944. Aktuarien vid Stockholm stads statistiska kontor *N. W. A. Romberg* har sedan den 16 oktober 1943 med vederbörligt bemyndigande biträtt kommittén

med utredningar och inom sekretariatet förekommande göromål, varjämte juris studeranden *B. Svensson* enligt uppdrag den 1 februari 1943 av besparingsberedningen lämnat kommittén visst arbetsbiträde.

Besparingsberedningen uppdrog genom beslut den 10 april 1942 åt tillförordnade häradsskrivaren, numera häradsskrivaren *G. M. E. Ahlin,* prosten *P. D. G. Bergfors,* stadsarkivarien professorn, numera riksarkivarien *S. B. Boëthius,* kyrkoherden *J. E. Lindholm,* kontraktsprosten *J. A. Nordberg,* kyrkoherden, numera kontraktsprosten *K. G. A. Qvarnström,* byråchefen *I. T. Uhnbom,* kyrkoherden *A. Wihlborg* och kronouppbördskassören *A. E. Winnermark* samt genom beslut den 15 maj 1943 åt aktuarien vid Stockholms stads statistiska kontor *N. A. Lagerström* att såsom experter biträda kommittén. Sedan häradsskrivaren Ahlin till följd av sjukdom blivit förhindrad att deltaga i kommitténs arbete förordnade besparingsberedningen den 22 maj 1942 med entledigande av Ahlin tillförordnade häradsskrivaren, numera häradsskrivaren *B. F. Steen* att såsom expert biträda kommittén.

Därjämte har Herr Statsrådet uppdragit i maj 1944 åt föredraganden i regeringsrätten *S. Sjöberg* samt den 14 juni 1944 åt förste postassistenten *A. H. Lindström* och civilingenjören *O. Rimér* att såsom experter biträda kommittén.

Genom beslut den 9 april 1943 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att 1940 års arkivsakkunniga skulle i erforderlig omfattning biträda folkbokföringskommittén vid fullgörande av det kommittén anförtrodda utredningsuppdraget.

Med Herr Statsrådets medgivande hava Lagerström, Olsson och Romberg i april 1944 samt Lindström och Rimér i juni 1944 i studiesyfte företagit resor till Borås.

I det betänkande, som härmed avlämnas, framlägger kommittén den huvudsakliga redogörelsen för resultatet av kommitténs arbete. I en konfidentiell promemoria, vilken kommer att särskilt avlämnas, ämnar kommittén meddela vissa närmare upplysningar i fråga om den föreslagna maskinella organisationen samt mera detaljerade kostnadsberäkningar, vilka icke utan att enskilda firmors affärshemligheter yppas kunna offentliggöras.

Under utredningen har kommittén haft kontakt med åtskilliga andra utredningar samt med myndigheter; härför redogöres närmare under kap. 3 i betänkandet.

För de framställningar med mera, vilka överlämnats till kommittén för att tagas i övervägande vid utredningen, redovisas i ett särskilt kapitel av betänkandet.

Stockholm den 7 november 1944.

ERNST HÖIJER OLOV RYLANDER S. G. W. WAHLUND.

/*Alf Olsson.*

Förslag

till

förordning angående folkbokföringen i riket med mera (folkbokföringsförordning).

1 KAP.

Inledande stadganden.

1 §.

Bokföring av rikets befolkning skall ske genom

1. uppteckning i kyrkoböcker *(kyrkobokföring)* samt
2. registrering i mantalslängd i anslutning till årlig uppteckning av fastigheterna i riket *(mantalsskrivning)*.

2 §.

Bokföring av de juridiska personerna i riket skall utöver vad därom är särskilt stadgat ske genom registrering i mantalslängd i anslutning till årlig uppteckning av fastigheterna i riket *(mantalsskrivning)*.

3 §.

1 mom. I varje län skall finnas en *länsbyrå för folkbokföringen.*

I överensstämmelse med kyrkoböcker och mantalslängder skall vid länsbyrån föras ett *tryckande register* över fastigheterna, befolkningen och de juridiska personerna inom länet. Där med hänsyn till förhållandena i viss stad synnerliga skäl därtill äro må dock Konungen med stadens medgivande förordna, att det tryckande registret, såvitt angår staden, skall föras hos mantalsskrivningsförrättaren i staden.

Vad i denna förordning stadgas om länsbyrå skall i sistnämnda fall, såvitt angår staden, tillämpas å mantalsskrivningsförrättaren. I övrigt handhavas länsbyråns arbetsuppgifter av länsstyrelsen.

2 mom. Statistiska centralbyrån skall utöva den centrala ledningen av och tillsynen över folkbokföringen i riket ävensom i övrigt handhava de arbetsuppgifter, som enligt denna förordning tillkomma *riksbyrån för folkbokföringen.*

4 §.

För envar i riket kyrkobokförd person skall finnas ett av länsbyrå eller riksbyrån fastställt *födelsenummer.*

Födelsenumret består av fyra med streck åtskilda siffergrupper, skrivna i följd och innehållande den första personens födelseår, betecknat med fyra siffror, den andra hans födelsemånad och den tredje hans födelsedag, vardera betecknad med två siffror, samt den fjärde ett tresiffrigt tal, udda för man och jämnt för kvinna, utgörande personens ordningsnummer bland de samma dag födda.

Med samma nummer må ej mer än en betecknas, ej heller må för någon mer än ett nummer fastställas.

5 §.

Med *församling* förstås i denna förordning, där annat ej utsäges eller framgår av sammanhanget, församling av svenska kyrkan eller, där Konungen förordnat, att kyrkoböcker skola föras särskilt för viss del av församling, sådan församlingsdel och med *pastor* den, som i sådan församling eller församlingsdel ansvarar för kyrkoböckernas förande.

Vad i förordningen sägs med avseende å territoriell församlings område skall beträffande icke territoriell församling i tillämpliga delar gälla om den kommun, inom vilken församlingen finnes bildad, eller, i händelse Konungen för särskild församling sådant stadgat, viss närliggande kommun.

6 §.

Det åligger församling att tillhandahålla pastor nödiga inventarier, materiel och vad övrigt erfordras för kyrkobokföringen samt, därest förhållandena så påkalla, skrivbiträde.

7 §.

I varje territoriell församling skall finnas ett eller flera av församlingen utsedda *roteombud;* dock äger länsstyrelse för stad eller köping, så ock, där särskilda skäl därtill äro, för viss annan ort medgiva undantag härifrån.

För roteombudens verksamhet skall församlingens område vara indelat i *rotar,* en för varje roteombud.

Länsstyrelsen bestämmer efter pastors och mantalsskrivningsförrättarens hörande roteombudens antal och församlingens indelning i rotar.

8 §.

1 mom. Roteombud åligger *dels*

1) att uppmärksamt följa förändringarna i rotens befolkning samt i fråga om fastigheternas ägare eller innehavare och beståndet av juridiska personer inom roten;

2) att vaka över att allmänheten ställer sig de i denna förordning med-

delade föreskrifter till noggrann efterrättelse och därvid särskilt genom råd eller påminnelser, där sådana erfordras, verka för att i förordningen föreskriven anmälnings- eller uppgiftsskyldighet varder vederbörligen fullgjord samt, där någon i sådant hänseende visar tredska eller försumlighet, göra anmälan därom till pastor eller mantalsskrivningsförrättaren för den tredskandes eller försumliges föreläggande att fullgöra skyldigheten; ävensom

3) att tillhandagå pastor och mantalsskrivningsförrättaren med upplysningar och rapporter i folkbokföringsärenden;

dels ock, vad särskilt angår mantalsskrivningen,

4) att i den mån ej annat blivit för viss församling av länsstyrelsen bestämt biträda med distributionen av uppgiftsblanketter, tillse, att blanketter, som tillhandahållas, äro i överensstämmelse med fastställt formulär, och tillhandagå allmänheten vid uppgiftspliktens fullgörande genom råd, anvisningar och hjälp vid blanketternas ifyllande; samt

5) att vid förskrivning och mantalsskrivningsförrättning lämna det biträde, som för förrättningens behöriga verkställande erfordras.

Angående vad i särskilda hänseenden ytterligare åligger roteombud stadgas i 121 § 1 mom., 128 §, 134 § samt 135 § 2 mom.

2 mom. Närmare föreskrifter angående roteombudens verksamhet meddelas, där så erfordras, för varje församling i särskild instruktion, som efter pastors och mantalsskrivningsförrättarens hörande fastställes av länsstyrelsen.

3 mom. Till ledning vid uppdragets fullgörande erhåller roteombud årligen en av länsbyrån i god tid före förskrivningen tryckt förteckning över fastigheterna inom roten med deras ägare och innehavare samt de fysiska och juridiska personerna inom roten *(roteförteckning).*

9 §.

Roteombud väljas efter gemensamt förslag av pastor och mantalsskrivningsförrättaren å kyrkofullmäktiges sista ordinarie sammanträde, eller, där kyrkofullmäktige ej finnas, å sista ordinarie kyrkostämman under året för en tid av fyra år, räknade från och med den 1 juli året näst efter det då valet äger rum.

Då roteombud valts, skall länsstyrelsen genast underrättas och ankommer det på länsstyrelsen att pröva den valdes lämplighet för uppdraget. Den valde skall av länsstyrelsen förordnas, där ej särskilda skäl annat föranleda.

Befinnes roteombud under tjänstgöringstidens förlopp icke vidare vara för befattningen lämplig, äger länsstyrelsen skilja honom från densamma.

Vid uppkommen ledighet äger länsstyrelsen förordna lämplig person att uppehålla befattningen intill dess densamma blivit i föreskriven ordning tillsatt.

10 §.

Till roteombud må endast väljas den, som är röstberättigad å kyrkostämma samt boende inom församlingen och som har fyllt tjugofem år.

Roteombud bör vara bosatt inom roten; dock må, där inom viss rote lämplig person ej finnes eller eljest särskilda skäl föreligga, roteombud utses bland de inom annan rote boende, och vare roteombud, som flyttar från roten, ej skyldig att av sådan anledning avgå, där han ändå kan fullgöra uppdraget.

Ej må annan avsäga sig uppdrag att vara roteombud än den, som icke är bosatt inom roten, ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget, den, som efter de fyra sistförflutna årens tjänstgöring som roteombud är i tur att från befattningen avgå, den, som uppnått sextio års ålder, samt den, som eljest uppgiver förhinder, vilket av församlingen godkännes.

11 §.

För varje roteombud skall finnas en ersättare. Vad i 8—10 §§ stadgas om roteombud skall äga motsvarande tillämpning å ersättare för honom.

12 §.

Roteombud är med avseende å rätt till gottgörelse och ersättning för kostnader i anledning av sitt uppdrag likställd med vald ledamot av kommunalnämnd, som utsetts till ordförande.

2 KAP.

Kyrkobokföringen.

Kyrkoböcker och register.

Allmänna bestämmelser.

13 §.

1 mom. I varje församling av svenska kyrkan skola föras följande kyrkoböcker, nämligen *församlingsbok, församlingsliggare, bok över obefintliga, inflyttningsbok, födelse- och dopbok, konfirmationsbok, lysnings- och vigselbok* samt *död- och begravningsbok.*

2 mom. I församling av främmande trosbekännare med rätt till egen kyrkobokföring skola föras födelsebok, vigselbok samt död- och begravningsbok.

14 §.

1 mom. För kyrkoböckernas förande ansvarar kyrkoherden. Omfattar pastorat mer än en församling, må dock Konungen eller domkapitlet kunna förordna annan där anställd präst att på eget ansvar föra kyrkoböckerna i en eller flera av församlingarna.

I pastorat anställd präst, som icke ansvarar för kyrkobokföringen, skall i den omfattning och ordning kyrkoherden med tillämpning av den av domkapitlet fastställda tjänstefördelningen bestämmer biträda med kyrkobokföringen och äger därvid på eget ansvar utfärda prästbevis.

2 *mom.* Pastor skall bestämma viss tid, minst två dagar i veckan, då han företrädesvis är att träffa i kyrkobokföringsärenden. Underrättelse härom skall finnas anslagen å dörren till pastors expedition samt jämte uppgift om pastorsämbetets postadress och i förekommande fall telefonnummer meddelas länsstyrelsen för offentliggörande i länskungörelserna. När ändring sker, skall sådant i god tid förut kungöras på enahanda sätt.

Där pastor har telefon skall uppgift om den tid, då han företrädesvis är att träffa i kyrkobokföringsärenden, jämväl införas i rikstelefonkatalogen.

15 §.

Kyrkoböckerna med undantag av församlingsliggaren skola, där ej Konungen för viss församling medgivit undantag, vara bundna, uppslagen eller sidorna skola vara numrerade, och å titelbladet i varje bok skall utsättas antalet uppslag eller sidor i boken; dock må till församlingsbok hörande fastighetslängd, ändå att församlingsboken i övrigt är bunden, vara inrättad enligt lösbladssystem.

I församlingsliggaren skola bladen kunna utbytas. Varje person skall upptagas å särskilt upplägg. Till varje upplägg anslås ett blad, vartill vid behov fogas fortsättningsblad. Sådant upplägg kallas här nedan *personakt*. Ej må för någon mer än en personakt finnas.

16 §.

1 mom. I varje församling skall, utom kyrkoböcker, över personerna föras ett *hjälpkortregister*, bestående av *avtryckskort*.

Avtryckskort upprättas av länsbyrån. Då i anledning av timad förändring eller eljest så erfordras, skall länsbyrån tillställa pastor nytt avtryckskort för den person ändringen avser eller för vilken nytt avtryckskort eljest erfordras.

2 *mom.* Pastor äger därjämte föra de längder, förteckningar eller register, som han finner behövliga för församlingsarbetet eller kyrkobokföringen.

17 §.

Kyrkoböckerna skola föras i enlighet med härvid fogade anvisningar och formulär.[1]

Personakter och avtryckskort skola vara på olika sätt utmärkta för män och för kvinnor samt för dem, som icke äro svenska medborgare.

Närmare bestämmelser om avtryckskort meddelas av riksbyrån.

18 §.

1. Vid inskrivning i kyrkobok skall iakttagas, att de förhållanden, varom anteckning göres, skola, där de ej såsom grundade på pastors ämbetsåtgärder av denne vitsordas, vara styrkta genom församlingens egna kyrkoböcker eller genom behöriga uppgifter och intyg av vederbörande. Därest pastor anser visshet i något fall ej vara vunnen, skall i kyrkobok utsättas, på vilkens uppgift anteckningen grundar sig.

[1] Beträffande förslag till formulär se bilagorna till betänkandet.

2. Finner pastor i fråga om intyg av myndighet å utrikes ort anledning till tvekan angående utgivarens befogenhet, må intyget ej godtagas med mindre befogenheten styrkts av svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman eller ock av utländsk här i riket anställd diplomatisk eller konsulär ämbetsman. Är intyg, som för anteckning i kyrkobok erfordras, utfärdat å främmande språk, äger pastor, där han så finner nödvändigt, för erhållande av vederbörlig översättning hänvända sig till riksbyrån.

Beträffande giltigheten av intyg av präst inom visst utländskt kyrkosamfund är särskilt stadgat.

3. Inskrivning i kyrkobok skall göras ofördröjligen, sedan det förhållande, varom anteckning skall ske, blivit i den ordning ovan sägs för pastor styrkt.

19 §.

Anteckning i kyrkobok skall ske med tydlig skrift. Radering eller utplåning av anteckning får ej äga rum. Ändring genom överstrykning eller annan rättelse av gjord anteckning skall alltid göras på sådant sätt, att den ursprungliga anteckningen förbliver läslig. Den som verkställer ändring av anteckning skall på lämpligt ställe invid densamma teckna sina initialer.

Angående de slag av bläck, skrivmaskin- och stämpelfärger, som må till anteckning i kyrkobok användas, gäller vad därom är särskilt stadgat.

20 §.

Kyrkoböcker skola på betryggande sätt och så, att de icke kunna åtkommas av obehöriga, förvaras i pastors ämbetsrum eller därtill hörande arkiv och må ej utom för att tillhandahållas vid mantalsskrivning eller eljest av tvingande skäl därifrån bortföras. Personakt må allenast av anledning och i den ordning denna förordning stadgar till annan översändas.

21 §.

1 mom. Har personakt förstörts eller eljest förkommit, skall riksbyrån efter den utredning, som må finnas nödig, utfärda ny personakt. Om upprättande av ny kyrkobok i stället för sådan som förstörts eller eljest förkommit förordnar för varje särskilt fall Konungen.

Det åligger pastor att då kyrkobok för församlingen eller personakt för någon som är i församlingen kyrkobokförd förstörts eller eljest förkommit ofördröjligen göra anmälan därom till riksbyrån.

2 mom. Har församlingsbok fullskrivits eller erfordras eljest att församlingsbok omskrives, skall pastor låta verkställa omskrivningen.

Har personakt till följd av nötning eller skada kommit i bristfälligt skick, skall ny personakt upprättas av den myndighet, som har den äldre akten i sin vård. Av den nya akten skall framgå att äldre akt finnes. Pastor som upprättat ny personakt skall insända den äldre akten till riksbyrån.

22 §

Envar må utan kostnad erhålla del av vad kyrkobok rörande honom innehåller.

I fråga om rätt att erhålla del av vad kyrkobok innehåller beträffande annan gäller vad i 13, 27 samt 38—40 §§ lagen den 28 maj 1937 om inskränkning i rätten att utbekomma allmänna handlingar är stadgat.

Församlingsboken.

23 §.

1 mom. Envar skall, där annat ej följer av vad i 24 § sägs, bokföras i församlingsboken för den församling, i vilken han är bosatt eller vilken han, enligt vad om behörighet att kyrkobokföras i icke territoriell församling är särskilt stadgat, skall anses tillhöra; dock att utlänningar, som tillhöra främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning, samt deras utländska familjemedlemmar och utländska tjänare icke skola bokföras här i riket. Utlänning, som icke visas tillhöra annan trosbekännelse än den evangelisk-lutherska, bokföres, om han är av kristen bekännelse, såsom tillhörande svenska kyrkan och eljest med angivande av den trosbekännelse han omfattar.

Envar skall, evad församlingen är territoriell eller icke territoriell, bokföras å den *fastighet,* där han är bosatt. Är den, som skall bokföras i församlingsboken, icke bosatt å fastighet i församlingen, skall han bokföras, i fall, som i 24 § 1 mom. sägs, å den fastighet Konungen bestämmer, men eljest under rubrik *å församlingen skrivna.*

Den, som är bokförd i församlingsboken, så ock från och med den i 93 § 4 mom. omförmälda dag den, som inflyttat till församlingen, säges vara *kyrkobokförd i församlingen* och, om han skall bokföras å viss fastighet, *å fastigheten.* Församlingen benämnes hans *kyrkobokföringsort* och fastigheten hans *kyrkobokföringsfastighet.*

2 mom. En person skall, där ej annat föranledes av vad i 3—8 mom. stadgas, anses bosatt å den fastighet, å vilken han regelmässigt tillbringar sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvila).

Den, som bytt bostad, skall anses bosatt å den fastighet, där den nya bostaden finnes. Kan det antagas, att han icke kommer att tillbringa sin dygnsvila där under minst nittio dygn av de närmaste fyra månaderna, skall vad nu sagts dock ej äga tillämpning.

3 mom. Tillbringar någon sin dygnsvila å särskilda fastigheter under sådana omständigheter, att han enligt 2 mom. skulle vara att anse som bosatt å mer än en fastighet, skall han anses bosatt å den fastighet, där han vistas under sådana förhållanden, att han med avseende å tjänst, verksamhet eller andra omständigheter bör anses därstädes hava sitt egentliga hemvist.

4 mom. Den, som har familj, skall anses bosatt å samma fastighet som familjen, ändå att han under veckans arbetsdagar tillbringar sin dygnsvila å annan fastighet, dock endast under förutsättning, att han, såvida icke tillfäl-

ligtvis hinder möter, regelbundet besöker familjen. Tjänsteman med viss bestämd tjänstgöringsort inom riket och med föreskriven skyldighet att vara där bosatt må dock ej på grund av detta stadgande anses bosatt utom tjänstgöringsorten.

5 mom. Den, som på grund av yrke eller tjänst icke kan regelmässigt tillbringa sin dygnsvila å någon viss fastighet, skall anses bosatt å fastighet, där han med hänsyn till sin familjs eller andra närmare anhörigas bosättning, förvaring av sitt bohag eller andra omständigheter kan anses hava sitt egentliga hemvist.

6 mom. Vad i 2 mom. stadgas skall icke föranleda, att någon anses bosatt å fastighet, där han allenast i och för arbete eller uppdrag av tillfällig beskaffenhet eller eljest tillfälligt tillbringar sin dygnsvila, såframt han har stadigvarande hemvist å annan fastighet, utan skall han anses bosatt å sistnämnda fastighet. Vistelse, som nu sagts, av längre varaktighet än ett år må dock icke anses som tillfällig, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

7 mom. Vad i 2 mom. stadgas skall icke föranleda, att någon anses bosatt å fastighet, där han under vistelse vid allmän eller enskild läroanstalt för erhållande av undervisning tillbringar sin dygnsvila, så länge han kan anses hava sitt egentliga hem annorstädes, såsom hos föräldrar eller andra anhöriga eller, om han är gift, hos familjen.

8 mom. Person tillhörande den nomadiserande lappbefolkningen skall, där han ej är bosatt å viss fastighet, anses bosatt å sitt huvudviste inom den lappby han tillhör; och skall, där ej annat framgår av sammanhanget, vad enligt denna förordning gäller om fastighet i tillämpliga delar avse huvudviste.

9 mom. Ändå att en person icke är å någon fastighet bosatt, skall han anses bosatt i församlingen, där det med tillämpning å församlingens område av vad ovan sagts om fastighet kan anses, att han är bosatt inom nämnda område.

24 §.

1 mom. På ansökan av den, som äger eller besitter fast egendom och under någon del av varje år vistas å egendomen eller eljest inom den församling, där egendomen är belägen, må Konungen förordna, att han, ändock att han jämlikt 23 § skall anses bosatt inom annan församling, skall vara kyrkobokförd i förstnämnda församling, därest med hänsyn till egendomens betydenhet och övriga föreliggande omständigheter så finnes skäligt.

2 mom. Ledamot av statsrådet, som för utövning av statsrådsämbetet avflyttar från församling, varest han vid utnämningen var bosatt, äger utan hinder härav fortfarande vara där kyrkobokförd.

3 mom. Är någon, som blivit vald till ledamot av riksdagen eller av Konungen förordnad till ledamot av kommitté eller kommission eller mottagit uppdrag att såsom sakkunnig biträda inom statsdepartement eller av riksdagen erhållit särskilt uppdrag, för uppdragets fullgörande bosatt i annan församling än den, där han förut haft sitt hemvist, äger han fortfarande vara

kyrkobokförd i sistnämnda församling, om han där innehar tjänst eller anställning, äger eller brukar fastighet eller idkar rörelse.

4 mom. Den, som intagits å sjukvårds-, socialvårds- eller fångvårdsanstalt, må ej av sådan anledning kyrkobokföras å anstalten. Är den intagne kyrkobokförd å samma fastighet som annan medlem av den familj, han tillhör, må han fortfarande bokföras å samma fastighet som den andre, så länge denne är kyrkobokförd i församlingen.

I fråga om kyrkobokföringen av villkorligt frigiven fånge, villkorligt utskriven skyddshemselev eller skyddshemselev, som efter utskrivningen skall stå under tillsyn, eller av den, som på försök utskrivits från sinnessjukhus eller erhållit försökspermission från allmän alkoholistanstalt eller efter utskrivning från sådan anstalt är skyldig att under viss tid underkasta sig meddelade föreskrifter angående vistelseort med mera, skall under tiden så anses, som vore han fortfarande intagen å anstalten.

5 mom. Då barns födelse inskrives i födelse- och dopboken för den församling, som jämlikt 36 § är eller anses som barnets födelsehemort, skall barnet, om det framfötts med liv och ej fråga är om hittebarn, som avses i 40 §, jämväl kyrkobokföras i församlingen. I församlingsboken införes barnet under modern, om hon vid nedkomsten var där bokförd, men eljest under den, som har barnet i sin vård, eller, där barnet ännu icke är i någons vård, under rubrik å församlingen skrivna. Skall barnet enligt 23 § vara kyrkobokfört i annan ordning än nu sagts, varde den ordning därefter tillämpad; och åligge det pastor i födelsehemorten att föranstalta om att så sker.

6 mom. Ej må i annat fall än nedan sägs person, som blivit i församlingsboken bokförd, därifrån åter avföras.

Från församlingsboken skall avföras envar, som avlidit eller som kyrkobokförts i annan församling eller överföres till bok över obefintliga eller beträffande vilken inkommit utvandringsbevis eller sådan anmälan, som i 98 § 1 mom. tredje stycket sägs, eller beträffande vilken vid två mantalsskrivningar i följd säker upplysning eljest vunnits, att han stadigvarande bosatt sig å utrikes ort; dock skall den, som är i rikets tjänst å utländsk ort anställd, samt den, som tillhör sådan persons familj eller svenska betjäning och åtföljer honom å den utrikes orten, under rubrik å församlingen skrivna med anteckning om förhållandet kvarstå i den församling, där han senast kyrkobokförts, och må jämväl å utrikes ort anställd svensk missionär eller präst samt honom åtföljande hustru och minderåriga barn sålunda kvarstå, där utvandringscertifikat ej uttagits.

7 mom. Skall någon, som är kyrkobokförd å fastighet, i stället upptagas under rubrik å församlingen skrivna, varde den åtgärd vidtagen senast vid nästkommande mantalsskrivning.

25 §.

Församlingsboken skall, efter ty domkapitlet bestämmer efter hörande av kyrkoherden och, där annan ansvarar för kyrkoböckernas förande i församlingen, denne samt mantalsskrivningsförrättaren, föras antingen

1. efter personernas bostad; eller
2. kronologiskt efter personernas inflyttning och nya familjers bildande; eller ock
3. alfabetiskt efter personernas efternamn.

I församlingsbok, inrättad enligt 1. här ovan, skola fastigheterna upptagas i samma ordning och med samma beteckning som i jordregistret eller, såvitt angår stad eller samhälle, för vilket fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser finnes upplagt, fastighetsregistret; dock att fastigheterna inom visst område av församlingen må kunna upptagas i annan ordning, där särskilda skäl därtill äro. Därjämte skall i boken utsättas fastigheternas postadress ävensom, om så finnes lämpligt, i stad eller samhälle, som nyss sagts, förutvarande beteckning och, å landet, beteckning enligt jordeboken och icke officiella namn.

Till församlingsbok för territoriell församling inrättad enligt 2. eller 3. här ovan, skall föras särskild *fastighetslängd*. I denna längd, vilken skall vara upplagd efter bostad, på sätt i andra stycket sägs, införas under varje fastighet där boende familjers eller hushålls huvudpersoner och för sig själva boende personer till namn och yrke, med hänvisning till uppslag i församlingsboken, ävensom, med samma hänvisning, tjänare samt deras barn, om ej tjänarna äro i församlingsboken införda under husbönderna.

De vilka skola vara bokförda under rubrik å församlingen skrivna, skola upptagas i en särskild avdelning av församlingsboken och fastighetslängden.

Omfattar församling skilda kommuner eller delar av län, fögderier, tingslag, kommuner eller valdistrikt, böra dessa delar av församlingen, där så ske kan, upptagas var för sig i särskilda delar av församlingsboken, då denna föres efter bostad, samt eljest av fastighetslängden. Detsamma gäller i fråga om i församlingen ingående municipalsamhälle eller köping, som ej bildar egen kommun.

Därest i församlingsbok för icke territoriell församling upptagas personer, bosatta inom annan kommun än den, där församlingen finnes bildad, skola de inom varje särskild kommun bosatta personerna upptagas i särskilda delar av församlingsboken.

26 §.

Till församlingsbok, upplagd efter bostad, ävensom till fastighetslängd skall föras ett alfabetiskt register över fastigheterna, såvida de icke förekomma i en ordning, som gör sådant register överflödigt.

27 §.

I församlingsboken må icke införas någon, med mindre personakt för honom finnes i församlingsliggaren.

Ej heller må i församlingsboken ske anteckning om förhållande, som enligt vad därom finnes stadgat skall antecknas jämväl i personakt, med mindre anteckning om förhållandet förut är eller samtidigt varder gjord i sådan akt för den anteckningen avser.

Församlingsliggaren.

28 §.

I församlingsliggaren upptagas i den följd, domkapitlet bestämmer efter hörande av kyrkoherden och, där annan ansvarar för kyrkoböckernas förande i församlingen, denne samt mantalsskrivningsförrättaren, personakterna för de personer, vilka äro kyrkobokförda i församlingen.

29 §.

Personakt upprättas för envar, då han första gången kyrkobokföres i riket.

Personakt upprättas för nyfödd av pastor i den församling, som jämlikt 36 § är eller anses som barnets födelsehemort, och för annan av riksbyrån.

Erfordras till följd av ändring i någons nationalitet att ny personakt för honom upprättas, skall vad i 21 § 2 mom. stadgas om upprättande av ny personakt äga motsvarande tillämpning.

30 §.

1 mom. I personakt för barn antecknas såsom barnets efternamn i församlingsboken upptaget efternamn för den av föräldrarna, vars släktnamn barnet enligt vad därom är särskilt stadgat på grund av sin börd erhåller, såframt ej inom en månad från barnets födelse eller, där anteckningen föranledes av ändring i barnets börd, från det ändringen skedde, hos pastor i barnets kyrkobokföringsort styrkes, att efternamnet icke är släktnamn, och annat namn, som enligt förordningen den 5 december 1901 ang. antagande av släktnamn må i kyrkobok antecknas, skriftligen uppgives. Äro föräldrarna okända, skall pastor, efter hörande av barnets förmyndare, där så kan ske, giva barnet efternamn, bildat på sätt i 1 § under 3. nämnda förordning sägs.

2 mom. Såsom efternamn för adoptivbarn, som enligt vad därom är stadgat skall erhålla adoptantens släktnamn, antecknas adoptantens efternamn enligt församlingsboken.

3 mom. För hustru antecknas mannens efternamn enligt församlingsboken eller, i fall som avses i 5 kap. 15 § andra punkten giftermålsbalken, hennes eget och mannens efternamn i förening.

31 §.

Då någon skall kyrkobokföras, för vilken personakt ej finnes hos pastor och ej heller skall upprättas av denne, åligger det pastor att ofördröjligen i den ordning nedan för varje fall särskilt stadgas rekvirera personakt för honom, om han är kyrkobokförd i annan församling, hos pastor i kyrkobokföringsorten och eljest hos riksbyrån.

32 §.

Då någon avförts från församlingsboken, skall hans personakt översändas, om han kyrkobokförts i annan församling, efter rekvisition av pastor i sistnämnda församling, till denne och eljest till riksbyrån.

Boken över obefintliga.

33 §.

1 mom. Boken över obefintliga föres enligt samma formulär som församlingsboken.

2 mom. Från församlingsboken skola till boken över obefintliga överföras de personer, om vilka, sedan de vid mantalsskrivning uppförts under rubrik »utan känt hemvist», under tiden till den andra därpå följande mantalsskrivningen icke kunnat vinnas sådana upplysningar, att de kunnat mantalsskrivas å viss fastighet eller under rubrik »å kommunen skrivna». Sjöman må dock ej överföras till bok över obefintliga, så länge han kvarstår inskriven å sjömanshus.

34 §.

Den, som blivit kyrkobokförd, avlidit, dödförklarats eller enligt anmälan, varom i 98 § 1 mom. tredje stycket sägs, är stadigvarande bosatt å utrikes ort, skall genast avföras från boken över obefintliga.

Vid mantalsskrivning skall därjämte avföras den, om vilken säker upplysning vunnits, att han stadigvarande bosatt sig å utrikes ort, så ock den, vilken under kalenderåret skulle hava uppnått en ålder av 100 år och icke veterligen är i livet.

Då någon avföres, skall, om han kyrkobokförts i församlingen, avlidit eller dödförklarats, hänvisning ske i förra fallet till inflyttningsboken och i senare fallet till död- och begravningsboken samt i övriga fall anteckning göras om anledningen till avförandet.

Inflyttningsboken.

35 §.

I inflyttningsboken införas år för år i tidsföljd eller alfabetisk följd alla, som under året anmäla inflyttning från annan församling eller från utlandet och enligt pastors beslut skola kyrkobokföras i församlingen ävensom alla, som utan att hava anmält inflyttning enligt pastors under året fattade beslut skola överföras till församlingsboken från boken över obefintliga eller eljest kyrkobokföras i församlingen.

Födelse- och dopboken.

36 §.

I födelse- och dopboken antecknas särskilt för varje år i tidsföljd efter inkommande anmälningar alla under året levande födda och dödfödda barn, vilka hava sin *födelsehemort i* församlingen eller vilkas födelse eljest där anmäles.

Med *barn* avses varje foster, som andats efter födelsen, samt annat foster av minst trettiofem centimeters längd. Barn som andats efter födelsen anses vara fött levande.

Rätt födelsehemort är den församling, i vilken modern vid nedkomsten var

kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga, eller, om hon icke var någonstädes så bokförd, den församling, i vilken nedkomsten skedde.

Kan utredning ej vinnas om modern eller huruvida hon vid nedkomsten var i någon församling så bokförd, som nyss sagts, eller i vilken församling hon var bokförd, *anses såsom födelsehemort* för hittebarn den församling, i vilken barnet anträffades, men eljest nedkomstorten.

Vinnes i fall, som i föregående stycke sägs, sedermera upplysning, att annan församling är rätt födelsehemort, skall barnet överföras till födelse- och dopboken i denna församling.

37 §.

1 mom. Dop antecknas i födelse- och dopboken för den döptes födelsehemort, om den kan utrönas, men eljest hans kyrkobokföringsort. Dop, som förrättats i annan församling, skall jämväl antecknas därstädes, såframt ej båda församlingarna tillhöra samma stad eller anteckning om dopet skett i födelse- och dopboken för sjukvårds-, socialvårds- eller fångvårdsanstalt, å vilken den döpte är född.

Anteckningen införes i samma rum som födelsen, där denna är i boken inskriven, men eljest i den följd, som stadgas i 36 § första stycket.

Dopnamn må ej ändras; ej heller må efter dopet ytterligare förnamn tilläggas.

2 mom. Annat förnamn antecknas i födelse- och dopboken i samma rum som födelsen; dock må sådant namn, där det ej anmäles på samma gång som födelsen, icke införas i födelse- och dopboken för annan församling än födelsehemorten.

Sedan förnamn, som i detta mom. avses, blivit efter anmälan infört i födelse- och dopbok, må det ej ändras; ej heller må ytterligare förnamn tilläggas annorledes än vid dop.

3 mom. Förnamn, som uppenbarligen kan väcka anstöt eller åtlöje, må ej i födelse- och dopbok införas. Anteckning av namn, som vid dop givits den döpte, må emellertid ej vägras.

4 mom. Utan hinder av vad i 1 mom. tredje stycket och 2 mom. andra stycket är stadgat må riksbyrån i särskilt fall, om synnerliga skäl därtill föreligga, medgiva ändring eller tillägg av namn, som där avses.

38 §.

Faderskap till barn utom äktenskap, sådant barns egenskap av trolovningsbarn, förklaring av fader till barn utom äktenskap, att barnet skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, domstols förklaring, att barn saknar äktenskaplig börd, domstols tillstånd att antaga adoptivbarn samt domstols förklaring, att adoptivförhållande är hävt, antecknas i födelse- och dopboken för barnets födelsehemort i det rum, där barnets födelse är inskriven.

39 §.

Jordfästning och begravning av dödfött barn antecknas i födelse- och dopboken för barnets födelsehemort i samma rum, där barnets födelse är inskriven.

40 §.

Var hittebarn, då det anträffades, dött och utrönes, att barnet framfötts med liv; kan utredning ej vinnas om modern eller huruvida hon vid nedkomsten var i någon församling kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga eller i vilken församling hon var bokförd, skall i födelse- och dopboken för födelsehemorten i det rum, där födelsen inskrivits, hänvisning ske till församlingens död- och begravningsbok.

Konfirmationsboken.

41 §.

I konfirmationsboken antecknas särskilt för varje år och, såvitt möjligt, i tidsföljd efter förrättningsdag de, vilka under året konfirmerats eller första gången begått nattvarden i församlingen, så ock de, vilka under året konfirmerats eller första gången begått nattvarden i annan församling men äro kyrkobokförda i förstnämnda församling.

Lysnings- och vigselboken.

42 §.

I lysnings- och vigselboken antecknas särskilt för varje år i tidsföljd efter första lysningsdagen de, för vilka lysning under året skett i församlingen.

43 §.

Vigsel som ägt rum i riket antecknas, om lysning skett i svensk församling, i denna församlings lysnings- och vigselbok men eljest i lysnings- och vigselboken för den församling, där kvinnan vid vigseln var kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga, eller om hon varken var eller borde vara bokförd i svensk församling, den församling, där hon vid tiden för vigseln vistades.

Kyrklig vigsel, som förrättats i annan församling än i första stycket sägs, antecknas jämväl i församlingens lysnings- och vigselbok.

44 §.

1 mom. Äktenskap, som slutits å utrikes ort, skall, så framt lysning till äktenskapet skett här i riket eller någon av makarna är här kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga eller ock svensk medborgare, av pastor antecknas i lysnings- och vigselbok, då det begäres och intyg företes av

a) präst i svenska kyrkan, eller vigselförrättare som omförmäles i 1 och 6 §§ av lagen den 12 november 1915 om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet, att äktenskapet blivit inför honom avslutat; eller

b) utländsk myndighet, att äktenskapet blivit å den utrikes orten i där föreskriven form inför kyrklig eller borgerlig myndighet slutet; eller

c) präst inom visst utländskt kyrkosamfund, att äktenskapet blivit inför någon dess präst ingånget, där Konungen förordnat, att av det samfunds prästerskap utfärdade intyg skola här i riket gälla.

2 mom. Begär någon eljest, att äktenskap, som utrikes ingåtts, skall i lysnings- och vigselbok antecknas, varde frågan härom hänskjuten till riksbyrån.

3 mom. Anteckning varom här är fråga skall införas, om lysning skett eller kvinnan, då intyg om äktenskapets ingående företes, är kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga i svensk församling, i denna församlings lysnings- och vigselbok men eljest i lysnings- och vigselboken för den församling, i vilken mannen är sålunda bokförd, eller, om ingen av makarna är bokförd här i riket, i lysnings- och vigselboken för den församling, i vilken intyget företes.

45 §.

Anteckning i lysnings- och vigselbok om ingånget äktenskap införes, därest lysning till äktenskapet skett, i samma rum som lysningen men eljest i särskilt rum i lysnings- och vigselboken för det löpande året.

Död- och begravningsboken.

46 §.

Rätt inskrivningsort för dödsfall, dödförklaring, jordfästning, begravning, eldbegängelse, gravsättning av aska samt utförande ur riket av lik eller aska är den församling, där den döde eller dödförklarade är kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga.

Finnes ej rätt inskrivningsort enligt första stycket, skall såsom sådan anses i fall, varom i 40 § sägs, födelsehemorten samt eljest den församling, där dödsfallet timat eller liket anträffats.

Begravning skall anses hava skett, då lik gravsatts och graven igenfyllts.

47 §.

I död- och begravningsboken antecknas särskilt för varje år i tidsföljd efter inkommande anmälningar alla under året avlidna eller dödförklarade, för vilka församlingen är rätt inskrivningsort i avseende å dödsfallet eller dödförklaringen, så ock alla under året avlidna, vilkas död eljest i församlingen anmäles.

48 §.

Där i död- och begravningsboken inskrivits barn, som i 40 § sägs, skall i samma rum antecknas hänvisning till församlingens födelse- och dopbok.

49 §.

Jordfästning, begravning, eldbegängelse, gravsättning av aska samt liks eller askas utförande ur riket antecknas i död- och begravningsboken för den församling, som är rätt inskrivningsort.

Jordfästning och begravning, som förrättats i annan församling, antecknas därjämte i denna församlings död- och begravningsbok. Vad nu stadgats äger dock ej tillämpning å jordfästning, om den ägt rum å begravningsplats, tillhörande den församling som är rätt inskrivningsort för jordfästningen men belägen i annan församling, eller om den avser person, som är intagen å sjukvårds-, socialvårds- eller fångvårdsanstalt, ej heller å begravning, om begravningsplatsen icke tillhör församling av svenska kyrkan eller väl tillhör sådan församling men icke förvaltas av kyrkorådet.

Anteckningen införes i samma rum som dödsfallet, där detta är i boken inskrivet, samt eljest i den följd, som stadgas i 47 §.

50 §.

I död- och begravningsboken antecknas icke dödfött barn, ej heller dess jordfästning eller begravning.

Hjälpkortregistret.

51 §.

Hjälpkortregistret skall föras i två avdelningar, den ena *(församlingsregistret)* över de personer, som äro kyrkobokförda i församlingen, och den andra *(avgångsregistret)* över de personer, som varit kyrkobokförda i församlingen men avlidit, utflyttat till annan församling, utvandrat eller överförts till boken över obefintliga.

52 §.

1 mom. Församlingsregistret skall innehålla det senast upprättade avtryckskortet för envar däri upptagen person. Korten skola, där ej domkapitlet för viss församling annorlunda förordnar, vara alfabetiskt ordnade efter personernas efternamn.

2 mom. Till avgångsregistret skall överföras det vid personens avgång för honom senast upprättade avtryckskortet, försett med anteckning för den som avlidit om dödsdagen, för den som utflyttat till annan församling om denna och om utflyttningsdagen, för den som utvandrat om det land till vilket utvandring skett och om utflyttningsdagen samt för den som överförts till boken över obefintliga om nämnda förhållande samt om överföringsdagen. Korten skola vara ordnade alfabetiskt efter personernas efternamn. Kort för avlidna personer skola i registret förvaras för sig.

3 mom. Finnes mer än ett avtryckskort för samma person, bör pastor förstöra det som ej enligt vad ovan stadgats hör till hjälpkortregistret, där han ej finner lämpligt att med hjälp av sådana kort upprätta register för särskilda behov.

53 §.

Avgångsregistret skall vart tionde år genom länsbyråns försorg avskrivas i en avgångslängd, av vilken särskilda exemplar tillställas pastor och, för arkivering, vederbörande arkivmyndigheter. Avskrivna kort förstöras.

Angående hur registret skall tillhandahållas för avskrivning förordnar länsstyrelsen. Finner länsstyrelsen med hänsyn till befolkningens rörlighet i viss församling, att avgångsregistret därstädes bör avskrivas oftare än i första stycket sägs, äge länsstyrelsen förordna därom.

Medborgarkort.

54 §.

Envar här i riket kyrkobokförd svensk medborgare, som fyllt femton år, skall innehava ett av vederbörande länsbyrå för honom enligt bifogade formulär[1] utfärdat *medborgarkort,* bestående av pärm och tre blad.

I medborgarkort skall medelst tryck angivas å såväl pärm som blad innehavarens namn, födelsenummer och födelsehemort samt å blad dessutom innehavarens titel eller yrke, civilstånd, kyrkobokföringsort och, med utsättande av mantalsåret, mantalsskrivningsort vid tiden för tryckningen. För gift person skall dessutom å blad angivas makens födelsenummer.

Medborgarkort skall för att gälla å pärmen vara försett med innehavarens egenhändiga av myndighet eller två vittnen bestyrkta namnteckning.

Konungen äger förordna, att medborgarkort skall vara försett med innehavarens fotografi. Medborgarkort må jämväl eljest förses med fotografi, om innehavaren därom hänvänder sig till polismyndighet eller postanstalt och tillhandahåller sådant av god likhet och lämpligt format. Fotografi skall insättas å pärmen. Önskar någon, att fotografi, varmed hans medborgarkort är försett, icke vidare skall användas, eller finner myndighet, att sådant fotografi icke längre är tjänligt för sitt ändamål, skall fotografiet av myndigheten frånskiljas och till innehavaren återställas.

55 §.

1 mom. 1. För den, vars namn ändrats, skall länsbyrån utfärda nytt medborgarkort. Har någons kyrkobokföringsort ändrats, skall länsbyrån insätta nya blad i hans medborgarkort.

2. Har någons civilstånd ändrats, skall pastor i kyrkobokföringsorten införa anteckning därom i hans medborgarkort; har han ingått äktenskap, skall såvitt möjligt jämväl makans födelsenummer däri antecknas.

3. Ändring i annat förhållande, varom medborgarkort innehåller uppgift, skall i kortet antecknas av pastor i kyrkobokföringsorten, om innehavaren det begär och ändringen framgår av kyrkoböckerna.

2 mom. 1. Vid anmälan om dödsfall, utvandring eller inflyttning i församling skall den anmälningsskyldige till pastor eller församlingsföreståndare, hos vilken anmälan sker, avlämna det för den döde eller flyttande utfärdade medborgarkortet; och återställe pastor eller församlingsföreståndaren genast som kvitto bladet nr I, försett med pastors eller församlingsföreståndarens stämpel.

Avlämnas ej medborgarkort, give pastor eller församlingsföreståndaren den anmälningsskyldige nödigt rådrum därtill. Varder det ändå ej fullgjort,

[1] Beträffande förslag till formulär se bilagorna till betänkandet.

eller har i fall, som avses i 92 § 1 mom., den anmälningsskyldige icke inställt sig, skall pastor eller församlingsföreståndaren skriftligen anmana honom att i vederbörlig ordning och inom viss tid efter delfåendet av anmaningen fullgöra sin skyldighet.

2. Den, som förlorat sitt svenska medborgarskap eller efter namnändring bekommit nytt medborgarkort, skall genast till länsbyrån insända det icke gällande medborgarkortet. Har detta ej inom en månad inkommit, skall länsbyrån skriftligen anmana honom att inom viss tid efter delfåendet av anmaningen fullgöra sin skyldighet.

Varder sådant kort avlämnat till pastor eller församlingsföreståndare, åligger det denne att insända kortet till länsbyrån.

3. För anteckning, varom i 1 mom. 2 sägs, skall medborgarkort av innehavaren ingivas till pastor inom en månad efter det ändringen skedde.

4. Medborgarkort varde ock eljest uppvisat, då det av pastor eller församlingsföreståndare påfordras i kyrkobokföringsärende.

3 mom. Medborgarkort, som icke är gällande, skall då det inkommer till länsbyrå därstädes förstöras.

56 §.

1 mom. Medborgarkort skall av innehavaren så vårdas, att det ej förstöres eller eljest förkommer eller skadas eller kommer till obehörig användning.

2 mom. Har medborgarkort förstörts eller eljest förkommit eller på grund av skada eller användning kommit i bristfälligt skick, åligger det den, för vilken kortet utfärdats, att hos pastor i kyrkobokföringsorten inom en månad göra anmälan därom och uppgiva när och hur det skett samt avlämna vad som må finnas i behåll av kortet. Pastor skall giva länsbyrån till känna, vad sålunda förekommit, och dit insända vad som finnes i behåll av kortet.

Länsbyrån skall genast utfärda nytt medborgarkort.

Framgår ej tillförlitligen av vad enligt första stycket för pastor uppgivits, att förkommet medborgarkort blivit förstört, skall länsbyrån i kungörelse, som införes i Post- och Inrikes Tidningar, tillkännagiva, att för den ifrågavarande personen medborgarkort, utfärdat före viss dag, som i kungörelsen uppgives, icke är gällande. Anteckning om att kungörelse ägt rum skall inpräglas å personplåt för vederbörande.

Förkommer medborgarkort ånyo för samma person och föranledes därav ny sådan kungörelse, som i tredje stycket sägs, skall kostnaden för sistnämnd kungörelse av personen återgäldas statsverket. Tredskas han, må kostnaden utmätas; och äge utmätning rum på grund av länsbyråns bevis om kostnadens belopp. Styrker han fattigdom, på sätt i § 14 förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen sägs, vare han fri från återbetalningsskyldighet.

57 §.

Medborgarkort skall av länsbyrån överlämnas eller i rekommenderat brev med posten under senast uppgivna postadress översändas till den kortet avser. Kan det antagas, att han icke kan under den postadress anträffas, eller har försändelse icke kunnat tillställas honom, anlite länsbyrån för överlämnandet biträde av polismyndighet. Å postförsändelse skall angivas, att den ej må utkvitteras av annan än adressaten personligen.

58 §.

1 mom. Företer någon medborgarkort, och är det gällande, må det anses styrkt, att han är den kortet avser, där annat ej framgår av omständigheterna eller eljest är veterligt för den, inför vilken kortet företes.

Medborgarkort gäller som prästbevis angående förhållande, varom kortet innehåller uppgift. Är avskrift av medborgarkortets pärm och blad I dagtecknad och genom påskrift av myndighet eller två vittnen till riktigheten bestyrkt, gäller avskriften som prästbevis, utfärdat den dag, avskriften är dagtecknad.

2 mom. Beviskraft, som i 1 mom. sägs, tillkommer ej del av medborgarkort.

Anmälningar och andra uppgifter för kyrkobokföringen.

Gemensamma bestämmelser.

59 §.

Enskild person åliggande anmälningsskyldighet skall, där ej annat följer av vad nedan stadgas, fullgöras muntligen vid personlig inställelse för pastor av den anmälningsskyldige eller trovärdigt och i saken kunnigt ombud för honom eller, såvitt angår omyndig, förmyndaren; dock att omyndig, som fyllt femton år, själv må avgiva annan anmälan än sådan, varom förmäles i 89 §. Har anmälan skett i annan ordning, ankomme på pastor, huruvida han ändå vill anse anmälningsskyldigheten fullgjord.

60 §.

Underrättelser mellan myndigheter i kyrkobokföringsärenden böra meddelas skriftligen och, såvitt angår underrättelser till eller från länsbyrå, med användande av avtryckskort där det kan ske och annat ej följer av vad i denna förordning stadgas.

Erfordras för underrättelses översändande kännedom om var någon är eller varit bokförd, må upplysning därom inhämtas hos riksbyrån eller underrättelsen tillställas denna med anhållan om dess översändande, där ej kännedom om bokföringsorten kan med mindre omgång vinnas på annat sätt.

61 §.

Kyrkobokförarna, länsbyråerna och riksbyrån äro pliktiga att ej blott i de hänseenden, som i denna förordning särskilt angivas, utan även eljest i den mån så erfordras giva varandra nödiga underrättelser med avseende å kyrkobokföringen.

Där pastor från länsbyrå mottagit underrättelse om förhållande, varom jämväl annan myndighet skall av länsbyrån underrättas, är pastor skyldig att på anmodan av länsbyrån vidarebefordra underrättelsen till den andra myndigheten, såframt denna av länsbyrån uppgives.

62 §.

1. Då till pastor lämnas meddelande om någon i församlingen bokförd person, bör såvitt möjligt även uppgivas, var personen, enligt anteckning å för honom utfärdat betyg eller vad eljest är om honom bekant, är eller vid viss uppgiven tid var inom församlingen boende, eller om och när han inflyttade i församlingen.

2. Då pastor på grund av från myndighet framställd förfrågan rörande i församlingen bokförd person upplyser, att personen utflyttat, skall han vara skyldig att därvid samtidigt uppgiva församlingen, dit han inflyttat, och om möjligt personens bostad därstädes samt år och dag för inflyttningen ävensom personens fullständiga namn, därest detta ej överensstämmer med det av myndigheten uppgivna.

Födelse, dop och namngivning.

63 §.

Barns födelse, så ock, därest barnet lever och ej blivit inom svenska kyrkan döpt, förnamn för barnet skall så snart ske kan och senast inom en månad efter födelsen hos pastor eller, om barnet tillhör församling av främmande trosbekännare med rätt till egen kyrkobokföring, hos församlingsföreståndaren anmälas av barnets fader eller moder eller, om de äro döda eller hava laga förfall, annan person, vilken om barnet har vård.

Vid anmälan om födelse skall uppgivas tid och ort för densamma, huruvida barnet fötts levande eller dött, barnets kön samt föräldrarnas namn och var de äro kyrkobokförda. Barnets namn bör ock uppgivas, om det blivit bestämt.

Försummas anmälan, som här avses, och göres den ej genast efter påminnelse, skall pastor skriftligen anmana den anmälningsskyldige att inom viss tid efter delfåendet av anmaningen i vederbörlig ordning fullgöra sin skyldighet.

64 §.

Var barnaföderska vid förlossningen intagen å sjukvårds-, socialvårds- eller fångvårdsanstalt, åligger det anstaltens föreståndare eller predikant att oförd röjligen och senast inom tre dagar göra anmälan om födelsen hos pastor i

barnets födelsehemort. Enahanda anmälningsplikt åligger läkare eller barnmorska, som utom sådan anstalt biträtt kvinna vid förlossning; har kvinna biträtts av både läkare och barnmorska, åligger anmälningsskyldigheten barnmorskan.

Anmälan göres skriftligen enligt av riksbyrån fastställt formulär. I anmälan skall upptagas moderns fullständiga namn samt, såvitt möjligt, hennes födelsenummer i enlighet med för henne utfärdat medborgarkort.

65 §.

Hittebarn skall av den som funnit det ofördröjligen och senast påföljande dag anmälas hos polismyndigheten i orten, som har att verkställa undersökning angående barnets identitet samt, där det är dött, huruvida det framfötts med liv, och, om undersökningen icke giver vid handen, att anmälan om barnets födelse i föreskriven ordning skett, göra dylik anmälan hos pastor i den församling, som på grund av vad vid undersökningen framkommit är eller bör anses som barnets födelsehemort. I sådan anmälan skall, i den mån säkra uppgifter, varom i 63 § sägs, icke kunna lämnas, i stället såvitt möjligt uppgivas:

1) var, när och under vilka omständigheter barnet anträffats;

2) barnets kön, antagliga ålder och utmärkande kroppsliga kännetecken; samt

3) var barnet vårdas, eller, därest det är dött, huruvida antagas kan, att det fötts levande.

66 §.

Har anmälan om barns födelse eller förnamn skett hos pastor i annan församling än den, som är barnets födelsehemort, eller hos församlingsföreståndare, som i 63 § sägs, åligger det pastor eller församlingsföreståndaren att ofördröjligen meddela pastor i födelsehemorten de uppgifter, han genom anmälningen inhämtat.

67 §.

Då till pastor i födelsehemorten ingått anmälan eller sådant meddelande, som i 66 § sägs om födelse av barn utom äktenskap, åligger det pastor att skyndsamt därom underrätta barnavårdsnämnden i församlingen genom utdrag av födelse- och dopboken.

68 §.

Underrättelse om dop skall av dopförrättaren ofördröjligen meddelas pastor i envar av de församlingar, där jämlikt 37 § dopet skall i födelse- och dopbok inskrivas.

69 §.

Om barns födelse och förnamn, så ock, där barnet ej är svensk medborgare, om dess nationalitet skall underrättelse meddelas länsbyrån av pastor i barnets födelsehemort.

Sådan underrättelse skall avsändas, om barnet är dödfött, genast men eljest då i födelse- och dopboken anteckning sker om barnets förnamn eller, om barnet innan sådan anteckning skett varder kyrkobokfört i annan församling, då barnet avföres från församlingsboken, dock icke i något fall senare än den 15 januari året näst efter födelseåret.

Om förnamn, som i födelse- och dopboken antecknas efter det underrättelse varom i föregående stycke sägs avlåtits, skall särskild underrättelse genast avsändas.

70 §.

Det åligger länsbyrån att, sedan underrättelse, varom i 69 § sägs, dit inkommit, meddela pastor i barnets och moderns kyrkobokföringsort, där denna är annan församling än barnets födelsehemort, de uppgifter, som i anledning av underrättelsen må erfordras för kyrkobokföringen därstädes.

71 §.

Har jämlikt 30 § för barn antecknats annat efternamn än det, som är i församlingsboken antecknat för den av föräldrarna, vars släktnamn barnet enligt vad därom är särskilt stadgat på grund av sin börd erhåller, skall pastor i barnets kyrkobokföringsort meddela länsbyrån underrättelse därom.

Är barnets moder kyrkobokförd i annan församling åligger det länsbyrån att giva pastor i den församling underrättelse om det namn barnet erhållit.

Personlig rättsställning med mera.

72 §.

Faderskap till barn utom äktenskap, sådant barns egenskap av trolovningsbarn samt förklaring av fader till barn utom äktenskap, att barnet skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, skola på sätt särskilt är stadgat styrkas hos pastor i barnets kyrkobokföringsort.

Pastor, hos vilken sådant förhållande styrkes, skall ofördröjligen därom underrätta pastor i barnets födelsehemort samt pastor i moderns och, om barnet är trolovningsbarn eller enligt faderns förklaring har arvsrätt efter honom, i faderns kyrkobokföringsort, där denna är annan än barnets kyrkobokföringsort. Har pastor, sedan sådan underrättelse avlåtits, verkställt anteckning om barnets förnamn, efternamn eller födelsenummer, skall han, om barnet är trolovningsbarn eller enligt faderns förklaring har arvsrätt efter denne, meddela pastor i faderns kyrkobokföringsort särskild underrättelse därom.

73 §.

Angående domstols beslut, varigenom

1) barn förklarats sakna äktenskaplig börd;

2) tillstånd givits till adoption eller adoptivförhållande förklarats hävt; eller

3) någon förklarats omyndig eller omyndigförklarad återvunnit myndigheten,

skall underrättelse meddelas länsbyrån av pastor, till vilken enligt vad därom är särskilt stadgat uppgift från domstolen inkommit om beslutet.

Skall om beslut, som under 1) och 2) sägs, anteckning ske i kyrkobok jämväl hos annan pastor, åligge det länsbyrån att meddela denne underrättelse därom.

Konfirmation och första nattvardsgång.

74 §.

Underrättelse om konfirmation och första nattvardsgång skall av den präst, som förrättat konfirmationen eller meddelat nattvarden, ofördröjligen tillställas pastor i envar av de församlingar, där jämlikt 41 § konfirmationen eller nattvardsgången skall i konfirmationsbok inskrivas.

Äktenskaps ingående samt äktenskapsskillnad, äktenskaps återgång och ogiltighet av vigsel.

75 §.

Underrättelse om vigsel skall av vigselförrättaren ofördröjligen meddelas pastor i envar av de församlingar, där jämlikt 43 § vigseln skall i lysnings- och vigselbok inskrivas.

76 §.

Det åligger pastor i den församling, varest jämlikt 43 § första stycket eller 44 § 3 mom. giftermål skall i lysnings- och vigselbok inskrivas, att sedan inskrivning skett ofördröjligen till länsbyrån insända underrättelse därom.

Är någon av makarna kyrkobokförd i annan församling än i första stycket sägs, skall länsbyrån meddela pastor i kyrkobokföringsorten underrättelse om giftermålet.

Hava makarna barn samman före äktenskapet och är barnet kyrkobokfört i annan församling än kvinnan eller är barnets födelsehemort annan församling, åligger det pastor i kvinnans kyrkobokföringsort att meddela pastor i sådan församling underrättelse om giftermålet. Har barns efternamn ändrats till följd av föräldrarnas äktenskap, skall pastor i barnets kyrkobokföringsort meddela länsbyrån underrättelse härom.

77 §.

Ingår änkling eller änka nytt gifte, åligger det pastor i den församling, varest äktenskapet jämlikt 43 eller 44 § skall i lysnings- och vigselbok inskrivas, att ofördröjligen, med angivande av tiden för det tidigare äktenskapets upplösning, om vigseln underrätta domaren eller rätten i den ort, där den avlidne maken vid det tidigare äktenskapets upplösning var bokförd.

Sådan underrättelse erfordras dock ej, där för pastor är tillförlitligen känt, antingen att omyndiga barn i föregående gifte icke finnas eller att annan person än den omgifte är förordnad till förmyndare eller god man för de omyndiga eller ock att laga bodelning ägt rum.

78 §.

De underrättelser, som för kyrkobokföringen erfordras beträffande äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap och ogiltighet av vigsel skola av riksbyrån ofördröjligen efter det uppgift om äktenskapsskillnaden, äktenskapets återgång eller vigselns ogiltighet till statistiska centralbyrån inkommit och, därest domstolens beslut då ej vunnit laga kraft, sådant skett meddelas pastor i den eller de församlingar, där mannen, kvinnan och, där i följd av vigsels ogiltighet barn icke skall anses äga äktenskaplig börd, barnet äro kyrkobokförda eller upptagna i bok över obefintliga ävensom vederbörande länsbyrå.

Ändring av efternamn.

79 §.

Då jämlikt förordningen den 5 december 1901 om antagande av släktnamn anteckning i kyrkobok skett därom, att någon antagit nytt släktnamn, åligger det pastor, hos vilken namnet anmälts, att giva länsbyrån underrättelse därom samt i fall, varom i § 8 andra stycket nämnda förordning förmäles, om församling, som där sägs.

Det åligger länsbyrån att meddela pastor i sistnämnda församling nödiga underrättelser för namnets antecknande därstädes.

Dödsfall och dödförklaring.

80 §.

1 mom. Dödsfall skall så snart ske kan och senast inom tio dagar efter det dödsfallet kommit till den anmälningsskyldiges kännedom hos pastor, eller om den döde tillhört församling av främmande trosbekännare med rätt till egen kyrkobokföring, församlingsföreståndaren anmälas av efterlevande make eller anhörig, som sammanbott med den avlidne eller eljest är tillstädes, eller, där anmälningsskyldig som nu sagts icke finnes, eller laga förfall föreligger för envar sådan anmälningsskyldig, av annan, som sammanbott med den döde, eller av den dödes husvärd eller husfolk eller av annan, som är därtill närmast.

2 mom. Dödsfall å sjukvårds-, socialvårds- eller fångvårdsanstalt skall, om den döde var där intagen, ofördröjligen av inrättningens föreståndare eller predikant anmälas hos pastor i den församling, som är rätt inskrivningsort för dödsfallet.

3 mom. Likfynd skall genast anmälas hos polismyndigheten av den, som funnit liket.

4 mom. Har anmälningsskyldighet, som i 1 eller 2 mom. sägs, icke fullgjorts, och har till följd därav dödsfall icke blivit av någon anmält, eller finnes ingen anmälningsskyldig, som där sägs, åligger det polismyndigheten, då förhållandet kommer till dess kännedom, att ofördröjligen göra anmälan om dödsfallet hos pastor i rätta inskrivningsorten.

5 mom. Anmälan, som i 2 och 4 mom. sägs, skall ske skriftligen.

81 §.

1 mom. Vid anmälan, som i 80 § 2 och 4 mom. sägs, skall fogas intyg angående dödsorsaken *(dödsbevis)*, utfärdat av legitimerad läkare.

Vid anmälan jämlikt 80 § 1 mom., i andra fall än i första stycket sägs, skall sådant bevis företes, om dödsfallet inträffat inom stad, köping eller municipalsamhälle, där för allmänna hälso- och sjukvården anställd läkare är stationerad, eller inom annan tättbebyggd ort, där sådan läkare är stationerad och beträffande vilken ort medicinalstyrelsen förordnat om tillämpning av förevarande stadgande; och bör såvitt möjligt dylikt bevis företes, jämväl om dödsfallet inträffat å annan ort.

Kan dödsbevis ej företes, åligger det anmälningsskyldig, som i 80 § 1 mom. sägs, att uppgiva, huruvida läkare inom sista året av eller för den sjuke rådfrågats, samt i sådant fall läkarens namn.

2 mom. Läkare, som vårdat avliden person under hans sista sjukdom eller biträtt vid förlossning, varunder modern eller barnet avlidit, eller efter dödsfallet besiktigat den avlidnes kropp, är skyldig att kostnadsfritt och utan att framställning därom göres utfärda dödsbevis. Sådant bevis skall utfärdas skyndsamt, i förstnämnda fall efter dödsfallet och i sistnämnda fall efter besiktningen.

Dödsbevis skall avfattas i maskinskrift eller tydlig handskrift. Dödsorsak skall angivas med beteckning å svenska språket, om medicinalstyrelsen sådan fastställt; dock må dödsorsak undantagsvis, där så av särskilda skäl påkallas, angivas med statistiskt nummer. Utom beteckning, som nu sagts, må angivas latinsk benämning å dödsorsaken.

82 §.

Har polismyndighet till länsstyrelse eller domaren gjort anmälan, varom förmäles i 16 § 1 förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall, åligger det polismyndigheten att ofördröjligen giva pastor i den församling, som är rätt inskrivningsort för dödsfallet, underrättelse såväl därom som ock om förordnande, som i anledning därav meddelas i avseende å den dödes begravning, och om dödsorsaken, där denna varder genom laga undersökning fastställd.

83 §.

1 mom. Då anmälan om dödsfall skett hos pastor i annan församling än rätta inskrivningsorten eller hos församlingsföreståndare, som i 80 §

1 mom. sägs, åligger det pastor eller församlingsföreståndare att ofördröjligen översända underrättelse därom till pastor i den församling, som är rätt inskrivningsort för dödsfallet.

2 mom. Om dödsfall och dödförklaring skall underrättelse så snart ske kan meddelas länsbyrån av pastor i den församling, som är rätt inskrivningsort för dödsfallet eller dödförklaringen. Då någon jämlikt 34 § andra stycket på grund av ålder avförts från bok över obefintliga, åligger det pastor i församlingen att så snart ske kan underrätta länsbyrån därom

3 mom. Underrättelse, varom i denna § sägs, bör, där så ske kan, åtföljas av det för den döde eller dödförklarade utfärdade medborgarkortet.

84 §.

1. Är efterlevande make till avliden eller dödförklarad person kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga i annan församling än där dödsfallet eller dödförklaringen antecknats i död- och begravningsbok; eller

2. befinnes avliden eller dödförklarad person vara kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga i annan församling än den, från vilken underrättelse om dödsfallet eller dödförklaringen inkommit till länsbyrån,

skall riksbyrån så snart ske kan meddela pastor i den andra församlingen och, om denna är belägen i annat län, länsbyrån i detta län underrättelse om dödsfallet eller dödförklaringen. I underrättelse till pastor om dödsfall, som under 2. avses, skall dödsorsaken uppgivas.

Jordfästning och begravning samt utförande ur riket av lik eller aska efter lik.

85 §.

1 mom. Lik må ej begravas eller utföras ur riket utan tillstånd av pastor i den församling, som är rätt inskrivningsort för dödsfallet *(begravningstillstånd).* Vid begravning skall, där begravningsplatsen icke förvaltas av kyrkorådet i nämnda församling, pastors bevis om att begravningstillstånd meddelats avlämnas till den som förvaltar begravningsplatsen. Då lik utföres ur riket, skall sådant bevis ingivas till tullmyndigheten.

Då aska utföres ur riket skall utdrag ur journal, varom förmäles i 14 § kungörelsen den 8 december 1933 angående eldbegängelse, avlämnas till tullmyndigheten.

Lik eller aska, som från utlandet införts i riket, må ej här begravas, med mindre det styrkes, att liket eller askan införts och vem den döde är.

Det åligger den, som förvaltar begravningsplats, samt tullmyndighet att tillse, att icke begravning eller utförande ur riket av lik eller aska äger rum i annan ordning än nu sagts.

2 mom. Begravningstillstånd må ej givas, förrän dödsfallet blivit vederbörligen anmält samt i fall, varom förmäles i 16 § 1 förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakt-

tagas skall, förordnande, som där sägs, blivit meddelat och, där laga undersökning skall äga rum, undersökning skett.

Om tillstånd till begravning utan jordfästning gäller ytterligare vad därom är särskilt stadgat.

86 §.

1 mom. Det åligger jordfästningsförrättare att om jordfästningen ofördröjligen underrätta pastor i envar församling, i vars död- och begravningsbok anteckning om jordfästningen skall ske.

2 mom. Då begravning ägt rum å begravningsplats, som icke tillhör församling av svenska kyrkan eller väl tillhör sådan församling men icke förvaltas av kyrkorådet i den församling, som är rätt inskrivningsort för begravningen, skall anmälan därom göras hos pastor i rätta inskrivningsorten. Anmälningsskyldigheten åligger, om begravningsplatsen tillhör församling av svenska kyrkan och förvaltas av kyrkorådet, pastor i församlingen samt eljest den, som förvaltar begravningsplatsen.

Vad ovan stadgas om begravning skall äga tillämpning jämväl i fråga om gravsättning av aska, där det ej jämlikt 14 § kungörelsen den 8 december 1933 angående eldbegängelse åligger föreståndare för krematorium att meddela pastor underrättelse om gravsättningen.

3 mom. Då lik eller aska efter lik utföres ur riket, åligger det tullmyndigheten att därom göra anmälan hos pastor i den församling, som är rätt inskrivningsort jämlikt 46 §.

4 mom. Underrättelse om jordfästning, begravning eller liks utförande ur riket skall, där så ske kan, tecknas å avlämnat bevis om begravningstillstånd, vilket översändes.

Underrättelse om gravsättning eller utförande ur riket av aska skall, där så ske kan, tecknas å utdrag ur journal, varom förmäles i 14 § kungörelsen den 8 december 1933 angående eldbegängelse eller avskrift av sådant utdrag.

87 §.

Har begravning ej skett inom två månader efter dödsfallet, och har ej heller eldbegängelse ägt rum, skall pastor i den församling, som är rätt inskrivningsort för dödsfallet, där ej hinder för begravning är antecknat i död- och begravningsboken, verkställa utredning om anledningen till dröjsmålet. Pastor i annan församling samt polismyndighet äro skyldiga att biträda honom därvid, om han det begär.

Flyttning inom riket med mera.

88 §.

Då någon bosätter sig i annan församling eller å annan fastighet inom en församling än den, där han förut är bosatt, åligger det honom, utom i fall, som avses i 24 § 2—4 mom., att ofördröjligen och senast inom tio dagar

anmäla flyttningen hos pastor i den församling, där han efter flyttningen är bosatt.

Vad om flyttning stadgas skall, även om ändrad bosättning ej föreligger, äga motsvarande tillämpning, då någon på grund av vad om behörighet att kyrkobokföras i icke territoriell församling är stadgat skall kyrkobokföras i annan församling än den, där han är kyrkobokförd.

Då tjänare blivit bosatt hos husbonden, åligger det denne att tillse, att anmälningsskyldighet, som enligt första eller andra stycket åligger tjänaren, varder i rätt tid fullgjord. Sker det ej, skall husbonden genast därom underrätta pastor i församlingen.

89 §.

1 mom. Det åligger fastighetsägare eller den i hans ställe är att på förfrågan av pastor, mantalsskrivningsförrättare, roteombud eller polismyndighet lämna upplysning om huruvida viss person är å fastigheten boende.

2 mom. I stad, köping och municipalsamhälle, så ock i annan ort, beträffande vilken Konungen så förordnar, åligger det envar, som för tid ej understigande en månad mot vederlag upplåtit bostad till person över sexton år, att inom fjorton dagar efter det denne tillträtt bostaden göra anmälan därom hos pastor i församlingen *(bostadsanmälan)*.

Är den, till vilken bostaden upplåtits, utlänning, skall därjämte anmälan göras hos polismyndigheten i enlighet med vad därom är särskilt stadgat.

3 mom. Bostadsanmälan skall göras skriftligen. Skall anmälan ske beträffande medlemmar av en familj och äro samtliga på ett ställe kyrkobokförda, behöver allenast huvudpersonen namngivas, där de övrigas antal antecknas. I övrigt må icke i en anmälan mer än en person upptagas. I anmälan skall uppgivas var den anmälningen avser är kyrkobokförd; och åligger det honom att till upplysning härom på anfordran förete sitt medborgarkort för den anmälningsskyldige.

Anmälan skall avfattas enligt av riksbyrån fastställt formulär. Blanketter enligt nämnda formulär skola kostnadsfritt tillhandahållas de anmälningsskyldiga hos rikets pastorsämbeten och polismyndigheter.

Anmälan befordras avgiftsfritt med posten.

90 §.

Vinner pastor kännedom därom, att i församlingsboken eller i boken över obefintliga upptagen person vistas i annan församling under sådana förhållanden, att han bör där kyrkobokföras, skall han härom såvitt möjligt med angivande av bostad inom församlingen, utan uppskov underrätta pastorsämbetet därstädes för den åtgärd, som i 91 § omförmäles.

Finner pastor, att av honom sålunda gjord anmälan icke föranlett avsedd åtgärd, skall han hänskjuta ärendet till i 108 § omförmälde kyrkobokföringsinspektören.

91 §.

1 mom. Då pastor om någons vistelse i församlingen vunnit sådan kännedom, att pastor finner anledning till antagande, att han flyttat, skall pastor,

därest flyttning ej anmälts, ofördröjligen förelägga honom att inom viss tid inställa sig för pastor och lämna de upplysningar, som erfordras för bedömande av huruvida vistelsen skall medföra ändring i hans kyrkobokföring, vid äventyr, att han eljest varder utan sitt vidare hörande kyrkobokförd, där han vistas. Har flyttning skett allenast inom församlingen och har det vid förskrivning eller mantalsskrivning kommit till pastors kännedom, må dock, om för den flyttande avlämnats föreskriven mantalsuppgift, varav flyttningen framgår, föreläggande, som nu sagts, kunna av pastor underlåtas, där pastor finner erforderliga upplysningar kunna med nödig tillförlitlighet och fullständighet inhämtas av mantalsuppgiften och de vid förrättningen närvarande; och varde i dylikt fall så ansett, som hade anmälan om flyttningen gjorts.

Föreläggande, som i första stycket sägs, skall, skriftligen avfattat enligt av riksbyrån fastställt formulär, tillställas vederbörande med posten mot mottagningsbevis. Äro flera medlemmar i en familj och synas de böra på ett ställe kyrkobokföras, må föreläggande för dem alla tillställas huvudpersonen. Den som är kyrkobokförd i annan församling skall anmodas uppvisa medborgarkort för sig och medföljande familjemedlemmar.

2 mom. Över utfärdade förelägganden skall pastor föra erforderliga minnesanteckningar till ledning för ärendets vidare handläggning.

92 §.

1 mom. Sedan anmälan om flyttning gjorts eller föreläggande, varom i 91 § förmäles, givits samt inställelse, som där sägs, iakttagits eller ock förelagd tid gått till ända utan att någon låtit sig avhöra, skall pastor genast besluta, huruvida den, vilken anmälningen eller föreläggandet avser, skall kyrkobokföras i församlingen eller, om han redan är där kyrkobokförd, ändring i kyrkobokföringen skall ske, så ock, då sådant jämlikt 31 § erfordras, avsända rekvisition av personakt.

2 mom. Rekvisition av personakt sker medelst översändande av personens medborgarkort. För ensam flyttande tecknas rekvisitionen å blad III i medborgarkortet. För medlemmar av en familj, vilka skola på ett ställe kyrkobokföras, tecknas rekvisitionen, enligt av riksbyrån fastställt formulär, å ett särskilt konvolut, i vilket familjemedlemmarnas medborgarkort nedläggas.

Är medborgarkort ej utfärdat eller till pastor avlämnat, skall rekvisitionen ske å särskild blankett, som av riksbyrån fastställes.

I rekvisitionen skall uppgivas, huruvida personen skall kyrkobokföras å fastighet och, om så skall ske, fastighetens beteckning, eller huruvida han skall upptagas under rubrik å församlingen skrivna, ävensom hans postadress i församlingen.

Innan medborgarkort översändes, skall pastor avskilja och behålla blad II. Sedan rekvirerad personakt kommit pastor tillhanda, skall bladet förstöras.

3 mom. Över beslut, varigenom pastor förklarat någon icke skola kyrko-

bokföras i församlingen, och skälen därtill skall pastor föra särskilda minnesanteckningar, vilka skola förvaras som bilaga till inflyttningsboken.

93 §.

1 mom. Då pastor utan rekvisition av personakt verkställt ändring i någons kyrkobokföring, skall pastor genast meddela länsbyrån i länet underrättelse därom.

2 mom. Det åligger pastor, som mottagit rekvisition av personakt, att i akten göra anteckning om dagen då personen avföres ur församlingsboken samt till länsbyrån i länet insända rekvisitionen med uppgift om nämnda dag. Överensstämma uppgifterna om personen i medborgarkortet eller i särskilt utskriven rekvisition ej med personakten, skall pastor införa anteckning om rätta förhållandet i därför avsett rum å blad III i medborgarkortet eller å rekvisitionsblanketten. Har personen blivit kyrkobokförd i församling inom annat län, skall länsbyrån så snart ske kan underrätta länsbyrån i det andra länet därom.

3 mom. Då riksbyrån översänder personakt, som hos byrån rekvirerats, skall byrån däri anteckna dagen för avsändandet. Riksbyrån skall tillika meddela länsbyrån i det län, inom vilket den person akten avser blivit kyrkobokförd, ävensom, där personen är upptagen i bok över obefintliga i annan församling än den, där personen kyrkobokförts, pastor i denna församling och, om församlingen är belägen i annat län än kyrkobokföringsorten, länsbyrån i detta län underrättelse om personens kyrkobokföring.

4 mom. Dag, som avses i 2 och 3 mom., antecknas vid personens införande i församlingsbok som *inflyttningsdag* och vid personens avförande ur församlingsbok eller bok över obefintliga som *utflyttningsdag*. Som inflyttningsdag och utflyttningsdag i fall, som avses i 1 mom., antecknas den dag ändringen skedde.

94 §.

Skall enligt beslut, varom i 92 § sägs, ändring icke ske i vederbörandes kyrkobokföring, men kan hans adress antagas komma att under minst en månad från beslutets dag vara en annan än den, under vilken han kyrkobokförts, skall pastor anteckna adressen å det för honom utfärdade avtryckskortet eller, med blyerts, i församlingsboken eller ock, om han är kyrkobokförd i annan församling, meddela pastor i kyrkobokföringsorten nödig underrättelse för verkställande av sådan anteckning. Underrättelsen skall ske genom översändande av bostadsanmälan, där sådan i ärendet avgivits, försedd med anteckning, att anmälningen ej föranlett ändring i kyrkobokföringen.

Bostadsanmälan skall av pastor, hos vilken anmälningen sist förevarit, insändas till mantalsskrivningsförrättaren i det distrikt, till vilket församlingen hör.

Invandring.

95 §.

Den som från utrikes ort inkommit i riket och blivit här bosatt, skall ofördröjligen och senast inom tio dagar göra anmälan om invandringen hos pastor i den församling, i vilken han är bosatt eller vilken han, enligt vad om behörighet att kyrkobokföras i icke territoriell församling är stadgat, skall tillhöra.

Vid anmälan skall företes flyttningsbetyg, om sådant utfärdas å den utrikes orten, men eljest de motsvarande handlingar han kan anskaffa.

96 §.

Vad i 91—93 §§ stadgas, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om invandring.

Rekvisition av personakt för invandrare skall ske å blankett, som av riksbyrån fastställes.

Innan personakt översändes, skall riksbyrån utreda, huruvida invandrararen förut varit kyrkobokförd här i riket och i vilket land han är medborgare.

Har invandraren förut varit kyrkobokförd i riket och därifrån utflyttat efter uttagande av utvandringscertifikat eller, såvitt angår tiden före denna förordnings ikraftträdande, flyttningsbetyg till utlandet, skall riksbyrån underrätta pastor i den församling, i vilken certifikatet eller betyget utfärdats, om den nya kyrkobokföringsorten.

97 §.

Är invandrare utlänning, skall riksbyrån, då rekvisition av personakt för honom inkommit, hos statens utlänningskommission efterhöra, huruvida han äger uppehålla sig i riket eller hinder finnes mot hans kvarstannande.

Finner riksbyrån på grund av denna utredning, att utlänningens vistelse i riket allenast är av tillfällig beskaffenhet, skall riksbyrån underställa frågan om hans kyrkobokföring pastors förnyade prövning.

Utvandring.

98 §.

1 mom. Den, som har för avsikt att stadigvarande bosätta sig å utrikes ort, skall hos pastor i den församling, där han är kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga, uttaga *utvandringscertifikat.*

Han äger därjämte på begäran utbekomma det prästbevis han behöver för sin folkbokföring å den utrikes orten *(utvandringsbetyg).* Då utvandringsbetyg utfärdas, skall det anmärkas i utvandringscertifikatet.

Utvandringsbetyg må även utfärdas på begäran av den, som utan uttagande av utvandringscertifikat eller, såvitt angår tiden före denna förordnings ikraftträdande, flyttningsbetyg till utlandet, lämnat riket, om han anmäler, att han är stadigvarande bosatt å utrikes ort.

Utvandringsbetyg gäller icke som prästbevis här i riket utom vid anmälan, varom i 95 § sägs.

2 mom. Utvandringscertifikat och utvandringsbetyg må ej utfärdas, förrän medborgarkort för utvandraren, där sådant är utfärdat, blivit avlämnat samt bevis ingivits om Konungens tillstånd till utvandringen, där dylikt tillstånd jämlikt 144 § inskrivningsförordningen den 30 december 1941 erfordras.

3 mom. Har den, som uttagit utvandringscertifikat, icke inom tre månader lämnat riket, åligger det honom att ofördröjligen och senast inom åtta dagar efter denna tids utgång återställa utvandringscertifikatet ävensom utvandringsbetyg, där sådant utfärdats, till pastor, som utfärdat certifikatet. Innan det skett, må annat prästbevis för honom utfärdas allenast på begäran av myndighet.

Har medborgarkort avlämnats, skall det, då certifikatet återlämnats, av pastor översändas till länsbyrån för insättande av nya blad.

99 §.

1 mom. Utvandringscertifikat skall vid avresan från riket avlämnas till polismyndigheten och av polismyndigheten återsändas till pastor, som utfärdat detsamma, med bevis om tid och ort för utresan *(utvandringsbevis)*.

2 mom. Har inom tid, som i 98 § 3 mom. sägs, utvandringsbevis ej inkommit och utvandringscertifikat ej heller återlämnats, skall pastor söka utreda huruvida utvandring skett samt i sådant fall tid och ort för utresan. Polismyndighet är pliktig att därvid lämna pastor nödigt biträde, om han det påfordrar.

Befinnes att personen ej utvandrat, skall pastor skriftligen anmana honom att i vederbörlig ordning och inom viss tid efter delfåendet av anmaningen återlämna certifikatet.

100 §.

1 mom. Såsom *utflyttningsdag* anses vid utvandring den dag, då utvandraren på grund av utvandringsbevis eller anmälan, varom i 98 § 1 mom. tredje stycket sägs, eller vid mantalsskrivning vunnen upplysning om utvandringen avförts ur församlingsboken eller boken över obefintliga.

Det åligger pastor att meddela länsbyrån underrättelse om utvandringen med angivande av utflyttningsdagen.

Har medborgarkort avlämnats, skall det bifogas.

2 mom. Utvandringsbevis, som till pastor inkommit under tiden mellan mantalsskrivningsförrättningen och den 10 januari mantalsåret skall av pastor genast översändas till mantalsskrivningsförrättaren med uppgift å utflyttningsdagen. Har någon under nämnda tid avförts från församlingsboken på grund av anmälan, varom i 98 § 1 mom. tredje stycket sägs, gälle detsamma om anmälningen. Sedan mantalslängden justerats, skola handlingar, som jämlikt detta mom. översänts till mantalsskrivningsförrättaren, av denne återställas till pastor.

Medborgarskapsförhållanden.

101 §.

1. Yppas tvekan, huruvida någon, som önskar bliva i kyrkobok antecknad såsom svensk medborgare, äger svenskt medborgarskap, skall pastor hänvisa honom att hos Konungen söka sådant förklarande därutinnan, varom förmäles i 11 § i lagen den 23 maj 1924 om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap.

2. Yppas eljest tvekan om någons nationalitet eller erfordras för avgörande av fråga därom upplysning ur kyrkobok i annan församling eller ur äktenskapsregistret, skall pastor inhämta riksbyråns yttrande i ärendet; pastor dock obetaget att, där fråga är allenast om vinnande av upplysning ur kyrkobok i annan församling, i stället hänvända sig till pastor i församlingen.

102 §.

Då pastor i kyrkobok verkställt anteckning om någons nationalitet, skall pastor meddela länsbyrån erforderlig underrättelse därom.

Äro hustru eller barn till någon, beträffande vilken i kyrkobok antecknats, att han genom naturalisation eller eljest förvärvat svenskt medborgarskap eller att han förlorat sådant medborgarskap, kyrkobokförda eller upptagna i bok över obefintliga i annan församling än den, varest anteckningen skett, och beröras de av nationalitetsförändringen, skall länsbyrån om förändringen underrätta pastor i förstnämnda församling för vederbörlig anteckning därstädes.

Prästbevis.

103 §.

Formulär till prästbevis fastställas av riksbyrån.

Prästbevis skall utfärdas i enlighet med fastställt formulär. Avser beviset ändamål, för vilket formulär ej finnes fastställt, skall ändamålet i beviset uppgivas. Skyldighet att i prästbevis lämna uppgift om födelsenummer föreligger endast om sådant särskilt begärts. Prästbevis skall vara försett med pastorsämbetets sigill eller ämbetsstämpel samt underskrift av utfärdaren; han skall ock däri utsätta sin ämbetstitel.

Prästbevis skall avfattas i fullt tydlig skrift. Radering må ej ske, ej heller överstrykning av i beviset införd anteckning. Namn må ej utskrivas i förkortning; förkortning må eljest användas endast om den är otvetydig och förståelig för envar.

104 §.

1. Äktenskapsbetyg är inom riket giltigt endast under två månader från dagen för dess kungörande.

2. Begär någon, för vilken äktenskapsbetyg utfärdats, nytt sådant betyg, innan sju månader förflutit efter det förra betygets kungörande, åligger det sökanden, där han icke återlämnar betyget, att styrka, att hans förra tro-

lovade avlidit eller att lysning ej följt eller ock, där lysning skett, å vilken dag sådan sista gången avkunnades.

105 §.

1. Angående den, som är död eller av annan anledning avförts ur församlingsboken, må ej utfärdas annat prästbevis, grundat å sagda bok, än sådant, som uttryckligen hänför sig till förhållanden i förfluten tid.

2. För den, som är upptagen i bok över obefintliga, må prästbevis, grundat å sistnämnda bok, utfärdas endast på begäran av myndighet.

Vistas svenskfödd sådan person i utlandet och skall han ej jämlikt 34 § avföras ur boken över obefintliga, äge riksbyrån, om han det begär och det befinnes skäligt, utfärda erforderliga betyg för honom. Har framställning om betyg gjorts hos pastorsämbete, skall pastor med eget yttrande ofördröjligen översända framställningen till riksbyrån.

3. I fråga om utfärdande av prästbevis för krigsman, om vilken pastor av vederbörande myndighet erhållit underrättelse, att han håller sig undan eller rymt ur tjänsten, är särskilt stadgat.

106 §.

Vad i 62 § 1 är stadgat om meddelande, som lämnas pastor om person, bokförd i församlingen, skall äga motsvarande tillämpning å framställning om utfärdande av prästbevis rörande sådan person.

107 §.

Beträffande utlänningar, som uppehålla sig eller vistas i riket, skola till statistiska centralbyrån, så snart ske kan, av vederbörande pastor insändas enligt bestämmelserna i 103 § avfattade intyg om födelse, kyrklig eller borgerlig vigsel samt dödsfall, i vilka intyg födelseort och nationalitet skola, där intyget avser barns födelse eller död jämväl beträffande föräldrarna noggrant angivas. Härvid skall iakttagas beträffande vigsel mellan utlänningar, att intyg insändas i två exemplar, samt beträffande dödsfall, att uppgift tillika skall lämnas om vad pastorsämbetet kan hava sig bekant om den avlidnes förmögenhetsvillkor, om föräldrarnas namn, yrke och hemort, samt om och vilka arvingar den avlidne här i riket kan hava efterlämnat.

Tillsyn över kyrkobokföringen.

108 §.

Det åligger domkapitel att med biträde av en av Konungen för en tid av fem år förordnad *kyrkobokföringsinspektör* vaka över att kyrkobokföringen inom stiftet i enlighet med denna förordning och i övrigt gällande stadganden ordnas och handhaves på ändamålsenligt sätt. I stift, där så finnes erforderligt, må Konungen tillika förordna en *biträdande kyrkobokföringsinspektör.*

Till kyrkobokföringsinspektör och biträdande kyrkobokföringsinspektör skall förordnas präst i stiftet, vilken gjort sig känd för nit och kunnighet i fråga om kyrkobokföring. Ledamot av domkapitel må ej därtill förordnas.

Angående vad i avseende å tillsynen å kyrkobokföringen åligger riksbyrån stadgas i 148 §. Beträffande biskops befattning med sådan tillsyn är särskilt stadgat.

109 §.

Kyrkobokföringsinspektör och biträdande kyrkobokföringsinspektör åligger:

1) att göra sig underrättad om hur kyrkobokföringen i församlingarna inom stiftet bedrives och att för sådant ändamål tid efter annan besöka varje församling;

2) att genom råd och anvisningar verka för införande av ändamålsenliga metoder i arbetet med kyrkobokföringen och på framställning av kyrkobokförare giva råd och ledning för avgörandet av tveksamma fall, som därvid uppkomma;

3) att där anledning till anmärkning förekommer föreskriva hur rättelse eller förbättring skall åvägabringas samt vaka över efterlevnaden härav och i förekommande fall göra anmälan till domkapitlet;

4) att genom föreställningar hos församlingsstyrelse, framställningar hos länsstyrelse eller andra åtgärder, som kunna finnas lämpliga, verka för att erforderliga medel för anskaffande av nödiga inventarier och anställande av nödig skrivhjälp anvisas pastor;

5) att genom samråd med övriga kyrkobokföringsinspektörer i riket och mantalsskrivningsförrättarna inom stiftet söka verka för enhetlighet i rättstillämpningen på folkbokföringens område;

6) att hos riksbyrån och domkapitlet göra de framställningar, vartill verksamheten giver anledning;

7) att årligen till domkapitlet avgiva redogörelse för sin verksamhet; samt

8) att då han därtill kallas vara föredragande inför domkapitlet i kyrkobokföringsärenden.

Envar myndighet eller annan, som finner skäl till missnöje med pastors ämbetsutövning i avseende å kyrkobokföringen, äger, där ej fråga är allenast om vinnande av sådan ändring i pastors beslut, som jämlikt 154 § bör sökas genom besvär, göra anmälan därom hos kyrkobokföringsinspektören.

110 §.

Kyrkobokföringsinspektör och biträdande kyrkobokföringsinspektör äger att av statsmedel undfå dels årligt arvode dels ock rese- och traktamentsersättning i enlighet med vad därom är särskilt stadgat.

3 KAP.

Mantalsskrivningen.

Allmänna bestämmelser.

111 §.

Mantalsskrivning skall årligen mellan den 15 oktober och den 20 december äga rum för det nästföljande kalenderåret *(mantalsåret)*. Mantalsskrivningen skall förrättas särskilt för varje kommun *(mantalsskrivningsdistrikt)* och försiggå inom distriktet; dock att förrättning å landsbygden må kunna efter länsstyrelsens bestämmande hållas å ställe, beläget utom distriktet. Tiden för mantalsskrivningens förrättande inom varje distrikt bestämmes och kungöres av länsstyrelsen i den ordning nedan stadgas. Förrättning på landsbygden må ej utsättas till tidigare dag än den 15 november.

Har Konungen förordnat om ändring i den kommunala indelningen, skall mantalsskrivning för det mantalsår, under vilket den nya indelningen träder i kraft, ske efter den nya indelningen.

112 §.

Mantalsskrivningen förrättas å landet och i stad, där magistrat ej finnes, av häradsskrivaren. Prövas på grund av fögderiets utsträckning eller folkmängd häradsskrivaren icke kunna inom föreskriven tid medhinna mantalsskrivningen inom fögderiets samtliga distrikt, må länsstyrelsen förordna landsfiskal eller annan lämplig person att verkställa själva mantalsskrivningsförrättningen i ett eller flera distrikt. Bestämmelser om sådan särskild mantalsskrivningsförrättares rätt till ersättning för uppdragets utförande meddelas av Konungen.

Utan hinder av vad i första stycket stadgas äger Konungen på framställning av stad, där magistrat ej finnes, förordna, att mantalsskrivningen i staden skall förrättas av kommunalborgmästaren eller särskild tjänsteman.

I stad, där magistrat finnes, verkställes mantalsskrivningen av den tjänsteman, vilken debiteringen av kronoutskylder åligger eller till vars befattning förrättningen enligt särskilt meddelade föreskrifter hör.

113 §.

Vid mantalsskrivning skola registreras

1. alla, som den 1 november året före mantalsåret rätteligen skola vara kyrkobokförda i riket; samt

2. alla vid nämnda tidpunkt bestående inländska juridiska personer, därunder inbegripna ägare av för gemensamt behov avsatta så kallade besparingsskogar, häradsallmänningar och andra likartade samfälligheter, som förvaltas självständigt för delägarnas gemensamma räkning, ävensom sådana utländska juridiska personer, vilka enligt senaste taxeringslängd voro skattskyldiga här i riket; dock att svenska staten samt landsting, kommu-

ner och andra menigheter i riket icke mantalsskrivas utom där de skola upptagas i taxeringslängd för beskattning.

I fråga om fastighetsindelningen och fastigheternas beteckningar samt deras ägare och innehavare skall mantalsskrivningen jämväl avse förhållandena vid ovannämnda tidpunkt.

114 §.

Mantalslängd upprättas särskilt för varje mantalsskrivningsdistrikt.

Tillhöra delar av samma fastighet olika kommuner, församlingar eller skoldistrikt, skall detta i längden angivas.

Omfattar mantalsskrivningsdistrikt två eller flera församlingar eller delar av härad, tingslag eller utmätningsmansdistrikt, böra dessa upptagas i särskilda avdelningar. På motsvarande sätt förhålles, om mantalsskrivningsdistrikt består av olika lokala taxeringsdistrikt eller om i mantalsskrivningsdistriktet ingår municipalsamhälle eller köping, som icke bildar egen kommun.

Äro i ett mantalsskrivningsdistrikt flera valdistrikt, må, om så lämpligen kan ske, med iakttagande av vad i tredje stycket sägs längden uppläggas i särskilda delar, en för varje valdistrikt.

115 §.

Mantalslängden skall enligt bifogade formulär[1] uppläggas i två delar, en *personell liggare* för redovisning av de fysiska och juridiska personerna inom distriktet och en *fastighetsliggare* för redovisning av fastigheterna inom distriktet.

Den personella liggaren skall bestå av tre avdelningar, A-längd, B-längd och C-längd. I A-längden upptagas fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser, i B-längden svenska aktiebolag, svenska ekonomiska föreningar, svenska försäkringsanstalter, som icke äro aktiebolag, sparbanker och sådana utländska juridiska personer, som icke äro oskifta dödsbon eller familjestiftelser, samt i C-längden övriga juridiska personer. I envar av nämnda längder redovisas personerna antingen i ordning efter de fastigheter, varå de mantalsskrivas, eller i annan ordning, som finnes lämplig.

I fastighetsliggaren upptagas i alfabetisk eller annan ordning, som finnes lämplig, och med utsättande av beteckning enligt fastighetsregistret eller jordregistret alla fastigheter och, såvitt angår lappmarken, alla lappbyar inom distriktet ävensom till distriktet hörande hus å ofri grund; börande omedelbart efter varje sålunda upptagen särskild fastighet införas dit hörande torp och andra lägenheter.

I övrigt skall mantalslängden innehålla de uppgifter, som angivas i 117 §.

116 §.

Fysisk person skall mantalsskrivas i det distrikt, inom vilket han den 1 november året före mantalsåret rätteligen skall vara kyrkobokförd.

[1] Formulärets uppställning blir beroende vilken typ av maskiner som väljes för tryckning av mantalslängden. Då detta val ej kunnat göras av kommittén har förslag till formulär ej utarbetats.

Oskift dödsbo efter avliden person, som varit vid dödsfallet bosatt här i riket, skall mantalsskrivas i det distrikt, inom vilket den avlidne vid dödsfallet var kyrkobokförd.

Bolag eller annan sammanslutning, som jämlikt 64 § 2 mom. kommunalskattelagen skall betraktas såsom svensk ekonomisk förening, skall mantalsskrivas i det distrikt, inom vilket den verkliga ledningen av företaget den 1 november året före mantalsåret utövats.

Annan juridisk person än oskift dödsbo och bolag eller annan sammanslutning, som nyss sagts, skall mantalsskrivas i det distrikt, där vederbörande styrelse eller förvaltning den 1 november året före mantalsåret haft sitt säte eller där syssloman eller ombud vid nämnda tid varit bosatt.

117 §.

1 mom. I fastighetsliggare skall vid varje fastighet angivas dess ägare och innehavare samt särskilt anmärkas den förändring i avseende å ägande-, åbo- eller nyttjanderätt, som må hava inträffat sedan nästföregående mantalsskrivning. Ej må utan att behöriga åtkomsthandlingar i huvudskrift eller bestyrkt avskrift företetts eller eljest tillförlitliga uppgifter föreligga såsom ägare till fastighet antecknas annan än den, som senast erhållit lagfart å fastigheten.

Såsom ägare antecknas jämväl:

1) den, som innehar fastighet med fideikommissrätt eller eljest utan vederlag besitter fastighet på grund av testamentariskt förordnande;

2) den, som innehar fastighet med åborätt, med tomträtt eller med vattenfallsrätt, innehavare av så kallad ofri tomt i stad samt den, som eljest innehar fastighet med ständig eller ärftlig besittningsrätt;

3) innehavare av skogsområde, som blivit av staten upplåtet till bergshanteringens understöd, till kanalbolag eller till stad eller annan menighet; samt

4) innehavare av publikt boställe, prästgård eller på lön anslagen jord.

Såsom innehavare av publikt boställe, prästgård eller på lön anslagen jord skall anses den tjänstinnehavare eller annan, som författningsenligt äger nyttja fastigheten eller tillgodonjuta dess avkastning. Beträffande i ecklesiastik boställsordning avsett löneboställe är vederbörande pastorat att anse som innehavare.

2 mom. I personell liggare uppräknas

a) särskilt för varje fastighet, torp eller lägenhet eller, där delar av samma fastighet tillhöra olika kommuner, församlingar eller skoldistrikt, särskilt för varje sådan del eller, såvitt angår den nomadiserande lappbefolkningen, särskilt för varje huvudviste inom lappby, alla de fysiska och juridiska personer, vilka böra där mantalsskrivas, ävensom, där länsstyrelsen för visst distrikt funnit sådant lämpligt, rörelse, som å fastigheten bedrives, med angivande av rörelseidkarens namn och postadress, vare sig han är å fastigheten mantalsskriven eller icke; och

b) efteråt i längden *dels* under rubrik å kommunen skrivna alla de personer, vilka utan att sakna känt hemvist skola vara kyrkobokförda

under rubrik å församlingen skrivna, *dels ock* under rubrik utan känt hemvist de personer, vilka vid förrättningen befunnits sakna sådant hemvist eller, såvitt angår den nomadiserande lappbefolkningen, huvudviste.

För samtliga personer antecknas namn och — utom för barn under femton år, vilka mantalsskrivas hos föräldrarna — postadress. För fysiska personer utsättas såväl förnamn som efternamn — för gift kvinna, frånskild hustru eller änka jämte mannens efternamn jämväl det efternamn hon burit som ogift — och antecknas därjämte födelsenummer, födelsehemort och civilstånd samt yrke eller tjänst med angivande av näringsgren och ställning i yrket.

I övrigt iakttages:

1) att för den, som är eller varit gift, såvitt möjligt antecknas dagen för äktenskapets ingående eller upplösning;

2) att för envar person, som vid senaste mantalsskrivning icke varit mantalsskriven inom distriktet, anteckning göres om närmast föregående mantalsskrivningsort eller, där denna icke är med visshet känd och fråga är om fysisk person, den församling, där personen senast varit kyrkobokförd;

3) att för envar, som icke är kyrkobokförd i församlingen, anteckning härom göres i längden;

4) att för envar fysisk person, som ej är svensk medborgare, och för envar utländsk juridisk person antecknas personens nationalitet, ägande mantalsskrivningsförrättaren, om i något fall tvekan uppstått rörande en persons nationalitet, häröver inhämta riksbyråns yttrande;

5) att för envar, som enligt föregående års mantalslängd eller från vederbörande pensionsnämnds ordförande lämnade upplysningar åtnjuter folkpension, invalidunderstöd eller blindhetsersättning eller som, utan att tidigare hava fått pensionsavgift sig påförd, befunnits varaktigt arbetsoförmögen, anteckning härom göres i längden; samt

6) att för envar, som är inskriven såsom värnpliktig eller frikallad från värnpliktens fullgörande, anteckning göres härom.

Vad ovan är stadgat utgör ej hinder att, där så finnes lämpligt, i mantalslängden avtrycka jämväl andra å personplåt inpräglade uppgifter.

118 §.

Av de i nästföregående års mantalslängd upptagna personer må, utom den, som avlidit eller, där fråga är om juridisk person, upphört, och den, som jämlikt 24 § 6 mom. skall avföras ur församlingsboken såsom bosatt å utrikes ort eller jämlikt 33 § 2 mom. skall överföras till bok över obefintliga, icke någon annan vid mantalsskrivning utelämnas än den, beträffande vilken vid förrättningen eller därefter innan den 25 januari mantalsåret hos mantalsskrivningsförrättaren styrkes, att personen upptagits i mantalslängd för annat distrikt. Fysiska personer, som under året avflyttat till annat distrikt och blivit där kyrkobokförda, upptagas dock endast såvitt utredning vinnes om att de icke blivit annorstädes i mantalslängd upptagna.

Därest någon person genom utslag, vilket före ingången av mantalsåret

kommit mantalsskrivningsförrättaren tillhanda, förklarats hava bort upptagas i mantalslängden för nästföregående året, skall vid upprättande av den nya mantalslängden så anses som om detta skett.

119 §.

1 mom. Mantalsskrivningsförrättaren skall i mantalslängdens ordning föra register, bestående av avtryckskort, över fastigheterna inom ettvart honom underlydande distrikt.

Avtryckskort upprättas av länsbyrån.

Den 30 september varje år skall mantalsskrivningsförrättaren å avtryckskort för vederbörande fastigheter meddela länsbyrån underrättelse om de förändringar med avseende å fastigheterna och deras beteckningar eller ägare och innehavare, som hava inträffat under tiden från och med den 1 november föregående år till och med den 31 nästförflutna augusti. Ändringarna antecknas å avtryckskorten efter hand som de komma till mantalsskrivningsförrättarens kännedom. Kort varå anteckning skett uttagas ur registret och förvaras, distriktsvis ordnade, för sig.

Förändringar, som inträffa under september och oktober månader, antecknas icke å avtryckskort utan endast i vederbörande stomme till mantalslängd.

Sedan förändringarna införts i det tryckande registret, tillställer länsbyrån mantalsskrivningsförrättaren nya avtryckskort för de fastigheter ändringarna avse.

2 mom. Har Konungen förordnat, att hos mantalsskrivningsförrättare skall föras register, bestående av avtryckskort, jämväl över personer, och tillika medgivit, att registret må föras löpande, eller har Konungen på därom gjord framställning gjort sådant medgivande beträffande personregister, som eljest föres hos mantalsskrivningsförrättare, skola underrättelser om timade förändringar av länsbyrån meddelas mantalsskrivningsförrättaren å avtryckskort.

120 §.

1 mom. Envar fysisk person, som ej enligt vad nedan sägs skall av annan i mantalsuppgift upptagas, samt envar juridisk person skall årligen lämna skriflig uppgift till mantalsskrivningen enligt av riksbyrån fastställt formulär. Den, som har familj, skall i sin mantalsuppgift upptaga jämväl hos honom bosatta familjemedlemmar med undantag av sådan, som äger eller brukar fastighet eller äger eller är redare i fartyg eller som i rörelse eller hushåll eller för fastighets skötsel sysselsätter mer än fyra arbetare.

Det åligger hushållsföreståndare att tillse, att uppgifter avlämnas för samtliga till hushållet hörande eller eljest hos honom inneboende personer samt att såvitt möjligt föranstalta om rättelse eller fullständigande av uppenbart oriktig eller ofullständig uppgift.

2 mom. Fysisk eller juridisk person, som äger, besitter eller brukar fast egendom eller idkar rörelse inom annat distrikt än det, varest personen skall

mantalsskrivas, åligger att jämväl till mantalsskrivningen i förstnämnda distrikt avlämna uppgift enligt fastställt formulär angående egendomen eller rörelsen med därtill hörande personal.

3 mom. Mantalsuppgift skall upptaga däri angivna förhållanden, sådana de voro, om uppgiften enligt vad nedan stadgas skall avlämnas under oktober, den 1 i samma månad och eljest den 1 november det år, då uppgiften lämnas; dock att uppgifterna till den obligatoriska olycksfallsförsäkringen skola avse förhållandena under nämnda år.

Mantalsuppgift må lämnas i slutet konvolut, försett med anteckning om namn å den eller de personer, uppgiften avser.

Länsstyrelsen äger för visst mantalsskrivningsdistrikt förordna, att mantalsuppgift skall avlämnas i två exemplar.

4 mom. Uppgiftsblanketter skola kostnadsfritt tillhandahållas de uppgiftspliktiga i stad genom magistratens och å landet kommunalnämndens försorg. Kommun äger att hos riksbyrån kostnadsfritt utbekomma behövligt antal blanketter. Rekvisition skall vara riksbyrån tillhanda senast den 1 juli.

121 §.

1 mom. De i 120 § 1 mom. omförmälda uppgifter för de inom samma fastighet boende *fysiska personer* skola i stad och sådant samhälle på landet, som länsstyrelsen funnit böra i förevarande hänseende med stad jämställas, den femte helgfria dagen i oktober samt på landet i övrigt den femte helgfria dagen i november eller å annan senare tid, som länsstyrelsen äger att, där så erfordras, för visst mantalsskrivningsdistrikt bestämma, av den, som äger, brukar eller förestår fastigheten insamlas och inom två dagar överlämnas till vederbörande roteombud eller, om roteombud ej finnes, till pastor eller ock till särskilt insamlingsställe, där sådant finnes anordnat.

Det åligger den, som insamlar uppgifterna, att tillse, att uppgifter avlämnas av samtliga uppgiftsskyldiga inom fastigheten samt att såvitt möjligt föranstalta om rättelse eller fullständigande av uppenbart oriktig eller ofullständig uppgift; har uppgift avlämnats i slutet konvolut skall dock denna skyldighet avse endast anteckningarna å konvolutet.

2 mom. Uppgift, som i 120 § 1 mom. sägs, för *juridisk person* ävensom uppgift, varom i samma § 2 mom. förmäles, skall den femte helgfria dagen i oktober av den uppgiftspliktige avlämnas eller med posten insändas till vederbörande mantalsskrivningsförrättare.

122 §.

I stad och köping samt eljest i ort, beträffande vilken länsstyrelsen så förordnar, åligger det fastighetsägare eller den i hans ställe är att enligt formulär, som fastställes av riksbyrån, uppgöra och tillsamman med de i 121 § 1 mom. omförmälda uppgifter överlämna huvudförteckning med tillhörande lägenhetsuppgift, upptagande de personer, till vilka han inom fastigheten upplåtit lägenhet, samt icke upplåtna lägenheter inom fastigheten

med skriftlig försäkran att ej andra personer än de å förteckningen och mantalsuppgifterna upptagna med hans vetskap stadigvarande finnas inom fastigheten.

123 §.

1 mom. Genom vederbörande chefers föranstaltande skall årligen avlämnas uppgift till för- och efternamn samt födelsenummer å arméns och flottans i garnisons- eller stationsort förlagda, fast anställda manskap samt de vid kronans varv och verkstäder anställda arbetare; börande för de sistnämda jämväl uppgivas yrke eller anställning.

2 mom. Föreståndare för fångvårdsanstalt skall för varje år, räknat från och med den 1 november, angående envar för tvångsarbete eller bestraffning där under året intagen och vid dess utgång i rullorna kvarstående person till pastor i personens kyrkobokföringsort meddela uppgift å för- och efternamn, födelsenummer, dagen för arbets- eller strafftidens början och slut samt hans senast antecknade bostad inom församlingen.

3 mom. De i denna § föreskrivna uppgifterna skola till vederbörande pastor insändas före den 8 november varje år och, efter det pastor tagit del därav, av denne avlämnas till mantalsskrivningsförrättaren.

124 §.

Har uppgiftspliktig uraktlåtit att inom föreskriven tid och i behörig ordning avgiva mantalsuppgift, eller har fastighetsägare eller hans ställföreträdare icke iakttagit vad i 122 § stadgas om avgivande av huvudförteckning och lägenhetsuppgift, eller är avgiven uppgift eller förteckning ofullständig, bör den försumlige, om han finnes inom orten, av mantalsskrivningsförrättaren, så snart denne erhållit kännedom därom, skriftligen anmanas att i vederbörlig ordning och inom viss tid efter delfåendet av anmaningen fullgöra sin skyldighet. Finnes den försumlige icke inom orten, må för uppgiftens eller förteckningens införskaffande anlitas biträde av länsstyrelsen, som äger förelägga den försumlige lämpligt vite.

125 §.

Myndighet, som för handelsregister, aktiebolagsregister, föreningsregister, understödsföreningsregister, försäkringsregister eller förteckning över stiftelser skall årligen före utgången av oktober månad till vederbörande mantalsskrivningsförrättare avlämna uppgift å de juridiska personer, vilka enligt anmälan, inkommen till registret under tiden från och med den 1 november nästföregående år, bildats eller upphört.

Förberedande åtgärder för mantalsskrivningen.

126 §.

Efter förslag, som, sedan pastor erhållit tillfälle att yttra sig, av mantalsskrivningsförrättaren före den 15 augusti avgives, skall länsstyrelsen för

varje mantalsskrivningsdistrikt inom länet utsätta tid och ställe för mantalsskrivningens förrättande samt därom utfärda kungörelse, vilken skall, såvitt angår stad och därmed jämställt samhälle på landet, före den 15 september och, såvitt angår landsbygden i övrigt, före den 15 oktober införas i ortstidning och kungöras i kyrka inom orten samt därefter finnas att tillgå på uppgivet ställe inom mantalsskrivningsdistriktet. Kungörelsen skall, tillika innefatta underrättelse om vad enligt 120—123 §§ gäller i avseende å mantalsuppgifters avlämnande och insamlande.

Kan mantalsskrivning icke äga rum å dag, som blivit därför utsatt, skall länsstyrelsen, efter anmälan därom, ofördröjligen bestämma och kungöra annan tid för förrättningen.

127 §.

1 mom. För varje mantalsskrivningsdistrikt skall länsbyrån i god tid före den för mantalsskrivnings förrättande i distriktet bestämda tid och, såvitt angår personer, vilka jämlikt 115 § skola uppföras i B-längd eller C-längd, sist tre veckor före nämnda tid hava medelst fullständiga avtryck av det hos länsbyrån för tryckning förda registret, sådant detta efter vederbörlig omsortering då befinnes, i två exemplar upplagt och till vederbörande häradsskrivare eller mantalskrivningsförrättare i stad översänt stomme till mantalslängd enligt de för sådan längd föreskrivna formulären.

Då i anledning av förändring, varom i 119 § 1 mom. förmäles, fråga uppkommer om å vilken fastighet en person skall anses mantalsskriven eller kyrkobokförd, äger länsbyrån, i avbidan på att frågan varder vid mantalsskrivning avgjord, av mantalsskrivningsförrättaren undfå det besked därom, som må finnas erforderligt för personens upptagande i stomme till mantalslängd.

2 mom. Har jämlikt 112 § första stycket särskild mantalsskrivningsförrättare förordnats, åligger det häradsskrivaren att i god tid före förrättningen till den som förordnats avlämna ej mindre ett exemplar av den för distriktet upprättade stommen än även mantalslängden för det löpande året och nästföregående års förteckning över arbetsgivare.

128 §.

1 mom. I församling, där roteombud finnas, skola mantalsuppgifterna för fysiska personer för varje rote av roteombudet granskas och ordnas efter de fastigheter, inom vilka uppgifterna avlämnats, i den ordning, vari fastigheterna finnas upptagna i roteförteckningen.

I samband härmed skall roteombudet anmoda uppgiftsskyldiga, vilka underlåtit att avlämna mantalsuppgift, att sådant fullgöra ävensom i görligaste mån föranstalta om att uppenbarligen oriktiga eller ofullständiga mantalsuppgifter bliva rättade och kompletterade.

Det åligger därjämte roteombudet:

1) att för envar, som är upptagen i mantalsuppgift men ej i roteförteckningen, eller, där två eller flera äro såsom medlemmar av samma familj

i en uppgift upptagna, för huvudpersonen upprätta förslag till föreläggande jämlikt 91 § genom ifyllande av tryckt blankett enligt därför fastställt formulär, som av pastor tillhandahålles roteombudet;

2) att enligt formulär, som av riksbyrån fastställes, upprätta uppgift över i roteförteckningen upptagna personer, för vilka mantalsuppgift ej avlämnats och om vilka roteombudet utrönt, att de avflyttat från roten med anteckning för var och en om den nya bostaden, såvitt upplysning därom kunnat vinnas; samt

3) att enligt formulär, som av riksbyrån fastställes, upprätta förteckning över de uppgiftspliktiga inom roten, för vilka mantalsuppgift trots anmaning ej avlämnats.

De under 1) omförmälda förslag skola ordnas samt personerna i de under 2) och 3) omförmälda förteckningar upptagas i den ordning, i vilken de fastigheter, varå personerna äro eller senast varit bosatta, förekomma i roteförteckningen.

Mantalsuppgifterna och övriga ovannämnda handlingar skola av roteombudet överlämnas till pastor senast vid den i 129 § omförmälda förskrivning.

2 mom. För stad, där mantalskontor eller dylik inrättning finnes, äger länsstyrelsen, om skäl därtill äro, föreskriva, att vad enligt 1 mom. åligger roteombud i stället skall utföras å mantalskontoret, eller att annan ordning för mantalsskrivningens förberedande skall tillämpas. Finnas roteombud, vare de pliktiga att i den omfattning länsstyrelsen prövar erforderlig å mantalskontoret biträda vid här avsett arbetes utförande.

I församling, där roteombud ej finnas, skall pastor årligen i god tid före förskrivningen erhålla en av länsbyrån tryckt förteckning över församlingens befolkning, inrättad på sätt om roteförteckning är stadgat. Med avseende å sådan förteckning skall vad nedan sägs om roteförteckning äga motsvarande tillämpning.

129 §.

Det åligger pastor att årligen särskilt för mantalsskrivningen undersöka, huruvida kyrkobokföringen överensstämmer med verkliga förhållanden. Sådan undersökning skall, där ej annat föranledes av stadgandet i andra stycket, företagas vid en särskild förrättning, *förskrivning*.

I stad må, där länsstyrelsen så förordnar, förskrivning kunna hållas i samband med mantalsskrivningsförrättningen.

130 §.

Tid och plats för förskrivningen skola minst en vecka före förrättningen av pastor kungöras i kyrkan och i tidning inom orten. Kungörelsen skall innehålla underrättelse om vad enligt 131 § åligger fastighetsägare eller den som brukar eller förestår fastighet.

131 §.

Varje fastighetsägare eller den som brukar eller förestår fastighet skall, såvitt honom veterligen ändring ägt rum i något förhållande, varom enligt

120 § eller 122 § uppgift tidigare skolat lämnas, för upplysningars meddelande komma tillstädes vid förskrivning eller till pastor låta ingiva uppgift, utvisande de förändringar som ägt rum.

132 §.

1 mom. Vid förskrivningen skall pastor granska och med församlingsboken eller församlingsliggaren samt fastighetslängden, där sådan föres, jämföra de mantalsuppgifter, som till honom avlämnats, samt i samband därmed i församlingsboken och församlingsliggaren införa de ändringar, vartill granskningen må giva anledning. Pastor bör därjämte *dels* efterfråga, huruvida å fastighet är bosatt någon där icke kyrkobokförd person, ävensom var person, som är i församlingen kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga men icke längre är där bosatt, vistas, *dels ock* giva de föreläggganden jämlikt 91 § 1 mom. första stycket eller, i fall, som avses i andra punkten samma stycke, vidtaga de kyrkobokföringsåtgärder, vartill anledning förekommer. Mantalsuppgifterna och de jämlikt 128 § upprättade förslag, vilka icke föranlett utfärdande av föreläggande, skola så snart ske kan och senast vid mantalsskrivningsförrättningen vederbörligen ordnade överlämnas till mantalsskrivningsförrättaren.

2 mom. Bladen i vederbörande roteförteckning för de personer, vilka befunnits utflyttade till annan församling och om vilka kyrkoböckerna icke innehålla upplysning, att de flyttat, skola vid förskrivningen avskiljas och så snart ske kan med anteckning om den nya bostaden, där den kunnat utrönas, översändas till pastor i sistnämnda församling, vilken det åligger att skyndsamt undersöka, huruvida personerna böra där kyrkobokföras, samt, om så skall ske, vidtaga erforderliga åtgärder därför och eljest antingen vidarebefordra bladen till pastor i personernas vistelseort eller ock, där denna ej kan utrönas, återställa dem till pastor i kyrkobokföringsorten med uppgift om vad vid undersökningen framkommit. Å uppgift, som i 128 § 1 mom. under 2) sägs, eller, där roteombud ej finnas i församlingen och dylik uppgift ej heller jämlikt 128 § 2 mom. upprättats av annan, å motsvarande uppgift, som av pastor vid förskrivningen upprättas enligt samma formulär, göres anteckning om dag, då blad översänts, samt om vidtagna kyrkobokföringsåtgärder. Återkomna blad biläggas uppgiften och överlämnas jämte denna vid mantalsskrivningen till förrättningsmannen.

3 mom. Den i 128 § 1 mom. under 3) omförmälda förteckning skall vid förskrivningen kompletteras och rättas genom strykning av personer, vilka fullgjort sin uppgiftsskyldighet eller befinnas icke uppgiftspliktiga, och tillägg av personer, vilka ytterligare beträdas med uraktlåtenhet att fullgöra sin uppgiftsskyldighet, samt vid förskrivningens slut översändas till mantalsskrivningsförrättaren. Finnes ej någon, som jämlikt 128 § är skyldig att upprätta sådan förteckning, som här avses, skall förteckningen vid förskrivningen upprättas av pastor.

4 mom. Har länsstyrelse med stöd av 128 § 2 mom. eller 129 § andra stycket meddelat särskilda bestämmelser om ordningen för mantalsskriv-

ningens förberedande eller om förskrivningen och påkallas i anledning därav avvikelse från vad härovan stadgats, skall länsstyrelsen därom förordna.

133 §.

Mantalsskrivningsförrättaren skall före förrättningen granska och med stommen till mantalslängd jämföra de jämlikt 121 § 2 mom. honom tillhandakomna uppgifterna samt med ledning därav rätta och fullständiga stommen.

Mantalsskrivningsförrättningen.

134 §.

Vid mantalsskrivning skola tillstädesvara pastor eller, om han har förfall, annan präst eller av pastor förordnad lämplig person, som av förrättningsmannen godkännes, samt på landet vederbörande fjärdingsman eller polisman och i stad, om det av förrättningsmannen påfordras, polisman. Roteombud skall ock närvara vid förrättningen, i den mån denna angår roten eller sådant eljest av förrättningsmannen påkallas.

Envar, vilkens rätt är av mantalsskrivningen beroende, äger att för bevakande därav närvara vid förrättningen.

135 §.

1 mom. Pastor eller hans ombud skall vid förrättningen tillhandahålla församlingsboken, i vilken alla sedan sista mantalsskrivningen timade förändringar skola, såvitt på pastor ankommit, hava blivit fullständigt införda, ävensom boken över obefintliga och de av pastor jämlikt 91 § 2 mom. och 92 § 3 mom. förda minnesanteckningar samt därur meddela erforderliga upplysningar. Han skall ock meddela vad han har sig bekant rörande inflyttning till församlingen av personer, för vilka personakter ännu icke kommit honom tillhanda, eller om andra mantalsskrivningen angående förhållanden, varom behöriga uppgifter icke inkommit. Är församlingsliggaren tillika fastighetslängd, må den tillhandahållas i stället för församlingsboken. Utgör mantalsskrivningsdistriktet mindre del av en socken, äger pastor att i stället för församlingsboken tillhandahålla behörigt utdrag därav.

2 mom. Roteombud skall till förrättningen medföra roteförteckningen och däri göra anteckning om de beslut, som angå roten.

136 §.

Efter senaste mantalsskrivning ingången avhandling angående ägande-, åbo- eller arrende- samt tomträtt till fast egendom, skall, om mantalsskrivningsförrättaren det påfordrar, av fastighetens innehavare för honom uppvisas. Försummas det, skall mantalsskrivningsförrättaren skriftligen anmana den försumlige att i vederbörlig ordning och inom viss tid efter delfåendet av anmaningen fullgöra sin skyldighet.

137 §.

Vid mantalsskrivningen skall förrättningsmannen granska mantalsuppgifterna och övriga till honom för mantalsskrivningen överlämnade eller företedda handlingar samt med ledning därav och av de upplysningar, som kunna av de närvarande meddelas, samt, såvitt angår fysiska personer, av församlingsboken eller församlingsliggaren, boken över obefintliga och pastors minnesanteckningar undersöka, vilka personer som böra i distriktet mantalsskrivas, överföras till bok över obefintliga eller på grund av stadigvarande vistelse å utrikes ort eller ålder jämlikt 24 § 6 mom. och 34 § avföras från nämnda bok eller församlingsboken, i samband därmed efterfråga de i boken över obefintliga kvarstående personer, vilkas vistelseort kan tänkas hava blivit känd, utreda, vilka förändringar som må hava inträffat i avseende å fastigheterna inom distriktet och deras beteckningar eller i avseende å ägande-, åbo- eller nyttjanderätt till fastighet, samt i den mån så erfordras utfärda förelägganden på sätt i 91 § om pastor är stadgat.

Det åligger därjämte dels förrättningsmannen att fullständiga och rätta den för distriktet upprättade stommen till mantalslängd, därvid såvitt möjligt tillses att för envar hans yrke eller näringsfång noggrant angives, samt anteckna de personer, vilka böra överföras till boken över obefintliga, dels ock pastor eller hans ombud att efter förrättningsmannens anvisningar antingen omedelbart i församlingsboken införa de ändrade fastighetsbeteckningar, varom upplysning vunnits, och med avseende å nämnda bok eller boken över obefintliga vidtaga de övriga åtgärder, vartill anledning förekommit, dock med iakttagande av att överföring till sistnämnda bok skall ske i den ordning, varom i 144 § 2 mom. stadgas, eller också, i den mån så ej kan ske, göra anteckning därom för senare verkställighet.

Stanna förrättningsmannen och pastor i olika meningar om var en person rätteligen bör vara kyrkobokförd, skall den förres mening gälla och kyrkobokföringen, om så erfordras, därefter rättas.

138 §.

Vid mantalsskrivning skall föras protokoll, upptagande

1) namnen på de personer, som till följd av sin tjänstebefattning eller i egenskap av roteombud närvarit vid mantalsskrivningen;

2) förrättningsmannens beslut i de vid mantalsskrivningen förekommande ärenden av tvistig beskaffenhet och skälen därför;

3) underrättelse om vad för vinnande av ändring i förrättningsmannens beslut och mantalsskrivningsåtgärderna är att iakttaga; samt, där anmaning jämlikt 124 eller 136 § utfärdats,

4) namn och hemvist för den, som erhållit dylik anmaning.

139 §.

1 mom. Har å landet eller i stad, där magistrat ej finnes, mantalsskrivningen verkställts av sådan särskild mantalsskrivningsförrättare, varom för-

mäles i 112 § första stycket, åligger det honom att, där icke häradsskrivaren medgivit längre anstånd, till denne senast åtta dagar efter förrättningens slut avlämna det vid densamma förda protokollet jämte stommen till mantalslängd, försedd med behöriga anteckningar, ävensom alla till densamma hörande uppgifter och handlingar samt löpande årets mantalslängd för distriktet och nästföregående årets förteckning över arbetsgivare.

Förrättningsmannen har därefter icke att taga någon befattning med mantalsskrivningsförrättare åliggande bestyr; dock är han skyldig att avgiva förklaring i anledning av besvär över av honom vid mantalsskrivningen meddelat beslut. Vad nedan i denna förordning sägs om mantalsskrivningsförrättare skall förty utom i sistnämnda hänseende tillämpas å den häradsskrivare, i vars ställe förrättningsmannen varit förordnad.

2 mom. Inom fjorton dagar efter förrättningens slut, där ej länsstyrelsen medgivit längre anstånd, skall mantalsskrivningsförrättaren till länsbyrån insända det vid förrättningen rättade och fullständigade exemplaret av stommen till mantalslängd; och skall han därvid hava jämväl i det återstående exemplaret, vilket av honom behålles, fullständigt infört motsvarande anteckningar ävensom i vartdera exemplaret noga utmärkt, vilka personer jämlikt 33 § skola överföras till bok över obefintliga, samt för envar annan i stommen förekommande fysisk eller juridisk person, som skall uteslutas från mantalsskrivning inom distriktet, antecknat anledningen därtill.

Åtgärder efter mantalsskrivningsförrättningen.

140 §.

Rekvisition av personakt eller annan underrättelse om flyttning, så ock underrättelse om ingånget äktenskap, vilken jämlikt 31 §, 76 § eller 93 § 1 mom. eljest bör av pastor tillställas annan pastor, riksbyrån eller länsbyrån, skall under tiden mellan mantalsskrivningsförrättningen och den 10 januari mantalsåret i stället översändas till mantalsskrivningsförrättaren tillika med uppgift, i fråga om flyttning, huruvida den, såvitt av pastor kunnat utrönas, ägt rum före eller efter den 1 november året närmast före mantalsåret.

Det åligger mantalsskrivningsförrättaren att skyndsamt undersöka och i vederbörande rekvisition eller underrättelse om flyttning anteckna, huruvida den flyttande bör mantalsskrivas för det nya året inom det distrikt och å den fastighet, dit han flyttat, samt översända rekvisitionen eller underrättelsen till vederbörlig myndighet enligt nyssnämnda stadganden eller, om han finner erforderligt att pastors beslut om kyrkobokföringen ändras, med besked härom till denne.

Underrättelse om ingånget äktenskap skall ofördröjligen vidarebefordras till länsbyrån. Finner mantalsskrivningsförrättaren anledning till antagande, att i samband med giftermålet flyttning ägt rum, skall han, om så erfordras, vidtaga åtgärder för att flyttningen må bliva hos pastor anmäld.

141 §.

1 mom. Mantalsskrivningsförrättarna åligger att i anledning av förhållanden, som vid mantalsskrivningen eller eljest komma till deras kännedom, meddela varandra erforderliga underrättelser till förebyggande av att någon varder från mantalsskrivning obehörigen utesluten eller på mer än ett ställe samtidigt mantalsskriven. Besked över inkommen framställning från annan mantalsskrivningsförrättare skall meddelas skyndsamt och senast den 20 januari mantalsåret. Mantalsskrivningsförrättare äger att för utredning i sådant ärende påkalla biträde av polismyndigheten i orten, vilken har att skyndsamt verkställa och redovisa utredningen.

Finner mantalsskrivningsförrättare genom i första stycket nämnd underrättelse eller eljest anledning till antagande, som i 91 § 1 mom. första stycket sägs, och har föreläggande, som där avses, icke redan meddelats av pastor, skall mantalsskrivningsförrättaren utfärda sådant föreläggande och därom ofördröjligen underrätta pastor.

2 mom. Där någon befinnes böra mantalsskrivas inom annat distrikt än det, inom vilket mantalsuppgift, som i 120 § 1 mom. sägs, för honom avlämnats, åligger det mantalsskrivningsförrättaren inom sistnämnda distrikt att till mantalsskrivningsförrättaren inom det förstnämnda distriktet översända uppgiften eller utdrag av densamma, såvitt angår ifrågavarande person. Avser uppgift eller utdrag, som sålunda översändes, någon som bör i förteckning över arbetsgivare upptagas, skall därvid, i den mån sådant erfordras, fogas upplysning om för huru stor del av året vederbörande kommer att upptagas såsom arbetsgivare i förteckningen för det distrikt, från vilket uppgiften översändes.

142 §.

Det åligger mantalsskrivningsförrättaren att i sitt exemplar av stommen till mantalslängd anteckna de beslut rörande mantalsskrivningen, som föranledas av vad enligt 100 § 2 mom. samt 140 och 141 §§ förekommit.

Besked över avlåtna framställningar enligt 141 § skola efter hand som de inkomma insändas till länsbyrån med åtecknad underrättelse om mantalsskrivningsförrättarens beslut i ärendet. Har denne efter förrättningen meddelat beslut, varom länsbyrån icke i denna eller i 140 § andra stycket stadgad ordning underrättats, skall särskild underrättelse därom dit insändas.

Sedan samtliga frågor rörande mantalsskrivningen i distriktet blivit avgjorda och senast den 25 januari mantalsåret skall mantalsskrivningsförrättaren till länsbyrån insända jämväl nu ifrågavarande exemplar av stommen till mantalslängd; och skall därvid vad i 139 § 2 mom. stadgas angående personer, vilka skola överföras till bok över obefintliga eller eljest uteslutas från mantalsskrivning inom distriktet äga motsvarande tillämpning.

143 §.

Länsbyrån skall med ledning av de enligt 139—142 §§ inkomna stommar och underrättelser samt med iakttagande jämväl av vad med avseende å man-

talsskrivningen föranledes av de under tiden från pastorsämbetena inkomna underrättelser om inträffade födelser och dödsfall samt skedda förändringar i fråga om namn, civilstånd och nationalitet rätta, fullständiga och ordna det tryckande registret. Finnes därvid, sedan de i 142 § omförmälda stommar inkommit, att någon blivit på mer än ett ställe i sådan stomme upptagen, eller att någon för vilken plåt finnes i registret och beträffande vilken icke antecknats, att han avlidit, utflyttat till annat län eller utvandrat eller att han skall överföras till bok över obefintliga, icke blivit någonstädes sålunda upptagen, skall personen anses mantalsskriven i kyrkobokföringsorten och anteckning därom till mantalsskrivningsförrättarens kännedom göras i stomme, från vilken avvikelse härigenom sker.

Länsbyrån skall därefter trycka och senast den 15 februari mantalsåret, med återställande av de i 142 § omförmälda stommar, till vederbörande mantalsskrivningsförrättare översända mantalslängd i erforderligt antal exemplar för ettvart honom underlydande distrikt. Länsbyrån ansvarar för att mantalslängderna överensstämma med stommarna och de i första stycket omförmälda underrättelser i vad dessa skola med avseende å mantalsskrivningen iakttagas.

144 §.

1 mom. Sedan mantalsskrivningsförrättaren från länsbyrån emottagit mantalslängden, skall han genast underskriva densamma. Längden anses därefter justerad.

Senast den 20 februari skall ett exemplar av mantalslängden avlämnas till ordföranden i vederbörande lokala taxeringsnämnd. Har länsstyrelsen jämlikt 4 § andra stycket sista punkten taxeringsförordningen förordnat, att lokal taxeringsnämnd skall verkställa taxering för inkomst eller förmögenhet av allenast viss grupp eller vissa grupper skattskyldiga, skall mantalsskrivningsförrättaren, sedan länsstyrelsen eller ordföranden i taxeringsnämnden meddelat närmare uppgifter angående vilka skattskyldiga, som omfattas av förordnandet, så snart ske kan och senast den 15 mars till ordföranden i nämnden överlämna utdrag av mantalslängden upptagande de ifrågavarande skattskyldiga. Där så finnes oundgängligen erforderligt, må länsstyrelsen medgiva utsträckning av tiden för avlämnande av utdrag varom nyss sagts till den 31 mars.

Ett exemplar av mantalslängden med därtill hörande protokoll skall hos mantalsskrivningsförrättaren förvaras och hållas tillgängligt för dem som önska taga del därav.

Mantalsuppgifterna skola för varje år av mantalsskrivningsförrättaren inom januari månad påföljande år insändas till länsstyrelsen.

2 mom. Inom februari månads utgång skall mantalsskrivningsförrättaren till vederbörande pastor överlämna förteckning över dem, vilka skola överföras till bok över obefintliga i församlingen.

145 §.

Mantalsuppgifterna skola av länsstyrelsen utgallras och förstöras tidigast under andra och senast under tionde året efter utgången av mantalsåret, dock att för all framtid skola bevaras:

1. huvudförteckningar;
2. särskilda förteckningar över personer, som utan att vara mantalsskrivna hos den uppgiftspliktige äro boende å dennes egendom inom distriktet eller anställda vid hans rörelse därstädes;
3. särskilda förteckningar över fast egendom, som den uppgiftspliktige äger, besitter eller brukar, och rörelse, som han idkar;
4. de årgångar, som innehålla uppgifter till folkräkning, samt, enligt riksarkivets bestämmande, andra årgångar, som innehålla särskilda för statsförvaltningens räkning infordrade, i mantalslängden icke nöjaktigt redovisade uppgifter; samt
5. därest icke till följd av bestämmelsen under 4. en årgång bevarats för en tioårsperiod, för varje sådan period en årgång enligt riksarkivets bestämmande.

På framställning av vederbörande kommun eller länsstyrelse må riksarkivet kunna besluta om undantag från utgallring av vissa mantalsuppgifter, vilka i sådant fall skola överlämnas till kommunen.

4 KAP.

Länsbyråerna för folkbokföringen.

146 §.

1 mom. 1. Det i 3 § omförmälda tryckande register skall bestå av tryckplåtar, en för varje i registret upptagen fastighet eller person. Till plåt må vid behov fogas fortsättningsplåt.

2. Å tryckplåt skola inpräglas de uppgifter, som erfordras för den tryckning av handlingar, vilken enligt denna förordning eller särskilt meddelade föreskrifter åligger länsbyrå.

3. Inom registret skola plåtarna ordnas i avdelningar enligt de grunder, som i 114 och 115 §§ stadgas för mantalslängd, samt inom varje avdelning i enlighet med de för fastigheters och personers redovisning i mantalslängd stadgade grunder.

4. Registret skall, såvitt annat ej följer av vad nedan under 5 stadgas, föras löpande. Tryckplåt för fysisk eller juridisk person, som utflyttat till annat län, skall, då underrättelse därom inkommer, översändas till länsbyrån i det andra länet.

5. Sedan registret bragts i överensstämmelse med mantalslängden för året, må plåt ej omflyttas i registret eller översändas till annan länsbyrå, förrän tryckning skett av alla de handlingar, vilka grunda sig å mantals-

längden. Denna tryckning skall vara slutförd, innan tryckning av roteförteckningar och stommar till mantalslängd för året påbörjas.

6. Det åligger länsbyrå att ofördröjligen översända dit inkommen underrättelse, som föranleder ändring av plåt i tryckande register för annat län, till länsbyrån därstädes. Länsbyrå äger att, i den mån det erfordras för länsbyrån åliggande registerföring eller underrättelseskyldighet, efter rekvisition från annan länsbyrå erhålla avtryckskort för person, som är upptagen i sistnämnda länsbyrås tryckande register.

2 mom. Utom tryckande register skola hos länsbyrå föras dels förteckning över fastställda födelsenummer dels ock de hjälpkortregister, som finnas erforderliga för länsbyråns verksamhet. Sådant hjälpkortregister skall bestå av avtryckskort.

147 §.

Närmare föreskrifter angående länsbyråernas organisation och verksamhet meddelas av Konungen.

5 KAP.

Riksbyrån för folkbokföringen.

148 §.

Det åligger riksbyrån att vaka över att folkbokföringen i riket i enlighet med denna förordning och i övrigt gällande stadganden ordnas och handhaves på ändamålsenligt sätt. Riksbyrån äger att för sådant ändamål undfå det biträde av kyrkobokföringsinspektörer och biträdande kyrkobokföringsinspektörer, som riksbyrån finner nödigt, ävensom hos vederbörande kyrkobokförare, mantalsskrivningsförrättare, domkapitel och länsstyrelser påkalla erforderliga åtgärders vidtagande.

Riksbyrån skall verka för enhetlighet i rättstillämpningen å folkbokföringens område och äger, där det för dylikt ändamål finnes vara av nöden, kalla kyrkobokföringsinspektörerna och vederbörande befattningshavare hos länsstyrelserna till förhandlingar inför riksbyrån eller någon, som av denna utses att leda förhandlingarna.

Finner riksbyrån att inom området för dess ämbetsutövning föreligga brister i författningarna eller att eljest någon på Kungl. Maj:t ankommande åtgärd är nödig till främjande av folkbokföringen, skall riksbyrån göra anmälan därom hos Kungl. Maj:t.

149 §.

Hos riksbyrån skola föras *förteckning över födelsenummer,* som av riksbyrån fastställas eller efter rekvisition utlämnas till länsbyrå, *dödregister, register över obefintliga* och *emigrantregister,* bestående av de till riksbyrån

insända personakterna för döda eller dödförklarade, obefintliga och utvandrare, *dublettaktregister,* upptagande i särskilda avdelningar de jämlikt 21 § 2 mom. och 29 § tredje stycket insända personakterna och kopior av de personakter, som upprättats jämlikt 21 § 1 mom. och 29 § andra stycket eller översänts i anledning av rekvisition, varom i 96 § förmäles, samt *sökregister,* bestående av avtryckskort, över den i riket kyrkobokförda befolkningen.

Det åligger länsbyrå att, då ändring av personplåt skett, tillställa riksbyrån nya avtryckskort för vederbörande, ävensom att, enligt av riksbyrån lämnade anvisningar, meddela riksbyrån de underrättelser, som i övrigt må finnas erforderliga för riksbyråns registerföring.

150 §.

De föreskrifter som ytterligare erfordras angående riksbyråns organisation och verksamhet meddelas av Konungen.

6 KAP.

Ansvarsbestämmelser med mera.

151 §.

1 mom. Den som uppsåtligen förstör eller eljest gör obrukbart för honom utfärdat medborgarkort straffes med dagsböter.

2 mom. Fullgöres ej vad i 55 § 2 mom. 3 eller 4, 56 § 2 mom. första stycket första punkten, 65 §, 80 § 3 mom., 88 §, 89 § 2 mom. första stycket, 95 §, 121 § 2 mom. eller 131 § är stadgat, straffes den felande med böter högst trehundra kronor.

3 mom. För försummelse av anmälningsplikt, som i 64 § eller 80 § 2 mom. sägs, eller i fråga om tillsyn, varom i 85 § 1 mom. fjärde stycket förmäles, straffes den felande, där förseelsen ej är straffbar enligt 25 kap. strafflagen, med böter högst tvåhundra kronor.

4 mom. Den som i strid med bestämmelserna i 85 § 1 mom. begraver eller ur riket utför lik eller aska straffes med dagsböter.

5 mom. Den som vid fullgörande av anmälnings- eller uppgiftsskyldighet enligt denna förordning eller till någon, vilken anmälningsskyldighet enligt 89 § åligger, uppsåtligen lämnat oriktig upplysning, som är ägnad att föranleda fel i kyrkobokföring eller mantalsskrivning eller i anmälan, som avses i 89 § 2 mom., eller att försvåra sådan anmälans avgivande, straffes med dagsböter; har han av egen drift meddelat rättelse, må han dock ej till ansvar dömas.

152 §.

Anmaning, varom i 55 § 2 mom., 63 § sista stycket, 99 § 2 mom., 124 § och 136 § förmäles, skall bevisligen tillställas den som anmanas. För del-

givning må polismyndighet anlitas. Infordrad handling må avlämnas till den, som verkställer delgivningen. Hörsammas icke anmaningen, må för skyldighetens utkrävande anlitas biträde av länsstyrelsen, som äger förelägga den försumlige lämpligt vite.

Polisman, som verkställer delgivning av anmaning, äger att därför av den försumlige undfå gottgörelse med tio kronor för varje förrättning. Gottgörelsen må uttagas utan föregående dom eller utslag, därest kravet styrkes medelst dels av vederbörande mantalsskrivningsförrättare, pastor eller länsbyrå utfärdat skriftligt intyg, att delgivning påkallats, dels ock räkning, upptagande, förutom den äskade gottgörelsen, jämväl tid och ställe för förrättningen.

153 §.

1 mom. Förseelse, som i 151 § omförmäles, åtalas av allmän åklagare. Åtal anhängiggöres vid polisdomstol, där sådan finnes, men eljest hos poliskammare eller, där sådan icke är inrättad, vid allmän domstol.

2 mom. I de fall, där länsstyrelse jämlikt denna förordning äger förelägga vite, äge länsstyrelsen ock förordna om uttagande av vite, vartill någon gjort sig förfallen.

3 mom. Böter och viten, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan; saknas tillgång till deras gäldande, skola de förvandlas enligt allmän lag.

7 KAP.

Klagan och underställning med mera.

154 §.

Uti pastors beslut eller åtgärd i ärende rörande tillämpning av vad om rätt kyrkobokföringsort eller kyrkobokföringsfastighet är stadgat samt i fråga om vidtagen eller underlåten mantalsskrivningsåtgärd må envar person, vars rätt därav beröres, ävensom vederbörande kommun och fattigvårdssamhälle söka ändring hos länsstyrelsen i det län, till vilket den församling hör, vars pastor meddelat det överklagade beslutet, eller inom vilket det mantalsskrivningsdistrikt är beläget, för vilket den överklagade mantalsskrivningsförrättningen ägt rum. Ändring sökes genom besvär, vilka skola hava till länsstyrelsen inkommit, där de avse pastors beslut, sist före klockan tolv å trettionde dagen efter det klaganden erhållit kännedom om beslutet samt eljest före den 15 maj mantalsåret, klagande dock obetaget att jämväl efter förstnämnda tid i besvär rörande mantalsskrivning yrka ändring i pastors beslut, som nyss sagts, där det äger samband med mantalsskrivningsfrågan. Yrkas i besvären såväl undanröjande av vidtagen åtgärd som vidtagande av annan åtgärd och äro olika länsstyrelser behöriga i fråga om vartdera yrkandet, må besvären ingivas eller insändas till vilken som helst av dem.

Beslut om meddelande av anmaning eller föreläggande jämlikt denna förordning må ej särskilt överklagas.

Uti de i andra frågor om kyrkobokföring av pastor meddelade beslut eller vidtagna åtgärder må envar, vars rätt därav beröres, söka ändring genom besvär hos domkapitlet i stiftet eller, om mer än en pastor handlagt ärendet, i det stift, till vilket den församling hör, vars pastor först handlagt ärendet.

155 §.

1 mom. 1. Äro pastorsämbeten av olika mening rörande tillämpningen av denna förordning, skola de inhämta vederbörande kyrkobokföringsinspektörs råd i ärendet. Stanna de därefter i skilda uppfattningar, skall ärendet av den pastor som först handlagt det underställas, där fråga är om rätt kyrkobokföringsort, länsstyrelsen i länet samt eljest domkapitlet i stiftet, och skall med vidtagande av ifrågasatt kyrkobokföringsåtgärd i ärendet under tiden anstå.

2. Uppstå vid skriftväxling, varom förmäles i 141 §, mellan mantalsskrivningsförrättare skiljaktiga meningar om någon persons rätta mantalsskrivningsort, skall frågan därom underställas länsstyrelsen i det län, där den ifrågasatta nya mantalsskrivningsorten är belägen, och skall personen under tiden kvarstå i det distrikts mantalslängd, där han senast varit uppförd.

3. Frågan om rätt mantalsskrivningsort för person, som avses i 143 § första stycket andra punkten, skall anses underställd länsstyrelsen i det län, inom vilket personen är kyrkobokförd.

2 mom. Då underställning sker, skall vid handlingarna fogas den utredning, vartill omständigheterna föranleda. I fall som avses i 1 mom. 3 infordrar länsstyrelsen handlingarna och den utredning, som därutöver må finnas nödig.

3 mom. I underställningsmål skall vad i 154 § stadgas ej vinna tillämpning. I sådant mål skall envar, vars rätt därav beröres, ävensom, om målet är anhängigt hos länsstyrelse, vederbörande kommun och fattigvårdssamhälle genom länsstyrelsens eller domkapitlets försorg beredas tillfälle att inom viss av myndigheten föreskriven tid dit inkomma med de påminnelser parten aktar nödiga.

Hos länsstyrelse eller domkapitel skola underställningsmål enligt denna förordning föredragas framför besvärsmål enligt förordningen. De skola, sedan de blivit därtill beredda, skyndsamligen avgöras.

156 §.

I mål, som jämlikt 154 eller 155 § dragits under länsstyrelsens prövning, äge länsstyrelsen förordna om vidtagande av åtgärd beträffande kyrkobokföring eller mantalsskrivning inom länet, ändock att yrkande därom ej framställts.

Finner länsstyrelsen i sådant mål anledning till antagande, att någon, som i målet avses, rätteligen bort kyrkobokföras eller mantalsskrivas inom annat län eller att därstädes skedd kyrkobokföring eller mantalsskrivning bort

underlåtas, skall yttrande inhämtas från länsstyrelsen i det län. Finner länsstyrelsen jämväl därefter, att så bort ske, skall länsstyrelsen meddela beslut, varigenom länsstyrelsen för sin del avgör målet och hänvisar det till den andra länsstyrelsen för fortsatt prövning. I sådant beslut må ej ändring sökas förr, än den länsstyrelse, som sist handlagt målet, däri meddelat slutligt beslut.

157 §.

1 mom. Talan mot länsstyrelses beslut i mål, som jämlikt 154 eller 155 § dragits under dess prövning, må hos kammarrätten fullföljas genom besvär, vilka skola hava till länsstyrelsen eller kammarrätten inkommit innan klockan tolv å trettionde dagen efter det beslutet eller, i fall som avses i 156 § andra stycket, slutligt beslut i målet delgivits klaganden. Föres i besvären talan mot mer än en länsstyrelses beslut i mål, som handlagts jämlikt 156 § andra stycket, må besvären ingivas eller insändas till vilken som helst av länsstyrelserna.

Kammarrätten skall till vederbörande länsstyrelse överlämna besvär, som omedelbart till kammarrätten inkommit.

Sedan besvär till länsstyrelse inkommit, har denna att däröver infordra vederbörandes förklaring ävensom, om besvären avse jämväl annan länsstyrelses beslut, dennas utlåtande. Länsstyrelsen skall därefter skyndsamt till kammarrätten insända samtliga till målet hörande handlingar jämte eget yttrande.

2 mom. Hava länsstyrelser vid prövning, som avses i 156 § andra stycket, stannat i beslut, som strida mot varandra, skall målet i dess helhet underställas kammarrättens prövning av den länsstyrelse som sist handlagt målet.

I underställningsmål skall vad i 1 mom. stadgas ej äga tillämpning. Handlingarna i målet skola av länsstyrelsen ofördröjligen översändas till kammarrätten. Vill part yttra sig i målet hos kammarrätten, må det ske genom påminnelser, vilka skola vara till kammarrätten inkomna inom trettio dagar efter det underställningsbeslutet delgivits parten. Försittes denna tid, må det ej föranleda uppehåll med målets avgörande.

3 mom. I länsstyrelses beslut, som i denna § avses, skall tillkännagivas, huruvida klagan däröver må föras, samt där så må ske vad vid besvärs anförande är att iakttaga men eljest vad enligt 2 mom. gäller om påminnelser.

158 §.

Den som icke åtnöjes med länsstyrelses beslut, varigenom honom blivit vid vite förelagt att något jämlikt denna förordning fullgöra eller han blivit fälld till utgivande av vite, äger föra talan därom genom besvär hos kammarrätten i den ordning, varom i 157 § 1 mom. stadgas.

159 §.

1 mom. I mål, som jämlikt 157 § dragits under kammarrättens prövning, äge kammarrätten förordna om vidtagande av åtgärd beträffande kyrkobokföring eller mantalsskrivning, ändock att yrkande därom ej framställts.

2 mom. Över kammarrättens beslut i kyrkobokförings- och mantalsskrivningsfrågor eller angående utdömande av vite enligt denna förordning må klagan ej föras.

160 §.

1 mom. I mål angående var en person bör vara för visst år mantalsskriven må fråga rörande personens rätta kyrkobokföringsort vid den för mantalsskrivningen avgörande tiden komma under bedömande utan hinder därav att lagakraftägande beslut därom föreligger.

2 mom. Utan hinder av vad ovan stadgats om viss besvärstid må, där någon mantalsskrivits å mer än en ort eller av uppenbart misstag uteslutits ur mantalslängd och till följd därav icke blivit någonstädes för visst år mantalsskriven, frågan om å vilken ort han rätteligen bort mantalsskrivas upptagas till prövning, när fråga om inverkan härav i annat ärende föreligger till bedömande.

161 §.

Angående ersättning till den, som enligt beslut av länsstyrelse eller kammarrätten inkallats till vittnesförhör i mål, som avses i denna förordning, skall gälla vad angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål finnes stadgat; dock skall ersättningen städse stanna å statsverket.

162 §.

Den, som är missnöjd med domkapitlets beslut i fråga, varom i 154 och 155 §§ förmäles, må anföra besvär däröver hos Kungl. Maj:t i ecklesiastikdepartementet i den för fullföljd av talan mot domkapitels beslut i allmänhet gällande ordning.

163 §.

Utslag i mål enligt denna förordning skola upptaga parts fullständiga namn, födelsehemort, civilstånd och kyrkobokföringsfastighet ävensom, där fråga är om någons mantalsskrivning, fastighet, varå vederbörande bör mantalsskrivas.

164 §.

Det åligger länsstyrelserna och kammarrätten att skyndsamligen låta sina beslut i de i 154, 155 och 157 §§ avsedda mål på sätt i 33 kap. nya rättegångsbalken stadgas om delgivning genom rättens försorg bevisligen tillställas envar person, vars rätt därav beröres, ävensom vederbörande kommun och fattigvårdssamhälle. Bevis om delgivningen bör vid anfordran tillhandahållas vederbörande.

165 §.

Är kyrkoherde, pastor eller mantalsskrivningsförrättare missnöjd med domkapitlets beslut, varom i 25 eller 28 § förmäles, äge han att inom en månad från det han erhöll kännedom om beslutet underställa detsamma riksbyråns prövning.

8 KAP.

Särskilda bestämmelser.

166 §.

I fråga om kyrkobokföringen och mantalsskrivningen i Stockholm och Göteborg gäller vad därom i vissa avseenden särskilt är eller kan vara stadgat men i övrigt vad i denna förordning är föreskrivet.

Anvisningar

I. till bestämmelserna i 23—25 §§.

23 §.

1 mom. Här stadgas, vilka som skola kyrkobokföras i riket, nämligen — med visst undantag, se första stycket — alla, som äro bosatta i någon av rikets församlingar. Häri inbegripas jämväl de, som skola kyrkobokföras i icke territoriell församling; för behörighet att kyrkobokföras i sådan församling kräves nämligen, enligt vad därom stadgas i särskild författning, även ledes bosättning, som regel inom den kommun, där den icke territoriella församlingen finnes bildad. Personer, vilka icke äro bosatta i någon församling, kyrkobokföras i regel icke; jfr dock 24 §, särskilt 6 mom. första stycket. Om vissa personers upptagande i bok över obefintliga stadgas i 33 §.

Ordet *kyrkobokförd* användes i förordningen endast om dem, som äro *bokförda i församlingsbok* och omfattar således ej de i bok över obefintliga upptagna, se tredje stycket; från och med inflyttningsdagen, såsom denna bestämmes i 93 § 4 mom. (jfr 96 §), räknas dock inflyttad (invandrare) såsom kyrkobokförd i inflyttningsförsamlingen, oaktat han ännu ej hunnit där upptagas i församlingsboken. Angående vad med flyttning förstås i särskilt fall, se 88 § andra stycket.

Om *rätt kyrkobokföringsort* och *rätt kyrkobokföringsfastighet* stadgas i första och andra styckena samt i särskild författning angående behörighet att kyrkobokföras i icke territoriell församling. Beträffande undantag se 24 §; där meddelade bestämmelser gälla även kyrkobokföringen i icke territoriell församling. Kyrkobokföring sker i regel å viss fastighet, kyrkobokföringsfastigheten. Detta gäller även om församlingen är icke territoriell; med uttrycket fastighet i församlingen förstås i dylikt fall fastighet i kommunen, se 5 § andra stycket. I vissa fall sker dock kyrkobokföring utan anknytning till viss fastighet, nämligen under rubrik *å församlingen skrivna,* se härom andra stycket; jfr 9 mom. och 24 § 2—4 mom. samt 6 och 7 mom.

2 mom. Detta och följande mom. innehålla — utan att dock avse att giva en fullständig definition av bosättningsbegreppet — regler till ledning vid av-

görande av bosättningsspörsmål. I förevarande mom. gives en huvudregel om var en person skall anses bosatt, *dygnsviloregeln*. Den kompletteras i andra stycket med en regel för bosättningsspörsmålets avgörande vid byte av bostad. Bestämmelserna i följande mom. innebära i avseende å mera avgränsade grupper av fall en utveckling och modifiering av dessa regler.

Genom bestämmelserna i 23 § angivas vissa omständigheter i samband med den personliga livsföringen såsom kännetecken på bosättning. I full överensstämmelse med redan tidigare gällande rättsprinciper framhäves den betydelse, som i förevarande hänseende bör tillmätas uppehållsorten för vila och familjeliv framför uppehållsorten för arbete. Var en person skall anses bosatt, skall avgöras efter sådana faktiska omständigheter som de i § angivna. Den åsikt, vederbörande kyrkobokförare eller mantalsskrivningsförrättare må hysa om vad som i ett givet fall bäst överensstämmer med en rättvis fördelning mellan ifrågakomna kommuner av skatteintäkter eller försörjningsbörda enligt socialvårdslagstiftningen, må självfallet ej tillåtas inverka på avgörandet.

Enligt huvudregeln skall en person anses bosatt å den fastighet, där han regelmässigt tillbringar sin dygnsvila. Med dygnsvila avses den längre sammanhängande vila under dygnet, som för de flesta nattvilan utgör. Den åsyftade fastigheten är som regel den, varest personen brukar tillbringa den *arbetsfria* delen av dygnet eller en avsevärd del av denna tid. För att bosättning skall kunna anses föreligga, måste personen tillbringa sin dygnsvila å fastigheten icke blott vid något enstaka tillfälle utan under ett flertal dygn i följd. Den upprepning, som detta innebär, antydes genom ordet regelmässigt. Då bosättningsspörsmålet bedömes, behöver dock upprepningen icke ens till någon del föreligga i förfluten tid. Redan första nattens vistelse å en fastighet utgör, i händelse av bosättning å fastigheten, regelmässigt tillbringande av dygnsvila där. Enligt andra stycket kan upprepningen till och med ligga helt och hållet i framtiden, därest ej omständigheterna bestämt giva vid handen, att vistelse å fastigheten icke kommer att påbörjas inom en månad och därefter fortgå i minst tre månader. Ännu längre gående avvikelser från huvudregeln föranledas av bestämmelserna i 4—7 mom.; se anvisningarna till dessa mom. Upprepningen bör vara fortlöpande. Kortvariga avbrott medföra dock icke, att regelmässigheten anses upphävd. Långvariga avbrott kunna hava denna verkan. Var gränsen skall dragas, får avgöras från fall till fall efter föreliggande omständigheter. Att märka är, att tidsbestämmelsen i andra stycket närmast är avsedd till ledning för bedömandet av när bosättning å en fastighet skall anses hava ägt rum och icke för avgörandet, när avbrott i vistelse å en fastighet skall betraktas som övergivande av bosättning. Att ny bosättning grundats har dock i allmänhet avgörande betydelse. Men fall kunna förekomma, då en person måste anses regelmässigt tillbringa sin dygnsvila å mer än en fastighet. Utmärkande för sådana fall är, att personen något så när regelbundet omväxlande tillbringar sin dygnsvila å envar av fastigheterna. Att i dylika fall dubbel bosättning dock ej skall anses föreligga, se 3 mom. I dessa fall kan personen anses regelmässigt tillbringa

sin dygnsvila å envar av fastigheterna, även om hans vistelse å någon eller envar av dem varje gång skulle vara kortvarigare än den i andra stycket angivna tiden. En viss proportion bör dock föreligga. Den som årligen tillbringar en kortare ferie å en fastighet men under året i övrigt vistas å en annan fastighet, kan ej anses regelmässigt tillbringa sin dygnsvila å förstnämnda fastighet. I andra fall bör vistelse icke anses som regelmässigt tillbringande av dygnsvila med mindre den är av den varaktighet, som avses i andra stycket. Även om vistelsen är av denna varaktighet, kan det emellertid stundom komma att anses, att regelmässigt tillbringande av dygnsvila icke föreligger. I ordet regelmässigt ligger nämligen jämväl, att den vistelse, varom fråga är, icke får innebära alltför stor avvikelse från det enligt vederbörandes allmänna livsföring normala. Det bör dock uppmärksammas, att avvikelsen, särskilt om den blir av längre varaktighet, kan hava den inverkan å livsföringen, att undantagstillståndet blir det normala. En kortvarig sjukhusvistelse kan vara en episod i den sjukes liv, men ju längre en sådan vistelse drager ut på tiden, desto mer kan den komma att framstå som regelmässigt tillbringande av dygnsvila, såsom ifrågavarande livsöde nu gestaltat sig. Anstaltsvistelse kan sålunda bliva bedömd som bosättning å anstalten; att den intagne dock ej skall kyrkobokföras där, se 24 § 4 mom.

I flertalet kyrkobokföringsärenden måste ståndpunkt fattas till frågan, huruvida en person är bosatt å en viss fastighet, redan innan så lång tid förflutit, att av personens vistelse å fastigheten dittills kan bedömas, huruvida han regelmässigt tillbringar sin dygnsvila där. Till ledning för bedömandet gives i andra stycket av detta mom. en hjälpregel. Därvid uppmärksammas utöver det personliga vistandet en särskild omständighet av betydelse, nämligen tillvaron av ny bostad. Detta ord användes här närmast såsom en sammanfattande benämning å de i yttre mening påvisbara omständigheter, olika i olika fall, av vilka man med hjälp av allmän erfarenhet eller särskilda antaganden sluter till förhandenvaron av bosättning, såsom att en person under någon tid tillbringat sin dygnsvila i en viss lokalitet, att han träffat avtal om förhyrning av lokaliteten för bostadsändamål, att han dit överfört huvudparten av sina personliga tillhörigheter, att hans familjemedlemmar eller andra närmare anhöriga äro där bosatta eller dylikt. Vanligen måste ett flertal dylika omständigheter sammanträffa, innan det är möjligt att därur draga någon bestämd slutsats. Å andra sidan är ingen av de ovan såsom exempel uppräknade omständigheterna utom tillvaron av själva lokaliteten nödvändig i den meningen, att vid dess frånvaro bosättning icke skulle kunna anses föreligga. Det är sålunda, om andra omständigheter tyda på bosättning, ej ens nödvändigt, att personen tillbringat någon dygnsvila i lokaliteten. Kan det emellertid antagas, att han *icke* kommer att tillbringa sin dygnsvila där under minst nittio dygn av de närmaste fyra månaderna, skall han som regel — om undantag se anvisningarna till 4 och 6 mom. — icke anses bosatt i lokaliteten och detta även om han skulle hava börjat tillbringa dygnsvila där. Däremot kräves ej, att det skall kunna bestämt antagas, *att* personens vistelse å fastigheten kommer att bliva av denna varaktighet. Detta är vis-

serligen det normala vid bosättning, men om ett sådant krav skulle vidhållas i alla fall, skulle det medföra svårigheter i fråga om kyrkobokföringen av vissa särskilt rörliga befolkningselement, vilka ofta flytta men likväl måste räknas till dem, som äro någonstädes bosatta. Ett hembiträde t. ex., som bor hos husbondfolket, bör sålunda i regel — där ej särskilda omständigheter föranleda, att vistelsen enligt 6 mom. bedömes som tillfällig — anses bosatt där, även om man med hänsyn till kortvarigheten av hennes föregående anställningar ej med någon säkerhet kan antaga, att hon kommer att kvarstanna så lång tid som nittio dygn; den förut ådagalagda ostadigheten i levnadssättet utgör nämligen ej i och för sig tillräckligt skäl för det motsatta antagandet, att hon icke kommer att kvarstanna denna tid. Stadsbors sommarvistelse på landet eller betskötares, skogsarbetares eller andra säsongarbetares vistelse under säsongen vid arbetsplats utom hemorten kan å andra sidan ofta ej antagas bliva av kortare varaktighet än här avses, ehuru vistelsen är av tillfällig beskaffenhet; angående sådan vistelse se 6 mom.

3 mom. Detta stadgande torde mera sällan bliva tillämpligt vid vistelse å två eller flera fastigheter inom samma församling eller mantalsskrivningsdistrikt; som regel tillbringas dygnsvila i dylika fall endast å en av fastigheterna. I fråga om person, som i och för sitt arbete är nödsakad att vissa tider tillbringa sin dygnsvila å arbetsplatsen, t. ex. en brandsoldat, som för fritiden har annan bostad, jfr vad i anvisningarna till 2 mom. anförts till utveckling av begreppet dygnsvila, särskilt att därmed åsyftas den arbetsfria delen av dygnet. Angående när en person kan anses regelmässigt tillbringa sin dygnsvila å mer än en fastighet, se även sistnämnda anvisningar. Endast när detta kan anses, är förevarande mom. tillämpligt. Vid avgörandet av å vilken av fastigheterna personen skall anses bosatt skall hänsyn tagas till samtliga på frågan inverkande omständigheter; även personens egen uppgift om var han anser sig bosatt skall vederbörligen beaktas. Därvid skall emellertid särskild vikt tillmätas vistelse för utövande av tjänst eller verksamhet. Föreligger sådan anledning till vistelsen med avseende å mer än en fastighet, bör hänsyn tagas till vilken tjänst eller verksamhet eller, vid jämförelse mellan tjänst och verksamhet, vilkendera av dem som är personens huvudsakliga eller till huruvida med avseende å andra omständigheter bosättningen å en fastighet, där sådan antages föreligga, kan anses mera fast än bosättningen å annan fastighet. Till sådana andra omständigheter är att hänföra familjens bosättning. Även skillnaden i tid för uppehållet å den ena och den andra fastigheten bör hänföras dit och jämte omständigheterna i övrigt tillmätas betydelse, men enbart den omständigheten, att vederbörande uppehåller sig längre tid å en av fastigheterna än å annan, får icke bliva avgörande för var han skall anses bosatt.

4 mom. Att personen måste leva skild från familjen skall vara föranlett av hans arbete; jfr uttrycket under veckans arbetsdagar. Förbindelsen med familjen måste uppehållas genom personliga besök; övernattning är dock ej nödvändig. Med ordet regelbundet bör förstås åtminstone var fjortonde

dag. Ske besöken på grund av avståndet mellan arbetsplatsen och familjens bostad, söndring mellan makar eller dylikt mera sällan, kan personen icke jämlikt detta mom. anses bosatt å samma fastighet som familjen men väl stundom enligt 6 mom.

Att den frånvarande skall anses bosatt å samma fastighet som familjen äger tillämpning även om familjen bosätter sig å annan fastighet. Detta gäller även om det kan antagas, att den frånvarande icke kommer att tillbringa sin dygnsvila å den nya fastigheten under minst nittio dygn av de närmaste fyra månaderna. En nödvändig förutsättning är emellertid, att de i mom. stadgade villkoren alltjämt äro uppfyllda. Föreligger exempelvis efter flyttningen i den frånvarandes arbetsförhållanden icke längre någon anledning för honom att leva skild från familjen eller kan han på grund av ökat avstånd icke längre regelbundet besöka denna eller giva omständigheterna vid flyttningen eljest vid handen, att det erforderliga sambandet med familjen upphört, skall frågan om var han är bosatt icke vidare bedömas efter detta mom.

5 mom. Sjöfarande eller annan, som på grund av yrke eller tjänst icke kan, på sätt i 2 mom. avses, mera regelmässigt övernatta å någon viss fastighet, skall, såvitt han har något tillhåll, huvudkvarter e. d., som han företrädesvis uppsöker, så snart yrket eller tjänsten ej lägger hinder i vägen, anses bosatt å den fastighet, där han sålunda kan anses hava sitt egentliga hemvist.

6 mom. En ovillkorlig förutsättning för tillämpningen av detta mom. är, att den person, varom fråga är, har stadigvarande hemvist å annan fastighet än den, där han tillfälligt vistas; det skall med andra ord kunna på grund av de vid spörsmålets bedömande föreliggande omständigheterna med säkerhet förväntas, att personen kommer att efter sin tillfälliga frånvaro återvända dit och vara där bosatt, på sätt i 2 mom. sägs. Finnes ej sådant hemvist, skall vistelsen, trots sin tillfälliga karaktär, anses som bosättning, därest förutsättningarna enligt 2 mom. äro förhanden. Huruvida en person har stadigvarande hemvist å en fastighet, bör bedömas under hänsynstagande till samtliga föreliggande omständigheter, såsom t. ex. att han förut ansetts bosatt där, att han där har kvar sin bostad (angående detta ord se anvisningarna till 2 mom.) och sin familj, att han alltjämt innehar tjänst eller utövar verksamhet av mera stadigvarande natur i orten o. s. v. Den, som har familj, kan vanligen i här avsedda fall anses hava sitt stadigvarande hemvist och vara bosatt å samma fastighet som familjen; på grund av familjesamhörigheten kan man i de flesta fall anse såsom säkert, att familjefadern efter föreliggande hinders bortfallande kommer att återförena sig med familjen, såvida ej särskilda omständigheter verka i annan riktning, såsom att söndring uppstått i äktenskapet eller att familjefadern på grund av stadigvarande tjänst eller verksamhet måste vara bosatt å annan ort än den, där familjen är bosatt. För detta resultat av prövningen talar ofta även intresset av att familjen i görligaste mån, d. v. s. då det ej strider mot de faktiska omständigheterna, sammanhålles i bokföringen. Att personen har familj, är dock ej nödvändigt för stadgandets tillämpning, lika litet som det i och för sig behöver hindra tillämpningen, att person, som har familj, å vistelseorten åtföljes av denna eller att familjen eljest under per-

sonens bortovaro tillfälligt uppehåller sig utom hemvistet, t. ex. hos anhöriga. För att personen skall kunna anses äga hemvist å viss fastighet, är det däremot nödvändigt, att han alltjämt har bostad å fastigheten; att emellertid den, som ej har hemvist å viss fastighet, likväl understundom kan anses äga hemvist i församlingen, se anvisningarna till 9 mom. Att personen under sin bortovaro upplåtit bostaden till annan, t. ex. genom lägenhetens uthyrning såsom möblerad, behöver i och för sig icke medföra, att personen anses sakna hemvist å fastigheten, därest det med hänsyn till villkoren för upplåtelsen och omständigheterna i övrigt kan med säkerhet antagas, att personen efter sin återkomst skall själv taga bostaden i besittning. Ju mindre varaktig bostaden, t. ex. ett med kort uppsägningstid förhyrt möblerat rum, ter sig i och för sig, desto starkare skäl i övrigt måste fordras, för att den skall kunna anses som personens stadigvarande hemvist. Göra emellertid dylika skäl det otvivelaktigt, att personen måste anses äga stadigvarande hemvist i församlingen, bör detta hemvist, trots bostadens mindre varaktiga beskaffenhet, hänföras till den fastighet, där bostaden finnes, hellre än att personen kyrkobokföres under rubrik å församlingen skrivna. Även en jämförelse med de förhållanden, under vilka personen inrättat sig å den fastighet, där han tillfälligt vistas, kan vara upplysande; att han där t. ex. bebor allenast ett för kort tid förhyrt rum, medan han å annan fastighet har kvar sitt hem i väsentligen orubbat skick i en för längre tid förhyrd bostadsvåning, kan sålunda i och för sig giva starkare stöd åt antagandet, att han å sistnämnda ställe har stadigvarande hemvist, än om han å båda ställena haft mera likvärdiga bostäder. Att en person fortfar att hava bostad å annan fastighet än den, där han personligen vistas, kan hava annan anledning än personens avsikt att återvända dit, såsom att han fortfarande är bunden av ingånget hyresavtal, att han tillsvidare icke kunnat anskaffa annan likvärdig bostad, eller att han av hänsyn till det lägre skattetrycket i den kommun, där bostaden finnes, eller till kommunens placering i dyrortsgrupp finner det fördelaktigare i beskattnings-, avlönings- eller pensionshänseende att vara mantalsskriven i denna kommun än å vistelseorten; i dylika fall bör bostaden icke anses som personens stadigvarande hemvist. Det är icke för stadgandets tillämpning nödvändigt, att bostaden under hela den ifrågavarande tiden finnes å en och samma fastighet. En person skall utan hinder av att han tillfälligt vistas på annat håll anses bosatt å den fastighet, där han har sitt stadigvarande hemvist; han skall anses hava stadigvarande hemvist å den fastighet, dit han på grund av de vid spörsmålets bedömande föreliggande omständigheterna kan med säkerhet förväntas återvända, sedan anledningen till den tillfälliga vistelsen upphört, för att vara där bosatt. Har på grund av ändrade förhållanden detta antagande kommit att avse annan fastighet än förut, skall han följaktligen anses bosatt å denna fastighet. Detta gäller oaktat han på grund av de omständigheter, som föranleda hans tillfälliga vistelse å annan fastighet, kan antagas icke komma att tillbringa sin dygnsvila å förstnämnda fastighet under tid, som avses i 2 mom. Kravet på säkerhet för personens återvändande medför bland annat, att personen icke kan anses bosatt å fastighet, där han allenast för skens skull upp-

rättat bostad, t. ex. i syfte att bliva mantalsskriven i viss kommun och därigenom komma i åtnjutande av förmåner, som detta kan medföra. Vid flyttning av bostad måste frågorna, huruvida och var personen har stadigvarande hemvist, underkastas ny prövning på grundval av de då föreliggande omständigheterna. Att en person sedan mer eller mindre lång tid är bosatt å en viss fastighet, är en omständighet, som ofta har stor betydelse för antagandet, att personen har stadigvarande hemvist å fastigheten. Vid flyttning av bostaden till annan fastighet bortfaller det direkta stödet av denna omständighet, såvitt angår frågan om personen har sådant hemvist å den senare fastigheten, vilket kan medföra, att personen efter flyttningen måste anses sakna stadigvarande hemvist annorstädes än där han vistas; äro båda fastigheterna belägna i samma församling, kan dock den tidigare bosättningen jämte övriga omständigheter, bland andra den att personen alltjämt har bostad i församlingen, indirekt inverka på frågan så att personen anses hava stadigvarande hemvist i församlingen och då självfallet å den fastighet, där han har bostad. I övrigt äga ovan anförda synpunkter giltighet även med avseende å frågan om personens stadigvarande hemvist efter bostadens flyttning.

Då fråga uppkommer om att till detta mom. hänföra fall, beträffande vilka 4 mom. befunnits vara icke tillämpligt på den grund, att personen icke regelbundet besöker familjen, bör städse undersökas, huruvida icke anledningen härtill är, att personen saknar stadigvarande hemvist å den fastighet, varest familjen är bosatt. Så kan t. ex. vara förhållandet, om den bristfälliga förbindelsen med familjen beror på söndring i äktenskapet. I sådan händelse är icke heller 6 mom. tillämpligt. Annorlunda kan förhållandet däremot gestalta sig, om t. ex. anledningen till att personen icke regelbundet besöker familjen endast är brist på medel till resekostnaderna. Uppmärksammas bör vidare, att medan 4 mom. är tillämpligt, även om personen i och för arbete av stadigvarande beskaffenhet vistas å annan fastighet än familjen, en ovillkorlig förutsättning för tillämpningen av 6 mom. är, att personens vistelse å annan fastighet än den, där han har stadigvarande hemvist, är allenast tillfällig. Å andra sidan är det icke enligt sistnämnda mom. nödvändigt, att den tillfälliga vistelsen är föranledd av personens arbete; även vistelse av annan anledning avses, t. ex. semestervistelse eller anstaltsvistelse.

Synnerliga skäl, som kunna föranleda, att vistelse av längre varaktighet än ett år må anses som tillfällig, kunna anses föreligga t. ex. då det, sedan vistelsen varat ett år, kan bestämt förutses, att vistelsen inom kort kommer att upphöra, eller då vistelsen föranledes av nödhjälpsarbete, som anvisats av stat eller kommun, eller av värnplikt.

7 mom. Det »egentliga hem», som här avses, är i regel föräldrahemmet. Fortsätta syskon efter föräldrarnas död sammanlevnaden och tillhör studerande, varom här är fråga, denna syskonkrets, kan emellertid även syskonens gemensamma hem vara att anse som studerandens egentliga hem. Såsom sådant kan jämväl ifrågakomma hem, som syskon eller andra anhöriga i föräldrars ställe berett yngre anförvant, hem hos fosterföräldrar eller dylikt. Det inträffar vidare ej sällan, att någon, som utträtt i förvärvslivet och bildat

familj, med kvarlämnande av familjen i det sålunda bildade hemmet tillbringar någon eller några terminer vid läroanstalt för fortsatt utbildning; han bör i sådant fall anses hava sitt egentliga hem hos familjen. En nödvändig förutsättning är emellertid i samtliga fall, att studeranden uppehåller förbindelse med hemmet, d. v. s. att han regelmässigt tillbringar åtminstone någon del av ferierna där. Stadgandet torde erhålla sin vanligaste tillämpning beträffande skolbarn och yngre studerande; att emellertid ej heller äldre studerande äro uteslutna från tillämpningsområdet, framgår redan av de anförda exemplen. Ju äldre en studerande är, desto mindre självfallet är det dock, att föräldrahemmet är hans egentliga hem. Ett direkt yrkande av en sådan äldre studerande att bliva kyrkobokförd eller mantalsskriven å studieorten, framställt t. ex. genom avgivande av flyttningsanmälan eller mantalsuppgift, får därför ofta tolkas som ett uttryck för att han själv anser sig bosatt å nämnda ort. Saknar studerande föräldrahem eller annan fast tillflyktsort under de tider, då undervisningen vid läroanstalten icke pågår, eller har han å studieorten bildat eget hem, skall han anses bosatt å denna ort.

8 mom. Med huvudviste avses den plats, där de av personens tillhörigheter finnas, som icke medföras på vandringarna, såsom fasta kåtor, visthus o. d.

9 mom. Bosättningsbegreppet anknytes enligt förevarande § principiellt till fastighetsindelningen i riket. Den, som icke kan anses bosatt å viss fastighet, kan i allmänhet icke anses någonstädes bosatt. I vissa fall måste dock en person anses vara någonstädes bosatt, ehuru han saknar tillräcklig anknytning till någon viss fastighet för att kunna anses bosatt å någon sådan. Dylika fall avses i detta mom. Stadgandet innebär, att man bortser från församlingens indelning i fastigheter och betraktar församlingens hela område som vore det området för en fastighet. Hit böra sålunda hänföras personer, vilka väl ständigt uppehålla sig inom församlingen men på grund av kringflackande levnadssätt icke kunna anses hava ett sådant mera stadigvarande samband med viss där belägen fastighet än med övriga fastigheter i församlingen, att de kunna anses bosatta å någon av fastigheterna. Hit böra även hänföras personer, vilka genom vistelse å fartyg, prämar e. d. måste anses tillhöra församlingen, oaktat de icke uppehålla sig å någon där belägen fastighet. Jfr även anvisningarna till 6 mom. Att en person, som tillfälligt vistas annorstädes, likväl alltjämt kan anses hava stadigvarande hemvist i församlingen, ehuru han icke längre har hemvist å någon fastighet därstädes, kan t. ex. tänkas inträffa, om han fortfarande innehar ordinarie tjänst, vars utövning ovillkorligen kräver, att han är bosatt i församlingen. — Vad i mom. stadgas äger tillämpning jämväl för bedömande av huruvida en person är bosatt i kommun, där icke territoriell församling finnes bildad, eller, i förekommande fall, närliggande kommun; se 5 § andra stycket.

Angående kyrkobokföringen i hithörande fall se 1 mom. andra stycket.

24 §.

Se även 5 § andra stycket samt anvisning till 23 § 1 mom.

1 mom. Angående kyrkobokföringsfastighet se 23 § 1 mom. andra stycket.

2 och 3 mom. I dessa mom. medgiven rätt att hava annan kyrkobokföringsort än bosättningsorten tillkommer endast innehavare av ämbete eller uppdrag, som där avses, ej tillika medlem av sådan persons familj. Den som vill begagna sig av denna rätt är jämlikt 88 § ej skyldig att anmäla flyttning; angående hans upptagande under rubrik å församlingen skrivna, se 7 mom. samt 23 § 1 mom. andra stycket. Ifrågavarande rätt upphör vid avgång från statsrådsämbetet eller upphörande av uppdrag, som avses i 3 mom. Statsråd, som utan att avflytta från den ort, där han vid utnämningen var bosatt, redan då han utnämnes, på grund av bestämmelserna i 3 mom., är berättigad att vara kyrkobokförd annorstädes än där han är bosatt, äger dock fortfarande denna rätt.

4 mom. Till anstalter, som här avses, äro att hänföra t. ex. anstalter för vård av kropps- och sinnessjuka, anstalter för lytta och vanföra, alkoholisthem, hem för fallandesjuka och sinnesslöa, anstalter för blinda och dövstumma, barnhem, skyddshem för vanartade, uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare, arbetskolonier för lösdrivare och lösgivna fångar, fattigvårdsanstalter, centralfängelser, straffängelser, kronohäkten, ungdomsanstalter o. s. v.

Stadgandena i detta mom. innefatta — liksom i övrigt bestämmelserna i 24 § — undantag från huvudregeln att envar skall kyrkobokföras där han är bosatt; jfr 23 § 1 mom. Bestämmelserna i första stycket av förevarande mom. böra därför icke anses omfatta andra å anstalt intagna än sådana, som med hänsyn till långvarigheten av anstaltsvistelsen och övriga omständigheter måste anses bosatta å anstalten; se härom vidare anvisning till 23 § 2 mom. Denna bosättning skall emellertid ej räknas; kyrkobokföring å anstalten får ej ske. Detsamma gäller under viss tid (se författningstexten) även i fråga om bosättning, som av i andra stycket avsedd person grundas efter det han lämnat anstalten. Då i båda fallen den faktiska bosättningen ej skall beaktas, bliva följaktligen de av detta mom. berörda personerna att i kyrkobokföringshänseende anse som om de icke vore bosatta å någon fastighet. De skola därför enligt 23 § 1 mom. andra stycket bokföras under rubrik å församlingen skrivna men må enligt andra punkten i första stycket av förevarande mom., om de själva hava familj eller äro medlemmar av annans familj, likväl bokföras å fastighet tillsamman med familjen, dock endast så länge kyrkobokföringsorten ej ändras. Att den faktiska bosättningen icke skall i kyrkobokföringshänseende beaktas innebär icke, att dessa personer skola anses sakna stadigt hemvist; de kunna icke jämlikt 117 § 2 mom. b) mantalsskrivas under rubrik utan känt hemvist och följaktligen ej heller jämlikt 33 § 2 mom. överföras till bok över obefintliga.

Personer, vilkas anstaltsvistelse icke är av sådan beskaffenhet, att den kan betraktas som bosättning, och vilka följaktligen icke beröras av stadgandena i detta mom., skola kyrkobokföras å den fastighet, där de oavsett anstaltsvistelsen äro bosatta.

5 mom. Enligt detta mom. skall *levande fött barn* utom sådant, som avses i 40 §, i första hand kyrkobokföras i födelsehemorten, såvitt möjligt under

modern, även om barnet, då detta sker, skulle hava avlidit eller vara bosatt å annan fastighet än moderns kyrkobokföringsfastighet eller i annan församling än födelsehemorten. Har modern efter nedkomsten flyttat från församlingen och hennes namn förty strukits i församlingsboken, skall barnet icke desto mindre införas å det ställe i boken, där hon vid utflyttningen var bokförd. Var modern vid nedkomsten upptagen i bok över obefintliga, bör pastor, i samband med att barnets födelse anmäles, söka inhämta sådana underrättelser om henne, att hon kan kyrkobokföras (jfr 91 §). Kan hon ej genast överföras till församlingsboken eller möta eljest hinder att i sagda bok anteckna barnet under modern, förfares med avseende å barnets kyrkobokföring på sätt för sådant fall är i förevarande mom. stadgat. Angående upprättande av personakt för barnet, se 29 §. Har barnet omhändertagits av fosterföräldrar eller har modern med barnet efter nedkomsten flyttat till annan församling eller skall barnet av annan anledning vara kyrkobokfört i annan ordning än ovan sagts, åligger det enligt sista punkten i förevarande mom. pastor i födelsehemorten att föranstalta om, att barnet varder rätteligen bokfört. Detta sker, om barnet fortfarande skall vara kyrkobokfört i församlingen, genom att barnet överföres till vederbörligt uppslag i församlingsboken och, om barnet skall kyrkobokföras i annan församling, genom underrättelse, som i 90 § sägs. — Vad i förevarande mom. stadgas om nyfött barns kyrkobokföring gäller endast barn, som skall vara kyrkobokfört här i riket (jfr anvisning till 23 § 1 mom.), men ej t. ex. barn, som fötts här av utländsk kvinna under tillfällig vistelse i riket.

Angående *dödfött barn,* se anvisning till församlingsboken kol. 14.

6 mom. På grund av vad i detta mom. stadgas, kan en person även i andra fall än de, som avses i 1—5 mom., vara kyrkobokförd i församlingen, oaktat han icke längre är där bosatt, nämligen till dess han kyrkobokförts i annan församling eller kan överföras till bok över obefintliga eller utredning vunnits om att han avlidit eller stadigvarande bosatt sig å utrikes ort; angående kyrkobokföring under rubrik å församlingen skrivna, se 23 § 1 mom. andra stycket.

Den som på sätt i 98 § 1 mom. tredje stycket sägs anmäler, att han är stadigvarande bosatt å utrikes ort, avföres genast från församlingsboken. Föreligger, utan att sådan anmälan skett, beträffande viss person anledning till antagande, att han är stadigvarande bosatt å utrikes ort, måste förhållandet undersökas vid mantalsskrivning. Vinnes vid två mantalsskrivningar i följd säker upplysning därom, skall personen avföras. (Angående undantag för vissa ämbets- och tjänstemän, missionärer och präster med flera, se författningstexten.) Den som på grund av ovan angivna stadganden avföres från församlingsboken, skall ej upptagas i bok över obefintliga; jfr 34 §.

Angående avsändande av personakt för avförd person, se 32 § med anvisning.

Angående avsändande av underrättelse till länsbyrå om personer, som avförts från församlingsbok, se 83 § 2 och 3 mom., 93 § 1 och 2 mom. samt

100 § 1 mom. andra stycket; underrättelse om vilka personer som skola överföras till bok över obefintliga, erhåller länsbyrån i den ordning 142 § stadgar.

7 *mom.* Huruvida överföring till rubrik å församlingen skrivna bör ske genast eller anstå till mantalsskrivningen bedömes efter lämplighet i varje fall för sig. Angående länsbyråns underrättande om sådan åtgärd, se 93 § 1 mom.

25 §.

Ordningen för församlingsbokens förande i viss församling skall av domkapitlet bestämmas enligt ett av tre i första stycket angivna alternativ. Hinder föreligger ej att tillämpa olika alternativ för särskilda delar av samma församlingsbok. Det är sålunda tillåtet att, såsom mångenstädes sker, i församlingsbok, däri personerna som regel upptagas efter bostad, bokföra personerna inom särskilt samhälle eller område alfabetiskt efter namn eller i församlingsbok, som föres alfabetiskt efter personernas efternamn, kyrkobokföra personer, bosatta å fastighet med särskilt talrik befolkning, t. ex. en större sjukvårdsinrättning, å särskilt upplägg för fastigheten. I beslut om sådan avvikelse från den eljest gällande ordningen för förandet av en viss församlingsbok skall domkapitlet tillika pröva frågan om skyldighet att föra fastighetslängd.

Då församlingsboken föres efter bostad, anslås åt varje enhet (by, hemman, tomt, stadsäga o. dyl.) enligt vederbörande fastighetsregister (jordregister eller fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser) det antal blad, som finnes motsvara behovet. Därvid skall jämväl visst utrymme beräknas för fastigheter, vilka efter bokens upprättande kunna tillkomma på grund av ändringar i fastighetsindelningen eller till följd av att förut ej redovisade fastigheter bliva bebodda. Jordregisterenheter och övriga fastighetsregisterenheter upptagas i särskilda avdelningar av boken; sistnämnda enheter sammanföras till underavdelningar, en för varje samhälle eller område, för vilket föres fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser. Jämlikt andra stycket må jämväl jordregisterenheter inom visst område sålunda sammanföras. I övrigt upptagas jordregisterenheter i bokstavs- eller nummerföljd efter registerenheternas namn med fastigheterna inom varje registerenhet i ordning efter registerbeteckningarnas exponenter, tomter i ordning efter kvarter och tomtnummer samt stadsägor i ordning efter dessas nummer. Jordregisterenheter och övriga fastighetsregisterenheter, som tillkomma efter bokens upprättande, upptagas dock sist, envar inom den avdelning eller underavdelning, dit den hör; deras inbördes ordning i övrigt bestämmes av tiden för införandet.

De personer, som upptagas under *rubrik å församlingen skrivna,* skola föras i särskild avdelning av församlingsboken; av dem skola de, som i mantalslängden uppförts under rubrik utan känt hemvist föras skilda från de övriga.

Att *fastighetslängd* må inrättas enligt lösbladssystem, se 15 §. I övrigt må

fastighetslängden med iakttagande av föreskrifterna i 25 § föras på sätt finnes lämpligt, särskilt med hänsyn till dess användande vid mantalsskrivningen, dock så att därav framgår, vilka vid viss tidpunkt äro eller varit kyrkobokförda å envar fastighet, antalet bipersoner under envar huvudperson och deras familjeställning (angives med lämplig förkortning), tid för flyttning (in- och utflyttning samt flyttning inom församligen) eller överföring (till och från rubrik å församlingen skrivna eller bok över obefintliga), varifrån och varthän flyttning eller överföring skett, tid då dödsfall inträffat samt uppslag i församlingsboken. Såsom fastighetslängd må *församlingsliggaren* användas, där denna föres efter personernas bostad. I dylikt fall skola personakterna vara inordnade under särskilda ledkort för de olika fastigheterna, och skall, då personakt uttages för att översändas till myndighet, som i 31 § sägs, eller insättes efter ledkortet för annan fastighet, å ledkortet göras de anteckningar rörande den avgångne, som enligt vad ovan är sagt skola föras i fastighetslängd.

Angående församlingsbokens förande se i övrigt anvisningarna till formuläret.

II. till kyrkoböckerna.

Församlingsboken.

Rubriken. Här angives, då personerna upptagas efter bostad, registerenhetens beteckning ävensom annan beteckning eller benämning enligt 25 § andra stycket. Postadressen antecknas här, om den är gemensam för fastigheterna under enheten.

Exempel: Vårby 1^1 (Vårby nr 1, $^1/_8$ mtl). Postadress: Vårbystrand.

Kol. 1. Vid uppgift om familjeställning må lämpliga förkortningar användas, såsom h. = hustru, s. = son, d. = dotter, sd. = sondotter o. s. v. Äro barnen av olika kullar eller är något av barnen fött utom äktenskapet, angives detta, varjämte särskilt uppgives, vilka som äro båda makarnas barn, t. ex. m. s. i 1:a g. (mannens son i första giftet), h. s. u. ä. (hustruns son utom äktenskapet), b. s. (bådas son) o. s. v. Härvid skall iakttagas, att före äktenskapet fött barn, som legitimerats genom föräldrarnas giftermål, icke må betecknas såsom fött utom äktenskap utan skall upptagas såsom båda makarnas barn i äktenskapet. Angående *dödfött barn* se anvisning till kol. 14.

Då någon av familjens medlemmar, såsom son eller dotter, ingår äktenskap, skall den nya familjen föras skild från den gamla, även om familjerna hava gemensam bostad.

Då någon i mantalslängd upptagits under rubrik utan känt hemvist och förty överföres till rubrik å församlingen skrivna, skall i marginalen till vänster om denna kolumn vid hans namn under denna rubrik införas beteckningen *ob* jämte de två sista siffrorna i talet för mantalsåret, t. ex. *ob 47* (obefintlig vid mantalsskrivningen för år 1947). Kvarstår inskrivningen under nämnda rubrik jämväl vid nästa mantalsskrivning och varder per-

sonen då på enahanda sätt i mantalslängden upptagen, införes ny beteckning *ob* jämte årtal. Angående överföring till bok över obefintliga stadgas i 33 och 144 §§.

På enahanda sätt skall för den, beträffande vilken vid mantalsskrivning säker upplysning vinnes, att han är stadigvarande bosatt å utrikes ort, införas beteckningen *utr* jämte årtal, detta dock endast såframt personen ej är å den utrikes orten anställd i rikets tjänst eller tillhör sålunda anställd persons familj eller svenska betjäning. Angående avförande ur församlingsboken av person, som här avses, stadgas i 24 § 6 mom.

Kol. 2. I denna kolumn antecknas med rubrikstil, då personerna införas efter bostad, de särskilda fastigheterna under den i uppslagets rubrik upptagna enheten. För jordregisterfastighet behöver i allmänhet endast sifferbeteckningen utsättas, t. ex. för Vårby 1^5 allenast 1^5. Inom parentes tillägges, om så erfordras, särskild benämning å fastigheten. Invid fastighetsbeteckningen antecknas postadressen, om den ej framgår av rubriken. Under varje fastighet införas alla därstädes boende personer, ordnade efter hushåll och familjer. Av församlingsboken bör därjämte, såvitt möjligt, framgå vem som är ägare eller brukare av varje fastighet.

I denna kolumn införas fullständigt och utan förkortningar personernas efternamn. För hustru eller änka antecknas i denna kolumn mannens efternamn och i kol. 3 det efternamn hon burit såsom ogift, det sistnämnda föregånget av *f* (född). Har hon jämlikt 5 kap. 15 § giftermålsbalken anmält sig vilja bära sitt eget och mannens namn i förening, antecknas dock båda namnen i denna kolumn. Detsamma gäller i fråga om kvinna, vilkens äktenskap upplösts genom återgång eller äktenskapsskillnad, där hon icke hos pastor gör framställning om att för henne skall antecknas det namn, hon burit såsom ogift, eller domstol, som dömt i fråga om återgång av äktenskap, meddelat henne förbud att vidare bära mannens namn. I sådant fall skall i denna kolumn utsättas hennes namn såsom ogift och i kol. 3 inom parentes samt föregånget av *g* (gift) hennes förutvarande mans efternamn.

Då nytt efternamn skall, enligt vad särskilt är stadgat, för någon antecknas i kyrkobok, skall före det nya namnet det förra efternamnet utsättas inom parentes. Där anteckningen grundar sig på myndighets beslut, skall uppgift om detta införas i kol. 14.

Angående efternamn se jämväl 30 §. För person, som är antecknad omedelbart under annan medlem av samma familj med samma efternamn, må efternamnet angivas med upprepningstecken.

Då någon avföres ur församlingsboken, skall hans namn i såväl denna kolumn som kol. 3 överstrykas medelst ett streck parallellt med raden.

Kol. 3. Förnamn skola upptagas i samma ordning som i födelse- och dopboken.

Om någon till svenska kyrkan hörande person icke är döpt eller om någon uppgives vara utan nödfall döpt av lekman, utskrives i denna kolumn efter hans namn i förra fallet orden *icke döpt* och i senare fallet orden *icke av svenska kyrkan döpt,* vilka ord understrykas. I sistnämnda fall göres i

kol. 14 en så lydande hänvisning till den födelse- och dopbok, i vilken ifrågavarande dop finnes antecknat: »Se N. N. förs. F&DB Nr 19/1949» (i bråktalets täljare angives inskrivningens löpande årsnummer och i dess nämnare det år boken avser).

Angående anteckning i denna kolumn av efternamn i vissa fall samt om överstrykning av namn se anvisning till kol. 2.

Kol. 4. Yrke (tjänst, näringsfång) angives så noga som möjligt, således t. ex. ej blott fabriksarbetare utan jästfabriksarbetare. Särskilt iakttages beträffande hantverkare, att såvitt möjligt angives, huruvida personen utövar yrke för egen räkning eller såsom arbetare, t. ex. skomakarmästare, skomakeriarbetare. Om en person idkar flera näringsfång, angives det, av vilket han huvudsakligen har sin utkomst. Såvitt möjligt bör för person, som fyllt 21 år, alltid någon levnadsställning angivas, även om ej något särskilt yrke (tjänst, näringsfång) av honom utövas, t. ex. hemmansägaredotter, f. d. murare, understödstagare o. s. v.

Då person i anmälan eller annan handling, som inkommit till pastor, uppgivit annat yrke (tjänst, näringsfång) än som förut är antecknat, skall, där uppgiften ej såvitt för pastor är känt är felaktig, anteckning därom göras i denna kol.

Efter varje anteckning om yrke skall utsättas de två sista siffrorna i årtalet, då anteckningen skett, t. ex. *handelsresande* 45, *köpman* 50.

I denna kol. göres anteckning om stam, om främmande, t. ex. lapp, finne, zigenare. Såsom *lappar* (= hellappar) betraktas de, som äro kyrkobokförda under lappby, de, som utan att vara kyrkobokförda under lappby, äro födda i lappby samt de, vilkas fader och moder äro födda i lappby. Såsom varande av svensk-lapsk eller lapsk-svensk respektive finsk-lapsk eller lapsk-finsk (halvlapsk) stam betecknas de, vilkas fader eller moder men icke den andra av föräldrarna är född i lappby. Såsom varande av *finsk* stam anses dels de, som hava finska som enda eget språk, som huvudspråk eller bästa språk med undantag av personer med typiskt svenska släktnamn, dels sådana personer med svenska som huvudspråk, som hava finska familjenamn och tillika äro födda i Finland eller i någon av finnkommunerna i Norrbottens län, dels ock personer, vilkas båda föräldrar enligt vad sålunda angivits äro av finsk stam. Såsom varande av svensk-finsk eller finsk-svensk respektive lapsk-finsk eller finsk-lapsk stam betecknas de, vilkas fader eller moder men icke den andra av föräldrarna är av finsk stam. I sammansättningsorden svensk-lapsk, lapsk-svensk o. s. v. angives i första ordet faderns stam och i sista ordet moderns stam. Såsom *zigenare* (= helzigenare) betecknas endast de, vilka tillhöra den genom seder och levnadssätt lätt igenkända folkgrupp, zigenarna eller »vandringsfolket», vilka större delen av året flacka omkring. Såsom svensk-zigenare, zigenar-svensk o. s. v. betecknas de, vilkas fader eller moder men icke den andra av föräldrarna är av zigenarstam.

Av lyten skola här inskrivas sinnessjukdom och sinnesslöhet, enligt vad

här nedan är angivet, samt blindhet och dövstumhet ävensom fallandesot, varemot anteckning om andra lyten icke skall ske.

Såsom sinnessjuk antecknas den, som förut ägt sitt förstånds fulla bruk, och såsom sinnesslö den, som från barndomen varit mindre vetande och aldrig ägt fullt förstånd. Härvid iakttages, att den, vars själsförmögenheter under barndomen normalt utvecklats, men som därefter råkat i sinnessjukdom, antecknas såsom sinnessjuk, varemot den, som antingen från späda barndomen visat tecken till sinnessjukdom eller under själsförmögenheternas utveckling under barndomen råkat i sinnessjukdom och sålunda aldrig uppnått fullt förstånd, antecknas såsom sinnesslö. Med barndomen avses här åldern intill fyllda 15 år. Anteckning om sinnessjukdom må ej ske annorledes än på grund av till pastor inkommet meddelande enligt stadgan den 19 september 1929 angående sinnessjukvården i riket 37 § 7), 124 § 8) och 126 § eller meddelande från domstol om omyndigförklaring på grund av sinnessjukdom. Har sinnessjuk enligt intyg av läkare tillfrisknat, skall anteckningen om sinnessjukdom överstrykas men samtidigt i kol. 12 antecknas från och med vilken dag vederbörande anses tillfrisknad. Sinnesslöhet må antecknas, när pastor därom erhåller säker kännedom. Blindhet antecknas med ledning av till pastor inkommet läkarintyg eller inkommen förteckning enligt § 44 stadgan för statens läroanstalter för blinda. Dövstumhet antecknas med ledning av till pastor inkommet läkarintyg eller förteckning enligt 1 § kungörelsen angående insändande till pastorsämbete och dövstumpräst av vissa uppgifter angående dövstumma. Fallandesot må endast antecknas, när vederbörande enligt till pastor inkommet meddelande från läkare är behäftad med fallandesot, vilken härrör av övervägande inre orsaker.

Kol. 5 och 6. Å den streckade linjen antecknas i kol. 5 de två sista siffrorna i talet för födelseåret, t. ex. 00, 10, 25 o. s. v., och i kol. 6 med siffror och lämplig förkortning dagen och månaden, t. ex. $^{4}/_{6}$, $^{16}/_{10}$, $^{10}/_{12}$ o. s. v. Under den streckade linjen må, om pastor så finner lämpligt, utsättas de tre sista siffrorna i födelsenumret.

Kol. 7. Här antecknas personernas födelsehemort, om den är med säkerhet känd, eljest den ort, där personen verkligen är född. Är födelse(hem)orten församling å landsbygden utom länet, angives under den streckade linjen med förkortad beteckning det län, församlingen tillhör, t. ex. *Vb. l.* (Västerbottens län), *Vn. l.* (Västernorrlands län). Finnes i stad ej mer än en församling, är det tillräckligt att utsätta stadens namn; i annat fall skall därjämte församlingen angivas, t. ex. ej blott »Malmö» utan »*Malmö S:t Pauli*» eller »*S:t Pauli, Malmö*». Är församling delad mellan land och stad, skall med lämplig beteckning angivas, vilken del som avses. För den, som är född utrikes, antecknas ej allenast staten utan även regeringsdistriktet (amtet, departementet, kantonen, staden eller dylikt) samt församlingen (kommunen eller dylikt).

Kol. 8. I denna kolumn införes antingen *v.* (är vaccinerad) eller *s.* (har haft smittkoppor). För den som fyllt sju år och ännu icke är vaccinerad

eller haft smittkoppor införes här å den streckade linjen ett streck parallellt med linjen.

Kol. 9. Här antecknas å den streckade linjen de två sista siffrorna i årtalet och under linjen med siffror och lämplig förkortning på sätt framgår av exempel i anvisning till kol. 5 och 6 dagen och månaden. Över årtalssiffrorna antecknas *K* (kyrklig vigsel) eller *B* (borgerlig vigsel). Har domstol förklarat vigseln ogiltig, överstrykes anteckningen i denna kolumn och göres i kol. 14 anteckning om domstolens beslut.

Kol. 10. Tiden för äktenskapets upplösning antecknas på samma sätt som tid för giftermål i kol. 9. Har äktenskap upplösts genom skillnads- eller återgångsdom utsättes över årtalssiffrorna *Frsk* (frånskild); äktenskapet anses upplöst den dag domen vann laga kraft. Den vars make eller maka av domstol dödförklarats anses som änka eller änkling. Vid omgifte överstrykes här införd anteckning.

Kol. 11. Å den streckade linjen antecknas, för den som konfirmerats inom svenska kyrkan, det vitsord han därvid erhållit med någon av bokstäverna *a* (god), *b* (godkänd), *c* (försvarlig) och *d* (svag), eller, om vitsordet ej är känt, bokstaven *k* (är konfirmerad); har personen väl deltagit i konfirmationsundervisning men ej blivit konfirmerad, antecknas bokstäverna *kb* (konfirmationsberedd). För den, som inom svenska kyrkan begått nattvarden, införes under den streckade linjen bokstaven *n* (har begått nattvarden). — Dessa förkortade beteckningar må dock ej användas i utfärdade betyg.

Kol. 12. Församling angives på samma sätt som i kol 7. Vid överföring från annat uppslag i församlingsboken eller från bok över obefintliga iakttages, att fullständig och tydlig hänvisning göres till det uppslag, varifrån personen överföres. Detsamma gäller vid omskrivning av församlingsboken, varvid på lämpligt sätt angives, att hänvisningen avser den äldre boken.

Kol. 13. År, dag och månad antecknas på samma sätt som i kol. 9.

Kol. 14. I denna kolumn antecknas:

1. för kvinna, som nedkommit med *dödfött barn,* barnets kön och födelsedag;

2. för minderårig, d. v. s. icke konfirmerat barn under femton år, vilken icke är bokförd hos föräldrarna eller är bokförd hos en av dem, namn, yrke och, såvitt möjligt, hemvist för den av *föräldrarna,* hos vilken barnet icke är bokfört, dock att i fråga om adoptivbarn sådan anteckning skall avse *adoptivföräldrarna* och att för barn utom äktenskap *fadern* antecknas endast om det genom lagstadgat erkännande eller lagakraftvunnen dom är fastställt, att viss person är barnets fader; varjämte

3. *om sådant barn är trolovningsbarn eller enligt faderns förklaring äger samma rätt till arv efter denne som barn av äktenskaplig börd,* anteckning göres därom såväl för barnet som för fadern med angivande, såvitt angår den sistnämnde, av barnets namn, födelsetid och födelsehemort;

4. domstols beslut, varigenom barn förklarats *sakna äktenskaplig börd;*

5. domstols beslut i *ärende angående adoption,* vilken anteckning införes för såväl adoptanten som adoptivbarnet;

6. domstols beslut, varigenom någon *omyndigförklarats* eller *återvunnit myndigheten;*

7. domstols utslag i fråga *huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra* (se jämväl anvisning till kol. 9);

8. myndighets beslut i fråga om *ändring av namn* (se jämväl anvisning till kol. 2);

9. *skriftligt avtal om barns uppfostran i viss troslära* enligt 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsutövning;

10. *främmande trosbekännelse,* dock endast för den, som lagligen tillhör främmande trossamfund;

11. dag, då *anmälan om utträde ur svenska kyrkan* skett eller förnyats;

12. dag, då främmande trosbekännare *inträtt i svenska kyrkan;*

13. för den, som uttager *äktenskapsbetyg,* tiden, då betyget kungöres, samt den andra trolovades namn, yrke och hemvist, med angivande även av den församling, där lysning skall ske, vilka anteckningar skola i församlingsboken kvarstå under sju månader, räknat från dagen, då betyget kungjordes; dock att, om särskild bok föres över kungörelser om äktenskapsbetyg, hänvisning med angivande av nummer och årtal i stället må göras till denna bok;

14. tid för *utfärdande av äktenskapscertifikat* med angivande jämväl av namn, yrke, hemvist och nationalitet för den med vilken äktenskapet enligt uppgift skall ingås;

15. *utfärdad lysning* med hänvisning till lysningens år och nummer i lysnings- och vigselboken, vilken hänvisning skall kvarstå i församlingsboken under fyra och en halv månader, räknat från sista lysningsdagen;

16. för make, som ej är bokförd tillsamman med *andra maken,* den senares namn, födelsetid, yrke och hemvist med hänvisning, där denne är bokförd å annat ställe i församlingsboken eller i församlingens bok över obefintliga, till uppslag och rad, varest maken är införd; ävensom

17. *i händelse av andra makens frånfälle* därom mottagen underrättelse jämlikt 84 §;

18. *för envar av frånskilda makar den andras* namn, yrke, födelsetid, födelse(hem)ort och, såvitt möjligt, hemvist;

19. för änkling eller änka *den avlidne makens* namn, yrke födelsetid, födelse(hem)ort och, såvitt möjligt hemvist vid tiden för dödsfallet;

20. för *dödförklarad persons make* domstolens beslut om dödförklaringen;

21. för den, som är för längre tid *frånvarande* från församlingen men dock fortfarande bör vara i församlingsboken kvarstående, personens vistelseort, såvitt den är känd, ävensom hans sysselsättning å den främmande orten, t. ex.: vistas vid N.N. universitet, intagen å N.N. hospital, fängelse, till sjöss m. m. dylikt; samt

22. *nationalitetsförhållanden,* därvid följande iakttages:

För utländsk undersåte antecknas den utländska nationaliteten, varvid den främmande stat, vartill personen står i undersåtlighetsförhållande, antecknas

så noga som möjligt. För den, som icke tillhör någon stat, antecknas *statslös* med angivande tillika av tidigare medborgarskap, därest detta kunnat utrönas. Är det ovisst, vilket medborgarskap personen har, antecknas den stat, till vilken personen sannolikt hör, med anmärkning, att medborgarskapet är ovisst. Vid fall av dubbelt medborgarskap antecknas de stater, i vilka personen har medborgarskap.

Utlännings upptagande till svensk medborgare genom *naturalisation* antecknas i denna kolumn. Där skola ock antecknas

dels, efter därav erhållen del, beslut varigenom i enlighet med 2, 9, 10 eller 11 § i lagen den 23 maj 1924 om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap avsägelse av rättighet att bliva svensk medborgare godkänts eller ansökan om bibehållande av svenskt medborgarskap bifallits eller ock någon befriats från svenskt medborgarskap eller förklarats vara svensk medborgare, så ock inför svensk beskickning eller svenskt konsulat gjord anmälan om återvinnande av svenskt medborgarskap, varom i 13 § nämnda lag sägs;

dels ock, då sådant av vederbörande styrkes eller pastor eljest därom erhåller tillförlitlig kännedom, förhållande varigenom i enlighet med bestämmelserna i sagda lag någon, utan särskilt därom meddelat beslut, förvärvar, bibehåller eller förlorar svenskt medborgarskap.

Vidare antecknas i denna kolumn:

23. *nattvardshinder,* där ej pastor finner lämpligare att göra dessa anteckningar i särskild bok och här endast anteckna hänvisning till den särskilda boken;

24. *utflyttad persons bostad* i den församling, till vilken personen utflyttat;

25. dag för *utfärdande av utvandringscertifikat* eller *utvandringsbetyg;*

26. *mantalsskrivningsort* för person, som oaktat han är bokförd i församlingen mantalsskrivits å annan ort än det distrikt, till vilket församlingen hör; samt

27. underrättelse om att *krigsman* håller sig undan eller rymt ur tjänsten, då sådan från vederbörande myndighet ankommer till pastor.

28. *Hänvisning till fastighetslängd,* där sådan föres, antecknas här, därvid före fastighetsbeteckning bör utsättas det årtal, då inflyttning å fastigheten ägde rum. Ett för dessa anteckningar erforderligt utrymme må, om pastor så finner lämpligt, reserveras till vänster i kolumnen. Blankett till församlingsbok, i vilken personerna äro avsedda att upptagas annorledes än efter bostad, med kolumnen sålunda indelad medelst en tryckt linje vinkelrätt mot raderna må användas utan hinder därav, att detta icke iakttagits i det fastställda formuläret.

29. Rörande anteckning *icke av svenska kyrkan döpt* se anvisning till kol. 3.

30. I denna kolumn må införas anteckning om bevistande av *husförhör* och, då särskild kommunionlängd ej föres, *nattvardsgång* medelst lämplig

förkortning, till exempel *Hsf 49* (bevistat husförhör år 1949) eller *HN $^{2}/_{12}$ 49* (begått nattvarden den 2 december 1949).

31. I övrigt införas i denna kolumn de anteckningar som finnas lämpliga eller erforderliga.

Kol. 15. I denna kolumn skola göras föreskrivna anteckningar om de förhållanden, som äga samband med persons värnplikt och anställning vid krigsmakten. Därvid må med förkortningen *reg.* utmärkas de, som blivit på sätt därom är stadgat värnpliktsregistrerade, och med förkortningen *frik.* de, som frikallats från värnpliktens fullgörande.

För den, som är inskriven å sjömanshus, antecknas i denna kolumn sjömanshusets namn och den inskrivnes nummer i dess register, även om den inkrivne är kvinna eller icke i värnpliktsåldern.

De särskilda anteckningar om studenter och med studenter i värnpliktshänseende likställda, vilka jämlikt stadganden om värnpliktigas inskrivning och redovisning böra verkställas i församlingsbok, skola införas i denna kolumn.

Kol. 16. Församlingen antecknas på samma sätt som i kol. 7. Om anteckning av bostad i församlingen se anvisning till kol. 14.

Vid överföring till annat uppslag i församlingsboken, så ock vid omskrivning av boken iakttages, att fullständig och tydlig hänvisning göres till det uppslag, dit personen överföres; är uppslaget i ny bok angives detta med lämplig förkortning. Vid överföring till bok över obefintliga göres liknande hänvisning.

Då jämlikt 96 § underrättelse erhålles om att till utlandet utskriven person återinflyttat till riket, införes i denna kolumn ovanför det angivna utflyttningslandet namnet å den nya kyrkobokföringsorten tillika med inflyttningstiden, varjämte i kol. 14 införes vederbörlig anteckning om personens bostad i nämnda ort.

Kol. 17. Tiden angives såsom i kol. 9. Angående utflyttningsdag se 93 § 4 mom. och 100 § 1 mom. Vid flyttning inom församlingen anses dagen för överföringen som flyttningsdag.

Kol. 18. Tiden angives såsom i kol. 9. För dödförklarad angives den dag, vilken enligt domstolens beslut om dödförklaringen är att för dödsdag anse.

Angående överstrykning av namnen för utflyttade, överförda och döda se anvisning till kol. 2.

Personakten.

Då personakt består av *allenast ett blad,* skall därtill användas blankett, varå äro tryckta orden: *Blad nr 1.* Till *fortsättningsblad* skall användas blad, varå detta ord är tryckt. Å fortsättningsblad skall vid orden: *Blad nr* antecknas en siffra för bladets nummer i ordningen inom personakten, å första fortsättningsbladet sålunda siffran 2, å andra siffran 3 o. s. v. Vid orden: *Akten omfattar blad nr* skola å varje blad antecknas numrem å samtliga de blad akten innehåller. Å blad till personakt, som upprättats jämlikt

21 § 2 mom. andra stycket eller 29 § tredje stycket skall över sistnämnda ord antecknas ordet: *omskrivet* tillika med hänvisning till det av nyssnämnda stadganden, som är tillämpligt.

Rum 1, 2 och 19. Här antecknas personens namn i enlighet med anvisningarna till församlingsboken kol. 2 och 3.

Rum 3. Här antecknas *m* (manligt) eller *k* (kvinnligt).

Rum 4. Exempel: *1911 — 02 — 17 — 357,* vilket är födelsenumret för en man, född den 17 februari 1911. Är ordningsnumret (i exemplet 357) ej känt antecknas tills vidare endast födelsetiden på sätt av exemplet framgår och lämnas rum för senare införande av ordningsnummer.

Rum 5. Se anvisning till församlingsboken kol. 4. Lämplig förkortning bör, för besparing av utrymme, användas. Då ny yrkesbeteckning inskrives, överstrykes äldre, dock så att den förbliver läslig, såvida ej den äldre anteckningen med tillägg av ett ord kan användas för att beteckna den nya verksamheten, t. ex. jästfabriksarbetare, förman. Vid omskrivning av personakten medtages även överstruken anteckning i detta rum, såvida ej upplysning, som därav kan vinnas, framgår jämväl av den gällande yrkesbeteckningen; förekomma t. ex. för en person beteckningarna: stud., med. kand., med.lic. och leg.läk., behöva vid omskrivning allenast de två sistnämnda medtagas.

Rum 6. Se anvisning till församlingsboken kol. 8.

Rum 7. Detta rum ifylles endast för den, som icke är svensk medborgare eller är av främmande stam; är såväl stam som nationalitet främmande, angivas båda, t. ex. norsk lapp. Se i övrigt anvisning till församlingsboken, kol. 4 och 14. Vid omskrivning av personakten medtages i detta rum endast anteckning som fortfarande är av betydelse.

Rum 8. För den, vars födelsehemort är känd, angives icke därjämte den verkliga födelseorten; avser anteckning i detta rum den verkliga födelseorten, skall detta utmärkas genom understrykning av ordet: *föd.ort* i rummets rubrik. Se i övrigt anvisning till församlingsboken kol. 7.

Rum 9. Se anvisning till församlingsboken kol. 4. Följande förkortningar skola användas: *bl.* (blind), *dst.* (dövstum), *ssj.* (sinnessjuk), *ssl.* (sinnesslö) samt *ep.* (fallandesjuk). Har sinnessjuk enligt intyg av läkare tillfrisknat, skall anteckningen om hans sinnessjukdom i detta rum överstrykas och i rum 21 antecknas från och med vilken dag han skall såsom frisk anses. Sker omskrivning av personakten, skall jämväl överstruken anteckning i dessa rum medtagas.

Rum 10. För den, som lagligen tillhör främmande trossamfund, antecknas i detta rum den trosbekännelse han omfattar och samfundets namn. Anteckningen överstrykes, om personen vinner inträde i svenska kyrkan. Överstruken anteckning i detta rum uteslutes vid omskrivning av personakten.

Rum 11. För den, som är döpt, vare sig inom svenska kyrkan eller inom främmande trossamfund, utsättes ordet *döpt* och överstrykes den i rummet tryckta texten. För den, som icke är döpt, utsättes ordet *icke* och över-

strykas de tryckta orden *av sv. kyrkan.* Är personen utan nödfall döpt av lekman, utsättes ordet *icke* och antecknas inskrivningens löpande nummer i födelse- och dopboken samt det år boken avser. Församlingen, till vilkens nämnda bok hänvisas, framgår av rum 8. Skulle i något fall så ej vara händelsen, antecknas i stället för det ovan sagda hänvisning till rum 21 och införas där erforderliga anteckningar.

Rum 12. Här införas enahanda anteckningar som i församlingsboken kol. 11.

Rum 13. För den, som har äktenskaplig börd, antecknas här bokstäverna *i. ä.* För barn utom äktenskap antecknas bokstäverna *u. ä.* med tillägg i förekommande fall av någon av bokstäverna *T* (är trolovningsbarn) eller *A* (har enligt faderns förklaring samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd). Sker ändring i här antecknat förhållande, överstrykes anteckningen och utsättes beteckning, som därefter är tillämplig. Överstruken anteckning i detta rum uteslutes vid omskrivning av personakten.

Rum 14. För den, som är inskriven å sjömanshus, införes här samma anteckning som i församlingsboken kol. 15. Förkortat beteckningsätt användes, t. ex. *Malmö 2679* (inskriven vid sjömanshuset i Malmö under nummer 2679 i registret). Anteckningen överstrykes, då meddelande inkommit om att personen avförts ur sjömanshusets register. Överstruken anteckning uteslutes vid omskrivning av personakten.

Rum 15. Här antecknas för värnpliktig eller underårig, som inskrivits såsom värnpliktig, hans inskrivningsnummer och för den, som frikallats från värnpliktens fullgörande: *frik.*

Rum 16. Här antecknas föräldrarna till den person akten avser, fader till barn utom äktenskap dock endast om faderskapet är i laga ordning fastställt. Efternamn antecknas före förnamn; för gift kvinna antecknas även hennes efternamn såsom ogift. Har domstol förklarat här antecknad man icke vara fader till den person akten avser, överstrykes anteckningen rörande honom. För *minderårig,* vilken icke är bokförd hos föräldrarna eller är bokförd hos en av dem, skall i detta rum antecknas kyrkobokföringsorten för den av föräldrarna, hos vilken barnet icke är kyrkobokfört. Orten angives, där så ske kan, med en sifferbeteckning, hänvisande till rad i rum 20, t. ex. 3 (den församling, som angives å rad 3 i rum 20). Varder barnet bokfört hos fader eller moder, för vilken kyrkobokföringsort här antecknats, skall anteckningen överstrykas. Vinner pastor kännedom om senare kyrkobokföringsort än den, som är för någon av föräldrarna i personakten antecknad, överstrykes den äldre anteckningen och utsättes i stället den senare kyrkobokföringsorten. Födelsenummer antecknas för envar av föräldrarna på sätt i 4 § är stadgat; dock må de två första siffrorna i årtalet utelämnas. Är ordningsnumret ej känt, då anteckningen göres, antecknas endast födelsetiden och lämnas rum för senare införande av ordningsnummer. Överstruken anteckning i detta rum uteslutes vid omskrivning av personakten.

Rum 17. I kolumnen för nummer angives med en siffra vilket äktenskap

det är i ordningen. I kolumnen för anteckning om äktenskapets ingående skrivas år, dag och månad för vigseln med siffror, årtalet överst och dagen och månaden därunder, samt antecknas under siffrorna *K* (kyrklig vigsel) eller *B* (borgerlig vigsel). Makes efternamn skrives före förnamnen. För hustru utsättes även hennes namn som ogift. Namnet å den församling, som är makens födelsehemort *understrykes*. Har maken ej födelsehemort i riket eller är sådan ort okänd, antecknas i stället den verkliga födelseorten. Kyrkobokföringsort antecknas endast, då maken icke är i församlingsboken införd tillsamman med den akten avser. Flytta makarna samman, överstrykes anteckningen. Angående kyrkobokföringsortens angivande medelst hänvisning till rad i rum 20 och angående anteckning om födelsenummer skall vad i anvisning till rum 16 är stadgat äga motsvarande tillämpning. Förklaras vigseln ogill, antecknas i kolumnen med rubriken »upplöst» *og* och i rum 21 domstolens namn och dagen för dess beslut. Ingår personen därefter nytt äktenskap, skall detta betecknas med samma ordningsnummer, dock — för möjliggörande av hänvisning — med tillägg av bokstaven *a*. År, dag och månad för äktenskaps upplösning antecknas på samma sätt som tid för äktenskaps ingående (se ovan). Sättet för äktenskapets upplösning antecknas därunder med någon av följande förkortade beteckningar: *död* (makens död), *dfk* (maken dödförklarad), *åtg* (återgångsdom) samt *äsk* (äktenskapsskillnad).

Rum 18. Barn antecknas i moderns personakt. Barn utom äktenskap, som är trolovningsbarn eller enligt faderns förklaring har samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, antecknas därjämte i faderns personakt.

I kolumnen för kön antecknas *m* (manligt) eller *k* (kvinnligt), där ej barnets födelsenummer samtidigt antecknas.

I kolumnen för namn upptagas barnets samtliga förnamn utan förkortning. Efternamn utsättes endast om det är annat än det som i akten antecknats för den av föräldrarna, vars släktnamn barnet på grund av sin börd erhåller. För dödfött barn antecknas ordet *dödfött*.

Är barnets födelsenummer ej känt, då barnet införes i akten, antecknas i den därför avsedda kolumnen barnets födelsetid och lämnas rum för senare införande av ordningsnummer.

Namn och födelsenummer för den andra av föräldrarna angives i fråga om barn i äktenskap endast genom hänvisning till rum 17.

I andra kolumnen införes i personakt för barnets fader medelst de i anvisning till rum 13 angivna beteckningarna, huruvida barnet är trolovningsbarn eller enligt faderns förklaring skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd.

Rum 19. Se anvisning till rum 1 och 2.

Rum 20. Raderna i detta rum numreras å blad 1 från och med 1 till och med 20, å blad 2 från och med 21 till och med 40 o. s. v. Här antecknas å rad 1 personens första kyrkobokföringsort i riket och å följande rader i ordning efter radernas nummer senare kyrkobokföringsorter eller

hänvisning till bok över obefintliga, allteftersom personen flyttar från en till en annan församling inom riket, hit återkommer efter utvandring eller överföres till eller från nämnda bok, med angivande i varje särskilt fall av inflyttnings- eller överföringsdag samt uppslag i församlingsboken eller boken över obefintliga. Vid församlings namn angives i vilket län eller vilken stad församlingen är belägen. För varje inskrivning må endast en rad tagas i anspråk, och bör förty, då så erfordras, lämplig förkortning användas, t. ex. *Ned. Torneå-Hap., Nb.* (Nedertorneå—Haparanda, Norrbottens län) eller *Obef. 16* (överförd till bok över obefintliga i församlingen å rad 16). Inflyttnings- eller överföringsår angives med de två sista siffrorna i årtalet, och dag samt månad antecknas därunder, jämväl med siffror. Uppslag i församlingsbok eller bok över obefintliga antecknas av pastor, då personen inskrives i boken. Övriga anteckningar göras å rad 1 av den myndighet, som upprättar akten, och å följande rader av den myndighet, hos vilken akten jämlikt 31 § rekvireras, eller vilken verkställer överföringen till bok över obefintliga. Vid omskrivning av personakten skola samtliga anteckningar i detta rum medtagas.

Rum 21. 1. Finnes i annat rum ej erforderlig plats för dithörande anteckning, skall, om anteckningen kan i det andra rummet påbörjas, fortsättningen skrivas här med hänvisning i vartdera rummet till det andra, men skall eljest anteckningen i sin helhet göras i vederbörligt rum å fortsättningsblad.

2. Se anvisningarna till rum 9, 11 och 17.

3. I detta rum införas anteckningar om de förhållanden, som avses i anvisningarna till församlingsboken kol. 14 under punkterna 6, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 21, 23 och 25 ävensom under punkt 22, i den mån sådan anteckning ej hör till rum 7.

4. Här göras i personakt för adoptivbarn angående adoptivföräldrarna motsvarande anteckningar som i rum 15 rörande de naturliga föräldrarna och i personakt för adoptant beträffande adoptivbarn motsvarande anteckningar som i rum 18 angående barn.

Därvid iakttages:

att vid anteckning om äktenskapsbetyg eller lysning inom parentes utsättes den dag, efter vilken anteckningen, enligt anvisning till församlingsboken kol. 14 punkterna 13 och 15, icke längre skall kvarstå i församlingsboken;

att sedan omyndighetstillstånd upphört, adoptivförhållande hävts, nattvardshinder bortfallit eller antecknat förhållande med avseende å frånvaro från församlingen upphört att äga betydelse anteckningen därom överstrykes;

samt att anteckning om äktenskapsbetyg eller lysning, som icke längre är av betydelse, ävensom överstruken anteckning icke medtages vid omskrivning av personakten.

Rum 22. Här antecknas dödsdagen och dödsorten, därvid jämväl iakttages, vad i anvisning till död- och begravningsboken kol. 2 och 18 är stadgat.

Rum 23. Se anvisning till församlingsboken kol. 18.

Rum 24. Se anvisning till död- och begravningsboken kol. 16.

Rum 25. Här antecknas utflyttningsdagen jämlikt 100 § 1 mom. samt det land, till vilket utvandring skett, varjämte inom parentes angives sättet, på vilket utvandringen blivit styrkt, t. ex. *(utvandringsbevis 2/4 47), (anmälan enl. 98 § 1. 3/3 49), (mantalsskr. 47, 48).*

Rum 26. Här utsättes dagen, då bladet upprättats, myndigheten, hos vilken detta skett, samt pastors eller, hos riksbyrån, vederbörande befattningshavares namnteckning; t. ex. »*10/3 1949*» »*pastorsämbetet i Östköping. Erik Vilhelmsson*».

Med avseende å upprättande av *fortsättningsblad* skall, jämte vad i anvisning till rum 21 under 1. härovan är stadgat, iakttagas, att å fortsättningsbladet i rum 1, 2, 3, 4 och 19 inskrivas de gällande anteckningarna i motsvarande rum å blad 1.

Inflyttningsboken.

Kol. 1. I denna kolumn skall i löpande ordningsföljd ett nummer inskrivas för envar person, som anmält inflyttning eller enligt pastors beslut, varom i 92 § 1 mom. sägs, skall utan anmälan i församlingen kyrkobokföras. Personer tillhörande samma familj må upptagas under gemensamt nummer. Där inflyttningsboken föres alfabetiskt, skall särskild nummerföljd tillämpas för varje av alfabetets bokstäver.

Kol. 2. Här antecknas dagen för anmälningen eller, om anmälan ej skett, för pastors beslut om personens kyrkobokföring.

Kol. 3. Då flera personer äro upptagna under ett nummer i kol. 1, behöva namn och yrke (tjänst, näringsfång) meddelas endast för huvudpersonen. Där pastor finner sådant lämpligt, må här jämväl antecknas födelsenummer för envar under numret i kol. 1 upptagen person.

Kol. 4 och 5. I dessa kolumner antecknas hela antalet mankön och kvinnkön, som numret i kol. 1 omfattar.

Kol. 6. Här antecknas namnet å den fastighet, å vilken personerna skola kyrkobokföras; skall någon bokföras under rubrik å församlingen skrivna antecknas detta.

Kol. 7. Här antecknas, då personakt kommit pastor tillhanda, det uppslag i församlingsboken, å vilket personen införes.

Kol. 8 och 11. Året antecknas endast om det är ett annat än det inflyttningsboken avser.

Kol. 9. I denna kolumn antecknas den församling, från vilken inflyttning sker, jämväl då personakt ej behöver rekvireras på den grund att pastor för kyrkoböckerna även i denna församling. Då personakt rekvireras från riksbyrån, skrives här bokstaven R, åtföljd av anteckning för den, som inflyttat från annat land, om dettas namn och för den, som är upptagen i bok över obefintliga, om detta förhållande och om den församling, i vilken boken föres.

Kol. 10. Anteckning i denna kolumn göres med ledning av personakten rum 20. Hänvisningen till uppslag skall avse församlingsboken i den församling, som antecknats i kol. 9. Har i sistnämnda kolumn antecknats bok över obefintliga, skall hänvisningen avse denna bok.

Kol. 12. Under tiden mellan den 1 november och årets slut antecknas i denna kolumn antalet manliga svenska medborgare under varje nummer, vilka under det nästföljande året uppnå en ålder av tjugu år eller mera och icke redan registrerats såsom värnpliktiga eller frikallats från fullgörande av värnplikt. Anteckningen göres med ledning av medborgarkort för vederbörande eller, om sådant ej företetts, personakten, sedan denna kommit pastor tillhanda.

Kol. 13. Här antecknas hänvisning till pastors minnesanteckningar jämlikt 91 § 2 mom.

Här antecknas vidare förelupen försummelse att avlämna medborgarkort ävensom dag, då skyldigheten enligt lämnat rådrum eller utfärdad anmaning jämlikt 55 § 2 mom. 1 senast skall hava fullgjorts. Sedan medborgarkortet inkommit överstrykes anteckningen. Anteckningarna skola minst en gång varje månad av pastor genomgås för erforderliga åtgärders vidtagande.

Födelse- och dopboken.

Kol. 1. Här förses med löpande årsnummer samtliga under året inskrivna levande födda och dödfödda barn, vare sig församlingen är deras födelsehemort eller icke. Äro barnen tvillingar o. s. v., erhåller vart och ett av dem särskilt nummer.

Kol. 2. Årtalet behöver utsättas endast om födelseåret är ett annat än det löpande året. Månadens namn skall alltid utskrivas med bokstäver.

Kol. 4—7. I dessa kolumner sker medelst införande av en etta (1) anteckning om de barn, som äro att räkna till församlingen, emedan denna är deras födelsehemort. För övriga i denna bok inskrivna födelser göres i dessa kolumner ett vågrätt streck. Angående när barn anses fött levande se 36 §.

Kol. 8. Om barn är dödfött, införes i denna kolumn endast ett vågrätt streck.

Äro barn tvillingar etc. antecknas sådant i denna kolumn.

Att annat förnamn än dopnamn, där det ej anmäles på samma gång som födelsen, icke får införas i födelse- och dopboken för annan församling än födelsehemorten se 37 § 2 mom.

Angående ändring av förnamn se 37 § 1 mom. tredje stycket, 2 mom. andra stycket samt 4 mom.

Angående anstötligt eller löjeväckande förnamn se 37 § 3 mom.

Kol. 9. Vid införande i denna kolumn iakttages, att rörande sådana församlingen icke tillhörande personer, om vilka tillförlitliga intyg ej kunnat erhållas och vilka ej heller äro för pastor personligen kända, antecknas före namnen orden *enligt uppgift.*

Såsom fader till barn, som födes under äktenskap, antecknas mannen, oavsett huru med makarnas sammanlevnad sig förhåller. Födes barn å sådan tid efter äktenskapets upplösning, att det kan vara avlat dessförinnan, antecknas likaledes mannen. Ingår sedan meddelande, att domstol förklarat barnet sakna äktenskaplig börd, göres därav påkallad ändring. För änka eller frånskild, som nedkommit med barn, antecknas med lämplig förkortning efter namnet tiden för äktenskapets upplösning, t. ex. *ä.* (änka) $^{8}/_{5}$ *50, frsk* (frånskild) $^{9}/_{10}$ *52.*

Såsom fader till barn utom äktenskap antecknas den, som enligt lagstadgat erkännande eller lagakraftvunnen dom fastställts vara barnets fader.

Rörande sådan barnaföderska, som avses i 36 § fjärde stycket, skall pastor, som mottager anmälan om födelsen, av barnmorska eller den, som anmäler barnet, inhämta nödiga upplysningar om tiden och orten för nedkomsten samt barnaföderskans ålder ävensom, där så ske kan, om hennes namn, yrke och hemvist.

För fader ävensom, där barnet är fött utom äktenskap, för moder angives yrke (tjänst, näringsfång) så noga som möjligt med iakttagande av anvisningarna till församlingsboken kol. 4. Härvid må ej beteckningen »hemmadotter» användas, utan exempelvis hemmansägaredotter, torpardotter, dotter till måleriarbetare o. s. v.

Är någon av föräldrarna *utländsk undersåte,* iakttages vid dennes antecknande vad i anvisning till församlingsboken kol. 14 beträffande anteckning om sådan undersåte sägs, varjämte för honom även födelseorten skall angivas enligt vad därom i anvisning till församlingsboken kol. 7 stadgas.

Kol. 10. Födelsenummer antecknas här, om pastor så finner lämpligt, eljest födelsetiden.

Kol. 11—14. I dessa kolumner sker anteckning medelst införandet av en etta (1), vare sig barnet är att räkna till församlingen eller icke.

Kol. 15. Denna kolumn ifylles för gift kvinna, som nedkommit med barn i äktenskap.

Kol. 17. Årtalet behöver utsättas endast om döpelseåret är ett annat än det löpande året. Månadens namn skall alltid utskrivas med bokstäver.

Kol. 19. I denna kolumn angives särskilt om dopet varit nöddop.

Kol. 21. När nöddop eller dop, som eljest blivit av lekman förrättat, blivit av präst inom svenska kyrkan bekräftat, skall sådant här antecknas.

När anmälan göres om ett av lekman utan nödfall förrättat dop, skall pastor i denna kolumn införa orden *icke av svenska kyrkan döpt* under hänvisning till den skriftliga och av två vittnen bestyrkta redogörelse för dophandlingen, som vid anmälan skall avlämnas för att sedermera förvaras.

Här må anteckning ske om dag för moders kyrkotagning.

För barn, fött i annan församling än födelsehemorten, antecknas här födelseorten, varvid beträffande barn till utländsk undersåte, fött utom riket, iakttages vad i anvisning till kol. 7 i församlingsboken sägs.

I denna kolumn antecknas laga erkännande eller dom, varigenom faderskap till barn utom äktenskap eller sådant barns egenskap av trolovnings-

barn fastställts, förklaring av fader till barn utom äktenskap, att barnet skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, domstols förklaring, att barn saknar äktenskaplig börd, domstols tillstånd att antaga adoptivbarn samt domstols förklaring, att adoptivförhållande är hävt, med angivande av tiden för erkännandet, förklaringen eller domen och namnet å den myndighet, som upptagit erkännandet eller förklaringen eller dömt i målet.

Här antecknas för dödfött barn dagen för dess jordfästning och begravning samt för hittebarn, som enligt vad som utrönts blivit med liv framfött men anträffats dött, hänvisning till död- och begravningsboken.

I denna kolumn antecknas, när och av vem anmälan som avses i 63—65 §§ blivit gjord samt när och från eller till vem underrättelse, som avses i 66—73 §§, inkommit eller blivit avsänd.

Då påminnelse eller anmaning, som avses i 63 § sista stycket, blivit meddelad, skall ock det här antecknas.

Lysnings- och vigselboken.

Kol. 1. Här förses med löpande årsnummer under året inskrivna lysningar samt sådana äktenskap, vilka jämlikt 45 § skola i särskilt rum införas.

Kol. 3. I denna kolumn antecknas namnen å trolovade, för vilka lysning avkunnas, eller å makar, vilkas äktenskap enligt 45 § skall i särskilt rum införas. Har någondera förut varit gift, antecknas för honom eller henne något av orden *änkling, änka eller frånskild.*

För såväl mannen som kvinnan angives yrke (tjänst, näringsfång) så noga som möjligt, med iakttagande av vad därom i anvisning till församlingsboken kol. 4 sägs.

I fråga om angivande av utländsk nationalitet och främmande trosbekännelse gäller vad i anvisning till församlingsboken kol. 14 stadgas. För person av utländsk nationalitet skall därjämte födelseorten angivas, med iakttagande av vad därom i anvisning till församlingsboken kol. 7 stadgas.

Kol. 4 och 5. Tiden angives med siffror och lämplig förkortning.

Kol. 7. I denna kolumn antecknas hinder mot äktenskapet, som yppats före lysningsbevisets utfärdande.

Här införas jämväl de anteckningar, som erfordras för fullgörande av den i 77 § stadgade underrättelseskyldighet.

De till varje lysning hörande handlingarna, såsom äktenskapsbetyg m. m., skola förvaras som bilagor till denna bok.

Kol. 8. För vigsel, som är att räkna till församlingen, emedan denna är rätt inskrivningsort enligt 43 § första stycket eller 44 § 3 mom., införes här en etta (1); för annan vigsel införes ett vågrätt streck.

Kol. 9. Här antecknas *F* (fakultativ) eller *O* (obligatorisk), därest äktenskapet ingåtts med borgerlig vigsel.

Kol. 10. Månadens namn utskrives med bokstäver. Är året ett annat än det uppslaget avser, skrives årtalet däröver.

Kol. 10—13. I fråga om införande i dessa kolumner av anteckning om vigsel, förrättad av främmande trossamfunds präst eller av borgerlig vigselförrättare, iakttages, att av sådan person utfärdad attest om vigsel, där vigselförrättarens behörighet ej är av pastor känd, endast då kan föranleda anteckning, när attesten åtföljes i huvudskrift eller styrkt avskrift av vederbörligt intyg därom, att vigselförrättaren äger förrätta vigsel med laga verkan.

Kol. 14. För utrikes ingånget äktenskap antecknas här orten, där äktenskapet avslutats.

I denna kolumn antecknas dag, då underrättelse jämlikt 76 eller 77 § avsänts.

Död- och begravningsboken.

Kol. 1. Här förses med löpande årsnummer samtliga under året inskrivna dödsfall och dödförklaringar.

Kol. 2. Årtalet utsättes endast om det är ett annat än det löpande året. Månadens namn skall alltid utskrivas med bokstäver. Då dödsdagen icke kunnat utrönas, bör åtminstone månaden utsättas med den sannolikhet, som kan ernås. För dödförklarad antecknas här den dag, som enligt domstolens beslut är att för dödsdag antaga.

Kol. 4 och 5. I dessa kolumner sker medelst införande av en etta (1) anteckning om de döda eller dödförklarade, som äro att räkna till församlingen, emedan denna är rätt inskrivningsort för dödsfallet eller dödförklaringen. För övriga i boken inskrivna göres ett vågrätt streck.

Kol. 6. Yrke eller tjänst eller näringsfång angives så noga som möjligt med iakttagande av anvisningarna till församlingsboken kol. 4.

Kol. 7 och 8. Då tillförlitliga uppgifter om födelseår, -månad och -dag icke kunnat erhållas, bör sannolika åldern uppgivas.

Kol. 9—14. I dessa kolumner sker anteckning medelst införande av en etta (1), vare sig den döde eller dödförklarade är att räkna till församlingen eller icke.

Kol. 15. I det i 40 § avsedda fall hänvisas här till födelseboken.

Kol. 16. Dödsorsaken bör uppgivas så noggrant som möjligt och med ledning av läkares dödsattest, där sådan föreligger. Då dödsfall inträffat till följd av olyckshändelse, dråp, mord, självmord eller annat våldsamt dödssätt, bör uppgift om dödsorsaken och dödssättet lämnas, t. ex. förgiftning av våda; förgiftning, ormbett; förgiftning, mord; förgiftning, självmord; kvävning, barnamord.

Kol. 17. Då läkares dödsattest företes, införes här en etta (1).

Kol. 18. Här införes för personer, som utom hemorten men *inom riket* avlidit, namnet å den församling i stad eller län, inom vilken dödsfallet timat, ävensom, för den händelse dödsfallet inträffat å en allmän inrättning, namnet å densamma och för *å utrikes ort* avlidna *dödsorten,* enligt vad för pastorsämbetet anmäles.

Kol. 19 och 20. Tiden för jordfästning (J), begravning (B) och gravsättning av aska (G) antecknas särskilt för varje sådan förrättning, därvid månadens namn alltid utskrives med bokstäver. Årtalet utsättes endast om det är ett annat än det löpande året.

Kol. 21. Endast de två sista siffrorna i födelseåret behöva utsättas.

Kol. 22. Då tillförlitliga upplysningar icke kunnat inhämtas om avliden person, antecknas i denna kolumn, att de införda anteckningarna grunda sig endast på de uppgifter, som om den avlidne kunnat vinnas.

Här antecknas förhållande, varom pastor enligt 82 § erhåller underrättelse.

Då bevis om begravningstillstånd utfärdas, skall det antecknas här.

Förordnande eller framställning om begravning av medlem i svenska kyrkan utan jordfästning i kyrkans ordning antecknas här. Har sådan framställning avslagits, skall skälet i korthet antecknas.

Har jordfästning skett utom församlingen, skall i denna kolumn jordfästningsorten angivas.

Har begravning eller gravsättning av aska ägt rum annorstädes än å församlingen tillhörig begravningsplats eller har församlingen mer än en begravningsplats, skall i denna kolumn platsen för begravningen eller askans gravsättande angivas. Här införas ock anteckningar om eldbegängelse och om liks eller askas utförande ur riket.

För hittebarn, som anträffats dött men enligt vad som utrönts blivit med liv framfött, införes här hänvisning till födelse- och dopboken.

Är den avlidne *utländsk undersåte,* iakttages i avseende å antecknande av födelseort vad i anvisning till kol. 7 församlingsboken sägs beträffande såväl den avlidne som, där så kan ifrågakomma, mannen eller föräldrarna.

Då av läkare utfärdat dödsbevis icke företes, skall i förekommande fall här anteckning göras om namnet på läkare, som inom sista året av eller för den sjuke rådfrågats.

Här sker anteckning om dag för avsändande av personakt enligt 32 § eller underrättelse jämlikt 86 § 2 mom. och om vidtagen åtgärd jämlikt 55 § 2 mom. 1 för införskaffande av medborgarkort.

Förslag

till

förordning angående införande av förordningen angående folkbokföringen i riket med mera (folkbokföringsförordningen).

1 §.

Folkbokföringsförordningen skall med nedan stadgade undantag träda i kraft den 1 januari 1947.

2 §.

Bestämmelserna i 3 § 2 mom., 108—110 §§ samt 148 § folkbokföringsförordningen skola omedelbart lända till efterrättelse med särskilt avseende å tillämpningen av nedan givna stadganden, dock att kyrkobokföringsinspektörer och biträdande kyrkobokföringsinspektörer skola första gången förordnas allenast för tiden till och med den 31 december 1949.

3 §.

De i 3 § 1 mom. folkbokföringsförordningen omförmälda tryckande registren skola upprättas vid länsstyrelserna och såvitt möjligt vara färdigställda i vad angår fysiska personer den 1 juli 1946 och i övrigt den 1 juli 1947.

Till ledning för detta arbete skola uppgifter lämnas dels i nedan föreskriven ordning av pastorsämbetena, häradsskrivarna och de tjänstemän, vilka förrätta mantalsskrivning i städerna, dels ock i särskilt stadgad ordning vid mantalsskrivningen för år 1946.

Arbetet skall såvitt möjligt bedrivas så, att registren färdigställas först i de delar, som avse de större församlingarna. Efter hand som arbetet fortskrider skola bestämmelserna i 146 § 1 mom. folkbokföringsförordningen vinna tillämpning.

4 §.

Vad i 16 § 1 mom. samt 51 och 52 §§ folkbokföringsförordningen stadgas skall med avseende å envar församling lända till efterrättelse, sedan tryckande register över församlingens befolkning upprättats, dock att avgångsregister skola föras först från och med den 1 januari 1947.

De i 146 § 2 mom. folkbokföringsförordningen omförmälda hjälpkortregister skola vara färdigställda senast den 1 september 1946.

Bestämmelserna i 119 § 1 mom. folkbokföringsförordningen skola äga tillämpning från och med den 1 september 1947.

5 §.

Det genom folkbokföringsförordningen fastställda formuläret till församlingsbok skall omedelbart lända till efterrättelse. De församlingsböcker och böcker över obefintliga, som nu finnas, må dock, liksom även inflyttningsböcker, födelse- och dopböcker, konfirmationsböcker, lysnings- och vigselböcker samt död- och begravningsböcker, föras enligt de hittills gällande formulären, till dess de blivit fullskrivna eller eljest behöva förnyas. Vid upprättande av ny församlingsbok skall iakttagas, vad i 25 § folkbokföringsförordningen med tillhörande anvisningar, är stadgat.

6 §.

Församlingsliggare skola vara fullständigt och i vederbörlig ordning upprättade senast före den 1 januari 1950. Vad i 27 § folkbokföringsförordningen stadgas skall under tiden till sistnämnda dag äga tillämpning endast i den mån personakter finnas.

Personakt skall för envar, som den 1 januari 1947 är kyrkobokförd i riket, upprättas av pastor. Därvid följes den ordning, i vilken personerna äro upptagna i församlingsboken, dock att personakt upprättas genast, då anledning därtill jämlikt 32 § folkbokföringsförordningen förekommer. Intill den 1 januari 1950 skall för envar, beträffande vilken personakt är upprättad, anteckning därom vara införd i församlingsboken eller boken över obefintliga.

Personakt för den, som den 1 januari 1947 är upptagen i bok över obefintliga, upprättas av riksbyrån för folkbokföringen, då anledning därtill jämlikt 31 § folkbokföringsförordningen förekommer.

Vid upprättande av personakt för person, född före den 1 januari 1947, iakttages:

att rum 4 ifylles med ledning av avtryckskort för personen;

att i rum 8 införes den i församlingsboken kol. 5 antecknade födelseorten, därvid ordet »föd.ort» i rummets rubrik understrykes;

att rum 16 ifylles endast för minderårig;

att i rum 17 antecknas endast det vid aktens upprättande bestående äktenskapet;

att rum 18 ifylles endast i den mån det kan ske med ledning av kyrkobokföringsortens församlingsbok;

samt att å rad 1 i rum 20 införes namnet å den församling, i vilken akten upprättas eller, där akten upprättas av riksbyrån, den församling, till vilken akten skall översändas, därvid inflyttningsdatum utsättes endast om det framgår av församlingsboken å det uppslag, där personen vid upprättandet är införd.

7 §.

Över personer, vilka före den 1 januari 1947 överförts till boken över obefintliga, skall hos riksbyrån föras ett kortregister.

8 §.

De personer, vilka jämlikt kyrkobokföringsförordningen § 3 under b) äro bokförda i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm, skola, utan hinder av vad i 24 § 6 mom. folkbokföringsförordningen stadgas, därstädes kvarstå, till dess de av annan anledning böra därifrån utskrivas.

9 §.

Vad i folkbokföringsförordningen stadgas om medborgarkort skall gälla först från och med den 1 juli 1947. Sådana kort skola tryckas och till vederbörande utsändas under juni månad samma år.

10 §.

Bestämmelserna i 88 § folkbokföringsförordningen skola, utom såvitt angår flyttning inom församling, äga giltighet först från och med den 1 juli 1947.

Intill sistnämnda dag skall fortfarande gälla, vad i kyrkobokföringsförordningen § 33 mom. 1 och regler till flyttningsbetyg är föreskrivet. I flyttningsbetyg ifyllas raderna 1 till och med 4 men antecknas i övrigt endast namn och födelsetid för envar av de flyttande.

Rekvisition av personakt sker genom flyttningsbetygets översändande till den församling, från vilken det är utfärdat.

11 §.

Bestämmelserna i 7 samt 9—12 §§ folkbokföringsförordningen träda genast i kraft. Övriga bestämmelser om roteombud skola gälla från och med den 1 juli 1946.

12 §.

Stadgandena i 3 kap. folkbokföringsförordningen skola utom i fråga om juridiska personer tillämpas första gången vid mantalsskrivningen för år 1947, dock att därvid skyldigheten att upprätta stomme till fastighetsliggare och sådan liggare skall helt åvila vederbörande mantalsskrivningsförrättare.

13 §.

De i 3 § andra stycket här ovan omförmälda uppgifter, vilka skola av pastorsämbetena enligt bifogade formulär[1] upprättas och inom tid, som av statistiska centralbyrån för varje församling bestämmes, till vederbörande häradsskrivare eller tjänsteman i stad översändas, skola avse förhållandena den 1 juli 1945 med däri intill dagen för avsändandet annorledes än genom

[1] Förslag till formulär ej utarbetat; se sid. 37 noten.

flyttning från eller till annan församling inträffade förändringar samt upptaga de i församlingsboken bokförda personerna i den ordning, vari de förekomma i nämnda bok eller, om denna föres annorledes än efter personernas bostad, i fastighetslängden.

Uppgifterna skola av vederbörande häradsskrivare eller tjänsteman i stad ordnas efter den senast upprättade mantalslängden, fullständigas genom införande dels av de i längden tillämpade fastighetsbeteckningarna i sådana fall, då dessa ej överensstämma med de i församlingsboken förekommande, dels ock i förekommande fall av de i formuläret angivna förkortade beteckningar för personer, vilka äro befriade från avgiftsplikt enligt folkpensioneringslagen på grund av att de åtnjuta folkpension, invalidunderstöd eller blindhetsersättning eller utan att tidigare hava fått pensionsavgift sig påförd äro varaktigt arbetsoförmögna, samt så snart ske kan översändas till länsstyrelsen.

14 §.

Vid mantalsskrivningen på hösten 1945 åligger det vederbörande förrättningsman att tillse, att församlingsböckernas beteckningar för fastigheter äro eller bringas i överensstämmelse med de i mantalslängderna förekommande beteckningarna.

15 §.

Från och med den 1 juli 1945 skola alla jämlikt § 12 mom. 4 kyrkobokföringsförordningen inkomna underrättelser om flyttningsbetygs inlämnande, vederbörligen fullständigade, där så erfordras, med anteckning om namn och födelsetid för envar flyttande, eller ock motsvarande uppgift, avfattad å blankett enligt det i 13 § omförmälda formuläret eller å avtryckskort, av pastor översändas till länsstyrelsen; och skall vad i särskild författning är stadgat om skyldighet för pastor i vissa fall att översända sådan underrättelse till länsarbetsnämnd i stället fullgöras av länsstyrelsen.

I fråga om länsstyrelses underrättande om andra förändringar i de enligt 13 § av pastor lämnade uppgifter skall i tillämpliga delar gälla, vad i 69 §, 71 §, 73 § 1 och 2, 76 §, 78 §, 79 §, 83 § 2 mom., 93 § 1 mom., 96 §, 100 § 1 mom. och 102 § folkbokföringsförordningen stadgas om underrättelse till länsbyrå; och skall det tillika åligga pastor att ofördröjligen meddela länsstyrelsen underrättelse om envar, som efter ifrågavarande uppgifters avlämnande överföres till eller från boken över obefintliga.

Då häradsskrivare eller mantalsskrivningsförrättare i stad vunnit kännedom om att någon är på grund av de i 13 § andra stycket omförmälda förhållanden befriad från avgiftsplikt till folkpensioneringen eller om förändring i förut anmält sådant förhållande, skall han ofördröjligen därom underrätta länsstyrelsen.

Ett exemplar av den i 12 § omförmälda fastighetsliggaren skall hållas länsstyrelsen tillhanda för upprättande av tryckande register över fastigheter.

Underrättelse, som avses i andra och tredje styckena, skall tecknas å blan-

kett enligt det i 13 § omförmälda formuläret; dock att underrättelse från pastor tecknas å avtryckskort för den person underrättelsen avser, där sådant kort är för pastor tillgängligt.

16 §.

Hos länsstyrelserna skola i det enligt 13 § inkomna uppgiftsmaterialet införas födelsenummer och, med ledning av de vid mantalsskrivningen för år 1946 avlämnade uppgifterna, anteckningar om yrke eller näringsfång samt arbetsgivare. I uppgiftsmaterialet eller, i den mån plåtar präglats, å plåtarna införas vidare de ändringar, som jämlikt 15 § anmälas. Vad i 146 § 1 mom. 4 och 6 folkbokföringsförordningen stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om de i 13 och 15 §§ härovan omförmälda uppgifter och underrättelser.

Tryckande register över juridiska personer upprättas med ledning av de uppgifter, som avlämnas vid mantalsskrivningen för år 1946.

17 §.

Genom folkbokföringsförordningen upphävas:

Kungl. Maj:ts brev till kammarkollegium den 5 januari 1808 rörande delgivning med menighet av resolutioner och utslag uti ekonomi- och politimål, såvitt angår de i 164 § folkbokföringsförordningen omförmälda beslut;

förordningen den 11 februari 1887 angående anmälningar om födda barn;

förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning;

kungörelsen den 13 maj 1904 angående avförande ur militär kyrkoförsamlings kyrkoböcker av person, vilken, såsom dömd till urbota bestraffning, blivit från krigsmakten skild;

förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande;

3 § i kungörelsen den 23 december 1915 angående rättsstatistiken;

förordningen den 8 december 1916 angående utfärdande av flyttningsbetyg från militär församling till annan församling inom riket; samt

kungörelsen den 6 december 1935 angående särskild tilläggsförteckning till mantalsskrivningarna, tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävda författningsrum innehålla eller tillägg därtill;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot folkbokföringsförordningens bestämmelser.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 17 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående lagfart å fång till fast egendom.

Kungl. Maj:t har, med riksdagen, funnit gott förordna, att 17 § förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom skall hava följande ändrade lydelse:

17 §.

Förteckning å sökta lagfarter skall av vederbörande inskrivningsdomare upprättas och årligen den 15 januari för sistförflutna november och december månader, den 15 september för månaderna januari—augusti samt den 15 november för september och oktober månader i särskilda exemplar tillställas vederbörande landsfiskal eller stadsfiskal samt häradsskrivare eller tjänsteman i stad, som har att för taxering upprätta fastighetslängd. Närmare föreskrifter om sådan förteckning meddelas av Konungen.

Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av förordningen den 13 juni 1908 (nr 74) angående jordregister.

Härigenom förordnas att § 35 förordningen den 13 juni 1908 angående jordregister skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 35.

Sedan — — — förteckning. Förste lantmätaren skall sedermera årligen den 15 januari för sistförflutna november och december månader, den 15 september för månaderna januari—augusti samt den 15 november för september och oktober månader tillställa häradsskrivaren uppgift enligt formulär H a å de fastigheter, som under den tid uppgiften avser blivit införda i jordregister eller undergått förändring beträffande namn eller registernummer.

Förslag till kungörelse angående insändande till pastorsämbete och dövstumpräst av vissa uppgifter angående dövstumma.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Skolråd och folkskolestyrelse i riket har att före den 1 april varje år till pastorsämbetet i orten överlämna fullständig förteckning över alla inom skoldistriktet befintliga dövstumma under tjugu år.

Upptager förteckning som i andra stycket sägs person, som icke är kyrkobokförd i församlingen, åligger det pastor att översända avskrift av förteckningen såvitt rör envar sådan person på sätt i 61 § folkbokföringsförordningen omförmäles.

2 §.

Det åligger pastor dels att, så snart anteckning skett om att någon i församlingen kyrkobokförd person är dövstum eller någon dövstum person blivit där kyrkobokförd, tillställa vederbörande dövstumpräst fullständigt ut-

drag av församlingsboken, därest utdrag därav icke förut översänts till dövstumprästen i samma dövstumprästdistrikt, dels ock att medelst prästbevis underrätta dövstumprästen om förhållanden, som föranlett anteckning i nämnda bok för dövstum person.

Angående översändande av utdrag som i första stycket sägs skall anteckning göras i församlingsboken kol. 14.

Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av § 44 stadgan den 17 juni 1932 (nr 347) för statens läroanstalter för blinda.

Härigenom förordnas, att § 44 stadgan den 17 juni 1932 för statens läroanstalter för blinda skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 44.

Den inom — — — blinda under tjugu år.

En avskrift av förteckningen skall samtidigt av skolrådet eller folkskolestyrelsen tillhandahållas pastor i orten för denne åliggande anteckning i församlingsboken kol. 4. Befinnes någon av de blinda vara kyrkobokförd i annan församling, skall pastor meddela pastor därstädes erforderlig underrättelse för den anteckning, som i nämnda församling skall ske.

Förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar av allmänna läkarinstruktionen den 19 december 1930 (nr 442).

Härigenom förordnas, att §§ 26 och 36 allmänna läkarinstruktionen den 19 december 1930 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

§ 26.

1. Provinsialläkare — — — och råd.

2. För sådant ändamål bör provinsialläkare taga kännedom om distriktets naturbeskaffenhet, befolkningens levnadssätt, vanor och fördomar, beskaffenheten av bostäder, vatten, som användes till dryck eller matlagning, samt födoämnen och njutningsmedel, barnens fostran och vård med hänsyn till deras fysiska och psykiska tillstånd, förekomsten inom befolkningen av sjukdoms- och defekttillstånd, som äro ärftligt betingade m. m. ävensom av nämnda omständigheter härflytande olägenheter ur hälsovårdssynpunkt och i socialhygieniskt avseende.

3. För främjande — — — barnavårdsmyndigheterna, skolmyndigheter, lärare samt prästerskapet i distriktet.

4. Provinsialläkare — — — förste provinsialläkaren.

5. Under tjänsteresor — — — skadliga missförhållanden och därjämte

besöka de inom distriktet befintliga skolorna, där ej särskild skolläkare finnes anställd, varvid förutom allmänna hälsovårdsförhållanden särskild uppmärksamhet skall ägnas förekomsten av fallandesot, sinnesslöhet eller psykisk efterblivenhet bland barnen, samt fästa vederbörandes uppmärksamhet på de åtgärder, som härav äro betingade.

6. Vart tredje — — — tillämpliga delar.

§ 36.

1. Utlåtande — — — eller utlåtandet.

2. Där provinsialläkare genom undersökning finner eller på annat sätt får vetskap om att inom distriktet boende person under femtio år lider av fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, eller är sinnesslö, skall anmälan härom insändas till vederbörande pastorsämbete med uppgivande av den sjukes eller sinnesslöes fullständiga namn, födelseår och bostad.

3. Angående provinsialläkares anteckning om dödsorsak å uppgift till befolkningsstatistiken gäller vad därom är särskilt stadgat.

Förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 5 december 1901 (nr 125) angående antagande av släktnamn.

Härigenom förordnas, att i förordningen den 5 december 1901 angående antagande av släktnamn §§ 1—3 och 6—7 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i förordningen skall införas en ny paragraf, betecknad § 4, av nedan angivet innehåll.

§ 1.

Anteckning i kyrkobok och beträffande ej kyrkobokförd person i pass eller annan legitimationshandling därom, att någon antagit nytt släktnamn, må ske endast:

1. då Konungen — — — antagande,
2. då enligt lagen — — — styvfaders släktnamn,
3. då någon — — — allmänligen benämnes,
4. då enligt — — — såsom ogift, eller
5. då särskilt — — — meddelat.

Är för någon i kyrkobok antecknat sådant efternamn, som avses i första stycket under 3., och har samma efternamn brukats jämväl av den av hans föräldrar, vars släktnamn han enligt vad därom är särskilt stadgat skall på grund av sin börd erhålla, skall efternamnet anses vara hans släktnamn.

§ 2.

Anmälan om antagande av nytt släktnamn på sätt i § 1 under 1—4 är sagt skall göras hos pastor i den församling, där den, som antagit namnet,

är kyrkobokförd eller, om han icke är kyrkobokförd i riket, med företeende av pass eller annan handling, utvisande att han är svensk medborgare, hos riksbyrån för folkbokföringen.

§ 3.

Ansökan om godkännande, som i § 1 mom. 1 under 5 sägs, skall ställas till Konungen samt, försedd med uppgift om sökandens postadress, ingivas eller i betalt brev insändas, om sökanden är kyrkobokförd i riket, till länsstyrelsen i det län, inom vilket kyrkobokföringsorten är belägen, eller till justitiedepartementet samt eljest till nämnda departement. Sökandens underskrift skall vara av vittnen styrkt. Vid ansökningen skall fogas prästbevis eller, om sökanden icke är kyrkobokförd i riket, intyg av utländsk registerförare, angivande sökandens fullständiga namn, hans födelseår, -månad och -dag samt hans bostad eller vistelseort och civilstånd.

§ 4.

Ansökan om godkännande av släktnamn må ej bifallas, där det nya namnet, såvitt känt är, bäres av annan släkt och tillika är av mera egenartad beskaffenhet eller därest detsamma kan väcka anstöt. Är fråga om förändring av mera egenartat släktnamn, må ansökan ej heller bifallas, utan så är att skälig orsak anföres.

(§ 5 är upphävd.)

§ 6.

Har ansökan om godkännande av släktnamn bifallits, äger sökanden inom ett år från den dag ärendet av Konungen prövats, om han är kyrkobokförd i riket, hos vederbörande pastor anmäla namnet till införande i kyrkobok och, om han icke är kyrkobokförd i riket, med företeende av pass eller annan handling, utvisande, att han är svensk medborgare, hos riksbyrån för folkbokföringen anmäla detsamma till införande däri.

Sker ej anmälan inom den sålunda bestämda tiden, vare godkännandet utan verkan.

§ 7.

För den, som ej uppnått myndig ålder, göres ansökan eller anmälan, som i denna förordning avses, av den eller dem, som hava vårdnaden om honom.

Har — — — sägs.

Anmälan — — — år.

Har — — — år.

Den, — — — förening.

Förslag till lag angående ändring i kap. 3 § 4 kyrkolagen.

Härigenom förordnas, att kap. 3 § 4 kyrkolagen skall hava följande ändrade lydelse:

§ 4.

Döpelsen skall — — — infört är.

I dopet må ej namn givas, som uppenbarligen kan väcka anstöt eller åtlöje.

Förslag till kungörelse om ändring i 23 § i reglementet för barnmorskor den 21 november 1919.

Härigenom förordnas, att 23 § i reglementet för barnmorskor den 21 november 1919 skall hava följande ändrade lydelse:

Barnmorska, som å enskilt förlossningshem biträtt kvinna vid barns födelse, åligger att på anfordran lämna uppgift om födelsen samt såvitt möjligt kvinnans namn, födelsetid, kyrkobokföringsort och bostad därstädes till statens inspektör för — — — förlossningshem.

Om barnmorskas skyldighet att till kyrkobokföringen göra anmälan om barns födelse är stadgat i 64 § folkbokföringsförordningen.

Med barn avses i denna paragraf varje foster, som andats efter födelsen, samt annat foster av minst trettiofem centimeters längd.

Förslag till kungörelse angående ändring i kungörelsen den 23 november 1917 angående meddelande från domstol om saknad av äktenskaplig börd, om tillstånd till adoption samt om hävande av adoptivförhållande.

Härigenom förordnas, att kungörelsen den 23 november 1917 angående meddelande från domstol om saknad av äktenskaplig börd, om tillstånd till adoption samt om hävande av adoptivförhållande skall hava följande ändrade lydelse:

Kungl. Maj:t har — — — som följer:

När domstol förklarat barn sakna äktenskaplig börd, givit tillstånd att antaga adoptivbarn eller förklarat adoptivförhållande hävt, skall om beslutet skyndsamt insändas uppgift enligt härvid fogade formulär, i det förstnämnda fallet till pastorsämbetet i barnets födelsehemort och i de båda sistnämnda fallen till pastorsämbetet i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd.

Har sådant beslut — — — ovan sagts.

Skyldigheten att underteckna — — — protokollet.

Förslag till förordning angående ändring i vissa delar av Kungl. Maj:ts instruktion den 19 november 1937 (nr 902) för landshövdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda befattningshavarna (landshövdinginstruktion).

Härigenom förordnas, att instruktionen den 19 november 1937 för landshövdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda befattningshavarna (landshövdinginstruktionen) under 6 § 1 mom. punkterna 7 och 11 skall hava följande ändrade lydelse:

6 §.

1 mom. Länsstyrelsen tillkommer:

— —

7. att, enligt gällande föreskrifter, taga befattning med folkbokföring samt beskattnings-, uppbörds- och indrivningsväsendet,

— —

11. att pröva och avgöra frågor dels om åliggande att på landet anskaffa och underhålla allmänna byggnader med därtill hörande inventarier och sådana allmänna platser, som av menigheter böra tillvägabringas, dels ock om åliggande för församling att, enligt vad därom är stadgat, tillhandahålla pastor nödiga inventarier, materiel, skrivbiträde och vad övrigt erfordras för kyrkobokföringen,

— —

KAP. 1.

Gällande bestämmelser om folkbokföring.

Översikt. Nu gällande bestämmelser om folkbokföring äro i huvudsak innefattade i förordningarna den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande och den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning. Till sistnämnda förordning ansluter sig kungörelsen den 6 december 1935 angående särskild tilläggsförteckning till mantalsskrivningarna. Därjämte gälla särskilda bestämmelser dels för Stockholm enligt nådiga brev till Stockholms stads konsistorium den 1 november 1861 och den 20 december 1894 samt till överståthållarämbetet den 3 december 1915 och den 6 oktober 1916 ävensom enligt förordningarna sistnämnda dag angående flyttningsbetyg från församling i Stockholm och den 18 december 1925 om civil folkbokföring och mantalsskrivning i Stockholm dels ock för Göteborg enligt förordningen den 17 november 1905 angående mantalsskrivning i Göteborg. Dessutom äro särskilda föreskrifter meddelade angående kyrkobokföringen i icke territoriella församlingar, av vilka här må omnämnas förordningarna den 30 september 1910 angående behörighet att kyrkobokföras i icke territoriell församling av svenska kyrkan och den 8 december 1916 angående utfärdande av flyttningsbetyg från militär församling till annan församling inom riket samt kungörelsen den 13 maj 1904 angående avförande ur militär kyrkoförsamlings kyrkoböcker av person, vilken, såsom dömd till urbota bestraffning, blivit från krigsmakten skild, varjämte i särskilda författningar bestämmelser äro meddelade om förande av vissa kyrkoböcker eller motsvarande förteckningar å åtskilliga anstalter och inrättningar.

Kyrkobokföringen och mantalsskrivningen, såsom de nu bedrivas, äro resultatet av en genom århundraden gående utveckling. Då en utförlig redogörelse för denna utveckling lämnats av 1936 års uppbördskommitté i del II av dess år 1938 utgivna betänkande (SOU 1938: 41), har kommittén ansett det tillräckligt att hänvisa till vad där anförts.

De ovannämnda författningarna hava sedan sin tillkomst undergått åtskilliga förändringar. Att lämna en närmare redogörelse för dessa ändringar faller utom ramen för denna framställning. Det torde dock vara på sin plats att förteckna de författningar, genom vilka ändringarna vidtagits.

Följande författningar avse ändring i *kyrkobokföringsförordningen:*

1:o) förordningen den 8 december 1916 (nr 552) angående ändrad lydelse av § 33 mom. 2 och § 46;

2:o) förordningen den 23 november 1917 (nr 797) om ändrad lydelse av §§ 13, 15, 16 och 17 m. m.;

3:o) förordningen den 24 maj 1918 (nr 339) om ändring i vissa delar, vilken ändring enligt kungörelsen den 20 juni 1918 (nr 392) under 30) trätt i kraft den 15 juli samma år;

4:o) förordningen den 11 oktober 1918 (nr 821) om ändrad lydelse av § 46 mom. 1;

5:o) förordningen den 22 november 1918 (nr 946) om ändrad lydelse av § 13 mom. 5;

6:o) kungörelsen den 9 december 1921 (nr 715) angående ändrad lydelse av § 1 mom. 1 och 5;

7:o) förordningen den 21 november 1924 (nr 487) om ändrad lydelse av § 23;

8:o) kungörelsen den 19 december 1924 (nr 527) med vissa ändringar;

9:o) kungörelsen den 29 maj 1925 (nr 255) om ändrad lydelse i vissa delar;

10:o) kungörelsen den 5 november 1926 (nr 464) om ändrad lydelse i vissa delar;

11:o) förordningen den 2 november 1928 (nr 440) om ändring i kyrkobokföringsförordningen;

12:o) förordningen den 6 augusti 1932 (nr 391) om ändrad lydelse av § 19 mom. 2;

13:o) kungörelsen den 27 januari 1933 (nr 14) om ändring i vissa delar;

14:o) kungörelsen den 27 oktober 1933 (nr 601) om ändrad lydelse av § 12 punkt 4;

15:o) kungörelsen den 11 juni 1937 (nr 510) om ändring i vissa delar;

16:o) kungörelsen den 30 december 1941 (nr 1006) om ändrad lydelse av § 38;

17:o) kungörelsen den 26 november 1943 (nr 825) om ändring i vissa delar; och

18:o) kungörelsen den 15 juni 1944 (nr 442) om ändrad lydelse av § 33 mom. 1 och § 35 mom. 1.

Mantalsskrivningsförordningen har undergått ändringar genom nedannämnda författningar:

1:o) förordningen den 6 juli 1906 (nr 65 sid. 8) angående ändrad lydelse av § 3 mom. 7;

2:o) förordningen den 13 september 1907 (nr 77 sid. 3) angående ändrad lydelse av §§ 11 och 16;

3:o) kungörelsen den 23 december 1908 (nr 159 sid. 21) angående ändrad lydelse av §§ 12 och 14;

4:o) förordningen den 22 oktober 1909 (nr 121) om ändrad lydelse av vissa §§;

5:o) förordningen den 14 maj 1910 (nr 61) om ändring i vissa delar;

6:o) förordningen den 27 oktober 1911 (nr 109) om vissa ändringar;

7:o) förordningen den 11 oktober 1912 (nr 283) om ändrad lydelse av § 3 mom. 6;

8:o) förordningen den 18 juli 1913 (nr 145) om ändrad lydelse av § 8 mom. 1;

9:o) förordningen den 8 oktober 1915 (nr 372) om ändrad lydelse av § 8 mom. 1;

10:o) förordningen den 23 oktober 1915 (nr 423) om ändrad lydelse av § 2 mom. 1;

11:o) förordningen den 30 juni 1916 (nr 297) om ändrad lydelse av vissa delar;

12:o) förordningen den 14 juni 1917 (nr 444) angående ändrad lydelse av § 7 mom. 1 och § 8 mom. 1;

13:o) förordningen den 11 juni 1918 (nr 381) om ändring i vissa delar;

14:o) förordningen den 14 juni 1918 (nr 429) angående ändrad lydelse av § 12;

15:o) förordningen den 16 juli 1919 (nr 452) om ändrad lydelse av § 1 mom. 1, § 6 mom. 1 och § 8 mom. 1;

16:o) förordningen den 25 september 1920 (nr 635) om ändrad lydelse av § 3 mom. 1;

17:o) förordningen den 14 januari 1921 (nr 9) om ändrad lydelse av formuläret till mantalslängd;

18:o) förordningen den 8 juni 1923 (nr 257) om vissa ändringar;

19:o) förordningen den 16 maj 1924 (nr 110) om ändrad lydelse av § 11;

20:o) förordningen den 29 maj 1925 (nr 252) om ändrad lydelse av §§ 8 och 10 m. m.;

21:o) förordningen den 20 maj 1927 (nr 165) om ändring i vissa delar;

22:o) förordningen den 17 juni 1932 (nr 277) om ändring i vissa delar;

23:o) förordningen den 14 oktober 1938 (nr 615) om ändring i vissa delar;

24:o) förordningen den 16 dec. 1938 (nr 704) om ändring i vissa delar av formulären nr 2, 5, 6 och 7;

25:o) förordningen den 31 december 1943 (nr 954) angående ändrad lydelse av § 11; samt

26:o) förordningen den 15 juni 1944 (nr 423) om ändrad lydelse av § 15.

Förordningen den 18 december 1925 (nr 481) om civil folkbokföring och mantalsskrivning i Stockholm har sin nu gällande lydelse enligt kungörelse den 13 augusti 1936 (nr 493) och förordning den 14 oktober 1938 (nr 616).

Förordningen den 17 november 1905 angående mantalsskrivning i Göteborg har ändrats genom författningar den 13 september 1907 (nr 77), den 23 december 1908 (nr 159), den 8 oktober 1915 (nr 374), den 14 juni 1918 (nr 431), den 30 januari 1920 (nr 16), den 12 september 1921 (nr 541), den 16 maj 1924 (nr 111), den 29 maj 1925 (nr 254), den 15 maj 1936 (nr 142), den 14 oktober 1938 (nr 617) samt den 15 juni 1944 (nr 440).

Kyrkobokföringen i allmänhet. Enligt förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande skola i varje församling av svenska kyrkan föras följande kyrkoböcker, nämligen församlingsbok, bok över obefintliga, inflyttningsbok, utflyttningsbok jämte förteckning över ankomna aviser om inflyttning, födelse- och dopbok, konfirmationsbok, lysnings- och vigselbok

samt död- och begravningsbok. Där så erfordras, skola förutom nu nämnda böcker föras jämväl särskild kommunionlängd ävensom särskild bok, innehållande anteckningar rörande personer, vilka äro till nattvardens begående förhindrade. Vad här sagts om församling gäller jämväl om kyrkobokföringsdistrikt, därest Kungl. Maj:t förordnat, att församling skall vara indelad i sådana distrikt. I församling av främmande trosbekännare med rätt till egen kyrkobokföring skola föras endast födelsebok samt död- och begravningsbok. För kyrkoböckernas förande ansvarar vederbörande pastor.

Utom i församlingarna föras födelse- och dop- samt död- och begravningsböcker å vissa barnbördshus, sjukhus, hospitaler, asyler, fängelser och tvångsarbetsanstalter. Kyrkobokföringen å sådan inrättning åvilar inrättningens predikant, där sådan finnes, men eljest annan där anställd person.

Församlingsboken är att betrakta såsom huvudbok, i vilken de väsentligaste anteckningarna i de övriga böckerna införas. Församlingsboken skall uppläggas efter bostad, antingen i alfabetisk ordning eller i annan ordning, som av ålder varit följd, dock må församlingsboken, där vederbörande domkapitel prövar nödigt, föras oberoende av personernas bostad, antingen kronologiskt efter tiden för personernas inflyttande eller nya familjers bildande eller alfabetiskt efter personernas tillnamn. Är församlingsboken ej upplagd efter bostad, skall därjämte finnas en av domkapitlet till format och uppställning fastställd fastighetslängd, anordnad efter bostad. I församlingsboken antecknas för var och en bostad, för- och tillnamn, familjeställning, yrke, stam (främmande), lyte, födelsetid, födelseort, vaccination eller smittkoppor, ingånget och upplöst äktenskap, inflyttning eller överföring från boken över obefintliga eller annat uppslag i församlingsboken, kristendomskunskap, nattvardsgång, minderårigs föräldrar, omyndigförklaring, äktenskapsbetyg, äktenskapscertifikat och lysning, avtal om barns uppfostran i viss troslära, frånvaro och orsaken därtill, utträde ur eller inträde i svenska kyrkan, främmande trosbekännelse eller nationalitet, nattvardshinder, uttaget flyttningsbetyg, värnpliktsförhållanden, utflyttning eller överföring till annat uppslag i församlingsboken eller boken över obefintliga och dödsfall. Omfattar församling skilda kommuner eller delar av län, härad, tingslag eller kommuner, böra dessa delar av församlingen upptagas var för sig i särskilda avdelningar av församlingsboken, då denna föres efter bostad, samt eljest av fastighetslängden. Detsamma gäller, där i församling ingår municipalsamhälle eller köping, som ej bildar egen kommun.

För *boken över obefintliga* användes samma formulär som för församlingsboken.

I övriga böcker ävensom den till utflyttningsboken förda förteckningen över ankomna aviser om inflyttning verkställas införingarna år för år i kronologisk ordning. I in- och utflyttningsböckerna må dock för inskrivningarna tillämpas en alfabetisk ordningsföljd. Inskrivningarna numreras i var bok för sig i löpande följd, särskild för varje år. Där in- och utflyttningsböckerna föras alfabetiskt, skall särskild nummerordning följas för varje av alfabetets bokstäver. Är församling delad mellan land och stad, skola in-

och utflyttningsböckerna uppläggas i särskilda avdelningar för landsbygden och staden.

Kyrkoböckerna skola föras enligt fastställda formulär. Innehållet i församlingsboken och boken över obefintliga enligt formulären för dessa böcker har redan antytts. De övriga böckernas innehåll enligt formulären äro i stora drag följande. För tilldragelse, åtgärd eller förrättning, som skall inskrivas, skall dagen, då tilldragelsen timat, åtgärden vidtagits eller förrättningen ägt rum, städse antecknas med angivande vid dop och vigsel av officiantens namn. Person, som med inskrivning avses, namngives i regel. Vanligen utsättes också personens yrke, titel eller näringsfång. I förteckningen över ankomna aviser om inflyttning antecknas dock inga namn, och i in- och utflyttningsböckerna namngives, om flyttningsbetyg upptager flera personer, allenast huvudpersonen. Antalet i flyttningsbetyg upptagna personer av vartdera könet antecknas i såväl den ovannämnda förteckningen som in- och utflyttningsböckerna uti särskilda kolumner, den ena avseende mankön och de andra avseende kvinnkön. Genom nedräkning vid årets slut av dessa kolumner i inflyttningsboken och förteckningen samt räkning i utflyttningsboken av antalet emigranter under året erhålles sammanlagda antalet av under året till församlingen inflyttade och därifrån utflyttade. Samtliga ifrågavarande böcker innehålla en kolumn för anteckning om födelsetiden för person, beträffande vilken inskrivning i sådan bok sker; i in- och utflyttningsböckerna skall dock denna kolumn ifyllas endast i vissa fall. I födelse- och dopboken samt död- och begravningsboken namngivas båda föräldrarna och i konfirmationsboken fader eller moder till barn, som i sagda böcker inskrives. Dödfött barn och dess begravning inskrivas i födelse- och dopboken, däremot icke i död- och begravningsboken. Ort för tilldragelse eller förrättning, som är föremål för inskrivning, antecknas i regel endast om den är annan än den församling, i vars bok inskrivningen sker. I inflyttningsbok antecknas församling, från vilken, och i utflyttningsbok församling, till vilken flyttning sker. Vid flyttning till eller från utlandet antecknas dock endast det land, varom fråga är. Blivande bostadsadress efter flyttning mellan församlingar inom riket antecknas i inflyttningsförsamlingens inflyttningsbok och utflyttningsförsamlingens utflyttningsbok, förutvarande bostadsadress däremot endast i sistnämnda bok. Faderskap till barn utom äktenskap, sådant barns egenskap av trolovningsbarn, förklaring av fader till barn utom äktenskap, att barnet skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, domstols förklaring, att barn saknar äktenskaplig börd, adoption samt adoptivförhållandes hävande skola antecknas i födelse- och dopboken för den eller de församlingar, där barnets födelse är inskriven. Vid dop antecknas faddrarnas namn, vid vigsel däremot icke vigselvittnenas.

För kyrkobokföringen gälla vidare i stort sett följande bestämmelser.

I *församlingsboken* skola alla, som äro inom församlingen bosatta, bokföras. Från denna huvudregel finnas dock vissa mindre betydande undantag, närmast påkallade av behovet att erhålla överensstämmelse mellan kyrkobokföring och mantalsskrivning.

Under rubrik *å församlingen skrivna* skola, såvida anledning till deras upptagande å annat ställe i församlingsboken saknas, sammanföras personer, som författningsenligt skola vara bokförda i församlingen men sakna stadigvarande hemvist eller för längre tid vistas på annan ort, såsom å uppfostringsanstalt intagna barn, å hospital eller annan sjukvårdsinrättning intagna, fångar m. fl.

Beträffande sjömän, som äro stadda på längre sjöresor, med flera äger pastor pröva från fall till fall, huruvida de tills vidare skola kvarstå i församlingsboken, där de förut varit bokförda, eller överföras till avdelningen för å församlingen skrivna.

Församlingsboken skall av pastor årligen, på landsbygden efter den 1 november och i stad efter den 8 oktober, särskilt för mantalsskrivningen rättas och kompletteras vid husförhör eller förskrivningar. Detsamma gäller om fastighetslängd. För nämnda ändamål skall fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår för upplysningars meddelande vid husförhör eller förskrivning vara tillstädes eller ock, i händelse av förfall, låta ingiva förteckning, utvisande de i hans hus eller på hans ägor boende personers namn, födelseår och födelsedag samt befattning. Det åligger härvid pastor att efterfråga, huruvida inom gård eller lägenhet är boende från annan församling inflyttad person, som icke avlämnat flyttningsbetyg, ävensom varest person, som kvarstår i församlingsboken men icke längre är boende å i församlingsboken angivet ställe, vistas. Vinner pastor därvid eller eljest kännedom därom, att i församlingsboken eller i boken över obefintliga upptagen person vistas i annan församling under sådana förhållanden, att han bör där bokföras, skall han härom underrätta vederbörande pastorsämbete för vidtagande av behörig åtgärd för införskaffande av flyttningsbetyg.

Från församlingsboken till *boken över obefintliga* skola överföras de personer, om vilka tillförlitlig upplysning erhållits, att de utan uttagande av flyttningsbetyg bosatt sig å utrikes ort, eller om vilkas vistelse under tiden mellan två på varandra följande mantalsskrivningar upplysning ej vunnits. Sjöman får dock icke överföras till boken över obefintliga, så länge han kvarstår som inskriven å sjömanshus.

Den, som överförts till boken över obefintliga, kvarstår där inskriven, till dess upplysning vinnes om hans vistelseort eller frånfälle. I senare fallet skall han överföras till död- och begravningsboken. I förra fallet har pastor, efter omständigheterna, att överföra honom till församlingsboken eller vidtaga åtgärder för hans kyrkoskrivning i församling, till vilken han enligt de vunna upplysningarna rätteligen hör. Överföring från boken över obefintliga till församlingsboken eller död- och begravningsboken skall städse antecknas jämväl i inflyttningsboken med hänvisning till boken över obefintliga.

I *inflyttningsboken* införas vidare alla till församlingen inflyttade, i *utflyttningsboken* alla från församlingen utfärdade flyttningsbetyg. Flyttning inom församling införes i in- och utflyttningsbok allenast om församlingen är delad mellan land och stad och flyttningen sker från församlingens landsdel till dess stadsdel eller omvänt.

Anmälan göres vanligen icke om flyttning inom en församling. Genom sådan flyttning nödvändiggjorda omföringar i församlingsboken och — i fall, som nyss nämnts — införingar i in- och utflyttningsböckerna kunna därför i allmänhet icke vidtagas förrän i samband med ovannämnda förskrivning.

Den som flyttar från församling där han är bokförd till annan församling i riket, skall före utflyttningen å pastorsexpeditionen uttaga flyttningsbetyg och därvid uppgiva församling, till vilken han flyttar samt såvitt möjligt blivande bostad i församlingen. Betyget skall så snart ske kan och senast inom en månad efter inflyttningen eller, om inflyttningen skett under hösten, senast vid vederbörligt husförhör eller förskrivning inlämnas till pastor i inflyttningsorten. Har någon inflyttat under tiden mellan nämnda förrättning och årets slut, skall han sist på åttonde dagen efter inflyttningen hava till pastor avlämnat betyget. Möter hinder för den flyttande att före utflyttningen uttaga flyttningsbetyg, kan han hos pastorsämbetet i den församling, där han är bokförd, efter skriftlig begäran utfå flyttningsbetyg. Husbonde åligger tillse, att flyttningsbetyg för tjänare, som från annan församling kommit i hans tjänst, avlämnas i rätt tid.

Såsom dag för inflyttning i en församling räknas den dag, då anmälan därom göres till pastor i församlingen med avlämnande av flyttningsbetyg. Pastor har att angående anmäld inflyttning ofördröjligen underrätta pastor i den församling, från vilken flyttningsbetyget utfärdats. Inflyttningsdagen räknas i sistberörda församling som utflyttningsdag.

Har flyttningsbetyg uttagits men icke aviserats såsom inlämnat i annan församling, skall pastor i utflyttningsorten därom underrätta pastor i den församling, till vilken betyget utfärdats. Sådana underrättelser skola avlåtas dels i maj, augusti och november för närmast föregående kalenderkvartal, dels i december för månaderna oktober och november, dels slutligen i januari för hela det föregående kalenderåret. Pastor, som mottagit dylik underrättelse, skall infordra flyttningsbetyget, om den, som uttagit detsamma, finnes i hans församling, och äger härför anlita vederbörande polismyndighet. Inlämnas likväl icke flyttningsbetyget, kan den flyttande av länsstyrelsen vid vite tillhållas att fullgöra sin skyldighet i förevarande hänseende.

Den som vill utflytta till utlandet skall för erhållande av flyttningsbetyg hos vederbörande pastorsämbete göra skriftlig anmälan därom, åtföljd, om han är värnpliktig och ej frikallad från värnpliktens fullgörande, av bevis om tillstånd att avflytta ur riket. Dagen för flyttningsbetygets utfärdande räknas i detta särskilda fall som utflyttningsdag.

Från utlandet inflyttad, vilken skall bokföras i församling här i riket, skall inom samma tid som annan inflyttad hos pastor i församlingen anmäla inflyttningen och därvid avlämna, om han tidigare varit bokförd i församling inom riket, flyttningsbetyg från denna församling men eljest de motsvarande handlingar, han kan anskaffa. Underlåtenhet bestraffas. Flyttningsbetyget eller däremot svarande handling infordras däremot icke.

Återinflyttar till Sverige från utlandet person, som tidigare varit i riket bokförd, åligger det pastor i inflyttningsorten att om inflyttningen underrätta pastorsämbetet i den församling, från vilken flyttningsbetyget till utlandet utfärdats.

Flyttningsbetyg till utlandet skall, om utresa ur riket ej sker inom viss tid efter betygets utfärdande, återlämnas till pastor i utflyttningsorten. Försummelse härutinnan ådrager den försumlige bötesansvar. Att återlämna annat flyttningsbetyg, om flyttning ej kommer till stånd, är icke ens påbjudet. Så länge flyttningsbetyget icke är inlämnat i någon församling, kan dock den, för vilken det utfärdats, icke utfå annat prästbevis än nytt flyttningsbetyg.

Födelse, dop, konfirmation, första nattvardsgång, dödsfall, jordfästning eller begravning skall i *födelse- och dopbok, konfirmationsbok* eller *död- och begravningsbok* inskrivas, förutom i församling, som är rätt inskrivningsort för den tilldragelse eller förrättning, varom fråga är, jämväl i församling, där tilldragelsen timat eller förrättningen ägt rum, om denna församling är annan än rätta inskrivningsorten. Pastor i församling, varest inrättning med egen födelse- och dopbok eller död- och begravningsbok är belägen, är dock befriad från att i församlingens födelse- och dopbok eller död- och begravningsbok anteckna andra å inrättningen timade födelser eller dödsfall eller förrättade dop, jordfästningar eller begravningar än sådana, för vilka församlingen är rätt inskrivningsort. Vigsel antecknas i *lysnings- och vigselboken* allenast i den församling, som är rätt inskrivningsort för vigseln.

Sådan ort är i regel lysningsorten men, om lysning ej föregått vigseln, kvinnans kyrkobokföringsort eller, i visst fall, hennes vistelseort.

Beträffande övriga här avsedda böcker gäller som huvudregel, att rätt inskrivningsort är för barns födelse moderns, för konfirmation eller första nattvardsgång den konfirmerades eller nattvardsbarnets samt för dödsfall, jordfästning, begravning, eldbegängelse och gravsättning av aska den avlidnes kyrkobokföringsort, närmare bestämt den församling, i vilken modern vid nedkomsten eller den avlidne vid dödsfallet var upptagen i församlingsbok eller bok över obefintliga eller den konfirmerade eller nattvardsbarnet upptagits i församlingsbok. Rätt inskrivningsort för dop sammanfaller i stort sett med rätta inskrivningsorten för födelsen. Om rätt inskrivningsort icke kan bestämmas med hjälp av ovanberörda huvudregel, gälla för vissa fall särskilda bestämmelser. Sålunda är vid dylik händelse rätt inskrivningsort för födelse nedkomstorten eller, beträffande hittebarn, den ort, där barnet anträffats, och för dödsfall, jordfästning, begravning, eldbegängelse och gravsättning av aska den ort, där dödsfallet timat.

Födelser och dödsfall är envar »som vederbör» pliktig att skyndsamt anmäla.

Enligt förordningen den 11 februari 1887 angående anmälningar om födda barn skall födelseanmälan göras av barnets fader eller moder eller, »i händelse av deras död eller frånvaro», annan person, vilken har barnet i sin vård, inom sex veckor efter födelsen. Försummelse är straffbelagd och kan

dessutom föranleda föreläggande vid vite att fullgöra ifrågavarande skyldighet. Plikt att anmäla barns födelse åligger vidare enligt reglementet för barnmorskor den 21 november 1919 barnmorska, som biträder vid förlossning annorstädes än å barnbördshus, sjukhus, hospital, asyl, fängelse eller tvångsarbetsanstalt. Födes barnet å sådan inrättning, skall födelseanmälan enligt kyrkobokföringsförordningen avsändas genom inrättningens predikant eller annan där anställd person.

Sådan predikant eller person har även att ombesörja anmälan om dödsfall, som timat å inrättningen.

Födelse- eller dödsfallsanmälan från dylik inrättning avsändes till pastor i den församling, som är rätt inskrivningsort för födelsen eller dödsfallet. Födelseanmälan av barnmorska göres hos pastor i nedkomstorten. Födelse- eller dödsfallsanmälan av annan person kan göras hos envar pastor.

Det åligger myndighet eller annan, som förvaltar begravningsplats, att tillse, att begravning ej sker utan tillstånd. Tillståndsbevis för begravning utfärdas av pastor. För eldbegängelse fordras tillstånd av polismyndighet eller i vissa fall länsstyrelse. Ehuru föreskrift saknas, att vid ansökan om sådant tillstånd skall fogas bevis, att dödsfallet anmälts hos pastor, torde enligt praxis i allmänhet sökande avfordras vederbörligt utdrag ur död- och begravningsboken.

Berörda förhållanden medföra visst tvång att anmäla dödsfall. I övrigt saknas möjlighet att framtvinga fullgörande av anmälningsskyldighet i sådant avseende.

Rörande eldbegängelse åligger det föreståndare för krematorium att lämna meddelande till pastor i den församling, som är rätt inskrivningsort för dödsfallet, genom att insända fullständigt utdrag av krematoriets journal rörande den avlidne. Av sådan journal skall bl. a. framgå även dag för askans nedsättande å begravningsplats, som är belägen invid krematoriet, eller tid och sätt för dess översändande till annan begravningsplats eller annat krematorium.

Dopförrättare, konfirmationsförrättare, officiant vid första nattvardsgång, vigselförrättare, jordfästningsförrättare eller begravningsförrättare, som icke själv för kyrkobok, vari förrättningen skall inskrivas, är skyldig att anmäla förrättningen till kyrkobokföraren. Har pastor i en församling mottagit anmälan eller verkställt förrättning, som skall föranleda anteckning i någon av kyrkoböckerna i annan församling, skall pastor ofördröjligen därom underrätta pastor i sistberörda församling.

För meddelanden pastorsämbetena emellan böra användas utdrag ur kyrkoböckerna enligt fastställda formulär.

För flyttnings-, ålders- och arbetsbetyg, äktenskapsbetyg, lysningsbevis, vigselbevis, tillståndsbevis för begravning ävensom utdrag av födelse- och dop-, konfirmations-, lysnings- och vigsel- samt död- och begravningsböckerna ävensom för anmälan om förrättad vigsel finnas formulär fastställda i kyrkobokföringsförordningen. De bevis och uppgifter, som av pastorsämbetena meddelas, äro emellertid av åtskilligt flera slag än ovannämnda.

Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlags blankettkatalog upptager sålunda därutöver ett sjuttiotal blanketter för olika ändamål.

Av de för utfärdande av prästbevis gällande bestämmelser må här anmärkas följande. Flyttningsbetyg får icke utfärdas till obestämd ort. I stället för förkommet flyttningsbetyg kan, om det var utfärdat till församling inom riket, nytt sådant betyg utfärdas, avseende förhållandena vid tidpunkten för det nya betygets utfärdande, men om det förkomna betyget var utfärdat till utlandet, allenast duplett därav utlämnas. Äktenskapsbetyg är inom riket giltigt endast under två månader från dagen för dess kungörande. Begär någon, för vilken äktenskapsbetyg utfärdats, nytt sådant betyg, innan sju månader förflutit efter det förra betygets kungörande, åligger det sökanden, där han icke återlämnar betyget, att styrka, att hans förra trolovade avlidit eller att lysning ej följt eller ock, om lysning skett, å vilken dag sådan sista gången avkunnades. Inom fyra månader från sistnämnda dag eller, om lysning ej följt, dagen för det förra betygets kungörande, får nytt betyg icke utfärdas, såvida icke den andra trolovade avlidit. För den, som överförts till boken över obefintliga, får annat prästbevis än flyttningsbetyg utfärdas endast på begäran av myndighet. Detsamma gäller, såsom förut anmärkts, även beträffande den, som uttagit flyttningsbetyg men icke inlämnat det i annan församling och icke heller återlämnat det till utfärdaren.

Pastors beslut och åtgärder i kyrkobokföringsfrågor kunna överklagas. Talan föres genom besvär hos vederbörande domkapitel. Över domkapitlets beslut i kyrkobokföringsfrågor fullföljes talan, om beslutet angår rätt kyrkobokföringsort, hos kammarrätten, som i dessa frågor är högsta instans, men eljest hos Kungl. Maj:t i ecklesiastikdepartementet.

Utom besvärsvägen kunna kyrkobokföringsfrågor dragas under domkapitlets prövning genom underställning, nämligen »i tvivelaktiga fall eller då mellan pastorsämbeten olika meningar uppstått» om kyrkobokföringsförordningens tillämpning.

Mantalsskrivningen i allmänhet. För mantalsskrivningen i riket utom Stockholm och Göteborg, för vilka städer särskild redogörelse lämnas nedan, gäller förordningen angående mantalsskrivning den 6 augusti 1894.

Mantalsskrivning förrättas årligen mellan den 15 november och årets slut för varje stad, kommun å landet eller, där kommun å landet tillhör flera fögderier, fögderidel av sådan kommun och gäller för det nästkommande kalenderåret. Förrättningen hålles i regel inom mantalsskrivningsdistriktet. Mantalsskrivningsförrättare är å landet häradsskrivaren. På framställning av stad, där magistrat ej finnes, äger Konungen förordna, att mantalsskrivningen i staden skall förrättas av kommunalborgmästaren eller under dennes tillsyn av särskild tjänsteman. I stad utan magistrat, beträffande vilken sådant förordnande ej givits, är häradsskrivaren mantalsskrivningsförrättare. Därest på grund av fögderiets utsträckning eller folkmängd häradsskrivaren icke anses kunna medhinna mantalsskrivningen inom fögderiets samtliga distrikt, äger dock länsstyrelsen förordna landsfiskal eller annan lämplig per-

son att förrätta mantalsskrivningen inom ett eller flera distrikt. I stad, där magistrat finnes, verkställes mantalsskrivningen under magistratens tillsyn av den tjänsteman, vilken debiteringen av kronoutskylderna åligger eller till vilkens befattning förrättningen enligt särskilt meddelade föreskrifter hörer. Efter förslag av häradsskrivare och magistrater samt, i förekommande fall, kommunalborgmästare utsätter länsstyrelsen tider och ställen för mantalsskrivningarnas förrättande samt utfärdar därom kungörelse.

Före mantalsskrivning å landet skall häradsskrivaren hava upprättat mantalslängd (den s. k. stommen) enligt fastställt formulär och i enlighet med den vid senaste mantalsskrivning upprättade längden. Stommen skall författningsenligt upptaga blott fastigheterna och deras ägare eller innehavare men plägar flerstädes utgöra en fullständig, glest skriven kopia av löpande årets mantalslängd, vilken kopia sedermera kompletteras vid mantalsskrivningsförrättningen.

Någon särskild föreskrift därom, att mantalsskrivningsförrättare i stad bör hava före mantalsskrivningen upplagt mantalslängd, torde hava ansetts icke böra lämnas på grund av att förhållandena i en stad kunna mellan två mantalsskrivningar så väsentligt förändras, att ett ovillkorligt åläggande i berörda hänseende ofta endast skulle medföra onödigt besvär och oreda.

I mantalslängd för distrikt å landet skola i alfabetisk ordning och med utsättande av jordeboksnummer och jordregisterbeteckning upptagas alla hemman och lägenheter, verk och inrättningar jämte deras ägare och innehavare. Under varje fastighet redovisas de personer, vilka skola mantalsskrivas å fastigheten. Mantalslängd i stad upprättas i enahanda ordning med iakttagande, att där upptagas kvarteren samt, i stället för hemman och brukningsdelar, gårdarnas och stadsjordarnas nummer och namn efter tomt- och jordeboken. Har fastighetsregister upplagts för staden, skola i stället för gårdarna och stadsjordarna införas tomternas och stadsägornas beteckningar enligt fastighetsregistret.

Vid mantalsskrivningen skola vara tillstädes pastor eller, om han har förfall, någon av honom förordnad lämplig person, helst annan inom församlingen tjänstgörande präst, vederbörande stadsfiskal eller fjärdingsman samt kommunalombud, vilka till det antal, som för vinnande av tillförlitliga uppgifter vid förrättningen erfordras och av länsstyrelsen bestämmes, för varje mantalsskrivningsdistrikt utses av den myndighet, som utövar kommunens beslutanderätt. Dessutom äger envar, vilkens rätt är av mantalsskrivningen beroende, att för bevakande därav vara närvarande. Pastor skall vid förrättningen tillhandahålla församlingsboken, i vilken alla sedan sista mantalsskrivningen timade förändringar skola, såvitt på pastor ankommit, hava blivit fullständigt införda. Pastor skall även meddela, vad han har sig bekant rörande inflyttning till församlingen av personer, som icke inlämnat flyttningsbetyg, eller om andra mantalsskrivningen berörande förhållanden, varom behöriga uppgifter icke inkommit. Varje efter senaste mantalsskrivning ingången avhandling angående ägande-, åbo- eller arrenderätt till fast egendom bör av fastighetens innehavare uppvisas vid förrättningen.

Envar skall mantalsskrivas, där han är bosatt. Uppehåller sig någon under olika delar av året inom särskilda mantalsskrivningsdistrikt, betraktas han såsom bosatt i det distrikt, där han vistas under sådana förhållanden, att han med avseende å tjänst, verksamhet eller andra omständigheter bör anses därstädes hava sitt egentliga hemvist, med rätt likväl för den, som äger fast egendom eller idkar rörelse inom olika mantalsskrivningsdistrikt och inom vartdera av dessa vistas någon del av året samt ej på grund av tjänst eller verksamhet kan anses hava sitt egentliga hemvist i någotdera av dessa eller annat mantalsskrivningsdistrikt, att själv bestämma och anmäla, inom vilketdera distriktet han skall mantalsskrivas. Den, som nästa fardag eller dessförinnan kommer att flytta till annat distrikt för att övertaga fast egendom eller rörelse eller tillträda tjänst, bör jämte honom åtföljande personer där mantalsskrivas. I rikets tjänst å utländsk ort anställd skall med sin familj och svenska betjäning mantalsskrivas inom Stockholms stad och S:t Nikolai församling, dock må utan hinder av vad sålunda stadgats den, som utom Stockholm äger eller besitter fast egendom, med Konungens medgivande tillika med sin familj och betjäning mantalsskrivas inom det mantalsskrivningsdistrikt, där den fasta egendomen är belägen. Sjöfarande, som ej är bosatt inom riket, skall mantalsskrivas, där han senast varit i mantalslängden uppförd. Den, som för sig, hustru eller minderårigt barn av fattigvårdssamhälle åtnjuter full försörjning, som ej är tillfällig, mantalsskrives inom fattigvårdssamhället motsvarande eller tillhörande distrikt. Vistelse å annan ort än den egentliga boningsorten för utövande av statsrådsämbete, ledamotskap av kommitté eller kommission, sakkunnigskap, riksdagsmannaskap eller annat uppdrag eller arbete av tillfällig beskaffenhet föranleder ej i och för sig ändring i avseende å mantalsskrivningsorten. Sådan ändring föranledes i regel ej heller därav, att någon vistas vid allmän eller enskild läroanstalt för erhållande av undervisning eller intagits å sjukvårdsinrättning eller förbättrings- eller uppfostringsanstalt eller undergår frihetsstraff eller tvångsarbete.

Envar, som ej hos annan mantalsskrives, skall årligen vid mantalsskrivningen avlämna uppgift rörande sig själv och dem, som höra till hans hushåll eller av annan anledning skola mantalsskrivas hos honom. Den, som äger, besitter eller brukar fast egendom eller idkar rörelse inom annat distrikt än det, varest han skall mantalsskrivas, åligger att jämväl till mantalsskrivningen i förstnämnda distrikt avlämna uppgift angående egendomen eller rörelsen med den därtill hörande personal. Nu nämnda uppgiftsskyldigheter gälla i tillämpliga delar även för allmänna inrättningars föreståndare, bolagsstyrelser och i allmänhet dem, som vårda och förvalta annans egendom. På landsbygden äga allmoge och mindre skrivkunniga att antingen själva eller genom annan uppgiftspliktig person muntligen meddela sina uppgifter.

Före den 8 november varje år skola dels vederbörande chefer för arméns och flottans i garnisons- eller stationsort förlagda manskap samt de vid kronans varv eller verkstäder anställda personer, dels direktörer eller andra föreståndare för straff- eller arbetsfängelser angående envar för bestraffning

intagen person, dels ock sjömanshusdirektion för vid sjömanshuset påmönstrad sjöfarande till vederbörande pastor insända vissa för förskrivningen och mantalsskrivningen erforderliga uppgifter. Inom nyssnämnda tid skall arbetsgivare eller arbetsföreståndare, som i arbetet sysselsätter person, vilken är bosatt i annan församling än den, där han under den tid, arbetet pågår, är boende, årligen till den församling, arbetaren tillhör, lämna uppgift om hans vistelseort och anställning.

I de vid mantalsskrivningsförrättningen förekommande ärenden skall förrättningsmannen meddela beslut, som tillika med skälen därför antecknas i det protokoll, förrättningsmannen är skyldig att föra vid förrättningen. Efter förrättningens slut undertecknas mantalslängden av förrättningsmannen, pastor och vederbörande kommunalombud.

Pastor skall å särskild längd upptaga de personer, vilka blivit mantalsskrivna vid förrättningen men icke avlämnat flyttningsbetyg, dock med undantag för sådana personer, som uppgivit sig komma att senare inflytta från annat distrikt. Denna längd skall pastor före den 15 januari tillställa vederbörande magistrat, kommunalborgmästare eller häradsskrivare, därvid längden skall vara försedd med anteckning om dem, vilka, efter det mantalsskrivningen förrättats, till pastor avlämnat flyttningsbetyg. Samtidigt överlämnas förteckning å alla efter nämnda förrättning intill årets slut i mantalsskrivningsdistriktet födda och döda samt med flyttningsbetyg från annat distrikt dit inflyttade, förut ej där mantalsskrivna personer, ävensom från distriktet utflyttade personer, de sistnämnda dock endast såvida de under förenämnda tid uttagit flyttningsbetyg till annan församling och från pastor därstädes eller på annat tillförlitligt sätt underrättelse erhållits, att de dit inflyttat, så ock de personer, vilkas civilstånd under samma tid ändrats. Hava inga förändringar av nu nämnt slag inträffat mellan mantalsskrivningen och årets slut, skall även sådant inom den stadgade tiden anmälas. I mantalslängden skola införas de rättelser och tillägg, som föranledas av här omnämnda längd och förteckning.

Därjämte skall pastor senast den 20 januari avlämna s. k. särskild tilläggsförteckning över personer, som under tiden från årets början till och med den 15 januari blivit kyrkobokförda inom distriktet såsom inflyttade från annat distrikt. Om mantalsskrivningsförrättaren finner, att sådan person bör mantalsskrivas i distriktet, skall han därom korrespondera med annan vederbörande mantalsskrivningsförrättare.

Mantalsskrivningsförrättarna äro skyldiga att i anledning av förhållanden, som vid mantalsskrivningen eller eljest komma till deras kännedom, meddela varandra erforderliga underrättelser till förebyggande därav, att någon varder från mantalsskrivning obehörigen utesluten eller på mer än ett ställe samtidigt mantalsskriven. Därest skiljaktiga meningar mellan mantalsskrivningsförrättarna uppstå beträffande någon persons rätta mantalsskrivningsort, skall frågan därom underställas länsstyrelsen i det län, där den ifrågasatta nya mantalsskrivningsorten är belägen, och skall personen under tiden kvarstå i det distrikts mantalslängd, där han senast varit uppförd.

Mantalslängden jämte tillhörande bilagor samt det vid förrättningen förda protokoll skola senast den 9 februari av mantalsskrivningsförrättaren överlämnas till vederbörande pastor. Länsstyrelsen kan meddela anstånd med handlingarnas avlämnande, därest på grund av mantalsskrivningens vidlyftighet sådant prövas nödigt, dock icke längre än till den 23 februari. Det åligger pastor att med församlingsboken jämföra mantalslängden samt upptaga de vid granskningen förekommande anmärkningarna å förteckning, som bifogas mantalslängden, vilken jämte tillhörande handlingar skall inom tio dagar, efter det att densamma avlämnats till pastor, av denne återställas till mantalsskrivningsförrättaren. Sedan i anledning av pastors anmärkningar vederbörliga rättelser och tillägg ägt rum i mantalslängden, skall längden anses justerad. Inom tio dagar efter det mantalslängden av pastor återställts till mantalsskrivningsförrättaren skall längden i justerat skick avlämnas till ordföranden i vederbörande lokala taxeringsnämnd. Under den tid mantalslängden finnes hos mantalsskrivningsförrättare eller pastor, hålles den tillgänglig för dem, som därav önska taga del.

I fråga om vidtagen eller underlåten mantalsskrivningsåtgärd äger envar, vars rätt därav beröres, ävensom vederbörande kommun eller fattigvårdssamhälle söka ändring hos länsstyrelsen i länet genom besvär, vilka skola dit ingivas före den 1 juli det år mantalsskrivningen avser. Den, som är missnöjd med länsstyrelsens beslut, äger att däröver anföra besvär hos kammarrätten. Över kammarrättens beslut i mantalsskrivningsfrågor må ej klagan föras. Har någon mantalsskrivits å mer än en ort, må dock frågan om hans rätta mantalsskrivningsort upptagas till prövning, när fråga om inverkan härav i annat ärende föreligger till bedömande.

Särskilda bestämmelser för Stockholm. Den väsentligaste olikheten mellan kyrkobokföringen i Stockholms territoriella församlingar och rikets övriga församlingar är den, att församlingsböcker i de förstnämnda enligt stadgande i nådigt brev till Stockholms stads konsistorium den 1 november 1861 ej föras utan ersättas av utförligare än annorstädes i riket förda inflyttningsböcker och av fortlöpande anteckningar å särskilda prästbetyg, som av församlingsborna själva förvaras. Som en ytterligare egendomlighet för ifrågavarande församlingar må antecknas, att bok över obefintliga där ej föres på annat sätt, än att de förteckningar över obefintliga, som på sätt nedan kommer att omtalas, erhållas från mantalskontoret, samlas till en bok.

Vid sidan av de författningsenliga kyrkoböckerna föras numera i alla territoriella församlingar i Stockholm enligt kortsystem ett eller flera icke officiella alfabetiska hjälpregister till sagda böcker, framtvingade huvudsakligen genom avsaknaden av församlingsbok. För hjälpregistrens förande tillämpas något olika principer i de särskilda församlingarna.

Vid sidan av kyrkobokföringen äger i Stockholm en civil bokföring av stadens befolkning rum. I avseende å denna bokföring tillämpas förordningen den 18 december 1925 om civil folkbokföring och mantalsskrivning i Stockholm, sådan densamma lyder enligt kungörelserna den 13 augusti 1936

och den 14 oktober 1938. Bokföringen ombesörjes av överståthållarämbetet å dess mantalsavdelning (mantalskontoret), som förestås av en mantalsintendent. Envar, som skall kyrkobokföras i territoriell församling i Stockholm eller är bosatt i Stockholm och tillhör icke territoriell församling, upptages i ett folkregister. Vid bokföringen användes kortsystem. Särskilt kort upplägges för varje person med följande undantag. Äkta makar, som sammanbo, upptagas å gemensamt kort (familjekort). Å familjekort uppföras, jämte föräldrarna eller endera av dem, hemmavarande barn och adoptivbarn under femton år. Folkregisterkorten skola innehålla för däråupptagna personer uppgifter till ledning vid mantalsskrivningen ävensom övriga anteckningar, som anses erforderliga för en fullständig folkbokföring. Vid sidan av folkregistret föres ett alfabetiskt kortregister över alla å folkregisterkort upptagna personer utom barn och adoptivbarn, vilka uppförts å samma folkregisterkort som föräldrarna eller endera av dem, samt såvitt angår makar, vilka före den 1 oktober 1936 upptagits å gemensamt folkregisterkort, annan än den som uppförts främst å kortet. För bevarande av kännedom om dem, som under del av kalenderår varit upptagna i folkregistret såsom boende inom viss fastighet utan att därstädes vara eller bliva mantalsskrivna, äro särskilda anordningar vidtagna.

Folkregistret avser att åskådliggöra förändringarna i Stockholms stads befolkningsförhållanden från tid till annan. På grund härav är det angeläget, att samtliga förändringar i dessa förhållanden utan dröjsmål komma till mantalskontorets kännedom. Envar, som inflyttar till Stockholm eller flyttar inom Stockholm från en fastighet till en annan eller utflyttar från Stockholm till annan ort inom riket, skall angående sig och medföljande personer till mantalskontoret göra anmälan om flyttningen samt avlämna flyttningsbetyg. Dylik anmälningsskyldighet skall fullgöras senast på fjortonde dagen efter flyttningen. Sedan dylik anmälan gjorts, iakttages följande:

a) Avser anmälan inflyttning till Stockholm, översändes flyttningsbetyget till pastor i den församling, i vilken den inflyttande bör kyrkobokföras. Efter verkställd kyrkobokföring återsänder pastor flyttningsbetyget till mantalskontoret.

b) Skall till följd av flyttning inom Stockholm ändring äga rum i den flyttandes kyrkobokföring, översändes flyttningsbetyget till pastor i den församling, i vilken den flyttande är kyrkobokförd. Efter verkställd kyrklig utskrivning översänder pastor flyttningsbetyget till pastor i den församling, vari den flyttande skall kyrkobokföras. Sedan pastor i sistnämnda församling verkställt den kyrkliga inskrivningen, återsänder han flyttningsbetyget till mantalskontoret.

c) Avser anmälan utflyttning från Stockholm till annan ort inom riket, översändes flyttningsbetyget till pastor i den församling, varifrån utflyttning äger rum. Efter verkställd utskrivning översänder pastor flyttningsbetyg till mantalskontoret. När till pastor ingått meddelande, att den flyttande inskrivits i annan församling, översändes detta meddelande efter vidtagna kyrkobokföringsåtgärder till mantalskontoret.

d) I fråga om utflyttning till utlandet förfares i huvudsak enligt vad som anförts under c) här ovan. Skulle den, som erhållit flyttningsbetyg till utlandet, icke inom en månad hava lämnat riket, åligger det honom att oförd röjligen och senast inom åtta dagar efter månadens utgång till mantalskontoret återlämna betyget, varefter förfares på enahanda sätt, som nyss nämnts beträffande inflyttning från ort utom Stockholm.

När någon, utan ändring av bostad, kyrkobokförts i annan församling än den, som han förut tillhört, skall underrättelse härom inom fjorton dagar efter kyrkobokföringen av pastor i den församling, till vilken inflyttning ägt rum, lämnas mantalskontoret. Det åligger husbonde att tillse, att flyttningsanmälan för i hans enskilda tjänst varande person i rätt tid verkställes. Enahanda skyldighet åligger innehavare av bostadslägenhet med avseende å person, som inflyttat i lägenheten. Årligen under första hälften av oktober månad skall av husägare eller den, som företräder honom, till mantalskontoret avlämnas uppgift å de personer, vilka efter ägarens upplåtelse under året inflyttat i fastigheten eller avflyttat från densamma.

Mantalskontoret erhåller från pastorsämbetena i stadens församlingar utdrag ur födelse-, vigsel- och dödböckerna för varje månad inom åttonde dagen av den påföljande månaden. Dessa utdrag, vilka där så kan ske skola innehålla uppgift å bostad för föräldrarna till de födda samt för vigda och avlidna, översändas från mantalskontoret till statistiska centralbyrån årligen före utgången av februari månad. Mantalskontoret erhåller därjämte från vederbörande pastor del av de uppgifter, som eljest författningsenligt lämnas till pastor rörande förhållanden, varom folkregistret skall innehålla upplysning. Till mantalskontoret skola vidare avlämnas uppgifter angående i Stockholm hemmahörande personer, vilka intagits i eller frigivits från därvarande fängelser eller intagits å eller utskrivits från inrättningar, lydande under Stockholms stads fattigvårdsnämnd, ävensom om i Stockholm hemmahörande sjöfolk, som inskrivits å eller avförts från sjömanshuset.

Å mantalskontoret föras särskilda längder över inflyttade, utflyttade, födda och döda. Folkregisterkort för kvinna, som ingått äktenskap och sammanflyttat med mannen samt till följd härav uppförts å folkregisterkort för mannen, överföres till mantalskontorets arkiv. Dit överföras även kort, som upptaga utflyttade eller avlidna personer. Dessa kort sammanföras till ett särskilt register, arkivregistret. Folkregisterkorten för de personer, om vilka tillförlitlig upplysning erhållits, att de utan uttagande av flyttningsbetyg bosatt sig å utrikes ort, eller om vilkas vistelseort upplysning ej vunnits under tiden mellan två på varandra följande mantalsskrivningar, skola sammanföras till ett gemensamt register över obefintliga. Sjöman må dock icke överföras till nämnda register, så länge han kvarstår såsom inskriven å sjömanshus. Därest någon till registret över obefintliga överförd person återkommer till Stockholm eller tillförlitlig upplysning om hans vistelseort utom Stockholm vinnes eller anmälan ingår, att han avlidit, skall han ånyo upptagas i folkregistret, varefter ytterligare de åtgärder vidtagas, som påkallas av de erhållna upplysningarna. Mantalsintendenten avlämnar årligen

före den 20 mars till vederbörande pastor förteckning å de till församlingen hörande personer, vilka efter det uppgift senast lämnats blivit överförda till registret över obefintliga och där kvarstå. Har någon till samma register överförd person åter upptagits i folkregistret, avlåtes därom oförd röjligen underrättelse till vederbörande pastor.

Mantalsskrivningen förrättas av mantalsintendenten. I fråga om rätt mantalsskrivningsort samt de uppgifter, som böra lämnas vid mantalsskrivningen, gäller vad som i sådant avseende är föreskrivet för riket i allmänhet. Mantalsskrivningen förrättas med början i november månad för det nästföljande kalenderåret. Envar, som är skyldig lämna mantalsuppgift, skall avlämna dylik uppgift skriftligen i ett exemplar första helgfria dagen efter den 4 november till ägaren av den fastighet, där han är bosatt, eller till ägarens ställföreträdare. Ägaren eller hans ställföreträdare skall insamla mantalsuppgifterna och upprätta huvudförteckning samt å dag, som överståthållarämbetet bestämmer, till mantalskontoret avlämna huvudförteckningen i två exemplar ävensom nämnda mantalsuppgifter, ordnade efter huvudförteckningen. Därjämte skola till ledning för mantalsskrivningen avlämnas vissa uppgifter från verk och myndigheter. Å mantalskontoret granskas mantalsuppgifterna med tillhörande huvudförteckningar samt jämföras med folkregistret. Med anledning av de anmärkningar, som förekommit vid denna granskning av mantalsuppgifterna, samt de upplysningar, som till ledning för mantalsskrivningen införskaffats från övriga mantalsskrivningsförrättare i riket, skall mantalsintendenten ombesörja mantalsuppgifternas och huvudförteckningarnas rättande och fullständigande, samt därefter upprätta mantalslängden. Mantalslängden skall vara avslutad och undertecknad av mantalsintendenten senast den 1 mars. Med undertecknandet skall längden anses justerad.

Genom mantalskontorets försorg upprättas årligen ett hela staden omfattande, alfabetiskt register över i längden upptagna personer, med undantag av hustru, boende på samma ställe som mannen, samt barn eller adoptivbarn under 18 år, som mantalsskrivas hos föräldrarna.

För underlåtenhet att fullgöra föreskriven uppgiftsskyldighet är bötespåföljd icke stadgad, utan gäller i stället, att handräckning för felande uppgifters införskaffande kan erhållas från överståthållarämbetet, som äger förelägga tredskande vite. Tvist angående mantalsskrivning prövas av överståthållarämbetet (första kansliavdelningen).

Särskilda bestämmelser för Göteborg. Kyrkobokföringen i Göteborg är ordnad i enlighet med de för riket i övrigt gällande bestämmelserna i 1915 års kyrkobokföringsförordning med de avvikelser, som föranledas av den för staden gällande särskilda mantalsskrivningsförordningen. Församlingsboken föres kronologiskt.

Beträffande den löpande civila folkbokföringen och mantalsskrivningen i Göteborg tillämpas förordningen den 17 november 1905 angående mantalsskrivning i Göteborg med däri tid efter annan genom särskilda författningar

verkställda ändringar. En fortlöpande bokföring av stadens invånare verkställes å mantalskontoret i staden av mantalsskrivare, vilka tjänstgöra envar för visst distrikt, omfattande en av de territoriella församlingar, i vilka staden är indelad eller där så finnes lämpligt viss del av sådan församling. Chefskapet över mantalskontoret utövas av mantalsdirektören utan inskränkning i magistratens befogenheter och åligganden med avseende å mantalsskrivningen och debitering av utskylder m. m. (Mantalskontoret omhänderhar tillika debitering av krono- och kommunalutskylderna i staden.)

För varje distrikt föres av mantalsskrivaren en efter rote och kvarter, fasta egendomar och hushåll ordnad mantalsbok, i vilken införas alla inom distriktet boende personer, som icke blott tillfälligtvis uppehålla sig där. Dessutom föres enligt kortsystem ett för hela staden gemensamt, å anteckningarna i mantalsboken grundat alfabetiskt register, upptagande samtliga i staden mantals- och kyrkoskrivna personer, vilka under kalenderåret uppnått eller uppnå 16 års ålder, ävensom barn under denna ålder, vilka icke äro mantalsskrivna hos sina föräldrar eller endera av dem.

Vid inflyttning till Göteborg skall den inflyttade inom fjorton dagar å mantalskontoret anmäla inflyttning samt avlämna vederbörligt flyttningsbetyg från utflyttningsorten angående sig själv och sitt husfolk. Sedan anteckning om inflyttningen införts i mantalsboken, överlämnas flyttningsbetyget jämte uppgift om den inflyttades bostad genom vederbörande mantalsskrivares försorg till pastor i den församling, där den inflyttande bör kyrkobokföras.

Då flyttning inom Göteborg äger rum från en egendom till annan, skall anmälan om flyttning av den flyttande göras till mantalskontoret inom fjorton dagar efter flyttningen. Anmälan om flyttningen översändes av mantalskontoret till pastor i den territoriella församling, inom eller från vilken flyttningen ägt rum, eller, i förekommande fall, till pastor i icke territoriell församling, där den flyttande är kyrkobokförd. Därest den flyttande fortfarande kommer att tillhöra samma församling, fogas vid anmälan uppgift om den nya bostaden. Har flyttning ägt rum från ett distrikt till ett annat, skall pastor efter verkställd kyrkobokföring till mantalskontoret återsända nämnda anmälan. I händelse den flyttande kommer att tillhöra annan territoriell församling, skall flyttningsbetyg därvid bifogas. Därefter verkställes å mantalskontoret vederbörliga anteckningar i mantalsboken för såväl det distrikt, från vilket flyttning skett, som ock för det distrikt, dit flyttning ägt rum. Har flyttning skett från en territoriell församling till en annan, skall flyttningsbetyget översändas till pastor i den nya församlingen jämte uppgift å den nya bostaden. Därest någon utan ändring av bostad blir kyrkobokförd i annan församling än den, han förut tillhört, skall underrättelse härom inom fjorton dagar efter kyrkobokföringen av pastor i den församling, dit inflyttning ägt rum, meddelas mantalskontoret för behörig anteckning i mantalsboken.

Husägare ävensom annan innehavare av bostadslägenhet, vilken åt annan upplåtit bostad, är skyldig att tillse, att i huset eller i lägenheten inflyttade personer fullgöra sin anmälningsskyldighet, samt, om detta underlåtes, inom

fjorton dagar efter inflyttningen om förhållandet göra anmälan till mantalskontoret. Enahanda skyldighet åligger husbonden med avseende å hos honom bosatta tjänare. Därjämte äro vissa föreskrifter meddelade angående skyldighet för vederbörande kyrkobokförare att till mantalskontoret översända utdrag ur födelse-, vigsel- och dödböckerna ävensom andra erforderliga uppgifter i och för verkställande av vederbörliga anteckningar i mantalsboken.

Mantalsskrivningen förrättas under tiden mellan den 15 november och årets slut för det nästföljande kalenderåret. Till ledning för densamma skola avlämnas mantalsuppgifter i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motsvarande avseende är föreskrivet i Stockholm. Mantalslängden skall vara avslutad och undertecknad av vederbörande mantalsskrivare senast den 1 mars. Med undertecknandet skall längden anses justerad.

Föreskrift om bötespåföljd för underlåtenhet att fullgöra föreskriven anmälan är icke meddelad. I stället äger polisdomstolen att genom föreläggande av vite infordra felande uppgift eller handling. Besvär rörande någon persons rätta mantalsskrivningsort prövas av polisdomstolen.

KAP. 2.

Tidigare förslag till folkbokföringens ordnande.

Äldre riksdagsmotioner. I en vid 1925 års riksdag inom andra kammaren väckt motion hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande ändring i kyrkobokförings- och mantalsskrivningsförordningarna i syfte att införa s. k. kyrkoskrivningsböcker. Sådan bok skulle första gången utfärdas för barn vid anmälan om dess födelse och för äldre personer vid flyttning. Boken skulle innehålla uppgift om bl. a. kyrkobokföringsort och vid flyttning företes för anteckning såväl i utflyttnings- som i inflyttningsorten. Motionen blev ej bifallen.

Vid 1926 års riksdag väcktes i andra kammaren en ny motion i samma syfte, denna gång med hemställan om en mera allsidig utredning angående folkbokföringen men med bibehållande av kravet på införande av personliga identitetsbevis eller medborgarböcker. Motionen bifölls av andra kammaren men avslogs i första kammaren under hänvisning till 1924 års uppbördssakkunnigas då pågående utredningsarbete.

Därmed hade frågan fallit. Samma öde vederfors två inom vardera kammaren vid 1928 års riksdag väckta likalydande motioner med begäran om utredning i syfte att åvägabringa en effektivare personalbokföring i riket.

1924 års uppbördssakkunniga, vilka den 30 juni 1929 framlade betänkande angående åtgärder för åvägabringande av en rationell skatteuppbörd och en förbättrad folkbokföring, föreslogo, att vid sidan av kyrkobokföringen och mantalsskrivningen, vilka skulle bibehållas med vissa förändringar, skulle införas en civil löpande folkbokföring, centraliserad till de av de sakkunniga föreslagna uppbördsmyndigheterna, nämligen i Stockholm överståthållarämbetet, i Göteborg och Malmö magistraten samt i länen i övrigt länsstyrelserna, inom vilka skulle inrättas ett skattekontor för uppbördsärendena och ett mantalskontor för folkbokföringens handhavande.

Huvudurkund för den löpande civila bokföringen skulle vara ett i huvudsak efter mönster från Stockholm inrättat *folkregister,* bestående av kameralt ordnade folkregisterkort, ett för varje inom länet kyrkobokförd person med undantag av hustrur och hemmavarande barn under femton år, vilka skulle uppföras å folkregisterkortet för familjens huvudperson. Folkregisterkortet skulle innehålla uppgifter i huvudsaklig överensstämmelse med församlingsboken. Folkregisterkorten för obefintliga skulle överföras till ett

register över obefintliga, och folkregisterkorten för personer, som avlidit eller flyttat från länet, skulle ingå i ett *arkivregister,* från vilket korten för utflyttade personer skulle återföras till folkregistret, därest personerna återkomme till länet. Som uppslagsregister till folkregistret skulle föras ett i särskilda avdelningar för män och kvinnor alfabetiskt ordnat *adressregister,* bestående av kort, å vilka allenast skulle antecknas namn, bostad och födelsedag. Folkregisterkorten skulle i registret omflyttas efterhand som inkomna anmälningar gåve anledning därtill, och folkregistret skulle sålunda ständigt återspegla det aktuella befolkningsläget. Anmälningar till folkbokföringen skulle, frånsett i vissa fall Stockholm och Göteborg, för vilka städer särskilda bestämmelser förutsattes, göras hos pastorsämbetena och av dessa vidarebefordras till mantalskontoret å länsstyrelsen, dock att uppgifter från myndigheter eventuellt skulle kunna insändas omedelbart till mantalskontoret. Förslaget synes förutsätta skriftliga anmälningar. Anmälan om flyttning, även sådan inom församling, skulle hos pastor i kyrkobokföringsorten inom fjorton eller, såvitt anginge årets sista kvartal, åtta dagar avlämnas i tre exemplar, av vilka två skulle översändas till mantalskontoret eller, vid flyttning till annan församling, till mantalskontoret i utflyttningsorten och till pastor i inflyttningsorten. Även hos sistnämnde pastor skulle den flyttande avlämna flyttningsanmälan i tre exemplar, därvid samma tid, räknad från inflyttningen, skulle iakttagas som i fråga om utflyttning. Om inflyttningen skulle pastor avisera mantalskontoret i det egna länet. Den vidare aviseringen till pastor i utflyttningsorten och i förekommande fall till mantalskontoret i annat län skulle åvila vederbörande mantalskontor.

De sakkunniga föreslogo införande av *medborgarböcker* i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits vid 1925 års riksdag, dock att medborgarbok icke skulle utfärdas för personer under femton år. Medborgarboken skulle vid flyttning uppvisas för anteckning hos pastor i såväl utflyttningsorten som inflyttningsorten, av pastor i sistnämnda ort, om flyttning ägt rum från ett län till ett annat, behållas och insändas till mantalskontoret i det egna länet samt av mantalskontoret användas till ledning vid upprättande av folkregisterkort för den flyttande och därefter till denne återställas.

För tryckning av längder och debetsedlar skulle länsstyrelserna förfoga över adresseringsmaskiner och plåtregister över befolkningen inom länet. Plåtarna skulle med avseende å sin text revideras löpande med ledning av folkregistret, men deras inbördes ordning skulle ändras allenast genom en årlig omsortering under tiden 15 oktober—15 januari, det sistnämnda av hänsyn till att de längder, som skulle tryckas, måste redovisa personerna i samma inbördes ordning som den senast upprättade mantalslängden.

Skriftliga mantalsuppgifter skulle vid mantalsskrivningarna avlämnas av alla och i så god tid insamlas, att de kunde vara pastor tillhanda vid förskrivningen. Efter en första omsortering av plåtregistret under tiden 15 oktober—5 november skulle såsom stommar till de blivande mantalslängderna tryckas och till vederbörande förrättningsmän utsändas *konceptmantalsläng-*

der, vilka efterhand som de vid mantalsskrivningsförrättningarna blivit rättade och kompletterade skulle jämte mantalsuppgifterna överlämnas till vederbörande mantalskontor för att där användas vid plåtregistrets iordningställande för tryckning av den slutliga mantalslängden. Denna tryckning skulle äga rum under tiden 15 januari—15 februari. Pastors granskning av den färdiga längden skulle bortfalla. I övrigt skulle mantalsskrivningsarbetet bedrivas huvudsakligen på samma sätt som förut, dock med vissa föreslagna ändringar i fråga om detaljer, vilka här förbigås.

De sakkunnigas förslag föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Folkbokföringsfrågan inför 1930 års riksdag. Med bifall till en inom andra kammaren väckt motion beslöt 1930 års riksdag att i skrivelse till Konungen hemställa om en allsidig utredning rörande åtgärder för införande av folkregister och därmed i samband stående frågor. I riksdagsskrivelsen anföres, att ehuru den svenska folkbokföringen fyllde högt ställda krav på tillförlitlighet och effektivitet, därest författningarna rätt tillämpades och efterlevdes, förhållandena numera inom det moderna samhället vore så väsentligt olika mot vid de tidpunkter, då systemet grundlades, att det icke längre vore praktiskt möjligt att med hjälp av nämnda författningar få till stånd en tillförlitlig registrering av befolkningen. Redan de svårigheter, som härrörde av befolkningens under de senaste årtiondena oerhört ökade och alltjämt tilltagande rörlighet kunde vara tillräcklig motivering för en utredning angående den föreliggande frågan.

Skrivelse av chefen för generalstaben. I underdånig skrivelse den 10 oktober 1931 hemställde chefen för generalstaben, att, enär vårt folkbokföringssystem städse varit otillfredsställande och bristfälligt och detta förhållande menligt återverkade på den militära redovisningen av värnpliktiga samt den militära sidan av frågan snarast krävde en lösning, den av 1930 års riksdag begärda utredningen måtte komma till stånd snarast möjligt, och att därvid sikte måtte tagas även på den ifrågasatta folkregistreringens användbarhet för den militära redovisningen.

Av statsfinansiella skäl blev emellertid den begärda utredningen ställd på framtiden.

Skrivelse av Sveriges häradsskrivarförening. I en den 1 mars 1934 till chefen för finansdepartementet avlåten skrivelse fäste Sveriges häradsskrivarförening uppmärksamheten på att folkbokföringen i riket icke fungerade på ett tillfredsställande sätt. Ett yttre tecken härpå vore den starka ökningen av mantalsskrivningsmålens antal i första instans — från ett hundratal 1917 till över 14 000 år 1933. Även om den år 1918 tillkomna fattigvårdslagens hemortsrättsregler vållat det rådande intresset för mantalsskrivningsprocesserna, vore dock orsakerna till dessa innerst att söka i brister i folkbokföringsförfattningarna, vilka icke motsvarade tidslägets krav och icke gåve medel att möta de svårigheter, som vållades av befolkningens alltmer ökade

rörlighet, och vilkas bestämmelser i många fall vore sådana, att de omöjliggjorde en noggrann och effektiv folkbokföring och rent av genom sin avfattning inbjöde till felaktigheter.

Föreningen föreslog härefter åtskilliga reformer, genom vilka inom ramen för det bestående en förbättrad ordning skulle kunna åvägabringas.

Sålunda borde i större kommuner med mera rörlig befolkning och snabbt fortskridande fastighetsdelning, församlingsboken uppläggas efter annan grund än efter bostad. Förskrivningarna borde utförligare regleras i kyrkobokföringsförordningen. Pastor borde vid förskrivningsförrättning äga tillgång till förekommande mantalsuppgifter och sådan förrättning förty icke hållas tidigare än att berörda uppgifter hunnit inkomma. Kommunalombuden borde icke blott såsom nu gäller närvara vid själva sammanträdena för mantalsskrivningen utan även före dessa verkställa vissa undersökningar och samarbeta med mantalsskrivningsförrättaren för åstadkommande av en riktig mantalsskrivning. Utsträckt skyldighet att lämna skriftliga mantalsuppgifter borde föreskrivas. Vidare borde lämnas dels föreskrifter om mera enhetliga och praktiska arbetsmetoder vid förarbetena till mantalsskrivningen samt om förfaringssättet därvid, dels ock vägledande bestämmelser angående skriftväxlingen mellan mantalsskrivningsförrättarna till förebyggande av, att någon obehörigen uteslötes från mantalsskrivning eller på mer än ett ställe samtidigt mantalsskreves. Övervägas borde, huruvida icke medgivandet för vissa mantalsskrivningsdistrikt i Kopparbergs län att uppdela mantalslängderna i en fastighetsliggare, som bibehölles under en femårsperiod, och en personell liggare, som årligen omskreves, kunde utsträckas jämväl till andra orter med livlig jordstyckning. En föreskrift borde införas, att den tilläggslista, som i januari månad skall av pastor avlämnas till mantalsskrivningsförrättaren, skulle avse de kyrkliga flyttningarna till och med den 15 januari och ej såsom för närvarande gällde blott intill årsskiftet. För den, som trots påminnelse underlåte att fullgöra sin kyrkobokföringsskyldighet, borde stadgas bötespåföljd. Vidare borde försöksvis inom något län uppläggas ett adressregister på grundval av mantalslängderna. Vidkommande slutligen de materiella reglerna för mantalsskrivningen vore en del oklara, andra olämpliga. Sålunda tarvade bosättningsbegreppet i § 3 mantalsskrivningsförordningen närmare utveckling genom anvisningar i stil med dem, som fogats till vissa paragrafer i kommunalskattelagen. Medgivandet i samma lagrum för vissa personer att välja mantalsskrivningsort kunde leda till missbruk och vore knappast förenligt med nutida samhällsbruk. Stadgandet i § 3 mom. 5 i förordningen ledde i praktiken till avsevärda olägenheter och syntes därför böra avskaffas. En folkbokföring, som medgåve så snabb uteslutning av en person från mantalsskrivning som enligt § 8 mom. 3 i förordningen utan att skyldighet förelåge för någon att efterforska personens vistelseort kunde knappast kallas effektiv. Möjlighet till ännu snabbare uteslutning förelåge i det fall, att en person efter att hava mantalsskrivits i en kommun kyrkligt utflyttade till en annan kommun men utan att uttaga flyttningsbetyg från sistberörda kommun före nästa mantalsskrivning bosatte sig i en tredje. Såsom icke bosatt i den kommun, där han kyrkoskrivits, kunde han nämligen icke där mantalsskrivas, och om han verkligen bleve mantalsskriven i den kommun, där han bosatt sig, vore under nuvarande förhållanden ganska ovisst. Slutligen rådde stor tveksamhet och ojämnhet i fråga om tillämpningen av kvarskrivningsregeln i § 8 mom. 3 mantalsskrivningsförordningen, och särskilt den omständigheten att utslag i mantalsskrivningsmål ofta ej kunde meddelas före nästa mantalsskrivning medförde betydande olägenheter.

Folkbokföringsfrågan vid 1934 års riksdag. Genom motioner inom vardera kammaren vid 1934 års riksdag bragtes folkbokföringsfrågan åter i erinran, denna gång närmast med avseende å mantalsskrivningen. Bevillningsutskot-

tet, till vilket motionerna hänvisades, hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av allsidig och förutsättningslös utredning i syfte att åstadkomma en förbättrad lagstiftning rörande mantalsskrivning och därmed sammanhängande frågor. Utskottet hänvisade till häradsskrivarföreningens ovannämnda framställning och uttalade särskilt önskemål om att bestämmelserna rörande rätt mantalsskrivningsort och om det processuella förfarandet i mantalsskrivningsmål samt frågorna om lämpliga åtgärder till förhindrande av att personer utelämnades vid mantalsskrivningen och om den bristande överensstämmelsen mellan mantalsskrivningen och kyrkobokföringen vid utredningen toges under övervägande. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan, och skrivelse till Konungen avläts den 20 april 1934.

Utredning inom finansdepartementet år 1934. Den närmaste följden av 1934 års riksdagsskrivelse blev, att i november samma år en sakkunnig tillkallades för att inom finansdepartementet biträda med undersökning, huruvida några detaljspörsmål beträffande själva mantalsskrivningsförfarandet lämpligen kunde upptagas utan avvaktan på en mera omfattande utredning. Ett resultat av den sakkunniges arbete blev, att bestämmelser utfärdades om s. k. särskilda tilläggsförteckningar vid mantalsskrivningarna. I övrigt gav utredningen icke stöd för antagandet, att man borde låta en allmän utredning föregås av partiella reformer.

1936 års uppbördskommitté. Nämnda allmänna utredning anförtroddes åt den s. k. 1936 års uppbördskommitté, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 februari 1936 tillkallades med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag rörande sättet för debitering, uppbörd och indrivning av utskylder samt folkbokföringens ordnande med mera.

Brister i den nuvarande folkbokföringen. I sitt den 31 oktober 1938 avgivna betänkande ägnar uppbördskommittén till en början frågan om vad som brister i den nuvarande folkbokföringen en utförlig redogörelse. Av anförda siffror, utvisande, att den *kyrkobokförda folkmängden* vid folkräkningarna under innevarande sekel med avsevärda ehuru minskande belopp överstigit såväl den *mantalsskrivna* som den på grundval av uppgifter om befolkningsrörelsen *framräknade* folkmängden, år 1935 med 4 280 respektive 5 987 personer, finner uppbördskommittén framgå, att vår nuvarande folkbokföring icke fungerar tillfredsställande. Till belysning av differensernas orsaker meddelar kommittén några erfarenheter från en eftergranskning av uppgiftsmaterialet till 1935 års allmänna folkräkning, vilken granskning, sedan nämnda material med vanliga metoder rättats, företagits under jämförelse med den partiella folkräkningens material och givit vid handen, bland annat, att i församlingsboksutdragen upptagits 459 personer, vilka bort utelämnas, därav 107 dubbelförda, 171 utflyttade, 56 avlidna och 125 obefintliga, samt utelämnats 398 personer, vilka bort upptagas. Kommittén meddelar även vissa detaljexempel på kyrkobokföringsfel, upptäckta

i samband med granskningen av folkräkningsmaterialet, av vilka må nämnas underlåten avregistrering av utflyttade personer, försummad överföring till bok över obefintliga, dubbelföringar, uppkomna i samband med omskrivning av församlingsbok, samt felaktigheter, begångna med avseende å flyttningsbetyg. Kommittén finner (sid. 260) antagligt, att differenserna bero på oupptäckta fel av liknande art, men påvisar (sid. 262) även andra möjliga orsaker. Vad särskilt angår överskottet av kyrkobokförd folkmängd över mantalsskriven, synes kommittén benägen (sid. 264) att i viss utsträckning tillskriva detta förelupen underlåtenhet att verkställa vederbörlig överföring till bok över obefintliga. Överskottet av kyrkobokförd folkmängd över framräknad är enligt de av kommittén framlagda tabellerna över åldersfördelningen för de fem yngsta årsklasserna förbytt i ett underskott, vilket i femårsklassen 10—15 år återhämtas genom ett särskilt kraftigt överskott. Härav drar kommittén den slutsatsen, att *födelser* i många fall ej anmälas inom vederbörlig tid. Vid folkräkningarna verkställes en *efterhandskontroll av uppgifterna om personer över 95 år*. Denna hade år 1935 till resultat att av hela antalet, 769, under 1936—1937 till bok över obefintliga överfördes 11. Analogivis antager uppbördskommittén, att i det ej särskilt kontrollerade antalet personer i åldrarna 90—95 år åtskilliga personer ingå, som rätteligen bort överföras till bok över obefintliga. Överskottet av kyrkobokförd folkmängd över framräknad i åldrarna över 90 år (vilket dock vid 1935 års folkräkning var förbytt i ett underskott) förmodas till någon del bero på försummelse att ur församlingsboken avföra avlidna personer. Under rubrik: *anmälning och bokföring av invandrare* påpekar uppbördskommittén å ena sidan svårigheterna att förverkliga den slutna kyrkobokföringens princip beträffande återinvandrare, vilkas tidigare kyrkobokföring i riket är för pastor okänd och ej av dem själva yppas, och å andra sidan svårigheterna vid en sådan persons kyrkobokföring, då hans senaste kyrkobokföringsort före utvandringen ej kan utrönas. I fråga om *utlänningars kyrkobokföring* vore effektiviteten god i Stockholm, tack vare samarbete med socialstyrelsens utlänningsbyrå, men sannolikt mindre i landsorten, där man på sina håll kunde spåra en viss obenägenhet hos prästerskapet att kyrkobokföra utlänningar. En anmärkningsvärd svaghet i kyrkobokföringssystemet i fråga om *bokföring av utvandrare* vore, att den som uttagit flyttningsbetyg till utlandet genast avfördes ur församlingsboken och således upphörde att vara här kyrkobokförd redan innan han lämnat landet. Den »*olagliga utvandringen*», d. v. s. den som ägde rum utan flyttningsbetyg, uppgick enligt av kommittén anförda siffror till sammanlagt 11 701 personer under åren 1901—1914. Under tioårsperioden 1927—1936 visade däremot den av prästerskapet redovisade utvandringen ett överskott över den från emigranthamnarna rapporterade, vilket överskott blev procentuellt alltmera framträdande, i den mån de absoluta emigrationssiffrorna minskades. Överskottet förmodades bero dels på att resan i många fall inställts, sedan flyttningsbetyg uttagits, dels ock på att flyttningsbetyg uttagits i efterhand för personer, som under tidigare år utvandrat utan sådant betyg. Rörande de *obefintliga* framlägger och disku-

terar uppbördskommittén ett omfattande siffermaterial, till större delen hämtat ur den officiella statistiken. De obefintligas antal (190 292 vid 1935 års slut) och de årliga siffrorna för överföring till (4 106 år 1935) och från (4 004 år 1935) boken över obefintliga kunde enligt kommittén med viss rätt tagas som värdemätare i fråga om folkbokföringens effektivitet. De senare årens relativt låga överföringssiffror förmodades, sedan emigrationen numera praktiskt taget upphört, giva en ungefärlig bild av den inrikes omflyttningens bidrag till obefintlighetsklientelets rekrytering. I anslutning till redogörelsen för en av kommittén företagen stickprovsundersökning, berörande omkring 900 efter viss metod uttagna obefintliga och utvisande bl. a., att av 69 personer, som under en femårsperiod avförts ur obefintlighetsböckerna, 46 personer uttagit flyttningsbetyg, därav 42 på eget initiativ och 4 efter anmaning av pastor, framhåller kommittén såsom anmärkningsvärt i vilken ringa utsträckning sådant initiativ av folkbokföringsmyndighet förekommer. Skulden härför vore till stor del kyrkobokföringsförordningens, då denna icke stadgade någon undersökningsplikt beträffande de obefintliga. I fråga om *anmälning och bokföring av inrikes omflyttning* påvisar kommittén med siffror ur den officiella statistiken, hurusom pastorsämbetenas årliga folkmängdsredogörelser efter sammanräkning för riket städse utvisa ett överskott (2 492 år 1930) av inflyttade över utflyttade, ehuru siffrorna bort bliva lika. Såsom tänkbara ehuru osäkra förklaringsgrunder anföres dels att i vissa fall personer, som överförts från bok över obefintliga, kommit att bliva medräknade bland de inflyttade, dels att försummelse i en del fall förelupit i fråga om inflyttningens avisering eller utflyttningens antecknande. Antagandet om sådan försummelse bestyrktes dock av pensionsstyrelsens erfarenheter i fråga om förekomsten av dubbelföringar i pensionsavgiftsförteckningarna, enligt företagen räkning i 1931 års förteckningar betydligt överstigande 5 000. Beträffande storleken av den inrikes omflyttning, som äger rum utan uttagande av flyttningsbetyg, hänvisar kommittén dels till de årliga överföringssiffrorna beträffande obefintliga, dels till antalet vid mantalsskrivning utfärdade förelägganden att avlämna flyttningsbetyg, vilket antal år 1934 utgjorde 16 441 i hela riket och 13 475 enbart i städerna. I detta sammanhang påtalar kommittén även frånvaron av skyldighet att anmäla flyttning inom församling.

De hittills omförmälda bristerna i kyrkobokföringen hava huvudsakligen haft avseende å redovisningen av befolkningen med hänsyn till antal och lokal fördelning. I fråga om redovisningen av *demografiska data* åberopar kommittén dels erfarenheter inom pensionsstyrelsen om talrik förekomst av felskrivningar i prästbevis rörande namn och födelsedata, dels en vid folkräkningen 1935/1936 upprättad granskningsstatistik, berörande sammanlagt 3 899 fall, i vilka av en eller annan anledning misstänkts, att felaktig anteckning förekomme i församlingsboksutdragen. De uppgifter, som i dessa fall kontrollerades, gällde i 1 708 fall födelseår, i 372 fall vigselår, i 232 fall år för äktenskaps upplösning, i 19 fall kön samt slutligen i 1 568 fall civilstånd. Därvid konstaterades, att felaktiga uppgifter förelågo om födelseår

i 796, om vigselår i 180, om år för äktenskaps upplösning i 81, om kön i 19 samt om civilstånd i 956 fall.

I fråga om kyrkobokföringen påtalar uppbördskommittén slutligen *bristen på verkligt effektiv kontroll* samt folkbokföringsmaterialets *svårtillgänglighet och bristande överskådlighet*. Med sistnämnda uttryck åsyftar uppbördskommittén icke egentligen, att kyrkoböckerna eller mantalslängderna skulle vara oöverskådligt uppställda eller förda, utan fastmera frånvaron av centrala upplysningskällor, varigenom bl. a. efterspaningen av restskyldiga för indrivning av deras utskylder bleve lidande till följd av den omgång och tidsutdräkt, som därav vållades.

Uppbördskommitténs kritik av *mantalsskrivningen* bygger i huvudsak på häradsskrivarföreningens ovan refererade framställning i 1934 års skrivelse, ehuru framställningen gjorts fylligare och på olika punkter belysts med siffror.

Uppbördskommitténs förslag. I sitt förslag till författning gör kommittén skillnad mellan *civil folkbokföring* och *kyrkobokföring;* den sistnämnda skulle bibehållas allenast som en registrering av kyrkliga förrättningar.

Den civila folkbokföringen indelades i *löpande folkbokföring, mantalsskrivning* och *folkräkning*.

Mantalsskrivningen och folkräkningen skulle handhavas av samma myndigheter som nu. Den löpande folkbokföringen skulle ombesörjas lokalt av folkregisterförare, regionalt av länsstyrelser och centralt av riksmyndigheten för folkbokföringen (statistiska centralbyrån). Pastor skulle i regel vara folkregisterförare och skulle i sådan egenskap såsom civil tjänsteman lyda under länsstyrelsen. I vissa större kommuner skulle dock efter Konungens förordnande denna befattning kunna uppdragas åt helt civil tjänsteman. Folkregisterförarens förvaltningsområde benämnes folkbokföringsdistrikt.

I förslaget eftersträvas en viss *centralisering* av folkbokföringen, i det att länsstyrelserna och riksmyndigheten skulle föra vissa centrala register och de förra i regel även skulle löpande deltaga i den lokala folkbokföringen genom att i varje ärende handlägga ett visst led i förfarandet.

Förslaget avskaffar församlings- och obefintlighetsböckerna men bibehåller övriga kyrkoböcker med undantag av inflyttnings- och konfirmationsböckerna inom den civila folkbokföringen under namn av födelse-, äktenskaps-, avgångs- samt död- och begravningsböcker. Dessa böcker skulle föfolkbokföringen upprättas ett stort antal *kortregister*. För varje person skulle även föra invandringsbok. Utöver dessa *fasta böcker* skulle för den löpande folkbokföringen upprättats ett stort antal *kortregister*. För varje person skulle finnas ett huvudkort, avsett att upptaga de anteckningar, som nu föras i församlingsbok. Huvudkortet skulle översändas: vid personens flyttning till annat distrikt till folkregisterföraren därstädes och, i händelse personen riksbokfördes (se nedan), utvandrade eller avlede, till riksmyndigheten. Huvudkorten bildade hos folkregisterförare kommunregister, motsvarande församlingsboken och fört efter personernas bostad, och register över obefintliga,

motsvarande obefintlighetsboken, samt hos riksmyndigheten riksbokföringsregister, ordnat efter personernas senaste folkbokföringsorter, riksregister över avlidna, ordnat årsvis efter dödsår och alfabetiskt inom varje årsgrupp, ävensom utvandringsregister, ordnat årsvis efter utvandringsår och alfabetiskt inom varje årsgrupp. Till dessa register skulle föras vissa hjälpkortregister. Hjälpkortet benämnes hos folkregisterförare alfabetskort och hos riksmyndigheten hänvisningskort. Av hjälpkort bildades hos envar av dessa myndigheter ingångsregister, avseende personer, vilkas huvudkort rekvirerats för att ingå i motsvarande kommunregister eller riksbokföringsregistret, samt ungdomsregister över sådana underåriga och alfabetsregister över sådana övriga personer, vilkas huvudkort inginge i kommunregistret eller riksbokföringsregistret, hos folkregisterförare dessutom avgångsregister över utflyttade, utvandrare, riksbokförda och avlidna samt hos riksmyndigheten avgångsregister över personer, vilka överförts från riksbokföringsregistret till kommunregister eller utvandringsregistret, dödregister över personer, vilka överförts från riksbokföringsregistret till riksregistret över avlidna, ävensom riksregister över obefintliga över personer, vilka upptagits i de lokala registren över obefintliga. I ungdomsregister ordnades korten i årsgrupper efter födelseår och i dödregister i årsgrupper efter dödsår samt inom varje årsgrupp ävensom i övriga register alfabetiskt. Av så kallade centralkort skulle hos länsstyrelserna bildas inflyttnings-, adress-, utflyttnings- och dödregister med de funktioner namnen angiva. De två först nämnda registren skulle föras alfabetiskt; de två sistnämnda skulle ordnas i årsgrupper efter utflyttnings- eller dödsår och inom varje årsgrupp alfabetiskt. Utöver nu nämnda register skulle hos riksmyndigheten föras vissa specialregister, benämnda utlänningsregister, identifieringsregister och register över utfärdade duplettkort.

För envar i riket folkbokförd person skulle finnas ett *födelsenummer,* bestående av födelseårets tal och ett till detta anslutet bråktal, i vars nämnare med en länsbokstav och ett nummer angåves *födelsehemorten,* d. v. s. moderns folkbokföringsort vid nedkomsten, och vars täljare utgjordes av födelsens löpande årsnummer i födelsehemortens födelsebok.

För varje folkbokföringsdistrikt skulle finnas en *folkbokföringsnämnd* med av kommunen valda ledamöter; på landet kunde dock kommunalnämnden vara folkbokföringsnämnd. Nämnden hade till åligganden bland andra att vaka över folkbokföringsförfattningarnas efterlevnad och att i folkbokföringsärenden företräda kommunen samt bevaka dess rätt. På landet skulle nämndens verksamhetsområde indelas i rotar, en för varje ledamot, vilken hade att med avseende å den honom underställda roten vara nämndens verkställande organ, att tillhandagå folkbokföringsmyndigheterna med upplysningar och allmänheten med utskrift av anmälningar med mera samt att biträda vid förskrivning och mantalsskrivning. Folkregisterförare skulle hava säte men ej stämma i nämnden.

De under 23 och 24 §§ i författningsförslaget härovan intagna bestämmelserna utgöra en överarbetning av uppbördskommitténs motsvarande bestämmelser om *rätt folkbokföringsort,* med vilka de alltjämt i huvudsak över-

ensstämma. Dock skulle enligt uppbördskommitténs förslag den, som icke vore bosatt å viss fastighet men ändå skulle vara folkbokförd i riket, *riksbokföras*. Riksbokföras skulle även den, som vid tre mantalsskrivningar i följd efter den, vid vilken han blivit upptagen i register över obefintliga, kvarstått i nämnda register utan att hans hemvist under tiden blivit känt. Till *register över obefintliga* skulle överföras den, som vid två mantalsskrivningar i följd befunnits icke bosatt å någon fastighet. *Flyttning* skulle anses hava skett, om någon från en fastighet till en annan överfört huvudparten av sina personliga tillhörigheter eller under sammanlagt 90 dygn av de sistförflutna fyra månaderna tillbringat sin dygnsvila å annan fastighet än den, å vilken han vore folkbokförd eller enligt senast avgiven flyttningsanmälan vistades eller förvarade sina personliga tillhörigheter.

I regel skulle *anmälningar* till folkbokföringen göras skriftligen. Anmälningssystemet utökades med skyldighet att anmäla jämväl *flyttning inom församling,* med skyldighet för arbetsgivare eller hyresvärd att till vederbörande utmätningsman anmäla *arbetsanställning eller upplåtelse av bostad* samt med skyldighet för *läkare,* som i enskild praktik utan biträde av barnmorska haft vård om kvinna vid förlossning, eller som behandlat avliden person under hans sista sjukdom eller efter dödsfallet besiktigat den döda kroppen, att om födelsen eller dödsfallet avgiva kontrollanmälan till vederbörande myndighet; kontrollanmälan angående födelse skulle av såväl barnmorska som läkare insändas till vederbörande länsstyrelse.

I fråga om den allmänna gången av *folkbokföringsförfarandet* i anmälningsfall gällde enligt förslaget, att anmälningen i regel skulle av folkregisterföraren översändas till länsstyrelsen i det egna länet, vilken hade att ombesörja anteckning i egna register, utskrift av nya kort i förekommande fall såväl för eget som för folkregisterförarens behov samt erforderliga rekvisitioner av huvudkort. Såsom exempel på det anförda må här redogöras för förfarandet i ett fall av *flyttning,* nämligen från en ort inom ett län till en ort inom annat län. Anmälan göres hos folkregisterföraren i inflyttningsorten. Denne översänder anmälningen till länsstyrelsen i det egna länet. Länsstyrelsen utskriver rekvisitionskort, centralkort och alfabetskort, tillställer folkregisterföraren i utflyttningsorten det förstnämnda och i inflyttningsorten det sistnämnda samt insätter centralkortet i sitt inflyttningsregister. Folkregisterföraren i inflyttningsorten insätter alfabetskortet i sitt ingångsregister. Folkregisterföraren i utflyttningsorten översänder huvudkortet till folkregisterföraren i inflyttningsorten och rekvisitionskortet till länsstyrelsen i det egna länet, sedan han först avskrivit huvudkortet i sin avgångsbok. Folkregisterföraren i inflyttningsorten inordnar huvudkortet i kommunregistret samt överflyttar det förut bekomna alfabetskortet till alfabetsregistret och gör anteckning om flyttningen i en särskild inflyttningslängd. Länsstyrelsen i utflyttningsorten överför den flyttandes centralkort till utflyttningsregistret och översänder rekvisitionskortet till länsstyrelsen i inflyttningsorten, som överför den flyttandes centralkort från inflyttnings- till adressregistret samt översänder rekvisitionskortet till pensionsstyrelsen som underrättelse om flyttningen.

Envar i riket folkbokförd svensk medborgare över 21 år skulle innehava ett av folkregisterförare för honom utfärdat *medborgarkort,* angivande personens kön, namn, yrke eller titel, födelsenummer, födelsetid, födelsehemort, civilstånd, folkbokföringsort vid tiden för kortets utfärdande samt om möjligt vissa signalement. Nytt kort skulle obligatoriskt utfärdas endast vid ändring i namn eller civilstånd. Medborgarkortet var tänkt som ett rent identitetsbevis och skulle sålunda, i motsats till de i tidigare förslag ifrågasatta kyrkoskrivningsböckerna, icke användas som hjälpmedel i folkbokföringen.

Riksmyndigheten skulle öva *tillsyn* över folkregisterförarnas verksamhet och centralt verka för den löpande folkbokföringens ändamålsenliga ordnande. Även länsstyrelserna skulle vaka över den löpande folkbokföringens ändamålsenliga ordnande och handhavande. Därigenom att länsstyrelsernas medverkan erfordrades i varje folkbokföringsärende såsom ett led i registreringsförfarandet blev den av länsstyrelserna utövade kontrollen kontinuerlig. Med avseende å länsstyrelsernas verksamhet i folkbokföringen — såväl den löpande som den periodiska: mantalsskrivningen — gällde enligt förslaget en konsekvent genomförd *officialprincip.* Länsstyrelsen kunde sålunda även utan anmälan besluta om en persons folkbokföring i ort inom länet.

Den väsentligaste nyheten i uppbördskommitténs förslag rörande *mantalsskrivningen* var att denna fastare än hittills anknutits till den löpande folkbokföringen. Envar skulle upptagas i mantalslängd för den kommun där han vid ingången av mantalsåret rätteligen borde vara upptagen i kommunregister. Personer, vilkas hemvist blivit okänt, skulle vid första mantalsskrivningen därefter upptagas efteråt i mantalslängden, vid andra, tredje och och fjärde mantalsskrivningarna redovisas i en särskild bilaga till längden samt först vid femte mantalsskrivningen helt utelämnas. Skriftliga mantalsuppgifter skulle avlämnas av alla, Konungen dock obetaget att medgiva undantag för vissa kommuner. Mantalsskrivningen skulle liksom nu förberedas genom förskrivning, vilken skulle förrättas av folkregisterföraren. Denne skulle därvid äga tillgång till mantalsuppgifterna. Vid förskrivningen skulle folkregisterföraren rätta och fullständiga ej blott sina egna register utan även en av mantalsskrivningsförrättaren upprättad stomme till mantalslängd. Fastighetsägare skulle vara skyldiga att vid förskrivningen muntligen eller skriftligen meddela de förändringar som ägt rum i förhållanden, varom uppgift skolat lämnas till mantalsskrivningen. I fråga om mantalsskrivningsförrättningen och de på denna följande åtgärderna för den slutliga mantalslängdens färdigställande vidtog förslaget ej några förändringar av större betydelse. Två tilläggsförteckningar skulle liksom nu avlämnas av folkregisterförarna. Den senast avgivna tilläggsförteckningen skulle upptaga flyttningar, vilka registrerats under tiden mellan årsskiftet och den 15 januari mantalsåret; sådan flyttning skulle i fråga om personernas rätta mantalsskrivningsort antagas hava i verkligheten ägt rum före årsskiftet, där omständigheterna ej föranledde till annat. Härigenom skulle arbetet med skriftväxlingen mantalsskrivningsförrättarna emellan minskas; skriftväxlingen skulle avslutas senast den 15 februari mantalsåret. Ett exemplar av den

färdiga mantalslängden skulle tillhandahållas länsstyrelsen, som hade att med ledning därav ordna och rätta sina register.

De *processuella bestämmelserna* i 154 och följande §§ i det nu framlagda förslaget utgöra en överarbetning av uppbördskommitténs motsvarande förslag. Beträffande vissa skiljaktigheter mellan förslagen hänvisas till redogörelsen nedan i kap 4 under VIII.

Beträffande den *lokala organisationen* för den löpande folkbokföringen anknöt uppbördskommittén till den nuvarande kommunala organisationen. De med befattningen som folkregisterförare förenade göromålen skulle ingå i prästerskapets tjänsteåligganden. Erforderligt biträde i arbetet skulle av församlingarna tillhandahållas genom kyrkobetjäningen eller särskilt anställd personal. Lokaler och arkivutrymmen skulle alltjämt tillhandahållas å pastorsexpeditioner och i kyrkoarkiv. Med hänsyn till statens stora intresse av en effektiv folkbokföring borde staten deltaga i *kostnaderna* för de föreslagna nya anordningarna hos de lokala folkbokföringsmyndigheterna. Kort och förvaringsskåp för de lokala registren skulle sålunda bekostas av statsmedel. Övriga kostnader för materiel, bl. a. blanketter till medborgarkort, samt eljest förekommande expenser skulle däremot bestridas kommunalt.

I fråga om *landsstatsorganisationen* uppställde kommittén tre alternativa förslag, av vilka det första avsåg uppbörds- och folkbokföringsreformens genomförande med minsta möjliga ändringar i det bestående och det tredje innebar en centralisering av häradsskrivarnas och deras biträdens nuvarande göromål till länsstyrelserna. Enligt det andra alternativet, vilket av kommittén förordades, skulle häradsskrivarna bibehållas som lokala tjänstemän ute i fögderierna, vilkas antal föreslogs utökat från nuvarande 119 till 130, med ungefär samma tjänsteåligganden som nu, dock med tillägg av en del allmänt administrativa göromål, som nu äro anförtrodda åt landsfiskalerna. Häradsskrivartjänsterna, för vilka juridisk examen borde uppställas som kompetensvillkor, skulle inordnas under det allmänna avlöningsreglementet med placering i 24—25 lönegraderna. Häradsskrivarnas biträden skulle statsanställas som ordinarie eller icke ordinarie kontorsbiträden. Inom länsstyrelserna skulle folkbokföringsärendena handhavas av en särskild folkbokföringsavdelning under landskontoret med länsassessorn som föredragande och en landskontorist i 17 lönegraden som närmaste föreståndare samt ett efter länens storlek växlande antal ordinarie och icke ordinarie kvinnliga biträden i 4 lönegraden. För tryckning av längder m. m. skulle länsstyrelsen jämväl utrustas med *adresseringsmaskiner och plåtregister* över befolkningen i länet. Det härmed förenade arbetet skulle anförtros åt en särskild tryckningsavdelning inom landskontoret med länsassessorn som chef och såsom övrig personal en ordinarie maskinoperatör i 7 lönegraden samt ett efter länens storlek växlande antal befattningshavare, såväl ordinarie som icke ordinarie, i 2 lönegraden såsom övrig maskinpersonal.

I fråga om organisationen för mantalsskrivningsarbetet i magistratsstäderna föreslog kommittén ingen ändring. Även dessa städer skulle emellertid få sina längder och stommar till längder av olika slag tryckta hos länssty-

relsernas tryckningsavdelningar. De skulle härför utgiva ersättning till statsverket med belopp, som efter länsstyrelsens förslag bestämdes av Kungl. Maj:t för varje år.

För Stockholm, Göteborg och Malmö skulle särskilda bestämmelser utfärdas. Dessa städer skulle hava egna tryckningsavdelningar.

Riksmyndighetens arbetsuppgifter skulle handläggas av en särskilt inrättad avdelning inom statistiska centralbyrån med en byråchef eller byrådirektör, den förre i 30 och den senare i 28 lönegraden, såsom föredragande samt en reseinspektör i 24, en amanuens i 18 och fyra kvinnliga skrivbiträden, därav ett icke ordinarie, i 4 lönegraden som övrig personal. Inspektören skulle erhålla anslag till resor under större delen av året.

I och för den *kyrkobokföring*, som enligt uppbördskommitténs förslag skulle äga rum vid sidan av den ovan beskrivna civila folkregistreringen, skulle pastor föra dopbok, konfirmationsbok, lysnings- och vigselbok samt jordfästningsbok. Vore pastor tillika folkregisterförare, skulle emellertid i församlingen föras allenast konfirmationsbok och de till de övriga böckerna hörande anteckningarna göras i motsvarande böcker för den civila folkbokföringen.

Yttranden över 1936 års uppbördskommittés betänkande. Över uppbördskommitténs utredning och förslag avgåvos efter remiss yttranden av ett flertal centrala ämbetsverk, länsstyrelserna, domkapitlen, ett antal pastorsämbeten, kronokassörer, häradsskrivare, lands- och stadsarkivarier, åtskilliga landsting, städer och landskommuner samt några sammanslutningar.

Brister i den nuvarande folkbokföringen. I denna del har den mest ingående granskningen ägnats uppbördskommitténs utredning i ett yttrande av *statistiska centralbyrån*. Inledningsvis gör centralbyrån skillnad mellan 1) brister av mera konstitutiv karaktär, 2) sådana brister som ha sin grund i att systemet icke motsvarar den moderna tidens krav samt 3) sådana brister, som kunna hänföras till bristande effektivitet i bokföringens handhavande. Därefter yttrar centralbyrån i huvudsak följande:

Kommitténs kritik synes kunna sammanfattas på följande sätt:

1. Anteckningarna för kyrkobokföringen föras i böcker med fasta blad, vilket föranleder olägenheter.

2. Samhället ställer alltmera ökade krav på folkbokföringen, såsom bland annat i angelägenheter som röra barnavård, fattigvård, familjesamhörighet, skatteväsende, arvsfrågor m. m. Det gällande bokföringssystemet infördes, då andra förhållanden voro rådande, och kan i sitt nuvarande skick icke tillfredsställa berättigade anspråk på att för myndigheter och enskilda erforderliga uppgifter snabbt, lätt och utan omgång ställas till förfogande.

3. Kommittén anser sig på grundval av en del sammanställningar, huvudsakligen av statistisk art, kunna konstatera, att de bokförda uppgifterna i många avseenden äro felaktiga på grund av förbiseenden från prästernas sida, oberoende av bristerna i själva bokföringssystemet.

Man synes utan tvekan kunna tillerkänna den största bärkraften hos de skäl, som avses i moment 2, och åtskilliga av de av kommittén föreslagna åtgärderna böra ses mot bakgrunden av där påtalade förhållanden. Det är obestridligt, att folkbokföringen i sin nuvarande form kan lastas för svårtillgänglighet och bristande överskådlig-

het, och att i denna del reformer av ena eller andra slaget äro erforderliga. Att de i moment 1 berörda omständigheterna till en viss grad skapa förutsättningar för uppkomsten av felaktigheter i kyrkobokföringen, lärer icke heller kunna bestridas, men man kan ifrågasätta, om icke ett avhjälpande av dessa brister kan ske inom det nuvarande systemets ram, genom en effektivare övervakning och ett bättre utnyttjande av mantalsskrivningen såsom tillrättaläggande instrument. Samma kan sägas gälla beträffande de omständigheter, som beröras i moment 3. Tager man hänsyn till folkbokföringens betydande omfattning (det rör sig om en befolkning på närmare $6^1/_3$ miljoner, cirka 55 000 äktenskap, 90 000 födda, 75 000 döda och 600 000 mellan olika församlingar flyttande årligen samt dessutom tillståndsändringar av annat slag, som oupphörligen inträffa) torde i stort sett få anses gälla, att prästerskapet handhaft sina bokföringsuppgifter på ett tillfredsställande sätt. Ett ytterligare nedbringande av den felfrekvens som förekommer är dock en angelägenhet, åt vilken den största uppmärksamhet bör ägnas.

Beträffande de av kommittén gjorda jämförelserna mellan kyrkobokförd och mantalsskriven folkmängd, kyrkobokförd och framräknad folkmängd, anmälning och bokföring av födelser, in- och utvandring, obefintliga och inrikes omflyttning m. m. framhöll statistiska centralbyrån de begränsade möjligheter, som förefunnes att genom statistiska jämförelser av denna art komma till resultat, som kunde anses ådagalägga fel i folkbokföringen och tillade:

Detta sammanhänger med flera omständigheter, såsom bland annat att vid jämförelse mellan två folkmängdssiffror, vilka visserligen formellt avse samma tidpunkt men hämtas ur olika material, man alltid har att räkna med en viss skillnad. Till stor del beror denna skillnad på att vid tidpunkten för uppgifternas avskrivande och insändande till den sammanräknande myndigheten, vilket i allmänhet måste ske tämligen snart efter räkningstidpunkten, tillståndsändringarna inom befolkningsmassan icke i registreringsavseende hunnit att framföras lika långt i det ena materialet som i det andra. Efter hand som registreringen fortskrider erhålles en bättre överensstämmelse, och skiljaktigheterna i bokföringen komma ofta endast att bestå under någon kortare tid. Klart är, att om en mycket stor skillnad kan iakttagas mellan tvenne på så sätt erhållna folkmängdssiffror, detta måste betraktas såsom ett symptom på att systemet icke fungerar tillfredsställande. Då emellertid, såsom numera är fallet, skillnaden är mycket liten, får detta snarare anses utgöra ett indicium på det motsatta förhållandet eller i varje fall, att omdömet härom måste anstå, tills vid en prövning av individualfallen säker uppgift kunnat vinnas, om skillnaden beror på felaktigheter i bokföringen eller kan tillskrivas sådana orsaker som nyss omnämnda eller andra själva bokföringen ovidkommande omständigheter, såsom mindre felsummeringar i ena eller andra materialet o. dyl.

Såsom exempel i detta avseende kunde tjäna de av uppbördskommittén publicerade siffrorna för *skillnaden mellan den mantalsskrivna och den kyrkobokförda folkmängden.* Av dessa siffror framginge att skillnaden kunnat nedbringas från 6,02 promille av hela folkmängden år 1910 till 0,68 promille år 1935. Folkbokföringsfelens andel i denna skillnad kunde endast utrönas genom individuell prövning från fall till fall. Denna presumtiva andel torde böra tillerkännas mindre betydelse, medan sådana själva bokföringen ovidkommande faktorer, som äga samband med tidpunkten för det statistiska materialets insändande samt det förhållandet — vilket även hade påpekats av uppbördskommittén — att kyrkobokföringsorten och mantalsskrivnings-

orten icke ens legalt alltid sammanfalla, varit av utslagsgivande natur. Därmed vore dock icke sagt att de faktiska bokföringsfel, som kommittén i detta sammanhang kunnat påvisa, om ock ringa till antalet och av underordnad betydelse ur statistisk synpunkt, icke vore ur bokföringssynpunkt förknippade med olägenheter. Det kunde emellertid ej anses ådagalagt, att felfrekvensen överskrede den marginal man i ett fall som detta hade att räkna med. Liknande synpunkter kunde anläggas på jämförelsen mellan *den vid folkräkningen iakttagna folkmängden och den på grundval av den årliga statistikens uppgifter framräknade folkmängden.*

Gentemot vad kommittén anfört angående *anmälning och bokföring av invandrare, utlänningars kyrkobokföring, anmälning och bokföring av utvandrare och olovlig utvandring* syntes någon egentlig invändning icke kunna göras. Icke heller kommitténs framställning angående de *obefintliga* lämnade rum för någon mera väsentlig erinran. Den stora kontingenten obefintliga utgjorde otvivelaktigt en av folkbokföringssystemets avigsidor. Det kunde visserligen ifrågasättas, om icke frågan i den allmänna diskussionen fått en något förstorad plats särskilt med hänsyn till det även av kommittén påpekade förhållandet att det i de obefintligas antal inginge ett betydande antal personer, som numera existerade endast på papperet. Självfallet kunde ej heller i något folkbokföringssystem de obefintliga helt undkommas, eftersom man alltid måste räkna med att en del personer komme att undandraga sig ordnad folkbokföring. Det kunde emellertid icke förnekas, att man kunde hysa berättigade farhågor för att den hittillsvarande redovisningen av de obefintliga ävenledes i sig inneslöte ett icke obetydligt antal i ena eller andra avseendet dubbelförda personer och oegentligheter av annat slag. Det ville nämligen förefalla, som om reglerna för avförandet av obefintliga mången gång icke tillämpades med tillräcklig noggrannhet och omsorg. Likaså funne sig centralbyrån kunna helt instämma i den av kommittén påtalade bristen i kyrkobokföringsförordningen, att föreskrifter om undersökningsplikt rörande en gång överförda personer helt saknades. Det vore därför en angelägenhet av största vikt att nedbringa de obefintligas antal och att äga tillgång till ett centralregister över de obefintliga, med vars hjälp deras återförande till ordnad bokföring kunde underlättas och komma till stånd utan omständliga undersökningar.

Vidkommande *den inrikes omflyttningen* framhöll statistiska centralbyrån att den av uppbördskommittén påpekade bristen i överensstämmelse mellan årliga antalet registrerade utflyttade icke utgjorde något säkert bevis för bristfälligheter i kyrkobokföringen.

Beträffande vad uppbördskommittén anfört rörande brister *i kyrkobokföringens redovisning av demografiska data* påpekade statistiska centralbyrån till en början, att det i ett verk av kyrkobokföringens omfattning, med den stora mängden av anmälningar från myndigheter och enskilda rörande olika tillståndsändringar, vore omöjligt att undvika att fel insmyga sig. Som en omständighet ägnad att bidraga till uppkomsten av dylika fel borde man säkerligen i likhet med kommittén räkna att omskrivning av uppgifterna av

olika anledningar ofta måste ske. Å andra sidan torde dock en del av felen upptäckas vid olika tillfällen såsom vid betygs utfärdande, vid mantalsskrivning eller annan granskning av kyrkoböckerna. Ofta kunde emellertid själva sakförhållandet, att fel förelåge, fastställas först efter mycket grundliga efterforskningar, vilka i sämsta fall måste utsträckas till att omfatta de urkunder, där anteckningarna ursprungligen blivit gjorda. Detta anfördes som belysning av svårigheterna att statistiskt komma till klarhet om felaktigheternas antal och förekomst. Statistiska centralbyrån komme i sin ämbetsutövning icke i direkt beröring med själva folkbokföringsurkunderna utan vore hänvisad till utdrag ur dessa. Förekomsten av felaktigheter i utdragen behövde icke innebära att felaktigheterna vore att återfinna även i urkunderna. Enligt centralbyråns erfarenhet vore såsom regel felaktigheterna begränsade till utdragen, ehuru i andra fall sannolika skäl talat för deras förekomst även i urkunderna, medan åter i ytterligare andra fall frågan helt undandragit sig säkert bedömande. Man kunde därför icke taga antalet i utdragen förekommande uppgifter, som givit anledning till anmärkning, som mätare på folkbokföringsurkundernas tillförlitlighet. Från denna synpunkt borde även de av uppbördskommittén anförda siffrorna i förevarande hänseende bedömas. Centralbyrån tillade emellertid:

Med beaktande av den begränsning i deras räckvidd, som inställer sig vid behandlingen av den föreliggande specialfrågan, äro de förtjänta att uppmärksammas ur synpunkten, huru lätt divergerande uppgifter om till synes så enkla data som födelseår, civilstånd m. m. kunna uppkomma, då uppgiftslämnarna äro olika, såsom myndigheter av skilda slag, enskilda personer etc. För att belysa anmärkningsfrekvensen beträffande de årliga kyrkoboksutdragen, som sålunda icke får jämställas med påvisade felaktigheter i kyrkoböckerna, kan anföras, att i fråga om 1935 års födelse-, vigsel- och dödboksutdrag respektive 4 430, 2 400 (efter avdrag för yrkesuppgifterna) och 3 280 anmärkningar framställdes, upptagande respektive 5,0, 4,7 och 4,5 % av antalet inskrivningar i motsvarande utdrag. I dessa frågor hänvisas även till del IV av särskilda folkräkningen 1935/1936.

I fråga om *kontrollens bristfällighet och behovet av effektivare övervakning* av folkbokföringsarbetet funne sig centralbyrån beredd att instämma med kommittén.

Beträffande vad uppbördskommittén anfört om systemets *svårtillgänglighet och bristande överskådlighet* anförde statistiska centralbyrån:

Vad kommittén i dessa avseenden anför, är centralbyrån beredd att instämma i, och det framstår bland annat som ett allvarligt missförhållande, att till följd av frånvaron av centrala register de krav på ett snabbt och säkert identifieringsförfarande, som genom samhällslivets allt raskare utveckling anmäla sig med växande styrka, icke äro möjliga att tillgodose. Enligt centralbyråns förmenande är denna sida av folkbokföringssystemet måhända den, som främst tarvar ett ingripande till ernående av förbättrade förhållanden.

Vad beträffar mantalsskrivningen hade statistiska centralbyrån ej något att invända mot kommitténs uttalanden i fråga om den starka stegringen i antalet mantalsskrivningsmål eller i fråga om brister i de materiella reglerna för mantalsskrivningen samt ej heller i fråga om de olägenheter, som vore förknippade med den ringa omfattning i vilka skriftliga mantalsuppgifter avlämnades.

Slutligen yttrade statistiska centralbyrån sammanfattningsvis:

Folkbokföringen kunde i sitt nuvarande skick icke tillfredsställa de anspråk, som genom samhällslivets allt raskare utveckling måste ställas på densamma. Därvid framstode såsom den kännbaraste bristen, att de individualuppgifter, som i olika angelägenheter voro erforderliga att inhämta, ofta icke kunde erhållas utan tidsödande efterforskningar. Frånvaron av verklig kontroll över folkbokföringen, svårigheten att få nödig överblick över personer, som undandrogo sig dylik bokföring (obefintliga), samt mantalsskrivningens bristande effektivitet voro vidare olägenheter, som voro förknippade med det nuvarande systemet. I fråga om sådana brister, som hänförde sig till de bokförda uppgifternas tillförlitlighet m. m. (felaktigheter, ofullständigheter, dubbelföringar o. dyl.), hade centralbyrån från sin erfarenhet visserligen kunnat konstatera förekomsten av dylika fel men icke funnit dessa innebära något anmärkningsvärt överskridande av vad man i ett verk av kyrkobokföringens omfattning syntes böra räkna med. Kommitténs uttalanden i dessa avseenden föranledde centralbyrån att framhålla, att konstaterandet av fel i folkbokföringen ofta kunde vara en svårbedömbar fråga, som man knappast på statistisk väg utan individualprövning kunde komma till rätta med.

Det *allmänna omdömet* om de påtalade bristernas förekomst och betydelse är synnerligen skiftande. Endast i ett mindre antal yttranden, avgivna av några pastorsämbeten och kommuner hävdas dock, att den nuvarande ordningen vore fullt tillfredsställande, och att något behov av en reform icke vore för handen. I det övervägande antalet yttranden vitsordas däremot att brister finnas, men i fråga om uppskattningen av deras betydelse äro alla nyanser företrädda från det rena bagatelliserandet till omdömet, att trängande behov av en genomgripande reform föreligger. Bland dem som företräda en dylik mera radikal ståndpunkt må nämnas länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus och Västernorrlands län, några pastorsämbeten, pensionsstyrelsen, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, socialstyrelsen samt i viss mån även chefen för försvarsstaben. Åsikten att bristerna, ehuru faktiska, dock av uppbördskommittén överskattats till sin betydelse, synes vara den allmännast omfattade och företrädes av bland andra kammarkollegiet, kammarrätten, statskontoret, riksarkivet, överståthållarämbetet samt ett flertal länsstyrelser, domkapitel och pastorsämbeten. Länsstyrelsen i Kalmar län anser de påtalade bristerna bero mindre på systemet än på sättet för dess handhavande, och länsstyrelsen i Gävleborgs län yttrar: »Folkbokföringens bristfällighet är mera skenbar än verklig.» — I fråga om de botemedel, som böra tillgripas äro riksräkenskapsverket, kammarkollegiet, kammarrätten, riksarkivet, länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Värmlands, Örebro, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län, i allmänhet domkapitlen och pastorsämbetena, ett antal församlingar och kommuner, allmänna svenska prästföreningen, Sveriges häradsskrivarförening samt ytterligare några sammanslutningar av den åsikten, att erforderliga förbättringar kunna åvägabringas genom en *reform inom den nuvarande ordningens ram*, medan behovet av en *mera djupgående reform* synes vara vitsordat eller förutsatt i de utlåtanden som avgivits av, bland andra, chefen för försvarsstaben, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, socialstyrelsen, överståthållar-

ämbetet och länsstyrelserna i Stockholms, Hallands och Västernorrlands samt möjligen även Malmöhus och Västerbottens län.

Den av kommittén använda undersökningsmetoden kritiseras i åtskilliga yttranden på enahanda grunder som de av statistiska centralbyrån anförda. Luleå domkapitel synes förmoda, att den av olikheter i författningarna, meningsskiljaktigheter mellan pastorsämbetena och mantalsskrivningsförrättarna samt dröjsmål med att avlämna flyttningsbetyg i församling, där den flyttade blivit mantalsskriven innan hans kyrkobokföring ändrats, med flera dylika förhållanden oundgängligen uppkommande differensen mellan kyrkobokförd och mantalsskriven folkmängd uppgår till ungefär den av uppbördskommittén i sådant hänseende angivna siffran, och finner därför i denna siffra ett bevis för kyrkobokföringens stora tillförlitlighet.

I fråga om de *obefintliga* synes den allmänna meningen vara, att dessas betydelse överskattats av uppbördskommittén. Luleå domkapitel framhåller dessutom den avsevärda nedgången i överföringssiffrorna alltsedan 1915. Å andra sidan betonar rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap frågans betydelse i samband med en konsumtionsreglering vid krig eller kris. Såsom orsaker till rekryteringen av detta klientel nämnas av en del pastorsämbeten och häradsskrivare, förutom den olagliga utvandringen, socialvårdslagstiftningens bestämmelser om hemortsrätt, vilka vore ägnade att i kommunerna minska intresset för de obefintligas efterspaning. Såsom botemedel rekommenderas bestämmelser om avregistrering av dem som fyllt 100 år, dödförklaring, straffpåföljder och social hjälpverksamhet. I fråga om *den inrikes omflyttningens* bidrag till rekryteringen av förevarande klientel betonas i yttranden av präster och mantalsskrivningsförrättare allmänhetens försumlighet och ohåga att fullgöra anmälningsskyldighet.

Åtskilliga präster vitsorda, att användning av *böcker med fasta blad* i kyrkobokföringen medför arbetsökning och felrisker, särskilt i samband med omskrivningen av församlingsboken. Ett pastorsämbete uppger som sin erfarenhet att 90 % av alla fel uppkomma på detta sätt. Samtidigt betygas dock, att de fel som uppkomma på dylikt sätt i regel snabbt upptäckas och rättas. Såsom botemedel föreslås införande av ovillkorlig kollationeringsskyldighet. Större betydelse som felkälla har enligt Linköpings domkapitel den upprepade omskrivningen av namn vid flyttningsbetygens utfärdande och inskrivning; det flyttande huvudkortet vore ur denna synpunkt en förtjänst hos förslaget.

I anslutning till vad uppbördskommittén anfört om den nuvarande folkbokföringens *bristande överskådlighet och tillgänglighet* erinrar chefen för marinen om de ökade arbetsuppgifter, som komma att åvila folkbokföringen, då landets icke värnpliktiga invånare i större eller mindre omfattning komma att åläggas tjänsteplikt vid inträffat undantagstillstånd, särskilt vid krig, samt uttalar, att de i samband härmed behövliga uppgifterna blott torde kunna åstadkommas genom en förbättrad civilbokföring. Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap utvecklar närmare i sitt utlåtande vad som i sådant hänseende bör krävas av folkbokföringen:

Otvivelaktigt vore, att de försvarsberedskapsarbeten, som behöva utföras i fråga om arbetskraftens utnyttjande, skulle i hög grad gagnas, därest möjlighet funnes att på bekvämt sätt erhålla utdrag och sammanställningar ur förefintliga folkregister och såmedelst vinna närmare kännedom om personalförhållandena inom särskilt viktiga arbetsområden. Likaledes skulle det vara av värde att kunna på grundval av folkbokföringen verkställa tillförlitliga beräkningar av särskilda konsumentmassor inom olika delområden av riket eller olika yrkesgrupper till ledning vid utformandet av regleringsplaner på folkförsörjningsområdet. Såsom de vid den löpande folkbokföringen nu förda urkunderna (d. v. s. församlingsböcker och mantalslängder) vore beskaffade, måste sammanställningar och beräkningar av ovan angivet slag i stort sett grunda sig på den officiella befolkningsstatistiken, särskilt folkräkningarna. Dessa lämnade emellertid i många fall ej tillräckligt detaljerade uppgifter för här ifrågavarande ändamål och deras resultat vore, då de framkomme, till följd av den långa tid bearbetningen krävde, dessutom flera år gamla. Viktigare än vad nu framhållits vore emellertid, att de krav kunde tillgodoses, vilka under krigs- eller kristid skäligen borde ställas på folkbokföringen i samband med verksamheten för arbetsmarknadens och folkförsörjningens ändamålsenliga ordnande. Vad som då framför allt komme att behövas torde vara dels att för arbetsmarknadens reglering snabbt erhålla tillförlitliga personaluppgifter för särskilda yrkeskategorier och områden av riket, dels att för konsumtionsregleringsändamål erhålla underlag för upprättande av behövliga förteckningar över konsumenter och hushåll. Uppenbart vore, att folkbokföringen i sitt nuvarande skick under här avsedda tidsförhållanden endast högst ofullständigt kunde fylla berättigade anspråk i ovan angivna hänseenden. Bland de brister, som ur dessa synpunkter vidlådde densamma, kunde nämnas, att materialet på grund av sin svårtillgänglighet och ohanterlighet vore föga lämpat att utnyttjas för nu ifrågavarande syfte. För att kunna under krig på ett rationellt sätt tillvaratagа den efter värnpliktsinkallelserna kvarvarande civila arbetskraften, särskilt i fråga om krigsmaterielindustrien och jordbruket, syntes det ofrånkomligt att på ett tidigt stadium upplägga register, upptagande medborgarna efter yrken, anställning m. m. (yrkesregister). Att på grund av nuvarande folkbokföringsurkunder verkställa detta måste vara förenat med stor tidsutdräkt, emedan dessa urkunder utgjordes av böcker eller längder, vilket omöjliggjorde en uppdelning av arbetet på ett flertal händer. De viktigaste fördelarna med det föreslagna nya systemet ur dessa synpunkter vore, att urkunderna skulle föras enligt kortsystem samt att länsstyrelserna skulle dels föra särskilda register över länets befolkning, dels i anslutning till dessa register utrustas med maskinella hjälpmedel för tryckning av namn, adresser m. fl. uppgifter beträffande de i registren upptagna personerna. Denna möjlighet att för folkbokföringen utnyttja arbetsbesparande maskiner syntes i och för sig ur de synpunkter rikskommissionen hade att företräda utgöra ett starkt skäl för förslagets genomförande.

Liknande synpunkter framföras även, ehuru mindre utförligt, i yttranden av ett par länsstyrelser.

Bland bristerna i den nuvarande folkbokföringen nämner rikskommissionen jämväl, att folkbokföringsmaterialet i många fall vore ganska otillförlitligt med hänsyn till *angivandet av yrke och sysselsättning,* således de grundläggande uppgifterna för bedömande av arbetskraftens användbarhet. Med hänsyn härtill torde ett användbart yrkesregister under nuvarande förhållanden knappast kunna åstadkommas annat än i samband med infordrandet av särskilda yrkesuppgifter från medborgarna. I detta hänseende kunde den fastare anknytningen av mantalsskrivningen till den löpande folkbokföringen bliva av betydelse. Även de föreslagna bestämmelserna om anställnings-

anmälan kunde antagligen bliva av värde. — Behovet av en förbättrad yrkesredovisning har även framhållits från militärt håll.

Att behov av en *starkare kontroll* över folkbokföringsarbetet föreligger bestrides i allmänhet icke. Tvärtom framhålles i yttranden av riksarkivet, allmänna svenska prästföreningen och ett antal pastorsämbeten införandet av en ordnad inspektionsverksamhet såsom en av de reformer, vilka med fördel skulle kunna genomföras inom det nuvarande systemets ram. Dessutom påyrkas från skilda håll en *förbättrad prästutbildning* med avseende å kyrkobokföringen. För de präster, som redan kommit ut i tjänst, skulle det, enligt vad riksarkivet förmodar, vara nyttigt, om tid efter annan särskilda *konferenser* anordnades, vid vilka — under utbyte av erfarenheter och synpunkter mellan präster, arkivtjänstemän, representanter för domkapitel och tjänstemän i statistiska centralbyrån — insikterna på dessa områden kunde vidmakthållas och förkovras. Sveriges häradsskrivarförening finner det påfallande, hur ringa uppmärksamhet kommittén ägnat åt den kontroll, som redan verkställes och med en förbättrad lagstiftning ännu mera skulle kunna verkställas i samband med mantalsskrivningen.

Behovet av en *förbättrad mantalsskrivning* vitsordas i allmänhet i de yttranden, vari denna fråga beröres.

Uppbördskommitténs förslag. I det övervägande antalet yttranden över uppbördskommitténs förslag avstyrktes, att förslaget lades till grund för lagstiftning i ämnet. Mot förslaget anmärktes, att det vore alltför invecklat, omständligt och kostsamt, att det föranledde högst avsevärt dubbelarbete med bokföringen, samt att stora risker förelåge för att det i tillämpningen icke komme att motsvara de krav på säkerhet och effektivitet, vilka uppställts som grundläggande önskemål.

Länsstyrelsen i Stockholms län ansåg det som en fördel, att bestämmelserna om löpande registrering och mantalsskrivning sammanförts i *en författning,* medan från vissa andra håll framhölls såsom önskvärt, att de bestämmelser, som berörde allmänheten och dess åligganden, utbrutits i en särskild författning, och att de övriga stadgandena sammanförts i en instruktion.

Principiell anslutning till tanken, att åtskillnad borde göras mellan *civil och kyrklig folkbokföring,* uttalas av länsstyrelsen i Västmanlands län och torde även kunna utläsas av de yttranden, som avgivits av socialstyrelsen, överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Malmöhus län. Andra myndigheter anse, att en sådan åtskillnad kan behöva göras under vissa förutsättningar. Statistiska centralbyrån finner sålunda den av uppbördskommittén gjorda åtskillnaden i detta hänseende vara en naturlig konsekvens av den genomförda centraliseringen, vilken dock av ämbetsverket kritiseras. Länsstyrelserna i Gävleborgs och Västernorrlands län ifrågasätta lämpligheten av att anförtro en folkbokföring enligt kortsystem åt prästerskapet. De kyrkliga myndigheterna synas vara ense om att folkbokföringen helst bör bibehållas hos prästerskapet. Om dess handhavande skulle bliva alltför betungande ur arbetssynpunkt eller undergräva prästens ställning som kyrkans tjänare, an-

ses dock, att prästerna böra befrias därifrån. Ur sistnämnda synpunkt kritiseras ganska allmänt av såväl kyrkliga som civila myndigheter kommitténs förslag, att prästerna såsom folkregisterförare skulle lyda under civila myndigheter. Kammarrätten finner den härigenom uppkommande dualismen i prästernas ställning ägnad att leda till konflikter. I fråga om den av kommittén gjorda åtskillnaden mellan civil och kyrklig bokföring uttalar kammarrätten, att det vore en principiell brist, att systemets enhetlighet ej uppehållits. Folkbokföringen skulle väl i regel förbliva en den kyrkliga kommunens angelägenhet men skulle under vissa betingelser kunna övertagas av den borgerliga kommunen. Denna oregelbundenhet kunde draga med sig förväxlingar och andra praktiska olägenheter för såväl allmänheten som de korresponderande folkbokföringsorganen, lokala som centrala. Uppsala domkapitel finner att tillräckliga skäl ej anförts för den gjorda åtskillnaden och påpekar, att i en församling, där pastor såsom folkregisterförare ersatts av civil myndighet, kyrkobokföraren komme att sakna tillgång till församlingsbok och vissa andra böcker, som pastor i sin nämnda egenskap fört men måst lämna ifrån sig till den civile registerföraren. Linköpings domkapitel framhåller, att allmänheten i orter, där folkbokföringen på föreslaget sätt vore delad, vid begäran hos pastor om dop, konfirmation, lysning eller jordfästning måste förete intyg från den civile registerföraren och sålunda i varje dylikt fall måste besväras med besök vid två tjänsteställen. Visby domkapitel hävdar, att staten, så länge den nyttjar kyrkan som organ för sin andliga omvårdnad om folket, måste genom folkregistrering hålla prästerna underrättade om vilka personer de av staten åläggas att ansvara för. Domkapitlet synes förmena, att prästerna, även om en civil folkbokföring infördes, icke kunde för församlingsvården undvara en kyrkobokföring av ungefärligen samma omfattning som hittills, och kommer därför till den slutsatsen, att ett särskiljande av den civila och den kyrkliga bokföringen skulle medföra ett onödigt dubbelarbete. Socialstyrelsen och överståthållarämbetet, vilka synas förorda ett åtskiljande av den civila och den kyrkliga bokföringen, anse dock, att folkbokföringens lokala handhavande fortfarande bör anförtros åt prästerna. Överståthållarämbetet framhåller, att inrättandet av uteslutande civila folkregisterförare, vilka med nödvändighet måste erhålla rätt så stora distrikt, skulle medföra omgång och besvär särskilt för lantbefolkningen. Däremot uttalar sig länsstyrelsen i Malmöhus län för att det toges under övervägande, huruvida icke den civila folkbokföringen borde överlåtas åt polismyndigheten, och länsstyrelsen i Västmanlands län förordar, under förutsättning av att antalet fögderier ökades, att den lokala civilbokföringen anförtroddes åt häradsskrivarna. Några kommuner hava framkastat tanken, huruvida icke den lokala folkbokföringen kunde anförtros åt kommunala förtroende- eller tjänstemän. Statistiska centralbyrån gillar, att kommittén velat lägga den lokala civilregistreringen i prästerskapets händer; detta sakförhållande ändrades icke av att kommittén, såsom det ville förefalla på goda grunder, förutsatt ett avsteg från denna regel beträffande de större städerna.

Socialstyrelsen, statistiska centralbyrån, åtskilliga länsstyrelser samt Sveriges häradsskrivarförening uttala sin tillfredsställelse över att *mantalsskrivningen bibehållits som särskild förrättning;* länsstyrelserna i Gotlands och Skaraborgs län beteckna däremot detta såsom en anmärkningsvärd svaghet i förslaget. Socialstyrelsen och länsstyrelsen i Stockholms län uttala, att ett avgörande skäl anförts genom hänvisning till de rättsverkningar, som äro anknutna till mantalsskrivningen, varjämte socialstyrelsen uppmärksammat mantalsskrivningens betydelse för inhämtande av statistiskt material. I åtskilliga yttranden understrykes mantalsskrivningens betydelse för kontrollen å den löpande folkbokföringen. Länsstyrelserna i Gotlands och Skaraborgs län yttra däremot, att folkbokföringssystemet borde vara så anordnat, att dylik kontroll bleve obehövlig.

Socialstyrelsen finner den *centraliseringsprincip,* som i förslaget kommit till uttryck, riktig och bärande; en förbättring av folkbokföringens effektivitet och användbarhet för samhällets syften torde på sådan väg kunna ernås och det moderna samhällets anpassning för sina sociala uppgifter underlättas. Styrelsen ifrågasätter dock, om icke en centralisering till riksmyndigheten med förbigående av länsstyrelserna varit en mera konsekvent tillämpning av principen och mindre kostnadskrävande. Även statistiska centralbyrån ansluter sig i princip till centraliseringstanken. Tvekan om behövligheten av centrala register kunde icke råda; särskilt borde sådana folkbokföringsangelägenheter, som icke hade en utpräglat lokal förankring, centraliseras och förvaltas av en riksmyndighet. Länsstyrelsernas register torde dock böra inskränkas till att omfatta de allra nödvändigaste identifieringsdata, så att deras egentliga uppgift bleve att tjäna som uppslagsregister med hänvisning till de lokala register, ur vilka de fullständiga uppgifterna kunde hämtas. — Betydelsen av den centrala registreringen hos länsstyrelserna vitsordas av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och länsstyrelsen i Västerbottens län, särskilt ur beredskapssynpunkt, pensionsstyrelsen samt länsstyrelserna i Västmanlands, Jönköpings och Stockholms län. Länsstyrelserna i Södermanlands, Blekinge och Älvsborgs län samt domkapitlen i Skara, Härnösand och Visby anse, att centrala adressregister borde kunna upprättas hos länsstyrelserna utan att dessa behövde deltaga i det löpande folkbokföringsarbetet. I fråga om berörda centrala adressregister yttrar sistnämnda domkapitel: »Denna utbyggnad och komplettering av folkbokföringsapparaten synes domkapitlet vara nyttig och värdefull. Den kommunicering, som nuvarande pastorsämbeten ha med olika civila ämbetsverk bestyrker möjligheten av intimt samarbete med dessa utan att ett underordnande under något av dem därav betingas.» Domkapitlet i Härnösand anför: »Säkerligen torde ett sådant register kunna förses med aktuella uppgifter om förändringar i befolkningsläget genom utdrag kvartalsvis eller oftare ur respektive kyrkoböcker.» Skara domkapitel framför följande förslag: »Om flyttnings- och adressanmälningar från pastorsämbetena året runt till exempel för varje vecka dit» (d. v. s. till länsstyrelsen) »insändes, skulle mantalslängden och uppbördslängdens adressuppgifter i mån av

behov ständigt kunna förnyas i överensstämmelse med de faktiska förhållandena.» Linköpings domkapitel framlägger ett förslag till en förenklad folkbokföringsreform med bibehållen församlingsbok men med införande av medborgarkort att på visst sätt användas vid anmälan om flyttning samt skyldighet för pastorsämbetena att avisera länsstyrelsen om ut- och inflyttningarna »och likaså pensionsstyrelsen, som kommittén föreslagit, om detta är gagneligt, eller över huvud vilken myndighet, det vara må, som behöver det». En centralisering av folkbokföringsuppgifterna synes vara avstyrkt även i den mera begränsade omfattning, som sist omförmälda länsstyrelser och domkapitel föreslagit, i yttranden avgivna av bland andra kammarkollegiet, länsstyrelserna i Uppsala, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Gävleborgs län, domkapitlen i Uppsala, Växjö och Karlstad samt Sveriges häradsskrivarförening. Ett par av länsstyrelserna vitsordar dock, att de centrala registren skulle bliva till gagn för taxeringsarbetet, men sådant gagn bestrides däremot av häradsskrivarföreningen. Uppsala domkapitel anser, att den eftersträvade kontrollen över folkbokföringen skulle kunna åvägabringas enklare och billigare än genom länsstyrelsernas deltagande i det löpande arbetet. Växjö domkapitel anser, att länen vore för stora enheter för det kontrollerande arbete man här ville hava utfört, och detta samt Karlstads domkapitel befara, att centraliseringen komme att medföra ökad felrisk, varjämte sistnämnda domkapitel påpekar, att den tungrodda apparaten säkerligen komme att inverka fördröjande på ärendenas handläggning. Domkapitlen förmena även, att centraliseringen skulle medföra ett omfattande dubbelarbete i folkbokföringen. Att en viss dubbel registrering äger rum, anser även socialstyrelsen ofrånkomligt, men denna dubblering har enligt styrelsens mening sin obestridliga betydelse ur kontrollsynpunkt. Mest konsekvent hade enligt socialstyrelsens mening visserligen varit att begränsa prästernas befattning med folkbokföringen till att mottaga anmälningar, under det att registreringen skedde centralt; en ändring i sådan riktning ville styrelsen dock ej ifrågasätta.

Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och överståthållarämbetet ville varmt rekommendera förslaget i vad det avsåge länsstyrelsernas utrustande med *adresseringsmaskiner,* under det att statskontoret fann det i hög grad tvivelaktigt, om förslaget i denna del komme att motsvara förväntningarna.

Ur sociala och socialstatistiska synpunkter finner socialstyrelsen *kortsystem* bättre än *fasta böcker* såsom urkunder för den löpande folkbokföringen. Även rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, pensionsstyrelsen och länsstyrelsen i Hallands län uttala tillfredsställelse med kommitténs förslag i detta hänseende. Principiellt synes överståthållarämbetet intaga samma ståndpunkt. I fråga om systemets tillämpning påpekar ämbetet emellertid nödvändigheten av att registren handhavas av personal med detta arbete som huvuduppgift och huvudintresse, varför kortregister hos prästerskapet borde förekomma endast i form av hjälpregister till en, helst kronologiskt förd, församlingsbok. Däremot borde en civil folkregistrering anordnas hos länssty-

relserna med fullt utnyttjande av kortsystemets möjligheter. — Värdet av hjälpkortregister *vid sidan av församlingsboken* vitsordas i allmänhet jämväl i övriga yttranden. Länsstyrelserna i Södermanlands, Kristianstads, Göteborgs och Bohus samt Värmlands län, några domkapitel samt alimänna svenska prästföreningen förorda en kombination av församlingsbok och huvudkort, de sistnämnda såsom ersättning för flyttningsbetygen. I fråga om *församlingsbokens ersättande med kortregister* ställer man sig däremot i allmänhet synnerligen avvisande. Kammarrätten anställer följande jämförelse:

Väl vore det sant, att böckerna kunde medföra vissa olägenheter t. ex. vid överföringar till nya upplägg, då sidor blivit fullskrivna, bristande strykningar med dubbelföring som följd, anteckningar å felaktiga rader o. s. v. Men kortsystemet bleve ej heller riskfritt. Om ett huvudkort skulle placeras fel, kunde dess tillrättafinnande, särskilt i stora församlingar, bliva mycket tidsödande och stundom visa sig omöjligt, och skulle av denna eller annan orsak ett huvudkort försvinna, torde det bliva så gott som ogörligt att åstadkomma så fullständiga anteckningar om vederbörande, som skulle krävas för upprättande av ett nytt kort. Från forskningssynpunkt bleve församlingsböckernas borttagande ovillkorligen en förlust. Deras innehåll rörande personer och fastigheter måste anses vara av stor betydelse ej blott vid arvsrättslig eller annan privat släktforskning utan även från allmän kulturhistorisk synpunkt. Även om det visat sig att i Stockholm man kunnat undvara fasta församlingsböcker, finge man ej bortse från landsbygdens helt olika förhållanden. I landskommunerna och de mindre och medelstora städerna torde de fasta böckerna vara såväl i expeditionsavseende lämpligast som ur utrymmessynpunkt att föredraga. Endast i de större städerna torde yppas behov av kortregister som ledning och hjälp vid det löpande expeditionsarbetet, och i sådana fall stode det givetvis vederbörande fritt att anordna sådana vid sidan av de fasta böckerna.

Även arkivmyndigheterna framhålla församlingsböckernas fördelar framför kortregistren ur forskningssynpunkt. Såsom arkivmaterial vore kortregistren dessutom underlägsna församlingsböckerna på grund av sin skrymmande natur. — Länsstyrelserna i Uppsala, Kalmar, Kristianstads och Värmlands län, Uppsala domkapitel samt Sveriges häradsskrivarförening förorda, att församlingsboken föres efter lösbladssystem.

Kommitténs förslag om införande av *födelsenummer* har i allmänhet icke föranlett uttalanden i de avgivna utlåtandena. Domkapitlet i Göteborg befarar dock, att det komme att medföra arbetsökning och risk för felskrivningar.

Förslaget om inrättande av en *folkbokföringsnämnd* tillstyrkes av statistiska centralbyrån, länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar, Kristianstads, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Sveriges häradsskrivarförening med flera, men avstyrkes av bland andra socialstyrelsen och överståthållarämbetet, av vilka det sistnämnda befarar, att folkbokföringsnämnderna på sina håll skulle kunna komma att understödja den strävan att förhindra hemortsrättsförvärv i befarade fattigvårdsfall, som enligt erfarenheten gjort sig gällande särskilt i mindre kommuner, och sålunda få en verkan rakt motsatt den som avsetts. Liknande synpunkter framhållas av åtskilliga domkapitel samt allmänna svenska prästföreningen. Luleå domkapitel vitsordar nyttan av kommunala ombud men anser, att de icke böra organiseras som nämnd.

Kommitténs förslag till bestämmelser om *behörig folkbokföringsort* tillstyrkes eller lämnas i stort sett utan erinran i yttranden av bland andra socialstyrelsen, ett flertal länsstyrelser, Sveriges häradsskrivarförening samt landsorganisationen, vilken sistnämnda dock jämte länsstyrelsen i Älvsborgs län biträder en inom kommittén uttalad reservation med yrkande om sådan förändring av den till dygnsviloregeln anknutna tidsbestämningen av 90 dygn för person som bytt bostad, att däri stadgat antagande skulle avse 150 dagar av de närmaste sex månaderna. Länsstyrelsen i Stockholms län anser emellertid, att nämnda regel i dess av kommitténs majoritet antagna utformning bör godtagas såsom en kodifikation av gällande praxis. Statistiska centralbyrån ifrågasätter, huruvida icke åt bosättningsbegreppet, sådant det i förslaget utformats, skulle behöva givas en ytterligare skärpt innebörd. Kammarrätten förordar däremot ett bibehållande av det nuvarande bosättningsbegreppet; dock kunde de för mantalsskrivningen gällande reglerna om valfrihet i vissa fall av mantalsskrivningsort samt om det s. k. fattigvårdsbandet utan olägenhet avskaffas. Kammarrätten förordade jämväl undersökning av frågan, huruvida det numera vore skäl att bibehålla bestämmelserna om mantalsskrivning på grund av tilltänkt inflyttning. För den händelse kommittéförslaget skulle läggas till grund för lagstiftning i ämnet gjorde kammarrätten vissa påpekanden med hänsyn till bosättningsbegreppets omfattning, vilken enligt förslaget vore något snävare avgränsad än enligt mantalsskrivningsförordningen; ett antagande av dygnsviloregeln och den därtill anknutna tidsbestämningen av 90 dygn för person, som bytt bostad, ville kammarrätten dock ej avstyrka.

Förslaget om *riksbokföring* av vissa personer innebure enligt socialstyrelsen en viktig organisatorisk nydaning. Styrelsen uppmärksammar särskilt de härigenom tillkomna möjligheterna att tillgodose behovet av en mera praktisk ordning beträffande utlandssvenskarnas registrering. Även med avseende å sjömän och vissa kategorier av utlänningar syntes en effektivare och mera ändamålsenlig registrering bliva möjlig. Förslaget i vad det anginge bokföring av obefintliga fann domkapitlet i Härnösand värt att tillvarataga. Linköpings domkapitel ansåg förslaget kunna förenklas genom en omedelbar riksbokföring av dylika personer. Däremot funno domkapitlen i Lund, Skara och Visby samt allmänna svenska prästföreningen riksbokföringen vara till ringa gagn: utsikterna att återföra en obefintlig till församlingsboken vore större om han funnes bokförd i församling än om hans huvudkort drunknat bland tusentals andra hos riksmyndigheten.

I fråga om det av kommittén föreslagna *anmälningssystemet* kritiserades allmänt, att anmälan skulle få fullgöras utan personlig inställelse genom insändande av skriftlig uppgift med posten. Särskilt från kyrkligt håll gjordes även invändningar mot att vissa anmälningar, särskilt sådana angående flyttning och dödsfall, enligt förslaget skulle få ske hos vilken folkregisterförare som helst. Bestämmelserna om att kontrollanmälan rörande barns födelse skulle av barnmorska eller läkare insändas till länsstyrelsen i stället för till pastor betecknades i allmänhet såsom en försämring i förhållande till nu

gällande föreskrifter, ägnad att fördröja aviseringen till barnavårdsnämnderna om utomäktenskapliga barns födelse. Förslaget att flyttningsanmälan skulle göras endast i inflyttningsorten gillades av bland andra kammarrätten, överståthållarämbetet och några länsstyrelser men kritiserades av Karlstads domkapitel såsom ägnat att för den enskilde borttaga känslan av ansvar för hans folkbokföring.

En närmare redogörelse för utlåtandena över uppbördskommitténs förslag angående *anmälan om uthyrning av bostad* lämnas i den speciella motiveringen till 89 § i det nu framlagda förslaget till folkbokföringsförordning.

Det av uppbördskommittén föreslagna *förfarandet i anledning av anmälan om flyttning* kritiseras allmänt såsom alltför komplicerat.

Angående de föreslagna bestämmelserna om *tillsyn* över den löpande folkbokföringen under medverkan av särskilda från riksmyndigheten utsända inspektörer uttala sig statistiska centralbyrån samt domkapitlen i Uppsala, Lund och Härnösand gillande. Centralbyrån efterlyser dock mera detaljerade bestämmelser rörande verksamhetens omfattning och befogenheter, särskilt i förhållande till länsstyrelserna. Domkapitlet i Lund föreslår att till inspektörer förordnas präster.

Kammarrätten ställer sig tveksam till kommitténs förslag om *medborgarkort*. Det vore icke antagligt, att detta kort såsom konstant identitetsbevis skulle kunna väsentligt inskränka behovet av åldersbetyg och andra prästerliga intyg och sålunda, såsom kommittén hoppats, bereda prästerna en kompenserande lättnad i arbetet. Medborgarkortet skulle endast i undantagsfall bliva tillfyllest, då det icke alltid skulle innehålla uppgift om den aktuella kyrkoskrivningsorten. Däremot skulle det i många fall försvåra för vederbörande folkbokförare att efterhålla personer, som slarvade med sin folkbokföring. Den som överförts till bok över obefintliga enligt gällande regler kunde nämligen icke erhålla åldersbetyg, vadan behovet av sådant betyg ofta lett till kyrkobokföring av tidigare obefintlig. Möjligheterna härutinnan skulle minskas genom medborgarkortet. — Överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Hallands och Västerbottens län samt domkapitlet i Uppsala, Skara, Växjö, Lund, Visby och Stockholm framställa liknande invändningar och ansluta sig till ett inom kommittén reservationsvis framfört förslag om införande av medborgarbok, utvisande bland annat den aktuella kyrkobokföringsorten. Statistiska centralbyrån anser däremot, att medborgarkortet även med den ifrågasatta begränsningen till ett officiellt identitetsbevis komme att fylla en betydelsefull uppgift.

Kommitténs förslag rörande *mantalsskrivningen* lämnas i allmänhet och i stort sett utan anmärkning. Överståthållarämbetet samt domkapitlen i Linköping och Skara ifrågasätta dock, huruvida icke *mantalsskrivningsförrättningarna* borde centraliseras och, efter en förberedande förrättning i orterna för insamling av uppgifterna med mera, äga rum vid länsstyrelserna. Överståthållarämbetet anmärker dessutom, att fördelarna med *plåtregistret* icke tillfullo utnyttjas, och föreslår, att med dess hjälp skulle tryckas stomme till mantalslängd, vilken sålunda komme att bliva aktuellare än det nu

använda exemplaret av föregående års mantalslängd. Länsstyrelsen i Gävleborgs län förordar utfärdande av en särskild *instruktion* för mantalsskrivningsförrättare. Förslaget att *skriftliga mantalsuppgifter* skulle avlämnas av alla tillstyrkes av socialstyrelsen, kammarrätten, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar och Kristianstads län, ett flertal pastorsämbeten, städer, landskommuner och församlingar samt föreningen Sveriges städers kronouppbördstjänstemän men avstyrkes av andra pastorsämbeten och kommunala representationer samt av Sveriges häradskrivarförening, som anser det tillräckligt, om sådan skyldighet bleve gällande i städer, köpingar, municipalsamhällen och liknande orter, där befolkningens rörlighet vore stor. Några pastorsämbeten framställa anmärkningar mot att fastighetsägarna befriats från skyldighet att iakttaga personlig inställelse vid *förskrivning*. I enstaka yttranden av präster har även ifrågasatts, huruvida icke förskrivnings- och mantalsskrivningsförrättningarna lämpligen kunde bringas att sammanfalla. Domkapitel och pastorsämbeten ävensom allmänna svenska prästföreningen rikta, med instämmande jämväl av Sveriges häradsskrivarförening, en gensaga mot förslaget angående folkregisterförares skyldighet att granska och i förekommande fall rätta och fullständiga *stommen* till mantalslängd. Sistnämnda förening anför därjämte: »Föreningen hade väntat, att de kommitterade skulle hava funnit tiden inne att utsträcka det för vissa mantalsskrivningsdistrikt i Kopparbergs län lämnade medgivandet att uppdela mantalslängden i en fastighetsliggare och en personmantalslängd även till andra orter med livlig jordstyckning.» Beträffande vissa av kammarrätten gjorda uttalanden angående *registrering av fastigheter* och *registrering av juridiska personer* i samband med mantalsskrivningen se nedan kap. 4 under V samt kap. 13 under 117 §. Överståthållarämbetet ifrågasätter om icke, vid införandet av föreslagen maskinell utrustning, även inom länsstyrelserna kunde årligen tryckas ett s. k. *allmänt register,* på sätt redan sker i Stockholm, upptagande i alfabetisk ordning alla inom länet mantalsskrivna personer över viss ålder. Man skulle då årligen kunna äga tillgång till en tryckt förteckning över hela rikets befolkning hos varje länsstyrelse.

Kommitténs förslag till bestämmelser om *klagan och underställning* med mera lämnas i stort sett utan anmärkning. Kammarrätten framställer dock vissa önskemål om förtydliganden i olika avseenden, särskilt beträffande bestämmelserna om forum och underställning, och efterlyser närmare bestämmelser om delgivning av beslut i folkbokföringsmål. Länsstyrelsen i Jämtlands län föreslår förkortning av tiden för besvär i mantalsskrivningsmål till den 15 maj.

I fråga om kommitténs förslag till *organisation* uttalar riksräkenskapsverket, såvitt angår landsstatsorganisationen, principiell anslutning till det tredje av de av kommittén i sådant hänseende uppställda alternativen men finner sig av hänsyn till kostnaderna böra tillstyrka det andra. Länsstyrelserna äro till övervägande antal eniga om att häradsskrivarna böra bibehållas såsom tjänstemän ute i orterna, att någon överflyttning av arbetsuppgifter från landsfiskalerna till häradsskrivarna icke bör ske, att kompetensfordringarna

för befordran till häradsskrivaretjänst icke böra skärpas, att dessa tjänster vid inordning under allmänna lönereglementet icke böra placeras lägre än i 24 lönegraden, samt att större antal arbetsbiträden å häradsskrivarekontoren än vad kommittén räknat med erfordrades.

Uppbördskommitténs förslag har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

KAP. 3.

Kommitténs uppdrag. Allmänna synpunkter på behovet av en reform m. m. Kommitténs utredning.

Kommitténs uppdrag. I skrivelse den 5 september 1941 till besparingsberedningen anförde beredningens statistikkommitté:

Statistikkommittén har vid den pågående inventeringen av den svenska statistiken märkt, att möjligheterna till en rationell organisation på områden, som nyttja uppgifter av folkbokföringsnatur, begränsats av att vår nuvarande folkbokföring icke fungerar tillfredsställande.

Sedan lång tid tillbaka har från skilda håll framhållits, att folkbokföringen icke är mäktig de uppgifter, som åvila densamma. Detta förhållande har blivit alltmer uppenbart under de senaste decenniernas snabba utveckling och intensifiering av samhällsverksamheten.

En reformering av folkbokföringsväsendet har också övervägts vid flera tillfällen. Senast har 1936 års uppbördskommitté avgivit förslag till omorganisation. Denna kommitté har i sitt betänkande lämnat en redogörelse för kyrkobokföringens och mantalsskrivningens brister i olika hänseenden. Dessa utredningar i övrigt ådagalade de olägenheter nuvarande system medför för uppbördsväsendet och klargjorde att ett rationellt uppbördsväsen förutsätter en rationell folkbokföring. Olägenheterna av folkbokföringsuppgifternas bristfälligheter för exempelvis den militära rullföringen har också omvittnats flerfaldiga gånger.

Då förvaltningens behov av tillförlitliga folkbokföringsuppgifter ha vidgats avsevärt sedan krigsutbrottet, kan det förmodas att folkbokföringssystemets brister skola framträda mer uppenbara och dess ineffektivitet innebära långt allvarligare olägenheter än förr. Statistikkommittén har för den skull ur dylika synpunkter studerat förhållandena framför allt i de delar av förvaltningen, där under nuvarande omständigheter nya behov av medverkan från folkbokföringen uppstått eller där kraven på uppgiftsmaterialet måst skärpas. I bifogade promemoria[1] redogöres för resultaten beträffande arbetsmarknadskommissionen, livsmedelskommissionen, pensionsstyrelsen och den militära rullföringen.

I samtliga fall finner man, att vid en folkbokföring efter nutida krav skulle arbetena med registrering m. m. kunna begränsas och i övrigt rationaliseras eller rent av slopas med avsevärda besparingar till följd. För att arbetsmarknadskommissionen skall kunna bemästra de uppgifter som åvila den, behövs material av sådan art, att dess införskaffande och förande innebär en dubblering av nuvarande folkbokföring, så länge denna består. Vid ett modernt folkbokföringsväsen kan den militära rullföringen sammanföras mera intimt med den civila folkbokföringen, varav följer betydande besparingar. Livsmedelskommissionen skulle kunna erhålla behövliga uppgifter för lägre kostnader. Pensionsstyrelsens omfattande pensionsavgiftsregistrering skulle kunna förenklas genom en sammanföring med folkbokföringen.

[1] Här ej intagen.

Kommittén får till sist särskilt framhålla betydelsen av en rationell modern folkbokföring för befolkningsstatistiken, socialstatistiken och all annan statistik med behov av personuppgifter. En avsevärd begränsning av kostnaderna för denna statistik skulle kunna vinnas. Folkräkningar i hittillsvarande bemärkelse skulle sålunda kunna slopas. Möjligheter till kostnadsbegränsande stickprovsundersökningar erbjuda sig. Men samtidigt kan statistiken på många områden bli ett bättre kunskapsinstrument än hittills. Det må i detta sammanhang endast påpekas, att befolkningsstatistiken skulle erhålla väsentligt större möjligheter att motsvara de stora krav, som genom befolkningsfrågans aktualitet komma att ställas på densamma i framtiden.

Kommittén finner en snar omorganisation av folkbokföringsväsendet vara en trängande nödvändighet. En utredning av denna fråga får även anses vara inrymd i de kommittén tidigare givna direktiven. Frågan är emellertid av vittomfattande natur och kräver sakkunskap även på andra områden än dem statistikkommittén representerar. Med anledning härav får statistikkommittén hemställa, att vid frågans behandling förutom kommitténs ledamöter även en person med härför erforderlig speciell sakkunskap må deltaga. Denna förstärkning kan förslagsvis ske under den formen att en särskild kommitté, bestående av statistikkommitténs ledamöter jämte ovan nämnde person, tillsättes för denna frågas behandling. Denna kommitté torde även böra medgivas rätt att med sig adjungera på olika hithörande områden speciellt sakkunniga.

Med anledning härav meddelade besparingsberedningen den 26 september 1941 följande beslut:

Sedan besparingsberedningen den 27 januari 1941 beslutat föranstalta om särskild sakkunnigutredning rörande den officiella statistiken samt tillkallat följande sakkunniga att jämte beredningens ledamot I. Sjögren deltaga i utredningen, nämligen överdirektören E. J. Höijer och professorn S. G. W. Wahlund, hade nämnda utredningsmän, under framhållande, bl. a., att en avsevärd begränsning av kostnaderna för åtskilliga grenar av den officiella statistiken skulle kunna vinnas efter genomförande av en rationell, modern folkbokföring, hemställt om utredning angående folkbokföringen.

Beredningen beslöt föranstalta om särskild sakkunnigutredning angående folkbokföringen samt tillkalla följande sakkunniga att jämte beredningens ledamot I. Sjögren deltaga i sistnämnda utredning nämligen överdirektören E J. Höijer, borgmästaren A. O. E. Rylander och professorn S. G. W. Wahlund.

Allmänna synpunkter. Vid sin utredning angående folkbokföringen hade 1936 års uppbördskommitté tillgång till en detaljerad och dokumenterad kritik av den nuvarande mantalsskrivningen, nämligen den som framförts av Sveriges häradsskrivarförening i dess skrivelse den 1 mars 1934 och därefter understötts av 1934 års riksdag samt slutligen överarbetats inom finansdepartementet. Vad i uppbördskommitténs betänkande lagts mantalsskrivningen till last i fråga om brister — i huvudsak detsamma som i häradsskrivarföreningens ovan under kap. 2 återgivna skrivelse — väckte föga genmäle men erhöll åtskilliga instämmanden i den över betänkandet anförda kritiken samt lärer alltjämt få anses stå fast.

Vad åter angår kyrkobokföringen hade väl ett visst missnöje gjort sig gällande hos bland andra de myndigheter, som för sitt arbete i särskilt stor utsträckning använda kyrkobokföringsuppgifter, och mer eller mindre öppet kommit till uttryck, bland annat i remissyttranden av pensionsstyrelsen och å militärt håll t. ex. genom generalstabschefens underdåniga skrivelse den 10

oktober 1931, och hade jämväl 1930 års riksdag avgivit en till formen försiktig men till innehållet djupgående kritik, åsyftande jämväl mantalsskrivningen, men någon mera ingående eller sammanfattande undersökning liksom i fråga om mantalsskrivningen förelåg icke och ej heller någon utbildad opinion.

Den undersökningsmetod, som uppbördskommittén i vissa hänseenden anlitat för att komma fram till en konkretare föreställning om vad som ligger bakom det tidigare anförda mera allmänt hållna klandret av den svenska folkbokföringen, har kritiserats. Med utgångspunkt i olika från den officiella befolkningsstatistiken hämtade siffermaterial, vilka företett differenser där överensstämmelse varit att vänta, har kommittén uttalat förmodanden om differensernas orsaker; häremot har anförts, att statistiska jämförelser av denna art innebure endast begränsade möjligheter att komma fram till säkra slutsatser om fel i kyrkobokföringen. Uppbördskommittén har vidare framlagt ett visst siffermaterial, belysande antalet påträffade fel i kyrkoboksutdragen till befolkningsstatistiken; mot detta har invänts, att detta siffermaterial icke visar något angående urkundernas tillstånd, eftersom felaktigheterna kunna vara begränsade till utdragen och sakna motsvarighet i kyrkoböckerna. Anmärkningarna äro givetvis i och för sig riktiga, om än man med avseende å deras inriktning mot uppbördskommitténs framställning kan finna anledning till reflektionen, att därur i viss mån utlästs mera än som avsetts eller utsagts. Vad som emellertid nu, då frågan om undersökningsmetoden åter blivit aktuell inför den förevarande förnyade utredningen angående folkbokföringen, måste framhållas är, att det i praktiken icke är lätt att finna någon lämplig ersättning för den av uppbördskommittén tillämpade metoden; uppbördskommittén har dock jämväl verkställt en enquête bland rikets prästerskap, vars resultat folkbokföringskommittén för övrigt tillgodogjort sig, men det säger sig självt, att en utredning efter sistnämnda metod belyser problemen allenast från en sida. En fullständig undersökning, byggd på självständigt material, måste nämligen om den skall bliva tillräckligt belysande göras så omfattande att folkbokföringskommittén haft skäl att fråga sig, huruvida värdet därav skulle uppväga kostnaderna.

Svaret har för kommitténs del blivit nekande, och detta icke minst av det skälet, att utgångsläget för kommittén är ett annat och bättre än för uppbördskommittén. Ty genom dess utredning och den diskussion den väckt till liv föreligger nu ett omfattande och mångsidigt belysande material i yttranden från initierade källor, vilket kommittén under kap. 2 härovan sökt att så noggrant som möjligt och med den fullständighet det begränsade utrymmet tillåter sammanfatta och återgiva men vilket dock endast i huvuddrag kunnat där inflyta. Väl medgiver icke detta material en *siffermässig* belysning av vare sig vad som behöver bättras eller vad som med föreslagna botemedel vinnes, men detta torde betyda mindre vid det förhållandet, att den diskussion som förekommit dock rätt väl klarlagt både vilka brister som finnas och deras betydelse såväl inbördes som för det hela.

Ser man först till frågan om *kyrkobokföringens tillförlitlighet* kunna härutinnan föreliggande brister uppdelas i sådana som avse

1) själva urkundernas beskaffenhet, därvid främst församlingsbokens vara eller icke vara är i fråga,
2) sättet för urkundernas handhavande samt
3) allmänhetens medverkan.

1. Att församlingsboken föres som en bok med fasta blad medför olägenheter i skilda avseenden. Blad bliva fullskrivna och anteckningar, som skulle ha gjorts å dessa blad, måste föras å tillgängliga tomma blad på andra ställen i boken till men för överskådligheten. Då plats ej längre finnes för införande av nya anteckningar, måste boken omskrivas, vilket medför betydande arbete och felrisker; personer kunna sålunda bliva dubbelförda eller uteglömda, förekommande anteckningar kunna borttappas, införas i rum, där annan person än den anteckningen gäller är inskriven, eller förvanskas. Vid personers överförande till nytt upplägg i anledning av flyttning kunna motsvarande felaktigheter uppstå. Vid flyttning mellan församlingar kan innehållet i utflyttningsortens församlingsbok icke på annat sätt överföras till inflyttningsortens än genom en dubbel avskrivning: först från församlingsbok till flyttningsbetyg och sedan från betyget till annan församlingsbok, därvid olika möjligheter till felskrivning föreligga.

Att brister i dessa hänseenden förekomma har i huvudsak vitsordats och torde icke kunna bestridas. Det har emellertid även framhållits, att åt dem icke får tillmätas för stor betydelse, och otvivelaktigt torde vara, att felriskerna i viss utsträckning kunna kompenseras genom ökad noggrannhet i kyrkobokföringen. Teoretiskt sett föreligger möjlighet att i avsevärd omfattning eliminera felriskerna genom församlingsböckernas ersättande med de av uppbördskommittén föreslagna registren, bestående av huvudkort, vilka upptaga endast originalanteckningar och icke behöva omskrivas, men otvivelaktigt torde vara, såsom även i kritiken av förslaget framhållits, att kortregistren medföra nya felrisker, och att omskrivning åtminstone någon gång under en persons livstid av hans huvudkort icke torde kunna undvikas med hänsyn till den nötning dessa kort bliva utsatta för vid handhavandet. Därtill kommer, såsom jämväl påpekats, att församlingsböckerna såväl ur forskningssynpunkt som med hänsyn till utrymmesbehovet ävensom ur rent pastorala synpunkter äro kortregistren överlägsna. Tämligen allmänt har man därför motsatt sig församlingsböckernas borttagande men på sina håll förordat en kombination av församlingsbok och huvudkort, det sistnämnda såsom ersättning för flyttningsbetyg. Ett sålunda utnyttjat huvudkort medför väl ej alla de fördelar, som följa av det ursprungligen föreslagna huvudkortet — bland annat bortfaller ej den ena av de två ovannämnda avskrivningarna vid flyttning — och man kan mot den föreslagna kompromisslösningen även anmärka, att den icke går fri från felrisker, t. ex. i händelse av glömska att jämväl å huvudkortet införa en i församlingsboken införd anteckning, men dess betydelse till förekommande av dubbel kyrkobokföring eller mantalsskrivning torde vara obestridlig, om man nämligen föreskriver, att endast den får vara upptagen i församlingsboken för vilken sådant kort finnes hos pastor, och de möjligheter ett sådant system erbjuder till central registrering

av obefintliga och utvandrade torde även vara av värde; en sådan registrering medför bland annat också viss säkerhet mot dubbelskrivning.

2. Uppbördskommittén har på grundval av framlagt siffermaterial och under åberopande av anförda erfarenheter hos pensionsstyrelsen och andra myndigheter ansett sig kunna konstatera, att de kyrkobokförda uppgifterna i många avseenden äro felaktiga på grund av förbiseenden från kyrkobokförarnas sida, oberoende av bristerna i själva bokföringssystemet. Såsom botemedel häremot har uppbördskommittén föreslagit en skärpt kontroll, vilken särskilt skulle kunna vinnas sålunda, att centrala civila myndigheter — länsstyrelserna och i viss mån statistiska centralbyrån — skulle deltaga i det löpande folkbokföringsarbetet, bland annat genom att i enskilda ärenden handlägga ett visst led i förfarandet.

Att fel begås är obestridligt och behovet av en viss kontroll har även vitsordats av åtskilliga av de myndigheter, nämligen pastorsämbetena, vilka i sin verksamhet skulle vara underkastade en sådan. Det har emellertid framhållits, att felfrekvensen dock icke är av sådan omfattning, att den skulle kunna föranleda en så vidlyftig, arbetskrävande och dyrbar anordning, som de ovannämnda myndigheternas föreslagna deltagande i det löpande folkbokföringsarbetet skulle innebära, utan att tillräcklig kontroll borde kunna ernås med enklare medel. Felfrekvensen torde enligt statistiska centralbyråns yttrande ungefärligen motsvara vad man i ett verk av kyrkobokföringens omfattning har anledning att normalt räkna med. En mera intermittent kontroll genom särskilda inspektörer torde därför vara tillfyllest.

3. För en effektiv folkbokföring är, oberoende av efter vilket system den är inrättad, allmänhetens medverkan genom olika slag av anmälningar oundgängligen nödvändig. Anmälningsskyldighet är också genom stadganden i kyrkobokföringsförordningen föreskriven i olika avseenden, men allmänt vitsordas att på detta område mycket brister i fråga om efterlevnaden. Bristerna i detta hänseende hava av många tillvitats själva lagstiftningen, därvid införande av strängare straff för försummelse påyrkats, medan av andra betydelsen av en straffskärpning dragits i tvivelsmål.

Värdet av straff är givetvis ringa, om straffen icke eller alltför sällan tillämpas. Ur denna synpunkt torde det icke kunna betvivlas, att en större effektivitet i övervakningen av anmälningspliktens vederbörliga fullgörande kunnat uppnås, om folkbokföringens lokala handhavande legat hos civila myndigheter i stället för hos prästerna. Att dessa ogärna uppträda som angivare mot sina församlingsbor är erkänt och i viss mån naturligt. En sekularisering av kyrkobokföringen kan dock icke enbart ur denna synpunkt anses motiverad.

Uppbördskommittén har ansett sig kunna konstatera en viss obenägenhet hos pastorsämbeten i landsorten att kyrkobokföra utlänningar. Denna obenägenhet torde sammanhänga med de påpekade bristerna i fråga om fullgörandet av anmälningsskyldighet. Såsom uppbördskommittén framhållit torde den kunna tillskrivas de erfarenheter, som prästerskapet ofta får göra i fråga om svårigheter att få kyrkobokförda utlänningar, som lämnat orten, avförda ur kyrkoböckerna. I detta sammanhang har uppbördskommittén även fram-

hållit, att det understundom brister i fråga om de kyrkobokförda uppgifterna angående nationalitet för personer som från utrikes ort inkommit i riket. I samtliga dessa hänseenden torde förbättring kunna vinnas genom lämpligt samarbete mellan folkbokföringsmyndigheterna och de myndigheter som handhava utlänningskontrollen i riket.

Den s. k. olagliga utvandringen ägde såsom felkälla i kyrkobokföringen stor betydelse under de tidigare decennierna av innevarande sekel men spelar för närvarande, sedan emigrationen nästan upphört, en relativt blygsam roll i detta hänseende. Även med bibehållande av den metod för åstadkommande av en bättre ordning på förevarande område, som tidigare försökts, nämligen kontroll i emigranthamnarna, torde man icke vinna, att utvandrare bliva restlöst bokförda. Dessa åtgärder träffa nämligen endast dem, som utresa på emigrantbiljett, medan de, vilka såsom vanliga passagerare eller under yrkesutövning såsom sjömän lämna landet för att bosätta sig utrikes, alltjämt äro oåtkomliga. Straffstadganden torde vara verkningslösa. Huvudvikten torde i stället böra läggas vid åstadkommande av en efterföljande utredning om vart sådana personer tagit vägen. Detta blir huvudsakligen en mantalsskrivningen tillkommande undersökningsuppgift, men åtskilligt kan även vara att vinna genom beaktande av de upplysningar, som kunna framkomma i samband med begäran om prästbetyg för dylika personer.

Den som erhåller flyttningsbetyg till utlandet införes samtidigt därmed i utflyttningsboken och strykes i församlingsboken, med andra ord, han upphör att vara kyrkobokförd här i riket redan innan han lämnat landet. Som redan i motiven till 1915 års kyrkobokföringsförordning framhålles, föreligger här en möjlighet till missbruk. En person kan nämligen uttaga flyttningsbetyg till utlandet men kvarstanna inom landet med betyget »på fickan». En sådan person blir helt utesluten ur kyrkobokföringen. Här föreligger en anmärkningsvärd svaghet i det gällande kyrkobokföringssystemet.

Beträffande den omflyttning, som stannar inom landet, torde man hava mera att hoppas av en skärpt strafflagstiftning, möjligen i förening med förenkling i formerna för uppgiftsskyldighetens fullgörande. Kan dessutom pastors och mantalsskrivningsförrättarens kännedom om befolkningsförhållandena och befolkningsrörelsen på lämpligt sätt kompletteras genom kompetenta lekmäns medverkan i kyrkobokföringen och mantalsskrivningen, torde de möjligheter, som praktiskt stå till buds för åstadkommande av förbättring i förevarande förhållanden, vara uttömda; såsom en åtgärd, vilken i detta hänseende kan komma att visa sig värdefull, torde dock även kunna nämnas införande av obligatorisk skyldighet att avlämna skriftlig mantalsuppgift.

Missförhållanden av olika slag inom kyrkobokföringen, särskilt med avseende å anmälningsskyldighetens fullgörande, torde på sätt uppbördskommittén anmärkt, taga sig uttryck i siffrorna angående antalet till bok över obefintliga överförda. I fråga om det problem i folkbokföringen som de obefintliga utgöra, instämmer kommittén i vad därom anförts av statistiska centralbyrån (se ovan sid. 131).

I fråga om *mantalsskrivningen* hänvisas till vad ovan och under kap. 2 blivit anfört.

De sålunda konstaterade bristfälligheterna i vår folkbokföring, såvitt angår dess tillförlitlighet, måste enligt kommitténs uppfattning anses vara av den beskaffenhet, att de väl låta sig avhjälpas inom det nuvarande systemets ram. I överensstämmelse härmed har i kommitténs förslag till folkbokföringsförordning bibehållits de grundläggande principerna i nu gällande kyrkobokförings- och mantalsskrivningsförordningar.

Såsom brister hos den nuvarande folkbokföringen — såväl kyrkobokföringen som mantalsskrivningen — framhöll 1936 års uppbördskommitté jämväl dess *svårtillgänglighet och bristande överskådlighet*. I detta avseende hänvisade kommittén till det bokförda materialets uppdelning på ett stort antal lokala tjänsteställen och frånvaron av centrala upplysningskällor, varigenom omgång och tidsutdräkt i många fall vållades myndigheter och andra, som önskade inhämta uppgifter från folkbokföringen och varigenom bland annat restindrivningsförfarandet bleve lidande.

I vad uppbördskommittén sålunda anfört instämde bland andra statistiska centralbyrån (se ovan sid. 129 och 132) och rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap (se ovan sid. 135). Centralbyrån uppmärksammade särskilt behovet av *centrala register* för möjliggörande av ett snabbt och säkert identifieringsförfarande. Rikskommissionen fann sådana register behövliga för den ekonomiska försvarsberedskapen och framhöll även behovet för sådant ändamål av att länsstyrelserna utrustades med *maskinella anordningar för tryckning* av folkbokföringsuppgifter, vilka anordningars betydelse jämväl ur andra synpunkter vitsordades av överståthållarämbetet. Fördelarna av en centralisering av folkbokföringen hava även framhållits av socialstyrelsen, varjämte åtskilliga myndigheter vitsordat behovet av adressregister hos länsstyrelserna.

Genom utbrottet av det nu pågående världskriget vann frågan ökad aktualitet. De farhågor beträffande svårigheterna att med hjälp av de nuvarande folkbokföringsurkunderna upprätta erforderliga register för den civila beredskapen, som uttalats av rikskommissionen, besannades. Sedan statens arbetsmarknadskommission sökt provisoriskt tillgodose behovet genom partiella registreringar av befolkningen har numera det genom 1943 års beredskapsmönstring inbragta materialet uppställts i register, vilka hållas aktuella genom uppgifter från prästerskapet, som därigenom fått sin aviseringsbörda i viss utsträckning utökad. Tillkomsten av eventuella nya register hos olika myndigheter kan ytterligare utöka denna börda. Det ovissa världsläget innebär utvecklingsmöjligheter, som äro svåra att överblicka. Nya registreringsbehov kunna tillkomma eller redan befintliga register kunna komma att nedläggas. Men även i sistnämnda händelse torde man, med hänsyn till den betydelse hemorten erhållit i det moderna kriget, av liknande skäl som man förutsätter upprätthållandet under fredstid av ett militärt försvar och en för detsamma fortgående militär folkregistrering hava anledning att räkna med en under fredstid bestående civil registreringsberedskap, på det att man icke vid en eventuell ny kris må befinna sig i samma ogynnsamma utgångsläge som 1939. Oavsett detta har man, om frågan angående en upp-

bördsreform för skattens uttagande vid källan kommer att vinna sin lösning efter de riktlinjer, som nu finnas skisserade, att förutse ett ökat behov av mer eller mindre centralt inrättade register, vilka måste föras löpande på grundval av rapporter från kyrkobokföringen, till debiteringsmyndigheternas tjänst. Adressregister hava oberoende av planerna på en uppbördsreform försöksvis upprättats hos tre länsstyrelser. På grund av erfarenheter, som därvid vunnits, hava önskemål framkommit dels om att registren måtte kunna aktualiseras löpande och icke blott som nu sker på grundval av mantalslängderna dels ock om att sådana register måtte upprättas jämväl vid övriga länsstyrelser.

Kommittén måste sålunda räkna med, att framtiden kan komma att ställa ökade krav på prästerskapets redan nu hårt anlitade tjänstvillighet i fråga om avisering. Måttet av det ökade aviseringsbehovet kan icke förutses, men väl däremot kan det befaras, att den yttersta gränsen för prästerskapets förmåga att utan men för sina övriga uppgifter fylla detsamma snart måste vara nådd. I själva verket torde man här icke kunna räkna med någon större marginal. Då utvecklingen, oberoende av frågan om en folkbokföringsreform, antagligen kommer att föra med sig, att adressregister inrättas vid länsstyrelserna, till vilka prästerna måste löpande rapportera ändringar i kyrkobokföringen, anmäler sig osökt den tanken: varför icke göra denna avisering så fullständig som behövs ur olika synpunkter men begränsa aviseringsskyldigheten till denna enda och lägga all annan avisering på den myndighet, som för det centrala registret? Efter denna idé har kommittén uppbyggt sitt förslag. Tyvärr har det visat sig nödvändigt att göra vissa undantag, t. ex. för att aviseringen till barnavårdsnämnderna om födelse av barn utom äktenskap icke skall fördröjas, men i stort sett är principen genomförd utan inskränkningar. En jämförelse mellan denna aviseringsbörda och den som nu åvilar prästerskapet är svår att genomföra utan särskilda arbetsstudier; måhända komma pastorsämbetena att finna sig mera betungade än nu. Emellertid torde det vara riktigare, att jämförelsen i stället hänföres till framtiden, och om så sker torde man ej kunna undgå att finna, att den föreslagna aviseringsbördan är mindre än den kunnat bli, om ovan beskrivna anstalter ej träffats, vartill kommer, att dess omfattning blivit för framtiden i stort sett fixerad; inträffande ökningar i aviseringsbehovet komma att drabba den centrala myndigheten men ej prästerskapet.

Redan genom upprättande av manuellt förda centrala register skulle mycket vara vunnet i fråga om möjligheterna att göra folkbokföringens material lättare tillgängligt för olika ändamål. Om man emellertid i stället för att för hand införa ifrågakommande uppgifter på kort inpräglar dem i plåtar eller tryckschabloner, med vilkas hjälp innehållet genom avtryck kan återgivas i olika handlingar, ökas möjligheterna i detta hänseende i hög grad. Vid förefallande behov kunna sålunda med stor snabbhet och relativt ringa kostnader kortregister framställas och tillhandahållas varhelst sådana finnas behövliga. En motivering för införande av dylika mekaniska

hjälpmedel föreligger dessutom redan i de bekväma möjligheter de erbjuda för upprättande av de olika längder med i huvudsak samma personbestånd, som nu manuellt framställas av häradsskrivare och vederbörande tjänstemän i magistratsstäderna. För dylikt ändamål äro sådana hjälpmedel redan med gott resultat enligt vederbörande myndigheters vitsord i användning vid mantalskontoret i Stockholm och uppbördsverket i Borås. Även aviseringsförfarandet kan med sådana hjälpmedel underlättas.

Kommittén har vid sin utredning även haft att beakta besparingssynpunkter. Om detta moment i kommitténs uppdrag vore att fatta så, att kommittén hade att försöka nedbringa kostnaderna för den nuvarande folkbokföringen, och om det dessutom krävdes av kommittén, att den skulle föreslå åtgärder för tillgodoseende av de behov av förbättringar som ovan påvisats, hade kommittén förvisso haft skäl att misströsta om möjligheten att lösa den förelagda uppgiften. Det har ofta framhållits och torde ej med skäl kunna jävas, att den nuvarande kyrkobokföringen arbetar med så ringa omkostnader för det allmänna som för ett verk av denna omfattning överhuvudtaget äro tänkbara; i själva verket torde kostnadsramen snarare vara för knappt än för rikligt tillmätt. Vad som i detta hänseende skulle kunna åstadkommas för besparing torde, om systemet skall bibehållas, i huvudsak begränsa sig till en omarbetning av kyrkoboksformulären i utrymmes- och kostnadsbesparande syfte och en översyn av övrigt i kyrkobokföringen använt blankettmaterial; därvid måste man uppenbarligen avstå från de kostnadskrävande förbättringar i andra hänseenden, varom önskemål uttalats. I fråga om mantalsskrivningen torde en väsentligare besparing kunna vinnas allenast genom dess avskaffande. Det sagda gäller självfallet under förutsättningen, att någon mera betydande nedskärning av utgående ersättningar till vederbörande tjänstemän för deras befattning med folkbokföringen icke skulle vidtagas; i fråga om kyrkobokföringen torde härutinnan överhuvudtaget intet vara att åtgöra och vad mantalsskrivningen beträffar torde en justering i avlöningshänseende icke kunna genomföras såsom isolerad åtgärd. Frågan om besparingar i avseende å mantalsskrivningen framstår dock i ett annat läge, om man ser till icke allenast själva mantalslängden utan även de andra längder och stommar till längder av olika slag, som nu framställas hos mantalsskrivningsförrättarna med mantalslängden som grundval. Genom införande av adresseringsmaskiner och därtill hörande register för tryckning av dessa längder torde nämligen kostnaderna för dessas framställande kunna nedbringas. Detta torde gälla åtminstone i förhållande till de kostnader, som kunna beräknas vid en — förr eller senare ofrånkomlig — lönereglering av häradsskrivarnas tjänster med sannolikt åtföljande förbättring av deras biträdens villkor. Till förebyggande av missförstånd må framhållas, att användningen av adresseringsmaskiner och förandet av därtill hörande register för enbart ovannämnt syfte måste ställa sig väsentligt billigare än de av kommittén beräknade kostnaderna för länsbyråernas verksamhet, till vilken hänförts åtskilligt flera arbetsuppgifter än de som nu äro ifråga.

Kommittén har självfallet icke kunnat fatta sitt uppdrag så snävt som ovan skisserats. Några egentliga direktiv för kommitténs verksamhet äro icke givna. Vill man emellertid ur besparingsberedningens statistikkommittés ovanintagna skrivelse utläsa vissa riktlinjer för den däri begärda utredningen, torde man finna, att nämnda kommitté icke ifrågasatt, att besparingar skulle vinnas huvudsakligen inom själva folkbokföringen, utan tänkt sig, att av reformer på folkbokföringens område besparingar skulle följa inom andra förvaltningsgrenar. Vad själva folkbokföringen beträffar synes en effektivitetsökning vara direkt åsyftad. I enlighet med sin sålunda fattade uppgift har folkbokföringskommittén vid sin utredning försökt att dels beakta föreliggande möjligheter till besparingar inom nuvarande kostnadsram, dels framlägga de förslag till förbättringar, varav behov synts föreligga, dels ock slutligen så uppbygga folkbokföringssystemet, att största möjliga båtnad för de förvaltningsgrenar, vilka betjäna sig av uppgifter från folkbokföringen, må kunna vinnas.

Det torde redan av det ovan anförda framgå, att kommittén icke kunnat redovisa vinsten av sitt arbete i form av en bokslutstablå, vars saldo i reda penningar skulle utvisa vunna besparingar. I detta hänseende må rum lämnas för ytterligare några anmärkningar. Kommittén är visserligen övertygad om att besparingar vinnas genom det föreslagna systemet. För att få fram det rätta måttet på dessa måste man emellertid taga hänsyn till de vidgade arbetsuppgifter, som tilldelats folkbokföringen, och tillse med vilka kostnader motsvarande behov skulle kunnat tillgodoses med nuvarande system. Svårigheterna att här framlägga beräkningar, även sådana med mycket blygsamma anspråk på riktighet, torde vara uppenbara, så mycket mera som en del behov antingen alls icke eller endast ofullständigt kunna tillgodoses utan tillgång till de anordningar för folkbokföringen av olika slag, som av kommittén föreslås. I den mån kommittén trott sig kunna uppskatta väntad besparing har beloppet dock angivits.

Kommitténs utredning. De utredningar, som verkställdes av 1924 års uppbördssakkunniga och 1936 års uppbördskommitté, omfattade ej blott folkbokföringen utan även uppbördsväsendet. Sammankopplingen av dessa frågor har varit motiverad icke minst ur organisationssynpunkt; de tjänstemän, som förrätta mantalsskrivning, handlägga i stor utsträckning även ärenden tillhörande uppbördsförvaltningen. Den omständigheten att de båda frågorna denna gång icke åtföljas i utredningsuppdraget har i åtskilliga hänseenden berett kommittén svårigheter. Uppbördsfrågan har utretts av olika varandra efterträdande sakkunniga och handlägges nu av 1944 års uppbördsberedning. Det har varit för folkbokföringskommittén uppenbart, att en uppbördsreform vore att vänta, men riktlinjerna för denna reform hava först innevarande år blivit så utformade, att kommittén kunnat hava någon ledning därav för sitt förslag. Nära samarbete inleddes mellan kommittéerna omedelbart efter det uppbördsberedningen tillkallats och har därefter uppehållits, bland annat på sådant sätt att kommittéerna haft en gemen-

sam biträdande sekreterare. Resultatet av detta samarbete, bland annat uppbördsberedningens uttalade önskemål om en flyttning av den avgörande tidpunkten för bestämmande av rätt mantalsskrivningsort till den 1 november, föranledde en genomgripande omarbetning av kommitténs redan, såvitt angår författningstexten, färdiga förslag. Uppbördsberedningens arbete är ännu ej avslutat. På grund härav hava viktiga frågor i förslaget kunnat erhålla endast en preliminär lösning, t. ex. angående de hjälpkortregister, som böra föras för debiteringen, eller måst lämnas olösta; det sistnämnda gäller närmast frågorna om fögderiförvaltningens organisation och om folkbokförings- och uppbördsförvaltningens organisation i städerna. Å andra sidan har det icke kunnat anstå med förslaget, då åtskilliga av de i detta ifrågasatta anordningarna måste vara vidtagna, innan uppbördsreformen kan träda i kraft, och då en relativt lång övergångstid för dylikt ändamål är behövlig. Att sålunda förslaget till folkbokföringsreform måste framläggas i ett delvis ofärdigt skick inverkar i någon mån menligt på kostnadsberäkningarna och på möjligheterna att bedöma förslaget ur besparingssynpunkt. Möjligt är även, att förslaget jämväl i övrigt kan behöva undergå vissa jämkningar, sedan det blivit fastställt hur uppbörden skall ordnas.

Under sitt arbete har kommittén jämväl haft kontakt med åtskilliga andra utredningar och med myndigheter. I detta hänseende må nämnas pensionsstyrelsen, statens arbetsmarknadskommission, centrala värnpliktsbyrån, mantalskontoret i Stockholm, socialvårdskommittén, försvarsväsendets rullföringsnämnd, 1940 års arkivsakkunniga, 1941 års hemortsförsvarssakkunniga, 1943 års bevakningsutredning och besparingsberedningen i Göteborg. Under besök i Borås hava kommitténs ordförande, sekreterare och vissa av dess experter studerat uppbördsverket därstädes. En närmare redogörelse för uppbödsverket och den vid detsamma inrättade moderna maskinanläggningen, utarbetad av kommitténs expert, kronouppbördskassören E. Winnermark, finnes såsom bilaga fogad till detta betänkande.

I detta sammanhang må omnämnas, att en motsvarande redogörelse för mantalskontoret i Stockholm är intagen som bilaga till 1936 års uppbördskommittés betänkande (SOU 1938: 41). Då däri omförmälda förhållanden icke torde hava undergått några förändringar av större allmänt intresse, har kommittén ej funnit nödigt att ånyo till trycket befordra en sådan redogörelse.

Då kommittén påbörjade sitt arbete, hemställde kommittén i särskilda skrivelser den 21 oktober 1941 till pensionsstyrelsen, skolöverstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens livsmedelskommission, statens arbetsmarknadskommission, statens utrymningskommission, försvarsväsendets rullföringsnämnd, 1941 års hemortsförsvarssakkunniga, 1941 års krigsfamiljebidragskommitté, socialvårdskommittén och den sakkunnige för utredning rörande åtgärder för uppnående av största möjliga enhetlighet och rationalisering i fråga om länsstyrelsernas verksamhet och arbetssätt, länsassessorn numera landssekreteraren O. Åkesson, om yttrande angående i vilka hänseenden brister förmärkts beträffande den nuvarande folkbokföringen och i vilka avseenden

en rationell folkbokföring skulle kunna möjliggöra förenkling och effektivisering av förvaltningsverksamheten. Till ledning angav kommittén såsom allmänna riktlinjer för en folkbokföringsreform, att vid sidan av de lokala folkbokföringsmyndigheterna ett centralt organ för folkbokföringen kunde tänkas bliva inrättat, vilket organ skulle förses med alla till buds stående tekniska och maskinella hjälpmedel för rationalisering av arbetet. För innehållet i de begärda yttrandena, i den mån sådana ingått, redogöres i korthet nedan i detta kapitel.

Därjämte har kommittén, i förekommande fall med välvilligt tillmötesgående och bistånd från vederbörande myndigheters eller utredningsmäns sida, mera i detalj studerat förhållandena inom särskilda förvaltningsområden. Dessa studier påbörjades på ett relativt tidigt stadium av kommitténs verksamhet men hava, sedan det visat sig nödvändigt för vinnande av en mera konkret uppfattning om förhållandena, att kommittén först utarbetade sitt förslag, först därefter kunnat slutföras. För dessa undersökningar redogöres närmare nedan i kap. 5—8.

I de inkomna svaren å folkbokföringskommitténs ovan berörda skrivelser har i regel behovet av en rationellare folkbokföring vitsordats. Skolöverstyrelsen och 1941 års krigsfamiljebidragskommitté hava dock förklarat, att en rationalisering av folkbokföringen knappast vore av direkt betydelse för skolmyndigheternas resp. familjebidragsnämndernas verksamhet. Från livsmedelskommissionen samt socialvårdskommittén har svar icke ingått.

Av innehållet i övriga svarsskrivelser må här följande återgivas.

Pensionsstyrelsen har hänvisat till de synpunkter i fråga om folkbokföringen, vilka styrelsen tidigare framlagt i meddelanden till 1936 års upphördskommitté och i yttrande över det av nämnda kommitté avgivna förslaget. Enligt sistnämnda yttrande borde särskilda adressregister uppläggas hos länsstyrelserna och ett riksregister upprättas över obefintliga. För upprättande av mantalslängder och pensionsavgiftsförteckningar samt utskrivande av debetsedlar borde uppläggas ett särskilt plåtregister.

Arbetsmarknadskommissionen, som endast berört frågan om en effektiviserad folkbokförings betydelse för en sida av kommissionens verksamhet, nämligen hushållningen med arbetskraft under krigsförhållanden, har anfört i huvudsak följande. En verklig kunskap om arbetskrafttillgången vunnes uppenbarligen endast genom en tämligen omfattande registrering. Frågan härom hade också sedan arbetsmarknadskommissionens tillkomst vid flera tillfällen upptagits till behandling. Emellertid hade någon mera allmän registrering för ändamålet dåmera icke kommit till stånd, utan kommissionen hade tillsvidare stannat vid att företaga vissa partiella registreringar. Skälet härtill hade framför allt varit, att en mera allmän individuell registrering av arbetskraft, genomförd med moderna hjälpmedel, skulle i realiteten hava utgjort en lika stor och lika vansklig uppgift som en ny och modernare folkbokföring. Förutsatt att registreringen för arbetsmarknadsändamål kunde genomföras som en avläggare till den allmänna folkbokföringen, skulle emellertid för densamma icke erfordras någon stor och dyrbar apparat. Av särskilt intresse vore, att under nämnda förutsättning den speciella registreringen för arbetsmarknadsändamål syntes utan risk kunna göras mindre vidlyftig, t. ex. omfattande endast vissa kategorier eller endast vissa orter, för att senare vid behov utvidgas. — Kommissionen förutsatte

att för en rationellt upplagd folkbokföring skulle användas något av de maskinella system,, som möjliggjorde en i jämförelse med vanliga förfaringssätt utomordentligt tids- och arbetsbesparande metod för utskrivning av förteckningar, infordrande av uppgifter, utsändande av kallelser o. s. v., varvid ur registermaterialet efter uppkommande behov kunde utväljas vissa kategorier efter ett på förhand upplagt system med en mångfald kombinationsmöjligheter. Kommissionen ville betyga att en sådan anordning även inom dess verksamhetsområde hade stor praktisk betydelse.

Även 1941 års hemortsförsvarssakkunniga hava förklarat det vara av största värde, att vid en omläggning av folkbokföringen tryckande register upplades över befolkningen, upptagande namn, födelsedag och adress m. m. Därigenom skulle en rationell rekrytering av personalen till olika grenar av hemortsförsvaret i hög grad underlättas.

Rullföringsnämnden har utan att direkt ingå på frågan om behovet av att folkbokföringsmaterialet gjordes mera lättillgängligt, likväl antytt, att ett på lämpligt sätt inrättat centralt register över befolkningen syntes kunna bli till mycket stort gagn vid bedömandet av frågan om mobiliseringsuppskov. I fråga om folkbokföringens organisation har nämnden uttalat, att den borde få en sådan utformning, att folkbokföringen och det nya systemet för värnpliktsregistreringen med lätthet kunde anpassas till varandra. Därest maskinella anordningar komme att ställas till folkbokföringens förfogande, syntes det vara av vikt, att maskinsystemet bleve sådant, att meddelanden från folkbokföringsmyndigheterna till de militära myndigheterna kunde givas sådan form och ett sådant innehåll att de utan omarbetning direkt kunde användas för militärt ändamål. Av särskild betydelse vid kommunikationen mellan folkbokföringsmyndigheterna och de militära registreringsmyndigheterna vore att samma beteckningar och kodifieringar för län, församlingar, yrken m. m. komme till användning i båda organisationerna.

Utrymningskommissionen har anfört: Vid utrymning komme synnerligen stora krav att ställas på myndigheternas förmåga att kunna överblicka och registrera verkställda befolkningsförflyttningar. En anknytning till den ordinarie folkbokföringen torde därför vara nödvändig. Särskilt därest en utrymning komme att vara någon längre tid, syntes det uppenbart, att den allmänna folkbokföringen måste röna inverkan härav. Om utrymningen erhölle stor omfattning och skedde under ogynnsamma förhållanden, fordrades av folkbokföringssystemet, att detsamma besutte stor arbetskapacitet och smidighet för att kunna bemästra den uppkomna situationen. Det syntes kommissionen önskvärt, att dessa frågor toges i betraktande vid utformningen av ett nytt folkbokföringssystem samt att därvid möjligheten och lämpligheten av att samordna utrymningsmyndigheternas ifrågavarande registrering med den allmänna folkbokföringen prövades.

Av länsassessorn O. Åkesson har framhållits, att länsstyrelserna i en mångfald olika hänseenden skulle kunna draga påtaglig nytta av en rationalisering av folkbokföringen. Det vore i själva verket hart när ogörligt att fullständigt angiva alla de avseenden, i vilka länsstyrelsernas verksamhet i högre eller lägre grad försvårades eller tyngdes av det nuvarande folkbokföringssystemets brister. Såsom en exemplifiering kunde emellertid angivas följande grupper av ärenden, med avseende å vilka handläggningen över huvud skulle underlättas (respektive riktiga avgöranden med större säkerhet träffas), därest ett rationellt folkbokföringssystem komme till stånd:

fattigvårds- och barnavårdsmål, särskilt sådana mellan samhällen, samt ärenden angående tillämpning av lagen om folkpensionering och lagstiftningen angående bidragsförskott;

förandet av länsstyrelsens vapen-, automobil-, handels-, förenings- m. fl. register;

passärenden;
valärenden av olika slag;
polisärenden av skilda slag, inklusive ärenden angående behandling av lösdrivare och alkoholister;
ransoneringsärenden, i den mån sådana under kristid åvilade länsstyrelsen;
taxeringsarbetet: då inkomsttaxeringslängden grundade sig på mantalslängden, kunde luckor i den senare föranleda, att skattskyldiga förbiginges vid taxeringen; vidare vore att här nämna sorteringar av deklarationer och löneuppgifter samt åtgärder mot dubbeltaxering;
mantalsskrivningsmalen (bl. a. torde antalet dylika mål kunna beräknas bli nedbringat);
andra besvärs- m. fl. mål, där för ärendets handläggning krävdes kunskap om enskildas (rättsliga) hemvist;
ärenden avseende enskildas beklädande med allmänna uppdrag (uppgift om vederbörandes ålder, fullständiga namn etc. erfordrades).

I anslutning till innehållet i sistnämnda yttrande har av folkbokföringskommittén genom skrivelser den 31 januari 1942 yttranden inhämtats från länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar och Västernorrlands län rörande användningen av de adressregister, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts medgivande den 9 maj 1941 föras vid sagda länsstyrelser över den inom länet mantalsskrivna befolkningen med utnyttjande av kopior av de av kristidsnämnderna jämlikt kungl. kungörelsen den 21 mars 1941 (nr 200) utfärdade legitimationskorten för erhållande av inköpskort för ransonerade varor (personkorten).

Av samtliga de nämnda länsstyrelserna har vitsordats det stora praktiska värde de därstädes förda adressregistren visat sig äga för handläggningen av sådana ärenden, som här ovan angivits. Av länsstyrelserna i Stockholms och Västernorrlands län har emellertid såsom en brist framhållits, att kompletteringen av registren för närvarande skedde allenast en gång om året i samband med mantalsskrivningen.

Medicinalstyrelsen har framhållit, att sedan någon tid inom styrelsen övervägts möjligheten av att få till stånd ett system med hälsokort för svenska folket. Å korten skulle närmast registreras vissa viktigare fakta rörande vederbörandes hälsotillstånd av betydelse vid uttagning till värnpliktstjänstgöring, äktenskaps ingående, inträde i statstjänst eller annan med pensionsrätt förenad verksamhet, i sjukkassa och dylikt samt för bedömande av sjukvårds- och förtidsfall enligt folkpensioneringslagen. En förutsättning för systemet torde emellertid vara, att tillgång funnes till en central för förandet av hälsokorten, dit rapporter över vissa verkställda läkarundersökningar skulle insändas och från vilken vederbörande myndigheter kunde inhämta upplysningar i vissa fall. Varje medborgare borde äga en dublett av sitt hälsokort, vilken borde medhavas vid varje läkarundersökning och då förses med eventuella justeringar. Det syntes styrelsen förtjäna undersökas, huruvida ett system med hälsokort av ovanberört slag skulle kunna samordnas med folkbokföringen i övrigt och hur systemet i så fall lämpligen borde utformas. Därest ett dylikt system kunde genomföras utan alltför stora kostnader och vidlyftig administrationsapparat, skulle detsamma särskilt efter införande av obligatorisk läkarundersökning i skolorna, kunna medföra en avsevärd besparing för det allmänna dels genom förenkling resp. bortfallande av vissa läkarundersökningar, dels genom förhindrande av vissa äktenskap och andra åtgärder, som ur samhällets synpunkt icke kunde anses önskvärda.

KAP. 4.

Folkbokföringssystemet.

I. Inledande översikt.

Enligt kommitténs förslag skall bokföring av rikets befolkning ske genom *kyrkobokföring* och *mantalsskrivning*. Vid mantalsskrivning upptecknas även fastigheterna och de juridiska personerna. Kyrkobokföringen ombesörjes av pastorsämbetena och mantalsskrivningen av häradsskrivarna och vederbörande tjänstemän i städerna; magistraternas befattning med mantalsskrivningen upphör. De nuvarande kyrkoböckerna, förda efter i viss mån *ändrade formulär*, bibehållas med undantag av utflyttningsboken jämte den därtill hörande förteckningen över ankomna aviser om inflyttning. Såsom ny kyrkobok tillkommer *församlingsliggaren*, förd enligt lösbladssystem. Uppläggen i församlingsliggaren utgöras av *personakter*, en för varje person, bestående av ett eller flera blad. Personakten skall alltid ingå i församlingsliggaren för kyrkobokföringsorten, d. v. s. den församling, i vilken personen är upptagen i församlingsboken. Personakten motsvarar det nuvarande flyttningsbetyget men utlämnas icke till allmänheten utan översändes vid flyttning direkt mellan pastorsämbetena; i allmänhetens hand ersättes flyttningsbetyget av *medborgarkort*, bestående av pärm och tre blad (betecknade I, II och III). Medborgarkort utfärdas för envar i riket kyrkobokförd svensk medborgare över 15 år. Hos pastor skall föras ett *hjälpkortregister*, bestående av *avtryckskort* (se nedan). Registret föres i två avdelningar, församlingsregistret, bestående av korten för de personer, vilka äro kyrkobokförda i församlingen, och avgångsregistret, bestående av korten för de personer, vilka varit kyrkobokförda i församlingen men avlidit, utvandrat, utflyttat till annan församling eller överförts till boken över obefintliga. Vid mantalsskrivning upprättas mantalslängd. Mantalslängden utgöres av *fastighetsliggare* för fastighetsredovisningen och *personell liggare* över personerna. Den personella liggaren indelas i A-längd, B-längd och C-längd enligt samma grunder som taxeringslängderna. *Rätt mantalsskrivningsort* för fysisk person är det distrikt, inom vilket personen den 1 november året näst före mantalsåret rätteligen bör vara kyrkobokförd; för bestämmande av *rätt kyrkobokföringsort* givas detaljerade föreskrifter och anvisningar. Rätt mantalsskrivningsort för juridisk person bestämmes efter regler, motsvarande kommunalskattelagens bestämmelser om hemortskommun. I flertalet församlingar skola finnas av församlingen utsedda *roteombud*, motsvarande de nuvarande för varje mantalsskrivning utsedda s. k. kommunalombuden men

valda för längre tid och verksamma även med avseende å kyrkobokföringen. I varje län skall finnas en *länsbyrå för folkbokföringen,* inrättad vid länsstyrelsen och utrustad med *adresseringsmaskiner* och därtill hörande *tryckande register* över fastigheterna, befolkningen och de juridiska personerna i länet för tryckning av längder och avtryckskort, d. v. s. kort, vilka skola ingå i hjälpkortregister hos pastorsämbetena, mantalsskrivningsförrättarna, länsbyråerna och riksbyrån för folkbokföringen med flera myndigheter ävensom årliga roteförteckningar till ledning för roteombudens verksamhet samt medborgarkort. Roteförteckning består av blad, ett för varje fastighet och person inom roten, vilka sammanhäftas i ordning efter mantalslängden. I församling, där roteombud ej finnas, kan pastor erhålla en roteförteckningarna motsvarande förteckning över församlingens befolkning. De tryckande registren bestå av tryckplåtar eller tryckschabloner, en för varje däri upptagen fastighet och person. Av de å svensk marknad för närvarande saluhållna maskintyperna, fyra till antalet, arbeta tre med tryckplåtar och en med schabloner. Kommittén har verkställt utredning angående de olika typernas inbördes företräden och nackdelar. Valet dem emellan måste dock givetvis träffas av den myndighet eller person, som i händelse av bifall till kommitténs förslag kan bliva behörig att för statsverkets räkning sluta avtal om inköp av maskiner. Av bekvämlighetsskäl använder kommittén ordet »plåt» såsom beteckning för elementen i de tryckande registren, oavsett för vilken av de nämnda maskintyperna dessa kunna bliva inrättade. De tryckande registren och de register, som bestå av avtryckskort, hämta sitt innehåll från kyrkoböckerna och mantalslängderna; därför har viss *aviseringsskyldighet* ålagts pastorsämbeten och mantalsskrivningsförrättare i förhållande *till länsbyråerna.* Underrättelser om mantalsskrivningen meddelas länsbyrån i huvudsak genom anteckningar i stommar till mantalslängder, vilka av länsbyråerna före mantalsskrivningen tryckas och översändas till mantalsskrivningsförrättarna samt av dessa återställas till länsbyrån, vederbörligen kompletterade. Statistiska centralbyrån skall i egenskap av *riksbyrå för folkbokföringen* utöva erforderlig tillsyn och ledning av folkbokföringen samt föra förutom ovannämnt hjälpkortregister, benämnt *sökregister,* över rikets befolkning jämväl vissa andra register, bestående av de till riksbyrån från pastorsämbetena insända personakterna för bland andra döda, utvandrare och obefintliga. För envar i riket kyrkobokförd person skall finnas ett av länsbyrå eller riksbyrån fastställt *födelsenummer,* vilket skall införas i personakten och inpräglas å personplåten och sålunda kommer att framgå jämväl av avtryckskort och medborgarkort.

II. Principiella frågor.

De allmänna grunderna för folkbokföringssystemets anordnande hava genom 1936 års uppbördskommittés betänkande och den däremot framställda kritiken blivit så utförligt diskuterade, att folkbokföringskommittén, som under kap. 2 härovan vinnlagt sig om att så noggrant som det begrän-

sade utrymmet tillåter redovisa de synpunkter som därvid framkommit, ansett det möjligt att här i motsvarande mån begränsa redogörelsen för de skäl, som föranlett kommitténs ståndpunktstagande.

Civil eller kyrklig folkbokföring. Enligt förslaget skall den lokala löpande folkregistreringen alltjämt handhavas av prästerskapet utan att därvid ändring göres i prästernas ställning såsom uteslutande kyrkans ämbetsmän. Länsbyråerna deltaga icke i kyrkobokföringen. Bortsett från det förhållandet, att länsbyråerna i vissa fall hava att förmedla avisering mellan pastorsämbetena, äro kyrkobokföringsärendena slutbehandlade då de genom underrättelse från pastor bringas till länsbyråns kännedom. Länsstyrelserna hava endast såsom instanser för besvär och underställning att fatta beslut i kyrkobokföringsfrågor, låt vara att därvid en viss officialprincip äger tillämpning. Disciplinärt lyda prästerna endast under domkapitlen. Det innebär självfallet icke något avsteg från denna princip, att länsstyrelserna i denna sin egenskap eller såsom länsbyråer för folkbokföringen liksom för närvarande envar myndighet eller enskild person äga att för pastor påvisa upptäckta kyrkobokföringsfel för vinnande av rättelse.

Ett skäl av principiell betydelse för frågan om den lokala folkregistreringens bibehållande hos prästerskapet i full utsträckning är det, som av Visby domkapitel (se sid. 137) framhållits under hänvisning till svenska kyrkans alltjämt fortbestående egenskap av statskyrka. I detta sammanhang kan det vara skäl att erinra om vad som å sid. 14 i ett den 4 juni 1910 av tillkallade sakkunniga avgivet betänkande rörande kyrkobokföringen i icke territoriella församlingar anförts närmast med avseende å kyrkobokföringen i sådana församlingar men med räckvidd därutöver:

Hvad då först angår de icke territoriella församlingarna af svenska kyrkan, så torde ett upphäfvande af deras kyrkobokföringsrätt medföra, att själfva församlingarna måste indragas, alldenstund enligt kyrkolagens andemening, om också uttrycklig bestämmelse därom saknas, kyrkoböcker synas böra föras för hvarje församling.

I anslutning till vad av Linköpings domkapitel och av överståthållarämbetet (se sid. 137) anförts om olägenheter för allmänheten vid en uppdelning av den lokala registreringen på dels civila, dels kyrkliga tjänsteställen må nämnas, att frågan om civilregistreringens avlyftande från prästerskapet diskuterats redan i ett den 2 december 1890 avgivet underdånigt betänkande med förslag rörande kyrkoskrivningen i riket, därvid spörsmålet granskats jämväl ur en i viss mån annan synvinkel och vissa ytterligare synpunkter framhållits, vilka för fullständighetens skull kunna vara förtjänta av omnämnande. I betänkandet heter det (å sid. 104 ff.) bland annat:

Då hos oss lysning till äktenskap är obligatorisk för vigsel, då i de allra flesta fall dop följer på hvarje födelse och då begrafning efter dödsfall ytterst sällan uteblifver, har presterskapet i de af detsamma utförda presterliga förrättningarna en kontroll att vigde, födde och döde anmälas, hvilket är ett oeftergifligt vilkor för att en ordentlig civilståndsregistration skall kunna ega rum. Äfven om anmälningsskyldigheten hos oss kunde lagbindas så fullständigt som förhållandet är i de utländska stater,

der civilståndsregistrationen ombesörjes af andra myndigheter än presterskapet, möta stora svårigheter att hos oss åstadkomma en liknande anordning i de kostnader en sådan förändring skulle kräfva och hvilka måste blifva högst betydliga, helst de personer, åt hvilka kunde anförtros ett så grannlaga värf som de både för samhället och isynnerhet för de enskilde vigtiga civilståndsregistrens förande, måste vara män med ej ringa bildning och bepröfvad duglighet. Tydligtvis kan ej ifrågasättas att kommunernas valde förtroendemän skulle blifva civilståndsregistratorer, äfven om de derför erforderliga förutsättningarna allestädes vore för handen. Det blefve utan tvifvel nödigt att en särskild klass af tjenstemän inrättades, till antalet lika med antalet af de distrikt, i hvilka riket för ifrågavarande ändamål borde indelas. För allmänhetens beqvämlighet torde det finnas nödigt, att hvarje distrikt inskränktes till ett pastorat, hvarigenom uppkomme omkring 1 300 distrikt. Kunde möjligen i vissa folkrika orter två eller tre mindre pastorat sammanslås till ett distrikt, skulle dock antalet troligen icke komma att understiga 1 000. Så många hundra kronor en hvar sådan tjenstebefattnings innehafvare erhölle så många hundra tusen kronor skulle denna personal komma att kosta det allmänna. Och om allt detta med stora svårigheter och kostnader komme till stånd, vore vinsten ingen annan än den, att visst icke hela bokföringen utan blott en del deraf vore lyft från presterskapet.

Vad av vissa myndigheter anförts därom, att kortregister av urkundskaraktär icke borde anförtros åt prästerskapet, äger icke tillämpning å förevarande förslag, då enligt detta förslag kortregister av sådan karaktär icke skola föras hos pastorsämbetena.

Såsom ett villkor för att prästerna fortfarande skola kunna åtaga sig bestyret med folkbokföringen har av ett par domkapitel framhållits, att arbetet därmed icke över hövan ökas. En närmare redogörelse för den föreslagna reformens inverkan på prästerskapets arbetsbörda lämnas i ett senare sammanhang. Här må dock följande andragas. De föreslagna nya tjänsteåligganden, som i detta hänseende kunna tänkas medföra ökning, torde i huvudsak vara de, vilka hänföra sig till förandet av de s. k. personakterna och till aviseringen från pastorsämbetena till länsstyrelserna. I fråga om personakterna innefattar emellertid förslaget endast ett genomförande av den i yttranden över 1936 års uppbördskommittés förslag av bland andra vissa domkapitel och allmänna svenska prästföreningen (se ovan sid. 140) rekommenderade kombinationen av församlingsbok och huvudkort. Beträffande aviseringsskyldigheten vill kommittén hänvisa till de uttalanden av domkapitlen i Linköping, Skara, Härnösand och Visby, som ovan återgivits å sid. 138 f. och som tydligen utgå ifrån att pastorsämbetena kunna åtaga sig sådan skyldighet. Det bör i detta sammanhang även framhållas, att förslaget sökt skapa garantier för att prästerna må erhålla erforderlig arbetshjälp för kyrkobokföringen.

Kommittén har icke funnit skäl att, såsom i vissa yttranden över 1936 års uppbördskommittés betänkande påyrkats, föreslå inrättande av centrala civila folkregister med urkundskaraktär vid sidan av de lokalt förda kyrkoböckerna. De sekundära register, vilka enligt förslaget skola föras hos länsbyråerna och riksbyrån torde jämte de lokala urkunderna göra tillfyllest för de ändamål, vilka den ifrågasatta civilregistreringen skulle tjäna. Med större skäl kunde måhända ifrågasättas, huruvida icke vid sidan av kyrkobokföringen i vissa större städer borde inrättas en civilbok-

föring efter mönster av Stockholm och Göteborg. Kommittén har dock ej aktat nödigt att härutinnan framlägga något förslag. Något synnerligt behov därav synes icke för närvarande föreligga. Det av kommittén föreslagna allmänna systemet lägger ej hinder i vägen för genomförandet av en dylik undantagsanordning, därest den framdeles skulle befinnas önskvärd.

Centralisering. En centralisering av den löpande folkbokföringen såvitt angår förandet av de primära urkunderna eller centrala myndigheters deltagande i det löpande folkbokföringsarbetet synes hava i allmänhet avstyrkts i de yttranden, som avgivits över 1936 års uppbördskommittés betänkande. Genom det ovan anförda har folkbokföringskommittén redan angivit sin ståndpunkt i detta hänseende. Värdet av sekundära register hos centrala myndigheter synes däremot vara väl vitsordat i yttrandena, särskilt såvitt angår sådana register hos länsstyrelserna. Beträffande vad folkbokföringskommittén i detta avseende har att föreslå hänvisas till den närmare redogörelsen nedan för de olika registren hos länsbyråer och riksbyrån. Riksbokföring i den mening, vari detta begrepp förekommer hos uppbördskommittén, föreslås icke av folkbokföringskommittén. Dock skola enligt förslaget register föras hos riksbyrån över bland andra utvandrare och obefintliga. Dessa register torde medföra samma fördelar med avseende å registreringen av utlandssvenskar som socialstyrelsen i yttrande över uppbördskommitténs förslag angivit såsom en vinst av riksbokföringen. Det bör dock uppmärksammas, att registren över utvandrare ävensom de i folkbokföringsförordningen föreskrivna registren över obefintliga icke, såvitt ej särskilda av kommittén icke föreslagna anordningar vidtagas, komma att omfatta andra personer än sådana som efter förordningens ikraftträdande utvandrat eller överförts till bok över obefintliga. I 7 § i den föreslagna promulgationsförordningen till folkbokföringsförordningen meddelas dock föreskrift om upprättande av ett särskilt register över tidigare överförda obefintliga.

Kommittén har varit i hög grad tveksam, huruvida icke de maskinella anordningarna för folkbokföringen och därmed även de tryckande registren borde för hela riket samlas hos riksbyrån i Stockholm, och har ej blott noggrant undersökt detta alternativ utan även utarbetat ett fullständigt författningsförslag enligt detsamma. Detta förslag var kommitténs första. Det företer en i många hänseenden enklare bild än det till länen decentraliserade system, vid vilket kommittén i sitt nu framlagda förslag slutligen stannat. Skillnaden kan kortast antydas med en hänvisning till det förhållandet, att genom sistnämnda system de i folkbokföringsarbetet deltagande myndigheterna utökats med länsstyrelsernas antal. Med det centraliserade systemet följa fördelarna av en starkare koncentration i arbetet, en enklare aviseringsgång — bland annat därigenom att rapportvägarna mellan länsstyrelserna bortfalla — större möjligheter att rationalisera arbetet, ett något minskat maskin- och personalbehov, tillgång till storstadens och den centrala statsförvaltningens större arbetskraftreserv, lättare tillgång till maskinservice o. s. v.

Ett sådant ämbetsverk skulle emellertid bliva relativt svåradministrerbart. Sannolikt skulle flera eller högre chefstjänster behöva inrättas än som befunnits nödvändiga vid det föreslagna systemet. Verkets stora in- och utgående korrespondens skulle medföra en merbelastning för kommunikationsverkens inrättningar i huvudstaden, som kan befaras framtvinga kostnadskrävande organisatoriska åtgärder. Oavsett detta skulle kommunikationsverkens eller folkbokföringens kostnader för korrespondens per post eller telefon sannolikt bliva större som en följd av de längre rapportvägarna; exempelvis må anföras, att av det beräknade totalantalet flyttningar inom och mellan församlingarna, 800 000 enligt 1943 års siffror, mer än tre fjärdedelar torde äga rum inom ett och samma län. De kortare rapportvägarna vid det decentraliserade systemet medföra även en tidsbesparing för försändelser och telefonsamtal, vilken särskilt under den del av året då mantalsskrivning pågår är av synnerligen stor betydelse på grund av den knappt tillmätta tiden för tryckning av längder för mantalsskrivningen. Överhuvudtaget försvåras den nödvändiga kontakten med de lokala myndigheterna med växande avstånd. Tryckningsarbetet i och för mantalsskrivningarna måste noggrant planläggas med hänsyn till förekommande olikheter i församlingarnas folkmängd, befolkningens växlande rörlighet och de därav och av andra omständigheter beroende tiderna för mantalsskrivningsförrättningarnas hållande. Denna planläggning sker lättast i länen. Där kunna även erforderliga ändringar i planerna i anledning av oförutsedda omständigheter lättast och smidigast genomföras. Förandet av det tryckande registret såvitt avser fastigheter torde i residensstäderna underlättas genom där föreliggande möjligheter till direkt kontakt med vederbörande lantmäterikontor. Lokal- och lönekostnader äro större i huvudstaden än i allmänhet i residensstäderna. Befolkningspolitiska hänsyn tala emot att till huvudstaden förlägges ett nytt ämbetsverk med stort behov av kvinnlig arbetskraft.

För kommitténs slutliga ståndpunktstagande talar emellertid framför allt det skälet, att anläggningarna komma till den bästa nyttan, om de förläggas till de myndigheter, vilkas förvaltningsuppgifter de skola betjäna, eller i varje fall så nära dessa myndigheter som möjligt. Ur denna synpunkt vore under vissa förutsättningar måhända en ännu starkare decentralisering av maskinanläggningarna i och för sig önskvärd. En naturlig undre gräns drages emellertid av maskinernas stora arbetskapacitet. Myndighet med mindre förvaltningsområde än ett län kan därför — frånsett de största städerna — ej gärna komma i fråga i detta avseende.

I yttranden över 1936 års uppbördskommittés betänkande ifrågasatte några myndigheter (se ovan sid. 142) huruvida icke mantalsskrivningsförrättningarna borde centraliseras till länsstyrelserna. Spörsmålet har beröringspunkter med den sedan många år vilande frågan om en omorganisation av häradsskrivarkåren, därvid häradsskrivaruppgifternas inflyttning till länsstyrelserna ifrågasatts, men är icke kongruent med denna fråga: lokala mantalsskrivningsförrättningar kunna — såsom redan undantagsvis torde ske, då jämlikt § 1 mom. 2 mantalsskrivningsförordningen såsom särskild förrättnings-

man förordnas tjänsteman hos länsstyrelse — hållas av länsstyrelsernas tjänstemän, liksom det å andra sidan icke är otänkbart, att häradsskrivarnas befattning med mantalsskrivningen inskränkes till de förberedande åtgärder, som enligt ovanberörda yttranden förutsattes alltjämt skola äga rum. En förutsättning för att spörsmålet överhuvud taget skall uppkomma är däremot, att mantalsskrivningen bibehålles som särskild förrättning. Spörsmålet kommer därför att här nedan behandlas i samband med sistnämnda fråga.

Mantalsskrivningens bibehållande såsom särskild förrättning. I denna fråga anförde 1936 års uppbördskommitté:

Till mantalsskrivningen hava hänförts rättsverkningar i en mångfald olika hänseenden. Det torde ligga i sakens natur, att dessa rättsverkningar i stort sett icke skulle kunna i stället anknytas till den löpande folkbokföringen på annat sätt, än att de ställdes i beroende av det av denna vid en viss tidpunkt redovisade befolkningsläget. Mantalslängderna skulle i sådant fall ersättas med utdrag av de urkunder enligt kommitténs förslag, som motsvara de nuvarande församlingsböckerna. Med hänsyn till de ifrågavarande rättsverkningarnas synnerliga vikt torde emellertid i allt fall ett särskilt förfarande icke kunna undvaras, i vilket den löpande folkbokföringen, innan befolkningsläget fixeras i längder, underkastas en ingående granskning för avhjälpande av eventuellt förekommande ofullständigheter och felaktigheter. I detta avseende fyller i det gällande systemet mantalsskrivningen en viktig uppgift. Otvivelaktigt har nämligen den samverkan mellan befolkningen, prästerskapet och mantalsskrivningsförrättarna, som äger rum vid mantalsskrivningarna, visat sig vara av stor betydelse för främjande av en riktig folkbokföring. Det har därför synts kommittén motiverat att bibehålla mantalsskrivningen, ehuru i något förändrat skick beträffande vissa detaljer, som ett särskilt folkbokföringsinstitut vid sidan av den löpande folkbokföringen.

I ett senare sammanhang understryker uppbördskommittén ytterligare mantalsskrivningens betydelse för kontrollen av den löpande folkbokföringens riktighet och fullständighet.

Folkbokföringskommittén kan i huvudsak instämma i vad uppbördskommittén anfört. Det må dock nämnas, att under senare tid fråga uppkommit, huruvida icke hemortsrättsförvärvet enligt socialvårdslagstiftningen borde anknytas till kyrkobokföringen i stället för till mantalsskrivningen. Även om så sker, bortfaller emellertid icke värdet av mantalsskrivningens kontrollfunktion. Viktiga rättsverkningar i andra hänseenden komma alltjämt att vara anknutna till mantalsskrivningen, och även med avseende å hemortsrättsförvärvet torde det fortfarande vara av stor betydelse, att tillämpningen av bestämmelserna om rätt kyrkobokföringsort underkastas en årlig översyn under samråd mellan pastor och mantalsskrivningsförrättare. Här må även hänvisas till vad som anförts i den speciella motiveringen till 135 § 1 mom. och 137 § i författningsförslaget.

Liksom mantalsskrivningen innefattar en kontroll av den löpande folkbokföringen så utgör jämförelsen med denna å andra sidan en nödvändig förutsättning för mantalsskrivningens riktighet. Genom att enligt förslaget mantalsskrivningen förrättas med ledning av en å länsbyrån tryckt stomme, vilken fullständigas och rättas samt återställes till länsbyrån, medger man-

talsskrivningen även en årlig kontroll av de tryckande registren. En sådan kontroll är nödvändig om än ej i allmänhet med avseende å tryckplåtarnas textinnehåll så dock med hänsyn till registrens fullständighet och ordningen för personernas upptagande. Den nuvarande jämförelsen med församlingsboken kan därför ej ersättas med en jämförelse med det tryckande registret eller med något av detta härlett register vare sig hos länsbyrån eller hos pastor. Då det ej skulle vara lämpligt, att församlingsboken för sådant ändamål insändes till länsstyrelsen, måste denna jämförelse ske lokalt. Därest lokala mantalsskrivningsförrättningar ej skulle hållas, funnes ingen annan lokal förrättning att anknyta detta arbete till än förskrivningarna. Det skulle då komma att åligga pastorsämbetena att rätta och komplettera stommen till mantalslängd, en anordning, som kraftigt avstyrktes i yttrandena över 1936 års uppbördskommittés förslag. Såsom ytterligare skäl mot en centralisering av mantalsskrivningsförrättningarna må understrykas vad uppbördskommittén anfört om betydelsen av den samverkan mellan befolkningen, prästerskapet och mantalsskrivningsförrättarna, som för närvarande äger rum. Även för den vid mantalsskrivning skeende redovisningen av fastigheter och av juridiska personer torde det vara av värde, att förrättningarna äga rum lokalt; beträffande fastighetsredovisningen se även motiven till 127 § författningsförslaget.

III. Särskilda frågor.

Roteombud. 1936 års uppbördskommitté anförde i anslutning till sitt förslag om inrättande av folkbokföringsnämnder:

Det förekommer på landsbygden icke sällan, att kommunalombuden för mantalsskrivningen redan nu väljas med uppdrag att medverka till en riktig mantalsskrivning på ett betydligt mera positivt sätt än som förutsättes i mantalsskrivningsförordningen. Det är sålunda icke ovanligt, att ombuden erhålla var sin rote eller var sitt distrikt av kommunen att svara för och på kommunens bekostnad erhålla tillgång till en kopia av mantalslängden, understundom till en särskild del av längden, som berör deras område. De få sedan genom personliga besök eller på annat sätt kontrollera befolkningens omflyttningar och föra anteckningar härom. Flerstädes få de utdela eller försälja blanketter till mantalsuppgifter, ibland även insamla dem. Vid förskrivning äro de pastor behjälpliga med att ordna eller kollationera mantalsuppgifterna, vilka redan på detta stadium äro tillgängliga för pastor. De tjäna även som »pådrivare» vid infordrande av flyttningsbetyg eller mantalsuppgifter och tillhandagå ibland pastor eller mantalsskrivningsförrättare med utredningar. Vid själva mantalsskrivningsförrättningen blir givetvis kommunalombudens medverkan efter sådana förarbeten mera värdefull än eljest. På sina håll biträda de även pastor eller häradsskrivaren med vissa efterarbeten till mantalsskrivningen. Dessa anordningar hava i allmänhet lett till goda resultat, vilket bland annat visat sig däri, att antalet besvär i mantalsmål flerstädes minskats.

Att kommunalombudens medverkan vid mantalsskrivning är begränsad till själva sammanträdena har i praktiken visat sig som en brist i förfarandet med menlig inverkan på mantalsskrivningens tillförlitlighet. Det är denna brist som på sina håll framtvingat de av uppbördskommittén beskrivna anordningarna. Det måste även betecknas som en brist att pastor i kyrko-

bokföringen och särskilt vid förskrivningarna saknar stödet av om ortens förhållanden kunniga lekmäns medverkan. Liksom uppbördskommittén med sitt förslag om folkbokföringsnämnd avser folkbokföringskommittén med det nu framlagda förslaget i vad det angår roteombud att lagfästa den praxis, som enligt det ovan anförda utbildat sig i vissa kommuner, med utvidgande av dess tillämpning jämväl till den löpande folkbokföringens område; dock har folkbokföringskommittén ej funnit skäl att organisera roteombuden såsom nämnd. Enligt förslaget skola roteombuden vara verksamma under hela året till främjande av kyrkobokföringens och, medan mantalsskrivning pågår, jämväl till befordrande av dennas riktighet. De allmänna bestämmelserna om roteombudens åligganden återfinnas under 8 § i förslaget till folkbokföringsförordning; såsom speciella arbetsuppgifter ålägges roteombuden i 121 § 1 mom. att från fastigheternas ägare eller innehavare i första hand mottaga de insamlade mantalsuppgifterna, enligt 128 § att granska, rätta eller komplettera och ordna uppgifterna samt att för snabbare verkställande av för- och mantalsskrivningarna upprätta förslag till förelägganden för dem som försummat att anmäla flyttning ävensom vissa förteckningar, enligt 134 § att närvara vid mantalsskrivningsförrättning och slutligen enligt 135 § att vid mantalsskrivningen för sin verksamhet under det kommande året göra anteckningar om de beslut som meddelas.

Alldenstund roteombudens verksamhet hela året är anknuten till kyrkobokföringen har kommittén ansett det lämpligt, att de utses och att deras verksamhet bekostas av den kyrkliga kommunen. Då det arbete som av dem kräves är ganska maktpåliggande måste de erhålla ersättning därför. Stadgande härom har intagits i 12 § i förslaget.

På grund av de särskilda befolkningsförhållandena i städerna och de stadsliknande samhällena torde roteombud vara till jämförelsevis ringa nytta i större sådana orter. Då det å andra sidan är svårt att uppdraga en generell gräns mellan orter, i vilka roteombud kunna böra finnas, och övriga orter, har kommittén lagt bestämmandet härutinnan i länsstyrelsens hand. Det kan även tänkas, att roteombud i de minsta församlingarna icke äro erforderliga, då pastor i dessa församlingar ändå äger tillräcklig överblick över befolkningen. Länsstyrelsen har även att bestämma roteindelningen. Rotarnas storlek och arrondering måste bliva beroende av ortsförhållandena. Folkmängden torde böra hållas mellan 500 och 1 000 personer.

De farhågor som uttalats för bristande oväld i de av uppbördskommittén föreslagna folkbokföringsnämndernas verksamhet finner kommittén icke grundlösa. Överhuvudtaget skulle det vara i högsta grad ägnat att befrämja folkbokföringens riktighet, om sådana bestämmelser kunde meddelas angående hemortsrättsförvärvet i socialvårdsavseende, att frestelserna till obehörig inverkan på folkbokföringen bortfölle. Det torde emellertid falla utom folkbokföringskommitténs befogenhet att härutinnan framlägga förslag till åtgärder, så mycket mera som ämnet är föremål för utredning inom en annan kommitté. Med avseende å roteombuden har kommittén för att så mycket som möjligt skapa trygghet i förevarande hänseende ävensom för att

överhuvudtaget åstadkomma garantier för att roteombudsbefattningarna besättas med lämpliga innehavare föreslagit, att roteombuden skola väljas efter ett av pastor och mantalsskrivningsförrättaren i samråd uppgjort förslag samt att den som blivit vald skall förordnas av länsstyrelsen, som därvid har att pröva hans lämplighet och som även sedermera skall äga skilja honom från uppdraget, därest han befinnes olämplig.

Till ledning vid uppdragets fullgörande skall roteombud årligen erhålla en av länsbyrån tryckt förteckning (roteförteckning) över fastigheterna, befolkningen och de juridiska personerna inom roten. Förteckningen skall vara så upprättad, att för varje fastighet eller person anslås ett blad, något större till formatet än avtrycket av plåten. Bladen sammanhäftas i följd motsvarande den vari fastigheterna och personerna förekomma i mantalslängden. En motsvarande förteckning skall tillställas pastor i församling, där roteombud saknas.

Födelsenummer. För envar i riket kyrkobokförd person skall finnas ett av länsbyrå eller riksbyrån fastställt födelsenummer, bestående av personens med siffror skrivna födelsedata och ett tresiffrigt nummer, udda för man och jämnt för kvinna, t. ex. 1925 — 01 — 09 — 037 för en man, född den 9 januari 1925 och 1928 — 12 — 29 — 002 för en kvinna, född den 29 december 1928. Numret antecknas i personakten för den person numret avser. I övriga kyrkoböcker behöver numret ej antecknas; i prästbevis utsättes numret endast om det särskilt begäres. Kommittén förutsätter, att det fulla årtalet endast skall behöva antecknas i personakten; då numret eljest utsättes, bör det vara tillräckligt med de två sista siffrorna i årtalet. Av utrymmesskäl torde det bliva nödvändigt att å personplåt ytterligare sammanränga numret genom att utlämna skiljestrecken mellan de tre första siffergrupperna, t. ex. 250109 —037. Födelsenumret skall framgå av personens medborgarkort.

Det var ursprungligen kommitténs avsikt att födelsenumret skulle fastställas av riksbyrån. Sedan kommittén stannat vid förslaget om de tryckande registrens förläggande till länsstyrelserna, befanns det emellertid nödvändigt för förenklande av arbetsgången att uppdela nummerserien 001—999 i mindre serier, en för varje län, Stockholms stad inbegripen, samt en reservserie till riksbyråns disposition. Varje länsbyrå har sålunda att vid födelsenummers åsättande hålla sig inom den serie, som tilldelats länet; skulle i något sällsynt undantagsfall ytterligare nummer behövas, rekvireras dessa ur riksbyråns reservserie. Ur sistnämnda serie hämtar riksbyrån även de nummer, som tilldelas invandrare.

Såsom hjälpmedel för identifieringen torde födelsenumret äga jämförelsevis mindre betydelse inom själva kyrkobokföringen, då de möjligheter kyrkoböckerna i detta hänseende i övrigt erbjuda torde vara tillräckliga. Förslaget har också tillkommit närmast med tanke på andra sammanhang. För befolknings- och socialstatistiken möjliggöras värdefulla jämförelser mellan olika undersökningsmaterial och användningen av tids- och kostnadsbesparande representativa metoder. Vid taxeringarna underlättas sammansorte-

ringen av deklarationsblanketter och löneuppgifter från arbetsgivare, ett arbete som för närvarande, särskilt på grund av det stora antalet personer med samma efternamn, årligen lämnar betydande outredda rester. Behovet av värnpliktsnummer torde bortfalla; för de nu inskrivna värnpliktiga har kommittén dock räknat med och i sitt förslag till personplåt berett utrymme för fortsatt användning av värnpliktsnummer. Inpräglat å identitetsbrickor för civilbefolkningen torde födelsenumret på ett tillfredsställande sätt lösa civilförsvarets identifieringsproblem såvitt angår personer, vilka omkommit under fientliga angrepp på hemorten. Inom näringslivet kan födelsenumret tänkas få betydelse som bokföringsnummer; inom vissa större företag lär man redan hava sett sig nödsakad att tillgripa en numrering av de anställda för att utesluta förväxlingar.

Medborgarkort. Som framgår av redogörelsen i kap. 2 härovan hava under de senast förflutna tjugu åren åtskilliga förslag om införande av medborgarkort eller medborgarböcker sett dagen men icke lett till förverkligande. I viss begränsad omfattning är dock skyldighet att innehava medborgarkort redan nu föreskriven genom 9 § gränskontrollkungörelsen den 13 februari 1942 (nr 59). Stadgandet lyder:

Svensk medborgare över 15 år skall, inom det område intill riksgränsen mot Finland eller Norge, som bestämmes av chefen för socialdepartementet efter förslag av vederbörande länsstyrelse, vara skyldig att på anfordran av gränsmyndighet tillförlitligen legitimera sig. För sådant ändamål bör han uppvisa *medborgarkort,* innehållande uppgift om namn, yrke eller titel, födelsetid och hemort samt försett med fotografi och signalement, eller ock pass, körkort, postens identitetskort eller därmed jämförlig legitimationshandling eller personkort för erhållande av inköpskort för ransonerade varor.

Medborgarkort, varom i första stycket sägs, utfärdas av polismyndighet. För personer, som äro bosatta inom gränsområde som nyss sagts eller där regelbundet vistas, utfärdas kortet utan avgift. Andra personer äga att hos polismyndighet erhålla medborgarkort mot en avgift av en krona, att utgå i form av stämpel.

Formulär till medborgarkort och till ansökan därom fastställas av chefen för socialdepartementet, som tillika äger meddela närmare bestämmelser om utfärdande av medborgarkort.

1943 års bevakningsutredning, som hade till uppgift att utreda vissa bevakningsfrågor, berörde i sitt den 1 juni 1943 avgivna betänkande även frågan om införande av medborgarkort. Efter att först hava redogjort för de tidigare förslag i ämnet som framkommit ävensom för vad utredningen inhämtat om folkbokföringskommitténs blivande förslag anförde utredningen:

Enligt utredningens mening kunde införande av en generell legitimationsskyldighet motiveras jämväl ur andra synpunkter än dem, som sammanhängde med syftet att åvägabringa en förbättrad folkbokföring. Även om något uttryckligt stadgande därom icke förelåge, torde envar vara skyldig att vid behov legitimera sig. I detta avseende ville utredningen erinra om bestämmelsen i 19 § 7 mom. strafflagens promulgationsförordning, enligt vilken okänd person, som undandroge sig att uppgiva sitt namn eller sin hemvist eller mot vilken skälig anledning förekomme, att hans uppgift därom vore osann, finge tagas i häkte till dess tillförlitlig upplysning om hans identitet vunnes, även om det brott, varför han misstänktes, vore av ringare

art. Vidare vore enligt 4 § bevakningskungörelsen den 24 maj 1940 envar skyldig att på anfordran av bevakningspersonal uppgiva namn och hemvist; uraktlåtenhet härutinnan kunde medföra tagande i förvar. För att styrka identiteten användes för närvarande i brist på ett allmängiltigt identitetsbevis prästbetyg, arbetsintyg, körkort, respass, personkort för inköp av ransonerade livsmedel och andra likvärdiga handlingar ävensom muntligt vittnesmål av tillförlitliga personer. Frånsett passen kunde ingen av berörda handlingar anses fylla de anspråk, som måste ställas på en legitimationshandling. Vad särskilt anginge körkortet vore detta så tillvida bristfälligt, att någon skyldighet ej förelåge för innehavaren att till den myndighet som utfärdat detsamma göra anmälan om förändring som kunde hava inträtt i förhållande, varom uppgift förekomme å körkortet. För myndigheternas vidkommande skulle införande av allmänt legitimationstvång innebära en stor fördel. Detta gällde särskilt polismyndigheterna. I polisens arbete förekomme det mycket ofta, att personer från annan ort som vore misstänkta för brott eller av annan anledning måste höras, saknade varje legitimationshandling, vilket medförde att en mången gång tidskrävande och omfattande utredning måste verkställas för utrönande av vederbörandes identitet. Därest envar vore skyldig att inneha en med fotografi och erforderliga identitetsuppgifter försedd legitimationshandling, skulle givetvis i dylika fall åtskilligt arbete kunna besparas icke endast polisen utan även andra myndigheter. Vidare skulle övervakningen av lösdrivare och andra kringstrykande personer underlättas högst betydligt, om en allmän legitimationsskyldighet infördes. En dylik föreskrift skulle ävenledes vara av stor betydelse vid efterspanande av brottslingar och andra efterlysta personer. Vid plötsliga sjukdoms- och dödsfall vore tillgången till ett identitetsbevis också av stort värde. Jämväl för uppbördsmyndigheternas verksamhet torde ett dylikt identitetsbevis innebära en icke oväsentlig arbetslättnad. Ett generellt legitimationstvång torde vidare vara till stor nytta även vid uttagning av personal till allmän tjänsteplikt, luftskydds- eller utrymningstjänsteplikt. Införande av sådan skyldighet skulle slutligen även befrämja lösningen av det aktuella spörsmålet om förhindrande av missbruk av rösträtten vid allmänna val. Jämväl för allmänhetens del förelåge behov av ett allmängiltigt, officiellt identitetsbevis vid olika tillfällen i mellanhavande med postverket, bank-, försäkrings- eller pensionsinrättning, vid sökande av arbetsanställning etc. Kravet på införande av allmän legitimationsskyldighet framträdde med särskild styrka vid krig eller krigsfara. I en dylik situation påkallades mer eller mindre långt gående inskränkningar i befolkningens rörelsefrihet. Att ett generellt identitetstvång skulle medföra väsentliga lättnader vid genomförandet av dessa restriktioner torde vara otvivelaktigt. Vissa av ifrågavarande inskränkningar, såsom exempelvis sådana, som påkallades vid omflyttningar av befolkningen, mera omfattande trafikrestriktioner etc., torde ej med erforderlig skyndsamhet och effektivitet kunna genomföras utan att en dylik legitimationsskyldighet förelåge. Även för upprätthållandet av en verksam samfärdselkontroll syntes införande av en sådan plikt vara erforderlig; betydelsen av förhandenvaron av en sådan skyldighet framträdde bland annat särskilt tydligt vid en allmän razzia å järnvägståg eller annat kommunikationsmedel. Införandet av skyldighet för envar medborgare att vara försedd med en identitetshandling av enhetlig typ skulle emellertid medföra avsevärda kostnader för det allmänna samt betydande olägenheter för allmänheten. Dessa nackdelar vore enligt utredningens mening så stora, att det ej kunde ifrågakomma att stadga en sådan skyldighet, i varje fall ej så länge nämnda handling avsåges att vara allenast ett medel för vederbörande att styrka vem han vore. Annorlunda ställde sig saken, därest en identitetshandling kunde givas även andra uppgifter, närmast för folkbokföringen.

Med instämmande i det ovan anförda vill folkbokföringskommittén för egen del tillägga följande. Såsom hjälpmedel i folkbokföringen kan med-

borgarkortet bliva till gagn i flera avseenden. Dess användbarhet i kyrkobokföringsförfarandet med anledning av anmäld flyttning har redan vid de tidigare tillfällen, då därom varit fråga, blivit vederbörligen uppmärksammad; i kombination med en anordning motsvarande den av kommittén föreslagna personakten kan medborgarkortet för allmänheten medföra den lättnaden, att anmälan behöver ske endast i inflyttningsorten. Missbruk av prästbevis kunna i stor utsträckning förebyggas; jämför t. ex. i dagspressen omtalade fall, då kvinna blivit intagen å barnbördshus under åberopande av prästbetyg för annan kvinna, vilken därefter kommit att bliva i kyrkoböckerna antecknad som moder till barnet. Därest medborgarkortet innehåller tillräckligt fullständiga uppgifter, bland andra om kyrkobokföringsort, kan detsamma eller avskrift därav, för vars besörjande särskilda blanketter böra tillhandahållas allmänheten, vara tillfyllest i åtskilliga fall, då nu ålders- eller arbetsbetyg erfordras. Införandet av medborgarkort kan därför förväntas medföra en väsentlig minskning av behovet av sådana prästbevis, vilka för närvarande förekomma i stor utsträckning, och därmed en minskning av prästerskapets arbetsbörda.

Idéns närmare utformning har varit föremål för skiftande förslag och är givetvis i viss mån beroende av föreliggande tekniska förutsättningar. Skillnaden mellan de båda huvudtyperna framgår av de för dem använda beteckningarna medborgarbok och medborgarkort. Då kommittén för sitt förslag valt typen medborgarkort har kommittén letts av övertygelsen, att handlingens användbarhet såsom legitimationshandling därigenom bäst tillgodoses. Ett kort är lättare att bära i fickan eller i plånboken än en bok. Medborgarkortet enligt kommitténs förslag består av en pärm och tre sammanhängande blad insatta i en ficka å pärmens insida. Pärmen innehåller likaledes å insidan i tryck de huvudsakliga identitetsuppgifterna namn, födelsenummer och födelsehemort, d. v. s. de uppgifter, vilka äro minst utsatta för förändringar. Å bladen angivas, likaledes i tryck, de fullständigare uppgifterna om personen, bland andra kyrkobokföringsorten (se i övrigt 54 § i förslaget till folkbokföringsförordning). Enligt 58 § i förslaget till folkbokföringsförordning saknar del av medborgarkort beviskraft för identifieringen; detta innebär bland annat, att varken pärmen för sig eller bladen för sig kunna användas i sådant syfte. Vill man förhindra obehörigt uttagande och utbyte av blad, kan man tänka sig en sådan anordning, att pärmen och bladen genomdragas med ett sigill. Bladen vikas och insättas så, att det som bär nr I kommer utanpå och de övriga inuti fickan, vilken bör göras tämligen djup, så att den skyddar jämväl mot nedsmutsning. Vikningen är sådan, att alla avtryck av personplåten komma mitt under varandra och kunna göras med genomslag. Å blad I antecknar pastor efterhand som anledning därtill förekommer (jämför 55 § 1 mom. 2 och 3) inträffade förändringar i civilstånd, yrke eller titel och dylikt. Detta blad avskiljes och utlämnas som kvitto, då medborgarkortet ingives till pastor i samband med anmälan om flyttning med mera. Därigenom att detta blad skall innehålla anteckningar om vissa ändrade förhållanden (se ovan), minskas riskerna för åstadkom-

mande av skada, för den händelse bladet skulle användas som legitimationshandling; legalt har väl bladet intet bevisvärde såsom sådan (se ovan) men i praktiken kommer det säkerligen att trots detta godtagas i mindre viktiga förhållanden. Då medborgarkortet avlämnats i anledning av anmälan om flyttning, behåller pastor blad II till minne för sin expedition och tecknar han rekvisition av personakt å blad III (där rekvisitionen ej skall tecknas å särskilt konvolut, se 92 § 2 mom.). Bladet återinsättes därefter i pärmen och översändes jämte denna till pastor i utflyttningsorten. Om skyldighet för denne att å blad III göra vissa anteckningar se 93 § 2 mom.; bladet skall nämligen sedermera av länsbyrån insändas till statistiska centralbyrån som underlag för flyttningsstatistiken och bör därför innehålla korrekta och fullständiga uppgifter. Länsbyrån trycker och insätter i pärmen nya blad och återsänder därefter medborgarkortet till dess rätte innehavare. — Beträffande vad i övrigt är föreslaget om medborgarkort se författningstexten.

Rätt kyrko- och mantalsskrivningsort. Envar skall enligt § 3 mom. 1 första stycket mantalsskrivningsförordningen mantalsskrivas där han är bosatt. Till denna huvudregel hava i samma paragraf anknutits åtskilliga särskilda bestämmelser, innebärande utveckling av eller undantag från huvudregeln, utan att det genom stadgandenas avfattning eller inplacering i sammanhanget närmare antytts, huruvida det ena eller det andra av dessa alternativ avsetts. Såväl till följd av nämnda förhållande som i allmänhet på grund därav, att den begreppsliga innebörden av ordet bosatt med avseende å många i praktiken förekommande fall visat sig synnerligen svårbestämbar, har rättsgestaltningen genom praxis, särskilt såsom denna utformats genom den högsta instansens avgöranden, kommit att bliva synnerligen betydelsefull. Vid sidan av de mera knapphändiga, i författningen givna föreskrifterna föreligga sålunda talrika genom tolkning och begreppsanalys framkomna närmare regler, visserligen mer eller mindre utförligt sammanfattade i facklitteraturen på området men dock icke på annat sätt auktoritativt fastställda än genom själva de avgöranden, i vilka de kommit till uttryck. Då till följd av mantalsskrivningens ingripande betydelse för ett flertal olika områden inom rättslivet de därom meddelade föreskrifterna måste handhavas av en mångfald personer långt utanför de egentliga fackmännens krets och då prejudikatanalysen många gånger erbjuder svårigheter även för dem, som eljest på grund av utbildning och tjänsteerfarenhet äga de erforderliga förutsättningarna för att gå i land därmed, torde lätt inses, att rättsfallssamlingarna icke i längden kunna göra tillfredsställande tjänst som källa för kunskapen om gällande rätt inom förevarande område, där utvecklingen omspänner ett halvsekel och kompletteringsbehovet till följd av författningstextens knapphändighet är omfattande.

På grund härav ansåg redan *1936 års uppbördskommitté* nödigt att i förevarande avseende föreslå mera detaljerade bestämmelser, i huvudsak uppbyggda på de principer, som i praxis kommit till uttryck. Det nu framlagda förslaget har framkommit genom överarbetning av det tidigare förslaget. Detta återgives därför här nedan:

Den löpande folkbokföringens omfattning.

22 §.

Den löpande folkbokföringen skall omfatta alla svenska medborgare utom dem, som övergivit riket och bosatt sig å utländsk ort eller som, utan att hava varit här folkbokförda, vistas utom riket, så ock icke svenska medborgare, vilka vistas inom riket och vilkas vistelse här icke är tillfällig, dock ej utländsk medborgare, som tillhör främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning, ej heller sådan persons familj och utländska tjänare.

Om behörig folkbokföringsort och om förutsättningar för riksbokföring.

23 §.

1 mom. Envar, som är bosatt inom riket, skall med de undantag, varom stadgas i 24 §, vara folkbokförd å den fastighet där han är bosatt.

2 mom. En person skall, där ej annat föranledes av vad nedan i 3—8 mom. stadgas, anses bosatt å den fastighet, å vilken han regelmässigt tillbringar sin vila under dygnet. Har en person bytt bostad, skall han anses bosatt å den fastighet, där den nya bostaden finnes, därest det kan antagas, att han kommer att under minst 90 dygn av de närmaste fyra månaderna där tillbringa sin vila under dygnet.

3 mom. Uppehåller sig någon under olika delar av varje år å särskilda fastigheter under sådana omständigheter, att han enligt stadgandet i 2 mom. kan betecknas såsom under året bosatt å mera än en fastighet, skall han betraktas såsom bosatt å den fastighet, där han vistas under sådana förhållanden, att han med avseende å tjänst, verksamhet eller andra omständigheter bör anses därstädes hava sitt egentliga hemvist.

4 mom. Om en person, vars familj är bosatt å en fastighet, under veckans arbetsdagar har sin bostad å annan fastighet, skall han likväl anses bosatt å förstnämnda fastighet under förutsättning, att han, såvitt icke tillfälligtvis hinder därför möter, regelbundet besöker familjen.

5 mom. Den, som på grund av yrke eller tjänst icke kan regelmässigt tillbringa sin vila under dygnet å någon viss fastighet, skall anses bosatt å fastighet, där han med hänsyn till sin familjs eller andra närmare anhörigas bosättning, förvaring av bohag och andra dylika omständigheter kan anses hava sitt hemvist.

6 mom. Den, som i och för arbete eller uppdrag av tillfällig beskaffenhet eller eljest tillfälligt uppehåller sig å annan fastighet än den, där han är folkbokförd, må ej av sådan anledning anses bosatt å uppehållsorten.

Vistelse, som i första stycket sägs, av längre varaktighet än ett år skall dock ej anses såsom tillfällig, där ej synnerliga skäl till annat föranleda.

7 mom. Den, som vistas utom folkbokföringsorten allenast för erhållande av undervisning vid allmän eller enskild läroanstalt, skall ej av denna anledning anses bosatt å den ort, där läroanstalten är belägen, så länge han upprätthåller förbindelse med folkbokföringsorten.

8 mom. Person tillhörande den nomadiserande lappbefolkningen skall, där han ej är bosatt å viss fastighet, anses bosatt å sitt huvudviste inom den lappby han tillhör; och skall, där ej annat framgår av sammanhanget, vad enligt denna förordning gäller om fastighet i tillämpliga delar avse huvudviste.

24 §.

1 mom. På ansökan av den, som äger eller besitter fast egendom och under någon del av varje år vistas å egendomen, eller, om denna utgöres av flera fastigheter, å någon av dem, må Konungen förordna, att han, ändock att han på grund av tjänst eller verksamhet kan anses hava sitt egentliga hemvist annorstädes, skall vara folk-

bokförd å sådan fastighet, därest med hänsyn till egendomens betydenhet och övriga föreliggande omständigheter så finnes skäligt.

2 mom. Ledamot av statsrådet, som för utövning av stadsrådsämbetet avflyttar från den ort, varest han vid utnämningen var bosatt, äger utan hinder härav fortfarande vara där folkbokförd.

3 mom. Är någon, som blivit vald till ledamot av riksdagen eller av Konungen förordnad till ledamot i kommitté eller kommission eller mottagit uppdrag att såsom sakkunnig biträda inom statsdepartement eller av riksdagen erhållit särskilt uppdrag, för uppdragets fullgörande bosatt å annan ort än den, där han förut haft sitt hemvist, äger han fortfarande vara folkbokförd i sistnämnda ort, om han där innehar tjänst eller anställning, äger eller brukar fastighet eller idkar rörelse.

25 §.

Den, som blivit folkbokförd i viss ort, skall, därest han icke enligt stadgandena i 23 eller 24 § skall folkbokföras i annan ort eller utvandrat eller enligt stadgandet i 26 § 2 mom. skall riksbokföras, fortfarande vara folkbokförd i orten.

Har person vid mantalsskrivning icke ansetts bosatt å någon fastighet och till följd därav jämlikt stadgandet i 134 § 1 mom. blivit efteråt i mantalslängden särskilt upptagen, skall han, om han jämväl vid nästföljande mantalsskrivning befinnes icke bosatt å någon fastighet, ej vara folkbokförd å fastighet utan överföras till registret över obefintliga inom orten. Intill dess så sker, skall person, som är folkbokförd i viss ort, fortfarande vara folkbokförd å den fastighet, å vilken han senast folkbokförts.

26 §.

1 mom. Den, som skall vara folkbokförd i riket men icke är någonstädes här bosatt och ej heller på grund av stadgandet i 25 § ändock skall vara folkbokförd i viss ort, skall, där ej annat föranledes av stadgandet i 27 §, vara riksbokförd.

2 mom. Har, sedan person överförts till register över obefintliga, under tiden till den tredje därpå följande mantalsskrivningen icke kunnat vinnas sådana upplysningar om honom, att han kunnat folkbokföras å viss fastighet, skall han riksbokföras.

27 §.

Den, som är i rikets tjänst å utländsk ort anställd, skall tillika med sin familj och sin svenska betjäning vara folkbokförd i Stockholms stad och S:t Nikolai församling; dock att han, därest han äger eller besitter fast egendom, må med Konungens medgivande tillika med sin familj och sin svenska betjäning vara folkbokförd å egendomen eller, om denna utgöres av flera fastigheter, den fastighet Konungen bestämmer.

Enligt 133 § i uppbördskommitténs förslag skulle envar upptagas i mantalslängd för den ort, där han vid ingången av mantalsåret borde vara upptagen i kommunregister, d. v. s. där han enligt reglerna för den löpande folkbokföringen borde vara folkbokförd. Härmed överensstämmer det nu framlagda förslaget, såvitt angår fysisk person (se 116 §), dock med det undantaget, att enligt sistnämnda förslag förhållandena den 1 november och icke vid årsskiftet skola vara avgörande; angående denna avvikelse hänvisas till framställningen nedan i annat sammanhang.

Gemensam för båda förslagen är den vikt, som vid bosättningsbegreppets bestämmande lagts vid anknytningen till fastighetsindelningen i riket: en persons tillhörighet till en viss församling eller kommun bestämmes genom belägenheten av den fastighet, å vilken personen anses bosatt. En väsentlig

olikhet mellan förslagen ligger emellertid däri, att medan enligt uppbördskommitténs förslag den, som icke ansåges bosatt å viss fastighet, icke skulle anses vara någonstädes i riket bosatt och förty, därest han överhuvudtaget borde vara folkbokförd i riket, omedelbart eller efter viss tids registrering såsom obefintlig riksbokföras, en sådan person jämlikt 23 § 9 mom. i det nu framlagda förslaget det oaktat kan anses vara bosatt i viss församling och sålunda i vanlig ordning såväl kyrkobokföras som mantalsskrivas.

En jämförelse mellan förslagen visar avvikelser jämväl i åtskilliga andra hänseenden. Av utrymmesskäl har kommittén ej ansett sig kunna här lämna en närmare redogörelse för skälen till de vidtagna ändringarna. En sådan redogörelse skulle hava sin huvudsakliga betydelse som ett hjälpmedel för förslagets förstående. I sådant hänseende torde emellertid de av kommittén utarbetade utförliga anvisningarna till 23 och 24 §§ i förslaget vara tillfyllest.

Angående förslagets förhållande till den gällande rätten må följande anföras:

1. Bosättningsbegreppet enligt förslaget torde i huvudsak överensstämma med den gällande rättens. Anstaltsvistelse torde dock för närvarande icke beträffande något fall anses som bosättning; bestämmelserna i mantalsskrivningsförordningen § 3 mom. 7 lära nämligen icke anses som undantag från huvudregeln i samma § mom. 1 första stycket. Då enligt kommitténs uttalanden å sid. 60 och 66 här ovan långvarig anstaltsvistelse kan bliva ansedd som bosättning, torde härigenom en utvidgning av bosättningsbegreppet hava ägt rum; betydelsen av det förändrade betraktelsesättet i detta hänseende torde dock vara ringa, eftersom kyrkobokföring och mantalsskrivning å anstalt enligt givna undantagsbestämmelser i allt fall icke skall äga rum.

Det kan vara föremål för tvekan, huruvida icke jämväl de föreslagna bestämmelserna i 23 § 5 mom. innefatta en liknande utvidgning av bosättningsbegreppet. Kommittén tänker härvid närmast på sjöfarande, angående vilka i mantalsskrivningsförordningen § 3 mom. 3 förekommer det undantaget från huvudregeln om bosättning såsom grund för mantalsskrivning, att sjöfarande för vilken mantalsskrivningsort enligt huvudregeln ej finnes skall fortfarande mantalsskrivas där han senast varit i mantalslängd uppförd. De ovannämnda stadgandena i 23 § 5 mom. innefatta ju för vissa fall en kraftig avprutning på de krav, som eljest upprätthållas för att bosättning skall antagas. Emellertid är kommittén närmast benägen för att anse att någon utvidgning av bosättningsbegreppet sådant detta för närvarande tillämpas icke ägt rum; en liknande elasticitet torde detta begrepp hava även enligt gällande rätt — jämför t. ex. rättspraxis beträffande personer med ofta växlande boningsort, vilken ej sällan synes hava varit nödsakad att såsom bosättning godtaga även en mycket tillfällig och anspråkslös anknytning till viss kommun. En sjöman, som saknar det minimum av anknytning till viss fastighet eller (23 § 9 mom.) viss församling, som förutsättes enligt 23 § 5 mom. i förslaget, skall dock jämlikt 33 § 2 mom. fortfa-

rande kyrkobokföras och således enligt 116 § jämväl mantalsskrivas, så länge han kvarstår inskriven å sjömanshus. Sedan även detta sista samband med svenskt samhällsliv upphört, synes skäl ej vidare föreligga att bokföra sjömannen annorledes än som obefintlig; någon motsvarighet till undantagsbestämmelsen i § 3 mom. 3 mantalsskrivningsförordningen har därför ej upptagits i förslaget.

2. Den s. k. valfrihetsbestämmelsen i mantalsskrivningsförordningen § 3 mom. 1 andra stycket har i enlighet med därom uttalade önskemål (se ovan kap. 2) icke upptagits i förslaget.

3. Det kan givetvis ej medgivas, att en person — bortsett från de mera begränsade möjligheter som stadgandena i 23 § 2 mom. i förslaget erbjuda — kyrkobokföres i en församling innan han i verkligheten dit inflyttat. I ett förslag, som i likhet med det förevarande eftersträvar en så fullständig överensstämmelse mellan kyrkobokföring och mantalsskrivning som möjligt, saknas därför rum för stadgandet i § 3 mom. 1 fjärde stycket om mantalsskrivning på grund av tilltänkt inflyttning. Här må även hänvisas till kammarrättens ovan å sid. 141 återgivna uttalanden angående nämnda stadgande.

4. Stadgandet i mantalsskrivningsförordningen § 3 mom. 2 om att personer, som äro i rikets tjänst å utländsk ort anställda, skola mantalsskrivas i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm, liksom det motsvarande stadgandet i kyrkobokföringsförordningen torde vara föranlett av praktiska skäl, särskilt syftet att förhindra deras utelämnande vid mantalsskrivning. Det rör sig här i regel om personer, vilka från Sverige utflyttat till utlandet. Kommittén har ansett det lika betryggande och mera konsekvent, att de få kvarstå skrivna i sin senaste kyrkobokföringsort; se 23 § 6 mom. i förslaget. Den till nämnda stadgande i mantalsskrivningsförordningen anknutna valfrihetsbestämmelsen synes sakna praktisk betydelse och har därför utelämnats.

5. Mantalsskrivningsförordningen § 3 mom. 5, det s. k. fattigvårdsbandet, saknar motsvarighet i förslaget. Bestämmelsen leder i praktiken till avsevärda olägenheter såväl för myndigheterna som för de personer, vilka med tillämpning av bestämmelsen bliva mantalsskrivna i en kommun, som kanske är långt avlägsen från bostadskommunen, samt förrycker verkan av pensionstilläggens dyrortsgradering. Dess betydelselöshet i avseende å hemortsrätten enligt fattigvårdslagen är allmänt vitsordad.

6. Mantalsskrivningsförordningen § 3 mom. 6 tredje stycket avser enligt sin ordalydelse endast tillfällig vistelse utom bosättningsorten i anledning av arbete eller uppdrag. Den motsvarande bestämmelsen i förslaget (23 § 6 mom.) avser däremot tillfällig vistelse av vad anledning som helst. Den utgör ett komplement till 90-dygnsregeln i 23 § 2 mom. med syfte att förhindra, att vistelse av varaktighet, som där sägs, vilken enligt gällande rätt icke skulle hava bedömts som bosättning, enligt förslaget blir ansedd som sådan. Förslaget innehåller i 23 § 6 mom. samma bestämmelse om vistelse av längre varaktighet än ett år som uppbördskommitténs förslag 23 § 6 mom. andra stycket. Beträffande sistnämnda bestämmelse har kammarrätten i underdå-

nigt utlåtande den 30 mars 1943 angående en av chefen för försvarsstaben ingiven underdånig skrivelse i fråga om förtydligande eller ändring av mantalsskrivningsförordningen ifrågasatt, huruvida, med hänsyn till vad kammarrätten förut i utlåtandet anfört om den långa tid en beredskapstjänstgöring kunde pågå, en bestämmelse av detta innehåll verkligen borde lagfästas. Kommittén, som funnit sig böra bibehålla den föreslagna bestämmelsen, vill till en början anmärka, att beredskapstjänstgöring givetvis utgör »synnerliga skäl», varför bestämmelsen ur denna synpunkt icke kan vara till hinder. Vad därefter i allmänhet angår frågan om införande av en dylik tidsbestämmelse torde det även enligt nuvarande praxis förhålla sig så, att ju långvarigare en vistelse utom hemorten är, desto starkare skäl krävas för att den ändå skall anses som tillfällig. Tidsbestämmelsen utgör ett observandum, att anteckningen om att den ifrågavarande personen tillfälligt vistas på annan ort icke blott mekaniskt skall överföras från församlingsboken till mantalslängden eller från den ena längden till den andra utan att en verklig prövning skall ske, huruvida alltjämt tillräckliga skäl kunna anses föreligga till att anse vistelsen som tillfällig. Tidsbestämmelsen har dessutom värde som stöd för omdömet om vilken betydelse som bör tillmätas åt vistelsens utsträckning i tiden i och för sig; tidslängden är visserligen endast en omständighet bland andra, vartill hänsyn skall tagas, men den kan i särskilda fall vara av stor vikt, särskilt som i det föreslagna 6 mom. avses icke allenast vistelse i anledning av arbete eller uppdrag utan av vad anledning som helst.

7. Stadgandet i mantalsskrivningsförordningen § 3 mom. 8 angående villkorligt frigiven fånge har tillkommit i syfte att förhindra, att fattigvårdsutgifter därigenom att såsom vistelseort under prövotiden annan kommun än mantalsskrivningskommunen anvisas den villkorligt frigivne skulle kunna ådragas en ny mantalsskrivningskommun samt att utsikten till ökad fattigvårdstunga skulle kunna inom kommunerna alstra avoghet mot den frigivne, varigenom hans ställning skulle försvåras. Situationen kan vara lika för vissa andra personer som varit intagna å anstalt; undantaget har därför i förslaget 24 § 4 mom. andra stycket utvidgats till att omfatta även dessa.

8. Enligt kyrkobokföringsförordningen § 3 f) kan den, som är intagen å viss anstalt, under särskilda förhållanden byta kyrkobokföringsort under den tid han är intagen, nämligen om anhöriga flytta, och såsom mantalsskrivningsförordningen tolkas lärer detsamma anses kunna äga rum i fråga om mantalsskrivningsorten. Ändring härutinnan har föreslagits i 24 § 4 mom. första stycket andra punkten. Kommittén finner det oegentligt, att en person skall bliva kyrkobokförd och mantalsskriven i en kommun, med vilken han icke personligen äger något som helst samband.

Kommitténs förslag torde föranleda vissa ändringar i andra författningar, särskilt sådana som röra socialvården. Då frågan om socialvården för närvarande är föremål för en omfattande översyn, som kan förväntas giva upphov till en helt ny lagstiftning, har kommittén ej aktat nödigt att härutinnan framkomma med förslag. Kommittén har uppehållit kontakt med den på området arbetande socialvårdskommittén, som jämväl fått under hand taga

del av det nu framlagda författningsförslaget och därvid icke framställt några anmärkningar mot detsamma.

De av kommittén föreslagna bestämmelserna om rätt mantalsskrivningsort för juridiska personer (116 §) hava avfattats under hänsynstagande till bestämmelserna i 66 § kommunalskattelagen om hemortskommun.

Sjukvårds-, socialvårds- och fångvårdsanstalt. Kyrkobokföringsförordningen omförmäler å skilda ställen vissa anstalter, beträffande vilka i åtskilliga hänseenden närmare meddelade föreskrifter i fråga om kyrkobokföringsförfarandet skola iakttagas. Sålunda uppräknas i § 3 under f) och i § 11 uppfostringsanstalt, sjukvårdsinrättning, förbättrings-, tvångsarbets- eller straffanstalt, i § 6 mom. 1 uppfostringsanstalt, hospital eller annan sjukvårdsinrättning, varjämte omnämnas fångar m. fl., samt i § 15 mom. 1 andra stycket, till vilket § 17 mom. 3 andra stycket, § 26 andra stycket och § 27 mom. 2 andra stycket hänvisa, barnbördshus, sjukhus, hospital, asyl, fängelse och tvångsarbetsanstalt. I mantalsskrivningsförordningen omnämnas i § 3 mom. 7 sjukvårdsinrättning, förbättrings- eller uppfostringsanstalt och i mom. 8 den, som undergår frihetsstraff eller tvångsarbete.

Förslaget (se 24 § 4 mom., 37 § 1 mom., 49 § andra stycket, 64 § första stycket och 80 § 2 mom.) använder såsom sammanfattande benämning på dylika anstalter beteckningarna sjukvårds-, socialvårds- och fångvårdsanstalt. I anvisning till 24 § 4 mom. uppräknas exempel på ifrågavarande anstalter.

Kommittén föreslår att till närmare klargörande av vilka anstalter som i de olika fallen med berörda stadganden skola avses särskilda anvisningar, såvitt möjligt nominativa förteckningar, utfärdas av riksbyrån, i förekommande fall efter samråd med annan vederbörande myndighet. I samband därmed bör riksbyrån hava tillsyn å att kyrkoböcker eller motsvarande förteckningar i vederbörlig ordning föras å alla de anstalter och inrättningar, där sådant enligt särskilda författningar eller eljest finnes böra äga rum.

IV. Kyrkobokföringen.

Icke territoriella församlingar. Frågan om de icke territoriella församlingarnas kyrkobokföring var under år 1910 föremål för utredning av särskilda inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga, vilka i ett den 4 juni 1910 avgivet betänkande (Stockholm 1910) påpekat åtskilliga missförhållanden, som medfölja denna kyrkobokföring, bland andra olägenheten av att mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsorten för personer, tillhörande dylik församling, icke sammanfalla, de svårigheter vid mantalslängdens och mantalsuppgifternas kollationering mot församlingsboken som härröra därav, att pastor i den territoriella församlingen i sin bok saknar uppgift om samtliga de personer vilka tillhöra icke territoriell församling, samt olägenheter för befolkningsstatistiken. De mest betydande av dessa missförhållanden hava

blivit undanröjda därigenom att tillhörigheten till de icke territoriella församlingarna blivit icke blott såsom förut korporativt eller nationellt utan även territoriellt bestämd, men åtskilliga olägenheter kvarstå alltjämt och vålla besvär vid mantalsskrivningarna. Av detta skäl anser folkbokföringskommittén lika med de tidigare sakkunniga, att det skulle vara önskvärt, om ifrågavarande församlingars kyrkobokföring kunde avskaffas, men då det visat sig möjligt att om än med svårighet inpassa de icke territoriella församlingarna i det av kommittén föreslagna folkbokföringssystemet och då vidare upphävandet av dessa församlingars kyrkobokföringsrätt, såsom de nyssnämnda sakkunniga jämväl påpekat (se citat ovan sid. 161), sannolikt även skulle medföra, att själva församlingarna måste indragas, varom kommittén icke ansett sig kunna verkställa utredning, har kommittén i sitt förslag bibehållit nämnda kyrkobokföringsrätt, dock i förening med skyldighet för pastor i sådan församling att i församlingsboken noggrant redovisa församlingsmedlemmarnas bostad (se 23 och 25 §§ med anvisningar) ävensom för de sistnämnda att till pastor anmäla flyttning, jämväl sådan inom den kommun, där den icke territoriella församlingen finnes bildad (se 88 §). Kommittén har likväl ej ansett nödigt att i icke territoriell församling föres fastighetslängd, även om församlingsboken är upplagd annorledes än efter personernas bostad.

Kortregister eller böcker. Kommittén har, övertygad av den kritik, som mötte 1936 års uppbördskommittés förslag (se ovan kap. 2), bibehållit det nuvarande systemet med kyrkobokföring i fasta böcker. Böckerna skola vara bundna. Kommittén har väl insett de s. k. lösbladssystemens stora företräden ur arbetssynpunkt och har även tillämpat sådant system med avseende å fastighetslängden och den s. k. församlingsliggaren ävensom hållit möjligheten av en sådan tillämpning öppen — genom att Kungl. Maj:ts medgivande inhämtas — med avseende å övriga böcker, därvid det väl huvudsakligen kan komma att röra sig om församlingsboken, men då kommittén vid sitt förslag om församlingsbokens bibehållande lagt stor vikt vid säkerhetssynpunkten och en bunden bok ur denna synpunkt torde vara överlägsen en bok med utbytbara blad, har kommittén i princip fastslagit, att denna bok skall vara bunden, och förutsatt, att den ovannämnda möjligheten till undantag från principen begagnas restriktivt, i första hand endast för de församlingar, i vilka en enligt lösbladssystem inrättad församlingsbok nu föres.

Olika slag av kyrkoböcker. Förslaget (13 §) upptager samma kyrkoböcker som kyrkobokföringsförordningen med tillägg av den s. k. församlingsliggaren men med undantag av utflyttningsboken, vilken sistnämnda dock bibehållits såsom fakultativt förd urkund. Att utflyttningsboken ansetts obehövlig såsom obligatoriskt förd kyrkobok sammanhänger med de ändrade reglerna för förfarandet i anledning av anmäld flyttning. Flyttning anmäles i inflyttningsorten; flyttningsbetyg uttages ej. Den flyttande är fortfarande

kyrkobokförd i utflyttningsorten till dess meddelande om hans inflyttning i annan församling genom rekvisition av personakt eller, vid utvandring, om hans utresa ur riket kommit pastor tillhanda. Särskilda anteckningar till minne för efteravisering behöva sålunda ej föras. Detta gäller även sådana förhållanden som av diskretionsskäl icke få införas i flyttningsbetyg; då personakten, vilken ersätter flyttningsbetyget, icke utlämnas till allmänheten, föreligger nämligen intet hinder att i densamma införa anteckningar om dylika förhållanden. Inkomma anmälningar eller underrättelser rörande den utflyttade, åligger det givetvis pastor att vidarebefordra dem till den nya kyrkobokföringsorten; för sådan efteravisering erfordras ej att utflyttningsbok föres. Underrättelse enligt 150 § inskrivningsförordningen den 30 december 1941 (nr 969) till inskrivningschef och sjömanshusombudsman om värnpliktig emigrant skall lämnas av länsbyrån. Däremot torde skyldigheten jämlikt 18 § 4 samma förordning att avsända meddelande om utflyttad komma att bibehållas hos pastor; för denna underrättelseplikt lärer pastor ej behöva utflyttningsbok, då meddelandet torde komma att avsändas i omedelbart samband med att den utflyttade utskrives ur församlingen och anteckning om skyldighetens fullgörande kan, om pastor önskar kunna förete bevis därom, göras å den flyttandes kort i det i 52 § omförmälda avgångsregistret eller i församlingsboken. Uppgifter till befolkningsstatistiken skola med visst undantag, som ej berör den nu behandlade frågan, icke vidare lämnas av pastor. Besväret med efterforskning av skattskyldiga och bötfällda till ledning för indrivningsmyndigheterna kommer att överflyttas å länsbyrån. Den som vill efterforska en person i församlingsbok, där personen tidigare varit skriven, kan utgå antingen från den anteckning om uppslag i församlingsboken, som finnes införd i personens personakt (rum 20), eller också från personens kort i pastors avgångsregister, vilket innehåller uppgift om den senaste kyrkobokföringsfastigheten. Behovet av sådan regress till församlingsbok i utflyttningsort kan dock förväntas bliva mindre i framtiden än nu, då önskade upplysningar i allmänhet komma att framgå redan av personakten; detta gäller emellertid ej i full utsträckning för den nu levande befolkningen.

Formulär. I fråga om formatet för kyrkoböckerna föreslår kommittén en övergång till de s. k. metriska formaten, för de bundna böckerna A 2 eller A 3 och för personakterna A 4. I fråga om personakten föreslås dock en mindre breddning av infästningsmarginalen, avsedd att bortskäras vid bindning för arkivering, så att formatet först då blir strikt A 4.

Frågan om standardisering av de inom förvaltningen använda pappersformaten och om den formatserie, som därvid lämpligen bör väljas, har nyligen varit föremål för utredning av sakkunniga, tillkallade inom handelsdepartementet, vilka den 15 februari 1943 avgivit sitt betänkande (SOU 1943: 6). Ur detta betänkande, till vilket kommittén (då givetvis den omfattande utredningen icke kan här upprepas) nödgas hänvisa, må till belysande av vad frågan gäller följande anföras:

Det *metriska formatsystemet,* (s. k. internationella normalformat eller Din-format), utarbetades i början av 1900-talet och har sedan vunnit tillämpning inom ett flertal olika länder.

Det metriska formatsystemet grundar sig på det förhållandet, att en rektangel med sidoförhållandet $1:\sqrt{2}$ (= förhållandet mellan sidan och diagonalen i en kvadrat) vid halvering parallellt med kortsidan bildar två nya rektanglar med samma sidoförhållande som utgångsrektangeln. Med tillämpning framförallt av denna regel hava formatserier erhållits, där formaten i varje serie bildas från ett utgångsformat genom upprepad tvärhalvering. Härav följer, att samtliga format i alla serier äro geometriskt likformiga. Serierna äro fyra och bruka betecknas med A, B, C och D. Utgångsformatet i varje serie betecknas med seriebokstaven jämte siffran 0; de övriga formaten betecknas likaledes med seriebokstaven jämte en siffra, angivande det antal halveringar, varigenom formatet erhållits.

Användning av format, som på sådant sätt kunna delas, har ansetts medföra fördelar för såväl producenterna som konsumenterna, i det att man utan pappersförlust kan erhålla de mindre formaten ur de större i samma serie. Vidare har framhållits den större enhetlighet och reda både vid användning och förvaring av handlingar och akter, som blir en följd av formatens likformighet, och de möjligheter till standardisering, som det metriska formatsystemet i praktiken erbjuder.

Hela systemet utgår från A-serien, som fördenskull benämnes huvudserien. Dess utgångsformat, A 0, har dimensionerna 841 × 1 189 mm och en yta av 1 m^2. De i systemet ingående formaten kunna sålunda sägas ha sin grund i en enhet i metersystemet och kallas fördenskull, såsom ovan nämnts, metriska format. Genom upprepad tvärhalvering med utgångspunkt från formatet A 0 erhålles efter hand formaten A 1, A 2, A 3, A 4 o. s. v. A-seriens format äro avsedda att med möjligast få undantag tillämpas för såväl skrivpapper som blanketter och andra tryckalster. Formatet A 3 (297 × 420 mm) avses skola ersätta folio helark (360 × 450 mm) och formatet A 4 (210 × 297 mm) såväl folio halvark (225 × 360 mm) som det vanliga brev-(postkvarto-)formatet (230 × 295 mm).

Vid bedömandet av frågan angående formatstandardisering beträffande skriv- och liknande papper inom statsförvaltningen genom införande av de metriska formaten är det av vikt att först klargöra, vad en formatstandardisering i allmänhet i fråga om papper åsyftar. En dylik standardisering syftar till att vinna besparing i pappersförbrukningen samt rationalisering i handlingars handhavande och förvaring genom att ersätta en mångfald förekommande format med ett fåtal, som i fråga om form och storlek (yta) äro lämpliga för förekommande behov och samtidigt medgiva bästa möjliga ekonomiska utnyttjande av pappersytan. Under angivna förutsättningar bör enligt de sakkunnigas mening en sådan standardisering principiellt sett genomföras så,

att största möjliga del av den pappersmängd, varom fråga är, förbrukas i format, vilka samtliga kunna erhållas genom delning utan pappersspill från *ett enda* utgångsformat,

att inom en sådan serie förbrukningen i möjligaste mån koncentreras till ett fåtal format samt

att bland detta fåtal format *ett enda* — i halv- eller helark — kommer till största möjliga användning bl. a. för skriftväxling samt till handlingar, som skola sammanföras till akter och bilda särskilda arkivserier (detta format benämnes i fortsättningen aktformat).

Givet är att en standardisering enligt dessa principer kommer, om den visar sig praktiskt genomförbar, att medföra många betydelsefulla fördelar, bl. a. tillverkningens rationalisering, minskad lagerhållning hos såväl tillverkare som grossister, detaljister, tryckerier och konsumenter, förenklad distribution, direkt minskning av pappersförbrukningen, ökad ordning och reda i handlingar vid deras förvaring, för-

sändning och arkivering och slutligen skapandet av förutsättningar för en vittomfattande standardisering av olika förvaringseffekter och kontorstekniska hjälpmedel samt möbler, hyllor och liknande, genom vilket allt betydande besparingar måste uppkomma.

Som en sammanfattning vilja de sakkunniga anföra följande. Vid genomförandet av en standardisering av pappersformaten inom statsförvaltningen äro de metriska formaten att föredraga framför de nu gällande, *dels* enär man därigenom vinner direkta besparingar och i högre grad tillgodogör sig de fördelar, som följa med en standardisering i allmänhet, *dels* enär dessa format, enligt vunna erfarenheter, visat sig användbara och lämpliga för de flesta praktiska behov, *dels ock* enär dessa format redan nu fått en betydande och uppvisar en fortgående stegrad användning såväl inom som utom statsförvaltningen.

Vid *pastorsämbetena* användas för närvarande följande format:

Ytans uppdelning	Församlingsbok	Inflyttningsbok	Födelse- o. dopbok	Konfirmationsbok	Lysn. o. vigselbok	Död- o. begravn.-bok
A. Höjden.						
Yttersta tryckta linjens avstånd från kolumnhuvud i mm ...	4	4	4	4	4	4
Kolumnhuvud, höjd i mm	27	23	27	23	27	27
Antal rum för inskrivning per sida	20	25	10	25	15	20
B. Bredden.						
Kolumn nr 1 (bredd i mm)	15	10	12	7	10	10
» 2 »	50	10	14	10	10	14
» 3 »	67	100	6	10	210	6
» 4 »	45	4	4	107	10	4
» 5 »	10	4	4	10	10	4
» 6 »	10	34	4	10	10	178
» 7 »	35	12	4	40	95	10
» 8 »	4	7	56	12	4	10
» 9 »	10	34	105	4	4	4
» 10 »	10	12	25	50	14	4
» 11 »	4	7	4		6	4
» 12 »	35	4	4		5	4
» 13 »	10	22	4		32	4
» 14 »	130		4		100	4
» 15 »	30		10			12
» 16 »	35		12			64
» 17 »	10		14			4
» 18 »	10		6			40
» 19 »			31			14
» 20 »			92			6
» 21 »			105			10
» 22 »						110

Avståndet mellan yttersta tryckta linjen är i höjd 390 mm och i bredd 260 mm å varje sida.

Vad beträffar församlingsboken har vederbörande expert ansett formatet 410 × 570 mm kunna ersättas med formatet A 2 (420 × 594 mm). De sakkunniga hava intet att erinra häremot. Samma format skulle användas även för ministerialböckerna samt för boken över obefintliga, vilket de sakkunniga finna ändamålsenligt ej minst från arkivsynpunkt.

Så långt pappersformatssakkunniga. Vid omarbetandet av blanketterna till kyrkoböckerna har kommittén sökt att på ändamålsenligaste sätt tillvarataga utrymmet. Där erfarenheten visat, att utrymmet för anteckning varit för litet eller onödigt stort har ökning respektive minskning skett. Därvid har understundom flyttning av kolumner eller annan ändring blivit nödvändig eller framstått som önskvärd. I regel har för samma slags anteckningar lika stort utrymme anslagits. Beträffande hur det tillgängliga utrymmet disponerats hänvisas till de som bilagor intagna formulären samt förestående tabell.

De utrymmesbesparingar, som kunnat göras, torde få anses vara rätt betydande, även om hänsyn tages till att de föreslagna formaten äro något större än de nuvarande; följande jämförelse utvisar besparingarna:

Antalet inskrivningar å uppslag i	Nu	Enligt förslaget
Inflyttningsboken	25	25
Födelse- och dopboken	8	10
Konfirmationsboken	25	50
Lysnings- och vigselboken	8	15
Död- och begravningsboken	10	20

Till förklaring må nämnas, att antalet inskrivningar å varje sida i konfirmationsboken enligt förslaget liksom nu är 25; då emellertid varje inskrivning enligt nuvarande formulär sker å två sidor men enligt förslaget endast å en, stiger antalet inskrivningar enligt förslaget på varje uppslag till det dubbla.

Utrymmesbesparingarna äga betydelse ur såväl papperskostnads- och arbets- som arkiveringssynpunkt.

Å andra sidan har kommittén däremot beträffande församlingsboken ansett sig böra öka utrymmet för varje person, så att antalet personer på varje sida nedgår från 25 till 20. Det har ansetts ändamålsenligt att åt varje person anslå två rader. För att det oaktat efternamn må kunna antecknas under varandra, vilket givetvis för överskådlighetens skull är synnerligen önskvärt, har den nuvarande kol. 1 delats i tre, avseende familjeställning, efternamn och förnamn. Tätare radavstånd har införts i ett par kolumner, där utrymmet understundom hårt anlitas.

I konfirmationsboken hava anteckningarna om föräldrar uteslutits såsom onödiga.

Formulären med undantag av de för personakt och medborgarkort föreslagna hava utarbetats av kontraktsprosten Allan Qvarnström.

Personaktens format är liggande A 4. Avståndet mellan yttersta tryckta linjer är i höjdled 197 mm och i sidled 270 mm. Minsta radavståndet är 6,5 mm. Som av formuläret framgår är radavståndet på vissa ställen det dubbla. Såsom lämplig papperskvalitet föreslås normal 1. Kommittén har inhämtat offerter å lämpliga förvaringspärmar. Sådana av mycket slitstark kvalitet finnas att tillgå, åtminstone under normala tider. Leden mellan rygg och pärmsidor utgöres av plåtgångjärn. Pärmsidorna äro tillverkade av konstläderpapp. Kantskydd finnas å underkanterna och hörnskydd å de övre hörnen. Pärmsidorna äro utbytbara. Omkring 400 blad rymmas i varje pärm.

Vad angår personaktens innehåll har kommittén utgått från dess användning såsom ersättning för flyttningsbetyg och medtagit sådana anteckningar, som vid flyttning genom sådant betyg eller efteravisering överföras till ny församlingsbok. Därjämte hava medtagits vissa ytterligare anteckningar, vilka icke böra saknas i en handling av den betydelse såsom sammanfattande urkund rörande personens kyrkobokförda förhållanden, vilken tillkommer personakten. Beträffande vissa anteckningar rörande barn utom äktenskap hänvisas till den utredning, som lämnats i specialmotiveringen till 72 § i författningsförslaget.

Den bok som enligt förslaget undergått de största förändringarna i jämförelse med nu gällande formulär är inflyttningsboken. Redogörelse för dessa förändringar lämnas nedan i samband med redogörelse för de ändrade bestämmelserna om flyttning.

Hjälpkortregister. Enligt förslaget skall hos pastor föras hjälpkortregister, bestående av avtryckskort. Detta torde stå i överensstämmelse med många prästers önskan; särskilt har man framhållit de svårigheter, som ej sällan möta nytillträdande befattningshavare och vikarier i församlingar, där sådant register saknas. Korten skola innehålla fullständigt avtryck av personplåten. Nytt kort skall tillställas pastor efter varje ändring, dock möjligen med undantag för sådana förhållanden, som icke äga direkt intresse för kyrkobokföringen, t. ex. pensionsförhållanden. På grund av uppgifternas fullständighet och aktualitet kunna enklare prästbevis utfärdas omedelbart med ledning av registret, utan att församlingsboken behöver anlitas. Pastor behöver ej verkställa anteckningar å korten, bortsett från dem som överföras till avgångsregistret (se 52 § 2 mom.); vill pastor å korten införa anteckning om uppslag i församlingsboken står det givetvis honom fritt. (Jämför dock beträffande viss anteckning 94 §.) Arbetet med registrens förande inskränker sig sålunda i huvudsak till uttagning och insättning av kort. Även detta arbete vållar givetvis viss möda, särskilt i större församlingar. Det förefaller dock som om detta arbete måste bliva mindre än om korten jämväl skulle skrivas av pastor; komplettering av kort med nya anteckningar torde icke kunna ske annorledes än att kortet uttages och efter tillskrivningen återinsättes i registret.

Såsom material för korten har kommittén räknat med kartong vägande

180 gram per kvadratmeter. Korttjockleken motsvarar 18 cm per 1 000 kort. Med hänsyn tagen till erforderligt reservutrymme räknar kommittén med omkring 1 500 kort per låda om 40 cm längd. Kortformatet bestämmes av personplåtens tryckyta, vilken är något olika för skilda plåttyper. Formatet A 7 (74 × 105 mm) vore i och för sig tillräckligt även för avtryck av plåt med den största tryckytan men är med hänsyn till att vid avisering till länsbyrå (se nedan) anteckning skall göras under den tryckta texten något för litet i höjdled. Närmast motsvarande format i det metriska systemets hjälpserie B 7 (88 × 125 mm) har tillfredsställande höjd men är för brett. Då emellertid dessa kort icke skola arkiveras, då de med hänsyn till den stora åtgången komma att tillverkas i mycket stora serier och då det är av synnerlig vikt att utrymmesbehovet begränsas till det minsta möjliga, har kommittén ansett sig kunna och böra här räkna med ett särskilt för ändamålet avpassat specialformat med måtten 88 × 105 mm. Kortbredden 105 mm bestämmer lådans bredd. För de största pastoraten måste särskilda registerskåp anskaffas. I de mindre och medelstora pastoraten kunna två- eller trelådiga kortfack användas; det trelådiga kortfacket kommer att erhålla en bottenyta av omkring 40 × 40 cm. Ett eller två dylika kortfack kunna med fördel uppställas å ett arbetsbord av vanlig storlek (minst 80 cm kortsida). Om så befinnes önskvärt kunna kortfacken ställas på varandra. Å ett arbetsbord kunna sålunda flera än två kortfack uppställas; i pastorat av den storlek som detta lådutrymme motsvarar torde det dock visa sig ändamålsenligt att endast hava lådorna för församlingsregistret på arbetsbordet och förvara lådorna för avgångsregistret på annat sätt. Om pastor så önskar kunna kortfacken uppställas på en pall, löpande på trissor, vilken lätt kan dragas mellan olika arbetsbord.

De pastorat, i vilka korten kunna förvaras på detta för arbetet bekväma sätt — på eller i omedelbar närhet av arbetsbord — utgöra flertalet: det beräknade utrymmesbehovet motsvarar i 53 pastorat med upp till 1 000 invånare ett tvålådigt kortfack, i 408 pastorat med 1 000—2 000 invånare ett trelådigt kortfack, i 489 pastorat med 2 000—4 000 invånare två trelådiga kortfack samt i 272 pastorat med 4 000—9 000 invånare tre eller fyra sådana kortfack.

Flertalet aviseringar till länsbyrå skall enligt förslaget ske med användande av avtryckskort. Pastor antecknar å kortet den ändring som förekommit, insänder kortet till länsbyrån samt insätter å kortets plats i registret en »stolpe» med anteckning om personens namn; denna »stolpe» tjänar dels till observandum om att kortet uttagits dels ock till ledning vid insättande av nytt kort för personen. Med denna metod sparas dels skrivarbete för pastor, dels och framför allt kontroll- och eftersökningsarbete å länsbyrån, dels ock slutligen, då korten med därå gjorda anteckningar skola användas som primärmaterial för befolkningsstatistiken, granskningsarbete i statistiska centralbyrån.

Enligt 52 § 2 mom. skall avgångsregistret föras alfabetiskt efter personernas efternamn. En uppdelning av den alfabetiska följden i årsgrupper

efter avgångsår får dock anses tillåten. Det torde kunna visa sig praktiskt att förvara korten för de under löpande året avgångna för sig.

Korten skola som ovan nämnts icke arkiveras. Såsom arkivhandling upprättas i stället vart tionde år eller i vissa församlingar med särskilt stor eller rörlig befolkning oftare en avgångslängd genom avskrivning av korten i avgångsregistret, vilka därefter förstöras. Kommittén har närmast tänkt sig, att avgångslängden även skall upptaga de avlidna, men skulle det ur arbets- och kostnadssynpunkter finnas önskvärt, att dessa, vilka ju redan äro förtecknade i dödboken, icke medtagas, torde så kunna förfaras; dock går man på detta sätt miste om en alfabetisk förteckning över de avlidna.

Avskrivningen skall ske i länsbyråns regi. De praktiska detaljerna lämnar kommittén därhän; de böra ordnas efter ändamålsenlighet i varje fall för sig.

Anmälningssystemet. I yttrandena över 1936 års uppbördskommittés förslag uttalades i allmänhet tveksamhet om lämpligheten av att anförtro åt allmänheten att skriftligen fullgöra sin anmälningsskyldighet i avseende å folkbokföringen. Kommittén delar denna uppfattning. Emellertid bör det icke förbises, att ett alltför strikt vidhållande av kravet på personlig inställelse vid anmälningsskyldighetens fullgörande kan vålla olägenheter särskilt i landsändar med stora avstånd. Kommittén har i sitt förslag sökt taga hänsyn härtill. Principiellt är kravet på personlig inställelse ovillkorligt. Pastor har dock möjlighet att godtaga en anmälan som gjorts i annan ordning. Så torde redan nu ske i viss utsträckning. Angående denna fråga se vidare specialmotiveringen till 59 §.

De utvidgningar inom anmälningssystemet, som föreslogos av 1936 års uppbördskommitté (se ovan sid. 126), återfinnas i det nu framlagda förslaget med undantag av anställningsanmälan, vilket institut blivit i särskild ordning genomfört, och skyldighet för läkare att avgiva kontrollanmälan om dödsfall, vilken skyldighet kommittén icke funnit vara av behovet påkallad. Skyldigheten att anmäla flyttning inom församling medför ökat besvär för allmänheten, mera arbete för prästerskapet, stark påfrestning på församlingsböckerna, särskilt där dessa föras efter personernas bostad, samt i viss omfattning även ökat arbete och ökade kostnader med avseende å de tryckande registrens förande å länsbyråerna. Då det emellertid vid upprepade tillfällen från militärt håll framförts bestämda krav på införande av dylik skyldighet och dessa krav måste anses väl grundade, och då vidare en noggrannare registrering av befolkningens fördelning på fastigheter även torde medföra fördelar för civilförsvaret, arbetsmarknadsregleringen och uppbördsväsendet, har kommittén icke ansett sig kunna undgå att upptaga förslag härutinnan. För att effektivisera registreringen av flyttning överhuvudtaget har kommittén jämväl föreslagit skyldighet att anmäla upplåtelse av bostad; se härom motiven till 89 §.

För utkrävande av försummad anmälan om barns födelse eller förnamn har ett anmaningsförfarande efter mönster av det i kyrkobokföringsförord-

ningen för flyttningsanmälan stadgade upptagits i förslaget; sin största betydelse torde detta äga i fall av tredska med att anmäla godtagbart namn för barn — avsaknaden av ett tillräckligt effektivt och snabbt verkande tvångsmedel härutinnan har veterligen i praktiken medfört olägenheter. Å andra sidan har det nuvarande anmaningsförfarandet med avseende å flyttningsanmälan ersatts med föreläggande i särskild ordning; se härom motiven till 91 §.

Flyttning. Beträffande begreppet se motiven till 88 §. Kommittén delar uppbördskommitténs i dess betänkande uttalade uppfattning, att lättnad i besväret med anmälningsskyldighetens fullgörande kan medföra ökad villighet i sådant hänseende, och har därför bland annat av detta skäl, upptagit uppbördskommitténs förslag, att flyttning från en till annan församling skall anmälas endast i inflyttningsorten. För övrigt torde något behov av den nu bestående skyldigheten att göra anmälan i båda församlingarna icke föreligga i det av kommittén föreslagna systemet. Har man nämligen intagit den ståndpunkten, att det nuvarande, genom allmänhetens medverkan mellan pastorsämbetena utväxlade flyttningsbetyget bör ersättas med ett huvudkort (enligt uppbördskommitténs förslag) eller en personakt (som handlingen kallas i det nu framlagda förslaget), som utan allmänhetens medverkan försändes mellan pastorsämbetena — och om värdet härav voro, som av kap. 2 ovan framgår, åtskilliga av de myndigheter, såväl civila som kyrkliga, vilka yttrat sig över uppbördskommitténs förslag, ense — och är det tillika sörjt för att åtminstone i de flesta fall säker upplysning om senaste kyrkobokföringsort genom företett medborgarkort kan vinnas, synes något egentligt behov av den nuvarande dubbla anmälningsskyldigheten icke föreligga. Enligt det nu framlagda förslaget föreligger dessutom den möjligheten, om pastor i något fall skulle vara tveksam om kyrkobokföringsorten, att han översänder rekvisitionen av den flyttandes personakt till riksbyrån, som med ledning av det hos byrån förda sökregistret över rikets befolkning kan vidarebefordra densamma till rätt adressat.

Vid en sådan anordning av flyttningsförfarandet uppkommer fråga, hur inflyttningsdagen skall bestämmas. Med begreppet inflyttningsdag förstås här den dag, från och med vilken den flyttande anses vara kyrkobokförd i inflyttningsorten. Med hänsyn till önskemålet att personerna i inflyttningsboken redovisas i ordning efter inflyttningsdag borde såsom sådan anses den dag, då anmälan om flyttning göres hos pastor i inflyttningsorten. En sådan anordning skulle emellertid medföra antingen, att inflyttningsdagen och utflyttningsdagen — om med sistnämnda begrepp förstås den dag då personen upphör att vara kyrkobokförd i utflyttningsorten — icke skulle sammanfalla och att den flyttande sålunda skulle komma att under viss tid vara kyrkobokförd i båda församlingarna, eller också, om inflyttningsdagen anses jämväl såsom utflyttningsdag, att pastor aldrig skulle kunna vara riktigt säker om att en person, som är upptagen i församlingsboken, verkligen fortfarande är kyrkobokförd i församlingen, vilket säkerligen

skulle i många hänseenden vålla olägenheter, t. ex. vid avkunnande av lysning. På grund härav synes ingen annan möjlighet återstå än den av kommittén i 93 § 4 mom. föreslagna, nämligen att såsom sammanfallande in- och utflyttningsdag anses den dag, då personen avföres ur församlingsboken i utflyttningsorten. Kvar står därvid den olägenheten, att personerna i inflyttningsboken redovisas icke efter inflyttningsdag utan efter anmälningsdag. Kommittén vill icke förneka att denna olägenhet särskilt i större församlingar kan äga betydelse. Emellertid erbjuder förslaget vissa möjligheter att på annan väg komma till rätta med svårigheterna. Sålunda skall pastor vid översändande av medborgarkort såsom rekvisition av personakt behålla blad II i kortet (92 § 2 mom.). Med hjälp av dessa blad kan han alltså upprätta ett expeditionsregister av tillfällig karaktär; det föres endast till dess alla rekvisitioner blivit efterkomna. Om å detta blad inskrivningens löpande nummer i inflyttningsboken antecknas, underlättas arbetet med att i denna bok uppsöka personen. Sedan personen blivit kyrkobokförd i församlingen och avtryckskort för honom kommit pastor till handa, behöver icke inflyttningsboken anlitas för personens uppsökande i församlingsboken utan kan detta ske med hjälp av församlingsregistret (avgångsregistret, avgångslängden).

De ändrade bestämmelserna om flyttning hava föranlett ändringar i formuläret till inflyttningsbok, huvudsakligen i det hänseendet, att kolumner införts för anteckning om rekvisition och mottagande av personakt.

För närvarande torde beslut, varigenom pastor vägrat en person att bliva kyrkobokförd i församlingen, icke någonstädes antecknas. Till följd härav undandragas dessa beslut ej sällan kontroll vid mantalsskrivningen. Detta är beklagligt särskilt med hänsyn till den benägenhet för obehörig inverkan på kyrkobokföringen i befarade fattigvårdsfall, som kunnat konstateras i kommunerna. Kommittén föreslår därför, att pastor skall såsom bilaga till inflyttningsboken föra minnesanteckningar över dylika beslut, vilka skola företes vid mantalsskrivningsförrättningen. Härigenom torde kommunernas intresse för dylik obehörig inverkan på kyrkobokföringen minskas och pastors ställning bliva mindre ömtålig. Se härom jämväl den speciella motiveringen till 135 § i förslaget till folkbokföringsförordning.

Tillsyn. Den allmänna tillsynen över folkbokföringen åligger riksbyrån. Inspektionsverksamhet skall dock ej utövas av denna. Den närmaste tillsynen över kyrkobokföringen skall liksom hittills utövas av domkapitlen. Dessa skola därvid biträdas av kyrkobokföringsinspektörer och biträdande kyrkobokföringsinspektörer, vilka skola vara präster. För behörighet att mottaga förordnande till sådan befattning har kommittén icke föreslagit andra villkor än de självklara: nit och kunnighet i fråga om kyrkobokföring. Av vikt är givetvis att inspektören är en man med viss auktoritet, ej ringare än deras, vilka skola vara underkastade hans tillsyn; i regel bör därför i sådan egenskap utses prästman med kyrkoherdes eller likvärdig ställning.

Pastors arbetsbörda. Genom förslaget tillkomma för pastor i huvudsak följande *nya arbetsuppgifter:*

1. att föra församlingsliggare, däri inbegripet att upprätta personakter för nyfödda och att utfärda eller effektuera rekvisitioner av personakter;
2. att löpande bokföra flyttningar inom församlingen;
3. att i medborgarkort göra anteckningar om civilstånd eller annat förhållande samt att tillse att medborgarkort avlämnas vid vissa anmälningar och i förekommande fall utfärda anmaning därom;
4. att föra hjälpkortregister; samt
5. att meddela länsbyrån underrättelser om barns födelse och namn med mera, om börds-, adoptiv- och omyndighetsförhållanden, om äktenskaps ingående, om namnändring, om dödsfall och dödförklaring, om in- och utrikes omflyttning samt om nationalitetsförändringar.

Följande nuvarande åligganden bortfalla:

1. att föra utflyttningsbok jämte förteckning över ankomna aviser om inflyttning;
2. att utfärda flyttningsbetyg;
3. att fullgöra den avisering, som stadgas i kyrkobokföringsförordningen § 12 mom. 4 och 5, § 13 mom. 5 (dock icke såvitt angår allenast vidarebefordrande av mottagen anmälan), § 15 mom. 2 och 3, såvitt angår avisering till pastor i annan församling än rätta inskrivningsorten, § 16 mom. 2, såvitt angår underrättande av annan pastor än pastor i rätta inskrivningsorten, samt § 30;
4. att vid mantalsskrivningarna upprätta särskild längd enligt § 8 mom. 5 mantalsskrivningsförordningen samt tilläggsförteckning och särskild tilläggsförteckning;
5. att jämlikt § 11 mantalsskrivningsförordningen granska mantalslängden och upprätta rättelselista;
6. att meddela andra uppgifter till befolkningsstatistiken än möjligen om antalet inflyttade (uppgiftsbördan kvarstår dock i så måtto att i vissa underrättelser till länsbyrå i någon mån fylligare uppgifter måste lämnas än som erfordras för länsbyråns verksamhet);
7. att jämlikt uppbördsreglementet, restindrivningsförordningen eller förordningen angående indrivning av böter meddela indrivningsförrättare uppgift om restförds eller bötfällds kyrkoskrivning;
8. att meddela uppgifter till länsarbetsnämnd; samt
9. att upprätta och till inskrivningschef och sjömanshusombudsman översända inflyttnings- och anmälningskort jämlikt 149 och 150 §§ inskrivningsförordningen.

Uppgiftsskyldighet, som sålunda undantagits från pastors ämbetsåligganden, skall i stället fullgöras av länsbyrån eller i vissa fall riksbyrån.

Möjligen kunna jämväl följande åligganden överföras från pastor till länsbyrå:

1. att meddela förteckningar över skolpliktiga och fortsättningsskolpliktiga barn;

2. att på sätt i 17 § inskrivningsförordningen är stadgat verkställa beräkning av antalet inskrivningsskyldiga;

3. att meddela rätten eller domaren uppgift å döda personer; samt

4. att meddela pensionsstyrelsen uppgift å sådana personer.

Lättnader torde kunna förväntas *i kvarstående arbetsuppgifter* av följande slag, nämligen:

1. att utfärda prästbevis, därigenom att åtskilliga nu brukliga sådana bevis, särskilt ålders- och arbetsbetyg, torde kunna ersättas med företeende av medborgarkort eller bestyrkt avskrift därav (för intagning å sjukhus, särskilt barnbördshus, torde uppvisande av medborgarkort böra göras obligatoriskt); samt

2. att upprätta inskrivningskort enligt 18 § inskrivningsförordningen, därigenom att dessa kort tryckas av länsbyrån och endast behöva av pastor kompletteras med uppgifter, som icke äro inpräglade å tryckplåten, och i avseende å personer, om vilkas inflyttning i församlingen länsbyrån ännu icke erhållit kännedom.

Förteckningen över omständigheter, som föranleda ökning eller minskning i arbetsbördan, skulle kunna fullständigas med ytterligare exempel; fullständighet har dock ej åsyftats och endast sådana fall hava medtagits, som förefallit kommittén vara av större intresse.

Det är givetvis synnerligen vanskligt att bedöma, huruvida den totala arbetsbördan genom dessa omständigheter ökats eller minskats. I början av sin verksamhet hemställde kommittén hos ett antal pastorsämbeten om en uppskattning av vissa nuvarande arbetsuppgifters procentuella andel i den samlade arbetsbördan. De uppskattade procenttalen blevo synnerligen divergerande — från 8 till 70. En av de förelagda uppgifterna var att uppskatta medborgarkortens inverkan med avseende å arbetet med att utfärda prästbevis. Det synes hava berett pastorsämbetena särskilda svårigheter att uppskatta den minskning i arbetet som på detta område kunde förväntas; den stora divergensen kan måhända till en viss del hänföras till detta förhållande. Dessutom torde lokala variationer i fråga om enskilda arbetsmoments inbördes betydelse för det hela hava spelat en viss roll. Det väsentligaste osäkerhetsmomentet synes dock hava varit just svårigheten att överhuvudtaget uppskatta dessa förhållanden.

Med framhållande av den osäkerhet, som sålunda måste komma att vidlåda omdömet, vilket självfallet ej kan grundas på det ovannämnda siffermaterialet, är kommittén för sin del närmast böjd att antaga, att pastors arbetsbörda enligt förslaget ej blir väsentligt större eller mindre än den, som nu åvilar pastor, men väl däremot avsevärt mindre än den, som i framtiden med samhällslivets växande krav på folkbokföringen kan komma att läggas på pastor, om ej förslaget genomföres. Oavsett detta har emellertid kommittén sökt skapa garantier för att pastor skall erhålla tillräcklig arbetshjälp; härom hänvisas till den särskilda motiveringen till 6 § i förslaget.

V. Mantalsskrivningen.

Föremål för mantalsskrivning. Mantalsskrivningsskyldigheten torde enligt förslaget omfatta samma krets av fysiska personer som enligt gällande rätt. Teoretiskt kan måhända en viss olikhet föranledas av den något ändrade terminologien i förslaget. Enligt mantalsskrivningsförordningen undantages från sådan skyldighet den »som övergivit riket och bosatt sig å utländsk ort». Förslaget använder i stället (24 § 6 mom.) orden »stadigvarande bosatt sig å utrikes ort». Ändringen är betingad av den gemensamhet i bestämmelser för kyrkobokföringen och mantalsskrivningen, som i förslaget är genomförd. I praktiken torde det, oavsett vilket uttryckssätt som tillämpas, ställa sig så, att den som bosatt sig utrikes ej blir mantalsskriven med mindre han genom särskilda åtgärder, t. ex. avlämnande av mantalsuppgift, markerar sin fortfarande samhörighet med hemlandet. Missionärer och likställda utlandssvenskar hava i 24 § 6 mom. särskilt omnämnts.

Mantalsskrivningen har enligt förslaget liksom enligt gällande rätt till föremål jämväl fastigheterna inom distriktet. Mantalsskrivningen av fastigheter har sin väsentliga betydelse för beskattningen men äger jämväl betydelse för vissa privaträttsliga förhållanden, t. ex. enligt 10 § lagfartsförordningen. Beträffande denna registrering se i övrigt motiven till 117 § i förslaget.

I sitt utlåtande den 26 april 1939 över 1936 års uppbördskommittés betänkande anförde *kammarrätten:*

Gällande mantalsskrivningsförordning stadgar beträffande juridiska personer ingen annan uppgiftsplikt än den, som i § 4 mom. 3 ålägges bland annat »bolagsstyrelser och i allmänhet dem, som vårda och förvalta annans egendom». Med stöd av detta stadgande har åtminstone i vissa mantalsskrivningsdistrikt skyldighet ansetts åligga alla juridiska personer, som driva rörelse eller äga fastighet, att avlämna mantalsuppgift enligt samma formulär som gäller för fysiska personer. Emellertid synes det med fog kunna ifrågasättas, huruvida verkligen någon skyldighet i berörda avseende författningsenligt åligger dessa juridiska personer. Uppenbart är å andra sidan, att det ur beskattningssynpunkt är en angelägenhet av vikt, att såväl nämnda juridiska personer som även andra dylika, vilka kunna tänkas skola bliva föremål för taxering, bliva vederbörligen registrerade. Med hänsyn härtill bör enligt kammarrättens mening tagas under övervägande, huruvida icke särskilda föreskrifter borde meddelas om registrering av juridiska personer i samband med mantalsskrivning.

Förslaget upptager sådana föreskrifter. Med hänsyn till syftet med bestämmelserna torde uppgiftsskyldighet böra åläggas alla juridiska personer utan hänsyn till om de äro skattskyldiga eller icke; endast härigenom torde beskattningsmyndigheternas kontroll av att deklarationsskyldighet till taxeringen vederbörligen fullgöres bliva fullständig.

Mantalsskrivningsförrättare. Förslaget räknar med samma tjänstemän såsom mantalsskrivningsförrättare som mantalsskrivningsförordningen. Magistraternas befattning med mantalsskrivningen i städerna torde endast vara av rent formell natur och har därför ansetts kunna avskaffas; ansvaret för

mantalsskrivningen skall alltså åvila allenast den tjänsteman, som faktiskt verkställer densamma.

I detta sammanhang vill kommittén emellertid erinra om vad ovan i kap. 3 framhållits om det nära sambandet i organisatoriskt hänseende mellan mantalsskrivningen och uppbörden. Kommitténs förslag i fråga om mantalsskrivningsförrättarna utgår självfallet ifrån, att den uppbördsreform, om vilken för närvarande utredning pågår, icke kommer att medföra alltför genomgripande förändringar i den nuvarande organisationen. Skulle så bliva fallet, måste givetvis förevarande spörsmål upptagas till förnyad granskning.

Mantalsåret med mera. Mantalsåret, varmed kommittén avser det år, för vilket mantalsskrivning äger rum, är enligt förslaget liksom enligt mantalsskrivningsförordningen kalenderåret. Däremot är det i mantalslängderna fixerade befolkningsläget enligt förslaget hänfört till den 1 november, under det att den avgörande tidpunkten enligt mantalsskrivningsförordningen är årsskiftet. Denna förändring medför ett års dröjsmål med mantalsskrivningen i inflyttningskommunen för de personer, vilka flytta under kalenderårets två sista månader, och ett motsvarande dröjsmål med inträdet av mantalsskrivningens rättsverkningar. Även för befolkningsstatistiken medför förändringen olägenheter, då de statistiska beräkningarna av olika skäl måste hänföras till årsskiftet.

Tiden för mantalsskrivningens påbörjande på landsbygden är enligt förslaget densamma som enligt mantalsskrivningsförordningen; såsom tidigaste dag föreskrives alltså den 15 november. Då i städer och stadsliknande samhällen höstflyttningarna äga rum omkring den 1 oktober, har kommittén ansett, att i sådana samhällen mantalsskrivningsförrättningarna kunna tillåtas börja redan den 15 oktober; härvid har kommittén tagit hänsyn till det förhållandet, att i en del städer redan nu mantalsskrivningsarbetet faktiskt påbörjas i oktober, ehuru själva förrättningen, vilken ofta i städerna endast synes hava formell betydelse, på grund av lag icke kan hållas före den 15 november. Härmed vill kommittén dock ej hava sagt, att mantalsskrivningen i städerna allmänt vare sig nu äger rum eller framdeles enligt förslaget kommer att förrättas så tidigt som i oktober; avsikten med förslaget i förevarande hänseende är att skapa en marginal för tillgodoseende av lokalt varierande behov.

För det förmodligen övervägande antalet mantalsskrivningsdistrikt uppnår man sålunda den fördelen, att mantalsskrivningen kommer att förrättas efter den för befolkningslägets fixerande avgörande tidpunkten den 1 november; vid förrättningarna har man således att fastställa ett redan passerat befolkningsläge i stället för att som nu söka bedöma ett blivande. Att detta måste befrämja mantalsskrivningens säkerhet ligger i öppen dag; redan vid förrättningen har man samma överblick som nu först efter den särskilda tilläggsförteckningen.

Det kan måhända vara av intresse att erinra om att de sakkunniga, som den 14 december 1889 framlade förslag, vilket ledde till den nuvarande

mantalsskrivningsförordningen, då även avgåvo och förordade ett alternativt förslag, enligt vilket mantalsskrivningsförrättningarna skulle hållas först efter den dag, till vilken mantalsskrivningen hänfördes. Det var dock ej fråga om en tillbakaflyttning av sistnämnda dag till den 1 november eller annat datum utan om en framflyttning av tiden för förrättningarna till det nya året; de skäl som de sakkunniga anförde *för* sistnämnda anordning tala samtidigt *mot* den förstnämnda: genom mantalsskrivningens framflyttande till årets början vunnes ett riktigare och säkrare uttryck för förhållandena, sådana de under det år, mantalsskrivningen avsåge, faktiskt komme att ställa sig än som kunde erhållas, om förrättningen ägde rum längre eller kortare tid före samma års början.

Såsom i förbigående antytts under kap. 3 härovan hade kommittén i sitt ursprungliga förslag icke räknat med någon förändring i nu förevarande hänseende. Det är alltjämt kommitténs åsikt, att de ovan framhållna vinsterna av den föreslagna ändringen, ehuru påtagliga och i förslaget utnyttjade bland annat så, att kommittén vågat föreslå en förkortning av skriftväxlingstiden, dock icke kunna uppväga de inledningsvis härovan skisserade olägenheterna. Det skäl, som föranlett kommitténs ändrade ståndpunktstagande, är den föreslagna ändringens stora betydelse för en blivande uppbördsreform för skattens uttagande vid källan; detta utvecklas närmare i den redogörelse för uppbördsreformen som lämnas i kap. 6 här nedan.

Mantalsuppgifter. Det i § 4 mom. 5 mantalsskrivningsförordningen intagna undantaget från skyldigheten att lämna skriftlig mantalsuppgift, nämligen att allmoge och mindre skrivkunniga äga att antingen själva eller genom annan uppgiftspliktig person muntligen meddela sina uppgifter, föranledde redan vid mantalsskrivningsförordningens tillkomst starka meningsbrytningar. 1889 års ovannämnda förslag liksom även propositionen upptog en på visst sätt utsträckt skyldighet att avlämna skriftliga uppgifter, men i riksdagen framhölls, att denna skulle bliva betungande för ett stort antal mantalsskrivningsskyldiga — särskilt ägare av mindre fastigheter — utan att för mantalsskrivningsförrättningen medföra motsvarande nytta.

Sedermera har vid flera tillfällen fråga uppkommit om införande av obligatorisk skyldighet att avlämna skriftliga mantalsuppgifter. Sålunda föreslogs dylik skyldighet i en vid 1909 års riksdag avlåten proposition med förslag till vissa ändringar i mantalsskrivningsförordningen, i ett den 8 november 1913 avgivet betänkande rörande revision av mantalsskrivningsförordningen, vari bland annat framhölls, att undantagsbestämmelsen lett därhän, att å landet knappast några mantalsuppgifter, vare sig muntliga eller skriftliga, avlämnades, samt slutligen av såväl 1924 års uppbördssakkunniga som 1936 års uppbördskommitté, vilken sistnämnda anförde:

I flertalet landskommuner har denna bestämmelse tagits till intäkt även av skrivkunniga för underlåtenhet att avlämna skriftliga uppgifter. Samtidigt utebliva i regel alla muntliga uppgifter. Därjämte eftersättes i stor utsträckning skyldigheten för ägare eller brukare av fast egendom att vid husförhör eller förskrivning vara

tillstädes och lämna uppgifter å de inom fastigheten boende personer. I samband med den år 1934 inom finansdepartementet verkställda utredningen rörande mantalsskrivningen gjordes en undersökning rörande bland annat antalet kommuner, inom vilka mantalsuppgifter allmänt avlämnas. Av de inkomna svaren framgår, att uppgifter allmänt avlämnas i städerna, där ju angivna undantagsbestämmelser icke äro tillämpliga. Inom landsbygdskommunerna lämnas däremot, enligt vad utredningen givit vid handen, uppgifter i överraskande liten omfattning. De förekomma huvudsakligen i köpingar och municipalsamhällen samt i socknar omkring de större städerna. En verkställd sammanställning utvisar antalet »fögderikommuner» med nedan angivet invånarantal per 1 januari 1934, uti vilka mantalsuppgifter allmänt avlämnades år 1933.

Kommuntyp	Antal kommuner	Antal invånare
Fögderistäder	20	132 492
Köpingar	22	56 354
Municipalsamhällen	21	49 525
Socknar	94	263 650
Summa	—	**502 021**

De 21 municipalsamhällena äro sådana, där uppgifter avlämnas utan att uppgifter samtidigt avlämnas i den socken, till vilken samhället hör. I de 94 socknarna ingå å andra sidan 29 municipalsamhällen. De socknar, inom vilka uppgifter avlämnas, äro till väsentligt antal lokaliserade till några få fögderier. Av de 94 socknarna äro ej mindre än 52 eller således mer än hälften belägna inom Svartsjö och Södertörns fögderier i Stockholms län samt Rekarne fögderi i Södermanlands län. Inom 59 av landets 119 fögderier, således inom halva antalet av fögderierna, hava mantalsuppgifter icke avlämnats allmänt inom någon kommun. Inom vissa fögderier lämnas uppgifter endast av större arbetsgivare såsom för större gårdar, bruk o. d. Inom enstaka fögderier förekomma icke ens sådana sporadiska uppgifter. Folkmängden i de fögderikommuner, där mantalsuppgifter allmänt avlämnas, utgör ej fullt en åttondel av fögderiernas hela folkmängd.

Den bristande skrivkunnigheten torde numera hava spelat ut sin roll som skäl för undantagets bibehållande; i detta hänseende torde det vara nog med en hänvisning till de allmänna folkräkningarna, vid vilka skriftliga uppgifter avlämnats av alla, och till den långt besvärligare uppgiftsskyldigheten vid taxering, som saknar motsvarande undantag. Därmed faller väl även invändningen att den skriftliga uppgiftsskyldigheten skulle vara särskilt betungande för landsbygdens folk; det synes svårt att inse varför det just på landsbygden med dess i regel längre avstånd skulle vara lättare att fullgöra uppgiftsplikten muntligen än att fullgöra den skriftligen. Då det därtill upprepade gånger och redan så tidigt som 1913 omvittnats, att undantagsbestämmelsen verkat menligt på det sätt, att även muntliga uppgifter i stor utsträckning utebliva vid mantalsskrivningarna, torde bestämmelsens fortfarande berättigande med allt skäl kunna ifrågasättas; en mantalsskrivning utan tillräckligt uppgiftsmaterial måste bliva alltför beroende av kyrkobokföringen för att effektivt kunna fylla sin särskilt i förslaget starkt betonade uppgift att utgöra en kontroll av denna. För övrigt torde de skriftliga uppgifterna äga stor betydelse även för kyrkobokföringen, nämligen som hjälpmedel vid

förskrivningarna. Detta betonades mycket starkt redan av 1889 års sakkunniga, vilka upptogo förslag om att mantalsuppgifterna skulle viss tid före mantalsskrivningsförrättningen avlämnas till pastor för att av denne jämföras med husförhörslängden samt uttalade, att detta utgjorde den mest betydande av de förändringar som de föreslagit; förslaget vann emellertid ej beaktande i propositionen och hos riksdagen utan i stället infördes den bestämmelse, som nu återfinnes i § 34 kyrkobokföringsförordningen. Då det är kommitténs uppfattning, att ett införande av allmän skyldighet att avlämna skriftliga uppgifter till mantalsskrivningen skulle väsentligt bidraga till dennas effektivitet, för vilken uppfattning kommittén anser sig kunna åberopa stöd av ett stort antal myndigheter och andra, vilka uttalat tillfredsställelse med 1936 års uppbördskommittés motsvarande förslag, och då därtill kommer, att de skriftliga mantalsuppgifterna vid upprepade tillfällen visat sig utgöra ett värdefullt hjälpmedel för inhämtande av betydelsefullt statistiskt och annat upplysningsmaterial, har kommittén icke kunnat underlåta att ånyo framföra förslag därom.

Till underlättande av uppgiftsskyldighetens fullgörande föreslår kommittén dels att blanketter skola tillhandahållas de uppgiftsskyldiga avgiftsfritt dels ock att roteombuden skola vara skyldiga att lämna biträde med blanketternas ifyllande.

Mantalslängden. Enligt särskild kungörelse den 22 juni 1923 gäller för Kopparbergs län, att om länsstyrelsen finner, att på grund av långt driven jordsplittring synnerliga svårigheter möta för mantalslängdens upplåggande på sätt i mantalsskrivningsförordningen stadgas, länsstyrelsen äger förordna, att mantalslängden för visst distrikt skall upplåggas i två delar, nämligen en personell liggare för redovisning av personerna inom distriktet och en fastighetsliggare för redovisning av fastigheterna. I den personella liggaren, vilken årligen upprättas, införas personerna efter sina bostadsfastigheter. Fastighetsliggaren, i vilken upptagas fastigheterna med deras ägare och innehavare, upprättas endast vart femte år; under mellanliggande år införas däri endast timade förändringar i avseende å rätten till fastigheterna.

Sveriges häradsskrivarförening har vid upprepade tillfällen framställt önskemål om införande av en liknande anordning i övriga mantalsdistrikt i riket, där livlig jorddelning förekommer.

De svårigheter, som föranlett ovanberörda önskemål, överföras, om mantalslängden skall tryckas, på det tryckande registret. Till en del på grund härav har kommittén föreslagit, att särskilt sådant register skall föras över fastigheterna. Därav följer då, att mantalslängden måste uppdelas i en fastighetsliggare och en personell liggare. Genom att registret uppställes på detta sätt vinnes även, att stomme till fastighetslängd för de årliga och allmänna taxeringarna kan tryckas; registrets användbarhet ökas sålunda, vilket bland annat ur ekonomisk synpunkt är ett tungt vägande skäl. Ur mera allmänna synpunkter kan jämväl såsom skäl — ehuru icke i och för sig avgörande — för den föreslagna uppdelningen av längden anföras, att därigenom markeras

den självständiga karaktär i förhållande till den egentliga mantalsskrivningen som enligt såväl gällande rätt som förslaget tillkommer den del av mantalsskrivningsarbetet, som fastighetsregistreringen utgör (se vidare härom motiven till 117 § nedan).

Enligt § 6 mantalsskrivningsförordningen skola fastigheterna i mantalslängden upptagas i alfabetisk ordning. Vid såväl allmän som årlig taxering upprättas särskilda längder över skattefria fastigheter och skattepliktiga fastigheter; vissa kommunikationsinrättningars fastigheter upptagas dock icke i sådan längd. Därjämte gäller för fastighetslängden att fastigheter i en ägares hand — dock icke i stad — och fastigheter under aktiebolag skola, jämte det de uppföras i sin ordning enligt mantalslängden, upptagas de förra sammanförda till ett ställe och de senare under särskild rubrik med hänvisning å vartdera stället, där fastigheterna äro upptagna, till det andra.

Därest i den föreslagna fastighetsliggaren fastigheterna liksom i nuvarande mantalslängd skola upptagas i genomgående alfabetisk följd uppkomma med hänsyn till de avvikande bestämmelserna angående ordningen för fastigheternas upptagande i fastighetslängd svårigheter med avseende å det tryckande registret, vilka måste mötas med kostnadskrävande särskilda anordningar för att detta skall kunna användas för tryckning av fastighetslängder. En enklare utväg ur dessa svårigheter, som kommittén för sin del vill föreslå, är dock, att fastighetsliggaren upprättas i princip på samma sätt som fastighetslängden, dock att i fastighetsliggaren upptagas jämväl kommunikationsinrättningarnas fastigheter. Den närmare innebörden härav framgår av den nedan lämnade redogörelsen för det tryckande registret över fastigheter.

Den personella liggaren skall enligt kommitténs förslag avse förhållandena den 1 november. De skäl, som föranlett detta, föreligga ej med samma styrka beträffande fastighetsliggaren. Denna skulle därför kunna föras fram till årsskiftet. Därigenom skulle även vinnas, att den för de årliga taxeringarna tryckta stommen till fastighetslängd icke skulle behöva manuellt kompletteras. Detta skulle emellertid kunna medföra, att fastighetsliggaren upptoge andra fastigheter eller andra beteckningar för fastigheter än de, under vilka personerna redovisas i den personella liggaren. Ur säkerhetssynpunkt har kommittén därför föreslagit, att fastighetsliggaren skall hänföra sig till samma tidpunkt som mantalslängden i övrigt.

Den personella liggaren skiljer sig från den nuvarande mantalslängden huvudsakligen därigenom att den skall upptaga jämväl juridiska personer. Ur ren mantalsskrivningssynpunkt skulle den lämpligaste indelningen av den personella liggaren vara den, att fysiska och juridiska personer redovisades var för sig i skilda avdelningar av längden. Här inverka dock jämväl hänsyn till att det tryckande registret skall kunna användas även för framställning av andra längder, främst stommar till inkomstlängder för taxeringen. Därför har det befunnits nödvändigt att för den personella liggaren tillämpa samma indelning som den, vilken ligger till grund för inkomstlängdens uppdelning. I den personella liggarens A-längd, vilken närmast motsvarar den nuvarande mantalslängden, komma sålunda att upptagas även dödsbon och familjestif-

telser. Då dessas antal icke torde vara stort lärer olägenhet av mera kännbar natur icke behöva uppkomma därav.

I distrikt, beträffande vilka länsstyrelsen finner behov därav föreligga, skall mantalslängden, liksom redan nu sker åtminstone i Stockholm, för en fullständigare redovisning av fastigheternas användning under varje fastighet upptaga jämväl rörelse, som å fastigheten bedrives, även om rörelseidkaren icke är mantalsskriven å fastigheten. Kommittén har tänkt sig att dessa uppgifter skola inflyta i A-längden, eftersom denna längd upptager den fullständigaste redovisningen av fastigheternas användning i övrigt. Skulle det emellertid vid den praktiska tillämpningen visa sig lämpligare, att uppgifterna om rörelse intagas i någon annan av mantalslängdens huvud- eller underavdelningar, föreligger i fråga om den tekniska genomförbarheten intet hinder mot en sådan anordning.

Mantalslängden skall tryckas med hjälp av de föreslagna adresseringsmaskinerna. Tryckplåtens text, för vilken närmare redogöres nedan, har fastställts under hänsynstagande till bland annat de nuvarande mantalslängdernas innehåll men redovisar jämväl uppgifter, vilka skola ingå i andra längder eller handlingar, för vilkas framställande maskinerna lämpligen kunna användas. Varje uppgift har på plåten sin bestämda position, lika för alla plåtar. Genom att å maskinen anbringa särskilda avtäckningsanordningar kan man vid tryckningen utesluta den ena eller andra uppgiften, i alla fall densamma. Genom att vissa uppgifter uteslutas ökas den tryckta textens överskådlighet. Kommittén ifrågasätter dock, huruvida icke i mantalslängden tryckplåtens hela text bör avtryckas, trots att längdens textinnehåll därigenom blir mera omfattande än det direkt föreskrivna; tryckningen underlättas därigenom något, varjämte mantalslängdens arkivvärde torde bliva större till följd av innehållets ökade fyllighet. Tryckplåtens text kan, om så finnes önskvärt, vid tryckningen genom särskilda anordningar utspridas på två eller, med vissa maskinsystem, flera kolumner. Härigenom ökas den tryckta textens överskådlighet och antalet plåtavtryck på varje sida. Tryckningstiden är emellertid vid dylikt dubbelkolumntryck omkring 50 % längre än den som åtgår, om hela texten avtryckes i allenast en kolumn. Då den tid, som står till förfogande, är begränsad, måste det ökade antalet maskintimmar vinnas antingen genom att flera maskiner insättas eller genom att flera av dygnets timmar tagas i anspråk genom arbete i skift eller ock genom en kombination av båda dessa metoder; en avsevärd ökning av tryckningskostnaderna blir alltså följden. Kommittén föreslår därför enkelkolumntryck.

Mantalslängdens format är beroende av om enkel- eller dubbelkolumntryck kommer till användning. För sistnämnda tryck lämpar sig det metriska formatet A 3 (297 × 420 mm), som lämnar rum för 16 avtryck per sida. För enkelkolumntryck är däremot detta format mindre lämpligt. Antalet tryck per sida blir 9; emellertid uppkommer stort pappersspill genom att bredden alltför ofullständigt utnyttjas. Formatet A 4 (210 × 297 mm) ger rum för 6 avtryck per sida och blir, om man räknar med att en ko-

lumn för anteckningar bör finnas, tillfredsställande utnyttjat å bredden; på grund av det ringa antalet tryck per sida blir mantalslängden emellertid ganska tjock. Kommittén föreslår därför ett specialformat, motsvarande 1 1/2 A 4 (210 × 445 mm). Angående utnyttjandet av utrymmet å bredden gäller för detta format detsamma som för A 4; formatet lämnar rum för 9—10 avtryck per sida. Om varje sida förses med kolumnhuvuden, minskas antalet avtryck per sida i varje fall med 1; angående möjlighet att utsätta kolumnhuvuden å pärmen se nedan.

Tryckningen kan ske å skurna blad och å ena eller båda sidorna av bladet. Bladets yta kan genom förtryck vara indelad i kolumner och rum, och tryckningen kan avpassas så, att varje avtryck kommer inom ett sådant rum. Den tid, som enligt denna metod åtgår för insättning eller vändning av blad, inläggning av karbonpapper med mera, kan med s. k. rulltrycksmetod sparas; därvid frammatas papperet från en rulle och skäres efter hand som tryckning sker i lämpliga ark. Med denna metod kan tryckningstiden nedbringas till hälften av den tid som åtgår för tryckning i en kolumn enligt den förstnämnda metoden. Rulltrycksmetoden kan emellertid användas endast för tryckning på en sida av papperet och lämpligen endast för tryckning i en kolumn. Därjämte föreligga vissa svårigheter att exakt avpassa tryckningen efter skrivytans indelning i rum medelst tvärlinjering, varför papper utan sådant förtryck lämpligen bör användas. Avgränsningslinjer mellan de särskilda avtrycken kunna dock möjligen i maskinen tryckas samtidigt med texten. Av liknande skäl torde kolumnrubriker icke gärna kunna anbringas å de särskilda bladen. Om emellertid kolumnrubrikerna i stället anbringas å den undre av de pärmar, inom vilka den färdiga längden bör bindas, medför detta förhållande ej större olägenhet. Bindning medelst ståltrådsspiral förordas åtminstone för arbetsexemplar. En annan med rulltrycksmetoden förenad svårighet föreligger vid tryckning av flera exemplar medelst genomslag. Enligt uppgift från de firmor, som föra ifrågavarande maskiner, kan denna svårighet dock lösas. För närvarande föreligga ej möjligheter att anordna demonstration av detta förfarande; kommittén kan därför ej avgiva bestämt utlåtande om dess användbarhet.

Såväl kolumnindelningen som kolumnrubrikernas text, vilken bör lämna erforderliga anvisningar för läsningen av de särskilda avtrycken, blir olika, om den ena eller andra maskintypen väljes. Kommittén har därför ansett det böra anstå med utarbetande av formulär till mantalslängd till dess val av maskintyp träffats. Frånsett att formuläret måste anpassas efter tryckplåten ifrågasätter kommittén ej annan ändring i nu gällande formulär än att kolumnerna för anteckningen om antal mantalsskrivna personer, antal under hela året sysselsatta arbetare, sammanlagd beräknad arbetstid för viss arbetskraft samt värnpliktiga utgå. Arbetsgivareförteckningar böra upprättas med ledning av de skriftliga mantalsuppgifterna.

De sammandrag av mantalslängderna, som enligt gällande förordning skola upprättas, torde ej längre fylla något praktiskt ändamål och sakna därför motsvarighet i förslaget.

Mantalslängden torde böra tryckas i tre exemplar, av vilka ett överlämnas till taxeringsnämnden och sedermera bindes för arkivering på sätt nu sker med taxeringsnämndens exemplar, ett behålles av häradsskrivaren samt det tredje, eventuellt mot avgift, tillhandahålles kommunen, om denna önskar eget exemplar av längden. Det utdrag av längden beträffande viss eller vissa grupper skattskyldiga, som mantalsskrivningsförrättaren jämlikt § 11 mantalsskrivningsförordningen, såsom detta författningsrum lyder enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1943 (nr 954), skall upprätta och överlämna till taxeringsnämnd, som avses i 4 § andra stycket taxeringsförordningen, torde alltjämt böra upprättas av denne; med hänsyn till det ringa antalet personer i sådant utdrag lärer det ej vara ekonomiskt att trycka detsamma.

Stomme till mantalslängd. Enligt § 6 mantalsskrivningsförordningen åligger det häradsskrivare att för distrikt å landet före mantalsskrivningen upprätta stomme till mantalslängd; motsvarande skyldighet föreligger ej beträffande stad. Författningsenligt behöver stommen endast upptaga fastigheterna med deras ägare och innehavare, men i praktiken torde stommen merendels upprättas som en fullständig avskrift av det löpande årets mantalslängd.

I sitt yttrande över 1936 års uppbördskommittés betänkande anförde överståthållarämbetet bland annat:

Till en början må erinras om att vid mantalsskrivningen det hos länsstyrelsen befintliga plåtregistret har helt annat innehåll än föregående års mantalslängd. I plåtregistret har ju inregistrerats alla *dittills* under året anmälda förändringar rörande folkbokföringen. Då häradsskrivaren insänder föregående års mantalslängd med anteckningar om skedda ändringar, kan denna icke omedelbart tryckas med hjälp av plåtregistret, därför att ingen som helst säkerhet finnes för att de ändringar, som på grund av olika anmälningar gjorts i plåtregistret, sammanfalla med dem, som vid mantalsskrivningen verkställts i föregående års mantalslängd. Länsstyrelsen skulle därför bliva tvungen att jämföra varje förefintlig plåt med motsvarande äldre anteckning i den insända mantalslängden samt vidtaga undersökningar, där olikheter visade sig, för att sedan slutligen ändra vederbörande plåtars innehåll. Detta skulle emellertid innebära en arbetsbelastning å länsstyrelsen av synnerligen stora mått. Härtill kommer, att ett betydande arbete med den föreslagna gången skulle åläggas häradsskrivarna, som nödgades i föregående års mantalslängd för hand införa alla de under året skedda ändringar, vilka redan finnas inregistrerade i länsstyrelsens plåtregister. Även med vidhållande av kommitténs förslag angående mantalsskrivningens förrättande skulle allt detta undvikas, om konceptmantalslängden trycktes hos länsstyrelsen i så god tid, att den var färdig vid mantalsskrivningens förrättande och att häradsskrivaren följde denna konceptmantalslängd i stället för föregående års vid den skeende mantalsskrivningen. Endast härigenom utnyttjas verkligen fördelarna med ifrågavarande centrala plåtregister.

Detta uppslag har nu beaktats. För att dels arbetet med tryckningen av stommar skall bliva jämnare fördelat dels ock stommen för varje distrikt skall äga största möjliga aktualitet föreslås emellertid, att tryckningen sker efter en sådan plan, att för varje distrikt stommen avlämnas endast några

dagar före förrättningen. Ju längre tid som förflyter från den 1 november, desto större sannolikhet föreligger för att timade förändringar, som hänföra sig till tiden före nämnda dag, skola hava blivit anmälda och införda i plåtregistret och desto färre bliva alltså de ändringar, som vid mantalsskrivningen måste göras i stommen. Därest ej av hänsyn till debiteringsarbetet annat skulle anses påkallat, böra därför förrättningsdagarna, så långt det är förenligt med en rationell organisation av häradsskrivarnas arbete och förrättningsresor, bestämmas så, att mantalsskrivningen i distrikt med stor eller särskilt rörlig befolkning hålles så sent på året som möjligt. Beslut om mantalsskrivningen fattas icke blott vid förrättningarna utan även vid den efterföljande skriftväxlingen mellan mantalsskrivningsförrättarna. Därest alla de förändringar som dessa beslut föranleda skulle antecknas i samma exemplar av stommen, vilket i sådant fall icke skulle kunna till länsbyrån insändas förrän skriftväxlingen avslutats, skulle en myckenhet ändringsarbete anhopas å länsbyrån och endast kort tid stå till förfogande för dess fullgörande. För att även i detta hänseende få till stånd en fördelning av arbetet på längre tidsperiod föreslår kommittén att stommen skall tillställas mantalsskrivningsförrättarna i två exemplar, av vilka det ena skall återställas inom fjorton dagar efter förrättningen (där ej länsstyrelsen medgivit anstånd) med anteckning om de beslut, som därvid meddelats, och det andra skall insändas sedan skriftväxlingen med avseende å distriktet avslutats med anteckning om dess resultat, dock senast den 25 januari mantalsåret; för att till mantalsskrivningsförrättarens kännedom bevaras under skriftväxlingen böra anteckningarna i det första exemplaret av stommen överföras å det andra, innan det förstnämnda insändes. Därjämte föreslås, att inkomna besked över avlåtna framställningar i skriftväxlingsförfarandet ävensom motsvarande underrättelse om beslut, som mantalsskrivningsförrättaren utan skriftväxling meddelat efter förrättningen, skola successivt insändas till länsbyrån. Med ledning härav och av de underrättelser, som inkomma från pastor, kan det tryckande registret efter hand bringas i överensstämmelse med mantalsskrivningen, varför det arbete som återstår att utföra med ledning av det andra exemplaret av stommen väsentligen kommer att utgöras av slutjustering. Tiden den 25 januari—den 15 februari torde därför i stort sett kunna räknas som effektiv tryckningstid; för åtskilliga distrikt kan det emellertid tänkas bliva möjligt att påbörja tryckningen något tidigare.

Tack vare de föreslagna stommarnas större aktualitet torde förrättningarna kräva mindre tid än för närvarande. I samma riktning torde de i 128 och följande §§ föreslagna förberedelserna till mantalsskrivningen verka. Kommittén har därför ansett sig kunna föreslå, att förrättningarna avslutas redan den 20 december. Därmed tillgodoses även ett önskemål med avseende å den väntade uppbördsreformen, nämligen att den personregistrering som sker genom mantalsskrivningen skall kunna till sina huvuddrag överblickas, innan förskottsuppbörden av skatt å inkomsterna under mantalsåret tager sin början.

Övriga underrättelser för mantalsskrivningen. I det nuvarande skriftväxlingsförfarandet mellan mantalsskrivningsförrättarna föreslås ej annan ändring än att tiden begränsats med den 20 januari som slutdag. De nuvarande tilläggslistorna och särskilda tilläggslistorna bortfalla, men i stället skola pastors underrättelser till länsbyrån om flyttning och om ingångna äktenskap under tiden mellan mantalsskrivningsförrättningen och den 10 januari mantalsåret passera mantalsskrivningsförrättaren; se härom jämväl motiven till 140 §. Tiderna hava med utgångspunkt från förrättningsperiodens slut den 20 december (se 111 §) bestämts med hänsyn därtill, att verkan av förelägganden att anmäla flyttning som meddelats vid den sista förrättningen för året bör kunna av förrättningsmannen iakttagas i pastors underrättelser till länsbyrån, innan dessa upphöra att passera honom, samt att någon tid bör medgivas för skriftväxling angående förhållanden, varom mantalsskrivningsförrättaren genom nyssnämnda underrättelser kan hava erhållit kännedom. Besked i skriftväxlingsärende skall meddelas senast den 20 januari mantalsåret; för postbefordran och åtgärd hos mottagaren finnes tid till den 25 januari, då det andra exemplaret av stommmen till mantalslängd senast skall insändas till länsbyrån. Tiderna måste iakttagas mycket strikt. Försummelse kan föranleda stora svårigheter i länsbyråernas verksamhet. Framställning bör ej avlåtas så sent att besked ej hinner meddelas senast den 20 januari. Något formellt hinder att taga hänsyn till besked som inkommit senare än den 25 januari finnes ej stadgat, och därför böra även försenade besked insändas till länsbyrån. Därefter beror det av rent praktiska omständigheter, bland annat frågan huruvida mantalslängden för något av de berörda distrikten redan har blivit tryckt, huruvida beskedet kan beaktas eller icke; kan beskedet icke beaktas, torde i allmänhet frågan om personens mantalsskrivning redan vara att jämlikt 155 § 1 mom. 3 anse som underställd länsstyrelses prövning men bör den, om sistnämnda författningsrum icke är tillämpligt, eljest av vederbörande mantalsskrivningsförrättare underställas. Under inga omständigheter får ändring manuellt införas i den av länsbyrån tryckta längden. Denna skall jämlikt 144 § 1 mom. genast av mantalsskrivningsförrättaren underskrivas; jämlikt 143 § andra stycket står länsbyrån i ansvar för att den tryckta längden är i överensstämmelse med mantalsskrivningsförrättarens beslut, sådana de framgå av inkomna stommar och (i rätt tid) meddelade underrättelser.

Förhållandet mellan kyrkobokföring och mantalsskrivning. I de gällande mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsförordningarna föreligger intet principiellt uttalande om förhållandet mellan de båda slag av folkbokföring, som genom dem regleras. Från särskilda bestämmelser i mantalsskrivningsförordningen har man dock ansett sig kunna sluta till giltigheten av principen, att vid divergens mellan mantalsskrivning och kyrkobokföring överensstämmelse skall åvägabringas genom rättelse av den senare.

1936 års uppbördskommitté betonade **starkt** mantalsskrivningens funktion såsom en peridodisk kontroll av den löpande folkbokföringen. Samtidigt

hävdar uppbördskommittén principen, att de lokala myndigheterna för den löpande folkbokföringen — folkregisterförarna — och mantalsskrivningsförrättarna böra ställas vid varandras sida såsom inbördes fullt självständiga myndigheter. En syntes av de båda principerna är enligt uppbördskommitténs förslag möjlig därigenom, att länsstyrelserna icke blott i andra instans utan även såsom omedelbart medverkande i den löpande folkbokföringen äga besluta i folkbokföringsärenden.

I det nu framlagda förslaget, vilket icke upptager den nyssberörda organisationsformen, hava de båda principerna ej kunnat fullt ut tillämpas vid sidan av varandra, utan mantalsskrivningens kontrollfunktion har liksom enligt den gällande rätten hävdats på bekostnad av principen om kyrkobokförarens självständighet gentemot mantalsskrivningsförrättaren. Visserligen förutsätter jämväl detta förslag att pastor och mantalsskrivningsförrättaren var för sig — ehuru givetvis efter samråd där sådant kan äga rum — självständigt fatta sina beslut, men vid skiljaktighet blir den sistnämndes mening gällande; vid annat förhållande skulle situationen icke hava kunnat lösas annorledes än genom ett underställningsförfarande. Principen har direkt uttalats i 137 § tredje stycket och har indirekt kommit till uttryck i bestämmelserna i samma § första stycket och 141 § 1 mom. andra stycket om mantalsskrivningsförrättares behörighet att utfärda sådant föreläggande med avseende å kyrkobokföringen som avses i 91 § 1 mom. första stycket, i 140 § andra stycket samt i 160 § 1 mom.

VI. Länsbyråerna för folkbokföringen.

Inledande översikt. Länsbyråerna för folkbokföringen äro — bortsett från de undantag som jämlikt 3 § andra stycket andra punkten i förslaget till folkbokföringsförordning kunna följa av särskilda av Konungen meddelade beslut — länsstyrelserna i deras speciella funktioner såsom registerförande myndigheter enligt folkbokföringsförordningen. Länsstyrelse har jämväl andra uppgifter med avseende å folkbokföringen, i huvudsak motsvarande dem som enligt landshövdinginstruktionen för närvarande åligga länsstyrelserna. Då sådana förvaltningsuppgifter avses, begagnas i förslaget beteckningen länsstyrelse. De förra men ej de senare arbetsuppgifterna kunna genom Konungens beslut med avseende å viss stad överflyttas å mantalsskrivningsförrättaren i staden. Redan på denna grund föreligger behov av en särskiljande terminologi. Ordet länsbyrå har icke valts med tanke på den organisatoriska uppdelningen av den förvaltande verksamheten inom åtskilliga centrala ämbetsverk utan — för att beteckna de ifrågavarande funktionernas mera expeditionsmässiga karaktär — i analogi med sådana ordbildningar som skrivbyrå, passbyrå, rådgivningsbyrå o. s. v. Även med hänsyn till länsbyråernas stora korrespondens måste den särskilda benämningen anses betydelsefull; en uppsortering efter innehåll av den omfattande postmassa, som vid varje postöppning skulle belasta länsstyrelsens arbetsbord, måste bliva ett tämligen tidsödande arbete. Benämningen motsvarar dessutom benämningen riksbyrå

för statistiska centralbyrån i dess särskilda funktioner enligt förslaget till folkbokföringsförordning.

Länsbyråerna skola enligt 3 § förslaget till folkbokföringsförordning föra tryckande register över fastigheterna, befolkningen och de juridiska personerna inom länet. Närmare bestämmelser om dessa register meddelas i 146 §. I 143 § stadgas, hur de tryckande registren vid mantalsskrivningen skola kompletteras, rättas och ordnas. Jämlikt 4 § har länsbyrån att *fastställa födelsenummer* för fysiska personer. Enligt 146 § skall länsbyrån föra vissa *hjälpkortregister*.

Till ledning för registerföringen mottager länsbyrån från *pastorsämbetena* löpande underrättelser om barns födelse (69 §), barns efternamn (71 §), domstols beslut i ärenden rörande äktenskaplig börd, adoption och omyndig- eller myndigförklaring (72 §), giftermål (76 §), namnändring (79 §), dödsfall (83 §), flyttning inom riket (93 §), utvandring (94 §) samt nationalitetsförändringar (102 §), från *riksbyrån* löpande underrättelser om äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap och ogiltighet av vigsel (78 §), om dödsfall under vissa förutsättningar (84 §) samt om personer, vilka för kyrkobokföring i vanlig ordning avförts från bok över obefintliga (93 §) eller invandrat (96 §), och slutligen från *mantalsskrivningsförrättare* underrättelser angående mantalsskrivningen genom anteckning å insända stommar (139 §) och genom översända besked i skriftväxlingsärenden (142 §) eller särskilda meddelanden. De personer, vilka skola överföras till bok över obefintliga, antecknas i stomme till mantalslängd.

Länsbyrån skall *trycka* roteförteckningar (8 och 128 §§), medborgarkort (54—56 §§), avtryckskort för egna och riksbyråns samt pastorsämbetenas och mantalsskrivningsförrättarnas register (16, 119, 146 och 149 §§) ävensom stommar till mantalslängd (127 §) och mantalslängd (143 §).

En allmän bestämmelse om skyldighet för de myndigheter, vilka deltaga i folkbokföringen, att meddela varandra nödiga underrättelser stadgas i 61 §. Aviseringsskyldigheten i förhållande till länsbyrån är enligt förslaget så fördelad mellan pastorsämbetena, att underrättelser meddelas om barns födelse eller börd (69 och 73 §§) av pastor i barnets födelsehemort, om vigsel av pastor i den församling, där vigseln skall såsom räknad till församlingen inskrivas i lysnings- och vigselbok (76 §) och om dödsfall av pastor i rätta inskrivningsorten (83 §) samt i övrigt av pastor i kyrkobokföringsorten. I vissa fall, då anteckning om länsbyrån meddelat förhållande skall ske jämväl i annan församling, är länsbyrån skyldig att meddela pastor i sådan församling *underrättelse* därom; se 70, 71, 72, 76, 79 och 102 §§.

Enligt 54—57 §§ har länsbyrån att trycka och översända *medborgarkort* såväl första gången sådant kort utfärdas som sedermera i anledning av namnändring eller flyttning (55 § 1 mom. under 1.) eller ock anmälan om att medborgarkort förstörts eller eljest förkommit eller på grund av skada eller användning kommit i bristfälligt skick (56 § 2 mom.). Länsbyrån har även att övervaka, att medborgarkort för den som förlorat sitt svenska medborgarskap återställes, och i förekommande fall utfärda anmaning därom (55 § 2 mom.

2.) ävensom att kungöra förkommet medborgarkort och under vissa förutsättningar utfärda bevis för indrivning av kungörelsekostnaden (56 § 2 mom.).

Jämlikt 53 § har länsbyrån att vart tionde år eller, såvitt angår vissa församlingar, oftare ombesörja avskrift av pastors avgångsregister i en *avgångslängd*.

De underrättelser, som inkomma till länsbyrån från pastorsämbetena, skola som regel, antingen direkt eller med viss omgång över annat pastorsämbete till fullgörande av länsbyråns ovannämnda aviseringsskyldighet i särskilda fall, för att ligga till grund för befolkningsstatistiken av länsbyrån översändas till statistiska centralbyrån. I vederbörliga specialförfattningar bör det enligt kommitténs mening vidare kunna åläggas länsbyrå att före årsskifte verkställa räkning av befolkningen i församlingarna, att på sätt i 17 § inskrivningsförordningen är stadgat verkställa beräkning av antalet inskrivningsskyldiga, att på sätt ovan å sid. 190 ifrågasatts upprätta och tillställa pastor stommar till inskrivningskort enligt 18 § inskrivningsförordningen, att upprätta och till inskrivningschef och sjömanshusombudsman översända inflyttnings- och anmälningskort jämlikt 149 och 150 §§ inskrivningsförordningen, att meddela uppgifter till länsarbetsnämnd, att meddela indrivningsförrättare upplysning om restförd eller bötfälld persons kyrkoskrivning, att, om sådant finnes kunna av vederbörande myndigheter godtagas i stället för nuvarande dödlistor, å kort meddela domstolarna och pensionsstyrelsen underrättelse om döda personer samt att överhuvud taget meddela de uppgifter angående folkbokföringen, som finnas behövliga och kunna inhämtas genom de hos länsbyråerna förda registren. En närmare redogörelse lämnas nedan i kap. 9 för de längder eller stommar till längder, vilka — förutom mantalslängden — böra av länsbyrå tryckas.

Mera detaljerade föreskrifter om länsbyråernas verksamhet hava icke kunnat inrymmas i folkbokföringsförordningen. Särskilda instruktioner för länsbyråerna torde böra utfärdas av Konungen, eventuellt i form av tillägg till landshövdinginstruktionen. För rationalisering av arbetsgången torde detaljerade arbetsschemata böra fastställas för de olika arbetsmomenten; dessa torde kunna utarbetas av riksbyrån.

Enligt förslaget till folkbokföringsförordning hava *länsstyrelserna* såsom sådana följande åligganden med avseende å folkbokföringen, nämligen att fastställa församlingarnas indelning i rotar och i förekommande fall medgiva undantag från skyldighet att utse roteombud (7 §), att fastställa instruktioner för roteombud (8 §), att förordna och entlediga roteombud (9 §), att i länskungörelserna intaga underrättelse om pastorsämbetenas expeditionstider (14 §), att förordna om sättet för de hos pastor förda avgångsregistrens tillhandahållande för avskrivning i avgångslängder (53 §), att bestämma, huruvida mantalsskrivningsförrättning må hållas å ställe beläget utom distriktet (111 §), att förordna biträdande mantalsskrivningsförrättare (112 §), att avgöra, huruvida för visst distrikt rörelse, som bedrives å fastigheterna inom distriktet, skall redovisas i mantalslängd (117 §), att förordna om mantalsuppgifts avlämnande i två exemplar (120 §), att bestämma, vilka samhällen å

landet böra i avseende å mantalsuppgifters avlämnande likställas med stad (121 §), att bestämma i vilka orter utom stad och köping huvudförteckning bör av fastighetsägare avlämnas (122 §), att kungöra tider och ställen för mantalsskrivningarnas förrättande (126 §), att i vissa fall föreskriva annan ordning än den i förordningen stadgade för mantalsskrivningens förberedande (128 och 132 §§), att där sådant finnes påkallat för stad förordna, att förskrivning må hållas i samband med mantalsskrivningsförrättningen (129 §), att bevilja anstånd med insändande av stomme till länsbyrån (139 §), att medgiva utsträckning av tiden för avlämnande av utdrag beträffande vissa skattskyldiga av mantalslängden (144 §), att verkställa gallring av mantalsuppgifter (145 §), att i åtskilliga fall förelägga vite för utkrävande av uppgiftsskyldighet med mera samt att efter besvär eller underställning avgöra folkbokföringsärenden.

Mekaniska hjälpmedel för folkbokföringen i utlandet. Till följd av krigsförhållandena är kommittén icke i stånd att lämna andra än helt knapphändiga upplysningar om förhållandena på folkbokföringens område i främmande länder, huvudsakligen härrörande ur inhemska icke officiella källor. Redogörelsen begränsas till frågan om användningen av mekaniska hjälpmedel och lämnas med reservation för ändringar, som kunna hava förorsakats av kriget.

Adresseringsmaskiner användas redan för folkbokföringen i många länder, bland andra Danmark, England och Tyskland. I Tyskland upprättade plåtregister torde omfatta mer än hälften av landets befolkning. Överallt synas registren vara begränsade till kommunala enheter utan inbördes korrespondens såsom mellan de av kommittén föreslagna länsbyråerna. I Italien lära dock förberedelser för införande av ett dylikt sammanhängande system, omfattande hela befolkningen, hava träffats och fortskridit ganska långt, innan de avstannade till följd av kriget. Åtskilliga av de ovannämnda enheterna hava ett invånarantal vida överstigande ett svenskt läns, t. ex. Berlin, Birmingham, Boston, Hamburg, Philadelphia och Sheffield.

Olika maskinsystem. Å svensk marknad saluföras adresseringsmaskiner av typerna Addressograph, Adrema, Citograf och Elliot, av vilka den förstnämnda trycker med s. k. sektionsplåtar, de två följande med s. k. helplåtar eller enhetsplåtar samt den sistnämnda med tryckschabloner; maskiner av addressographtyp finnas även för tryckning med helplåtar. Citografmaskinerna äro av svenskt, de övriga av utländskt fabrikat. Den för dessa system gemensamma idén är, att den text som skall tryckas inpräglas i ett mottagligt material, från vilket det i en tryckmaskin oförändrat återgives å den handling som skall innehålla texten. Materialet är i hel- och sektionsplåtarna metallplåt och i tryckschablonerna en fiberhinna; den inpräglade texten framträder å plåtens tryckyta i relief, medan schablonen närmast är att förlikna vid en vanlig stencil. Schablonens text kan sålunda skrivas med vanlig skrivmaskin, under det att särskilda präglingsmaskiner erfordras för att införa text å plå-

tarna; även med avseende å sättet för ändring av inpräglad text liknar schablonen stencilerna. Schablonen levereras och begagnas inspänd i en pappram. Å denna kan texten skrivas för underlättande av läsning i registret.

Helplåten är ett på lämpligt sätt format stycke plåt av lagom hård metall, vari text kan inpräglas, åter utstansas och ånyo inpräglas; plåten tål fyra eller fem ompräglingar på samma ställe. Om visst extra utrymme reserveras för text, som ofta ändras, kan plåtens livslängd fördubblas. Sektionsplåtens tryckyta sammansättes av ett antal i en metallram insatta utbytbara mindre delplåtar, s. k. sektioner, vanligen en något större huvudsektion för mera oföränderlig text och ett lämpligt antal bisektioner för de variabla uppgifterna. Å helplåten kan den inpräglade texten läsas rättvänd på ena sidan, men motsvarande sida av sektionerna döljes av sektionsplåtens ram, vilken därför jämväl upptager ett s. k. skyltkort av kartong, varå plåtens text helt eller delvis avtryckes. Ändring av sektionsplåtens text göres vanligen endast å huvudsektionen genom omprägling men sker eljest genom utbyte av den sektion, vars text skall ändras, mot en ny; denna kan präglas utan att sektionsplåten — såsom fallet är med helplåtarna då dessa skola ändras — behöver uttagas ur registret för att transporteras till präglingsmaskinen. Sedan helplåt ny- eller ompräglats kan den omedelbart insättas i kartoteket; för sektionsplåt tillkommer efter präglingen montering av sektion på ramen samt tryckning och insättning av skyltkort.

Präglingsmaskinerna drivas elektriskt, Addressographmaskinerna hava tangentbord liksom skrivmaskiner och präglingen utlöses genom anslag å tangent av ungefär samma styrka som vid maskinskrivning. Präglingsmaskinerna av övriga fabrikat inställas för prägling medelst vridning av en ratt. Tangentpräglingsmaskinerna torde få anses vara bekvämare att arbeta med och därför i längden något snabbare än rattpräglingsmaskinerna.

Plåtarna kunna förses med s. k. ryttare såsom optiska signaler eller för automatisk väljning vid tryckning. De optiska signalerna kunna upptaga text, t. ex. fastighets namn eller nummer, eller genom sin färg utmärka visst förhållande, som bör iakttagas, t. ex. att plåten vid viss tidpunkt skall flyttas till annan plats i registret. Ryttarna för automatisk väljning påverka anordningar i tryckmaskinerna, vilka allt efter olika inställning åstadkomma antingen att alla plåtar med en viss ryttare i en och samma position avtryckas medan alla andra plåtar passera maskinen utan att lämna avtryck (s. k. positiv väljning) eller tvärtom (s. k. negativ väljning). Härigenom möjliggöres tryckning från samma register av längder med delvis olika personbestånd, t ex. mantalslängd och röstlängd. Den automatiska väljaren i tryckmaskinerna för helplåtar kan påverkas, utom av ryttare, jämväl av särskilda i plåtens tryckyta inpräglade upphöjningar, s. k. nockar. I elliotmaskinerna påverkas den automatiska väljaren av hål, instansade i schablonernas pappramar.

För tryckning, då endast enstaka avtryck skola göras, finnas enligt alla maskinsystemen särskilda handtrycksmaskiner. Tryckning i löpande följd från ett större antal plåtar eller schabloner, t. ex. av längder eller debetsedlar, sker i elektriskt drivna maskiner med stor hastighet. För tryckning av längder

på skurna ark förses maskinerna med s. k. listförare; dessa äro av olika typ allteftersom texten skall tryckas i en kolumn eller spridas på två kolumner. För rulltryck anbringas å maskinerna en s. k. rulltrycksanordning. För dessa olika slag av tryckning har närmare redogjorts ovan å sid. 198. Angående avtäckningsanordningar för uteslutning av viss text vid tryckningen se ovan sid. 197.

Maskinernas egen tryckningshastighet varierar för olika fabrikat och för olika modeller av samma fabrikat mellan omkring 4 000 och 6 000 avtryck i timmen. Den effektiva tryckningshastigheten är dock betydligt lägre till följd av de avbrott i tryckningen som måste göras för insättning av blanketter, transport till och från maskinen av plåtar med mera. Även om vid tryckningen vissa plåtar automatiskt bortväljas måste de passera genom tryckmaskinen. Då genomgångshastigheten är densamma, blir vid enkelkolumntryck — bortsett från den tidsbesparing som kan uppkomma genom minskat antal listbyten — den sammanlagda tryckningstiden lika, oavsett om alla eller blott ett fåtal plåtar avtryckas; den effektiva tryckningshastigheten blir därför allt mindre ju flera de plåtar äro, som passera maskinen utan att lämna avtryck. Tryckes texten i två kolumner gör maskinen för varje plåt som avtryckes två nedslag, ett i vardera kolumnen. Om alla plåtar avtryckas torde den effektiva tryckningstiden vara vid tryckning i två kolumner 1 000—1 200, vid tryckning i en kolumn 1 500—1 800 och vid rulltryck 3 000—3 500 plåtar i timmen. Vad ovan sagts om plåtar äger tillämpning även å schabloner; för korthetens skull användes nedan ordet »plåt» med hänsyftning jämväl å schabloner, där annat ej särskilt utsäges. Genom kopiering medelst karbonpapper kan vid tryckning medelst metallplåtar två eller tre tydliga kopior erhållas. Flera exemplar kunna även erhållas i samma tryckningsomgång vid tryckning i en kolumn med schablon genom ett särskilt mekaniskt förfaringssätt.

Som ovan sid. 160 anmärkts har kommittén icke ansett det tillkomma kommittén att träffa valet mellan de olika ovan beskrivna maskinsystemen. Kommittén har emellertid noggrant utrett de omständigheter, som kunna tänkas påverka avgörandet. Då dessa omständigheter i stor utsträckning äro sådana, att de måste bevaras som de konkurrerande firmornas affärshemligheter, har denna utredning icke kunnat intagas i detta betänkande. För de rön som gjorts kommer redogörelse att lämnas i en särskild promemoria, som konfidentiellt överlämnas. Då särskilt de ekonomiska förutsättningarna för valet av maskinsystem kunna på kort tid undergå väsentliga förändringar och givetvis böra bedömas efter förhållandena vid den tidpunkt, då avtal om inköp av maskiner träffas, har kommittén icke ansett sig böra vare sig här eller i promemorian giva sitt förord åt någon viss maskintyp men är givetvis beredd att på begäran av den myndighet eller person, som kan bliva utsedd att träffa sådant avtal, uttala sin åsikt.

Ehuru kommittén ovan sid. 197 förordat, att mantalslängden tryckes i en kolumn, har kommittén i sina kostnadsberäkningar utgått från att maskinerna böra dimensioneras för dubbelkolumntryck. För andra längder kan

nämligen sådant tryck visa sig lämpligare, varjämte det väl får anses riktigt med hänsyn till framtida, ej nu förutsedda behov att de tekniska möjligheterna icke redan från början alltför mycket beskäras. Möjligen kan, innan den ovannämnda promemorian avlämnas, en demonstration av rulltrycksförfarandet och den därvid ifrågakommande kopieringsmetoden komma till stånd; kommittén ämnar i sådan händelse uttala sig närmare därom i promemorian.

Det tryckande registret över fastigheter. Plåtarna för de fastigheter, vilka vid taxering upptagas i den s. k. skattefria längden, bilda ett särskilt register och innehålla en beteckning för detta register samt i övrigt samma text som plåtarna för de fastigheter, för vilka fastighetsskatt utgöres. En dublettplåt insättes för skattefri fastighet jämväl i sin fastighetsregisterföljd i registret över de skattepliktiga fastigheterna. Sådan plåt innehåller förutom fastighetens namn och nummer samt beteckning för fastighetens belägenhet inom kommun, municipalsamhälle, köping och rote ävensom befolkningsagglomeration endast hänvisningstexten: »se skl» (se skattefria längden). Inom vartdera registret ordnas fastighetsplåtarna kommunvis i fastighetsregisterföljd, d. v. s. alfabetiskt efter jordregister-, kvarters- och stadsägonamn samt under varje namn i nummerföljd. Plåtar för fastigheter inom municipalsamhälle eller köping, som ej utgör kommun, sammanföras dock i en särskild underavdelning av registret för den kommun, inom vilken fastigheterna äro belägna. Dubbla plåtar upprättas även för fastigheter på landet i en ägares hand. Den första av dessa plåtar inordnas i jordregisterföljd och innehåller förutom fastighetens namn och nummer samt uppgift om dess belägenhet inom kommun, municipalsamhälle, köping, rote och befolkningsagglomeration endast texten: »se slutet». Den andra plåten upptager fullständig text. Dessa plåtar sammanföras i slutet av registret för den kommun, inom vilken fastigheterna äro belägna, bakom en försättsplåt med rubriktexten: »fastigheter med gemensam ägare». Fastigheter under aktiebolag — såväl på landet som i stadssamhällen — upptagas jämväl på två plåtar. Detta gäller även om bolaget äger endast en fastighet. Den första av dessa plåtar insättes i sin ordning enligt fastighetsregistret och innehåller samma text som den första av plåtarna för fastigheter med gemensam ägare med undantag av hänvisningstexten, som i stället bör lyda: »se ab» (se aktiebolag). Den andra plåten har fullständig text. Å en och samma plåt i den avdelning av registret, där fastigheter sammanföras under gemensam ägare eller bolag, kunna, om så finnes lämpligt, två eller flera fastigheter med gemensam ägare upptagas; i regel räknas dock även här med en plåt för varje fastighet. Understundom torde i registret en fastighet böra uppdelas på två eller flera plåtar, om nämligen fastigheten utgör mer än en taxeringsenhet.

Fastighetsplåten bör med hänsyn till ovanstående i regel innehålla följande text:

1) kommunens namn;

2) fastighetens namn, nämligen för fastighet å landet jordregisternamn och för stadsfastighet kvarterets, tomtens, gårdens eller stadsägans namn (även särskilt fastställt namn för tomt eller stadsäga);
3) fastighetens nummer, nämligen för fastighet å landet jordregisternummer och för fastighet i stad gårdens, tomtens eller stadsägans nummer;
4) beteckning för ägare och brukare eller innehavare; samt sådan persons
5) namn; och
6) titel eller yrke; ävensom, om personen ej är bosatt i orten, personens
7) bostadsadress;

och i förekommande fall (se ovan) jämväl:

8) namn å municipalsamhälle eller köping, där fastigheten är belägen;
9) nummer å rote;
10) beteckning för befolkningsagglomeration;
11) beteckning för register över skattefria fastigheter;
12) hänvisningen: »se skl»;
13) hänvisningen: »se slutet»; eller
14) hänvisningen: »se ab»; samt slutligen
15) beskrivning å del av fastighet som särskilt taxeras.

Det tryckande registret över fysiska personer. Personplåtarna för fysiska personer bilda ett efter församlingar och fastigheter ordnat register, i vilket jämväl ingå plåtar för dödsbon, familjestiftelser och enskilda rörelseidkare (se ovan sid. 197). Med dessa plåtar tryckas en mångfald handlingar såsom medborgarkort samt avtryckskort för register hos pastor, mantalsskrivningsförrättare, länsbyrån, riksbyrån, länsarbetsnämnderna och civilförsvarsmyndigheterna m. fl., stommar till inkomstlängder, pensionsavgiftsförteckningar, röstlängder, prästvallängder och uppbördsböcker med mera, till debetsedlar och till mantalslängder ävensom slutliga mantalslängder.

Medan dessa längder och förteckningar tryckas, måste plåtarna vara ordnade efter personernas mantalsskrivningsorter och mantalsskrivningsfastigheter. Därefter föres registret löpande efter kyrkobokföringsorter och kyrkobokföringsfastigheter. Å pastors avtryckskort måste kyrkobokföringsorten och kyrkobokföringsfastigheten angivas. Korten måste emellertid även, då de användas för rapportering till länsbyrån, utvisa mantalsskrivningsort och mantalsskrivningsfastighet, för att länsbyrån under den tid, då dessa bestämningar utgöra uppordningsgrund för registret, skall kunna återfinna vederbörandes plåt. Av enahanda skäl måste länsbyråns avtryckskort angiva både den ena och den andra av samma bestämningar. Såvitt möjligt bör av medborgarkort framgå såväl kyrkobokföringsort som mantalsskrivningsort. Det kan emellertid ej ifrågakomma, att nytt medborgarkort utfärdas efter varje mantalsskrivning för envar, som därvid ändrat mantalsskrivningsort. Därför måste en tidsbestämning tillföras. I detta sammanhang är jämväl att beakta, att mantalslängden det år en person första gången mantalsskrives i distriktet skall innehålla uppgift om närmast föregående man-

talsskrivningsort. Dessa olika krav medföra svårigheter vid personplåtens konstruktion.

Personplåten skall enligt det ovan anförda innehålla uppgifter om bland annat

1) mantalsskrivningsfastighet,
2) mantalsskrivningsort,
3) kyrkobokföringsfastighet,
4) kyrkobokföringsort samt
5) uppgift om föregående mantalsskrivningsort.

Den närmast till hands liggande lösningen torde vara att reservera viss del av plåten för var och en av dessa uppgifter *(alternativ 1)*, så att de alltid återfinnas på bestämd plats på plåt och i mantalslängd. Fördelen med en sådan anordning är att längderna bliva lättöverskådliga. Ur präglingssynpunkt medför dock en dylik plåtuppställning åtskilliga nackdelar.

A. I alla de fall uppgifterna 1) och 3) respektive 2) och 4) för en person äro identiska till benämningen äger dubbelprägling av likalydande uppgifter rum.

B. När en person anmält flyttning under året, har man att omedelbart prägla de nya uppgifterna angående kyrkobokföringsort, kyrkobokföringsfastighet och postadress samt, om flyttningsanmälan inkommer efter det alla längder för året tryckts ny mantalsskrivningsort, ny mantalsskrivningsfastighet och föregående mantalsskrivningsort. Inkommer emellertid flyttningsanmälan innan längderna för året tryckts, kan man visserligen omedelbart ändra kyrkobokföringsuppgifterna och postadressen men återstår att efterprägla ny mantalsskrivningsfastighet, ny mantalsskrivningsort och föregående mantalsskrivningsort, sedan årets tryckning slutförts. I sistnämnda fall tillkommer för alternativ 1 extra arbete med insättning i och uttagning av plåt ur präglingsmaskinen, för- och efterarbeten i samband härmed m. m. Vidare har man att trycka och på vederbörliga platser insortera nya avtryckskort för de efterpräglade plåtarna.

Om man känner namnet på kyrkobokföringsorten för en person, är även mantalsskrivningsorten entydigt bestämd utom för det fall att

a) församlingen är delad på två borgerliga kommuner (exempelvis Bitterna församling, omfattande Västerbitterna och Österbitterna kommuner);

b) flera orter finnas med samma namn (exempelvis Gustav Adolf, som utgör församling och kommun i Kristianstads, Skaraborgs och Värmlands län samt församling i Hälsingborgs stad i Malmöhus län och Borås stad i Älvsborgs län);

c) personen under året flyttar till annan församling.

Antalet församlingar, uppdelade på två borgerliga kommuner utgör ett sextiotal.

Antalet fall, då flera orter finnas med exakt samma namn, uppgår till något över 100, motsvarande ca 270 orter. I intet fall synes någon sådan namnöverensstämmelse föreligga inom samma län.

Om sådana åtgärder vidtagas, att mantalsskrivningsuppgifterna entydigt kunna utläsas av kyrkobokföringsortens namn även i fallen a—c, synes mantalsskrivningsorten icke behöva präglas på plåtarna. I detta syfte föreslår kommittén följande *(alternativ 2)*:

beträffande församling enligt a): en kommunsiffra, 1—2, fogas till församlings namn för att markera den borgerliga kommunen;

beträffande ort enligt b): länsbeteckning (sifferbeteckning eller bilregistrets littera) fogas intill ortens namn för att skilja den från andra orter med samma namn;

beträffande c): tillföres årtal, skrivet med två siffror, för det år flyttning till annan församling skett; har flyttningen ägt rum i november eller december bör dock årtalet för det nästföljande året utsättas. Vid engångsuppläggningen utsättes icke årtal, om första mantalsskrivning å orten skett år 1945 eller tidigare.

Hur detta skulle komma att verka, framgår av följande två exempel.

Exempel 1. »46 Bitterna 1»: personen har inflyttat till Bitterna församling år 1946 och blir från och med mantalsåret 1947 mantalsskriven å den nya orten, vilken av kommunsiffran 1 angives vara Västerbitterna.

Exempel 2. »47 Gustav Adolf M»: personen har inflyttat till Gustav Adolfs församling i Malmöhus län år 1947 och blir mantalsskriven å den mantalsskrivningsort, inom vilken församlingen ligger från och med år 1948. Då i Malmöhus län finnes endast en församling med benämningen Gustav Adolf och denna församling ligger i Hälsingborg, är alltså Hälsingborg mantalsskrivningsort från och med år 1948.

För att föregående mantalsskrivningsort skall framgå av plåtavtrycket, reserveras två lägen å plåten för kyrkobokföringsuppgifterna, vilka lägen användas växelvis.

Genom dessa anordningar bortfaller dubbelpräglingen av likalydande uppgifter. Vidare skulle mantalsskrivningsorten icke behöva särskilt angivas på plåten. Länsbyrån antecknar i stället denna ort å längdernas första blad eller å omslaget. Slutligen behöver särskild åtgärd icke vidtagas för att angiva föregående mantalsskrivningsort. Se även efterföljande tabell.

Vid totaluppläggningen inbesparas enligt denna tabell genom alternativ 2 arbetet med *prägling och kollationering* av ca 10 900 000 orts- och fastighetsuppgifter minus motsvarande arbete med årtalsuppgifter m. m. För det årliga arbetet blir siffran ca 1 300 000. Därjämte bortfaller det med efterprägling av mantalsskrivningsuppgifter förenade extra arbetet, nämligen insättning i och urtagning av plåt ur präglingsmaskin, förberedelse- och avslutningsarbeten för sådan prägling samt tryckning av nya avtryckskort för efterpräglade plåtar. Även om vid alternativ 1 tryckningen av dylika kort inskränkes till att avse endast länsbyråns register (2 st.), innebär alternativ 2 i jämförelse därmed en icke obetydlig arbetslättnad. Om antalet flyttningar, som medföra ändring av mantalsskrivningsort, antages vara 300 000 (se nedan) och $^1/_3$ av dessa anmäles på sådan tid, att enligt alternativ 1 efter-

Uppgift	Antal uppgifter		
	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 1—Alt. 2
Vid totaluppläggningen.			
Kyrkobokförings- och mantalsskrivningsort	10 600 000	5 300 000	5 300 000
Kyrkobokförings- och mantalsskrivningsfastighet	10 600 000	5 300 000	5 300 000
Föregående mantalsskrivningsort	[1] 300 000	—	300 000
Totalt	**21 500 000**	[2] **10 600 000**	**10 900 000**
Varje år.			
Kyrkobokförings- och mantalsskrivningsort	700 000	400 000	300 000
Kyrkobokförings- och mantalsskrivningsfastighet	1 400 000	700 000	700 000
Föregående mantalsskrivningsort	[1] 300 000	—	300 000
Totalt	**2 400 000**	[2] **1 100 000**	**1 300 000**

[1] Enligt en gissningsvis gjord uppskattning har antalet vuxna personer, som under ett år flytta mellan församlingar upptagits till 400 000. Därvid antages 300 000 hava flyttat till annan mantalsskrivningsort. (Angående barnplåtar se nedan.) — [2] För alternativ 2 tillkommer prägling av årtal för 400 000 flyttningar per år (4- eller eventuellt 2-siffrigt) och i ett relativt litet antal fall av kommunsiffra och littera eller sifferbeteckning för län. Prägling av detta kräver dock betydligt kortare tid än prägling av övriga ändringsuppgifter.

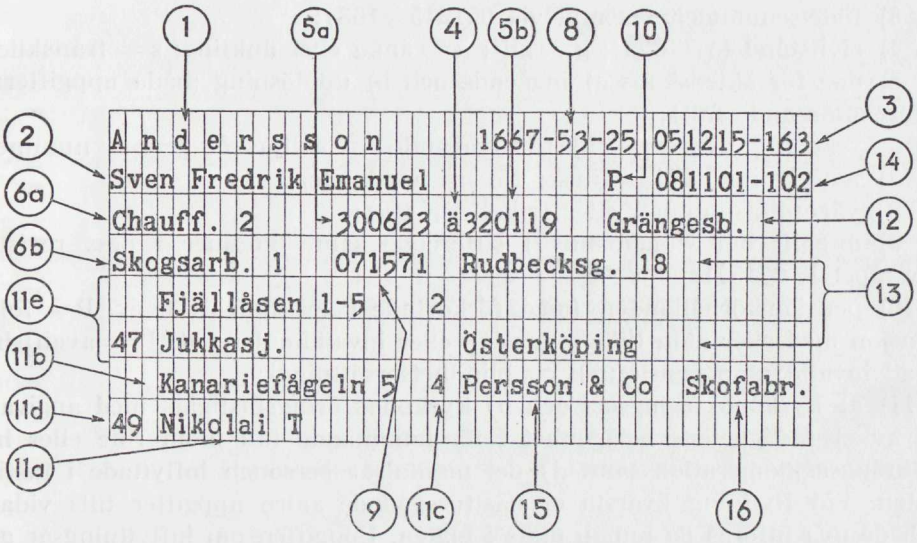
prägling med ledning av mantalsuppgifterna måste äga rum, inbesparas genom alternativ 2 arbetet med tryckning och insortering i register av ca 200 000 avtryckskort per år.

Kommittén har räknat med att en plåt skall finnas för varje person, således även för barn under 15 år. Plåten för de sistnämnda skall dock i regel ej upptaga samtliga de uppgifter som enligt vad nedan sägs skola framgå av plåt för vuxen person utan endast de under 1—4 samt 7, 10 och 12 nedan förtecknade uppgifterna ävensom föräldrarnas födelsenummer; uppgifter om kyrko- och mantalsskrivningsort och -fastighet samt postadress skola sålunda ej inpräglas å barnplåt. Med hänsyn till omfattningen av det arbete som är förenat med genomförandet av ändringar i plåt- och kortregister i anledning av flyttningar och då antalet personer under 15 år uppgår till omkring 20 % av landets befolkning, vinnes härigenom en avsevärd arbetsbesparing.

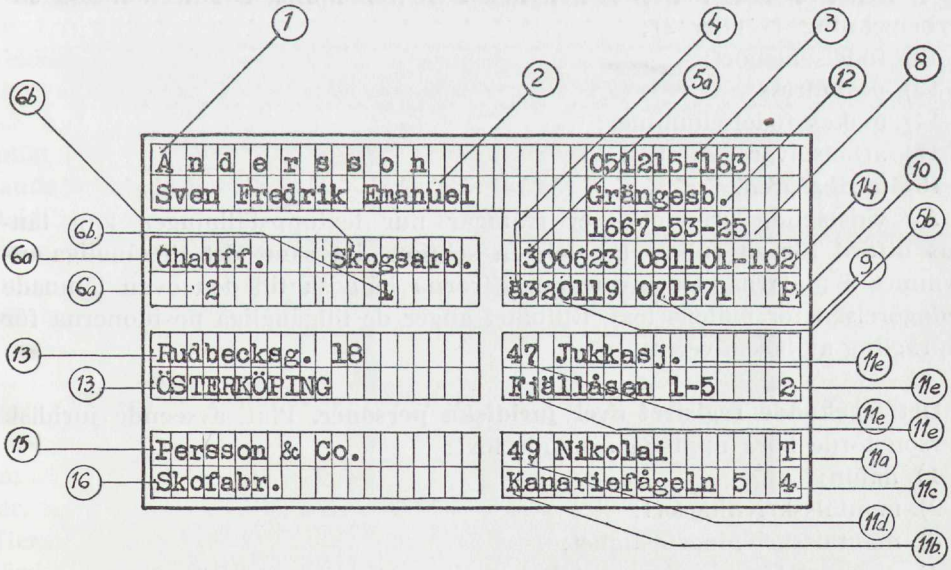
Då barnet uppnår 15 års ålder kompletteras plåten så att texten blir fullständig. Med hänsyn till befolkningsstatistiken, som i stor utsträckning kommer att erhålla sitt uppgiftsmaterial i form av avtryckskort, har det ansetts vara erforderligt att å personplåten intages uppgift om fastighets belägenhet i befolkningsagglomeration. För den civila försvarsberedskapen, särskilt arbetsmarknadsregleringen, har det ansetts vara av stor betydelse, att plåten innehåller upgifter om såväl nuvarande som närmast föregående yrke, om näringsgren och om arbetsgivare; se härom nedan kap. 7. Att arbetsgivare finnes angiven på plåten är även av intresse för uppbördsväsendet.

Till följd av det begränsade utrymmet bliva i vissa fall förkortningar oundvikliga, t. ex. av församlingsnamn med mer än tio bokstäver.

Enhetsplåt.



Sektionsplåt.



En fullständig personplåt bör upptaga följande text:

1) efternamn, för kvinna, som är eller varit gift, även flicknamn;
2) förnamn;
3) födelsenummer (exempelvis 051215—163);
4) civilstånd (o = ogift; g = gift; ä = änka eller änkling; s = frånskild);
5) dag för äktenskaps a) ingående och b) upplösning (båda uppgifterna i förekommande fall);
6) yrke a) nuvarande, b) förutvarande — skiljas åt genom nummer;
7) nationalitet (Fi = finsk; No = norsk etc);
8) värnpliktsnummer eller frikallelse (fk);
9) uppgift om sjömanshus i siffercode samt nummer i dess register (exempelvis 071571);
10) pensionsförhållanden (med förkortade beteckningar, t. ex. P = folkpension med eller utan tilläggspension eller invalidunderstöd; I = avgiftsbefriad invalid utan pension; B = blindhetsersättning);
11) a) kyrkobokföringsort och b) kyrkobokföringsfastighet med angivande av c) fastighetens belägenhet i förekommande fall inom rote eller befolkningsagglomeration samt d) det mantalsår personen inflyttade i fastigheten. Vid flyttning kvarstå e) nästföregående äldre uppgifter tills vidare och de nya införas på annan plats i plåten. Uppgiften om inflyttningsår ger upplysning om vilken ort och vilken fastighet, som är aktuell i mantalsskrivningshänseende. Finnas flera församlingar med samma eller liknande namn, tillföres länsbeteckning (bilregistrets bokstavsbeteckning) invid församlingens namn. Är församling uppdelad i två borgerliga kommuner, angives ifrågavarande kommun genom en vid församlingsnamnet anbragt sifferbeteckning (1 eller 2);
12) födelsehemort;
13) postadress;
14) makes födelsenummer;
15) arbetsgivare; samt
16) näringsgren.

Av vidstående principskisser framgår hur textuppställningen kan tänkas utförd för en enhetsplåt och en sektionsplåt samt det tillgängliga utrymmet å plåtarna. De inringade siffrorna hänvisa till den ovan lämnade redogörelsen för plåtens text. Rutnätet anger de tillgängliga positionerna för inprägling av bokstäver m. m.

Det tryckande registret över juridiska personer. Plåt, avseende juridisk person torde böra upptaga följande text:

1) namn;
2) mantalsskrivningsort;
3) mantalsskrivningsfastighet;
4) närmast föregående mantalsskrivningsort (om annan än 2);
5) postadress; samt
6) ort, där styrelsen har sitt säte, om den är belägen utom distriktet.

Plåtarna förvaras ordnade efter mantalsskrivningsorter och mantalsskrivningsfastigheter.

Plåtregistrens storlek. Antalet plåtar beräknas bliva, Stockholm inberäknat, ca 9 900 000, varav

för fysiska personer, dödsbon, familjestiftelser och enskilda rörelseidkare 6 800 000
för juridiska personer 100 000
och för fastigheter ..... 3 000 000.

Beträffande sistnämnda antal må anföras, att antalet fastigheter inom fögderierna enligt 1937 års fastighetslängder uppgick till 2 348 388 (siffran angiven av 1936 års uppbördskommitté). Härtill kommer antalet fastigheter i magistratsstäderna. Med hänsyn bl. a. till att det erforderliga antalet hänvisningsplåtar är okänt, har antalet fastighetsplåtar försiktigtvis uppskattats så högt som till 3 000 000.

Övriga register. Hos varje länsbyrå bör föras en *förteckning över födelsenummer,* som av länsbyrån fastställas. Då numret omedelbart inpräglas å personplåt för den person numret avser och från denna inflyter i avtryckskort hos såväl länsbyrån som pastor och riksbyrån samt jämväl antecknas i personakt torde denna förteckning icke behöva föras nominativt; den kan helt enkelt utgöras av ett kalendarium med ett uppslag för anteckningar under varje dag. Länsbyrån bör varje år meddela riksbyrån underrättelse om de nummer i länsbyråns serie, som under förra året tagits i bruk.

Angående betydelsen av att länsstyrelserna till hjälp vid utövningen av sin förvaltande verksamhet utrustas med alfabetiska *adressregister* torde tvekan ej råda; under kap. 3 här ovan har kommittén lämnat en redogörelse för frågans nuvarande läge. Sådana register skola enligt förslaget inrättas och föras vid länsbyråerna med hjälp av avtryckskort. Dessa register äro enligt förslaget dessutom motiverade såsom hjälpkortregister till det tryckande registret. På grund av de egenartade förhållandena i vårt land med åtskilliga efternamn, som äro gemensamma för ett mycket stort antal personer, kunna alfabetiska register av denna storlek i vissa fall vara ganska tunga att arbeta med. De måste visserligen finnas för den händelse man ej har annan utgångspunkt för eftersökningen än namnet och kunna därför ej ersättas med register, förda efter annan uppordningsgrund. Däremot har kommittén ansett det motiverat att vid sidan av dessa register hos länsbyråerna föras *nummerregister,* bestående av avtryckskort, vilka ordnas efter personernas födelsenummer. I det säkerligen betydande antal fall, då kännedom om en persons födelsenummer eller åtminstone personens födelsedata föreligger, torde nämligen ett dylikt register medgiva ett både lättare och snabbare eftersökningsförfarande. Detta gäller särskilt folkbokförings- men även uppbörds- och indrivningsärenden; om — såsom kommittén förutsätter — debetsedlar med flera handlingar för uppbörden komma att tryckas med hjälp av de föreslagna maskinerna, kommer städse i sådana ärenden upplys-

ning om födelsenumret att föreligga. Såsom uppställda efter födelsedata medgiva dessa register även ett snabbt och säkert urval av personer efter ålder, där sådant urval måste träffas, t. ex. av barn i skolpliktig ålder, av personer, vilka vid uppnådda 15 år skola erhålla medborgarkort, av inskrivningsskyldiga värnpliktiga o. s. v. Åtminstone ett av dessa register torde böra upptaga kort jämväl för personer, vilka avlidit, utvandrat, överförts till boken över obefintliga eller utflyttat till annat län; dessa kort böra samlas i en särskild avdelning av registret och utgöra ett länsbyråns *avgångsregister*. Hur länge korten för avgångna personer böra förvaras torde erfarenheten få avgöra; åtminstone vart tionde år torde en utgallring kunna ske.

Trots den obestridliga nytta och lättnad i arbetet nummerregistren medföra torde dock dessa register få undvaras, därest det för debiteringen av utskylder skulle befinnas nödvändigt att hos länsstyrelserna föras register med korten i mantalslängdens ordning; hur det förhåller sig med behovet av dylika register lärer komma att framgå av det väntade förslaget till en uppbördsreform. Att hos länsstyrelserna föras tre kortregister över samma personbestånd torde nämligen icke kunna ifrågasättas.

Det ovan sagda gäller register över fysiska personer. Till hjälp vid förandet av de tryckande registren över fastigheter och juridiska personer torde länsbyråerna dessutom böra förses med alfabetiska register, bestående av avtryckskort för fastigheter och sådana personer.

Angående kortformat med mera gäller för länsbyråernas register i tillämpliga delar detsamma som ovan sagts med avseende å pastors hjälpkortregister.

Allmänna anmärkningar om arbetet å länsbyråerna. Länsbyråernas huvudsakliga arbetsuppgifter kunna sammanföras i följande huvudgrupper:

1) aktualisering av plåtregistren och arbeten som äga samband därmed;

2) periodiskt återkommande tryckning av vissa längder och förteckningar;

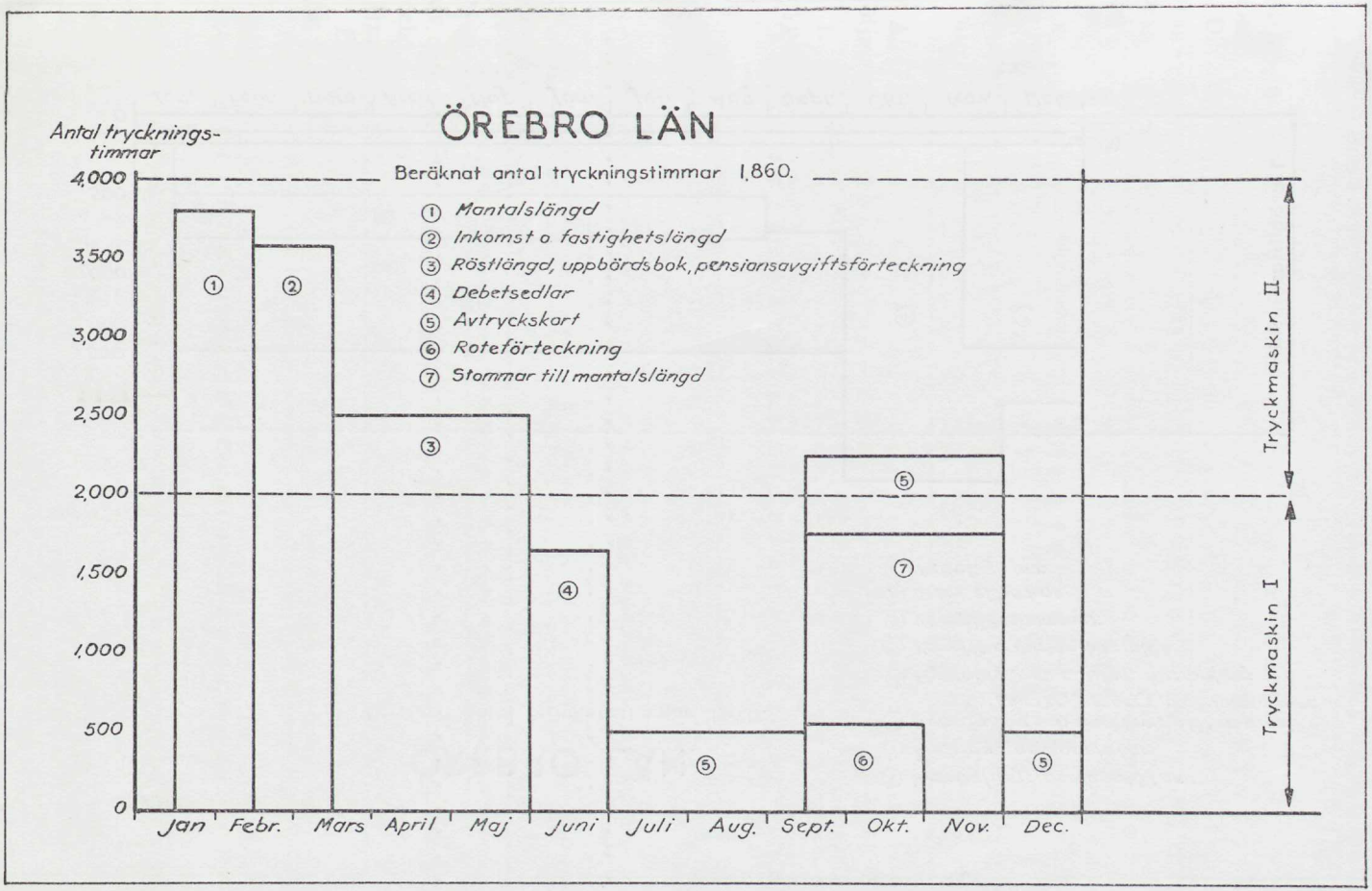
3) biträde med räkning av folkmängden i församlingarna per den 31 december; samt

4) utskrift av avgångslängder enligt 53 § i förslaget till folkbokföringsförordning.

En närmare redogörelse för dessa arbetsuppgifter lämnas nedan under särskilda rubriker; beträffande 3) se dock sid. 254.

En viss ojämnhet i arbetsbelastningen under olika delar av året har tyvärr icke kunnat undgås; ojämnheten är till stor del beroende på omständigheter, vilka ligga utom räckhåll för organisatoriska åtgärder.

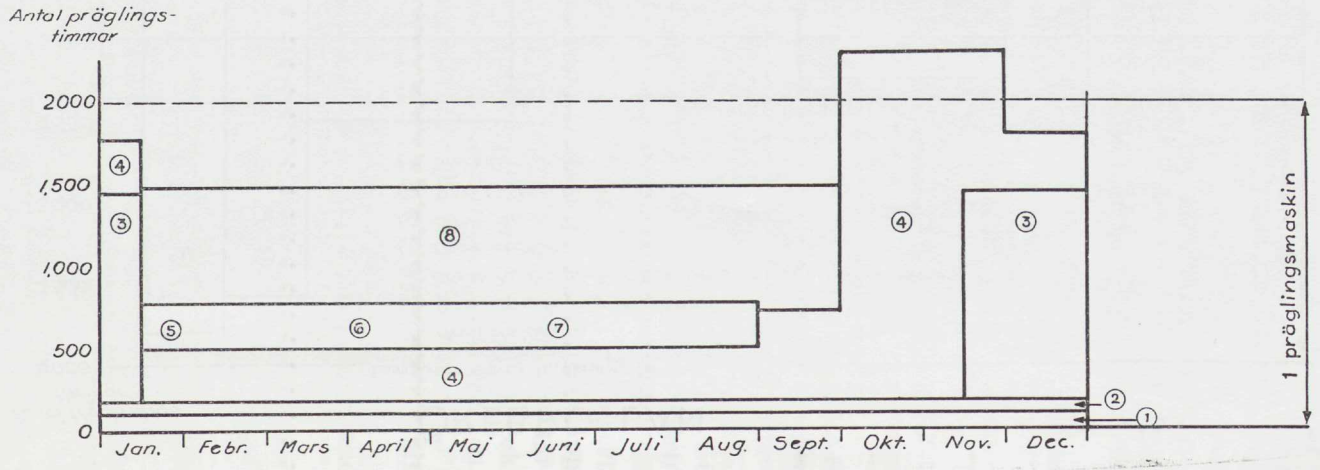
På grund av denna ojämnhet har maskinparken i viss utsträckning måst beräknas för toppbelastningar vid särskilda tider, medan den under andra tidsperioder utnyttjas endast i mindre grad. Då maskinkostnaderna äro jämförelsevis höga, har kommittén bemödat sig om att genom särskilda föreslagna åtgärder och anordningar i görligaste mån åstadkomma en kompenserande utjämning. I sådant hänseende må till en början hänvisas till vad ovan anförts om de besparingsmöjligheter, som tryckning i en kolumn innebär. Såsom led i denna strävan kan kommittén ytterligare peka på förslaget


ÖREBRO LÄN
Antal tryckningstimmar
Beräknat antal tryckningstimmar 1,860.
① Mantalslängd
② Inkomst o. fastighetslängd
③ Röstlängd, uppbördsbok, pensionsavgiftsförteckning
④ Debetsedlar
⑤ Avtryckskort
⑥ Roteförteckning
⑦ Stommar till mantalslängd
4,000
3,500
3,000
2,500
2,000
1,500
1,000
500
0
Jan
Febr.
Mars
April
Maj
Juni
Juli
Aug.
Sept.
Okt.
Nov.
Dec.
Tryckmaskin II
Tryckmaskin I

ÖREBRO LÄN

Beräknat antal präglingstimmar 1,620.

① Nyprägling: personplåtar
② Ändring: personplåtar
③ Nyprägling och ändring: plåtar över fastigheter, jur. pers., ensk. företagare
④ Flyttning inom el. utom församling
⑤ Komplettering av barnplåt
⑥ Värnpliktsnummer
⑦ Titel el. yrke
⑧ Arbetsgivare



om särskilda plåtar för barn med mindre fullständig text än för vuxna personer och på förslaget till plåtkonstruktion, i vilket sistnämnda hänseende den å sid. 212 intagna tabellen är belysande. Kommittén föreslår därjämte, att arbetet bedrives i skift vid de mest arbetstyngda tidsperioderna, varigenom maskinbehovet ytterligare minskas.

Diagrammen å sid. 217—218 giva en föreställning om dels hur mängden av präglings- och tryckningsarbeten växlar under året dels ock vilket antal präglingsmaskiner och elektriskt drivna tryckmaskiner som erfordras i ett län av medelstorlek. Av diagrammen framgår, att behovet i detta fall kan begränsas till en präglingsmaskin och två tryckmaskiner (eventuellt en).

Såsom likaledes framgår av diagrammen nedgår arbetsmängden betydligt under månaderna juni och juli. Denna tid utnyttjas lämpligen för utskrift av avgångslängder, för korrigering av vissa signalmarkeringar med avseende å nästa års tryckning och för semestrar med mera.

Aktualisering av plåtregistret med mera. Hithörande arbetsuppgifter äro följande:

1. a) ändring eller komplettering av plåtarnas text, signalmarkering samt nyprägling av plåtar;
   b) omsortering av plåtar, som ändrats med avseende å de geografiska uppgifterna;
2. tryckning av medborgarkort och avtryckskort; samt
3. aktualisering av länsbyråns kortregister.

Ändring av personplåtarnas text med avseende å kyrkobokförda uppgifter sker huvudsakligen med ledning av underrättelser från pastorsämbetena, vilka i allmänhet komma att tecknas å avtryckskort, tagna ur pastors hjälpkortregister. Omprägling av uppgifter om yrke, arbetsgivare och näringsgren sker med ledning av anställningskort, som inkomma till länsstyrelsen. Med vissa intervaller verkställes dock sådan omprägling med stöd jämväl av de kompletterade stommarna till mantalslängder. Övriga plåtar rättas och kompletteras huvudsakligen med ledning av de vid mantalsskrivningarna rättade stommarna till mantalslängder.

En gång om året genomgås plåtregistret för komplettering av plåtarna för de personer, vilka fylla 15 år.

Nya plåtar präglas, efter hand som inkomma underrättelser giva anledning därtill, för nyfödda, invandrare, nybildade juridiska personer och nytillkomna fastigheter.

Såsom exempel på arbetet med ändring och komplettering av signalsystemet för automatisk väljning må nämnas följande. Plåtarna för personer i åldersgrupperna 15, 18 och 21 år förses med signaler för dessa personers medtagande vid tryckning av inkomstlängder (15 år), pensionsavgiftsförteckningar (18 år) och röstlängder (21 år). Med ledning av taxeringslängderna signalmarkeras plåtarna för de personer, vilka skola upptagas i uppbördsbok eller erhålla debetsedlar.

Sedan den i 146 § 5. omförmälda tryckningen av handlingar, vilka grunda sig på mantalslängden för året, slutförts, omsorteras plåtarna för fysiska personer, så att de komma i ordning efter kyrkobokföringsorter och utväxlas mellan länsbyråerna plåtar för personer, vilka flyttat från ett län till ett annat; detta beräknas kunna ske omkring mitten av september.

I samband med den ovannämnda kompletteringen av plåtarna för personer i åldersgruppen 15 år tryckas medborgarkort för dessa personer. Nya blad till medborgarkort tryckas löpande efter hand som flyttningsanmälningar inkomma och insättas i medborgarkorten för de flyttande; tre blad tryckas för varje medborgarkort. Medborgarkorten utsändas i rekommenderade brev. Antalet avtryck å pärmar och blad till medborgarkort beräknas till omkring 2 000 000 årligen.

Då plåtens text ändrats, skola nya avtryckskort tryckas för att insättas i länsbyråns register och tillställas de övriga myndigheter, vilka föra register, bestående av avtryckskort, ävensom sådana myndigheter, vilka eljest skola erhålla underrättelse om ändringen. Sålunda tryckas

a. för fysiska personer över 14 år vid varje ändring av personplåten

1. två eller, vid flyttning till annat län, tre avtryckskort för vederbörande länsbyrås räkning;
2. ett avtryckskort för pastors hjälpkortregister; samt
3. ett avtryckskort för riksbyråns sökregister;

b. i anledning av flyttning, namnändring eller dödsfall

1. ett avtryckskort till sjömanshus för person, som är där inskriven; samt
2. ett avtryckskort till inskrivningschef för inskriven värnpliktig; ävensom

c. för icke värnpliktiga män i åldern 15—65 år och för kvinnor i åldern 15—60 år i anledning av ändring i fråga om namn, civilstånd, yrke eller anställning och vid flyttning eller dödsfall med mera

två avtryckskort till länsarbetsnämnd (se kap. 7).

Det årliga antalet medelst personplåtar utfärdade avtryckskort beräknas till omkring 10 500 000, därav för länsarbetsnämnderna 2 500 000. Äro plåtarna sektionsplåtar tillkommer ytterligare tryckning och montering av omkring 1 800 000 skyltkort. Den förstnämnda siffran stiger ytterligare, om Konungen meddelar förordnande, som avses i 119 § 2 mom. i förslaget eller om det befinnes lämpligt att de nuvarande dödlistorna till domstolarna och pensionsstyrelsen utbytas mot avtryckskort eller att avtryckskort tillställas pensionsstyrelsen för flyttande personer i åldern 18—65 år.

Som ovan utvecklats har kommittén tänkt sig, att hos länsbyrå böra föras två register, bestående av avtryckskort, det ena i alfabetisk ordning och det andra i nummerföljd eller i kameral ordning. För den händelse en person flyttat till annat län, översändas de för dessa register avsedda korten till länsbyrån i inflyttningslänet. Såsom nämnts bör i detta fall tre avtryckskort utfärdas. Ett av exemplaren bör av sagda länsbyrå användas som kontrollkort för övervakning att tillhörande plåt i sinom tid kommer länsbyrån tillhanda. Ifrågavarande register böra aktualiseras efter hand som ändringar inträffa.

För att något underlätta arbetet med personregistrens förande för alla de myndigheter, som beröras därav kan lämpligen förfaras så att pastor under större delen av året, exempelvis under månaderna januari—juli, insänder rapporter om inträffade förändringar veckovis på för respektive församlingar fastställda olika dagar, varigenom arbetet å länsbyrån blir mindre splittrat. Under den övriga delen av året bör däremot med hänsyn dels till nödvändigheten att hålla plåtregisteret à jour för efter hand inträdande tryckningar av roteförteckningar och stommar till mantalslängder, dels till att flyttningsfrekvensen kraftigt ökar under hösten, pastors rapporter insändas efter hand som ändringarna inträffa.

En jämnare arbetsfördelning å länsbyråerna kan vinnas, om man får låta anstå med genomförandet av de ändringar beträffande arbetsgivare, yrke och näringsgren utan samband med flyttning, om vilka anmälningar inkomma till länsbyrån under månaderna oktober—december, till nästa års början, då de ändringar, som föranledas av höstflyttningarna, slutförts.

Vad härefter angår de tryckande registren över fastigheter och juridiska personer föranleder ändring av plåt i förstnämnda register tryckning av ett avtryckskort åt vardera länsbyrån och mantalsskrivningsförrättaren och ändring av plåt i sistnämnda register tryckning av ett avtryckskort för länsbyråns hjälpkortregister.

Periodiskt återkommande tryckning. De handlingar, som skola tryckas äro: roteförteckningar, stommar till inkomstlängder, fastighetslängder, pensionsavgiftsförteckningar, röstlängder, prästvallängder, uppbördsböcker och debetsedlar samt till mantalslängder ävensom slutliga mantalslängder och för pensionsstyrelsen en uppsättning kontokort för den årsklass, som under året fyller 18 år. Vidare kan plåtregistret utnyttjas för årlig tryckning av skolkort för den årsklass barn, som inträder i skolpliktig ålder, av inskrivningskort för inskrivningsskyldiga värnpliktiga samt av dubbla avtryckskort till länsarbetsnämnderna för personer tillhörande åldersgrupperna 15 och 47 år.

Angående tryckning av stommar till mantalslängder se ovan sid. 199.

Roteförteckningarna tryckas å lösa blad i ungefärligen avtryckskortets format med ett avtryck å varje blad. Bladen sorteras efter rotar med ledning av de beteckningar för fastighets belägenhet i rote, som finnas inpräglade å plåtarna och framgå av avtrycket, samt häftas.

Tryckning av mantalslängd för en kommun kan påbörjas tidigast när stommens andra exemplar ingått och i denna gjorda korrigeringar vidtagits även i plåtregistret. Med hänsyn till den knappt tillmätta tiden och önskvärdheten av att icke dimensionera antalet maskiner för en kort tids toppbelastning torde detta tryckningsarbete få utföras i två skift.

Den tid som står till buds för övriga tryckningsarbeten är i allmänhet rikligare. Arbetet med tryckning av stommar bör vara avslutat, såvitt angår

inkomstlängd och fastighetslängd ..... den 15 mars,
röstlängd ..... den 10 juni,

pensionsavgiftsförteckning ..... den 1 juli.
uppbördsbok ..... den 31 maj,
samt debetsedlar omkring ..... den 1 juli.

Utskrift av avgångslängder. Detta arbete utföres med skrivmaskin. För ernående av en jämnare arbetsfördelning böra församlingarna indelas i grupper, vilkas avgångsregister avskrivas under olika år. I regel skall avskrivningen för varje församling ske vart tionde år. Avgångsregistren för församlingar med särskilt stor eller rörlig befolkning torde dock böra avskrivas oftare, t. ex. i femårsperioder. Arbetet torde lämpligast utföras å länsbyrån, till vilken pastor insänder avgångsregistret, men man kan, om svårigheter skulle möta för pastor att under avskrivningstiden undvara sitt register, även tänka sig den möjligheten, att länsbyrån tillhandahåller ett skrivbiträde för arbetets utförande på pastorsexpeditionen.

VII. Riksbyrån för folkbokföringen.

Som ovan (sid. 163) omnämnts var kommittén till en början av den uppfattningen, att de maskinella anordningarna för folkbokföringen borde för hela riket samlas hos en central myndighet. Denna myndighet benämnde kommittén förslagsvis riksbyrån för folkbokföringen. Kommittén fann vidare, att åt denna myndighet borde anförtros jämväl andra och mera kvalificerade arbetsuppgifter än de åligganden av huvudsakligen rutinmässig karaktär, som äro förknippade med registerföringen. För att folkbokföringssystemet skulle vinna nödig stadga, ansåg kommittén det erforderligt, att det på olika lokala organ fördelade folkbokföringsarbetet samordnades under ledning och tillsyn av en central myndighet. Vidare borde denna myndighet hava att verka för enhetlighet i rättstillämpningen och med uppmärksamhet följa utvecklingen inom samhällslivet, såvitt denna ägde beröring med folkbokföringen, utfärda anvisningar för folkbokföringsarbetet och vid behov hos Kungl. Maj:t göra framställning om utfärdande av nya eller ändrade författningsföreskrifter. Redan under nuvarande folkbokföringssystem förekomma ofta hänvändelser till statistiska centralbyrån med begäran om råd och anvisningar i folkbokföringsärenden. Utredningar i folkbokföringsfrågor, som lämpligen utföras centralt, t. ex. i ärende angående kyrkobokföring av invandrare om dennes nationalitet eller i ärende rörande utlännings kyrkobokföring om den sannolika varaktigheten av dennes vistelse i riket, borde lämpligen anförtros åt riksbyrån. Slutligen borde denna vara remissinstans i folkbokföringsfrågor.

Då kommittén sedermera beslöt föreslå, att de tryckande registren skulle förläggas till länsstyrelserna, hade kommittén även att fatta ståndpunkt till frågan om det fortfarande kunde anses nödvändigt eller lämpligt, att en riksbyrå inrättades, vare sig som särskild myndighet eller i anslutning till annat ämbetsverk.

Som av det ovan sagda torde framgå, äro de arbetsuppgifter av mera kvalificerad art, som enligt kommitténs första förslag borde anförtros åt riksbyrån, i allmänhet icke av den beskaffenhet, att de kunna decentraliseras. Om man ej vill avstå från de fördelar med avseende å en förbättrad folkbokföring, som därmed åsyftats, torde man ej kunna undgå att räkna med dessa arbetsuppgifter. Vad särskilt angår behovet av en samordnande ledning av folkbokföringsarbetet, torde detta snarare ökas än minskas genom att det tryckande registret uppdelats på länsbyråer. De regionala avdelningarna av detta register äro ju icke inom sig slutna enheter — som de kommunalt förda registren i vissa främmande länder (se ovan sid. 205) eller som de nuvarande registren i Stockholm och Borås — utan bilda ett sammanhängande system, som för att kunna tillförlitligt och friktionsfritt fungera kräver ett fullgott samarbete på alla händer under central ledning. Enligt kommitténs ursprungliga förslag skulle riksbyrån — liksom enligt det nu framlagda förslaget — i särskilda register förvara personakterna för utvandrare och obefintliga. Då en sådan person åter skall kyrkobokföras, rekvireras personakten hos riksbyrån. Härigenom förebygges i görligaste mån dubbelbokföring av dylika personer. Dessa register kunna icke uppdelas på länsbyråerna utan att syftet med dem förfelas. Ej heller kan man avstå från dessa register; det skulle innebära en avsevärd minskning av värdet med den planerade folkbokföringsreformen. En av de anmärkningar som framställts mot det nuvarande folkbokföringssystemet är den ofta avsevärda omgång som kan erfordras för fastställande av en persons kyrkobokföringsort, då uppgifter ur kyrkoböckerna om honom önskas. Det hos riksbyrån förda sökregistret avser att underlätta sådana efterforskningar och torde även komma att få stor betydelse såsom upplysningskälla för de centrala ämbetsverken och såsom grundval för specialundersökningar av statistisk natur, vilka kunna befinnas önskvärda men nu ofta ej komma till stånd på grund av att de med det nuvarande systemet icke kunna utföras utan att uppgiftsskyldighet ålägges myndigheter eller enskilda. De hos länsbyråerna förda registren torde i dessa hänseenden icke erbjuda samma fördelar, ehuru även dessa register medgiva större möjligheter än det nuvarande systemet. Enligt 60 § i förslaget till folkbokföringsförordning är riksbyrån avsedd att tjänstgöra såsom clearingcentral mellan folkbokföringsmyndigheterna, när till följd av ofullständigheter eller felaktigheter i den löpande folkbokföringen en identifiering i något avseende behöver göras och hänvändelse till riksbyrån är den bekvämaste utvägen. Det erforderliga underlaget för att lösa denna uppgift besitter riksbyrån genom sökregistret samt genom specialregistren, av vilka registret över obefintliga träder i förgrunden.

På grund av det anförda har kommittén även i sitt nu framlagda förslag räknat med en riksbyrå för folkbokföringen. Då riksbyrån enligt det ursprungliga förslaget skulle föra de tryckande registren kunde med hänsyn till storleken av den för sådant ändamål erforderliga personalorganisationen tvekan råda, huruvida riksbyrån icke borde bliva ett särskilt ämbetsverk; kommittén fattade dock i detta hänseende icke någon bestämd ståndpunkt, innan

förslaget övergavs. Enligt det nu framlagda förslaget har kommittén däremot ansett, att riksbyråns arbetsuppgifter lämpligen böra anförtros åt ett redan bestående ämbetsverk. Enligt kommitténs förmenande är statistiska centralbyrån, som enligt sin instruktion redan för närvarande har till uppgift bland annat att fullgöra vissa åligganden beträffande kyrkobokföringen och att handhava befolkningsstatistiken, synnerligen väl skickad att handhava riksbyråns arbetsuppgifter. Kommittén har därför i 3 § författningsförslaget infört bestämmelse därom. Att kommittén i förslaget bibehållit ordet riksbyrån såsom benämning för centralbyrån i denna dess egenskap är förestavat av liknande skäl som de ovan sid. 202 beträffande länsbyråerna angivna.

Ehuru kommittén för sin del är övertygad om att sökregistret kommer att medföra en nytta, som väl försvarar de kostnader, vilka nedläggas på detsamma (enligt en grov kalkyl något mer än 60 000 kronor i årliga kostnader och något mer än 80 000 kronor i uppläggningskostnader), har kommittén ej förbisett, att betänkligheter i detta hänseende kunna bliva anmälda. De behov, som kommittén avsett att med förslaget om detta register tillgodose, äro nämligen i viss utsträckning — såsom för närvarande omöjliga att tillfredsställa och därför latenta — svåra att med bestämdhet påvisa. Det kan därför måhända vara förtjänt att påpekas, att kommittén icke anser frågan om detta register såsom avgörande för genomförbarheten av förslaget i övrigt. Om man ej får räkna med detta register, måste dock vissa justeringar vidtagas, bland annat i fråga om den föreslagna aviseringsgången; den s. k. efteravisering, som enligt förslaget överflyttats på länsbyråerna, torde sålunda böra återfalla på prästerskapet. För befolkningsstatistiken torde registrets bortfallande medföra nackdelar och ökade kostnader därigenom att behovet av kompletterande upplysningar, vilka skulle hava kunnat utan omgång inhämtas ur registret, vid bearbetningen av uppgiftsmaterialet i stället måste tillgodoses genom korrespondens.

I förslaget till folkbokföringsförordning meddelas under 5 kap. och på spridda ställen i övriga kapitel bestämmelser om riksbyråns verksamhet. Mera utförliga bestämmelser torde böra intagas i instruktionen för statistiska centralbyrån. Då förslag till sådana bestämmelser ej utarbetats av kommittén, torde det vara på sin plats att här lämna en närmare redogörelse för riksbyråns huvudsakliga arbetsuppgifter.

I. Riksbyrån utövar den högsta tillsynen och ledningen av folkbokföringen i riket.

Innebörden härav bestämmes positivt genom stadgandena i 148 § om skyldighet för riksbyrån att verka för ändamålsenlighet i folkbokföringens ordnande och handhavande, för rättstillämpningens enhetlighet och för författningarnas effektivitet samt negativt genom föreskrifterna om de lokala folkbokföringsorganens, länsstyrelsernas, kyrkobokföringsinspektörernas, domkapitlens och besvärsinstansernas åligganden.

Beslut i folkbokföringsärenden meddelas av kyrkobokförarna och mantalsskrivningsförrättarna samt prövas efter besvär eller underställning av dom-

kapitlen, länsstyrelserna, kammarrätten och regeringsrätten. Riksbyrån kan ej ändra ett av pastor eller mantalsskrivningsförrättare meddelat beslut, ej heller i ett enskilt folkbokföringsfall föreskriva, vilket beslut som skall meddelas. Denna princip har kommit till indirekt uttryck i 97 § andra stycket: finner riksbyrån, att utländsk undersåte,för vilken personakt rekvirerats, ej bör kyrkobokföras i riket, har riksbyrån ej att meddela beslut härom utan skall riksbyrån underställa beslutet om personens kyrkobokföring pastors förnyade prövning. Däremot kan riksbyrån med beaktande av praxis, sådan denna utformat sig, utfärda allmänna anvisningar för rättstillämpningen ävensom i enskilda fall lämna råd och upplysningar om praxis och om tolkningen av författningarna.

Praxis utformas genom besvärsinstansernas, särskilt kammarrättens och regeringsrättens avgöranden. I sin verksamhet för enhetlighet i rättstillämpningen har riksbyrån att hålla sig noga underrättad om dessa avgöranden och då anvisningar utfärdas beakta de principer, som däri kommit till uttryck. Där rättstillämpningen ej är fastslagen genom praxis, har riksbyrån större frihet att ingripa reglerande genom anvisningar. Sådana anvisningar bliva av stort värde såsom vägledning men äro ej bindande för praxis. Därest avgörandena i högsta instans gå emot anvisningarna, måste dessa ändras. Finner riksbyrån utformningen av praxis otillfredsställande, åligger det riksbyrån enligt 148 § sista stycket att hos Kungl. Maj:t hemställa om ändring eller förtydligande av författningen.

I sin verksamhet för folkbokföringens ändamålsenliga ordnande och handhavande äger riksbyrån däremot större auktoritet. Här gäller det ej domstolsmässiga avgöranden om vad som är gällande rätt utan att inom den rättsligt givna ramen träffa praktiskt motiverade beslut om anordningar och förfaringssätt. De beslut, som i detta avseende meddelas av riksbyrån, skola åtlydas av de underordnade myndigheterna. Ett utflöde av denna myndighet är riksbyråns befogenhet enligt 165 § att efter underställning besluta hur församlingsboken och församlingsliggaren skola vara inrättade. I och för sig faller nämligen denna befogenhet under riksbyråns allmänna behörighet att utöva den högsta ledningen av folkbokföringen i riket. Av praktiska skäl har emellertid riksbyråns befogenhet i nyssnämnda särskilda hänseenden enligt 25 och 28 §§ delegerats å domkapitlen och allenast en överprövningsrätt jämlikt 165 § förbehållits riksbyrån. En liknande delegation å domkapitlen har jämlikt 51 § ägt rum i avseende å pastors hjälpkortregister. Med hänsyn till dessa registers jämförelsevis mindre vikt har i dessa fall ej ens en överprövningsrätt förbehållits riksbyrån. Detta innebär dock ej att dennas ledande och normgivande verksamhet inom detta område är avkopplad. Jämlikt 148 § första stycket äger riksbyrån nämligen att hos vederbörande domkapitel eller länsstyrelse »påkalla erforderliga åtgärders vidtagande», d. v. s. i förevarande fall en omprövning av beslutet under hänsynstagande till de skäl, som av riksbyrån anföras.

Länsbyråerna utgöras av länsstyrelserna i vissa av dessas funktioner enligt folkbokföringsförordningen. Länsbyråns verksamhet regleras i första

hand av länsstyrelsen inom ramen för de föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t jämlikt 147 §. Såvitt angår folkbokföringens ändamålsenliga ordnande och handhavande inom länsbyrån, är länsstyrelsen dock bunden av riksbyråns direktiv. I ett särskilt hänseende stadgas härom i 149 § andra stycket. Riksbyråns ingripande är emellertid ej inskränkt till dessa av hänsyn till riksbyråns egen registerföring närmast föranledda åtgärder. Vid systemets ikraftträdande torde detaljerade arbetsföreskrifter för länsbyråerna böra vara utarbetade. Dessa arbetsföreskrifter böra fastställas av riksbyrån, som även äger ändra och komplettera desamma. Finner riksbyrån, att arbetet å en länsbyrå ej bedrives med erforderlig skyndsamhet, att något brister i samarbetet mellan länsbyråerna inbördes eller mellan dem och de lokala organen, eller eljest, att förbättringar krävas, äger riksbyrån meddela de föreskrifter, som erfordras i anledning därav. Riksbyrån bör vidare vara ständigt underrättad om den till folkbokföringen anslagna maskinparkens storlek, beskaffenhet och fördelning och äger föreskriva flyttning mellan arbetsställena av maskiner i mån av behov.

Den närmaste tillsynen över kyrkobokföringen åligger enligt 108 och 109 §§ domkapitlen och kyrkobokföringsinspektörerna samt — enligt kyrkolagen — biskoparna vid visitationer. Riksbyrån utövar sin tillsyn över kyrkobokföringen genom dessa myndigheter. Riksbyrån äger enligt 148 § begära nödigt biträde av kyrkobokföringsinspektörerna, t. ex. infordra rapport om tillståndet i en viss församling. Därjämte kan riksbyrån enligt samma stadgande direkt hos vederbörande kyrkobokförare »påkalla erforderliga åtgärders vidtagande». Däremot kan riksbyrån ej genom disciplinära åtgärder framtvinga hörsamhet. Erfordras sådana, har riksbyrån att hänvända sig till domkapitlet.

Beträffande tillsynen över mantalsskrivningen och länsbyråernas verksamhet äger det nyss sagda motsvarande giltighet. Chefsmyndighet över mantalsskrivningsförrättarna och länsbyråns personal är länsstyrelsen. Vad mantalsskrivningsförrättarna angår är detta utan vidare klart i fråga om häradsskrivarna. Mantalsskrivningsförrättarna i stad lyda för närvarande i allmänhet under magistraten men torde vid en omorganisation böra direkt underställas länsstyrelsen.

Man har säkerligen att vänta, att de olika folkbokföringsmyndigheterna i stor utsträckning såväl muntligt som skriftligt komma att hänvända sig till riksbyrån för erhållande av råd och anvisningar. Även under nuvarande system förekomma ofta hänvändelser till statistiska centralbyrån i sådana angelägenheter.

Riksbyrån kommer att tjänstgöra som remissinstans i folkbokföringsfrågor. Erfarenheten visar, att ett stort arbete är förknippat härmed.

II. Riksbyrån har att fastställa de för folkbokföringen erforderliga formulären, i den mån dessa icke äro fastställda genom folkbokföringsförordningen eller särskild författning.

Riksbyrån har att tillse, att formulären städse äro anpassade efter den fortgående utvecklingen inom samhällslivet. Såvitt angår formulär, vilka

fastställts genom författning, har riksbyrån jämlikt 148 § att vid behov göra anmälan hos Kungl. Maj:t för ändring. I fråga om formulär, berörande folkbokföringen, vilka nu äro utfärdade enligt särskilda myndigheters bestämmelser, bör riksbyrån söka samråd med dessa myndigheter. Vad angår formulär, som avses i folkbokföringsförordningen, är i åtskilliga stadganden utsagt, att formulären skola utfärdas av riksbyrån; särskilt må uppmärksammas att detta gäller även prästbevis. För besparing av kostnader torde avtryckskorten icke böra förses med förtext för plåtavtrycket. Ett schema över plåtuppställningen bör däremot tillhandahållas de myndigheter, vilka föra register bestående av avtryckskort eller erhålla underrättelser å sådana kort. Erfarenheten visar, att plåtuppställningen snabbt inläres, varför vederbörande efter blott några få dagars sysslande med avtryckskort ej vidare behöver anlita schemat. Däremot hade det varit önskvärt, om korten kunnat förses med förtryck för de underrättelser, som pastor skall teckna därå. Detta skulle emellertid medföra en alltför avsevärd ökning av kortens storlek; visserligen är det som varje gång antecknas ej mera än att det väl får rum inom det av kommittén föreslagna formatet, men om förtext skall finnas, måste den uppenbarligen omfatta alla ifrågakommande aviseringsfall och sålunda bliva utrymmeskrävande. Kommittén föreslår därför, att riksbyrån i stället tillhandahåller pastor en mall för de olika aviseringsfallen. Blanketter till sådana underrättelser, som icke skola tecknas å avtryckskort, böra däremot fastställas av riksbyrån.

III. Riksbyrån har att pröva och avgöra frågor angående rättelse eller ändring av anteckning om förnamn med mera.

Riksbyrån övertager härmed en arbetsuppgift, som för närvarande å statistiska centralbyrån åvilar befolkningsstatistiska avdelningen. Under tiden den 1 juli 1943—den 1 juli 1944 utgjorde antalet till centralbyrån inkomna sådana ärenden tillhopa 162.

Kommittén har icke i sitt förslag rörande riksbyråns organisation räknat med men vill till övervägande ifrågasätta, att Kungl. Maj:t å riksbyrån delegerar befattningen med de släktnamnsärenden som för närvarande handläggas inom justitiedepartementet. Antalet godkända släktnamn uppgick enligt föredragningslistorna för 1943 till betydligt mer än 5 000. Skulle en sådan delegation ske, kräves emellertid en ytterligare förstärkning av centralbyråns personal, särskilt såvitt angår den kvalificerade arbetskraften.

IV. Riksbyrån har att upprätta personakter i vissa fall och att i samband därmed verkställa vissa utredningar.

Författningsförslagets 29 § stadgar, att personakt för nyfödd skall upprättas av pastor och för annan person av riksbyrån. Det sistnämnda fallet berör i första hand invandrande personer. Antalet kyrkobokförda immigranter utgjorde under år 1943 tillsammans 6 249, men de nuvarande siffrorna över immigrationen torde påverkas av krisläget. Upprättandet av personakter för dessa torde icke ställa sig lika enkelt som för nyfödda. Man får

förutsätta en ingående granskning av uppgifterna och i en del fall anskaffande av kompletterande uppgifter, i den mån sådana stå att få.

I 21 § föreskrives, att riksbyrån, när personakt förstörts eller förkommit, skall utfärda ny personakt. Som regel torde före utfärdandet en mer eller mindre omfattande utredning bli erforderlig. Antalet fall av detta slag undandrar sig säkert bedömande.

V. Genom särskilda bestämmelser äro vissa speciella arbetsuppgifter av kvalificerad art ålagda riksbyrån.

Här åsyftas bestämmelserna i 18 § 2 mom. om rätt för pastor att hänvända sig till riksbyrån för översättning av intyg å främmande språk, i 21 § om riksbyråns medverkan vid återställande av förkomna eller förstörda kyrkoböcker, i 44 § 2 mom. om hänskjutande till riksbyrån av fråga om anteckning i lysnings- och vigselbok av utrikes ingånget äktenskap i vissa fall, i 101 § och 117 § 3 mom. punkt 5 om rätt för pastor eller mantalsskrivningsförrättare att inhämta riksbyråns yttrande i nationalitetsfrågor samt i 120 § 4 mom. om skyldighet att tillhandahålla mantalsblanketter på rekvisition från kommunerna.

Riksbyrån torde därjämte böra föra anteckningar om ändringar i rikets indelning.

VI. Härtill kommer såsom en arbetsuppgift för den kvalificerade arbetskraften å riksbyrån tillsynen och ledningen av byråns eget arbete.

VII. Riksbyrån för vissa register.

Enligt 149 § i förslaget till folkbokföringsförordning skall riksbyrån föra förteckning över födelsenummer, dödregister, register över obefintliga, emigrantregister, dublettaktregister samt sökregister.

a) *Förteckningen över födelsenummer.* Om denna se vad om motsvarande förteckning å länsbyråerna anförts ovan sid. 215.

b) *Dödregistret* består av de avlidnas personakter och har formen av ett kortregister. Då det skall utnyttjas för statistisk bearbetning, synes i varje fall, tills bearbetningen för ett redogörelseår hunnit avslutas, akterna för detta år böra hållas i sär från övriga akter, vilka kunna tänkas ordnade exempelvis genomgående efter födelsenummer eller efter födelsenummer inom varje dödsårsgrupp. Dödregistret har karaktär av arkivregister, då dess kortbestånd ej mera ingår i den löpande folkbokföringen.

c) *Registret över obefintliga* består av personakterna för personer, som överförts till boken över obefintliga. Personakterna kunna få förnyad aktualitet genom omföring av obefintliga till ordnad folkbokföring (immigration inräknad) och momentant genom dödsfall. I sådana fall inträder aviseringsskyldighet även till befolkningsstatistiken, som har att löpande bearbeta också dessa akter. I fråga om akternas ordnande jämför det föregående. Beträffande obefintliga kan ifrågasättas, om icke ett alfabetiskt hjälpregister bör upprättas (se övergångsbestämmelserna).

d) *Emigrantregistret* består av utvandrarnas personakter men kan till skillnad från dödregistret i enstaka fall få förnyad aktualitet genom att en utvandrad person återvänder till hemlandet, i vilket fall hans personakt efter komplettering ånyo ingår i den löpande folkbokföringen. I sådana fall föreligger aviseringsskyldighet för riksbyrån även till befolkningsstatistiska avdelningen. Emigrantregistret skall liksom dödregistret utnyttjas för statistiska ändamål, och beträffande kortens ordnande kunna till följd härav liknande synpunkter som i fråga om dödregistret anföras.

Årliga antalet kortplaceringar i de tre sist nämnda registren kan förslagsvis beräknas till ca 75 000. Komplettering av korten i dessa register med detaljändringar torde icke bliva av sådan omfattning, att något nämnvärt merarbete härigenom uppstår.

e) *Dublettaktregistret* skall bestå dels av personakter, som måst ersättas av nya till följd av uppkommen skada eller nötning eller på grund av ändring i nationalitet, dels av kopior av de personakter, som måst nyupprättas på grund av att det äldre exemplaret förkommit dels ock av kopior av de personakter, som av riksbyrån upprättas eller eljest översändas vid immigration. Kopiorna böra överlämnas till befolkningsstatistiska avdelningen för statistisk bearbetning och därefter återgå till riksbyrån och där bilda ett immigrantregister.

Med hänsyn till dublettaktregistrets begränsade omfång är arbetet med kortplaceringarna inom detta mycket obetydligt.

f) *Sökregistret* består av avtryckskort över rikets befolkning, ordnade efter födelsenummer. De ändringar, som successivt företagas i detta register, äro av olika slag, nämligen insättning av nyupprättade kort, utbyte av i registret befintliga kort mot nya sådana i samband med omprägling av personplåten i något avseende samt uttagning av kort till följd av att vederbörande personer ej längre tillhöra det aktuella personbeståndet.

Ändringarna av förstnämnda slag avse tillkomster genom födelser, immigration och överföringar från boken över obefintliga. Antalet ändringar, d. v. s. inplaceringar av nyupprättade kort, kan uppskattas till ca 130 000 årligen. Säsongvariationen är obetydlig.

De ändringar, som föranleda, att ett förutvarande kort skall ersättas med ett nytt, kunna i runt tal uppskattas till 2 100 000 årligen. De största posterna utgöras av flyttningar, växlingar av arbetsanställning samt civilståndsändringar. Kortväxlingarna av detta slag förete säsongvariation med utprägtat maximum under hösten.

De registerändringar, som begränsa sig till endast uttagningar av kort, röra dödsfall, emigranter samt till boken över obefintliga överförda personer. Uttagningarna verkställas på grundval av till riksbyrån inkomna handlingar (avier, personakter ev. avtryckskort). Frekvensen kan beräknas till ca 75 000 årligen och företer icke någon nämnvärd säsongvariation.

En viss granskning och komplettering av inkomna uppgifter för riksbyråns registerföring torde bliva nödvändig om än av ringa omfattning.

VIII. En viss clearing- och upplysningsverksamhet åligger riksbyrån.

Se härom 60 § folkbokföringsförordningen och ovan sid. 223. Antalet hänvändelser av detta slag är svårt att förutberäkna, men mot bakgrunden av de i det föregående berörda tillståndsändringarna (2 300 000), som likvä svara mot endast en del av de löpande folkbokföringsåtgärderna, är det uppenbart, att endast en ringa felfrekvens kan ge anledning till ett icke obetydligt antal fall, för vilkas uppklarande en central utredning blir erforderlig. Arbetet härmed förutsätter i ett och annat fall tillgång till kvalificerad arbetskraft.

Vid sidan av uppgiften att tjänstgöra såsom clearingcentral mellan folkbokföringsmyndigheterna torde riksbyrån också komma att anlitas av andra myndigheter och enskilda för upplysningar om personella frågor av olika slag. Denna upplysningsverksamhet kan väntas röra bl. a. genealogiska forskningar, förfrågningar från polismyndigheter samt, om också i mindre utsträckning efter en uppbördsreform, förfrågningar från skattemyndigheter.

IX. Riksbyrån har viss aviseringsskyldighet.

I samband med den löpande folkbokföringen ingår i vissa fall aviseringsskyldighet bland riksbyråns åligganden. Så är bl. a. fallet vid invandring och vid överföringar från boken över obefintliga. För aviseringen användes den från pastor inkomna rekvisitionen av personakten.

Aviseringsskyldighet åligger dessutom riksbyrån i fråga om äktenskapsskillnader, återgång av äktenskap och ogiltighet av vigsel, vilken skyldighet för närvarande åvilar äktenskapsregistret, vidare i frågor, som röra svenskar i utlandet och utlänningar i Sverige, i angelägenheter, som röra ändringar av förnamn m. m. samt i vissa fall beträffande statistiska uppgifter. Med aviseringen är, åtminstone till en del, förknippad även diarieföring.

VIII. Processuella spörsmål.

I kyrkobokförings- och mantalsskrivningsförordningarna finnas vissa knapphändiga bestämmelser om processen i kyrkobokförings- och mantalsskrivningsmål. 1936 års uppbördskommittés betänkande innehåller ett av kammarrätten i stort sett gillat förslag till komplettering av processreglerna. Det härmed framlagda förslaget följer med vissa kompletteringar och någon ändring i fråga om uppställningen det nyssnämnda förslaget.

Instansordningen. Enligt § 12 mantalsskrivningsförordningen föres klagan i fråga om underlåten eller vidtagen mantalsskrivningsåtgärd hos länsstyrelse och fullföljes talan därifrån till kammarrätten. Samtliga besvär över pastors beslut och åtgärder i kyrkobokföringsfrågor anhängiggöras enligt § 45 kyrkobokföringsförordningen hos domkapitel. I sista instans gå kyrkobokföringsmålen däremot olika vägar, i det de som avse frågor om rätt kyrkobokföringsort fullföljas hos kammarrätten och de övriga upptagas av Kungl. Maj:t i ecklesiastikdepartementet.

Enligt § 45 mom. 1 kyrkobokföringsförordningen må klagan hos domkapitel föras »uti de i frågor om kyrkobokföring av pastor meddelade beslut och vidtagna åtgärder». Formuleringen är så vidsträckt, att den torde medgiva klagan även över pastors beslut om meddelande av anmaning att avlämna flyttningsbetyg (§ 35 mom. 1). Huruvida en sådan tolkning varit avsedd kan dock måhända vara tveksamt med hänsyn till att mantalsskrivningsförordningen icke upptager något liknande rättsmedel med avseende å mantalsskrivningsförättares motsvarande åtgärder enligt § 15 samma förordning. Det synes också naturligt om lagstiftaren ansett sådant rättsmedel obehövligt så vitt nu är i fråga. På detta stadium avvecklas ju ärendet i allmänhet både lättare och snabbare genom att den missnöjde vänder sig till den, som utfärdat anmaningen, och uppgiver sina skäl. Först om ärendet därefter fullföljes, blir behovet av besvärsrätt mera aktuellt. Klagan över vitesföreläggande är medgiven, åtminstone enligt praxis. Sådan klagan föres i kammarrätten. Har vite utdömts, klagas däröver i samma ordning.

Utgiven gottgörelse för delgivning av anmaning torde icke, såframt den utkrävts på grund av vederbörliga handlingar enligt Kungl. kungörelsen den 15 juni 1944 (nr 441) angående indrivning av polisman m. fl. tillkommande gottgörelse för infordrande av uppgifter m. m. till mantals- och kyrkoskrivning, kunna återvinnas besvärsvägen. Även om det fastställes, att anmaning icke bort ske, torde nämligen icke vare sig polismannen, som ju förfarit riktigt, kunna åläggas att återgälda vad han uppburit eller ersättning kunna utdömas av allmänna medel; länsstyrelserna torde sakna anslag för dylikt ändamål. Har den som utfärdat anmaningen gjort sig skyldig till tjänstefel, kan ersättning utkrävas av honom; i annat fall torde ansökan till Kungl. Maj:t om ersättning vara enda remedium.

Förslaget följer i huvudsak den gällande instansordningen, dock med den viktiga avvikelsen, att pastors beslut i frågor rörande rätt kyrkobokföringsort och kyrkobokföringsfastighet överklagas hos länsstyrelse. Det nära sambandet mellan dessa kyrkobokföringsfrågor och mantalsskrivningsspörsmålen motiverar, att besvären upptagas av en gemensam instans. Därest hemortsrättsförvärvet enligt socialvårdslagstiftningen, såsom ifrågasatts, anknytes till kyrkobokföringen i stället för till mantalsskrivningen, torde kyrkobokföringsmålen så väsentligt öka i antal, att de icke lämpligen kunna bibehållas hos domkapitlen. Genom en motsvarande nedgång i antalet mantalsskrivningsmål, vilken av enahanda orsaker torde vara att förvänta, frigöres vid länsstyrelserna arbetskapacitet, som på ett naturligt sätt utnyttjas genom att länsstyrelserna övertaga kyrkobokföringsmålen.

Jämlikt 154 § andra stycket får beslut om meddelande av anmaning eller föreläggande ej särskilt överklagas. I fråga om talan mot länsstyrelses beslut om föreläggande vid vite att något fullgöra eller om tillämpning av förelagt vite gör förslaget ej ändring i vad som nu gäller.

Parter. I fråga om behörigheten att såsom part föra talan i folkbokföringsmål föreslår kommittén ej annan ändring i vad som nu gäller än den

som följer därav, att mantalsskrivningen enligt förslaget omfattar även juridiska personer. För att markera denna ändring har kommittén i uttrycket »envar, vars rätt därav beröres» efter pronominet inskjutit ordet »person».

Officialprincipen. Att folkbokföringen blir så riktig som möjligt är ett offentligt intresse av synnerlig vikt. Förslaget bygger därför genomgående på den principen, att det ej skall vara den enskilde tillåtet att genom åtgärd eller underlåtenhet disponera över sin folkbokföring. Han bör sålunda ej heller genom det sätt, på vilket han ställer sina yrkanden i folkbokföringsmål, kunna begränsa besvärsinstansernas prövningsrätt. Ett uttryck för denna princip äro stadgandena i 156 § första stycket och 159 § 1 mom. Uppbördskommittén hade motsvarande stadgande endast i fråga om processen i länsstyrelserna men torde icke hava avsett, att kammarrätten härutinnan skulle intaga en annan ställning.

En officialprincip ligger även till grund för de föreslagna bestämmelserna om underställning i 155 och 157 §§.

I yttrande över uppbördskommitténs förslag anförde kammarrätten beträffande 196 §, vilken såvitt nu är i fråga överensstämmer med 154 § första stycket i förevarande förslag:

> Den omständigheten att 196 § tager sikte på två slag av folkbokföringsmål giver en antydan om att vissa processuella komplikationer kunna inträffa genom denna dualism. Närmast åsyftas det fall, att före uppkomsten av ett besvärsmål rörande en persons rätta mantalsskrivningsort för visst år frågan om hans folkbokföringsort vid årets ingång blivit genom lagakraftägande beslut avgjord. Ehuru det må antagas, att kommittén icke avsett, att beslutet i folkbokföringsmålet skall få res judicata-karaktär i förhållande till mantalsskrivningsmålet, vore det önskvärt, att från lagstiftarens sida gjordes ett uttalande för åstadkommande av större klarhet härutinnan.

Pastors beslut i fråga om var en person rätteligen bör vara kyrkobokförd måste ej sällan grundas på antaganden rörande framtiden (jämför anvisningarna till 23 §). I ljuset av de senare erfarenheter och ytterligare upplysningar, som kunna föreligga vid mantalsskrivningen eller i mål rörande denna, kan en annan uppfattning rörande samma spörsmål komma att framstå som motiverad. Det torde därför överensstämma med mantalsskrivningens funktion såsom en kontroll och överprövning av kyrkobokföringen, att beslut i kyrkobokföringsmål ej bliva prejudicerande för prövning av mantalsskrivningsmål. Kommittén har föreslagit en bestämmelse härom i 160 § 1 mom.

Behörighets- och forumfrågor. Pastors beslut överklagas enligt kyrkobokföringsförordningen § 45 mom. 1 hos »det i § 44 omförmälda domkapitel». Enligt § 44 mom. 1 skall i tvivelaktiga fall eller då mellan pastorsämbeten olika meningar uppstått rörande förordningens tillämpning saken av pastor hänskjutas till domkapitlet i det stift, till vilket den församling hör, vars pastor först handlagt ärendet.

Sedan enligt kommitténs förslag besvären i mål angående rätt kyrkobokföringsort hänskjutits till länsstyrelse, torde antalet fall, i vilka mer än en pastors beslut kan behöva hos domkapitel överklagas i samma ärende, bliva relativt ringa. Sådana fall kunna dock alltjämt tänkas, t. ex. följande: Pastor i en församling har efter anmälan i sin kyrkobok verkställt anteckning om förhållande, varom anteckning bör ske jämväl i kyrkobok för annan församling, och aviserat pastor därstädes om förhållandet. I besvär yrkas, att som anteckningen erhållit annan innebörd än som vederbort pastorsämbetena måtte åläggas att vidtaga rättelse. För dylika fall har kommittén i sitt förslag under 154 § sista stycket bibehållit den nuvarande forumregeln.

Besvär i mantalsskrivningsmål skola enligt § 12 mantalsskrivningsförordningen ingivas till »länsstyrelsen i länet». Enligt 196 § i uppbördskommitténs förslag skulle jämväl besvär i såväl nämnda mål som i mål rörande »behörig folkbokföringsort» ingivas till »länsstyrelsen i länet».

I anslutning härtill anför uppbördskommittén i sitt betänkande:

Mellan länsstyrelserna gäller enligt förvaltningsrättsliga regler i allmänhet den kompetensfördelningen, att länsstyrelsernas beslutanderätt icke sträcker sig utanför det egna länet. (*I not:* Jfr dock § 9 mantalsskrivningsförordningen, som lär tolkas så, att länsstyrelse äger befogenhet att i s. k. underställningsmål förordna om undanröjande av mantalsskrivning inom annat län i samband med att länsstyrelsen vidtager mantalsskrivningsåtgärd i det egna länet.) Tillämpad på folkbokföringsmål innebär denna regel, att länsstyrelsen väl kan besluta, att en person skall vara eller icke vara folkbokförd eller upptagen i mantalslängd eller särskild bilaga till sådan längd i det länsstyrelsen anförtrodda länet, men däremot icke besluta, att personen skall folkbokföras eller upptagas i mantalsskrivningsurkund eller icke bliva föremål för folkbokföring eller åtgärd vid mantalsskrivning i annat län. I överensstämmelse härmed har kommitténs förslag utformats.

Sedan kommittén närmare utvecklat, hurusom länsstyrelserna enligt förslaget ex officio, d. v. s. även om besvär ej anförts, hava att verka för att åvägabringa en riktig folkbokföring, och huruledes mål, däri länsstyrelser i fråga om rätt ort för folkbokförings- eller mantalsskrivningsåtgärd stannat i olika beslut, skola underställas kammarrättens prövning, yttrar uppbördskommittén vidare:

Ett bibehållande av mantalsskrivningsförordningens beteckning för rätt forum »länsstyrelsen i länet» torde därför icke föranleda tvekan om vilken länsstyrelse, som har att taga befattning med besvär rörande dylika frågor.

Här må till en början hänvisas till vad ovan anförts om kompetensfördelningen mellan länsstyrelserna. Det är i och för sig naturligt, att besvär ingivas till den länsstyrelse, som är behörig att meddela ett beslut, som innefattar bifall till i besvären framställt yrkande.

Principiellt riktigt vore därför att stadga, att besvär över vidtagen åtgärd skola anföras hos länsstyrelsen i det län, där åtgärden vidtagits, och att besvär över underlåten åtgärd skola anföras hos länsstyrelsen i det län, där åtgärden enligt vad i besvären yrkas bort vidtagas. Frågan kompliceras emellertid väsentligt därav, att besvären i allmänhet icke äro på angivet sätt »enkelriktade» utan vanligen innefatta yrkanden dels om undanröjande av vidtagen och dels om vidtagande av underlåten åtgärd, samt att det, oavsett vad yrkandena innefatta, måste anses såsom otillfredsställande, att besvären skulle kunna föranleda till beslut, som inne-

bära, antingen att vederbörande icke någonstädes blir folkbokförd eller föremål för åtgärd vid mantalsskrivning eller att han blir föremål för folkbokförings- eller mantalsskrivningsåtgärd i mer än en ort.

Enligt praxis torde frågor om forum i besvärsmålen i allmänhet av kammarrätten lösas efter följande linjer.

Då besvären gälla *vidtagen* mantalsskrivningsåtgärd, skola de prövas av länsstyrelsen i det län, inom vilket den kommun är belägen, där mantalsskrivningen skett. Undanröjes en sådan mantalsskrivningsåtgärd, uppstår — såvida icke personen redan, på grund av s. k. dubbelskrivning, är mantalsskriven i rätt kommun — som regel fråga om ny, positiv mantalsskrivningsåtgärd i annan kommun. Beslutanderätten tillkommer därvid länsstyrelsen i det län, där den ifrågasatta nya mantalsskrivningsorten är belägen, detta enligt den principen, att besvär över *underlåten* mantalsskrivningsåtgärd skola prövas av sistnämnda länsstyrelse.

I de interkommunala mantalsskrivningsmålen pläga länsstyrelserna ex officio, d. v. s. oberoende av parternas yrkanden, vidtaga åtgärder med syfte att ingen skall bliva mantalsskriven i mer än en kommun och ej heller obehörigen utesluten från mantalsskrivning. Dessa regler, som enligt § 9 mantalsskrivningsförordningen skola iakttagas redan av mantalsskrivningsförrättarna, böra givetvis även tillämpas under den fortsatta proceduren. De vila på den principiella grunden, att envar bör vara mantalsskriven i någon kommun och betingas såväl av det allmännas intresse som av målens offentligrättsliga karaktär. Om nu den ifrågasatta mantalsskrivningskommunen är belägen i samma län som den förutvarande, tillkommer det länsstyrelsen att själv förordna om ny mantalsskrivningskommun samtidigt som den undanröjer den överklagade mantalsskrivningen. Om återigen »gamla» och »nya» mantalsskrivningskommunerna äro belägna inom olika län, plägar länsstyrelsen i det län, inom vilket den ifrågasatta mantalsskrivningskommunen är belägen, på begäran av den länsstyrelse, hos vilken yrkats undanröjande av vidtagen mantalsskrivning, verkställa utredning i saken och därefter avgiva ett förberedande yttrande — utan åtföljande besvärshänvisning — om befogenheten av den ifrågasatta mantalsskrivningen inom länet. Med nämnda yttrande återställas handlingarna till den länsstyrelse, som begärt yttrandet, varefter denna meddelar utslag med besvärshänvisning. Om då den överklagade mantalsskrivningen undanröjes, överlämnas handlingarna ånyo till länsstyrelsen i det län, inom vilket den ifrågasatta nya mantalsskrivningskommunen är belägen. Det tillkommer sedan denna länsstyrelse (eventuellt polisdomstolen i Stockholm eller Göteborg) att i sin tur meddela av besvärshänvisning åtföljt utslag rörande den ifrågasatta mantalsskrivningen.

Mot ett lagfästande av denna praxis har erinrats, *dels* att den person, om vars mantalsskrivning fråga är, vid ett sådant förfarande under längre eller kortare tid skulle komma att sakna mantalsskrivningsort, ett förhållande som icke skulle stå i god överensstämmelse med principerna för mantalsskrivningsförordningen, *dels ock* att man då kunde riskera den möjligheten, att de båda länsstyrelserna komme att meddela mot varandra stridande beslut. Om t. ex. en länsstyrelse undanröjde mantalsskrivning, som vidtagits inom länet, och överlämnade handlingarna till annan länsstyrelse för fastställande av ny mantalsskrivningsort, skulle det kunna inträffa och har även inträffat, att sistnämnda länsstyrelse förklarade, att icke någon kommun inom länet vore rätt mantalsskrivningsort. Personen i fråga bleve i dylikt fall måhända obehörigen utesluten från mantalsskrivning ända till dess att kammarrätten efter anförda besvär, om sådana överhuvud taget anfördes, komme i tillfälle att meddela rättelse.

Kommitténs förslag bygger i huvudsak på ovan beskrivna praxis men har utformats med beaktande av de anmärkningar, som däremot framställts. Beträffande anmärkningarna, att personen under viss tid bliver i avsaknad av mantalsskrivningsort och att länsstyrelserna kunna stanna vid olika beslut kanske utan

att kammarrätten sättes i tillfälle att skilja mellan dem hänvisas till det ovan sagda. Vad angår den sista anmärkningen må påpekas, att enligt förslaget den länsstyrelse, som först upptagit besvären och beslutat däröver, alltid så snart länsstyrelsen på grund av inkommet yttrande eller eljest finner att åtgärd bör vidtagas även av annan länsstyrelse, har att med handlingarnas överlämnande bereda denna länsstyrelse tillfälle att även meddela beslut i målet. Då det sålunda i alla fall, där det påkallas av omständigheterna, beredes möjlighet för alla länsstyrelser, som kunna beröras därav, att besluta i saken, torde det icke vara av någon betydelse, vilken av länsstyrelserna som först får befattning med målet. I detta sammanhang torde böra framhållas, att avgörande beslut i underställningsmål, som avses i 197 § och berör flera länsstyrelser, icke skall kunna ensidigt meddelas av en länsstyrelse utan skall sådant mål självständigt behandlas av de länsstyrelser, som därav beröras.

I överensstämmelse med nu anförda tankegång bör som behörigt forum för besvärsmål om rätt ort för folkbokförings- eller mantalsskrivningsåtgärd anses den länsstyrelse, vilken äger att meddela beslut, som kan innefatta bifall till det i besvären framställda yrkandet. Avse besvären yrkanden dels om undanröjande av vidtagen åtgärd och dels om vidtagande av annan åtgärd, och äro olika länsstyrelser behöriga i fråga om vartdera yrkandet, må besvären ingivas till vilken som helst av dem.

Till vad i citatet anförts har folkbokföringskommittén för sin del intet annat att tillägga, än att kommittén i sitt förslag till författningstext (154 §) sökt vinna en närmare precisering av forumreglerna dels så, att det något obestämda uttrycket »länsstyrelsen i länet» utbytts mot en formulering, som hänvisar till länsstyrelsen i det län, inom vilket den beslutande myndighetens förvaltningsområde är beläget, dels ock så, att den sista meningen i citatet härovan införts i författningstexten.

Hänvisning. Såsom framgår av citatet härovan ur 1936 års uppbördskommittés betänkande angående de s. k. interkommunala mantalsskrivningsmålen förekommer redan nu enligt praxis ett hänvisningsförfarande i sådana mål mellan de länsstyrelser, vilkas beslut i målet erfordras. I 156 § andra stycket i det nu framlagda förslaget har denna praxis lagfästs, därvid reglerna närmare utbildats efter mönster dels av uppbördskommitténs motsvarande förslag (i 196 § tredje stycket) dels ock av bestämmelserna i 25 kap. 6 § (äldre) rättegångsbalken angående hänvisning mellan de allmänna domstolarna i brottmål. Den enda mera väsentliga olikheten mellan det nu framlagda förslaget och uppbördskommitténs torde vara den, som hänför sig till frågan om när besvärstiden skall börja löpa för de successiva besluten. Uppbördskommittén synes hava avsett, att besluten skola kunna överklagas eller vinna laga kraft vart för sig och oberoende av varandra, och har därför sett sig nödsakad att meddela en särskild föreskrift till förhindrande av verkställighet innan slutlig prövning skett. Folkbokföringskommittén har däremot ansett det lämpligare, att målet prövas av samtliga ifrågakommande länsstyrelser innan det får dragas inför kammarrätten, och har därför föreslagit att besvärstiden skall räknas från delgivningen av det sista beslutet. Vid sådant förhållande lärer någon särskild föreskrift beträffande verkställigheten, motsvarande den av uppbördskommittén föreslagna, icke erfordras;

även om endast ett av besluten överklagas torde på grund av det i 160 § 1 mom. föreslagna stadgandet jämväl de övriga få anses vara på prövning beroende.

Underställning. Enligt § 44 mom. 1 kyrkobokföringsförordningen må i tvivelaktiga fall eller då mellan pastorsämbeten olika meningar uppstått rörande tillämpningen av förordningen saken av pastor hänskjutas till domkapitlet i det stift, till vilket den församling hör, vars pastor först handlagt ärendet.

Detta underställningsinstitut har i förslaget (155 § 1 mom.) bibehållits, därvid dock frågor om rätt kyrkobokföringsort liksom i händelse av besvär skola prövas av länsstyrelse. Ej sällan torde emellertid meningsskiljaktigheten kunna biläggas utan underställning genom kyrkobokföringsinspektörens mellankomst; kommittén har därför föreslagit att dennes råd först skall inhämtas. Med avseende å frågor om rätt kyrkobokföringsort förtjänar det måhända påpekas, att meningsolikhet kan uppkomma jämväl mellan pastorsämbeten i inflyttningsort och utflyttningsort. I normala fall te sig visserligen pastors åtgärder i utflyttningsorten i anledning av erhållen rekvisition såsom rent expeditionsmässiga, men det säger sig självt, att han icke, om han anser att personen fortfarande bör vara kyrkobokförd i församlingen, skall behöva tillgripa åtgärden att samtidigt som han översänder personakten återrekvirera densamma, utan att han i stället äger vägra att efterkomma rekvisitionen.

Bestämmelsen i 155 § 1 mom. 2. motsvarar § 9 mantalsskrivningsförordningen. I fråga om 155 § 1 mom. 3. jämför 143 §.

Hava länsstyrelser under det ovannämnda hänvisningsförfarandet stannat i sinsemellan motstridiga beslut, skall enligt 157 § 2 mom. den länsstyrelse, som sist avgör målet, underställa detsamma i dess helhet kammarrättens prövning. Med motstridiga beslut avses självfallet icke beslut, som leda till en logisk omöjlighet, utan beslut, som vid samtidig tillämpning skulle medföra ett med hänsyn till kravet på folkbokföringens riktighet och fullständighet icke godtagbart resultat. Beslut som leda till att en person skulle bliva på mer än ett ställe samtidigt kyrkobokförd eller mantalsskriven äro motstridiga, likaså i regel beslut som innebära att en person skulle bliva helt utesluten från kyrko- eller mantalsskrivning. Med avseende å sistnämnda beslut har man dock att beakta ej blott själva slutet utan även de skäl, på vilka detta grundas; hava länsstyrelserna grundat uteslutningen på att personen, t. ex. en utlänning, som blott för en kortare tid uppehåller sig här, icke är kyrko- eller mantalsskrivningsskyldig i riket, föreligger givetvis ej motstridighet.

I yttrande över 1936 års uppbördskommittés förslag av enahanda innebörd anförde kammarrätten:

> Om tiden, inom vilken underställning bör ske, säges intet. Med hänsyn till vad som stadgats om länsstyrelses skyldighet att, sedan besvär inkommit, skyndsamligen överlämna dem till kammarrätten kan det antagas vara förutsatt, att länsstyrelse

också här har att iakttaga skyndsamhet. Besvärstidens utgång torde dock skola avvaktas, då väl i fall av konkurrens mellan besvär och underställning länsstyrelses underställning av målet lämpligen bör ske samtidigt med besvärens överlämnande. Emellertid synes det icke klart framgå, huruvida kommittén överhuvud taget avsett, att missnöjd part äger anföra besvär i sådana fall, där underställning skall ske. Man skulle kunna tänka sig en anordning liknande den som stadgas i 25 kap. rättegångsbalken för däri föreskriven underställning.

Gemensamt för underställningsmålen är att däri icke föreligger något entydigt avgörande över kyrko- eller mantalsskrivningsfrågan; denna är visserligen tillsvidare ordnad men endast som ett provisorium. Skyndsamhet med målens avgörande är därför av nöden, särskilt i den nedre besvärsinstansen. Med hänsyn härtill har kommittén föreslagit att underställningsmål i länsstyrelserna skola föredragas såsom förtursmål. Vad särskilt underställningen av mantalsskrivningsmål angår, förutsätter 155 § 1 mom. 2. att denna sker redan under skriftväxlingen efter hand som meningsskiljaktigheter yppa sig. Härigenom kunna möjligen åtskilliga sådana mål hinna avgöras innan mantalslängden justeras. En förutsättning härför är dock, att besvärstidens utgång icke behöver avvaktas. Kommittén har därför begagnat sig av den av kammarrätten anvisade utvägen. Enligt 25 kap. 9 § rättegångsbalken skall underrätten, då mål underställes hovrättens prövning, giva till känna, vad part har att iakttaga, där han vill yttra sig i hovrätten. Enligt 27 kap. 17 § samma balk skall vad som är stadgat om besvär ej äga tillämpning i underställningsmål. I stället äger part att inom en besvärstiden motsvarande frist inkomma med påminnelser. Underlåtenhet härutinnan skall dock ej föranleda uppehåll med målets avgörande. Dessa stadganden hava kunnat direkt tagas som mönster för de i 157 § 2 mom. föreslagna bestämmelserna om underställningsmål i kammarrätten. Vad angår underställningsmålen i de nedre instanserna, där det ej föreligger formligen utfärdade beslut att anknyta till, har kommittén i stället i 155 § 3 mom. föreslagit ett slags kommunikationsförfarande. Underställningsmålet är formellt färdigt för avgörande, sedan påminnelser inkommit eller den därför utsatta tiden gått till ända. Givetvis föreligger dock ej hinder för länsstyrelsen eller kammarrätten, att om så erfordras, tillåta ytterligare skriftväxling eller utredning.

Delgivning. I sitt yttrande över 1936 års uppbördskommittés betänkande uttryckte kammarrätten vidare önskemål om att bestämmelser bleve utfärdade angående delgivning av beslut i mål rörande en persons behöriga folkbokföringsort och rätta mantalsskrivningsort. Däremot syntes det kammarrätten icke vara erforderligt att föreskriva delgivning av beslut om utgivande av böter eller viten, liksom kammarrätten icke heller uttalade någon önskan om bestämmelser i sådant hänseende beträffande beslut i mål, som avsåges i 199 § (motsvarande 154 § tredje stycket i det nu framlagda förslaget). Av bestämmelserna borde framgå med vem delgivning borde ske och hur den skulle äga rum. Därvid borde tillika föreskrivas att bevis om delgivning vid anfordran borde tillhandahållas. Kungl. brevet till kammarkollegium den 5

januari 1808 rörande delgivning med menighet av resolutioner och utslag uti ekonomi- och politimål borde därefter icke längre äga giltighet i fråga om mantalsskrivningsmål.

Önskemålen torde vara tillgodosedda genom de föreslagna bestämmelserna i 164 §.

Det torde vara ägnat att främja en god folkbokföring om de myndigheter, vilka hava att i första hand fatta beslut i folkbokföringsärenden, hållas underrättade om praxis därigenom att dem tillställas avskrifter av besvärsinstansernas beslut i mål, som blivit från dem fullföljda. Föreskrifter härom torde, i den mån sådana ej redan finnas, böra utfärdas. Dessa föreskrifter äro dock uppenbarligen icke av den natur att de lämpligen böra intagas i folkbokföringsförordningen.

IX. Övergångsbestämmelser.

Av hänsyn till uttalade önskemål om påskyndande av den väntade uppbördsreformen, vilken för sin tillämpning, åtminstone enligt de förslag som för närvarande äro att räkna med, förutsätter ett moderniserat folkbokföringssystem, har kommittén föranletts att för folkbokföringsförordningens ikraftträdande föreslå en betydligt kortare tid, nämligen — under förutsättning att 1945 års riksdag meddelar beslut om folkbokföringsreformen — till den 1 januari 1947, än den övergångstid kommittén, frånsett sådana hänsyn, skulle hava funnit lämplig. Kommittén hade givetvis ej föreslagit denna korta övergångstid, om kommittén ej trott på möjligheten av förslagets genomförande, men anser sig även böra framhålla, att riskerna ökas med snabbheten och att sannolikt även kostnaderna bliva större än vid ett i lugnare takt bedrivet förfarande. I detta hänseende må följande tilläggas.

Utredningen visar väl, att en så snabb uppläggning av systemet som den föreslagna är praktiskt genomförbar, men det är uppenbart, att det forcerade arbetstempot ställer betydligt större krav på att allt, även i detaljer, förlöper normalt enligt beräkningarna än man under vanliga förhållanden brukar förutsätta. Det sagda gäller framför allt den maskinella uppläggningen. Detaljerade planer för detta arbete måste i förväg och med största omsorg utarbetas av särskilt sakkunniga personer. Planerna måste följas med stor precision. Till den centrala arbetsledningen måste löpande rapporter insändas om fullgjorda arbetsprestationer, om använd tid, om hinder i arbetet o. s. v. Arbetsledningen måste oavlåtligt följa arbetsgången och om intensiteten på en arbetsplats tenderar att nedgå under den beräknade ofördröjligen ingripa för att uppdaga och rätta vad som brister. Maskinleveranser måste fullgöras utan dröjsmål enligt de fastställda leveranstiderna, i rätt tid måste tillräcklig och välutbildad personal stå till förfogande, reservarbetskraft och reservmaskiner måste hållas i beredskap för att sättas in vid behov, tempoförlusterna till följd av sådana utbyten, reparationer, sjukdomsfall

eller annan nedsättning i personalens arbetsförmåga måste hållas inom de erfarenhetsmässigt beräknade gränserna o. s. v. Tiderna för maskinleveranserna kunna, såvitt angår maskiner, vilka finnas eller tillverkas inom landet, beräknas på grundval av någorlunda säkra faktorer, ehuru oförutsedda händelser, t. ex. stridsåtgärder på arbetsmarknaden, icke kunna helt uteslutas, men bliva i fråga om maskiner, som måste importeras, mera utsatta för oberäkneliga inflytelser, särskilt om krigsförhållandena fortsätta.

Det skulle dessutom hava varit av värde, om systemet, innan det för hela riket genomfördes, kunnat för justering av föreslagna bestämmelser, anordningar och förfaringssätt efter gjorda erfarenhetsrön utprovas under ett år vid en anläggning för ett mindre län. Kommittén har visserligen vid förslagets utformande sökt att så långt som möjligt tillgodogöra sig den praktiska erfarenhet, som stått till buds, och värdefulla synpunkter kunna väl också framkomma genom den kritik, för vilken förslaget kommer att utsättas, men kvar står dock, att åtskilligt av vad som föreslås är så i väsentliga delar nytt, att ingen erfarenhet därom står att vinna på annat sätt än det nämnda.

Här nedan följer en närmare redogörelse för övergången till det nya systemet, såsom denna genom ovannämnda förslag utformats. Möjligen kan man även inom den föreslagna kortare övergångstiden få rum med praktiska prov, t. ex. om man från början koncentrerar sig på att omedelbart färdigställa registren för provlänet, men tiden medger icke, att arbetet i övrigt vilar i avbidan på resultatet av proven.

Kommittén räknar med att folkräkning kommer att äga rum vid årsskiftet 1945—1946.

A. *Präglingsunderlaget för fysiska personer.*

Arbetet fördelas mellan pastorsämbeten, mantalsskrivningsförrättare och länsbyråer. Uppgifterna hänföras till den 1 juli 1945. För utskriften användes såvitt möjligt skrivmaskin. Utskriften sker lämpligen å klaverlikt sammanhängande kortblanketter enligt särskilt fastställt formulär, format A 5. Man, hustru och barn under 15 år (eventuellt barn, som först efter 1947 fylla 15 år) upptagas å gemensamt kort (familjekort). Fastighet antecknas å ett kort i följden, gemensamt för de däråa kyrkobokförda personerna, vilka uppföras å de därmed sammanhängande efterföljande korten utan upprepning av fastighetsbeteckningen. Å fastighetskortet antecknas även fastighetens postadress. Å övriga kort antecknar pastor med ledning av församlingsboken 1) efternamn, för gift eller frånskild kvinna eller änka jämväl flicknamn, 2) förnamn, 3) födelsetid, 4) födelseort, 5) civilstånd, 6) i förekommande fall dag för äktenskaps ingående och upplösning, 7) titel, yrke eller näringsfång, 8) nationalitet, 9) värnpliktsförhållanden samt 10) sjömanshus och nummer i dess register. Församlingens namn är i förväg tryckt eller instämplat å samtliga kort. Obefintliga upptagas ej.

Försiktigt räknat torde hos pastor kunna utskrivas kort för omkring 200

personer per dag och skrivare. Detta innebär att redan efter 14 dagar icke mindre än 1 821 församlingar av 2 553 (siffrorna enligt 1940 års folkräkning) skulle vara färdiga med arbetet. En uppdelning av församlingarna i grupper efter storlek torde böra ske med hänsyn till den dag, inom vilken arbetet skall vara färdigt.

Pastor översänder materialet till mantalsskrivningsförrättaren. Denne har att däri införa mantalslängdens fastighetsbeteckningar samt uppgift om beviljade förtidspensioner enligt senaste mantalslängd och meddelande från pensionsnämnd. Dessutom verkställer han en omsortering av materialet, så att fastigheterna med därå skrivna personer bliva redovisade i mantalslängdens ordning. För dessa åtgärder torde mantalsskrivningsförrättaren behöva avsevärt mindre tid för varje församling än den som anslagits åt pastor. Även för mantalsskrivningsförrättarna torde ett tidsschema böra upprättas.

Mantalsskrivningsförrättarna överlämna materialet församlingsvis efter hand som deras arbete slutföres till länsbyrån, där födelsenummer utsättas.

Födelsenummerserien 001—999 uppdelas i mindre serier, en för varje län, Stockholms stad inbegripen, samt en reservserie till riksbyråns disposition. Varje länsbyrå har att vid födelsenummers åsättande hålla sig inom den serie, som tilldelats länet; skulle i något sällsynt undantagsfall ytterligare nummer behövas, rekvireras dessa ur riksbyråns reservserie.

Numreringen sker lättast med hjälp av hålkortsmaskiner. För den händelse det på grund av tidsförhållandena skulle visa sig omöjligt att framskaffa tillräckligt antal maskiner har kommittén utarbetat jämväl ett förslag till ett manuellt förfarande. Detta kräver större personal men skiljer sig i fråga om totalkostnaden föga från det maskinella förfarandet. Man kan tänka sig en kombination av båda möjligheterna, så att det maskinella förfarandet användes i vissa län och det manuella i andra.

Skola uppgifter om arbetsgivare och närmare uppgifter om yrke, näringsfång och näringsgren än som kunna hämtas ur församlingsboken inpräglas å plåtarna, torde någon annan utväg att erhålla sådana uppgifter ej stå till buds än att inhämta dem i samband med mantalsskrivningen på hösten 1945. Skriftliga mantalsuppgifter i två exemplar enligt ungefärligen samma formulär som för 1940 års folkräkning måste i sådant fall avlämnas av alla. För granskningen anlitas granskningsnämnderna för folkräkningen. För nämnderna kunna samma instruktioner som år 1940 gälla med tillägg, att uppgifterna i det ena exemplaret skola, ordnade efter fastigheter, vid granskningens slut insändas till länsbyrån, där uppgifterna överföras till präglingsunderlaget.

Detta medför ett betydande arbete, vilket dessutom måste bedrivas under stark forcering. En stor lättnad skulle vinnas, om man hade kunnat använda mantalsuppgifterna såsom präglingsunderlag. Följande skäl tala dock emot ett sådant förfaringssätt:

1) Födelsenumreringen kan ej påbörjas förrän i slutet av november och kan sålunda ej vara färdig till årsskiftet.

2) Vissa uppgifter kunna ej med nöjaktig säkerhet lämnas av allmänheten, såsom angående dag för äktenskaps ingående eller upplösning, inskrivning å sjömanshus och nummer i dess register m. m.

3) Därest dylika uppgifter skola av granskningsnämnden eller pastor utsättas och tillika tillräckligt noggrann kollationering och rättelse skall ske av övriga detaljer, såsom stavning av namn, civilståndsuppgifter, födelsedata m. m. kan granskningsnämnden ej hinna slutföra sitt arbete före mantalsskrivningen. (Även för folkräkningen måste visserligen stränga krav ställas å granskningen, men där har man dock möjligheten att vid materialets bearbetning upptäcka och rätta eller kompensera fel, under det att vid präglingen av plåtarna materialet måste användas i det skick, vari det avlämnats av granskningsnämnderna.)

4) Å mantalsuppgifterna kan man ej få de olika uppgifterna antecknade i den inbördes ordning, i vilken de skola präglas, och detta kommer i förening med de svårigheter, som vållas av otydliga handstilar, att avsevärt nedsätta präglingshastigheten.

Vid avisering till länsbyrån måste pastor framdeles beteckna fastigheterna i enlighet med vederbörande jordregister eller fastighetsregister för stad. Församlingsboken måste därför kompletteras med dessa fastighetsbeteckningar. Detta arbete bör utföras i samråd med mantalsskrivningsförrättaren och kan lämpligen äga rum vid mantalsskrivningsförrättningen på hösten 1945, varvid mantalsskrivningsförrättaren uppgiver och pastor antecknar de nya beteckningarna.

Så länge pastor har kvar präglingsunderlaget skall han däri införa ändringar i fråga om bostad inom församlingen, efternamn, förnamn, civilstånd, dag för äktenskaps ingående eller upplösning, titel, yrke eller näringsfång, nationalitet, värnpliktsförhållanden, sjömanshus och nummer i dess register, upptaga födda, invandrare och från församlingens bok över obefintliga överförda, samt överstryka eller underlåta att upptaga döda, utvandrare och till bok över obefintliga överförda, oavsett att sådant förhållande inträffat efter den 1 juli 1945. Alla avier om i annan församling inlämnade flyttningsbetyg, som inkomma efter nämnda datum, översändas däremot löpande; den utflyttade upptages alltså i präglingsunderlaget. Sedan präglingsunderlaget avlämnats, aviserar pastor länsbyrån löpande om alla sådana förändringar.

Mantalsskrivningsförrättaren insänder uppgift om nyblivna eller sedan föregående mantalsskrivning inflyttade pensionstagare med ledning av pensionsnämndens oktoberrapport och meddelanden från andra mantalsskrivningsförrättare.

Uppgifterna om anställning aktualiseras med ledning av inkommande anställningskort.

Ändringarna införas löpande å präglingsunderlaget. Då någon utflyttat till annat län, översändes hans kort med anteckning om födelsenummer och den nya bostaden till länsbyrån därstädes. Flyttningsavin förvaras tills vidare eller översändes till länsarbetsnämnden, om personen är upptagen i dess re-

gister. Är plåt präglad gäller vad ovan sagts om präglingsunderlaget i stället om plåten. Sedan alla plåtar inom en församling präglats, tryckas avtryckskort, vilka översändas till pastor för att i fortsättningen användas vid aviseringen.

B. *Präglingsunderlaget för fastigheter.*

Mantalsskrivning enligt folkbokföringsförordningen torde böra äga rum första gången på hösten 1946 för år 1947. Med prägling av plåtar för fastigheter torde dock kunna anstå till våren och sommaren 1947. Som präglingsunderlag användes 1947 års mantalslängd; denna upprättas manuellt, såvitt avser fastigshetsliggaren.

C. *Präglingsunderlaget för juridiska personer.*

Mantalsskrivning av juridiska personer sker första gången på hösten 1947 för år 1948. Preliminära uppgifter böra emellertid av dessa personer avgivas redan vid mantalsskrivningen på hösten 1945 (för folkräkningen). Personerna upptagas likväl ej då i mantalslängd, utan uppgifterna överlämnas, ordnade fastighetsvis, av mantalsskrivningsförrättarna till länsbyrån, där de under våren och sommaren 1947 användas för prägling av plåtar för personerna.

D. *Präglingen.*

Präglingen äger rum länsvis och påbörjas så snart en tillräckligt stor del av präglingsunderlaget är komplett, vilket med hänsyn till att mantalsuppgifter måste anlitas för införande av uppgifter om arbetsgivare, näringsgren och yrken icke torde vara fallet förrän den 1 januari 1946. Präglingen bör bedrivas så att arbetet kan i huvudsak vara färdigt den 1 juli 1946. Angående prägling av plåtar för fastigheter och juridiska personer se dock ovan under B och C.

E. *Avtryckskorten.*

Domkapitlen böra före den 1 januari 1946 hava meddelat beslut om i vilken ordning pastors hjälpkortregister skola föras. Registren avlämnas, sorterade i denna ordning, efter hand som präglingen avslutas för de olika församlingarna av länsbyrån till pastor. Avgångsregistren föras först från och med den dag då förordningen trätt i kraft.

Länsbyråernas och riksbyråns register torde visserligen kunna uppställas successivt efter hand som präglingen för de olika församlingarna avslutas, därvid korten först sorteras i ordning efter födelsenummer och, såvitt angår kort, vilka skola ingå i länsbyråns alfabetiska register, i bokstavsordning, men då det torde vara onödigt att dessa register föras under det att prägling pågår och det väl dessutom är mindre arbetskrävande att uppställa registren på en gång, synes det lämpligare att därmed får anstå till dess präglingen är helt avslutad för länet.

Register över fastigheter uppställas hos mantalsskrivningsförrättarna efter hand som fastighetsplåtarna under år 1947 bliva färdigpräglade.

Därest jämväl register över personer skola finnas, uppställas dessa, såvitt angår fysiska personer, samtidigt med pastors motsvarande register och i övrigt under 1947, sedan plåtarna för de juridiska personerna blivit präglade.

F. *Medborgarkorten.*

Pärmarna tryckas under juni 1947. Insättsbladen tryckas så nära halvårsskiftet, och på så kort tid som möjligt, för att medborgarkorten, då de utsändas, skola vara i överensstämmelse med kyrkobokföringen. En säkerhetsåtgärd vore, att korten i första hand utsändes till pastorsämbetena för kontroll och av pastor vidarebefordrades till de blivande innehavarna, men denna åtgärd skulle måhända innebära en alltför betydande arbetsbelastning på pastorsexpeditionerna. Man kan i stället förfara så, att man bilägger varje medborgarkort en tryckt anmaning till mottagaren att kontrollera uppgifterna däri och i händelse av anmärkning återställa medborgarkortet till länsbyrån för rättelse. Med ledning av flyttningsavierna har man å länsbyrån möjlighet att kontrollera, att alla medborgarkort med oriktigt angiven kyrkobokföringsort återkomma, och i mån av behov vidtaga åtgärder för att införskaffa dem, som ej frivilligt återställas. Då omflyttningen under sommaren är ringa, torde antalet rättelser ej bliva så stort.

Sedan medborgarkorten utsänts, kan det föreslagna flyttningsförfarandet sättas i kraft.

G. *Personakterna.*

Personakter upprättas av prästerna under tiden den 1 januari 1947—den 31 december 1949. Pastor, som vill använda församlingsliggaren som fastighetslängd, måste dock bedriva arbetet i raskare takt. Vid arbetet följes den ordning, i vilken personerna äro upptagna i församlingsboken. Då personakt upprättats göres anteckning härom i boken genom instämpling med rött av ordet personakt. Då personen överföres till nytt upplägg eller införes i annan församlingsbok, skall denna anteckning jämväl överföras ända till dess personakter för alla församlingsmedlemmar blivit upprättade. Då en person i anledning av flyttning, dödsfall, utvandring eller överföring till bok över obefintliga avföres ur församlingsboken, skall personakt för honom upprättas, oavsett huruvida uppläggningsarbetet enligt ovannämnda ordning fortskridit till det ställe i församlingsboken, där personen är upptagen. Folkbokföringsförordningens bestämmelser om översändande av personakt skola alltså äga tillämpning från och med den 1 januari 1947.

För personer, som före den 1 januari 1947 utvandrat eller överförts till bok över obefintliga upprättas ej personakt. Över de obefintliga upprättas i stället ett kortregister hos riksbyrån, vilket torde kunna ske genom komplettering av det vid 1940 års folkräkning upprättade hålkortregistret eller, om

ny folkräkning kommer till stånd, på grundval av det nya folkräkningsmaterialet.

I personakten ifylles rum 4 (födelsenummer) med ledning av avtryckskortet för personen. För personer, födda före den 1 januari 1947, utsättes i personakten rum 8 med ledning av kyrkobokföringsortens församlingsbok kol. 5 den faktiska födelseorten. Det skulle i många fall medföra ett alltför vidlyftigt forskningsarbete, om födelsehemorten skulle angivas. Rum 16 (föräldrar) ifylles endast för barn under 15 år. I rum 17 (äktenskap) antecknas endast det vid personaktens upprättande bestående äktenskapet. Rum 18 (barn) ifylles endast i den mån det kan ske med ledning av kyrkobokföringsortens församlingsbok; en regress till församlingsböcker, i vilka personen tidigare varit införd, för vinnande av fullständiga uppgifter skulle innebära ett alltför betungande arbete. I rum 20 införes å rad 1 namnet å den församling, i vilken akten upprättas; inflyttningsdatum utsättes endast om det framgår av kol. 10 å det uppslag i församlingsboken, där personen vid tillfället är införd. Sistnämnda uppslag antecknas i därför avsedd kolumn i rummet. I rum 21 införes kvarstående anteckningar i församlingsboken kol. 14, i den mån dessa anteckningar ej redan införts i annat rum.

Då personakt rekvirerats hos riksbyrån för person, som före den 1 januari 1947 utvandrat eller överförts till boken över obefintliga, utsätter riksbyrån i personakten födelsenummer och övriga tillgängliga uppgifter samt översänder därefter akten till pastor i personens senaste kyrkobokföringsort för komplettering och vidarebefordran till rekvirenten.

H. *De övriga kyrkoböckerna.*

De föreslagna formulären fastställas åtminstone såvitt angår församlingsboken till omedelbar efterrättelse men med tillåtelse för pastor att fortfarande nyttja de böcker, som föras i församlingen enligt det hittills gällande formuläret, till dess de blivit fullskrivna eller eljest behöva förnyas. De anteckningar om rekvisition och mottagande av personakt, som enligt det föreslagna formuläret till inflyttningsbok skola göras i särskilda kolumner, införas i kol. 10 enligt det gällande formuläret.

I. *Myndigheterna.*

Kyrkobokföringsmyndigheterna och besvärsinstanserna äro desamma som enligt gällande rätt. Mantalsskrivningsförrättarna äro även desamma; beträffande dem äro dock att iakttaga de organisationsförändringar, som kunna komma att föreslås av uppbördsberedningen.

Roteombud väljas första gången på hösten 1945 för tiden den 1 juli 1946—den 30 juni 1950.

Med hänsyn till uppläggningsarbetet utses kyrkobokföringsinspektörer och upprättas, åtminstone provisoriskt, riksbyrån och länsbyråerna redan år 1945.

J. *Förfarandet.*

Det föreslagna förfarandet tillämpas från och med den 1 januari 1947, dock med visst uppskov beträffande flyttningsförfarandet (se under F). Mantalsskrivning äger dock utom beträffande juridiska personer rum enligt den föreslagna ordningen första gången redan på hösten 1946; därvid tillämpas även bestämmelserna om den 1 november såsom avgörande tidpunkt för mantalsskrivningen. Länsbyråerna äro dock under 1946 befriade från att trycka stommar till fastighetsliggare.

KAP. 5.

Befolkningsstatistiken.

För befolkningsstatistikens organisation, sådan den för närvarande ter sig, ha de bestämmelser, som enligt kungl. kungörelsen av den 4 november 1859 fr. o. m. år 1860 skulle tillämpas i fråga om uppgiftsmaterialets insändande, i allt väsentligt varit grundläggande. Den utveckling, som därefter ägt rum, har i huvudsak bestått i ett fullständigande av systemet i dess olika detaljer, omläggning av metoderna för uppgifternas bearbetning samt ändringar i sättet för deras offentliggörande. De jämkningar och utbyggnader, som tillkommit, ha i allmänhet haft samband med vidtagna ändringar i fråga om kyrkoböckernas förande; sådana ändringar av mera betydelsefullt slag skedde åren 1894, 1910 och 1915.

I den nyssnämnda kungörelsen stadgades bl. a.,

att de årliga uppgifterna om vigda, födda och döda i varje församling skulle meddelas statistiska centralbyrån å särskilt formulär i form av utdrag ur vigsel-, födelse- och dödböckerna,

att förutom dessa utdrag en årlig summarisk redogörelse över folkmängdens förändringar likaledes å särskilt formulär skulle avgivas för varje församling, samt

att uppgifterna om rikets folkmängd den 31 december 1860 och sedermera för samma dag vart femte år skulle för varje församling, utom beträffande Stockholm, där anordningen ej var tillämplig och annat tillvägagångssätt kom till användning, meddelas statistiska centralbyrån i form av utdrag ur den s. k. husförhörslängden (församlingsboken).

Befolkningsrörelsen. Nuvarande organisation. Statistiken över befolkningsrörelsen behandlar i främsta rummet uppgifterna angående vigda, födda och döda (dödsorsaker inräknade) samt in- och utrikes omflyttning.

Till grund för såväl de preliminära som de definitiva siffror, som meddelas angående *vigslarnas, födelsernas* samt *dödsfallens antal* jämte tillhörande demografiska uppgifter ligga numera i allt väsentligt de *nominativa* utdrag ur vederbörande kyrkoböcker, som enligt kungörelsen av år 1859 med däri vidtagna ändringar skola insändas till statistiska centralbyrån. I fråga om utdragens huvudsakliga innehåll är följande att märka.

Utdraget ur lysnings- och vigselboken upptager varje lysning och ingånget äktenskap med uppgift om dag för vigseln samt vardera kontrahentens namn, yrke, bostad, nationalitet och trosbekännelse (om främmande), civil-

ståndl (vid omgifte), födelseår och -dag, äktenskapets ordningsnummer samt diverse anteckningar såsom angående vigselförrättare, borgerlig vigsel, åldersdispens m. m. Utdraget ur födelse- och dopboken upptager varje däri inskriven födelse med uppgift om födelsedag, barnets kön och börd, om levande eller dödfött, dopnamn eller förnamn, föräldrarnas namn, yrke, nationalitet och trosbekännelse (om främmande), tid för äktenskapets ingående, födelseår och -dag, moderns civilstånd (d. v. s. om hon är gift, änka eller frånskild, trolovad eller ogift), nedkomstort (om annan än församlingen) samt anteckningar om inkomna och avsända attester m. m. Utdraget ur död- och begravningsboken slutligen innehåller för varje dödsfall uppgift om dödsdag, den avlidnes kön, namn, yrke, nationalitet och trosbekännelse (om främmande), bostad samt för hustru mannens och för minderåriga deras föräldrars namn, yrke och bostad, vidare den avlidnes födelseår och -dag samt civilstånd, dödsorsak (särskild kolumn för anteckning av pastor och för anteckning av läkare), dödsort (om annan än hemorten), efterlevande makes födelseår samt diverse anteckningar såsom om dödsattest, domstolsutslag rörande dödförklaring, namn å läkare, som senast för den avlidne rådfrågats m. m. Vederbörande inskrivningar i de berörda utdragen äro försedda med anteckning om inskrivningens löpande årsnummer.

Enligt fr. o. m. år 1937 gällande föreskrifter (SFS 587 och 597 år 1936) skola utom för Stockholm och Göteborg, där andra anordningar träffats, utdragen ur lysnings- och vigselboken samt födelse- och dopboken insändas till statistiska centralbyrån kvartalsvis inom fyrtiofem dagar efter kvartalets utgång. Beträffande dödboksutdragen är stadgat (SFS 588 och 597 år 1936), att utom för Stockholm och Göteborg, där liksom beträffande vigselboks- och födelseboksutdragen annat förfaringssätt tillämpas, insändandet skall ske årsvis för församlingar, där för allmänna hälso- och sjukvården anställd läkare är stationerad eller medicinalstyrelsen eljest härom förordnat (tättbebyggda orter), samt för övriga församlingar halvårsvis. I sistnämnda fallet passera utdragen provinsialläkarna för kontroll och fullständigande av dödsorsaksuppgifterna.

På grundval av de influtna uppgifterna lämnar statistiska centralbyrån dels preliminära rapporter, som i huvudsak inskränka sig till ett angivande av de vigdas, föddas och dödas antal för riket i dess helhet och större regionala enheter, dels efter hand en utförlig årlig redogörelse för de demografiska företeelser, som äga samband med de nämnda faktorerna. De preliminära rapporterna utgöras dels av kvartalsvis sammanställda och offentliggjorda uppgifter, dels av en årlig kortfattad översikt. I fråga om de döda bygga kvartalsrapporterna på uppgifter inhämtade av pensionsstyrelsen. Offentliggörandet av dessa rapporter sker genom Post- och Inrikes tidningar samt Sociala meddelanden, varjämte de bruka bekantgöras genom radio. Den preliminära årliga översikten ingår i statistiska centralbyråns berättelse över folkmängden inom administrativa områden, vilken berättelse utkommer under våren året efter det, som uppgifterna avse.

Den redogörelse, som innehåller de definitiva siffrorna, kräver för färdigställandet med hänsyn till mångfalden av de uppgifter och kombinationer, som ingå i redogörelsen, ett omfattande arbete såväl i fråga om granskning av uppgiftsmaterialet och skriftväxling med pastorsämbetena som i fråga om den tekniska behandlingen av materialet. Offentliggörandet sker i de berättelser, som statistiska centralbyrån årligen utger angående befolkningsrörelsen, resp. dödsorsakerna. Bland tabellerna i den förstnämnda berättelsen märkes bl. a. en framskrivning av folkmängden efter kön, ålder och civilstånd, vilken framskrivning likväl är begränsad till landet i dess helhet.

I samband med folkräkningarna men eljest fristående från dessa utarbetar centralbyrån vidare dödlighets- och livslängdstabeller för varje årtionde samt tioårsöversikter över befolkningsrörelsen. Dessa redogörelser offentliggöras i form av särskilda berättelser.

För statistiken över födda och döda tillkomma såsom uppgiftsmaterial utdrag ur de längder över födda och döda, som föras vid vissa inrättningar såsom barnbördshus, sjukhus, hospital m. fl., vilka utdrag avgivas å blanketter av enahanda uppställning som kyrkoboksutdragen. Dessa utdrag ha huvudsakligen kommit till användning för att i enstaka detaljer komplettera kyrkoboksutdragen och därvid i första hand dödsorsaksuppgifterna. De i statistiken över befolkningsrörelsen ingående uppgifterna om hemskillnader och äktenskapsskillnader hämtas från äktenskapsregistret.

Statistiken över *in- och utrikes omflyttning,* i den mån den faller inom ramen för redogörelsen över befolkningsrörelsen, bygger på den summariska redogörelse över folkmängdens förändringar, som prästerskapet årligen har att avgiva. Det må i detta sammanhang anmärkas, att statistik över inrikes omflyttning också ingått bland folkräkningarnas programpunkter.

Även om de i den summariska folkmängdsredogörelsen ingående uppgifterna om omflyttningen tjäna syftet att åstadkomma en statistik över flyttningarna, ha dessa uppgifter, liksom övriga i redogörelsen förekommande uppgifter om födda, döda och obefintliga, i första hand tillkommit för att årliga uppgifter skola kunna lämnas angående *folkmängdens storlek inom olika administrativa enheter.*

För detta ändamål har formuläret till den summariska folkmängdsredogörelsen fått formen av en bokslutstablå, där ingående balansen utgöres av församlingens folkmängd vid årsslutet närmast före redogörelseåret och tillkomsten av 1) antalet under året födda, 2) inflyttade från församlingar inom riket, 3) inflyttade från utlandet och 4) från boken över obefintliga överförda samt avgången av 1) antalet under året döda, 2) utflyttade till församlingar inom riket, 3) utflyttade till utlandet och 4) till boken över obefintliga överförda. Genom avräkning erhålles därefter församlingens folkmängd vid redogörelseårets slut. För att tillgodose statistiken över den inrikes omflyttningen med fullständigare uppgifter skiljer formuläret numera på om in-, resp. utflyttningen gällt lands- eller stadsförsamling.

Förutom här ovan angivna numeriska data skola beträffande till och från utlandet flyttande samt till och från boken över obefintliga överförda per-

soner specificerade uppgifter lämnas å formuläret, för obefintliga namn, födelseår, -månad och -dag, civilstånd och yrke samt för emi- och immigranter samma uppgifter och dessutom land, till eller från vilket flyttningen ägt rum. Genom dessa uppgifter och utdragen ur vigsel-, födelse- och dödböckerna stå såsom primärmaterial nominativa uppgifter till förfogande för samtliga befolkningsrörelsens mera betydelsefulla faktorer med undantag av den inrikes omflyttningen.

På grundval av den summariska folkmängdsredogörelsens uppgifter offentliggör statistiska centralbyrån, såsom tidigare omnämnts, en årlig berättelse över folkmängden inom administrativa områden, vilken för varje kommun och församling samt administrativa delområden inom dessa meddelar uppgift om folkmängdens storlek vid årets slut. Förutom dessa uppgifter och sammandragsuppgifter över vigda, födda och döda ingår i denna berättelse även en översikt länsvis av den in- och utrikes omflyttningen och omföringen av obefintliga. Omflyttningen (och obefintliga) behandlas också i de berättelser, som innehålla de definitiva siffrorna över befolkningsrörelsen, men i avsaknad av tillräckligt upplysande material inskränker sig därvid redogörelsen för den inrikes omflyttningen till några få data.

Folkräkningarna. En andra huvuduppgift för befolkningsstatistiken är att genom tvärsnitt genom befolkningen vid viss tidpunkt, som regel vart tionde år, belysa befolkningens sammansättning i olika avseenden och förändringarna härutinnan. Inventeringen verkställes genom folkräkningar, och upprinnelsen till dessa utgöres av de folkmängdstabeller, vilkas upprättande ingick i tabellverkets arbetsuppgifter.

Såsom förut anmärkts, föreskrev kungörelsen av år 1859 att fr. o. m. år 1860 nominativa utdrag ur husförhörslängderna (församlingsböckerna) skulle insändas till statistiska centralbyrån vart femte år. I själva verket har dock med undantag för år 1935, då med hänsyn till befolkningsläget en särskild folkräkning anordnades, hittills dispens från dessa bestämmelser medgivits för de årtal, som slutat på 5, och till följd härav har intervallet mellan folkräkningarna varit 10 år.

De nämnda utdragen utgöra stommen till folkräkningarna och utgjorde länge det enda källmaterialet till dessa. Programpunkterna vid de äldsta folkräkningarna begränsade sig sålunda uteslutande till uppgifter, som kunde hämtas ur dessa utdrag. Förutom den primära uppgiften att genom särskild räkning fastställa befolkningens antal för landet i dess helhet och för dess olika förvaltningsområden omfattade det dåtida programmet befolkningens sammansättning i avseende på kön, ålder och civilstånd, födelseort, yrke, hushåll, trosbekännelse, stam och lyte. Med undantag för den senaste folkräkningen (år 1940), som med hänsyn till tidsläget fick ett mera begränsat omfång, ha efter hand folkräkningsprogrammen starkt utvidgats, icke allenast med hänsyn till antalet grenar, som gjorts till föremål för undersökning, utan också i hög grad därigenom, att bearbetningen differentierats och antalet kombinationer ökats. Tekniska framsteg i fråga om

bearbetningsmetoden, framför allt förbättrade maskinella anordningar, ha bidragit till denna utveckling.

Folkräkningarnas omfattning under senare tider framgår av följande förteckning över de viktigare grenar, som ingått på programmet till endera eller bådadera av 1930 och 1935/36 års folkräkningar: 1) areal och folkmängd inom förvaltningsområden, 2) areal och folkmängd inom naturliga områden, 3) befolkningsagglomerationer, 4) fördelning efter kön, ålder och civilstånd, 5) fördelning efter födelseort, 6) inrikes omflyttning, 7) yrke, 8) biyrke, 9) yrkesväxling, 10) inkomst och förmögenhet, 11) utrikes födda, utländska undersåtar och svenskar i utlandet, 12) lyte, 13) arbets- och försörjningsoförmåga, 14) trosbekännelse, 15) främmande stam och språk, 16) hushåll, 17) skolbildning, 18) äktenskap och barnantal, 19) bostadsförhållanden, 20) arbetslöshet samt 21) frånvarande och obefintliga.

Då folkräkningarna äro av intermittent natur, måste organisationsformen för dessa bliva väsensskild från den, som gäller för befolkningsrörelsen, där bearbetningen av materialet har fortlöpande karaktär. Härtill kommer, att såväl uppgiftsinsamlingen som bearbetningsmetoden är beroende av hur folkräkningsprogrammet utformas. Programpunkterna vid de senaste folkräkningarna ha varit ganska växlande och ha i vissa delar haft total och i andra partiell karaktär. Någon från folkräkning till folkräkning enhetlig organisationsform har fördenskull icke förelegat, utan denna har anpassats efter de aktuella förhållandena. Man kan likväl i den hittillsvarande utvecklingen utskilja vissa huvudlinjer i fråga om uppgiftsinsamlingens karaktär.

I de centrala delar, som röra folkräkningsuppgifterna angående befolkningens antal m. m. inom regionala enheter av administrativ eller annan natur samt fördelningarna efter kön, ålder och civilstånd, ha utdragen ur församlingsböckerna (för Stockholm: utdragen ur folkregistret) bibehållit sin ställning som grundläggande material. För ett flertal andra folkräkningsuppgifter har mantalsskrivningen trätt alltmera i förgrunden såsom förmedlande organ för införskaffandet av erforderligt källmaterial. Detta gäller bl. a. den regelbundet återkommande arbetsuppgift, som utgör den mest arbetskrävande, nämligen yrkesräkningen. Vid sidan härav ha i vissa fall, där undersökningen berört endast en mindre del av befolkningen, uppgifter inhämtats genom särskilda s. k. räknare. För folkräkningarnas inkomst- och förmögenhetsstatistik ha självdeklarationer, taxeringslängder och av arbetsgivarna avgivna s. k. löneuppgifter bildat underlaget.

Folkräkningarnas genomförande kräver en vidlyftig organisationsapparat, som icke inskränker sig till allenast frågor, som röra bearbetningen samt tabellernas framställande och publicering utan även förutsätter ett omfattande förberedelsearbete, icke minst med hänsyn till att källmaterialen äro flera. Bl. a måste ändringar i mantalsskrivningsförordningen företagas för vederbörande år, omläggning och utvidgning av formuläret till mantalsuppgift göras samt lokala organ inrättas för granskningen av de avlämnade uppgifterna.

Folkräkningsresultaten offentliggöras i en serie berättelser, växlande till

antal och omfattning vid de olika folkräkningarna. Vid 1930 års folkräkning, den hittills mest omfattande, upptog den tryckta redogörelsen tillsammans 2 650 trycksidor.

Befolkningsstatistiken närstående arbetsuppgifter m. m. Förutom befolkningsstatistikens handhavande åvilar statistiska centralbyrån ett antal arbetsuppgifter, som röra folkbokföringen eller äro denna närstående.

Det åligger sålunda centralbyrån att föra anteckningar över skeende förändringar i rikets judiciella, administrativa, kommunala och ecklesiastika indelningar. Centralbyrån har vidare att förmedla översändandet av sådana intyg, som enligt 43 § kyrkobokföringsförordningen skola utfärdas angående vigsel, födelse och dödsfall berörande utländska undersåtar, som vistas i riket, samt att på motsvarande sätt förmedla översändandet till pastorsämbetena av liknande intyg, som inkommit beträffande svenska undersåtar i utlandet. Genom kungl. kungörelse av den 16 oktober 1942 åligger det statistiska centralbyrån att pröva och avgöra sådana kyrkobokföringsärenden, som avse rättelse eller ändring av förnamn m. m. Det i giftermålsbalken omförmälda äktenskapsregistret föres av statistiska centralbyrån. Slutligen ingår bland arbetsuppgifterna av detta slag att efter hänvändelse meddela råd och anvisningar i kyrkobokföringsfrågor.

I detta sammanhang må också framhållas, att de i centralbyråns arkiv förvarade kyrkoboksutdragen ha urkunds natur och sålunda göra tjänst som renovationsexemplar av kyrkoböckerna. För genealogiska och andra forskningar ha dessa centralt samlade kyrkoboksutdrag från landets församlingar varit av stor betydelse.

Befolkningsstatistikens organisation enligt det nya förslaget. I det nya förslaget till folkbokföringens ordnande utgör den lokala kyrkobokföringen alltjämt hörnstenen. För befolkningsstatistikens vidkommande innebär detta, att i fråga om källmaterialet kontinuiteten med det föregående blir i stort sett orubbad. Skiljaktigheterna hänföra sig i första hand till sättet för uppgifternas insamlande. Medan enligt det nuvarande systemet de huvudsakligen i form av utdrag ur kyrkoböckerna insända uppgifterna praktiskt taget uteslutande haft till syfte att bilda underlag för befolkningsstatistiken, och uppgiftsinsamlingen härigenom närmast haft karaktären av en rapportföring utan mellanled mellan prästerskapet och statistiska centralbyrån, innebär den nya ordningen, att statistiken till mycket stor del kommer att bygga på i det löpande folkbokföringsarbetet använda rapporter, sedan dessa först utnyttjats för detta arbete. Främsta mellaninstansen blir härvid länsstyrelsernas folkbokföringsavdelningar — länsbyråerna.

En översikt i stora drag över det nya tillvägagångssättet lämnas i efterföljande redogörelse. Ramen för denna är den nuvarande befolkningsstatistikens omfattning, varvid av tidigare anförda skäl skillnad göres mellan å ena sidan befolkningsrörelsen och å andra sidan folkräkningarna.

Befolkningsrörelsen enligt det nya förslaget. Statistiken över *vigda, födda* och *döda* kommer att bygga på de anmälningar om vigsel, födelse och dödsfall, som pastor för den fortsatta registerföringen har att göra till länsbyråerna och som av dessa, sedan på dem ankommande åtgärder vidtagits, med eller utan ytterligare mellanled vidarebefordras till statistiska centralbyråns befolkningsstatistiska avdelning. För statistiken över döda tillkommer såsom uppgiftsmaterial den dödes personakt, som pastor efter viss tidsfrist har att insända till riksbyrån.

I fråga om vigslar och dödsfall åligger aviseringsskyldigheten pastor i rätta inskrivningsorten och i fråga om födelser pastor i barnets födelsehemort. För avisering om vigsel användes avtryckskort för kvinnan, för avisering om födelse avtryckskort för modern samt för avisering om dödsfall avtryckskort för den döde, eller, där pastor till följd av vederbörandes avflyttning eller andra skäl ej har tillgång till vederbörandes avtryckskort, särskilda blanketter. Avtryckskorten utgöra kopior av personplåten och innehålla ett flertal av de uppgifter, som enligt det föregående (sid. 246 f.) återfinnas i de utdrag ur kyrkoböckerna, som för närvarande insändas till statistiska centralbyrån. Härutöver komma avtryckskorten att innehålla en del nytillkomna uppgifter, bl. a. för statistiken betydelsefull uppgift om födelsenummer, dels personens eget dels för gifta personer även makes dels ock för barn under 15 år även föräldrarnas. Å avtryckskorten införas av pastor de övriga uppgifter, som för vigselns, födelsens eller dödsfallets fortsatta registrering äro erforderliga eller eljest äro nödvändiga för befolkningsstatistikens behov. Där aviseringen äger rum förmedelst särskild blankett, kommer denna i tillämpliga delar att innehålla de uppgifter, som svara emot avtryckskortets tryckta text jämte tilläggsuppgifter. I den mån för befolkningsstatistikens vidkommande ofullständigheter i enstaka fall skulle komma att kvarstå, torde dessa oftast utan skriftväxling kunna kompletteras centralt genom efterforskningar i riksbyråns sökregister.

Såväl den preliminära som den definitiva statistiken över vigda och födda kommer att grunda sig på nyss omnämnda rapporter. Även om man räknar med den tidsutdräkt, som bokföringsåtgärderna hos länsbyråerna vålla och den omgång, som orsakas av att avin från länsbyråerna till statistiska centralbyrån i vissa fall måste passera ett andra pastorsämbete, bör färdigställandet av kvartalsstatistiken kunna medhinnas inom samma tid som tidigare, eftersom rapportföringen från pastorsämbetena till länsbyråerna sker fortlöpande, exempelvis genom veckovis insända anmälningar.

Den preliminära statistiken över de döda får till underlag motsvarande anmälningar beträffande dödsfallen, medan för den utförligare statistiken jämväl de till riksbyrån insända personakterna komma att tagas i anspråk. Insändandet av dessa är avsett att äga rum, så snart de icke längre äro erforderliga för bouppteckningsändamål.

Liksom i det nuvarande systemet måste granskning och komplettering av dödsorsaksuppgifterna äga rum för det fall, att den avlidne vid frånfället icke var bosatt i tättbebyggd ort (jfr sid. 247 i det föregående). Komplet-

teringen kan ske på liknande sätt, som nu är fallet, eller genom att dödsanmälan eller personakten får passera vederbörande provinsialläkare för granskning. Då det oavsett statistiska skäl måste anses önskvärt, att personakten innehåller tillförlitliga dödsorsaksuppgifter, kan det synas naturligast, att personakten översändes; i motsatt fall blir en komplettering av denna erforderlig. Häremot talar dock det skälet, att personakten är av sådan betydelse, att den så litet som möjligt bör utsättas för risken att förkomma. Enklaste utvägen synes vara, att den avi om dödsfall, varom talas i 83 § 2 mom. får passera vederbörande tjänsteläkare för granskning av dödsorsaksuppgiften sedan länsbyrån tagit del av densamma. Denne översänder avin till riksbyrån, som har att svara för att dödsorsaksuppgiften blir införd på personakten.

Den nya uppläggningen av folkbokföringsuppgifterna medför vidare, att insändandet till statistiska centralbyrån av utdrag ur de längder över födda och döda, som föras vid vissa inrättningar såsom barnbördshus, sjukhus m. fl., icke längre blir erforderligt (jfr sid. 248 i det föregående).

Även i fråga om de uppgifter, som röra *folkmängden inom administrativa områden* och *in- och utrikes omflyttning* samt *obefintliga,* vilka uppgifter för närvarande grunda sig på församlingsvis insända summariska folkmängdsredogörelser, kommer en omläggning till stånd enligt den nya ordningen. Alternativa metoder äro här tänkbara, innebärande antingen att den summariska folkmängdsredogörelsen helt avskaffas eller att den begränsas till endast några få data.

Enligt det förra alternativet kommer framskrivningen av folkmängden från det ena året till det andra att företagas centralt av statistiska centralbyrån på grundval av uppgifter, som stå till förfogande angående den årliga befolkningsrörelsen. Beträffande antalet födda och döda bilda de i det föregående beskrivna rapporterna underlaget, medan i fråga om utrikes omflyttning och omföring av obefintliga de erforderliga uppgifterna kunna erhållas från riksbyrån. Författningsförslaget stadgar nämligen, att personakterna för emigranter och till boken över obefintliga överförda skola insändas till och personakterna för immigranter och från boken över obefintliga överförda skola rekvireras hos riksbyrån, och antalet tillståndsändringar av detta slag blir på så sätt registrerat.

Framskrivningen förutsätter emellertid även kännedom om den inrikes omflyttningens storlek för varje församling (och församlingsdel). Förslaget förutsätter, att flyttningsanmälningarna, sedan de utnyttjats för folkbokföringsändamål, insändas till den befolkningsstatistiska avdelningen. Aviseringen om flyttning, då fråga är om sådan mellan olika församlingar, åligger pastor i utflyttningsorten. För aviseringen användes medborgarkortet eller särskild blankett, varå pastor i inflyttningsorten tecknat rekvisitionen av personakten. Denna rekvisition ingår sedermera i form av flyttningsanmälan till länsstyrelsen, som efter användandet med eller utan mellanled vidarebefordrar densamma till statistiska centralbyrån. — För aviseringen av flyttningar inom församlingen, varvid aviseringsskyldigheten åligger pastor i

kyrkobokföringsorten, användes avtryckskort för den flyttande. Även detta kan på sätt, som nyss anförts, utnyttjas för statistiska ändamål.

Särskilt två omständigheter, till väsentlig del berörande uppgifterna till den inrikes omflyttningen, äro ägnade att göra en centralt företagen framskrivning av folkmängden inom lokala enheter till en ganska omständlig procedur. Den ena äger samband med den inrikes omflyttningens stora omfattning och den andra med att framskrivningen också måste gälla kommundelarna tillhörande en församling, exempelvis muncipalsamhällena.

Flyttningarna *mellan* församlingarna uppgå till mellan fem och sex hundra tusen årligen, och en statistik, där totala antalet gjordes till föremål för bearbetning, skulle bliva mycket arbetskrävande. Man synes för den mera ingående statistiken över den inrikes omflyttningen kunna nöja sig med en bearbetning av ett representativt urval (se härom s. 258). Även med ett accepterande av en sådan begränsning av denna statistik, skulle likväl för meddelandet av de årliga folkmängdsuppgifterna en sortering och räkning av samtliga flyttningar dels efter inflyttnings-, dels efter utflyttningsort bliva erforderlig och ensamt för detta arbete torde krävas ett par årsbiträden. För församling, som är delad på olika administrativa enheter, måste en genomgång även av flyttningarna *inom* församlingen äga rum, för att folkmängdssiffror för dessa enheter genom en central framskrivning skulle kunna erhållas; detta gäller för övrigt också om befolkningsrörelsens övriga data.

Det synes under sådana omständigheter böra prövas, om icke folkmängdsuppgifterna för de administrativa enheterna kunna erhållas på enklare sätt. Något centralt register, ordnat församlingsvis, står visserligen icke till förfogande, men vägen över mantalslängden torde vara framkomlig. Ett alternativ, som kommittén för sin del finner vara värt beaktande, är att länsbyråerna deltaga i arbetet med hjälp av sina maskinella anordningar. Enär plåtregistret visar befolkningsläget per den $^{1}/_{11}$, har man i så fall att utföra räkningen sådan ställningen är sagda dag samt att med ledning av från pastor inkomna meddelanden rörande flyttningar, som ägt rum $^{2}/_{11}$—$^{31}/_{12}$ verkställa erforderliga korrigeringar. Räkningen kan utföras manuellt med användande av mantalslängden eller maskinellt förmedelst i tryckmaskinen insatta räkneverk. Använder man sig av mantalslängden har man för åtskillnaden av män och kvinnor ett stöd i födelsenumren. Då mantalslängderna även upptaga dödsbon, familjestiftelser och enskilda rörelseidkare finge man för vinnande av betryggande avstämning räkna även dessa. Vid den maskinella räkningen förfares så att plåtarna medelst nockar eller ryttare signalmarkeras olika för män och kvinnor och övriga i registret ingående enheter. Signalerna påverka räkneverk, vilka avläsas, då mantalslängden för en kommun eller del av en kommun tryckts. En totalavstämning kan i detta fall erhållas genom ett särskilt räkneverk, som utvisar totalantalet tryckta plåtar.

För erhållande av korrigeringsuppgifter för flyttningar under tiden $^{2}/_{11}$—$^{31}/_{12}$ har man att sortera pastors aviseringskort dels på inflyttningsförsamling dels på utflyttningsförsamling — i förekommande fall även på tätorter inom

församling — samt räkna antalet personer. De erhållna uppgifterna skola vidare korrigeras med hänsyn till födda och döda under tiden $^{2}/_{11}$—$^{31}/_{12}$. Sistnämnda korrigering torde böra göras centralt å statistiska centralbyrån.

För att samtidigt tillgodose *statistiken över den inrikes omflyttningen* i dess nuvarande omfattning skulle ytterligare erfordras, att från prästerskapet erhålla en summarisk uppgift om antalet i inflyttningsboken inskrivna, fördelade å män och kvinnor.

Den utförligare *statistiken över utrikes omflyttning samt omföringen av obefintliga,* vilken även utnyttjas för den årliga framskrivningen av befolkningen efter ålder, kön och civilstånd för landet i dess helhet, kommer att bygga på de i det föregående omnämnda personakter, som i förekommande fall insändas till, uppläggas av och rekvireras från riksbyrån. Beståndet av dylika personakter är utsatt för successiva förändringar, och det blir fördenskull erforderligt, att riksbyrån vid tillkomst eller avgång av dylika akter genom utdrag eller på annat sätt lämnar befolkningsstatistiska avdelningen meddelande om de för statistiken erforderliga uppgifterna.

Folkräkningarna enligt det nya förslaget. Av vad som tidigare anförts i fråga om folkräkningarnas organisation m. m. framgår, att numera vid sidan av kyrkoböckerna även annat källmaterial i stor utsträckning tages i anspråk för dessa räkningar, samt att programpunkterna från räkning till räkning varit ganska växlande. Man har säkerligen att räkna med att så även i fortsättningen kommer att bliva fallet.

De framtida folkräkningarna synas komma att utformas efter ett system, där å ena sidan ingå räkningar av total karaktär och å andra sidan sådana av partiell natur, omfattande endast ett representativt urval av befolkningen. Det förra slaget avser framför allt sådana fall, då det gäller att genom direkt räkning fastställa en befolkningsgrupps antal och en differentierad uppdelning i regionalt eller annat avseende förutsättes. Detta gäller exempelvis uppgifterna om folkmängdens storlek samt fördelningarna efter kön, ålder och civilstånd samt efter yrke. Vid den partiella folkräkningen har undersökningen mera analysens karaktär.

I de delar av folkräkningsprogrammet, som röra uppgifter, vilka återfinnas på personplåten, komma de centrala registren, länsbyråernas tryckande register inräknade, att bilda underlaget för statistiken. I övriga delar måste uppgifterna införskaffas på annat sätt, och därvid får förutsättas, att i fortsättningen liksom tidigare särskilda i samband med mantalsskrivningen inhämtade uppgifter komma att spela en betydelsefull roll.

De folkräkningsgrenar, som i första hand skulle komma att bygga på de centrala registrens uppgifter, äro de, som meddela uppgifter om folkmängdens storlek m. m. inom enheter av olika slag, icke-administrativa tätorter inräknade, (folkräkningens första del) och som ange fördelningarna efter kön, ålder och civilstånd, men även andra grenar beröras, exempelvis statistiken över födelsehemort och nationalitet. För yrkesstatistikens vidkommande äro däremot med de krav, som ställas på en modern yrkesräkning, person-

plåtens uppgifter icke tillräckligt upplysande, utan för denna måste annat källmaterial anlitas.

I anslutning till ovanstående komma särskilda utdrag ur församlingsböckerna icke längre att bliva behövliga för folkräkningen. Förhållandet i fråga utesluter självfallet icke, att i enstaka fall kan förekomma, att någon speciell uppgift ur församlingsboken, som icke återfinnes på personplåten, blir behövlig att införskaffa för folkräkningsprogrammets genomförande.

De centrala registrens utnyttjande för befolkningsstatistiken kommer likväl, när bearbetningen skall verkställas, att vara förenat med en del olägenheter. Vad folkräkningen beträffar, skulle prepareringen och bearbetningen avse riksbyråns sökregister. Detta måste hållas tillgängligt för stansning av hålkorten m. m., vilket arbete blir fördelat på ett flertal händer. Erfarenheten visar, att man endast i undantagsfall bör rubba ett kortregister ur sina positioner med risk att eljest oreda uppkommer. Man får vidare hålla i minnet, att undan för undan förändringar inträffa, vilka föranleda uttagningar och inplaceringar av kort; ett arbete, som uppenbarligen störes om registret icke ständigt finnes tillgängligt. Fördenskull kan sökregistret icke användas för folkräkningsändamål utan det blir erforderligt, att vid folkräkning de tryckande registren leverera ett för folkräkningen avsett särskilt register. Med hänsyn till mångfalden av tillståndsändringar förefaller det nämligen uteslutet, att vid sidan av övriga register hålla ett aktuellt hålkortsregister.

Här tillkommer ytterligare en omständighet att uppmärksamma. Folkräkningen skall avse ett bestämt datum, nämligen den 31 december. Såväl med hänsyn till eftersläpningar som ständigt fortlöpande förändringar blir det förenat med svårigheter att fixera registrets rätta personbestånd vid en viss tidpunkt, exempelvis den nyssnämnda. Svårigheterna av detta slag synas dock icke vara av den art, att de icke tekniskt kunna övervinnas.

Frånsett det direkta användandet av de centrala registren för folkräkningsändamål, som här behandlats, komma dessa indirekt till nytta för andra i samband med folkräkningen stående frågor, bl. a. för uttagningen av representativt material för partiella undersökningar.

Övriga arbetsuppgifter. Å sid. 251 i det föregående finnas omnämnda en del arbetsuppgifter av folkbokföringsnatur, som för närvarande åvila bl. a. befolkningsstatistiska avdelningen. Med hänsyn till arbetets karaktär synes det motiverat, att de frigöras från denna avdelning och överföras till riksbyrån.

Sammanfattande översikt över förändringarna och deras betydelse. Såsom framgår av det föregående komma, när befolkningsstatistiken skall inpassas i det nya folkbokföringssystemet, en del betydelsefulla ändringar till stånd, men såsom redan tidigare anmärkts, hänföra sig dessa i huvudsak till sättet för uppgifternas införskaffande och härav föranledda ändringar i bearbetningsmetoden. I den mån befolkningsstatistiken hämtar sitt uppgiftsmaterial ur kyrkoböckerna, och det gäller flertalet uppgifter, särskilt i fråga om be-

folkningsrörelsen, komma dessa även framgent att utgöra källmaterialet för statistiken.

Denna deras bibehållna ställning som primärt underlag låter sig dock förena med, att enligt den nya ordningen insändandet av utdrag ur kyrkoböckerna för såväl den årliga statistikens som folkräkningarnas vidkommande helt kommer att bortfalla. Endast i någon detaljfråga synes det bliva behövligt att från pastor införskaffa särskilda uppgifter. Den nya formen för uppgiftsinsamlingen har möjliggjorts genom att folkbokföringsanmälningarna av olika slag, ävensom de centrala registren, jämväl kunna utnyttjas för befolkningsstatistikens räkning.

Den i det föregående gjorda inventeringen av arbetsuppgifterna och beskrivningen över sättet för deras genomförande efter omläggningen ger vid handen, att de olika grenarna av befolkningsstatistiken i deras nuvarande form och omfattning låta sig inpassa i det nya systemet, om också i enstaka detaljfrågor tekniska svårigheter återstå att övervinna.

I fråga om tillförlitlighet torde det nya uppgiftsmaterialet komma att mer än väl kunna mäta sig med det gamla, eftersom personplåtens uppgifter, som i olika former (avtryckskort, register) utnyttjas för statistiken, beträffande en del data förbli oförändrade och beträffande andra komma under ökad kontroll. För närvarande är risken för att fel insmyga sig betydligt större, då omskrivning av uppgifterna ofta måste äga rum. Man kan till följd härav för statistikens vidkommande räkna med ett förenklat granskningsarbete och en minskad skriftväxling för att tillrättalägga fel och ofullständigheter.

Denna omständighet i förening med den tidsvinst, som göres genom att materialet översändes i löpande följd, är ägnat att underlätta ett snabbare färdigställande av resultaten, åtminstone beträffande vissa grenar av den utförligare statistiken över befolkningsrörelsen. För de preliminära rapporterna torde ingenting vara att inhämta i detta avseende. Anmärkas må dock i detta sammanhang, att färdigställandet påverkas även av andra faktorer, vilkas verkningar i tidshänseende äro svåra att överblicka. Däribland märkes övergång från listmaterial till kortmaterial. Bearbetningen förutsättes komma att ske förmedelst hålkortsmetoden, i varje fall för den utförligare statistiken.

Det nya systemet torde i andra avseenden komma att medföra betydelsefulla vinster för statistiken, icke allenast begränsade till befolkningsstatistiken utan berörande även andra grenar och främst därvid socialstatistiken. Vad som här åsyftas, äro de vidgade möjligheter, som omläggningen medför, att kunna ersätta totala undersökningar med sådana av partiell karaktär med de betydande vinster i såväl tid som kostnader som på detta sätt kunna göras. Det har redan i det föregående antytts, att de partiella undersökningarna sannolikt komma att få en ökad betydelse för folkräkningarnas vidkommande och samma torde gälla för utredningar, som företagas i olika socialekonomiska frågor.

Av de nytillkomna anordningarna är det särskilt två, som bidraga till

att representativa undersökningar i ökad utsträckning kunna komma till utförande. Den ena är, att enligt förslaget centrala register över befolkningen komma att finnas tillgängliga, innehållande aktuella uppgifter om grundläggande demografiska data samt ortsangivning för vederbörande personer. Förutsättningarna, för att ett ur representativ synpunkt betryggande urval skall kunna göras, äro härmed givna. Det andra skälet anknyter till, att varje person kommer att åsättas ett födelsenummer, vilket ingår bland personplåtens och därmed också kortregistrets uppgifter. Födelsenumret utgör bryggan för identifieringen och erbjuder den fördelen, att det kan tekniskt utnyttjas i detta avseende vid den maskinella bearbetningen.

Vad särskilt befolkningsstatistiken beträffar, torde vid sidan av den fortlöpande analysen över förändringarna i giftermålsfrekvens, fruktsamhet och dödlighet samt den med dessa faktorer nära förbundna familjestatistiken bl. a. den inrikes omflyttningen och tätorternas utveckling fånga uppmärksamheten i det nuvarande tidsläget.

Med hänsyn till den omfattning den inrikes omflyttningen i våra dagar har och dess betydelse för samhällsbildning, arbetskraftsfördelning m. fl. frågor, måste behovet av mera ingående uppgifter om denna företeelse betecknas såsom angeläget. Man har i detta avseende hittills huvudsakligen varit hänvisad till undersökningar i samband med folkräkningarna, mellan vilka tidsintervallet dock är betydande. I avsaknad av tillräckligt upplysande material måste nämligen den årliga statistiken över den inrikes omflyttningen i sin nuvarande form bliva mycket knapphändig.

Komma, på sätt förslaget avser, flyttningsanmälningarna, sedan de utnyttjats för folkbokföringsändamål, att kunna tillgodogöras för statistisk bearbetning, synes den nuvarande bristen i detta avseende kunna fyllas. Såsom förut anmärkts, torde det icke bliva nödvändigt att låta den ingående bearbetningen omfatta samtliga flyttningar utan endast ett representativt urval av flyttningarna mellan församlingarna. Man synes på detta sätt kunna ge en tillfredsställande bild av den inrikes omflyttningen i dess temporala och regionala variationer och med anknytning bl. a. till de flyttandes fördelning efter kön, ålder och civilstånd samt yrke.

Genom tidsomständigheterna och sin beröring med bostadsbyggande, stadsplanefrågor m. m. har tätortsstatistiken — icke allenast den, som avser de administrativa tätorterna utan också den, som behandlar de talrika icke administrativa tätorterna å landsbygden — kommit att alltmera träda i förgrunden. Även för denna gren av statistiken kommer tillkomsten av centrala kortregister att få betydelse, då agglomerationsbeteckning är avsedd att ingå bland uppgifterna å korten.

I det föregående har omnämnts, att statistiska centralbyrån med användande av framskrivningsmetoden årligen meddelar uppgift om befolkningens fördelning efter kön, ålder och civilstånd inom landet i dess helhet, och det nya systemet ger även utrymme för en sådan framskrivning enligt hittills tillämpad metod. Den nödtvungna begränsningen av denna framskrivning till landet i dess helhet har medfört, att man blott för folkräkningsår har

tillgång till de i olika sammanhang så betydelsefulla sammanställningarna över befolkningens fördelning efter kön, ålder och civilstånd inom regionala enheter av skilda slag. Även om man för icke folkräkningsår måste avstå från fullständiga sammanställningar i detta avseende, skulle representativa siffror över dessa fördelningar för vissa enheter (riksområden, län) och typgrupper av kommuner eller större befolkningsgrupper (jordbruksbefolkning, övrig landsbygdsbefolkning och stadsbefolkning) innebära betydande vinster. Frånsett deras värde för administrativa ändamål skulle dessa uppgifter möjliggöra, att i ett flertal statistiska frågor, exempelvis observationen av befolkningsrörelsens faktorer (giftermål, födelser, dödsfall, inrikes omflyttning) analysen kunde göras fullständigare och utsträckas till differentiella förhållanden. För åstadkommandet av sådana representativa fördelningar utgöra de centrala registren ett lämpligt underlag.

Även på familjestatistikens område torde det nya systemet innebära vidgade möjligheter till en fördjupad analys. För att exemplifiera detta och samtidigt också födelsenumrets betydelse och utnyttjande i olika statistiska sammanhang må följande anföras. Genom instansning av moderns, ev. även faderns födelsenummer jämte andra grundläggande data (vigselår, yrke) å de hålkort, som avse födda barn och bilda underlaget för statistiken över dessa, kan efter hand en statistik uppbyggas, som för olika åldrar och yrkesgrupper visar familjeutvecklingen med hänsyn till antalet barn, tidpunkten för dessas födelse m. m.

Ett i sitt slag enastående källmaterial komma de personakter, som efter dödsfall och emigration skola insändas till riksbyrån och där förvaras, att erbjuda för forskningen. Genom sitt rikhaltiga innehåll med registrering praktiskt taget av samtliga mera betydelsefulla tillståndsändringar av demografisk innebörd, som under tidernas lopp träffat vederbörande person, jämte förekommande anteckningar om dennes föräldrar och barn få dessa personakter för undersökningar av såväl personhistoriskt som statistiskt slag anses tillfredsställa högt uppdrivna anspråk på ett tillförlitligt och mångsidigt uppgiftsmaterial.

KAP. 6.

Omläggning av uppbördsförfarandet.

Av chefen för finansdepartementet den 29 juli 1943 tillkallade sakkunniga för fortsatt utredning av frågan om en omläggning av uppbördsförfarandet i sådan riktning, att utskylderna för viss inkomst komma att erläggas i så nära samband som möjligt med inkomstförvärvet, angåvo i skrivelse den 8 januari 1944 vissa huvudlinjer, enligt vilka en lösning av uppbördsfrågan i nyss antydd riktning syntes möjlig. De sakkunnigas förslag innebar i huvudsak följande.

Under inkomståret uttages preliminär skatt, vilken avser att väsentligen täcka den slutliga skatt, som efter taxering i nuvarande ordning skall erläggas för inkomsten under nämnda år. Det preliminära uppbördsförfarandet omfattar samtliga förvärvskällor. Den preliminära skatten beräknas till $^{8}/_{10}$ eller $^{9}/_{10}$ av de utskylder, vilka enligt senast fastställda statliga och kommunala utdebiteringar utgå på grundval av de under året näst före inkomståret verkställda taxeringarna. Då den preliminära debiteringen sålunda bygger på en inkomst, vilken förvärvats cirka två år före inkomståret, kan den inkomst, som beräknas i verkligheten inflyta under inkomståret, komma att i betydande grad skilja sig från förstnämnda inkomst. Till följd härav skall det nämnda beräkningssättet i förekommande fall kompletteras med en uppskattning av inkomsten under inkomståret med ledning av preliminär deklaration, avgiven av den skattskyldige. Ändras inkomsten under inkomståret, så att den mera väsentligt kommer att avvika från den inkomst, som legat till grund för den preliminära debiteringen, bör efter ansökan hos vederbörande myndighet jämkning i debiteringen kunna äga rum. Jämkning bör även kunna ske vid sådan ändring i familjeförhållandena, vilken har betydelse för taxeringen, samt då förutsättningar föreligga för medgivande av avdrag för s. k. ömmande omständigheter. Sedan debetsedlar å den preliminära skatten tillställts de skattskyldiga, sker uppbörden av skatten vid uppbördsstämmor, vilkas antal kan bestämmas antingen till sex, i likhet med vad nu i allmänhet är fallet, eller till tolv (en i varje månad). Efter verkställd taxering av inkomsten för inkomståret sker slutlig debitering gemensamt av statliga och kommunala utskylder, därvid preliminärt debiterad skatt avräknas. Den restskatt, som kan återstå att gälda, erlägges vid någon eller några av de förut omnämnda uppbördsstämmorna. Överstiger preliminärskatten den slutliga skatten, restitueras det överskjutande beloppet eller avräknas detta å den pre-

liminära skatten för nästkommande år. Arbetsgivare med mera än en, eventuellt två, anställda skola medverka vid uppbörden av anställds skatter genom att vid utbetalning av lön verkställa avdrag å denna samt vid uppbördsstämma inbetala de avdragna beloppen. Arbetsgivarens skyldighet att verkställa skatteavdrag å lönen bör icke omfatta vissa tillfälliga arbetare.

De sakkunniga framhöllo, att en fortsatt utredning vore erforderlig för att utröna, om en lösning av uppbördsfrågan efter de här angivna huvudlinjerna vore möjlig. Vid denna fortsatta utredning borde även ytterligare undersökas, huruvida icke i fråga om inkomst av tjänst en beskattning i samband med inkomstförvärvet kunde ernås med ett system, enligt vilket den preliminära skatten uträknades med tillhjälp av tabeller, vilka direkt angåve den skatt, som under vissa förutsatta omständigheter utginge å ett inkomstbelopp; beträffande vissa löntagarkategorier kunde det finnas lämpligt att komplettera tabellsystemet med en beräkning av preliminärskatten efter viss procentsats. Ifrågavarande metod för beräkning av preliminärskatten ägde det företrädet framför den förut nämnda, att hänsyn omedelbart kunde tagas till ökning eller minskning i inkomsten.

Den av de sakkunniga förutsatta utredningen har anförtrotts åt särskilda sakkunniga, vilka antagit benämningen 1944 års uppbördsberedning. Enligt de av chefen för finansdepartementet lämnade direktiven för utredningen bör denna fullföljas efter de av förstnämnda sakkunniga uppdragna riktlinjerna. Även spörsmålet, huruvida vid inkomst av tjänst den preliminära skatten för visst år kan beräknas direkt på grundval av den under samma år inflytande inkomsten, bör vid utredningen övervägas.

Enligt vad folkbokföringskommittén av uppbördsberedningen inhämtat överväger denna att framlägga alternativa förslag. Gemensamt för dessa är, bl. a., att kommunalutskylderna debiteras och uppbäras i samband med kronoutskylderna ävensom att beträffande samtliga förvärvskällor i anslutning till inkomstförvärvet uttages preliminär skatt så beräknad, att den så nära som möjligt motsvarar den slutliga skatt, som påföres efter verkställd taxering och å vilken preliminärskatten avräknas.

Enligt det första förslaget *(alternativ I)* skola de skattskyldiga påföras dels preliminär skatt, dels slutlig skatt, dels ock kvarstående skatt.

Den preliminära skatten skall omfatta de utskylder, vilka grunda sig på taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, till särskild skatt å förmögenhet samt till kommunal inkomstskatt (ej fastighetsskatt), ävensom pensionsavgifter och skall — beräknad enligt den utdebitering, som för inkomståret bestämmes av stat och kommun — i första hand fastställas med ledning av den senast verkställda årliga taxeringen. Där den preliminära skatten icke kan så beräknas, beroende antingen därpå, att den skattskyldige icke påförts taxering för inkomst eller för förmögenhet under året före inkomståret, eller därpå, att inkomsten under inkomståret väntas i viss omfattning understiga eller överstiga den inkomst, som legat till grund för nyss nämnda taxering, fastställes skatten med ledning av preliminär deklaration, som den skattskyldige har att avlämna. Vid beräknandet av skat-

ten i mantalsskrivningskommunen skall hänsyn tagas till den ortsgrupp enligt skatteförfattningarna, dit den ort hör, där den skattskyldige upptages i mantalslängd för inkomståret, ävensom till den skattskyldiges civilstånd och barnantal enligt samma mantalslängd.

Om den inkomst, som i verkligheten uppbäres under inkomståret, skiljer sig från den inkomst, som legat till grund för beräknandet av preliminärskatten, kan skattskyldig under inkomståret under vissa förutsättningar erhålla jämkning i nämnda skatt, så att den bringas i närmare överensstämmelse med den slutliga skatt, som beräknas utgå å den verkliga inkomsten under inkomståret. Jämkning kan även ske, om under inkomståret ändring äger rum i fråga om den skattskyldiges civilstånd eller barnantal.

Fastställande av preliminär skatt enligt avlämnad deklaration (preliminär taxering) ävensom jämkning av sådan skatt ankommer på häradsskrivare eller, i de större magistratsstäderna, på särskild tjänsteman.

Den slutliga skatten avser i huvudsak de utskylder och avgifter, som för närvarande debiteras i kronouppbördsbok samt kommunal debiterings- och uppbördslängd. Till grund för debiteringen av nämnda skatt ligger den taxering, som fastställts av prövningsnämnd före den 1 november under taxeringsåret (det år under vilket debiteringen verkställes); har taxeringen vid berörda tidpunkt icke fastställts av prövningsnämnden, sker debiteringen med ledning av taxeringsnämndens beslut.

Den kvarstående skatten slutligen avser den skatt, som för skattskyldig återstår att erlägga, sedan preliminärskatten avräknats från den slutliga skatten.

Skatten debiteras i uppbördsbok, anordnad enligt kortsystem (uppbördskort). Ett uppbördskort upplägges för varje skattskyldig och upptager all skatt, som i vederbörlig kommun påförts att erläggas under ett uppbördsår, omfattande tiden februari månad ett år — januari månad året därefter. Slutlig och kvarstående skatt på grund av taxering visst år samt preliminär skatt för nästföljande år upptagas sålunda på samma uppbördskort, därest skattskyldig för båda nämnda år mantalsskrivits i samma kommun; i annat fall upptagas slutlig och kvarstående skatt för sig samt preliminär skatt för sig å särskilda uppbördskort i de olika kommunerna.

Uppbördskorten uppläggas i två exemplar utom i större magistratsstäder, där endast ett exemplar erfordras.

Vad ovan sagts om upptagande av slutlig och kvarstående samt preliminär skatt å uppbördskort har motsvarande tillämpning å upptagande av nämnda skatter å debetsedel. Debetsedlarna skola senast den 18 december under året före uppbördsåret tillställas de skattskyldiga under senast kända adress.

Debitering av skatt verkställes för fögderi, omfattande eventuellt jämväl mindre magistratsstäder, antingen inom länsstyrelsen av därtill förordnad tjänsteman eller av häradsskrivare. De större magistratsstäderna torde själva böra ombesörja debiteringen genom särskild tjänsteman (uppbördskommissarie).

Skatt, såväl preliminär som kvarstående, erlägges under uppbördsåret vid tolv uppbördsterminer. Dessa infalla under samma dagar i varje månad.

Uppbörd av skatt verkställes genom postverkets försorg eller genom förmedling av de banker och andra penninginrättningar, med vilka Kungl. Maj:t därom träffat avtal. Vid uppbörd erlagd skatt levereras till länsstyrelsen.

Restlängd över skatt, som icke erlagts i föreskriven tid och ordning, upprättas av länsstyrelsen, respektive uppbördskommissarien sex gånger årligen. Influtna medel redovisas till länsstyrelsen eller, beträffande de större magistratsstäderna, till uppbördskommissarien, som i sin tur levererar medlen till länsstyrelsen.

Arbetsgivare med ett visst minimiantal arbetare är skyldig att vid löneutbetalning till arbetstagare verkställa löneavdrag för preliminär och kvarstående skatt. Då sådan skyldighet föreligger, har arbetstagaren att inom viss tid före inkomstårets ingång till arbetsgivaren överlämna debetsedel eller, om preliminär och kvarstående skatt upptagits å olika debetsedlar, nämnda debetsedlar. Underlåtes detta, skall arbetsgivaren verkställa löneavdrag med viss procent av det belopp, som utbetalas vid varje avlöningstillfälle.

Med belopp, som innehållits genom löneavdrag, skall arbetsgivaren gälda arbetstagarens under uppbördstermin förfallande skatt.

Möjligen kan finnas lämpligt att för vissa kategorier av arbetstagare uttaga preliminärskatten enligt tabeller i stället för enligt preliminär debetsedel.

Enligt *alternativ II* skall den preliminära skatten icke omfatta särskild skatt å förmögenhet. I övrigt skiljer sig detta alternativ från alternativ I huvudsakligen därutinnan, att enligt alternativ II den preliminära skatten för arbetstagare beräknas med ledning av skattetabeller, vilka av Kungl. Maj:t fastställas för varje inkomstår. I särskilt fall skall löneavdrag verkställas med viss procent av den utbetalda lönen. Skattetabellerna skola upprättas så, att de för olika lönebelopp, beräknade för vecka eller månad eller annan tid, samt för skilda civilstånd och barnantal angiva den å lönen belöpande skatten. Olika tabeller upprättas för dels i skatteförfattningarna angivna olika ortsgrupper, dels ock olika kommunala utdebiteringar. Avgörande för vilken skattetabell, som skall användas, är den ortsgrupp, dit den ort hör, där den skattskyldige upptages i mantalslängd för inkomståret, samt den för nämnda ort för inkomståret bestämda kommunala utdebiteringen. Civilstånd och barnantal bedömas med hänsyn till förhållandena enligt samma mantalslängd.

Arbetstagaren erhåller genom debiteringsförrättarens försorg före inkomstårets ingång ett *skattekort,* angivande bland annat den skattetabell, som skall tillämpas; vid skattekortet fogas tillika ifrågavarande tabell. Skattekortet överlämnas till arbetsgivaren, vilken det åligger att enligt tabellen verkställa löneavdrag vid varje avlöningstillfälle. Underlåter arbetstagaren överlämna skattekort, skall arbetsgivaren verkställa löneavdrag med viss procent av lönen.

En förutsättning för att alternativ II skall kunna genomföras torde vara, att samtliga arbetsgivare äro skyldiga verkställa löneavdrag.

Innehållna belopp inlevereras månatligen till länsstyrelsen respektive uppbördskommissarien.

Efter verkställd taxering påföres arbetstagaren under året efter inkomståret slutlig skatt i vanlig ordning. Den efter avdrag för av arbetsgivaren innehållna belopp kvarstående skatten upptages å debetsedel och antecknas därjämte å skattekortet. Därvid skall å skattekortet angivas, att för gäldande av den kvarstående skatten löneavdrag skall av arbetsgivaren verkställas under en eller flera månader under året efter taxeringsåret. Arbetsgivaren har då att vid avlöningstillfällena under ifrågavarande månader avpassa löneavdragen så, att de komma att täcka även ifrågavarande skatt.

Uppbördsberedningen torde i samband med de organisationsfrågor, som uppkomma i anledning av beredningens förslag, komma att ompröva gällande fögderiindelning. Det synes icke osannolikt, att en utökning av det nuvarande antalet fögderier kan komma att befinnas ofrånkomlig. I samband härmed kommer, såsom ovan berörts, uppbördsberedningen att taga under övervägande, huruvida icke de nya fögderierna lämpligen böra omfatta jämväl de mindre magistratsstäderna. De större magistratsstäderna däremot torde själva böra omhänderhava sin uppbördsförvaltning, dock icke som nu under magistratens ansvar utan under ansvar av den förut omnämnde uppbördskommissarien. Jämväl frågan om reglering av häradsskrivarnas löner ävensom statsanställning av erforderliga biträden hos häradsskrivarna torde komma att behandlas av beredningen.

Uppbördsberedningen har vidare upplyst, att beredningen torde komma att avgiva sitt förslag under våren 1945. Även om proposition med förslag i anslutning till beredningens betänkande förelägges riksdagen under en eventuell höstsession samma år och riksdagen då bifaller Kungl. Maj:ts förslag, torde med hänsyn till det förberedande arbetet för beräkning av den preliminära skatten det nya uppbördsförfarandet icke kunna genomföras förrän från och med den 1 januari 1947. Till en senare tidpunkt bör å andra sidan icke få anstå med ikraftträdandet, då det av flera skäl är önskvärt, att uppbördsfrågan snarast möjligt vinner sin lösning.

Ett uppbördsförfarande enligt ettdera av uppbördsberedningens alternativ kräver såsom uppbördsberedningen framhållit och vilket jämväl framgår av det ovan sagda en förbättrad folkbokföring. Enligt beredningens förslag skall den preliminära skatten beräknas bl. a. med hänsyn till den ortsgrupp, vartill den kommun hör, där den skattskydige mantalsskrives för inkomståret, samt till den kommunala utdebiteringen för samma kommun och inkomstår ävensom till den skattskyldiges civilstånd och antal barn vid den tidpunkt, som i fråga om bosättningen är avgörande för var den skattskyldige skall mantalsskrivas för inkomståret. Vidare skall den skattskyldige uppföras i uppbördsbok för inkomståret i den kommun, där han mantalsskrives för samma år. En förutsättning härför är, att debiteringsförrättaren i största möjliga utsträckning och i god tid före inkomstårets ingång

får kännedom om mantalsskrivningsorten för nämnda år, så att debetsedlar och, enligt alternativ II, skattekort hinna färdigställas och utsändas i föreskriven tid före inkomstårets början.

Skall uppbördsförfarandet omläggas på sätt ovan angivits, måste tydligen i första hand den tidpunkt, som i fråga om bosättningen skall vara avgörande för varest en person skall mantalsskrivas, fastställas så, att den infaller tidigare än nu. Med hänsyn till det relativt stora antal flyttningar, som på landet inträffar under oktober månad i samband med anställdas ombyte av tjänst, bör ifrågavarande tidpunkt,för att mantalsskrivningen för det kommande året skall avse så aktuella förhållanden som möjligt, icke fastställas tidigare än till den 1 november. Till senare dag bör tidpunkten i fråga ej heller bestämmas, enär före årets slut i största möjliga utsträckning bör vara avgjort, vilka personer som skola för nästkommande år mantalsskrivas inom en kommun.

Med hänsyn härtill har därför i författningsförslaget införts bestämmelse därom, att förhållandena den 1 november skola vara avgörande för varest en person för nästföljande år skall mantalsskrivas.

Även om den för mantalsskrivningen avgörande tidpunkten bestämmes så, som nu föreslagits, kunna emellertid mantalsskrivningsförrättningarna icke avslutas förrän omkring mitten av december och mantalslängderna icke slutjusteras förrän viss ytterligare tid förflutit. För att debiteringsarbetet skall kunna medhinnas, är det därför icke tillräckligt med ovannämnda förändring. Det är därjämte erforderligt, att debiteringsförrättaren på något sätt erhåller löpande underrättelser om inträffade flyttningar, så att han vid arbetet med preliminär debitering eller utfärdande av skattekort är i stånd att med tillhjälp av nämnda underrättelser bedöma, vilken den nya mantalsskrivningsorten kommer att bliva, med sådan grad av säkerhet, att omdebitering endast i undantagsfall blir nödvändig till följd av det förhållandet, att mantalsskrivningsorten enligt den justerade mantalslängden blir en annan än den vid debiteringen antagna.

För en riktig beräkning av preliminärskatten är det vidare erforderligt, att debiteringsförrättaren på sätt ovan sagts erhåller löpande underrättelser om inträffade förändringar i civilstånd och barnantal.

För tillgodoseende av dessa behov måste hos debiteringsförrättaren föras ständigt aktuella register över befolkningen, därvid registerkorten böra vara ordnade efter mantalslängden. Sådana register (hjälpkortregister) möjliggöras genom de adresseringsmaskiner, som enligt folkbokföringskommitténs förslag skola anskaffas (tryckande register). Att åstadkomma tillförlitliga register på annat sätt torde knappast vara möjligt.

Folkbokföringskommittén har i första hand förutsatt, att fullständiga hjälpkortregister över personer skola — frånsett hos pastorsämbetena och hos riksbyrån — behöva föras endast hos länsstyrelserna. Skulle såsom ovan ifrågasatts debiteringsarbetet ombesörjas i de större magistratsstäderna av städerna själva och på landet av häradsskrivarna, erfordras emellertid sådana hjälpkortregister jämväl i dessa städer och hos häradsskrivarna. Även

om åt häradsskrivarna endast anförtros arbetet med preliminär taxering och jämkning av preliminär skatt, vore hjälpkortregister hos dem önskvärda. I detta fall måste dock undersökas om nyttan härav uppväger kostnaderna.

Med hänsyn till behovet av att redan under januari under inkomståret kunna verkställa de omdebiteringar, som bliva en följd av att den definitiva mantalsskrivningsorten kan bliva en annan än den vid debiteringen antagna, vore det önskvärt, om skriftväxlingen mellan mantalsskrivningsförrättarna kunde avslutas så tidigt, att stommen till mantalslängd föreligger i slutgiltigt skick (före tryckningen) senast i mitten av januari. En viss förskjutning av denna tid torde dock vara ofrånkomlig. Kommittén har emellertid sökt minska olägenheterna härmed på sätt framgår av 142 § i författningsförslaget.

I fråga om texten å tryckplåtarna i det tryckande registret har uppbördsberedningen framhållit, att det med hänsyn till arbetsgivares skyldighet att verkställa löneavdrag skulle vara av stort värde, att texten beträffande arbetstagare innehölle även uppgift å arbetsgivarens namn och adress. Dylik uppgift skulle givetvis vara av betydelse jämväl för indrivningsarbetet. Såsom framgår av de förslag till personplåt, som finnas återgivna å sid. 213, har kommittén tagit hänsyn till detta önskemål. Vid kostnadsberäkningarna har kommittén jämväl utgått ifrån, att uppgift härom skall medtagas på plåten.

KAP. 7.

De tryckande registrens nyttiggörande för arbetsmarknadsändamål.

Arbetsmarknadskommissionens registrerande verksamhet. Av statens arbetsmarknadskommission verkställda registrerings- och inventeringsåtgärder ha i vissa fall haft karaktären av en *nominativ* registrering av arbetskraften; i andra ha de inneburit ett införskaffande av enbart *kvantitativa* uppgifter rörande densamma. Till den förra kategorien äro att hänföra bl. a. de mobiliseringsplaner för arbetsblocken inom jordbruket, vilka införskaffas genom blockmyndigheternas försorg, de register över beviljade mobiliseringsuppskov, vilka jämlikt uppskovskungörelsen föras hos arbetsmarknadskommissionen samt de s. k. uppgiftskort, vilka ligga till grund för det tillämpade systemet med kollektiva hempermitteringar (hemförlovningar) av yrkeskunniga värnpliktiga. Till den senare kategorien höra bl. a. de personalbesked från uppskovsreglerade verk, vilka ligga till grund för krigsindustrins mobiliseringsplanering, samt de inventeringar, som från tid till annan ägt rum av arbetskraftstillgången inom olika sysselsättningsområden m. m.

Ett utnyttjande av de föreslagna tryckande registren kan enligt sakens natur lämpligen ifrågakomma framför allt vid den nominativa registreringen av arbetskraft. Främst tilldrager sig fördenskull här intresse den nominativa registrering av praktiskt taget all den i händelse av krig disponibla, civila arbetskraften, som skett genom 1943 års beredskapsmönstring och vilken i väsentliga avseenden alltjämt hålles i aktuellt skick.

I en här ej intagen, vid skrivelsen den 5 september 1941 (se ovan sid. 145) fogad promemoria har besparingsberedningens statistikkommitté berört de problem, som sammanhänga med en dylik allomfattande individuell registrering vid sidan av den egentliga folkbokföringen. Kommittén har i sin berörda promemoria även redogjort för vissa helt eller delvis för arbetsmarknadsändamål utnyttjade registrerings- och inventeringsåtgärder, nämligen den s. k. företagsinventeringen per den 18 april 1941, 1941 års särskilda beredskapsmönstring samt de s. k. beredskapsregistren.

Genom företagsinventeringen, vilken företogs med stöd av Kungl. kung. den 28 februari 1941, nr 100, införskaffades kvantitativa uppgifter rörande den sysselsatta arbetskraften av olika slag inom industri och hantverk samt uppgifter om de inventerade företagens namn och adress, huvudsakliga till verkning eller verksamhet m. m.

Uppgifterna om företagens namn och adresser m. m. inpräglades å särskilda plåtar, förmedelst vilka de lokala arbetsmarknadsorganen — länsarbetsnämnderna — försetts med särskilda företagsregister. Dessa register, vilka således innebära en väsentligen nominativ registrering av företagen inom länet, omslutande jämväl krigsindustrierna och vilka i sådant hänseende hållas aktuella, äro alltjämt i bruk. De kvantitativa uppgifter rörande arbetskraftstillgången, vilka införskaffades genom företagsinventeringen äro däremot numera helt föråldrade; såvitt angår krigsindustrin införskaffas dock — ehuru för väsentligen andra ändamål — fortlöpande kvantitativa uppgifter rörande tillgången på arbetskraft av olika slag vid de särskilda företagen genom de förutnämnda personalbeskeden, vilka emellertid dessutom och framför allt innefatta uppgifter bl. a. om behovet av reservarbetskraft m. m.

Betydelsen av företagsregistrens kvantitativa uppgifter om arbetskraftstillgången vid olika företag, vilka uppgifter avsågos skola utgöra underlag för en planmässig fördelning i händelse av krig eller allmän mobilisering av den disponibla civila arbetskraften inom industri och hantverk, har således upphört. Deras nämnda syfte fullföljes numera genom nyssnämnda särskilda nominativa register, vilka bildats av det uppgiftsmaterial, som införskaffats genom den stora beredskapsmönstringen år 1943. Sistnämnda register ha även ersatt det numera likaledes föråldrade uppgiftsmaterial, som inflöt till länsarbetsnämnderna genom 1941 års, huvudsakligen för militära ändamål anordnade särskilda beredskapsmönstring.

Beredskapsregistren åter innebära en registrering av s. k. beredskapspliktig personal, varmed förstås personal, som i annan ordning än med stöd av värnpliktslagen uttagits till eller frivilligt åtagit sig uppgift inom rikets militära eller civila försvarsberedskap (beredskapsuppgift) och som icke enligt inskrivningsförordningen är att anse såsom fast anställd vid krigsmakten. Uppgift till beredskapsregistren lämnas jämlikt Kungl. kung. den 30 augusti 1941, nr 720, på anmodan av arbetsmarknadskommissionen av myndighet eller organisation, som handhar planläggningen av beredskapsuppgifter. Jämsides med beredskapsregistreringen sker numera jämväl viss registrering av sådan reservarbetskraft, som i krig är erforderlig för främst den krigsviktiga industrin och jordbruket. Uppgifter till beredskaps- och reservarbetskraftsregistren lämnas enligt fastställt formulär å särskilda registerkort av vederbörande beredskapsorganisation resp. arbetsgivare, varjämte i beredskapssyfte viss registrering av ytterligare reservarbetskraft sker genom länsarbetsnämndernas egen försorg. Av de nämnda registerkorten bildas beredskaps- och reservarbetskraftsregistren.

För registreringen av beredskapspliktig personal och reservarbetskraft är ett utnyttjande av de föreslagna tryckande registren hos länsstyrelserna näppeligen av behovet påkallat.

Av största betydelse skulle däremot, såsom redan framhållits, tillkomsten av dylika tryckande register kunna komma att bli för att i aktuellt skick vidmakthålla sådana nominativa register, som bildats av det genom 1943 års beredskapsmönstring införskaffade uppgiftsmaterialet, eller för att i händelse av behov upprätta helt nya dylika register.

För övrig av arbetsmarknadskommissionen bedriven registrering av arbetskraft m. m. synes tillkomsten av länsbyråernas tryckande register sakna omedelbar betydelse.

1943 års beredskapsmönstring. Frågan om en individuell registrering av all tillgänglig arbetskraft har, såsom av arbetsmarknadskommissionen i skilda sammanhang framhållits, allt sedan dess tillkomst varit föremål för kommissionens uppmärksamhet.

Man har emellertid till en tid ansett sig böra stanna vid partiella registreringsåtgärder. Anledningen härtill har angivits väsentligen vara avsaknaden av maskinella hjälpmedel vid den nuvarande folkbokföringen samt vissa bristfälligheter i densamma.

I juli 1942 fann sig dock arbetsmarknadskommissionen nödsakad konstatera, att det uppgiftsmaterial, som genom olika registreringsåtgärder ställts till kommissionens förfogande, icke vore tillfyllest för att medge en så pass allsidig överblick, som måste förutsättas för att i krig en fullt effektiv fördelning av arbetskraften skulle kunna äga rum. Framför allt vore uppgiftsmaterialet rörande den kvinnliga arbetskraften bristfälligt. För en ändamålsenlig fördelning av arbetskraften krävdes vidare kännedom icke blott om vad olika personer för närvarande sysslade med utan även om deras *tidigare sysselsättningar.*

Jämväl för en ändamålsenlig rekrytering av civilförsvarets personal vore, enligt vad kommissionen sade sig ha inhämtat, en effektiv registrering av all den i krig tillgängliga arbetskraften av betydelse.

Kommissionen hemställde därför i skrivelse den 30 juli 1942 — med instämmande av 1941 års hemortsförsvarssakkunniga, luftskyddsinspektionen samt statens utrymningskommission — om bemyndigande att anordna en beredskapsmönstring av landets såväl manliga som kvinnliga befolkning.

Genom Kungl. kungörelsen den 16 oktober 1942 (nr 819) förordnades om sådan mönstring, avseende i huvudsak — med undantag av värnpliktiga — samtliga män i åldern 15—65 samt kvinnor i åldern 15—60 år. Mönstringsuppgifterna skulle vara avlämnade senast den 15 januari 1943.

Det för uppgifterna till 1943 års beredskapsmönstring fastställda formuläret överensstämde i väsentliga delar med det vid 1941 års beredskapsmönstring tillämpade. Uppgifter skulle således lämnas — förutom om namn, födelsetid, civilstånd och kyrkobokföringsort samt postadress därstädes — även om bl. a. yrke, befattning eller sysselsättning, antal år i yrket, näringsgren och arbetsgivarens namn eller — av den som bedrev egen rörelse — rörelsens art och firma, vissa genomgångna skolor eller kurser och avlagda examina, innehav av körkort och trafikkort, sjukdom eller lyte m. m.

Formuläret till 1943 års beredskapsmönstring upptager därutöver dock jämväl vissa uppgifter om *förutvarande sysselsättning* samt — vad beträffar manliga uppgiftspliktiga — även eventuellt säsongmässigt biyrke, ävensom om *innehav av beredskapsuppgift,* t. ex. uppgift eller tjänst vid krigsmakten såsom krigsfrivillig, vid luftskyddet, skogsbrandskyddet, utrymningsorganisa-

tionen m. m., eller av *uppgift såsom reservarbetskraft* eller om genomgången utbildning för sådan uppgift.

Enligt anvisningarna för formulärens ifyllande borde vidare noggrannа uppgifter lämnas icke blott om högre examina och genomgångna skolor för allmänt medborgerlig bildning utan även om *all slags erhållen yrkesundervisning*, såsom genomgångna kurser för yrkesundervisning, kommunala lärlings- och yrkesskolor etc.

Vid 1943 års beredskapsmönstring lämnades därjämte uppgifter bl. a. även om antal barn under viss levnadsålder.

Beredskapsmönstringen inbragte mer än 3,1 milj. dubbla mönstringsblanketter. De båda blankettserierna ha genom länsarbetsnämndernas försorg ordnats till särskilda uttagningsregister (tjänstepliktsregister). Den ena serien av blankettexemplar bildar ett *sökregister*, det s. k. nominalregistret. Den andra blankettserien bildar dels ett antal *yrkesregister*, dels ett antal *specialregister*.

I nominalregistren äro blanketterna ordnade kommunvis samt inom varje kommun alfabetiskt (ljudenligt) efter de registrerades tillnamn.

Särskilda yrkesregister föreligga över personalen inom jordbruk, skogsbruk, fiske, krigsindustri, stats- och kommunalförvaltning resp. andra sysselsättningsområden än de nämnda. Inom det sistnämnda registret, vilket är avsett att utgöra det egentliga uttagningsregistret, ha för blanketternas uppställning i viss utsträckning varit bestämmande jämväl eventuellt förefintlig erfarenhet från en föregående yrkesverksamhet eller sysselsättning. S. k. genomgående yrken äro i det egentliga uttagningsregistret i regel ordnade i första hand efter nämnda yrke och inom yrkesgruppen efter näringsgren. Övriga yrken återfinnas i registret under sin speciella näringsgren.

Till underlättande av yrkesregistrens iordningställande ha mönstringsblanketterna åsatts särskilda sifferbeteckningar för yrkesangivning enligt ett av lantförsvarets kommandoexpedition år 1941 fastställt system, vilket för här förevarande ändamål genom arbetsmarknadskommissionens försorg fullständigats med sifferbeteckningar jämväl för vissa specifika kvinnoyrken.

Särskilda specialregister äro bildade bl. a. över viss beredskapspliktig personal, som på grund av beredskapsplikten ansetts böra helt undantagas från uttagning för arbetsmarknadsändamål, samt över reservarbetskraft ävensom viss annan personal.

Efter en inom arbetsmarknadskommissionen verkställd närmare utredning av möjligheterna att hålla mönstringsregistren aktuella har Kungl. Maj:t genom beslut den 17 december 1943 bemyndigat kommissionen att vidtaga åtgärder i syfte att vidmakthålla registren i aktuellt skick i huvudsaklig överensstämmelse med en inom kommissionen utarbetad promemoria. I anslutning därtill ha samma dag utfärdats två kungörelser i ämnet, den ena (nr 928) om skyldighet att lämna mönstringsuppgift, den andra (nr 929) om skyldighet för pastor att lämna flyttningsuppgift.

En aktualisering av uttagningsregistren sker i enlighet därmed f. n. i följande hänseenden:

1. *Registrering av flyttningar.* Flyttningar registreras jämlikt Kungl. kung. den 17 december 1943, nr 929, huvudsakligen med stöd av de avier rörande inflyttning i församling, vilka enligt § 12 mom. 4 förordningen om kyrkoböckers förande ankomma till pastor i utflyttningsförsamlingen, eller av pastor för ändamålet särskilt upprättade flyttningsuppgifter, avfattade enligt formulär, som fastställts av arbetsmarknadskommissionen. För lämnandet av flyttningsuppgift för år 1943 har pastor uppburit ersättning av statsmedel med fem öre för varje person, om vars flyttning uppgift lämnats.

Vad angår flyttningar inom Stockholms stad samt inom eller från Göteborgs stad tillhandahållas dock uppgifter därom i stället av överståthållarämbetets mantalsavdelning resp. mantalskontoret i Göteborg. Till Stockholms stad utgår ersättning för mantalsavdelningens bestyr med viss erforderlig komplettering av uppgifterna rörande flyttningarna inom staden.

I detta sammanhang må omnämnas, att de nämnda flyttningsuppgifterna av länsarbetsnämnderna utnyttjas jämväl dels för kontroll därav, att beredskapsorganisationerna behörigen fullgjort den dem åvilande skyldigheten att till beredskapsregistren anmäla adressförändringar beträffande de beredskapspliktiga, dels ock för införande av den aktuella adressen å registerkortet, i de fall å detta anteckning därom saknas.

2. *Registrering av nytt släktnamn m. m.* Registrering av släktnamn, som kvinna erhållit genom giftermål, ävensom civilståndet, sker med stöd av de utdrag ur lysnings- och vigselboken, vilka inflyta till statistiska centralbyrån och för ändamålet av denna kvartalsvis ställas till resp. länsarbetsnämnders förfogande. Släktnamn, som vunnit Kungl. Maj:ts godkännande, registreras med ledning av särskilda från justitiedepartementets namnbyrå erhållna avskrifter av Kungl. Maj:ts resolutioner i namnärenden.

3. *Registrering av beredskapsplikt m. m.* Beredskapsuppgift, som någon uttagits till eller frivilligt åtagit sig, ävensom uppgift såsom reservarbetskraft registreras med tillhjälp av beredskaps- resp. reservarbetskraftsregistren.

4. *Personliga förhållanden, som icke registreras.* Huvudsakligen av kostnadsskäl sker f. n. icke registrering av ombyte av yrke och arbetsanställning; vissa andra förändringar i fråga om mönstringspliktigs personalia ha ansetts f. n. icke böra föranleda särskild registreringsåtgärd, t. ex. födsel av barn, erhållande av körkort eller trafikkort m. m. Emellertid har arbetsmarknadskommissionen på senare tid funnit erforderligt, att för ökande av uttagningsregistrens effektivitet söka åstadkomma en revidering av de av de nämnda registren, vilka ha avseende å krigsindustrins personal. Åtgärder ha även vidtagits i syfte att från de berörda företagen erhålla de för en sådan registrering beträffande krigsindustrins icke värnpliktiga personal erforderliga uppgifterna rörande inträffade förändringar i fråga om yrke, näringsgren och arbetsgivare.

5. *Årliga beredskapsmönstringar.* Mönstringsuppgifter avlämnas varje år av vissa nytillträdande personalkategorier, nämligen barn, som under året fylla femton år, samt vissa nedan närmare angivna grupper av före detta värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten.

Vad angår de barn, som under året fylla femton år, avlämnas mönstringsuppgifterna, vilka, såvitt angår lärjungar, i regel insamlas å läroanstalterna, till vederbörande skolstyrelse, d. v. s. i Stockholm till folkskoledirektionen, i kommun, där lagen om skolstyrelse i vissa kommuner gäller, till folkskolestyrelsen, och annorstädes till skolrådet. Mönstringen kungöres genom arbetsmarknadskommissionens försorg i länskungörelserna samt i ortspressen.

Vidare lämna värnpliktiga, som frikallas från värnpliktens fullgörande, värnpliktiga, som fylla 47 år, samt — med vissa undantag — sådana vid krigsmakten fast anställda ävensom i fredstid konstituerade (förordnade) befälspersoner vid krigsmakten, vilka entledigas från anställningen eller befattningen, mönstringsuppgift efter särskild anmaning från arbetsmarknadskommissionen eller länsarbetsnämnd det år värnplikten eller anställningen vid krigsmakten upphör.

Vid avlåtandet av sådan anmaning äger arbetsmarknadskommissionen eller länsarbetsnämnd erhålla biträde av den militära truppregistreringsmyndigheten. För försändelsernas adressering kunna således utnyttjas därstädes befintliga registreringsplåtar rörande dem, som skola anmanas. I fråga om de värnpliktiga, vilka under år 1944 frikallats från värnpliktens fullgörande samt de fast anställda vid krigsmakten m. fl., vilka samma år entledigats från sin anställning, ha dylika anmaningar dock avlåtits genom länsarbetsnämndernas egen försorg med ledning av från inskrivningschefer resp. truppregistreringsmyndigheter erhållna s. k. nummerkort m. m.

Till 1944 års beredskapsmönstringar har utnyttjats befintlig restupplaga av blanketter från 1943 års beredskapsmönstring.

6. *Avregistrering ur mönstringsregistren.* Ur mönstringsregistren avregistreras varje år avlidna ävensom inskrivna värnpliktiga samt vid krigsmakten eljest inregistrerade med stöd av särskilda utdrag ur död- och begravningsboken, vilka av pensionsstyrelsen kvartalsvis utlånas till vederbörande länsarbetsnämnder, resp. särskilda s. k. nummerkort m. m., vilka erhållas från vederbörande inskrivningschefer och militära truppregistreringsmyndigheter.

Behovet av personella register för arbetsmarknadsändamål under fred. De register, vilka bildats av det genom 1943 års beredskapsmönstring inbragta uppgiftsmaterialet, utnyttjas främst såsom underlag för uttagningar och registrering av ersättningspersonal till näringslivet i händelse av allmän mobilisering eller krig — s. k. reservarbetskraft — ävensom för rekryteringen till olika grenar av civilförsvaret m. fl. beredskapsorganisationer. Det torde med hänsyn härtill vara erforderligt, att de nämnda allmänna uttagningsregistren vidmakthållas i funktionsdugligt skick, åtminstone intill dess fred åter blivit sluten.

Huruvida behov av dylika allmänna uttagningsregister kommer att föreligga jämväl efter ett fredsslut, är uppenbarligen väsentligen beroende därav, huruvida beredskap på arbetsmarknadens och civilförsvarets områden även då skall upprätthållas. Såvitt angår civilförsvaret, är denna fråga t. v. reglerad genom civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536), vilken träder i kraft den 1 december 1944 och gäller till och med den 30 juni 1949.

Jämlikt bestämmelser i civilförsvarslagen åligger civilförsvarsplikt, d. v. s. skyldighet att tjänstgöra inom civilförsvaret, varje inom riket boende svensk medborgare från och med det kalenderår, varunder han fyller sexton år, till och med det kalenderår, varunder han fyller sextiofem år. Personal, som är avsedd att under civilförsvarsberedskap fullgöra viss tjänst i civilförsvaret, uttages på förhand därtill genom inskrivning i den ordning Konungen bestämmer. Civilförsvarspliktig är dock skyldig att efterkomma kallelse till tjänstgöring. Sin största betydelse äger sistnämnda bestämmelse för hemskyddspersonalen, som alltså, oavsett om inskrivning ägt rum eller icke, måste fullgöra tjänstgöring inom hemskydden, därest de vistas i fastigheten under den tid, då tjänstgöringsbehov föreligger.

Enligt civilförsvarskungörelsen den 14 september 1944 (nr 646) innefattar personaluttagningen två särskilda spörsmål, nämligen dels bestämmandet av ramen för organisationen (personalram), d. v. s. antalet personer, som skola ingå i civilförsvaret, och dels uttagningen av de personer, som erfordras för ramens fyllande. Personalramen avser endast att begränsa antalet av de personer, som få varaktigt bindas för civilförsvarets räkning, medan frågan om utnyttjandet även av den mera tillfälligt tjänstgörande personalen regleras genom organisationsplan. Förslag till personalram och uppgift på de personer, som under fred önskas uttagna, skola underställas vederbörande länsarbetsnämnd för prövning ur arbetsmarknadssynpunkt m. m. Skulle nämnden finna föreslagen person på grund av sin civila sysselsättning eller på grund av att han tagits i anspråk för annan beredskapsuppgift icke böra komma i fråga, har nämnden att föreslå annan person. För personaluttagningen under krig gäller i princip samma uttagningsförfarande som i fred.

Länsarbetsnämndernas förenämnda prövning av personalramarna och den fredsmässiga personaluttagningen för civilförsvaret lärer förutsätta, att jämsides med den fredsmässiga personaluttagningen för civilförsvaret sker en uttagning och speciell registrering jämväl av ersättningspersonal till näringslivet i händelse av allmän mobilisering eller krig. Endast därest så sker, kunna arbetsmarknadsintressena behörigen tillgodoses vid avvägningen gentemot civilförsvarets och övriga beredskapsorganisationers intressen i fråga om fördelningen av den samlade personella tillgången. Man synes sålunda f. n. ha att utgå från, att — åtminstone intill dess förhållandena efter ett fredsslut åter blivit stabiliserade — behov kommer att föreligga av allmänna uttagningsregister, vilka givetvis liksom hittills kunna betjäna jämväl den fredsmässiga rekryteringen till civilförsvaret och övriga beredskapsorganisationer. Även om efter en mera långvarig allmän fredsperiod dylika uttagningar av reservarbetskraft skulle befinnas icke vidare böra äga rum, kan dock läget snabbt förändras och behovet av allmänna uttagningsregister för arbetsmarknadsändamål åter hastigt aktualiseras. På grund därav synes det, därest en fortsatt beredskap icke skulle böra permanent upprätthållas å arbetsmarknaden, angeläget att i allt fall blir sörjt därför att allmänna uttag-

ningsregister snabbt kunna iordningställas, så att en sådan beredskap vid behov skyndsamt åter kan reorganiseras. Ur beredskapssynpunkt skulle en sådan möjlighet otvivelaktigt även innebära minskad risk att framdeles under fredsmässiga förhållanden helt eller delvis nedlägga de nuvarande registren.

Förutom för uttagningar av personal för arbetsmarknads- och civilförsvarsändamål kunna dylika allmänna uttagningsregister under fredstid komma att tagas i bruk även för vissa andra ändamål. Av arbetsmarknadskommissionen har således i skrivelse den 11 november 1943 till statsrådet och chefen för socialdepartementet framhållits, att registren kunde bli av betydelse även för bemästrande av sådana arbetsmarknadsproblem, som kunde uppkomma i samband med den under åren närmast efter ett fredsslut nödvändiga driftsomställningen inom vissa grenar av näringslivet. Om så är fallet, kunna registren tydligen komma att bli av betydelse jämväl i andra fall, då arbetslöshet hotar att uppkomma å en ort, genom den möjlighet de innebära att erhålla sådana uppgifter rörande den berörda arbetskraftens kvalifikationer, ålder, försörjningsbörda m. m., som kunna tjäna till ledning vid överväganden redan på ett förberedande stadium av behovet och möjligheten av en omfördelning eller omskolning av arbetskraften. Nämnas må vidare, att från arbetsmarknadskommissionen inhämtats, att de lokala arbetsförmedlingarnas erfarenheter syntes utvisa, att registren kunde tänkas vinna praktisk användning även för tillhandahållande åt industriföretag, som vore under bildande eller ämnade avflytta från orten, av anvisningar rörande den lämpligaste lokaliseringen av företaget med hänsyn till tillgången på tjänlig arbetskraft. Ett utnyttjande för ovan angivna ändamål synes emellertid förutsätta, att registren utvidgas till att omfatta även den värnpliktiga arbetskraften.

Villkoren för ett utnyttjande av personplåtarna för arbetsmarknadsändamål. I det föregående har förutsatts, att länsarbetsnämndernas allmänna uttagningsregister skola vidmakthållas i aktuellt skick även viss tid efter det fred åter slutits. För sitt fortsatta förande kunna dessa register då komma att bliva beroende av ett utnyttjande av länsbyråernas personplåtar, därest en omorganisation av folkbokföringen enligt folkbokföringskommitténs förslag skulle bliva realiserad.

Även om de nuvarande allmänna uttagningsregistren framdeles efter ett fredsslut skulle befinnas böra nedläggas, framstår det dock, såsom nämnts, ur beredskapssynpunkt som angeläget, att de behov av särskilda uttagningsregister för arbetsmarknadsändamål, vilka under rådande förhållanden framträtt, bli beaktade vid en omläggning av folkbokföringen, så att i händelse behovet av dylika register senare åter skulle aktualiseras, nya allmänna uttagningsregister i ett kritiskt läge ånyo snabbt kunna iordningställas hos länsarbetsnämnderna utan anordnandet av allmänna beredskapsmönstringar.

För att folkbokföringens tryckande register skola kunna betjäna jämväl arbetsmarknadsändamål, är det emellertid en förutsättning, att å personplåtarna bl. a. inflyta även så noggranna och detaljerade uppgifter om yrke

och näringsgren, att dessa kunna tjäna till ledning för ett bedömande av vederbörandes användbarhet såsom arbetskraft, samt om arbetsgivarens namn och, där så erfordras till dennes identifiering, postadress. Dylika uppgifter äro nödvändiga icke allenast för att nya, funktionsdugliga uttagningsregister skola kunna iordningställas genom avtryck av personplåtarna utan även för att de nuvarande allmänna uttagningsregistren skola kunna vidmakthållas i funktionsdugligt skick. För att så skall kunna ske erfordras nämligen, att en aktualisering kommer till stånd jämväl av uttagningsregistrens ur uttagningssynpunkt betydelsefulla uppgifter om yrke, näringsgren och arbetsgivare, något som hittills främst av kostnadsskäl ansetts uteslutet att genomföra. Därest avtryck av personplåtarna helt skola kunna ersätta de nuvarande allmänna uttagningsregistren såsom underlag för uttagning av personal för arbetsmarknads- och civilförsvarsändamål, måste dessutom å plåtarna inflyta uppgift om åtminstone *ett* förutvarande yrke eller *en* föregående sysselsättning. Omprägling av personplåts yrkesuppgift bör vidare ske löpande under året med stöd av de s. k. anställningskort, vilka inflyta till länsstyrelserna jämlikt Kungl. förordningen den 30 april 1943 (nr 218) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla arbetsanställning. För sistnämnda ändamål torde det genom Kungl. kung. den 28 maj 1943 (nr 340) fastställda formuläret till anställningskort böra så ändras, att vid uppgiftsskyldighetens fullgörande uppgift lämnas även om näringsgren.

Genom anordnande av löpande omprägling av personplåtarnas yrkesuppgifter, på sätt nyss nämnts, skulle bl. a. möjlighet beredas arbetsmarknadsorganen till *samtidig* registrering av flyttning samt ombyte av arbetsanställning i de fall, då flyttning skett i samband med ombyte av anställning, varigenom avsevärda kostnadsbesparingar skulle möjliggöras vid aktualiseringen av uttagningsregistren i berörda avseenden. Huvudparten av omkostnaderna för registreringen av flyttningar belöper sig nämligen å arbetet med de båda motsvarande anmälningsblanketternas uppsökande i respektive register. Motsvarande kostnadsbesparingar skulle givetvis i dylika fall kunna ernås även vid ompräglingen av personplåtarnas yrkesuppgifter. Till sistnämnda fråga återkommer kommittén närmare i det följande.

Genom anställningskorten vinnes emellertid icke kännedom om *samtliga* fall av ändrad yrkesverksamhet. Anställningskorten lämna nämligen icke upplysning om upphörande av yrkesverksamhet utan samband med antagande av ny arbetsanställning eller om övergång från ett yrke till ett annat inom samma företag eller om öppnande av egen rörelse i någon form. Ur såväl folkbokförings- som arbetsmarknadssynpunkt, torde det fördenskull vara ofrånkomligt, att personplåtarnas yrkesuppgifter första gången inpräglas samt sedermera åtminstone vart femte år ompräglas med stöd av mera uttömmande uppgifter om yrke, näringsgren och arbetsgivare, vilka torde böra införskaffas genom de av kommittén föreslagna skriftliga mantalsuppgifterna. Såsom präglingsunderlag torde emellertid icke lämpligen mantalsuppgifterna böra utnyttjas utan stommarna till mantalslängderna, till vilka ifrågavarande yrkesuppgifter således synas böra överföras. Löpande omprägling

av personplåtarnas yrkesuppgifter med stöd av anställningskorten torde oberoende härav böra ske varje år.

Den löpande omprägligen av personplåtarnas yrkesuppgifter. Såsom här ovan berörts, skulle ett utnyttjande av anställningskorten i stället för mantalsuppgifterna såsom underlag för den löpande omprägligen av personplåtarnas yrkesuppgifter tillskapa vissa förutsättningar för en *samtidig* omprägling av personplåtarnas yrkesuppgifter samt uppgifter om kyrkobokföringsort och -fastighet, i de fall, då ombyte av arbetsanställning skett i samband med flyttning, varigenom avsevärda kostnadsbesparingar torde vara att vinna.

Då flyttning i allmänhet torde komma att anmälas senare än ombyte av arbetsanställning (inom tio dagar), skulle det i regel bliva omprägligen av personplåtens yrkesuppgifter, som skulle komma att något fördröjas genom en samtidig omprägling av personplåts yrkesuppgifter och uppgifter om kyrkobokföringsort m. m. I vilka fall omprägling av personplåts yrkesuppgifter bör anstå i avvaktan å flyttningsuppgift torde kunna bedömas med ledning av den i anställningskortet förefintliga uppgiften om arbetstagarens vistelseort, där denna är en annan än mantalsskrivningsorten. Innehåller personplåten uppgift om den nya vistelseorten, kan tydligen omprägling genast ske av personplåtens yrkesuppgift; i övriga fall bör flyttningsuppgift avvaktas.

Genom en sådan anordning skulle visserligen icke ernås samtidig omprägling även i de fall, då ombytet av arbetsanställning skett i samband med flyttning inom församling eller mellan församlingar inom en och samma kommun. Nämnda omständighet torde dock vara av jämförelsevis mindre betydelse, då ombyte av arbetsanställning väl kan antagas vara vanligare förekommande i samband med inflyttning i kommun än vid flyttning inom en och samma kommun. Vidare äro inflyttningarna talrikare än omflyttningarna inom församlingarna. En samtidig omprägling även i här avsedda fall skulle emellertid — åtminstone i viss utsträckning — kunna ernås genom att det stadgades, att i de fall anställningskort icke innehåller uppgift om arbetstagarens vistelseort jämte uppgift om mantalsskrivningsorten, omprägling av personplåtens yrkesuppgifter med stöd av anställningskortet icke borde ske, förr än efter viss kortare tids förlopp — exempelvis en vecka efter det anställningskortet inkommit — inom vilken tid uppgift om eventuell flyttning kan beräknas böra inkomma. I de fall uppgift om flyttning icke inkommit inom denna tidsfrist, borde omprägling likväl ske av personplåtens yrkesuppgift, under det att i övriga fall omprägling kunde ske samtidigt såväl av uppgiften om den nya kyrkobokföringsfastigheten (och ev. kyrkobokföringsorten) som av yrkesuppgiften.

I fråga om arbetsanställning, som anmäles först fyra veckor efter anställningens början, skulle i enlighet med det ovan anförda alltid bliva nödvändigt att verkställa omprägling av personplåtens uppgifter om kyrkobokföringsort utan att avvakta anställningskort. Med omprägligen av uppgifterna om kyrkobokföringsort synes emellertid näppeligen kunna anstå under så lång tid,

som skulle erfordras för att ernå en samtidig omprägling av yrkesuppgiften och uppgiften om kyrkobokföringsort även i dylika fall.

I betraktande måste emellertid här även tagas den omständigheten, att personplåtarna i det tryckande registret, medan vissa längder och förteckningar tryckas, skola förvaras ordnade efter personernas mantalsskrivningsorter, men därefter ordnas efter kyrkobokföringsorter. För att ett sådant system med samtidig omprägling, som här ovan berörts, skall kunna genomföras, erfordras därför uppenbarligen, att därest personplåt för person, som avses i anställningskort, vilket inkommit, efter det att det tryckande registret börjat föras efter kyrkobokföringsort, icke kan återfinnas å länsbyrån, nämnda länsbyrå med hjälp av uppgifterna i sitt avgångsregister utröner, hos vilken länsbyrå plåten numera finnes, samt dit översänder anställningskortet för vidare åtgärd. Hinder för ett sådant förfarande synes icke föreligga, därest personplåtarna erhålla här ovan förutsatt innehåll, för vilket fall de torde kunna helt övertaga de nuvarande anställningsregistrens funktioner samt således göra förandet av särskilda dylika register obehövligt.

Förutom genom samtidig omprägling i vissa fall av personplåts yrkesuppgift och uppgift om kyrkobokföringsort m. m. synes möjlighet förefinnas att ernå viss ytterligare begränsning av kostnaderna för den löpande omprägligen av personplåts yrkesuppgifter i enlighet med vad nedan angives.

Ur arbetsmarknadssynpunkt är det icke erforderligt, att ompräglingen av personplåtarnas yrkesuppgifter omfattar samtliga de personer, vilkas yrkesverksamhet ändrats. Länsarbetsnämndernas uttagningsregister omfatta nämligen endast den icke värnpliktiga befolkningen i de arbetsföra åldrarna. Ur arbetsmarknadssynpunkt föreligger således intet direkt intresse av att personplåtarnas yrkesuppgifter fortlöpande hållas aktuella i fråga om de värnpliktiga. Än vidare synes ur arbetsmarknadssynpunkt hinder ej möta att från aktualiseringen utesluta förändringar, som äga rum inom näringsgruppen jordbruk med binäringar, d. v. s. sådana förändringar, som innebära övergång från en till annan arbetsanställning inom nyssnämnda sysselsättningsområde. Med en sådan begränsning torde kostnaden för en löpande omprägling av personplåtarnas yrkesuppgifter kunna ytterligare avsevärt nedbringas. Det torde nämligen kunna antagas, att en stor del av de ombyten av arbetsanställningar, som under året äga rum, hänföra sig till de värnpliktiga, vilka ju befinna sig i de mest arbetsföra åldrarna; en relativt stor del av övriga sådana ombyten torde jordbruksarbetarstammen svara för. En omprägling allenast vart femte år av personplåtarnas samtliga uppgifter om arbetsgivare torde emellertid icke vara tillfyllest, därest personplåtarna skola utnyttjas även för förandet av sådana register, vilka enligt vad i annat sammanhang beröres kunna komma att bliva påkallade i händelse av ett genomförande av det väntade förslaget till en uppbördsreform.

Betydelsen av personplåtarnas utnyttjande för arbetsmarknadsändamål. Med denna utformning och aktualisering av texten skulle personplåtarna i varje ögonblick befinna sig i sådant skick, att avtryck av desamma kunde

helt ersätta länsarbetsnämndernas nuvarande register såsom underlag för uttagningar av personal för arbetsmarknads- och civilförsvarsändamål. Helt eller delvis nya allmänna uttagningsregister skulle således vid förefallande behov snabbt kunna iordningställas medelst avtryck av personplåtarna och nya beredskapsmönstringar icke behöva anordnas för att i ett kritiskt läge tillskapa erforderlig beredskap på arbetsmarknadens område. Otvivelaktigt skulle nämnda möjlighet innebära avsevärt minskad risk ur beredskapssynpunkt att efter en mera långvarig fredsperiod helt nedlägga de nuvarande allmänna uttagningsregistren. Det synes emellertid även, för såvitt fortsatt beredskap på arbetsmarknadens område även då anses böra upprätthållas, kunna tänkas bli möjligt att, sedan förhållandena efter ett fredsslut åter stabiliserats och behovet av reservarbetskraft blivit i huvudsak täckt genom en under flera år fortgående rekrytering, vidmakthålla en viss grad av sådan beredskap även utan stödet av så omfattande register som de nuvarande, vilkas vidmakthållande i aktuellt skick drager avsevärda kostnader, genom att grunda fortsatta uttagningar av reservarbetskraft enbart på det uppgiftsmaterial, som kan erhållas genom att hos länsbyrå rekvirera plåtavtryck beträffande exempelvis endast nytillträdande årsklasser, såsom från värnpliktens fullgörande frikallade, ur värnpliktsåldern utträdande m. fl., eller en viss yrkesgrupp eller årsklass eller den icke värnpliktiga arbetskraften inom en viss kommun o. s. v.

Länsbyråernas personplåtar skulle därjämte, så länge det befunnes erforderligt ur beredskapssynpunkt att vidmakthålla de nuvarande allmänna uttagningsregistren i funktionsdugligt skick, kunna utnyttjas för en fortlöpande aktualisering av desamma i samtliga erforderliga avseenden. Speciellt för genomförandet av en aktualisering av registrens uppgifter om yrke, näringsgren och arbetsgivare, vilket såsom tidigare framhållits utgör en förutsättning för att registrens funktionsduglighet skall kunna under längre tid vidmakthållas, vore detta av betydelse, då det synes kunna ifrågasättas, huruvida en dylik aktualisering överhuvud kan komma till stånd i annan ordning. Med hänsyn till den starka förslitning mönstringsblanketterna utsättas för såväl vid registrens utnyttjande som även — och måhända framför allt — vid aktualiseringen, lärer det vidare inom förloppet av några år bli ofrånkomligt att successivt eller såsom en engångsåtgärd helt eller i väsentliga delar ersätta dessa med nya registerhandlingar. Ett sådant ersättande av förslitet blankettmaterial kan uppenbarligen genomföras till en betydligt billigare kostnad för arbetsmarknadsorganen med utnyttjande av särskilda plåtavtryck, vilka kunna direkt insättas i registren i stället för den förslitna blanketten, än om manuellt avskriftsförfarande måste tillgripas för ändamålet. Särskilt förtjänar uppmärksammas, att samtidigt med ett i dylik ordning verkställt ersättande av förslitna registerhandlingar även en aktualisering av registrens uppgifter om yrke, näringsgren och arbetsgivare skulle komma till stånd.

Ett utnyttjande av plåtavtryck vid aktualiseringens genomförande skulle vidare innebära, att länsarbetsnämnderna till sitt förfogande erhölle ett mera lätthanterligt och lättolkat material än de nuvarande i regel handskrivna ut-

dragen ur kyrkoböcker samt flyttningsuppgifterna m. m. Bl. a. torde därigenom elimineras den vid ett manuellt avskriftsarbete förefintliga risken för felskrivningar och ofullständigheter, vilka vid den följande bearbetningen av uppgiftsmaterialet kunna vålla åtskillig tidsutdräkt. Överhuvud skulle ett för ändamålet tjänligare och bättre avpassat uppgiftsmaterial erhållas än genom det nuvarande systemet, vilket i möjligaste mån bygger på respektive pastorsämbeten redan för andra ändamål ålagd uppgiftsskyldighet. Det nuvarande relativt tidsödande arbetet med tillskrift å den redan förefintliga registerhandlingen av de inkomna aktuella uppgifterna synes vidare i regel kunna onödiggöras. Slutligen synes möjligt att slopa de nuvarande årliga beredskapsmönstringarna av nytillträdande årsklasser (barn, som under året fylla femton år, samt vissa kategorier f. d. värnpliktiga och fast anställda vid krigsmakten), varigenom skolstyrelsernas och de militära truppregistreringsmyndigheternas nuvarande befattning med dessa mönstringar liksom även det särskilda tillkännagivandet i ortspressen skulle kunna upphöra.

Rörande den arbetsminskning, som skulle kunna beredas länsarbetsnämnderna i deras nuvarande bestyr med uttagningsregistrens vidmakthållande i aktuellt skick genom att de för ändamålet till sitt förfogande erhölle avtryck av länsbyråernas personplåtar, är icke möjligt att göra något uttalande. Det synes dock antagligt, att arbetsminskningen — relativt sett — icke skulle bli av mera avsevärd omfattning. Tillkomsten av tryckande register torde således, såvitt det gäller ett vidmakthållande i funktionsdugligt skick av de nuvarande uttagningsregistren, komma att erhålla sin väsentligaste betydelse genom möjliggörandet av en aktualisering jämväl av registrens uppgifter om yrke, näringsgren och arbetsgivare samt av ett ersättande av förslitna registerhandlingar till en begränsad kostnad.

Aktualiseringen av länsarbetsnämndernas uttagningsregister. En aktualisering av länsarbetsnämndernas allmänna uttagningsregister synes böra tillgå så, att erforderliga uppgifter tillställas länsarbetsnämnderna i två exemplar genom avtryck av länsbyråernas personplåtar. I många fall torde avtrycken kunna lämnas å sådana avtryckskort, som av länsbyråerna vanligen brukas, varvid de aktuella uppgifterna å avtrycken av länsarbetsnämnderna skulle få tillskrivas å de motsvarande mönstringsblanketterna i uttagningsregistren. Uppgifter rörande flyttning och ändrad arbetsanställning synas dock i stället helst böra lämnas antingen å särskilda avtrycksblad, med vilka de motsvarande båda i uttagningsregistren ingående mönstringsblanketterna kunna ersättas, eller ock å särskilda gummerade blad, vilka kunna klistras på blankettexemplaren. Sådana avtrycksblad synas böra komma till användning även vid ersättande av förslitet blankettmaterial. Genom användande av dylika avtrycks- eller gummerade blad vid registrering av flyttningar och ombyte av arbetsanställning samt vid ersättande av förslitet blankettmaterial skulle allt onödigt avskriftsarbete kunna undvikas. I samband med ersättandet av förslitet blankettmaterial skulle vidare, såsom förut nämnts, automatiskt en registrering kunna komma till stånd av framför allt de förändringar i fråga

om yrke, näringsgren och arbetsgivare, vilka redan ägt rum sedan den tidpunkt, till vilken uttagningsregistrens nuvarande uppgifter därom hänföra sig. De särskilda avtrycksbladen torde böra vara av samma format och kvalitet som de nuvarande mönstringsblanketterna.

Vid avisering av kvinnas giftermål bör avtryck även av mannens personplåt bifogas.

En aktualisering av uttagningsregistren torde, utöver vad tidigare berörts, böra utsträckas till att omfatta jämväl registrens uppgifter rörande barnantal. Möjligen kan det tänkas framdeles komma att befinnas ändamålsenligt, att i ytterligare något eller några avseenden vidga kretsen av de uppgifter, som böra vidmakthållas i aktuellt skick.

Uppgift om barns födelse eller död torde böra aviseras genom översändande av avtryck såväl av barnets som föräldrarnas personplåtar. Är barnet icke bokfört hos föräldrarna, sker icke avisering.

KAP 8.

Pensionsstyrelsens verksamhet.

Allmän redogörelse. Jämlikt lag om folkpensionering bestridas kostnaderna för folkpensionerna dels genom allmänna medel dels därigenom att — med några undantag — varje svensk medborgare i åldern 18—65 år bidrager med en årlig erlagd pensionsavgift varierande mellan 6 och 20 kronor, vilken inflyter till folkpensioneringsfonden. På grund av erlagda avgifter utgår grundpension dels med ett *fast* belopp på 70 kronor, dels med ett efter vars och ens erlagda pensionsavgifter *växlande* belopp utgörande en tiondel av avgifterna. Grundpensionens fasta belopp är oberoende av hur många avgifter, som påförts pensionstagaren, såvida icke antalet understiger sju, vid vilket förhållande det fasta beloppet reduceras med 10 kronor för varje avgift, som fattas i sju. Finnas oguldna avgifter, inträder en mot restantiernas storlek svarande reduktion av beloppet.

Då sålunda den grundpension, som kan erhållas vid pensionsfall, konstitueras av variabla faktorer och vidare erlagda pensionsavgifter variera med förändringen i inkomstens storlek från år till annat, följer därav att den för riket gemensamma myndighet, som handlägger folkpensionsfrågor — pensionsstyrelsen —, måste ha tillgång till en individuell registrering av hela den befolkning, som avses i lagen om folkpensionering.

Erforderliga uppgifter för denna registrering erhåller pensionsstyrelsen *dels* årligen genom pensionsavgiftsförteckningar, *dels* månatligen genom tilläggsuppgifter översända från länsstyrelsen angående pensionsavgifter indrivna efter utgången av året näst efter det, under vilket avgifterna förfallit till betalning (tidigare indrivna avgifter redovisas i förteckningarna), *dels* månatligen genom pastors utdrag ur död- och begravningsböckerna, *dels* genom att från statistiska centralbyrån låna de av prästerskapet upprättade summariska redogörelserna för folkmängden.

Från skyldighet att ett visst år erlägga pensionsavgift äro följande undantagna:

1) den som vid årets början ännu icke fyllt 17 år;
2) den som före årets början fyllt 65 år;
3) den som icke är för året mantalsskriven i riket;
4) den som icke är svensk medborgare;
5) den som åtnjuter folkpension, invalidunderstöd eller blindhetsersättning;

6) den som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning;

7) den som befinnes vara varaktigt arbetsoförmögen och som ej tidigare fått sig avgift påförd;

8) den som under året avlider.

Inträder förhållande, som avses under 4)—8), först efter det avgiftsbelopp förfallit till betalning, medför förhållandet dock ej befrielse från avgiftsplikt.

Pensionsavgifterna påföras i pensionsavgiftsförteckningarna. Gången för t. ex. 1942 års avgiftsförteckning är följande. Den upprättas av mantalsskrivningsförrättaren på grundval av mantalsskrivningen hösten 1941 med däri intill justeringen vidtagna ändringar. Från mantalslängderna överföras alla mantalsskrivna i avgiftspliktiga åldrar utan avseende å huruvida avgiftsplikt åligger dem eller icke. Av de ovannämnda undantagskategorierna äro följaktligen endast de tre första uteslutna från avgiftsförteckningarna. Alla de övriga upptagas. Därav följer emellertid, att avgiftsförteckningarna måste lämna upplysning om de undantagsgrundande förhållandena. I förteckningarna angivas de avgiftsskyldigas bostad (å landet namn och nummer å hemman, lägenhet o. d., i stad gata, husnummer, kvarters- och tomtnummer o. d.), yrke eller titel, fullständiga namn (för gift kvinna, frånskild hustru eller änka anges även flicknamnet), födelsedatum, födelseförsamling samt civilstånd. Om inflyttning under året skett från annan kommun, skall sistnämnda kommuns namn utsättas.

Materialet till dessa upplysningar erhålles i första hand från mantalslängderna. Dessa innehålla anteckningar om — förutom namn, födelsedag, födelseort, civilstånd, bostad, senaste mantalsskrivningsort för nyinflyttade samt kyrkobokföringsort — nationalitet samt de under 5) och 7) härovan angivna befrielseorsakerna.

Mantalslängderna innehålla däremot icke uppgift om fattigvårdsförhållanden av betydelse för avgiftsskyldigheten. Även i ett annat avseende äro mantalslängderna ofullständiga för ifrågavarande ändamål. Pastors granskning av mantalslängden skall i förevarande fall som regel vara avslutad senast den 19 februari 1942. Därefter erhåller mantalsskrivningsförrättaren inga nya uppgifter; de anmärkningar som pastors granskning föranlett införas i längden vid dennas därefter följande justering. Den 1 — eller i undantagsfall — den 15 mars 1942 är ifrågavarande mantalsskrivning avslutad, men 1942 års pensionsavgiftsförteckningar skola innehålla upplysning om såväl envar, som den 15 juli 1942 åtnjuter folkpension, invalidunderstöd eller blindhetsersättning eller utan att tidigare hava fått pensionsavgift sig påförd befunnits varaktigt arbetsoförmögen, som ock envar, som senast den 10 juni 1942 förvärvat svenskt medborgarskap eller som sistnämnda dag är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning.

Även andra källor än mantalslängderna måste därför anlitas. Enligt röstlängdskungörelsen erhåller mantalsskrivningsförrättaren från pastor uppgift å de personer inom församlingen, vilka uppnått eller under kalender-

året uppnå en ålder av 21 år och enligt upplysning, inkommen under tiden, från det pastor avslutat mantalslängdens granskning till och med den 10 juni 1942, blivit svenska medborgare. Vidare skall pastor samtidigt därmed lämna enahanda uppgifter beträffande de lägre avgiftspliktiga åldrarna. Det åligger fattigvårdsmyndigheterna att lämna uppgift å fattigvårdstagare, varom här är fråga. Enligt instruktion för pensionsnämnderna åligger det pensionsnämnds ordförande att årligen dels under senare hälften av juli månad och dels under senare hälften av oktober månad lämna mantalsskrivningsförrättaren uppgift å de personer inom pensionsdistriktet som, sedan närmast föregående uppgift lämnades, av pensionsstyrelsen tillerkänts folkpension, invalidunderstöd eller blindhetsersättning eller som utan att tidigare ha fått avgifter enligt folkpensioneringslagen sig påförda befunnits varaktigt arbetsoförmögna.

Pensionsavgifterna påföras genom anteckning i avgiftsförteckningen efter taxeringens färdigställande samt föras över i uppbördsboken.[1]

1942 års avgiftsförteckningar kvarligga hos debiteringsförrättaren till senast den 31 oktober 1943, då de överlämnas till vederbörande redogörare för kronoutskyldsrestantier, som — med ledning av restlängd — under januari 1944 för in vid årsskiftet 1943/44 ej erlagda pensionsavgifter och senast den 1 februari 1944 skickar in förteckningen till pensionsstyrelsen. Förteckningen granskas å dess avgiftsavdelning och kompletteras successivt med de efter den 31 december 1943 erlagda pensionsavgifter, som i nominativa tilläggsuppgifter via länsstyrelsen månadsvis insändas till styrelsen. 1942 års pensionsavgiftsförteckningar ligga så fr. o. m. början av år 1945 till grund för bokföringen av avgifterna för år 1942 i ett kortregister — avgiftsregistret —, som omfattande samtliga personer i avgiftspliktiga åldrar och däröver (dock födda tidigast år 1848) föres inom pensionsstyrelsen.

Försäkringsbyråns avgiftsavdelning har bl. a. att i avgiftsregistret bokföra de inbetalda pensionsavgifterna samt, då ansökan om pension inkommer, att uträkna det belopp, varmed grundpension i förekommande fall skall utgå. Förteckningarna upptaga f. n. ca 4 250 000 personer, varav ca 4 100 000 äro avgiftspåförda. Under år 1943 ha ansökningar för omkring 80 000 personer behandlats å avgiftsregistret.

Avgiftsregistret är uppdelat i huvudregister, slutregister samt »rikssumpen» innefattande kort för personer, som upptagits i senast bokförda avgiftsförteckningar, lämnat avgiftspliktiga åldrar resp. tillhöra avgiftspliktiga åldrar men icke kunnat inordnas i huvudregistret. Registren, som för närvarande omfatta omkring 4 250 000, 500 000 och 220 000 kort (därav inemot 160 000 avseende emigranter och till obefintlighetsboken överförda samt 40 000 andra personer, som redan före 1922 avförts ur huvudregistret och

[1] Enligt den 1943 genomförda ändringen i taxeringsförordningen blir prövningsnämndernas ordinarie prövning av taxeringarna hädanefter ej avslutad förrän den 30 juni året efter taxeringsåret. Pensionsavgiftsbelopp komma till följd härav att påföras mellan uppbördsbokens avslutande å fastställd dag under oktober månad taxeringsåret och den 30 juni följande år. Dylika avgiftsbelopp skola införas i en särskild tilläggsförteckning.

av vilka hälften ej erlagt avgift) kräva för sin skötsel ca 1 100 biträdesmånader för kalenderår räknat.

Huvudregistret är av arbetstekniska skäl så upplagt att inom länen en eller flera kommuner utgöra *kortdistrikt,* vilka sammanföras till *länsregister* som i sin tur efter geografisk indelning sammanslagits till fyra *avdelningsregister.* Som uppordningsgrund gäller födelsetid och kön för huvudmassan av korten eller ca 3 400 000. Inom en kommun finnas sålunda kort för män och kvinnor åtskilda i ordning efter födelseår, -månad, och ev. -dag. Avgifterna påföras på så sätt, att kontokortet utplockas i ordning efter avgiftsförteckningen, avgiften påföres varefter kortet återinsättes i kortlådan och vältes för att markera påföringen. De icke påförda kort som återstå efter det att ett distrikt är genomgånget utgöras sålunda av kort för 1) överåriga (vilka dock utplockats på ett tidigare stadium), 2) avlidna, 3) emigranter och till bok över obefintliga överförda samt 4) dels sådana som under föregående år utflyttat till annat kortdistrikt dels ock sådana, för vilka någon brist i längdföringen föreligger. Kort enligt mom. 1—3 behandlas i särskild, här mindre relevant ordning. Problemet om identifieringen av det överskott, som kort enligt mom. 4 bildar i varje kortdistrikt, löses genom ett omfattande rekvisitionsförfarande kortdistrikten emellan, varigenom vederbörande person kan identifieras i de flesta fall. Ca 270 000 rekvisitioner utskrivas årligen, krävande en beräknad arbetstid av ca 50 biträdesmånader.

De kortdistrikt, för vilka tillämpas nu nämnda principer, omfatta ca 2 000 000 kort.

För kortdistrikt åter, vilka omfatta mera än 4 500 kort, tillämpas den principen för påföringen att korten från att stå i födelseordning omsorteras till mantalslängdens ordning, påföras avgifter och därefter sorteras tillbaka till födelseordning, varefter med icke identifierade kort förfares på enahanda sätt. Dessa kortdistrikt omfatta i runt tal 1 400 000 kort.

För Stockholm, Göteborg och Malmö slutligen är det systemet[1] gällande, att korten äro ordnade i mantalslängdsordning, d. v. s. den ordning, i vilken avgiftsförteckningen är upprättad.

Även vid en relativt ytlig granskning av primärmaterialet och dess handhavande i pensionsstyrelsens registrerande verksamhet, framstår det såsom ganska klart, att väsentliga förbättringar vore att vinna genom en effektiviserad, modern folkbokföring med maskinella hjälpmedel. Summeras gjorda iakttagelser och ställas dessa i belysning av erfarenheterna från gällande folkbokföringssystem, sådana som de giva sig tillkänna inom det dagliga arbetet inom pensionsstyrelsen, kan följande anföras rörande åtgärder ägnade att skapa en större tillförlitlighet i primärmaterialet, ett snabbare arbete och ett bättre utnyttjande i registren av kontorstekniska landvinningar.

[1] Även i fråga om Hälsingborgs och Borås' avgifter torde detta system komma till användning.

En rationellare för hela riket gällande uppordningsgrund för avgiftskorten. Som ovan nämnts sker avgiftspåföringen för närvarande endast för Stockholm, Göteborg och Malmö med stöd av mantalsskrivningsadressen, d. v. s. den uppordningsgrund, som åtminstone teoretiskt vore den mest rationella för alla korten, därest pensionsstyrelsen vid uppläggningen av sitt register endast hade att taga hänsyn till avgiftspåföringens krav. Då för varje ansökan om pension, ca 80 000 årligen, detta register kommer till användning och mantalsskrivningsadressen, som nämnts, är tre år gammal och den till ansökningshandlingen hörande adressen är den gällande, är det emellertid uppenbart, att detta system vid nuvarande folkbokföring icke generellt kan vara tillämpligt. Visserligen uppges även äldre mantalsskrivningsadresser i ansökningarna, men dessa adresser äro ofta mycket ofullständiga eller felaktiga. Det skulle nämligen innebära att i många fall särskild utredning måste företagas för att med hjälp av en mot avgiftsförteckningen svarande mantalsskrivningsadress vederbörande överhuvud taget skulle kunna återfinnas i registret. Endast i de fall där äldre mantalsskrivningsadress utan tidsödande utredning kan erhållas genom ett för varje år tryckt allmänt register (Stockholm) eller genom särskilda anordningar träffade i samråd med de lokala myndigheterna (Göteborg, Malmö) torde denna den teoretiskt bästa uppordningsgrunden åtminstone i betydande utsträckning vara även den bästa i praktiken.

I detta sammanhang förtjänar påpekas betydelsen för arbetets underlättande av att mantalsskrivningsadressernas ordning inom en ort eller, i en större stad, inom ett hus ej omkastas mera väsentligt år från år samt att ordningsföljden fastställes på ett för arbetet rationellt sätt (t. ex. att lägenheter inom ett samhälle upptagas i bokstavsföljd och likaså personer inom ett samhälle, där närmare specificerad mantalsskrivningsadress saknas).

I sitt yttrande över 1936 års uppbördskommittés förslag framhöll pensionsstyrelsen att det vore uppenbart, att ett alla inom varje län folkbokförda personer omfattande adressregister skulle vara av den största nytta för de mest skilda ändamål. Det skulle sålunda bliva möjligt att uppsöka en person, vilkens folkbokföringsort icke vore känd, vilket med gällande folkbokföringssystem torde få anses nära nog omöjligt eller åtminstone förenat med ett synnerligen tidsödande arbete.

Ett av de ändamål, för vilka ett sådant allmänt register[1] skulle vara av utomordentlig betydelse, ligger uppenbarligen inom avgiftspåföringens område. Ett sådant register skulle sålunda kunna förenkla vissa kontorstekniska problem berörande avgiftsregistret. För samtliga kortdistrikt skulle nämligen vid sådant förhållande en del av de skäl bortfalla, som nu hindra en användning av mantalsskrivningsadressen såsom uppordningsgrund. Ett uppordnande efter mantalsskrivningsadress medför dock på några punkter ökat arbete nämligen dels därigenom att kort för personer, som flyttat inom kortdistriktet, ej återfinnas omedelbart bland föregående års avgiftskort, dels därigenom att arbetet med urplockandet av korten för personer, som föregående

[1] Se dock härom kap. 12.

år fyllt 65 år, försvåras dels ock därigenom att det vid ansökan om pension blir svårare att hitta vederbörandes kort än om detta står ordnat efter födelsedatum.

Såsom ett mått på den arbetsförenkling, som uppordningsgrund efter mantalsskrivningsadress likväl kan medföra, må anföras att den nyligen genomförda omläggningen av avgiftspåföringen för Göteborg och Malmö medfört, att antalet biträdesmånader för det egentliga kortordningsarbetet för dessa städer sjunkit från 42 till 34.

Födelsenumret torde även kunna innebära arbetsbesparande moment för verksamheten inom pensionsstyrelsen. Ehuru de torde sakna praktisk betydelse såsom grund för uppordningen av avgiftskorten, utgöra de en enkel i och för sig fullt tillförlitlig och användbar identifieringsdetalj av konstant art.

Maskinell utskrift av pensionsavgiftsförteckningarna. Bortsett från den tidsvinst, som kommer mantalsskrivningsförrättaren tillgodo, innebära tryckta pensionsavgiftsförteckningar en fördel vid arbetet med avgiftsförteckningar inom pensionsstyrelsen. Härigenom skulle man ernå, att personalia bleve återgivna med betydligt större tydlighet än i de nu ofta för hand skrivna förteckningarna samt med absolut större tillförlitlighet. Vid 100-procentig tillförlitlighet beträffande personalia skulle alla andra omsorteringar av korten bortfalla än de, vilka föranledas av den inrikes omflyttningen jämte dubbelföring och obehöriga uteslutningar vid mantalsskrivningen.

Som av den allmänna redogörelsen här ovan framgår äro pensionsavgiftsförteckningarna två till tre år gamla, då bokföringen av avgifterna i pensionsstyrelsen påbörjas. Den reducering av denna eftersläpning, som kan komma till stånd vid införande av källbeskattning, innebär icke oväsentliga fördelar därigenom att pensionsavgifterna borde inflyta tidigare och arbetet med införandet av avgifter från tilläggsuppgifter skulle förekomma i mindre utsträckning än nu.

Maskinell utskrift av rekvisitionskorten. Därest vid länsbyråerna avtryckskort i lämpligt format efter varje ändring av personplåt i anledning av flyttning från en kommun till en annan tryckes i två exemplar och sedermera, sorterade i mantalslängdsordning efter inflyttningskommunen, översändas till pensionsstyrelsen, kunde rekvisitionsutskrifterna därefter inskränkas till kompletterande anmärkningar på dessa kort. Uppgifterna om flyttningar skulle då också bli mycket tillförlitligare och fullständigare än nu.

En svårighet, som är förknippad med detta förfaringssätt, är dock den att det av praktiska skäl troligen blir nödvändigt att å adresseringsmaskinerna utskriva avtryckskort vid samtliga flyttningar, medan pensionsstyrelsen behöver rekvisitionskort endast vid flyttningar mellan olika kortdistrikt (alltså ej vid flyttning inom samma kommun eller mellan kommuner inom samma

kortdistrikt). Har en person flyttat flera gånger under samma år har pensionsstyrelsen ej heller behov av uppgift om adress, under vilken vederbörande ej varit bosatt vid mantalsskrivning. Det material, som skulle överlämnas till pensionsstyrelsen komme sålunda eventuellt att i avsevärd utsträckning omfatta uppgifter, som styrelsen åtminstone med nuvarande kortordningsmetod ej skulle hava användning av. Först genom praktiska försök torde kunna avgöras i vad mån de svårigheter skola kunna bemästras, som skulle uppstå beträffande utskrivningen av rekvisitionskort å adresseringsmaskinerna. Beträffande denna fråga kan slutligen erinras därom att enligt 1936 års uppbördskommittés betänkande med förslag angående folkbokföring skulle uppgifter om flyttningar anmälas till pensionsstyrelsen endast vid flyttning från en ort till en annan.

För immigranter och från obefintlighetsboken överförda borde liknande uppgifter lämnas. Härvid skulle inga svårigheter uppstå jämförliga med de ovan anförda.

Även rörande emigranter och till obefintlighetsboken överförda böra lämpligen uppgifter lämnas å av pensionsstyrelsen fastställt formulär. Dessa uppgifter skulle lämnas ordnade efter mantalslängden i utflyttningskommunen.

Kort för nytillkommande årsklass kunna utskrivas på motsvarande sätt. Antalet för år 1941 under 1943 utskrivna kort för den nya årsklassen var 100 000.

Materialets större tillförlitlighet. Sedan folkbokföringskommittén i skrivelse till pensionsstyrelsen begärt yttrande i vilka avseenden brister förmärkts beträffande den nuvarande folkbokföringen och i vilka avseenden en rationell sådan bokföring skulle kunna möjliggöra förenkling och effektivisering av förvaltningsverksamheten, har pensionsstyrelsen i sin tidigare omnämnda skrivelse till folkbokföringskommittén den 3 december 1941 anfört:

Att folkbokföringen icke fungerar tillfredsställande har Kungl. pensionsstyrelsen dagligdags tillfälle att konstatera. Felaktiga och ofullständiga identifieringsuppgifter etc. försvåra och fördröja förandet av styrelsens register över personer i avgiftspliktig ålder, handläggningen av pensionsansökningar samt arbetet med utdrag ur död- och begravningsböcker. Det stora antalet dubbelföringar är även en källa till allvarliga komplikationer i arbetet. De nämnda felaktigheterna, som naturligen också medföra ett avsevärt osäkerhetsmoment, torde väl i flertalet fall ha uppkommit i samband med de omskrivningar av församlingsböckerna som tid efter annan företagas.

För att i möjligaste mån råda bot på dessa brister, torde vid en omläggning av folkbokföringen framför allt följande tre anordningar böra vidtagas.

a) För varje person upplägges ett huvudkort som följer den folkbokförde under hela hans liv och i regel ingår i de särskilda orternas kommunregister eller register över obefintliga. Härigenom skulle flertalet felaktigheter i identifieringsuppgifterna komma att elimineras och dubbelföringarna skulle inom kort praktiskt taget försvinna.

b) Hos länsstyrelserna upplägges adressregister. Detta skulle möjliggöra att åtgärder för indrivning kunde vidtagas tidigare än vad nu är fallet. För upprättande

av mantalslängder och pensionsavgiftsförteckningar samt utskrivande av debetsedlar upplägges ett särskilt plåtregister.

c) Ett riksregister över obefintliga upprättas, vilket medför möjlighet att med tämligen ringa arbete återfinna uppgifter rörande personer som överförts till bok över obefintliga.

Ifrågavarande anordningar ha föreslagits av 1936 års uppbördskommitté och tillstyrkts av pensionsstyrelsen. I övrigt får styrelsen hänvisa till de synpunkter i fråga om folkbokföringen styrelsen framlagt i meddelanden till nämnda kommitté och i yttrande över det förslag kommittén avgivit.

Det kan slutligen erinras om att pensionsstyrelsen redan i sitt yttrande av den 30 maj 1939 över 1936 års uppbördskommittés betänkande framhöll att med nu gällande folkbokföringssystem blir avliden person, även om dödsfallet inträffar i början av året, påförd pensionsavgift för det år, varunder dödsfallet inträffar, samt att det vore synnerligen önkvärt att avlidna personer icke påföras pensionsavgifter, vilket skulle kunna undvikas därigenom att timade dödsfall — i motsats till vad nu är fallet — bringas till mantalsskrivningsförrättarens kännedom. Detta kunde ske därigenom att mantalsskrivningsförrättarna erhålla löpande underrättelser å avtryckskort om inträffade dödsfall.

KAP. 9.

Organisationsfrågor.

Pastorsämbetena. Angående reformens inverkan å pastors arbetsbörda hänvisas till redogörelsen å sid. 189 och 190 härovan. Såsom där anförts, har kommittén icke räknat med någon väsentlig förändring av arbetsbördan, sådan den för närvarande gestaltar sig, men oavsett detta sökt skapa garantier för att pastor alltid skall erhålla tillräcklig arbetshjälp. I detta sammanhang vill kommittén ytterligare framhålla angelägenheten av att prästerna i större utsträckning än för närvarande erhålla sådan hjälp. Skyldighet att tillhandahålla skrivhjälp torde redan nu få anses åvila församlingarna och flerstädes finnas befattningshavare anställda med uteslutande eller huvudsaklig uppgift att biträda vid kyrkobokföringen. Det vore av stort värde om denna tendens vunne mera allmänt beaktande.

Särskilt i de större församlingarna skulle arbetet ytterligare underlättas genom ökad användning av skrivmaskiner.

Mantalsskrivningsförrättarna. Mantalsskrivningen förrättas för närvarande på landet av häradsskrivare samt i magistratsstäder under magistratens inseende och ansvar av särskilda tjänstemän, vanligtvis benämnda kronouppbördskassörer eller kronokamrerare. Härutinnan innebär kommitténs förslag ingen annan ändring än att i magistratsstad magistraten befrias från ansvaret för mantalsskrivningen, vilket i stället helt lagts på den tjänsteman, som förrättar mantalsskrivningen.

Mantalsskrivningsförrättarna ha därjämte att fullgöra åtskilliga andra arbetsuppgifter. I fråga om *häradsskrivarna* ha uppgifter angående dem åvilande göromål införskaffats från ett antal tjänsteinnehavare, representerande skilda landsdelar och befolkningsförhållanden. Med ledning av dessa uppgifter ävensom med beaktande av gällande föreskrifter och i övrigt kända förhållanden lämnas här en summarisk redogörelse för arbetet under ett år på häradsskrivarkontoren.

Under tiden från och med den 15 november till omkring den 20 december utföra häradsskrivarna mantalsskrivningsförrättningar. I anslutning till dessa påbörjas med ledning av de vid förrättningarna rättade stommarna till mantalslängder arbetet med utskrift av nya mantalslängder. Från mitten av januari påföljande år till omkring den 20 februari äger skriftväxling rum mellan mantalsskrivningsförrättarna. Med anledning av vad härvid framkommit ävensom med ledning av från pastor mottagna uppgifter införas rättelser och tillägg i mantalslängderna. Dessa föreligga kollationerade och

slutjusterade i slutet av februari. I de flesta fögderier utskrivas samtidigt med de nya längderna med genomslag stommar för nästa års mantalsskrivningar. Granskning av inskrivningskort enligt inskrivningsförordningen verkställes omkring årsskiftet. Under tiden 20 november—15 januari upprätta häradsskrivarna enligt överenskommelse med riksförsäkringsanstalten förteckningar för varje uppbördsdistrikt över arbetsgivare, vilka skola erlägga avgift enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Under tiden 1 februari—25 mars uppläggas stommar till inkomst- och fastighetslängder. Delvis parallellt härmed fram till början av april upprättas röstlängder, vilka därefter under senare hälften av juni kompletteras med uppgifter om rösträttshinder samt utsiffras. Taxeringsnämndernas ordförande skola till häradsskrivarna överlämna fastighetslängderna senast den 30 april, inkomstlängderna och förmögenhetslängderna senast den 20 maj och skogsavkastningslängderna senast den 5 juni. I fråga om särskild taxeringsnämnd skola dock inkomstlängderna och förmögenhetslängderna avlämnas först sistnämnda dag, varjämte anstånd kan av länsstyrelsen lämnas till den 20 juni med avlämnandet av samtliga längder utom fastighetslängderna. Ofördröjligen efter mottagandet av fastighetslängderna och inkomstlängderna skola häradsskrivarna dels uträkna och i fastighetslängderna införa det antal skattekronor och skatteören, som på grund av taxeringsnämndens beslut skall påföras envar skattskyldig, dels ock beträffande inkomstlängderna uträkna och i avd. A av längderna införa ortsavdrag samt beskattningsbart belopp och beskattningsbar inkomst ävensom summera nämnda belopp och inkomst. Vidare skola avskrifter av taxeringslängderna verkställas, av förmögenhetslängderna i ett samt av fastighetslängderna och inkomstlängderna i två exemplar. Arbetet härmed skall vara avslutat senast den 15 juli. Inom samma tid skola häradsskrivarna vidare upprätta skogsvårdsavgiftslängder ävensom verkställa en avskrift av dessa längder. Före den 15 juli skola häradsskrivarna hava uträknat och i huvudskrifterna till resp. taxeringslängder infört statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, värnskatt, särskild skatt å förmögenhet samt skogsvårdsavgift, varjämte före nämnda dag särskilda sammandrag över taxeringarna skola hava upprättats och insänts till länsstyrelsen. Innan arbetet med de från taxeringsnämnderna mottagna taxeringslängderna tager sin början, pläga häradsskrivarna låta upprätta stommar till uppbördsböcker och pensionsavgiftsförteckningar. Arbetet härmed torde merendels pågå under tiden 1 mars—20 maj. Debiteringsarbetet, omfattande då också påförande av pensionsavgifter i pensionsavgiftsförteckningarna, utföres huvudsakligen under tiden 1 maj—31 oktober. Färdigställandet (omfattande jämväl kuvertering) av debetsedlarna, vilka merendels tillskrivits, d. v. s. försetts med uppgift om de skattskyldigas namn och adresser, under tiden 1 juli—15 september, sker under tiden därefter till den 3 november, vilken dag debetsedlarna senast skola hava avlämnats för postbefordran till de skattskyldiga. Häradsskrivarna hava därjämte bl. a. att upprätta och till statistiska centralbyrån överlämna vissa statistiska uppgifter, att till landsting, tingshusstyrelser och stiftsnämnder överlämna uppgift å antal skatte-

kronor inom respektive områden, att till länsstyrelsen samtidigt med uppbördsboken insända vissa sammandrag av årets taxeringslängder m. m., att taga viss befattning med upprättande av priskuranter för den årliga markegångssättningen samt att avgiva yttranden i mantalsskrivningsmål. Härutöver tillkomma löpande expeditionsgöromål (utfärdande av utdrag ur mantals- och taxeringslängder på begäran av myndigheter och enskilda m. m.), vilket arbete särskilt i de större fögderierna kan vara rätt betungande.

Det torde i detta sammanhang böra framhållas, att i de olika fögderierna vissa avvikelser kunna förekomma från den lämnade redogörelsen. Densamma avser endast att visa ett genomsnitt för hela riket.

Enligt kommitténs förslag skola häradsskrivarna i god tid före mantalsskrivningarna erhålla av länsbyråerna tryckta stommar till mantalslängder. Dessa skola under mantalsskrivningsförrättningarna och därefter av häradsskrivarna rättas och kompletteras samt insändas till länsbyråerna för tryckande av slutliga längder. Arbetet med själva mantalsskrivningsförrättningarna och ändringarna i stommarna i samband därmed äger motsvarighet jämväl i nu gällande ordning men kan förväntas bliva mindre omfattande, enär de tryckta stommarna komma att vara mera aktuella än de stommar, som nu användas och vilka endast utgöra en avskrift av det löpande årets mantalslängd. Visserligen tillkommer mantalsskrivning av juridiska personer men arbetet härmed kan sannolikt icke bliva särdeles betungande. Arbetet med utskrift och kollationering av mantalslängd kommer enligt förslaget att i huvudsak bortfalla. Arbetet med skriftväxling m. m. kvarstår, ehuru i minskad omfattning.

Arbetsgivarförteckningarna torde icke lämpa sig för tryckning. Svårigheter möta nämligen med hänsyn till att dessa förteckningar och mantalslängderna avse olika år; redovisningsåret för olycksfallsförsäkringsavgifterna är nämligen året före mantalsåret.

Tryckningen av röstlängder medför däremot inga svårigheter. Det gäller endast att vid tryckningen välja bort plåtarna för personer i icke röstberättigad ålder, vilket kan ske helt automatiskt. Arbetet med upprättande av stomme till röstlängd bortfaller. Anteckning om rösträttshinder samt utsiffring bör dock liksom nu verkställas av häradsskrivarna.

Även stommar till uppbördsbok och debetsedlar kunna lämpligen tryckas. Man torde kunna utgå ifrån att arbetet härmed till huvudsaklig del bortfaller.

Tryckningen av pensionsavgiftsförteckningarna medför icke heller några större svårigheter. Man måste dock räkna med att uppgifter om befrielseorsaker i viss utsträckning måste införas manuellt. En del av arbetet med upprättande av stomme till pensionsavgiftsförteckningar kommer därför att kvarstå. För dessa manuella anteckningar torde dock ej något avsevärt antal arbetsdagar bliva erforderligt.

Stommar till taxeringslängder slutligen kunna även med lätthet tryckas. Arbetet härmed bortfaller emellertid icke helt, enär stommarna till fastighetslängder måste rättas och kompletteras av häradsskrivarna med hänsyn till

de förändringar, som kunna inträffa under tiden 2 november—31 december före mantalsårets ingång. Detta kvarstående arbete kan dock förväntas bliva av ringa omfattning.

Övriga arbetsuppgifter kvarstå.

Sammanfattningsvis och i stort sett torde kunna sägas, att de arbeten, som avse

utskrift och kollationering av mantalslängd,
stomme till röstlängd,
stomme till uppbördsbok och debetsedlar,
stomme till pensionsavgiftsförteckningar samt
stomme till taxeringslängder,

komma att i huvudsak bortfalla.

Härigenom kan arbetet å häradsskrivarkontoren förväntas bliva jämnare fördelat under året än för närvarande. Fortfarande kvarstår dock en markerad arbetsanhopning under maj och juni. Denna, som närmast är föranledd av de från och med i år genomförda förändringarna i taxeringsförfattningarna, torde dock icke kunna undvikas. Under mars och april uppstår å andra sidan en avsevärd minskning i arbetet. Eventuellt kan en del av personalen under denna tid beredas arbete vid länsstyrelserna. Häradsskrivarnas egna arbetskrafter kunna lämpligen utnyttjas för taxeringsgöromål.

Jämväl 1936 års uppbördskommitté förutsatte, att ovannämnda längder m. m. — dock icke fastighetslängderna — skulle kunna tryckas. Uppbördskommittén har emellertid icke i sitt betänkande närmare utrett arbetsminskningens storlek. Sveriges häradsskrivarförening har berört denna fråga i sitt yttrande över uppbördskommitténs förslag, därvid föreningen uppgivit, att för utförande av dessa arbeten i ett fögderi av genomsnittsstorlek, 35 000 invånare, kunde beräknas åtgå 295 arbetsdagar årligen. Detta skulle motsvara för samtliga fögderier endast ca 36 000 arbetsdagar, vilket synes vara alltför lågt beräknat.

Med ledning av de från *vissa häradsskrivare* infordrade uppgifterna har folkbokföringskommittén sökt få fram motsvarande uppgifter med hänsyn till förhållandena under år 1943 (beträffande taxeringslängderna år 1944). Beräkningarna ha utförts med hänsyn till befolkningsmängden i dessa fögderier, jämförd med sammanlagda befolkningen i rikets samtliga fögderier.

Enligt dessa beräkningar skulle för närvarande för samtliga fögderier i följande uppställning omförmälda arbetsuppgifter taga i anspråk nedan angivna antal arbetsdagar:

utskrift av mantalslängd (med kollationering)	16 721
utskrift av stomme till röstlängd (med kollationering)	7 647
utskrift av stomme till uppbördsbok (med kollationering)	6 593
utskrift av stomme till pensionsavgiftsförteckning (med kollationering)	7 724
utskrift av »huvuden» å debetsedlar	11 657
utskrift av stomme till fastighetslängd (med kollationering)	7 849
utskrift av stomme till inkomstlängd (med kollationering)	6 070
Summa	64 261.

Efter samma beräkningsgrund skulle samtliga de arbetsuppgifter, som för närvarande åvila häradsskrivarna, taga i anspråk 192 676 arbetsdagar. I detta sammanhang må nämnas, att uppgifter även infordrats från *samtliga häradsskrivare* bl. a. angående hos dem under år 1943 anställda biträden, fasta och tillfälliga, ävensom angående den utökning av personalen, som föranletts av 1943 års ändringar i taxeringsförfattningarna. Som den tillfälliga personalen i stor utsträckning utfört s. k. ackordsarbete, har det varit förenat med vissa svårigheter att beräkna arbetstiden för denna personalgrupp. Med reservation för en viss felmarginal har kommittén kommit fram till, att arbetstiden under år 1943 för denna fasta och tillfälliga personal, inberäknat de häradsskrivarnas familjemedlemmar, vilka biträtt i arbetet utan ersättning, uppgått till ca 143 000 arbetsdagar. Utökningen av arbetstiden under år 1944 har beräknats till 12 000 arbetsdagar. Lägges härtill häradsskrivarnas egna arbetskrafter, ca 36 000 arbetsdagar, erhålles en sammanlagd arbetstid om 191 000 dagar, vilket stämmer rätt väl överens med ovannämnda 192 676 dagar.

Av vad tidigare anförts synes emellertid sannolikt, att icke hela den förstnämnda arbetstiden om 64 261 dagar kan inbesparas genom folkbokföringsreformen. Kvar står visst arbete med komplettering och kollationering av de olika längderna och förteckningarna. Det torde dock få anses motiverat att uppskatta besparingen till minst 55 000 arbetsdagar, motsvarande ca 200 helårsanställda biträden.

Liksom i fråga om häradsskrivarna ha även från ett antal *magistratsstäder,* representerande skilda landsdelar och befolkningsförhållanden, uppgifter infordrats angående städerna åvilande arbetsuppgifter beträffande mantalsskrivning samt debitering, uppbörd och redovisning av krono- och kommunalutskylder m. m. Med ledning av dessa uppgifter lämnas här en kortfattad redogörelse för arbetet med handläggning av de olika göromålen under ett år. Härifrån kunna dock åtskilliga avvikelser förekomma i de olika städerna.

Beträffande mantalsskrivning, upprättande av arbetsgivarförteckning samt röstlängd och stommar till taxeringslängder ävensom komplettering och avskrift av taxeringslängder, upprättande av pensionsavgiftsförteckning och debitering av kronoutskylder m. m. eller således de göromål, som motsvara häradsskrivarnas tjänsteåligganden, gäller ungefär samma tidsschema som för häradsskrivarna. Sålunda pågår mantalsskrivningsarbetet från mitten av november till slutet av februari och arbetet med upprättande av arbetsgivarförteckning från mitten av november till och med mars. Under tiden 15 februari—25 mars uppläggas stommar till inkomst- och fastighetslängder. Stomme till röstlängd upprättas under månaderna mars—maj och kompletteras med rösträttshinder m. m. under senare hälften av juni. Sedan taxeringsnämndens ordförande avlämnat taxeringslängderna, åligger det vederbörande tjänsteman att uträkna och i fastighetslängden införa det antal skattekronor och skatteören, som skall påföras envar skattskyldig, att upprätta skogsvårdsavgiftslängd samt att därefter låta verkställa en avskrift av dessa läng-

der ävensom av inkomst- och förmögenhetslängderna. Arbetet härmed skall vara avslutat den 15 juli. Senast sistnämnda dag skall tjänstemannen i fråga även hava uträknat och i huvudskriften till respektive längder infört statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, värnskatt, särskild skatt å förmögenhet samt skogsvårdsavgift ävensom upprättat och till länsstyrelsen insänt sammandrag över taxeringarna. Stommar till pensionsavgiftsförteckning, uppbördsbok och debetsedlar upprättas under mars—september. Debiteringsarbetet slutligen pågår under juli—oktober. För magistratsstäderna tillkommer arbetet med uppbörd av kronoutskylder och värnskatt, åtföljt av upprättande av restlängder. Arbetet härmed pågår under februari—mars, april—juni och november—december. Biträde vid taxeringsarbetet lämnas under januari—april. I flertalet magistratsstäder, åtminstone i de större och medelstora, finnes ett register över stadens mantalsskrivna befolkning. Arbetet med kompletering av detta register brukar vara avslutat senast under juni månad. Härtill kommer sedan en mängd löpande göromål dels av samma beskaffenhet som de, vilka häradsskrivarna enligt tidigare lämnad redogörelse hava att handlägga, samt dels och framför allt förande av kassajournal, avgivande av månadsräkning samt upprättande av avkortnings-, avskrivnings- och balanslängder m. m., allt avseende kronorestantier och böter m. fl. medel.

I fråga om kommunalutskylderna pågår arbetet med upprättande av stommar till den kommunala debiterings- och uppbördslängden samt till debetsedlar under augusti—december och själva debiteringsarbetet under december—januari. Debetsedlarna pläga merendels vara färdigställda och expedierade i mitten av februari. Uppbörd och upprättande av restlängder pågår i tre olika omgångar under mars—november. Arbetet med avprickning i restlängderna av influtna, avkortade och avskrivna medel m. fl. hithörande arbetsuppgifter fortgår löpande under hela året.

Mantalsskrivningsarbetet samt arbetet med kronoutskylderna m. m. förorsaka för närvarande markerade »toppar» under februari och mars månader samt under tiden juni—augusti. I fråga om kommunalutskylderna föreligger arbetsanhopning under månaderna oktober—januari, då debiteringsarbetet pågår, samt under tiderna för uppbörderna, vanligtvis månaderna mars, juli och september. Här kommer dock icke ojämnheten i arbetets gång på samma sätt till synes som i fråga om övriga här ovan omförmälda arbetsuppgifter. Förutom vid debiteringsarbetet, för vilket därjämte tillfälliga arbetskrafter merendels torde anlitas, utnyttjas nämligen för arbetet med kommunalutskylderna personal från drätselkontoren, vilken personal dessemellan har att utföra övriga å tjänsten förekommande göromål.

Enligt kommitténs förslag skola magistratsstäderna tillhandahållas stommar till mantalslängder, röstlängder, uppbördsböcker, pensionsavgiftsförteckningar och taxeringslängder samt kronodebetsedlar. Ävenså kunna städerna erhålla avtryckskort för det alfabetiska mantalsregistret och om så erfordras stommar till kommunal debiterings- och uppbördslängd samt kommunaldebetsedlar. Sistnämnda stommar bortfalla dock vid ett genomförande av det förslag, som är att vänta från 1944 års uppbördsberedning, innebä-

rande att de kommunala utskylderna skola debiteras och uppbäras i samband med kronoutskylderna.

Detta medför en minskning i arbetsbördan särskilt under de enligt ovan mera arbetstyngda tiderna, vilket torde komma att hälsas med tillfredsställelse. I fråga om kommunalutskylderna innebär förslaget, att behovet av tillfälliga arbetskrafter kan avsevärt nedbringas.

Folkbokföringskommittén har med ledning av ovan omförmälda, från vissa städer inhämtade arbetsuppgifter sökt få fram en ungefärlig beräkning av den minskning i arbetet, som tryckningen av nämnda längder och förteckningar m. m. skulle medföra för magistratsstäderna, med undantag för Stockholm, varvid arbetsminskningen kunnat uppskattas till 25 000 arbetsdagar per år. Härvid har icke medräknats någon tryckning av stommar till kommunal debiterings- och uppbördslängd eller till kommunala debetsedlar. Skulle tryckning även av dessa stommar bliva aktuell, synes en ytterligare arbetsminskning om 5 000 dagar böra beräknas.

Den uppskattade arbetsminskningen kan måhända synas något hög vid jämförelse med den tidigare angivna arbetsminskningen för häradsskrivarna om 55 000 dagar. Invånareantalet i nämnda magistratsstäder var den 1 januari 1943 1 571 687 mot i fögderierna tillhopa 4 272 759. Emellertid bör här bemärkas, att bland magistratsstäderna det övervägande flertalet har ett invånareantal, som avsevärt understiger de minsta fögderiernas. Detta torde medföra att i dessa städer de arbetsmoment, varom här är fråga, icke kunna organiseras så tidsbesparande som hos häradsskrivarna med deras större arbetsmaterial.

Länsstyrelserna. Enligt 3 § författningsförslaget skall i varje län finnas en länsbyrå för folkbokföringen. Vid länsbyrån skall föras ett tryckande register över fastigheterna, befolkningen och de juridiska personerna inom länet. Där med hänsyn till förhållandena i viss stad synnerliga skäl därtill äro, må dock Kungl. Maj:t med stadens medgivande förordna, att det tryckande registret, såvitt angår staden, skall föras hos mantalsskrivningsförrättaren i staden. Bestämmelserna om länsbyrå skola i sistnämnda fall tillämpas å mantalsskrivningsförrättaren. I övrigt handhavas länsbyråns arbetsuppgifter av länsstyrelsen.

I 166 § författningsförslaget finnes stadgat, att i fråga om kyrkobokföringen och mantalsskrivningen i Stockholm och Göteborg skall gälla vad därom särskilt är eller kan vara stadgat men i övrigt vad i författningsförslaget är föreskrivet.

Bestämmelserna i 3 § därom, att det tryckande registret i viss stad skall kunna föras hos mantalsskrivningsförrättaren i staden, avser att skapa möjlighet för Kungl. Maj:t att framdeles, där så kan finnas lämpligt, besluta om uppdelning av det tryckande registret inom något eller några län, så att de största städerna erhålla särskilda register.

För närvarande har kommittén dock icke ansett skäl föreligga att framlägga förslag härom beträffande någon särskild stad. Stockholm likställes

i detta sammanhang med länen, därvid överståthållarämbetet motsvarar länsstyrelserna. För Göteborg kunna särskilda bestämmelser om kyrkobokföringen och mantalsskrivningen befinnas erforderliga. Det tryckande registret däremot torde åtminstone till en början böra föras hos länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län gemensamt med registret för den övriga delen av länet.

Utöver länsbyråernas arbetsuppgifter skola enligt förslaget länsstyrelserna handlägga åtskilliga andra med folkbokföringen sammanhängande uppgifter. Vilka dessa äro framgår närmare av redogörelsen å sid. 204. Vissa av uppgifterna motsvaras av sådana, som länsstyrelserna redan nu hava att taga befattning med.

Vid länsstyrelserna ha från och med innevarande år genomförts vissa rationaliseringsåtgärder, innebärande bland annat att arbetet å de båda avdelningarna, landskansliet och landskontoret, uppdelats i särskilda arbetsdetaljer; varje detalj med en ordinarie landskanslist, respektive landskontorist som föreståndare under vederbörande föredragande. Föreståndaren leder arbetet inom detaljen, ombesörjer i lämplig utsträckning ärendenas beredning, överlägger med föredragandena, länsstyrelsens experter m. fl. angående ärendena samt upprättar förslag till beslut i sådana fall, där detta ej bör ankomma på jurist eller kan anförtros åt detaljföreståndaren underställd personal. Åt detaljerna gives sådan storlek, att det arbete inom desamma, som bör ankomma å landskanslist eller landskontorist, giver denne full sysselsättning.

De ordinarie landskanslisterna och landskontoristerna äro placerade i 17 lönegraden. Därjämte finnas — här bortses helt från vissa högre befattningar — å de båda avdelningarna inrättade ordinarie biträdesbefattningar som kansliskrivare, kontorister, kanslibiträden och kontorsbiträden i respektive 11, 9, 7 och 4 lönegraderna.

Å landskontoren finnas anställda ett mindre antal icke ordinarie landskontorister och kanslibiträden i lönegraderna Eo 17 respektive Eo 7. Dessa tjänstgöra å arbetsdetaljerna för taxeringsgöromål (taxeringsavdelningarna).

I övrigt finnas anställda icke ordinarie landskanslister och landskontorister samt kontors- och skrivbiträden till det antal, som för varje län årligen bestämmes av Kungl. Maj:t. För denna personal äro särskilda lönebestämmelser meddelade i nådigt brev den 22 december 1943 med däri den 19 maj 1944 vidtagna ändringar. Enligt dessa lönebestämmelser må befattningshavare, som antagits till extra landskanslist eller extra landskontorist, placeras högst i lönegraden Ex 4. Efter att under ett år hava varit placerad i denna lönegrad och därefter ett år i lönegraden Ex 7, ett år i lönegraden Ex 11 och ett år i lönegraden Ex 14 må befattningshavaren antagas till extra ordinarie landskanslist, respektive extra ordinarie landskontorist med placering högst i lönegraden Eo 15.

Befattningshavare, som antagits till extra skrivbiträde å landskontor för arbete med omsättningsskatt eller taxering, må placeras högst i lönegraden Ex 2. Efter två år må befattningshavaren antagas till extra ordinarie skriv-

biträde med placering högst i lönegraden Eo 2. Befattningshavare, som antagits till extra skrivbiträde för annat arbete än ovan sagts, må placeras högst i lönegraden Ex 2. Efter ett år må befattningshavaren antagas till extra ordinarie skrivbiträde med placering högst i lönegraden Eo 2 och efter ytterligare två år till extra ordinarie kontorsbiträde med placering högst i lönegraden Eo 4.

Slutligen finnas inrättade ordinarie befattningar som förste expeditionsvakter i 7 och som expeditionsvakter i 5 lönegraden, varjämte i åtskilliga län icke-ordinarie expeditionsvakter finnas anställda. Dessa åtnjuta enligt ovannämnda nådiga brev den 22 december 1943 lön under de tre första anställningsåren som extra tjänstemän i lönegraden Ex 5 och därefter som extra ordinarie tjänstemän i lönegraden Eo 5.

Det arbete, som enligt folkbokföringskommitténs förslag skall läggas på länsstyrelserna, synes lämpligen böra utföras å en särskild arbetsdetalj inom landskontoret. Till denna arbetsdetalj, förslagsvis benämnd folkbokföringsavdelningen, böra i samband därmed överföras de mantals- och kyrkoskrivningsärenden, som för närvarande handläggas å landskontoret. Härigenom kan en viss lättnad i arbetet förväntas uppkomma å den arbetsdetalj, där dessa ärenden nu utföras. Arbetslättnaden, som icke torde bliva av sådan omfattning, att denna arbetsdetalj kan indragas, regleras i stället lämpligen därigenom, att personalen i motsvarande utsträckning får tjänstgöra även å folkbokföringsavdelningen eller, där förhållandena det medgiva, att någon befattningshavare helt överföres till denna avdelning. Någon beräkning av den omfattning, vari detta kan ske, har icke verkställts. I stället har vid beräkningen av behovet av ny personal å folkbokföringsavdelningarna icke medtagits den arbetskraft, som erfordras för här ifrågavarande, på länsstyrelserna redan nu ankommande ärenden.

Vid länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar och Västernorrlands län föras för närvarande särskilda alfabetiska adressregister över inom respektive län mantalsskrivna personer. Förandet av dessa adressregister ombesörjes huvudsakligen av tillfälliga arbetskrafter. Årliga kostnaderna härför kunna uppskattas till 15 000 kronor. Adressregistren komma vid ett genomförande av kommitténs förslag att ersättas av hjälpkortregister vid länsbyråerna. I följd härav skulle måhända vid angivandet av det ökade personalbehovet vid länsstyrelserna avdrag ske för den vid adressregistren sysselsatta personalen. Med hänsyn till att som nyss nämnts tillfälliga arbetskrafter härför i huvudsak anlitas har dock så ej skett, utan har kommittén i stället vid angivandet av de årliga lönekostnaderna (se sid. 305) tagit hänsyn till här ifrågavarande kostnadsminskning.

Redan 1924 års uppbördssakkunniga framlade förslag till reformer beträffande folkbokföringen, innebärande bland annat införande av adresseringsmaskiner å länsstyrelserna. De sakkunniga angåvo även den personalförstärkning, som erfordrades, dock icke allenast för folkbokföringsavdelningarna utan jämväl för de skattekontor, som enligt de sakkunnigas förslag skulle inrättas vid länsstyrelserna. Förslaget kan därför icke tjäna

till ledning, då det här gäller att beräkna personalbehovet å länsstyrelsernas folkbokföringsavdelningar.

1936 års uppbördskommitté framlade tre alternativa förslag till lösning av de organisationsfrågor, som voro förknippade med kommitténs förslag till folkbokförings- och uppbördsförordningar. Gemensamt för alla tre alternativen var att på landskontoren skulle finnas en uppbördsavdelning och en folkbokföringsavdelning, vardera avdelningen med en föreståndare i landskontorists eller länsbokhållares tjänsteställning, samt därutöver en tryckningsavdelning. Till folkbokföringsavdelningen, vilken bl. a. skulle handhava de centralkortregister, som enligt kommitténs förslag skulle finnas vid länsstyrelserna, borde sammanföras alla ärenden, som anginge folkbokföringen, sålunda även mantalsskrivningsfrågor. Uppbörds- och folkbokföringsärendena skulle handläggas av samme föredragande, vilken även borde hava ledningen av arbetet å tryckningsavdelningen.

Det av uppbördskommittén förordade alternativ II krävde ökning av antalet landskontorister och biträden men icke inrättande av nya juristtjänster. För folkbokföringsavdelningarna föreslogs en utvidgning av länsstyrelsernas dåvarande organisation med följande befattningar:

24	ordinarie landskontorister
1	icke-ordinarie landskontorist
54	ordinarie kontorsbiträden och
37	icke-ordinarie kontorsbiträden eller tillhopa
116	befattningar

För tryckningsavdelningarna skulle inrättas följande nya tjänster:

24	ordinarie maskinoperatörer i lönegraden A 7
1	» maskinoperatör » » A 5
48	» befattningar (maskinpersonal) i lönegraden A 2 och
35	icke-ordinarie befattningar (maskinpersonal) i 2 lönegraden eller tillhopa
108	befattningar.

Såsom ovan nämnts har folkbokföringskommittén funnit lämpligt föreslå inrättande av särskilda folkbokföringsavdelningar vid länsstyrelserna. Dessa avdelningar motsvara de av uppbördskommittén föreslagna folkbokförings- och tryckningsavdelningarna men komma att i vissa avseenden tilldelas färre arbetsuppgifter än de sistnämnda.

I likhet med uppbördskommittén anser folkbokföringskommittén några nya föredragandetjänster icke vara erforderliga. Däremot bör för en arbetsledare och föreståndare för avdelningen vid varje länsstyrelse inrättas en ny ordinarie landskontoristbefattning i lönegraden A 17. Vid folkbokföringsavdelningen bör vidare, med undantag för Gotlands län, finnas anställd en biträdande arbetsledare samt biträdespersonal i erforderlig utsträckning. Den biträdande arbetsledaren synes lämpligen böra utgöras av en kansliskrivare i 11 lönegraden; tills vidare placerad i extra ordinarie tjänsteställning. Även flertalet övriga biträden hava tills vidare ansetts icke böra erhålla ordinarie anställning. För de icke-ordinarie biträdena böra med nedan nämnda undan-

tag bestämmelserna i ovannämnda nådiga brev den 22 december 1943 gälla, därvid biträdena synas böra jämställas med sådana biträden, som anställts för arbete med omsättningsskatt och taxering. Inrättandet av de tryckande registren medför, att arbetet med expedierande av postförsändelser, budskickning, kuvertering och andra liknande göromål avsevärt utökas. Att täcka det ökade personalbehovet härvidlag genom anställande av ytterligare expeditionsvakter har kommittén funnit mindre lämpligt. I stället bör till varje länsstyrelses förfogande ställas erforderligt belopp, som möjliggör anställande av yngre pojkar eller flickor, en eller två vid varje länsstyrelse, för utförande av dessa göromål. Dessa biträden, vilka förslagsvis kunna benämnas kontorselever, torde kunna avlönas med arvoden å i medeltal 150 kr. i månaden. Möjlighet bör naturligtvis beredas dessa att så småningom, om de visa sig härför lämpliga, vinna fastare anställning vid länsstyrelserna som kontors- och skrivbiträden eller expeditionsvakter.

Omfattningen av den ökade arbetsbörda, som genom förslaget lägges på länsstyrelserna, står i förhållande till framför allt antalet plåtar i de tryckande registren och antalet ändringar på plåtarna. Antalet plåtar och antalet per år ändrade plåtar har för hela riket uppskattats till omkring 9 900 000 resp. 2 600 000. Med ledning härav och efter verkställda arbetsstudier har kommittén beräknat det i anledning av folkbokföringsavdelningarnas inrättande ökade personalbehovet vid samtliga länsstyrelser till 200 personer. Denna personal har därefter på sätt framgår av den å sid. 300 intagna tablån fördelats på de olika länen. Vid fördelningen har huvudsakligen hänsyn tagits till folkmängden i länen och antalet flyttningar mellan församlingarna, enligt tillgänglig statistik ca 520 000 för hela riket, ävensom till antalet flyttningar inom församlingarna, av kommittén uppskattat till ca 280 000 för hela landet. Utöver folkmängd och flyttningar inverka uppenbarligen åtskilliga andra faktorer på personalbehovet, bland annat ombyte av yrke och arbetsanställning (antalet sådana ändringar uppskattade till 300 000 resp. 800 000 per år för hela riket), därest uppgifter om dessa förhållanden skola medtagas på plåten. Att med någon större grad av tillförlitlighet uppskatta, hur dessa uppgifter fördela sig på länen, har dock icke varit möjligt. En okänd faktor är även i vad mån olika ändringstyper låta sig kombineras i samma arbetsmoment. Ändringsarbetet kräver nämligen kortare tid såväl i vad avser själva ändringspräglingen som tryckningen av avtryckskort och skötseln av kortregistren, om flera ändringar, som avse samma plåt, kunna sammanföras i en arbetsoperation. Efter hand som förhållandena stabilisera sig, bör därför en förnyad prövning av personalbehovet äga rum, därvid omflyttning av personal bör kunna vidtagas, om så blir erforderligt. I samband därmed bör också på nytt övervägas, i vilken ytterligare utsträckning ordinarie anställning kan beredas biträdena.

Av det ovan anförda framgår, att folkbokföringskommittén frångått uppbördskommitténs förslag om anställande av särskilda maskinoperatörer för skötsel av maskinerna. Enligt folkbokföringskommitténs förmenande torde det vara tillräckligt med de föreslagna kontors- och skrivbiträdesbefattning-

arna. Dessa böra besättas med icke allenast kvinnor utan även män. Erfarenheten har visat, att särskilt yngre män äro väl lämpade att ombesörja såväl präglings- som tryckningsarbetet. För erforderlig översyn och rengöring samt för reparationer av maskinerna torde särskilda avtal böra träffas med det företag, som får leveransen av maskinerna om hand.

Uppbördsberedningens förslag till omläggning av uppbördsförfarandet, vilket förslag kan förväntas bliva framlagt våren 1945, torde komma att medföra behov av ytterligare personalförstärkning vid länsstyrelserna. Då folkbokföringen och uppbördsväsendet hava nära samband med varandra och då uppbördsberedningens förslag kan medföra förändringar i fråga om de arbetsuppgifter, som vid folkbokföringskommitténs överväganden beräknats ankomma på folkbokföringsavdelningarna, finnes anledning antaga, att det nu framlagda förslaget beträffande organisationen av folkbokföringsavdelningarna måste justeras i olika avseenden, när uppbördsberedningens förslag framlägges.

Nya befattningar å de föreslagna folkbokföringsavdelningarna vid landskontoren.

Länsstyrelsen i län	Landskontorist	Kanslisskrivare	Kontorsbiträden	Skrivbiträden	Kontorselever	S:a
	A 17	Eo 11	A 4	Ex 2—Eo 2	Arvode	
Stockholms	1	1	3	3	2	10
Uppsala	1	1	1	2	1	6
Södermanlands	1	1	2	2	1	7
Östergötlands	1	1	3	3	2	10
Jönköpings	1	1	3	3	1	9
Kronobergs	1	1	1	2	1	6
Kalmar	1	1	2	3	1	8
Gotlands	1	—	1	1	1	4
Blekinge	1	1	1	2	1	6
Kristianstads	1	1	3	3	1	9
Malmöhus	1	1	4	7	2	15
Hallands	1	1	1	2	1	6
Göteborgs och Bohus	1	1	4	6	2	14
Älvsborgs	1	1	3	3	2	10
Skaraborgs	1	1	3	3	1	9
Värmlands	1	1	3	3	1	9
Örebro	1	1	2	3	1	8
Västmanlands	1	1	2	2	1	7
Kopparbergs	1	1	3	3	1	9
Gävleborgs	1	1	3	3	1	9
Västernorrlands	1	1	3	3	1	9
Jämtlands	1	1	1	2	1	6
Västerbottens	1	1	2	2	1	7
Norrbottens	1	1	2	2	1	7
Summa	**24**	**23**	**56**	**68**	**29**	**200**

Statistiska centralbyrån. För att kunna fullgöra de arbetsuppgifter, som åligga statistiska centralbyrån i dess egenskap av riksbyrå, måste centralbyråns organisation förstärkas. Detta synes lämpligast kunna ske genom till-

skapande av en ny avdelning hos ämbetsverket. Som chef för denna avdelning torde böra sättas en byråchef i lönegraden A 30. Därjämte torde det vara erforderligt med dels en förste byråsekreterare i lönegraden A 26 och två icke-ordinarie amanuenser i 18 lönegraden, dels ock biträdespersonal i tillräcklig omfattning. Då riksbyrån enligt förslaget skall verka för en enhetlig rättstillämpning på folkbokföringens område och i övrigt handlägga åtskilliga ärenden av juridisk natur, synes det vara önskvärt, att byråchefen och förste byråsekreteraren avlagt juris kandidatexamen eller statsvetenskaplig-juridisk examen.

Den registrerande verksamhet, som skall åligga riksbyrån, är synnerligen omfattande. Sålunda torde enbart förandet av sökregistret enligt verkställda beräkningar nödvändiggöra inemot 2 300 000 kortplaceringar årligen. Dessutom skall på riksbyrån föras dödregister, emigrantregister, register över obefintliga samt dublettaktregister. Enligt förslaget är riksbyrån vidare avsedd att med hjälp av sitt sökregister, som omfattar hela befolkningen, tjänstgöra såsom upplysningscentral för folkbokföringsmyndigheterna, när till följd av ofullständigheter eller felaktigheter i den löpande folkbokföringen en identifiering i något avseende behöver göras. På riksbyrån skall ytterligare ankomma bl. a. att verkställa den avisering till pastorsämbetena rörande äktenskapsskillnader samt återgång av äktenskap och ogiltighet av vigsel, vilken för närvarande åligger äktenskapsregistret. För fullgörandet av alla dessa jämte åtskilliga andra på riksbyrån ankommande göromål erfordras enligt av kommittén gjorda beräkningar minst 25 helårsanställda biträden. Av dessa synes en böra vara ordinarie kansliskrivare i 11 lönegraden, två ordinarie kontorister i 9 lönegraden, fyra ordinarie kontorsbiträden i 4 lönegraden samt aderton icke-ordinarie skrivbiträden. Slutligen torde vara ofrånkomligt att nyanställa en ordinarie expeditionsvakt i 5 lönegraden.

Kyrkobokföringsinspektörerna. Den närmaste tillsynen över kyrkobokföringen åligger enligt 108 och 109 §§ domkapitlen och kyrkobokföringsinspektörerna. De sistnämnda skola utses en för varje stift. Därjämte skall i stift, där så erfordras, kunna förordnas biträdande kyrkobokföringsinspektör. Antalet inspektörer skulle sålunda uppgå till 13, varjämte tre biträdande inspektörer ansetts erforderliga. Då kyrkobokföringsinspektörernas verksamhet icke är knuten till viss församling och tjänar mera allmänna syften, har kommittén ansett, att kostnaderna härför böra åvila statsverket. Ersättning bör utgå i form av arvode jämte rese- och traktamentsersättning.

KAP. 10.

Kostnadsberäkningar.

Allmänna synpunkter. Förslaget bygger i huvudsak på principerna i nu gällande kyrkobokförings- och mantalsskrivningsförordningar. Någon förändring i den fördelning mellan statsverket och kommunerna av kostnaderna för folkbokföringen, som är historiskt given, har kommittén därför ansett sig sakna anledning att upptaga till övervägande. Förslaget vilar i sådant hänseende således på en redan gällande grundprincip, nämligen att kostnaderna för kyrkobokföringen alltjämt böra åvila den kyrkliga kommunen samt kostnaderna för mantalsskrivningen statsverket eller i magistratsstäderna dessa städer. I överensstämmelse härmed har det synts kommittén ligga i sakens natur att även sådana kostnader, som kunna föranledas av förslaget om inrättande av ny kyrkobok ävensom förandet av vissa hjälpkortregister hos pastor, böra liksom övriga av kyrkobokföringen härflytande kostnader bestridas av den kyrkliga kommunen. Hit höra även kostnader för nya blanketter ävensom för skåp och andra inventarier, vilka kunna föranledas av förslaget. Däremot böra kostnaderna för avtryckskorten i pastors hjälpkortregister bestridas av statsmedel. Även i fråga om de kostnader av engångsnatur för åtgärder eller anordningar, vilka icke direkt avse att tillgodose enbart den egentliga kyrkobokföringen, synas övervägande skäl tala för att dessa kostnader böra belasta statsverket. Härmed åsyftar kommittén framförallt kostnaderna för folkbokföringens utrustande med adresseringsmaskiner men även kostnaderna för åstadkommande av erforderligt präglingsunderlag för de tryckande registren. Även engångskostnaderna för upprättandet av behövliga avtryckskort till pastors hjälpkortregister synas kommittén böra gäldas av statsmedel. Kostnaderna för uppläggande av personakter och inrättande av församlingsliggare böra däremot, såsom av det anförda framgår, bestridas av den kyrkliga kommunen.

Vad angår roteombudens verksamhet kunde det med hänsyn till att densamma avser såväl kyrkobokföringen som mantalsskrivningen ifrågasättas, att kostnaderna härför skulle fördelas mellan stat och kommun. En sådan uppdelning synes dock icke lämplig och knappast praktiskt genomförbar. Ehuru det förefallit kommittén som om åtskilliga skäl talade för att dessa kostnader helt borde bestridas av statsverket, har kommittén emellertid med hänsyn till karaktären av ombudens rent lokalt begränsade verksamhet, vilken därjämte i stor omfattning är inriktad på kyrkobokföringen, ansett sig — om ock med tvekan — böra stanna för att kostnaderna skola bestridas av kommunen.

Även kan diskuteras, huruvida kostnaderna för roteombuden, vilka ersätta de nuvarande kommunalombuden vid mantalsskrivningsförrättningarna, skola bestridas av den borgerliga eller kyrkliga kommunen. Dessa kommunalombud utses av den borgerliga kommunen, som jämväl bestrider kostnaderna för deras verksamhet. Emellertid har den borgerliga kommunen icke tillerkänts några uppgifter i författningsförslaget och roteombuden fullgöra inga uppgifter för dess räkning. Dessutom har den ekonomiska frågan mycket ringa betydelse, då skatteunderlaget i stort sett är detsamma såväl i den kyrkliga som i den borgerliga kommunen. Då främmande trosbekännare dels åtnjuta lindring i skattskyldighet till svenska kyrkan enligt lagen den 16 oktober 1908, dels ock äga rätt att hava egen kyrkobokföring, synes för övrigt ur saklig-ekonomisk synpunkt riktigast, att församlingarna stå för kostnaderna för roteombudens verksamhet. Inom svensk förvaltning har alltid eftersträvats, att en och samma verksamhet principiellt bekostas av endera den borgerliga eller den kyrkliga kommunen. Denna princip skulle emellertid frångås, om kostnaderna för roteombudens verksamhet överflyttades till den borgerliga, medan kostnaderna för skrivmateriel, inventarier och avlönande av skrivbiträden m. m. fortfarande skulle åvila den kyrkliga kommunen. Med hänsyn härtill har kommittén utgått ifrån, att även kostnaderna för roteombudens verksamhet böra belasta den kyrkliga kommunen.

De vid ett genomförande av kommitténs förslag uppkommande kostnaderna hava beräknats på sätt här nedan närmare angives.

Som grundval för kostnadsberäkningarna hava tjänat dels av kommittén medelst arbetsstudier verkställda jämförelser mellan olika maskintypers prestationsförmåga, dels den med hjälp av tillgänglig statistik beräknade arbetsmängden vad angår nyprägling och ändring av adressplåtar och därmed sammanhängande arbetsuppgifter, dels ock slutligen av respektive firmor lämnade preliminära prisuppgifter. I kostnadsberäkningarna innefattas icke Stockholms stad.

Då ett offentliggörande av de olika företagens prisuppgifter av olika skäl icke kan ske och kommittén därjämte icke ansett sig böra taga ståndpunkt till vilket maskinsystem som bör givas företräde, hava anskaffnings- och driftskostnaderna för maskiner ävensom anskaffningskostnader för adressplåtar och förvaringsskåp m. m. upptagits till ett uppskattat medelvärde. Detta belopp kan därför antingen nedbringas eller höjas, beroende på det system som slutligen väljes.

Till bedömande av kostnaden för de olika ifrågakomna systemen har kommittén låtit upprätta en konfidentiell promemoria, innefattande ytterligare detaljundersökningar. Denna promemoria kommer att överlämnas till chefen för finansdepartementet.

Kostnaderna för den nya organisationen uppdelas i dels *anläggningskostnader* (engångskostnader för inventarier, maskiner, adressplåtar, ryttare och blanketter av olika slag m. m.), dels *årliga driftskostnader* och dels *uppläggningskostnader* (merkostnader under uppläggningstiden, såsom kostnader för utskrift av präglingsmanuskript och personakter, uppläggning av plåt- och kortregister m. m.).

Anläggningskostnader. Såsom tidigare nämnts har kommittén ansett anskaffningskostnaderna för förvaringsskåp hos pastor och pärmar till församlingsliggare samt blanketter till personakter böra åvila den kyrkliga kommunen. Dessa kostnader utgöra enligt kommitténs beräkningar för

förvaringsskåp för avtryckskort	kr.	110 000: —
pärmar till församlingsliggare	»	94 000: —
blanketter till personakter	»	320 000: —
Summa	kr.	524 000: —

De förvaringsskåp för avtryckskort, vilka skola anskaffas för mantalsskrivningsförrättarna i magistratsstäderna, skola bekostas av respektive städer. Kostnaderna härför kunna uppskattas till 15 000 kr.

Återstående anläggningskostnader, vilka skola belasta statsverket, hava beräknats sålunda.

	Belopp kr.	Varav å	
		länsstyrelserna	statistiska centralbyrån
A. Inventarier.			
Möbler	55 000	45 000	10 000
Förvaringsskåp för plåtar	675 000	675 000	—
Förvaringsskåp för kort	258 000	192 000	66 000
Fack för sortering	12 500	12 000	500
Transportvagnar m. m.	8 000	8 000	—
Summa	**1 008 500**	**932 000**	**76 500**
B. Maskiner.			
Präglingsmaskiner	125 000	125 000	—
Tryckmaskiner	537 000	537 000	—
Skrivmaskiner	13 000	12 000	1 000
Summa	**675 000**	**674 000**	**1 000**
C. Material till register m. m.			
Adressplåtar och ryttare	1 272 000	1 272 000	—
Register- och ledkort	100 000	100 000	—
Medborgarkort och insättsblad	277 000	277 000	—
Blanketter till präglingsmanuskript	10 500	10 500	—
Summa	**1 659 500**	**1 659 500**	—
Summa anläggningskostnader	**3 343 000**	**3 265 500**	**77 500**

I den länsstyrelserna påförda kostnaden för förvaringsskåp för kort, 192 000 kr., ingår ett belopp av 45 000 kr. avseende kortskåp hos häradsskrivarna. Även denna kostnad bör belasta statsverket.

Av kostnaderna för registerkort och ledkort, sammanlagt 100 000 kr., beräknas 11 000 kr. belöpa å pastors, 7 000 kr. å mantalsskrivningsförrättarnas, 66 000 kr. å länsstyrelsernas och 16 000 kr. å riksbyråns hjälpkortregister.

Årliga driftskostnader. Av följande tablå framgå de årliga driftskostnader, som skola belasta statsverket.

	Belopp kr.	Varav		
		å länsstyrelserna	å statistiska centralbyrån	i övrigt
Lokalkostnader	191 000	175 000	16 000	—
Personalkostnader	872 000	704 000	136 000	32 000
Portokostnader	575 000	—	—	575 000
Div. driftskostnader	198 000	155 000	3 000	40 000
Kapitalkostnader:				
Avskrivn. å inventarier (5 %)	50 400	46 600	3 800	—
Avskrivn. å maskiner (10 %)	67 500	67 400	100	—
Ränta å inventarier och maskiner	42 100	40 200	1 900	—
Summa	**1 996 000**	**1 188 200**	**160 800**	**647 000**

Med utgångspunkt från erforderligt lokalutrymme ha lokalkostnaderna beräknats efter ett pris av 30 kr. per kvm jämte tillägg för uppvärmning m. m.

Vid beräkning av de årliga lönekostnaderna för den av kommittén föreslagna personalutökningen vid länsstyrelserna, varom redogörelse tidigare lämnats (sid. 300), har kommittén ifråga om befattningshavare placerade i lönegrad utgått från lägsta löneklassen inom respektive lönegrader. Ifråga om de icke-ordinarie skrivbiträdena har lönen beräknats enligt lägsta löneklassen i lönegrad Ex 2. Kommittén har även låtit beräkna den kostnad, som skulle uppstå, därest lönen utginge enligt näst högsta löneklassen inom vederbörlig lönegrad, för de icke-ordinarie skrivbiträdena i näst högsta löneklassen inom lönegrad Eo 2. Kostnadsberäkningarna ha verkställts med utgångspunkt från lönen å F-ort. Nio av länsstyrelserna äro belägna å denna, fem å högre och tio å lägre dyrort. För kontorseleverna har beräknats ett genomsnittligt arvode om 1 800 kr. för år och elev. Lön har för ordinarie och extra ordinarie tjänstemän uträknats under förutsättning, att vederbörliga pensionsavdrag verkställts. För den lönegradsplacerade personalen har rörligt tillägg beräknats efter 15 % och kristillägg efter 16 %. För tjänstemännen vid länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län har beaktats dem tillkommande kallortstillägg. Enligt dessa beräkningsgrunder skulle de årliga avlöningskostnaderna för den vid länsstyrelserna nytillkomna personalen uppgå till:

Lön jämte kallortstillägg minskad med pensionsavdrag	556 146	(659 763)	kr.
Rörligt tillägg	78 617	(95 445)	»
Kristillägg	83 858	(101 808)	»
Summa	718 621	(857 016)	kr.

De först angivna beloppen beteckna lön, beräknad enligt lägsta löneklassen och de inom parentes upptagna beloppen lön, beräknad enligt den näst högsta löneklassen inom vederbörlig lönegrad.

Från nu angivna avlöningskostnader, 718 621 respektive 857 016 kronor, skall avräknas (se sid. 297) 15 000 kronor, motsvarande kostnaderna för de adressregister, som för närvarande föras vid länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar och Västernorrlands län.

De å statistiska centralbyrån belöpande personalkostnaderna hava beräknats efter I-ort och i övrigt efter samma principer som för länsstyrelsernas personal och utgöra:

Lön minskad med pensionsavdrag	102 288	(121 008) kr.
Rörligt tillägg	16 064	(18 677) »
Kristillägg	17 134	(19 921) »
Summa	135 486	(159 606) kr.

I kolumnen »i övrigt» upptagna personalkostnader, 32 000 kr., avse arvoden jämte rese- och traktamentsersättningar åt kyrkobokföringsinspektörer och biträdande kyrkobokföringsinspektörer. Årliga kostnaden för envar inspektör har uppskattats till ca 2 000 kr.

Vid beräkningen av portokostnaderna har förutsatts, att försändelser innehållande personakter och medborgarkort skola sändas under rekommendation. Övriga försändelser innehållande avtryckskort, avier och plåtar (i mindre antal) sändas som vanliga brev. Plåtar (i större antal), längder och förteckningar sändas såsom vanliga postpaket.

I diverse driftskostnader inräknas anskaffningskostnader för det årliga behovet av adressplåtar, registerkort, pärmar till medborgarkort och insättsblad till medborgarkort, kostnader för förbrukningsartiklar såsom färgband, karbonpapper och övriga kontorsutensilier ävensom kostnader för reparationer och underhåll av maskinerna samt, i kolumnen »i övrigt», kostnader för det årliga behovet av blanketter till mantalsuppgift.

Utöver härovan omförmälda på statsverket belöpande driftskostnader komma en del årliga kostnader, vilka skola bestridas av kommunala medel, nämligen dels kostnader för blanketter för personakter och förvaringspärmar för dessa, beräknade till 11 000 kr., dels ock kapitalkostnader (avskrivningar å förvaringsskåp och räntor) beräknade till 8 500 kr. Än vidare tillkomma kostnaderna för roteombudens verksamhet. Något belopp härför har kommittén dock icke ansett sig böra angiva. Antalet roteombud kan knappast för närvarande beräknas. Någon medelkostnad per roteombud kan icke heller uppskattas, då den ersättning, som bör utgå, måste i hög grad differentieras med hänsyn till rotarnas storlek och struktur.

Uppläggningskostnader. Under uppläggningstiden tillkomma utöver de årliga kostnaderna vissa kostnader av engångsnatur nämligen dels för utskrift av personakter, beräknade till 490 000 kr., vilka kostnader synas böra belasta kommunerna, dels ock följande kostnader, vilka skola åvila statsverket, nämligen

för utskrift av präglingsmanuskript	360 000 kr.
» födelsenumrering	120 000 »
» prägling av plåtar samt tryckning av avtryckskort och medborgarkort första gången	1 700 000 »
Summa	2 180 000 kr.

Uppläggningskostnaderna för personakterna hava uppskattats till 7 öre per person och för präglingsmanuskripten till 18 öre per utskrivet kort, varje kort omfattande samtliga till ett hushåll hörande medlemmar. Antalet hushåll har beräknats till ca 2 000 000. Ersättningen, 18 öre, synes förslagsvis böra fördelas så, att pastor tillerkännes 15 öre för utskrift av kort samt mantalsskrivningsförrättare 3 öre för granskning, rättelse, komplettering och sortering m. m. Vid fastställande av ersättningen för utskriften av korten bör hänsyn tagas till att uppgifterna angående kyrkobokföringsort, kyrkobokföringsfastighet och postadress äro gemensamma för i samma fastighet boende personer, vilka uppgifter således behöva angivas endast en gång.

För det omfattande uppläggningsarbetet måste ett betydande antal personer anställas. Därest med uppläggningen av fastighetsplåtarna anstår till år 1947 och endast personplåtarna iordningställas under år 1946, torde under uppläggningstiden ca 700 personer utöver länsbyråernas personal erfordras. Härvid förutsättes, att arbetet i huvudsak skall vara slutfört under en tid av sex månader och att länsstyrelsernas folkbokföringsavdelningar helt biträda i arbetet under denna tid.

Under den som nyss nämnts till sex månader uppskattade uppläggningstiden kommer förutom folkbokföringsavdelningarna vid länsstyrelserna även riksbyrån att vara till större delen organiserad, varjämte kyrkobokföringsinspektörer skola finnas förordnade. Totala driftskostnaderna för statsverket under uppläggningstiden komma därför att omfatta dels de härovan angivna uppläggningskostnaderna, 2 180 000 kr., dels ock närmare hälften av årliga driftskostnaderna, i den mån de belöpa på länsstyrelserna, statistiska centralbyrån och kyrkobokföringsinspektörerna, eller ca 690 000 kr., vartill komma portokostnader under samma tid, vilka kostnader kunna beräknas till 150 000 kr. Totala kostnaderna för statsverket under uppläggningstiden kunna därför uppskattas till ca 3 000 000 kr.

Sammanfattning. Av det föregående framgår sålunda, att statsverkets kostnader för folkbokföringsreformens genomförande komma att uppgå till

anläggningskostnader	3 343 000 kr.
årliga driftskostnader	1 996 000 »
uppläggningskostnader	2 180 000 »

Det må dock framhållas, att det labila tidsläget med rådande knapphet på viss materiel och lokalutrymmen utgör en osäkerhetsfaktor vid kostnadsberäkningarna. I fråga om uppläggningsarbetet kan därjämte tillgången på lämplig arbetskraft komma att influera på kostnaderna.

I *Stockholm,* där en från förhållandena i övriga magistratsstäder starkt avvikande ordning råder, ha under åtskilliga år adresseringsmaskiner för tryckande av erforderliga längder m. m. varit i bruk. Även efter folkbokföringsreformens genomförande bör staden ha ett eget tryckande register. Vissa kostnader synas emellertid ofrånkomliga för att bringa systemet i Stockholm i överensstämmelse med den för övriga riket gällande ordningen. Dessa kostnader, vilkas storlek i mycket hög grad blir beroende på huruvida valet av maskintyp för adresseringsmaskinerna vid länsbyråerna faller på det fabrikat, som för närvarande är i bruk i Stockholm, eller på något annat system, torde böra bäras av staden.

KAP. 11.

Kostnadsbesparingar.

Såsom tidigare nämnts skola häradsskrivare och magistratsstäder tillhandahållas tryckta stommar till mantalslängder m. m., varigenom arbetskraft i angiven utsträckning, för häradsskrivarna 55 000 och för magistratsstäderna 25 000 arbetsdagar, inbesparas.

Häradsskrivarnas sammanlagda utgifter för avlöningar ha, enligt infordrade uppgifter, under år 1943 uppgått till 791 257 kronor för den fast anställda personalen och till 234 592 kronor för de tillfälliga arbetskrafterna, motsvarande en medelutgift per arbetskraft om, för den fast anställda personalen något över 2 100 kronor för år och för de tillfälliga arbetskrafterna kr. 7: 60 för dag.

Med ledning härav torde *för häradsskrivarna uppkommande besparingar* i avlöningshänseende få uppskattas till lågt räknat 400 000 kronor.

Den här ovan angivna lönekostnaden för de hos häradsskrivarna anställda biträdena är låg. Det är att förvänta, att biträdeslönerna komma att höjas, om icke förr så i varje fall i samband med den reglering av häradsskrivarnas löner, som 1944 års uppbördsberedning förklarat sig hava för avsikt att upptaga till behandling. Att härvid biträdena beredes statsanställning som kontors- eller skrivbiträden med lön enligt 4 eller 2 lönegraden i civila avlöningsreglementet eller civila icke-ordinarieregelementet är sannolikt. Utgående ifrån att biträdena åtnjöte dessa bättre löneförmåner, skulle då i stället besparingarna kunna uppskattas till omkring 550 000 kronor. Lönen för biträdena har därvid beräknats enligt lönegrad och löneklass Ex 2: b i ortsgrupp E. Lägre lönegrad synes icke kunna komma ifråga. Den angivna ortsgruppen utgör ett medeltal för samtliga fögderier.

Man skulle måhända kunna ifrågasätta, om icke en ytterligare kostnadsbesparing skulle uppkomma vid ett genomförande av kommitténs förslag. Därigenom att häradsskrivarna få ovannämnda stommar till längder m. m. tryckta, kan nämligen antagas, att antalet skrivmaskiner å häradsskrivarkontoren skulle kunna minskas. I vilken utsträckning detta skulle kunna ske, är emellertid mycket svårt att beräkna och kommittén har därför icke funnit sig böra angiva något belopp härför. Icke heller har kommittén ansett sig böra beräkna någon besparing genom minskat lokalbehov. Häradsskrivarkontoren torde i allmänhet i fråga om storlek vara så beskaffade, att någon inskränkning icke är möjlig, även om antalet där sysselsatta personer minskas med en eller två.

Den direkta följden av att viss längdskrivning m. m. genom en folkbokföringsreform avlyftes från häradsskrivarna är, enligt vad ovan anförts, att

dessa spara kostnader för biträden. Det kunde därför måhända behöva övervägas, på vad sätt besparingen skulle kunna överföras på statsverket, genom vars anordningar den kommer till stånd.

Emellertid har 1944 års uppbördsberedning förklarat, att i samband med de organisationsfrågor, som uppkomma i anledning av beredningens olika förslag, beredningen torde komma att behandla jämväl frågan om reglering av häradsskrivarnas löner. Under sådana förhållanden synes anledning icke föreligga att närmare utreda frågan om ovannämnda besparingars överförande på statsverket. Besparingen bör krediteras folkbokföringsreformen. I den mån minskningen i arbetstid uppväges av ökat personalbehov för uppbördsreformens räkning, får beloppet i stället debiteras denna.

Då det härefter gäller att beräkna minskningen i städernas kostnader, torde man i första hand kunna fastställa att det huvudsakligen är bland biträdespersonalen, som minskningen i arbetet gör sig gällande. Vidare torde man vara berättigad utgå ifrån, att denna personal, i den mån den icke kan entledigas, kan beredas annan sysselsättning i stadens tjänst. Den lösgjorda arbetskraften kommer därför att motsvaras av en verklig minskning i stadens avlöningskostnader. Så är också fallet i de städer, där vederbörande kronouppbördsman eller motsvarande befattningshavare har att på egen bekostnad ombesörja utskrift av ifrågavarande längder och förteckningar m. m. I flertalet av dessa städer åtnjuter nämligen befattningshavaren i fråga förutom lön och sportler även större eller mindre anslag till biträdeshjälp, vilka anslag efter reformens genomförande helt eller delvis kunna indragas.

Besparingen i städernas — fortfarande med undantag för Stockholm — *avlöningskostnader* torde approximativt kunna beräknas till 250 000 kronor eller, om jämväl den kommunala debiterings- och uppbördslängden och de kommunala debetsedlarna skola medräknas, till 300 000 kronor.

Hitintills har endast talats om städernas avlöningskostnader. Huruvida städernas kostnader i övrigt kunna röna inverkan av det nya systemet synes tveksamt. Möjligen skulle man kunna tänka sig, att behovet av skrivmaskiner skulle nedgå något, men i vilken omfattning detta blir fallet, kan näppeligen beräknas. Kostnaderna för blanketter och dylikt torde i stort sett bli desamma som för närvarande.

Frågan om vem som skall slutligen vidkännas kostnaden för tryckningen ligger något annorlunda till beträffande magistratsstäderna än beträffande häradsskrivarna. För häradsskrivarna skulle uppstå en av förhållandena opåkallad löneförbättring, därest ej uppkomna besparingar oavkortade droges in till statsverket. Det åligger magistratsstäderna att bekosta mantalsskrivning och kronouppbörd. Uppstå besparingar i kostnaderna härför, komma besparingarna direkt det allmänna tillgodo, om än ej i statens så dock i kommunens budget. Betala städerna statens självkostnadspris, sker ej heller någon överflyttning på statsverket av kostnaderna för dessa förrättningar. Så blir däremot fallet, därest städerna skulle erhålla tryckningen gratis. I så fall upprullas det principiella spörsmålet om magistratsstädernas ansvar för uppbörden.

I denna fråga anförde 1924 års uppbördssakkunniga i sitt betänkande (sid 161 ff.):

Magistratsstäderna hava för det närvarande sig ålagt att ombesörja mantalsskrivning och kronouppbörd. Denna anordning sammanhänger med städernas privilegier. Städerna åtnjuta i stället vissa förmåner; till vissa av dem utgår bland annat tolagsersättning, som ansetts utgöra vederlag bland annat för dessa städers omhändertagande av rättsskipningen, mantalsskrivningen och kronouppbörden. Skulle statsverket övertaga kostnaderna för dessa göromål eller vissa av dem, måste med nödvändighet fråga uppkomma om reglering av de till städerna utgående ersättningarna. Att närmare ingå på denna vidlyftiga och svårlösta fråga hava de sakkunniga ansett icke böra tillkomma dem. Frågan torde böra upptagas i ett vidare sammanhang. I stället föreslå de sakkunniga, att, till dess frågan om tolagsersättningarnas upphörande eller minskande vinner sin lösning, magistratsstäder skola tillförbindas lämna bidrag till kostnaderna för uppbördsförvaltningen.[1] De sakkunniga hava på flera sätt sökt komma till rätta med frågan om åstadkommande av en rättvis grund för bestämmande av denna bidragsskyldighet. Närmast till hands skulle väl vara, att städerna i fortsättningen till statsverket betalade ett belopp, motsvarande städernas nuvarande kostnader härför. Emellertid torde denna utväg befinnas mindre ändamålsenlig. — — — De sakkunniga hava — — — stannat för att föreslå, att magistratsstädernas bidrag beräknas utgå efter 1 krona 25 öre för mantalsskriven innevånare, varav 1 krona beräknas för mantalsskrivning och kronouppbörd samt 25 öre för kommunaluppbörden. — — — Emellertid torde för städerna Stockholm, Göteborg och Malmö ersättning efter 1 krona 25 öre per person ställa sig förhållandevis hög. Då för dessa städer även av andra skäl torde vara att föredraga den anordningen, att städerna själva ombesörja mantalsskrivning och kronouppbörd, såsom redan nu sker, men efter de metoder, som i det föregående föreslagits för länen i övrigt, hava de sakkunniga ansett sig böra utgå från att i dessa städer självständiga uppbördsförvaltningar inrättas, förlagda, i Stockholm såsom hittills till överståthållarämbetet samt i Göteborg och Malmö till magistraten. Något bidrag från dessa städer bör därför ej beräknas.

De sakkunniga hava tydligen — i fråga om sistnämnda tre städer — ansett principen om städernas ansvar för mantalsskrivning och uppbörd innefatta även skyldighet för städerna att underkasta sig en omorganisation av uppbördsväsendet med därav följande nya kostnader.

Även 1936 års uppbördskommitté lämnade principfrågan åt framtiden. Sedan kommittén skisserat huru med hänsyn till den föreslagna sammanslagningen av krono- och kommunaluppbörden städernas uppbördsförvaltningar borde omorganiseras till ett gemensamt uppbördsverk inom varje stad för båda slagen av utskylder, anförde kommittén (del III sid. 106):

För att den nu gällande principen om magistratsstädernas skyldighet att bestrida kostnaderna för uppbörden och mantalsskrivningen skall upprätthållas, böra magistratsstäder, som få stommarna till längder av olika slag och debetsedlar tryckta å länsstyrelsernas tryckningsavdelningar, utgiva ersättning till staten för denna förmån med belopp, som efter förslag av länsstyrelsen torde bestämmas av Kungl. Maj:t för varje år.

Lika litet som de tidigare kommittéerna har folkbokföringskommittén funnit sig böra upptaga principfrågan om magistratsstädernas ansvar för man-

[1] Enl. de sakkunnigas förslag skulle länsstyrelsernas uppbördsavdelningar övertaga jämväl uppbörden i magistratsstäderna utom i de tre största.

talsskrivning och uppbörd till behandling. I fråga om kostnaderna för tryckning av längder, förteckningar och debetsedlar synas övervägande skäl tala för att städerna ersätta dessa med belopp, motsvarande städernas nuvarande kostnader härför. Hur denna ersättning skall fastställas, bör göras till föremål för närmare överväganden. Lämpligen torde till grund för beräkningarna böra läggas de olika städernas medelkostnader för avlöning av här ifrågavarande personal under en fem- eller tioårsperiod, förslagsvis åren 1935—1939 eller 1931—1940. Viss procentuell andel härav fastställes av Kungl. Maj:t såsom motsvarande kostnader för utskrivandet av de stommar till längder m. m., varom här är fråga. Enligt de arbetsuppgifter, som införskaffats från vissa städer, skulle detta arbete motsvara 15—18 % av hela arbetet med mantalsskrivning och uppbörd och vad därmed äger samband. Mera ingående undersökningar beträffande ett större antal magistratsstäder torde emellertid här vara erforderliga. Vid dessa undersökningar torde böra beaktas, att det medelprocenttal, som därvid framkommer, skäligen bör reduceras något med hänsyn därtill, att hela personalen, även sådan i chefsställning och sålunda högre avlönad, ingår i medelkostnaderna, under det att kostnadsbesparingarna huvudsakligen hänföra sig till den lägre avlönade biträdeskategorien.

Skulle härvid framkomma, att divergenserna mellan olika grupper städer äro alltför stora, måste måhända olika procenttal fastställas för de olika grupperna. Mest önskvärt vore dock, om ett enhetligt procenttal kunde fastställas för samtliga städer.

För närvarande äga magistratsstäderna uppbära ersättning för upprättande av stommar till avd. A av inkomstlängden med två öre för varje i längden upptagen person. Denna ersättning bör naturligtvis indragas, när stommarna tryckas, men det belopp, städerna enligt ovan skola utgiva, bör samtidigt nedsättas i motsvarande grad.

Några mera detaljerade kostnadsberäkningar har folkbokföringskommittén inte ansett sig böra framlägga i denna fråga. Det förslag till omläggning av uppbördsförfarandet, som 1944 års uppbördsberedning kommer att framlägga, kan förväntas medföra genomgripande förändringar i fråga om städernas uppbördsförvaltning. Först i samband därmed kunna ersättningsfrågorna slutgiltigt lösas.

Som ovan nämnts torde uppbördsberedningen komma att föreslå kommunaluppbördens sammanslagning med kronouppbörden. Anledning synes därför icke föreligga, att närmare utreda den besparing i kostnaderna, som skulle uppstå i *fögderistäder* och *landskommuner,* därest vid ett bibehållande av de kommunala debiterings- och uppbördslängderna och debetsedlarna dessa komma att tryckas. Redan här torde emellertid kunna uttalas, att några större besparingar knappast äro att förvänta åtminstone för landskommunernas del, där för närvarande i stor utsträckning de kommunala förtroendemännen, närmast kommunalnämndernas ordförande, utan större kostnad för kommunerna färdigställa längder och debetsedlar.

Vad angår den omfattande registrering för arbetsmarknads- och civil-

försvarsändamål, som under rådande förhållanden bedrives av länsarbetsnämnderna, synes, såsom av den därför tidigare lämnade redogörelsen framgår, även vissa besparingar kunna vara att vinna genom den föreslagna omläggningen av folkbokföringen. Därigenom skulle således bl. a. anordnandet av allmänna beredskapsmönstringar för iordningställandet av nya dylika allmänna uttagningsregister hos nämnderna för framtiden onödiggöras. I den mån genom den föreslagna omläggningen av folkbokföringen den tid, varunder de nuvarande uttagningsregistren anses böra upprätthållas, utan risk ur beredskapssynpunkt kunde avkortas, skulle vidare kostnaderna för dessa registers fortsatta förande komma att bortfalla. Det fortsatta förandet av registren skulle slutligen otvivelaktigt väsentligt underlättas genom omläggningen av folkbokföringen under den tid desamma anses ur beredskapssynpunkt alltjämt böra vidmakthållas i funktionsdugligt skick. Därigenom skulle ock bl. a. möjliggöras en aktualisering jämväl av registrens ur uttagningssynpunkt betydelsefulla uppgifter om yrke, näringsgren och arbetsgivare, vilket hittills främst av kostnadsskäl icke ansetts kunna ifrågakomma men är en förutsättning för registrens vidmakthållande i funktionsdugligt skick under längre tid.

Till belysande av den ungefärliga storleken av de här ovan berörda kostnadsbesparingar, som skulle kunna vinnas genom en omläggning av folkbokföringen, må nämnas, att kostnaderna för anordnandet av 1943 års beredskapsmönstring samt för bearbetningen och ordnandet av det influtna uppgiftsmaterialet till *särskilda uttagningsregister hos länsarbetsnämnderna* beräknats till mer än 900 000 kronor, varav inemot 400 000 kronor för uppgiftsmaterialets införskaffande och granskning genom prästerskapets försorg samt något mer än 500 000 kronor för uppgiftsmaterialets bearbetning och ordnande till register genom länsarbetsnämndernas försorg. I sistnämnda kostnadspost ingå dock vissa säkerligen relativt betydande poster för revidering av beredskapsregistren med stöd av det införskaffade uppgiftsmaterialet, vilka rätteligen icke böra belasta »mönstringskontot». Upprättande hos länsarbetsnämnderna av nya uttagningsregister medelst avtryck av länsbyråernas personplåtar torde således kunna ske till en kostnad, som med väsentligt mer än 400 000 kronor understiger kostnaderna för den nämnda beredskapsmönstringen.

Rörande kostnaderna för *uttagningsregistrens aktualisering i nuvarande utsträckning* föreligga inga tillförlitliga uppgifter, enär den för ändamålet anlitade personalen i stor utsträckning tages i anspråk jämväl för andra länsarbetsnämnderna åvilande arbetsuppgifter. Med stöd av uppgifter om lönekostnaderna för den nämnda personalen m. m. ävensom vissa på arbetsstudier och erfarenhetsmässiga uppskattningar grundade uppgifter från en länsarbetsnämnd rörande den arbetstakt, i vilken vissa mera betydelsefulla arbetsmoment i de olika aktualiseringsåtgärderna av biträdespersonalen kunna utföras, ha dock vissa beräkningar kunnat göras, enligt vilka det synes sannolikt, att kostnaderna för en årlig aktualisering av uttagningsregistren i den omfattning, som för närvarande sker, efter den nu tillämpade övergångstiden kunna uppskattas till omkring 100 000 kronor för år.

Därest registren skola bibehållas under längre tid, erfordras dock, såsom förut berörts, aktualisering jämväl av registrens uppgifter rörande yrke, näringsgren och arbetsgivare. Även om kostnaderna för en sådan aktualisering, på sätt i annat sammanhang redogjorts för, kunna nedbringas genom en samtidig registrering av flyttning och ombyte av arbetsanställning i de fall, då ombyte av anställning skett i samband med flyttning, synes dock sannolikt, att de icke skulle komma att understiga 50 000 kronor för år, såvitt gäller en löpande aktualisering från år till år. Den totala årliga kostnadsbesparing, som skulle kunna vinnas, därest de allmänna uttagningsregistren icke behövde vidmakthållas i aktuellt skick, torde således — förutsatt att i betraktande tagas kostnaderna för en aktualisering jämväl av registrens yrkesuppgifter m. m. — kunna uppskattas till åtminstone omkring 150 000 kronor.

Vad slutligen angår de kostnadsbesparingar, vilka skulle kunna vinnas vid *en fortsatt aktualisering av uttagningsregistren* genom den föreslagna omläggningen av folkbokföringen, synes det sannolikt, att desamma icke skulle komma att, relativt sett, uppgå till någon mera avsevärd del av kostnaderna för de aktualiseringsåtgärder, som för närvarande verkställas. Totalt torde de årliga kostnaderna för en fortsatt aktualisering av uttagningsregistren komma att överstiga de nuvarande kostnaderna därför, eftersom framdeles en aktualisering jämväl av registrens yrkesuppgifter, såsom nämnts, skulle bliva erforderlig.

Summeras det ovan anförda, skulle genom den föreslagna omläggningen av folkbokföringen besparingar kunna göras till ett belopp av lågt räknat 800 000 kr. eller — därest även de besparingar medräknas, vilka skulle kunna vinnas genom ett avlysande av den nuvarande aktualiseringen av länsarbetsnämndernas allmänna uttagningsregister — åtminstone omkring 950 000 kr. för år. Vid ett upplåggande av helt nya dylika register skulle engångsbesparingar kunna ske av sannolikt minst 400 000 kronor.

Utöver det nu sagda må även erinras om vad ovan under kap. 5 och 8 anförts angående möjligheter till besparingar i pensionsstyrelsens verksamhet och i fråga om befolkningsstatistiken. Dessa besparingar hava icke kunnat tillbeloppet angivas. På grund av folkbokföringens djupt ingripande betydelse inom olika grenar av förvaltningen är det överhuvud taget omöjligt att nu överblicka och i belopp sammanfatta de besparingsmöjligheter, som kunna uppkomma. Därtill kommer, att kommittén, såsom ovan sid. 154 anförts, jämväl med sitt förslag eftersträvat ökad effektivitet i skilda hänseenden. Till en del kan denna ökade effektivitet giva upphov till ekonomiska vinster, t. ex. genom en förbättrad taxering och uppbörd av skattemedel. Erfarenheten har dessutom, icke minst under de sista åren, visat, att behovet av beredskap på olika områden anmäler sig med allt större styrka ju mera samhällslivet utvecklas och att brister härutinnan, då de på kort tid måste fyllas, få dyrt betalas, om de under sådana omständigheter ens kunna botas. I fråga om beredskap på den mångfald områden, där en överblick över befolkningen eller de enskilda medborgarnas förhållanden är av betydelse, måste det nu föreslagna folkbokföringssystemet anses fylla alla rimliga anspråk.

KAP. 12.

Särskilda frågor.

Folkbokföringen i Stockholm och Göteborg. Beträffande folkbokföringen i Stockholm och Göteborg torde, därest kommitténs förslag till folkbokföringens ordnande lägges till grund för en ny lagstiftning, erfordras särskilda bestämmelser. Givetvis bör folkbokföringen i dessa städer regleras enligt samma materiella bestämmelser, som gälla för riket i övrigt. Då det av kommittén föreslagna systemet bygger på att personakterna allt eftersom personerna flytta mellan olika orter skola kunna överföras från den ena ortens församlingsliggare till den andra ortens, böra personakter upprättas även för de båda städernas befolkning enligt samma formulär som för riket i övrigt. Även medborgarkort böra utfärdas för dessa städers befolkning i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för riket i övrigt. Jämväl de tryckande registren böra om möjligt vara lika och bestå av samma slags plåtar som i länen, så att utväxling av plåtmaterial kan ske med andra länsbyråer; med avseende å Göteborg möter detta inga svårigheter men väl i fråga om Stockholm, där maskinella anordningar för folkbokföringen redan finnas och den använda tryckplåten, oavsett vilken maskintyp som väljes för folkbokföringen i landsorten, väsentligt avviker från den av kommittén föreslagna. Däremot bör givetvis hinder ej möta att i sagda städer vid sidan av de urkunder som måste vara gemensamma för riket föra andra urkunder för särskilda ändamål. Likaledes kunna, om så befinnes lämpligt, delvis andra regler än de i folkbokföringsförordningen föreslagna stadgas angående det tekniska förfarandet vid folkbokföringen och befolkningens medverkan. Kommittén har efter övervägande av de nu föreliggande skiljaktigheterna i folkbokföringshänseende mellan de ifrågavarande städerna och riket i övrigt funnit de föreslagna bestämmelserna kunna i allt väsentligt göras tillämpliga även å städerna. Med avseende å de maskinella anordningarna i Stockholm kan dock ifrågasättas, huruvida icke det nuvarande systemet tillsvidare bör bibehållas såsom en i sig sluten enhet, vilken icke deltager i utväxlingen av plåtar mellan länsbyråerna; förr eller senare kommer emellertid en anslutning till det större systemet att framtvingas av förhållandena. De särskilda bestämmelser, som i detta eller övriga hänseenden må erfordras beträffande folkbokföringen i de båda städerna, torde böra utarbetas först efter det dessa städer hörts över det nu framlagda förslaget, och torde representanter för städerna lämpligen böra deltaga i förarbetena till sådana bestämmelser; därvid bör för Göteborgs vidkommande jämväl uppmärksammas frågan, huru-

vida det tryckande registret såvitt angår staden skall enligt den föreslagna 3 § folkbokföringsförordningen föras å mantalskontoret eller vid länsstyrelsen. På grund härav har kommittén icke ansett lämpligt att nu framlägga förslag i dessa hänseenden.

Arkivspörsmål. De av kommittén föreslagna kyrkoböcker, vilka motsvara de nuvarande, torde böra arkiveras i samma ordning som dessa. Övergången till de metriska formaten torde komma att efter hand föranleda om- eller tillbyggnad av en del lokala arkivutrymmen men torde i längden visa sig besparande. Pastors minnesanteckningar jämlikt 92 § 3 mom. förslaget till folkbokföringsförordning böra arkiveras men ej de i 91 § 2 mom. omförmälda. Pastors hjälpkortregister arkiveras icke men väl avgångslängderna jämlikt 53 §. Personakterna ställa stora anspråk på arkivutrymme; då deras innehåll återfinnes jämväl i församlingsböckerna, kan man därför ifrågasätta, huruvida de skola arkiveras. Enligt kommitténs förmenande är dock personaktens värde såsom sammanfattande upplysningskälla rörande personens kyrkobokförda förhållanden stor nog för att motivera dess bevarande för framtiden. Personakterna för avlidna personer förvaras till en början i riksbyråns dödregister; dit torde även böra överföras personakterna för obefintliga, om vilka man vet eller säkert kan antaga att de avlidit, varemot personakterna för emigranter torde böra bilda särskilda serier. Man torde ej böra brådska med att bestämma i vilken ordning akterna böra bindas för arkivering — i ordning efter födelsenummer, alfabetiskt efter namn inom årsgrupper efter dödsår eller dylikt — ej heller med att bestämma var de skola arkiveras — centralt eller i landsarkiv — utan först inhämta någon erfarenhet vid användningen av riksbyråns dödregister. Lika litet som pastors hjälpkortregister böra övriga register, bestående av avtryckskort, bevaras för all framtid; tiden inom vilken de skola gallras torde efter praktiska överväganden böra bestämmas särskilt för varje typ av register. Mantalslängderna arkiveras; de av kommittén föreslagna gallringsföreskrifterna beträffande mantalsuppgifter överensstämma med de nu gällande. Huruvida övriga folkbokföringshandlingar, såsom anmälningar och uppgifter från allmänheten, underrättelser mellan myndigheter o. s. v., böra arkiveras, torde sammanhänga med i vad mån deras innehåll återfinnes i annat arkivmaterial; gallringsfrågan kan därför lösas först då formulär blivit utarbetade.

Kommittén föreslår därför, att nya gallringsföreskrifter utfärdas i samband med att den nya ordningen träder i kraft, att 1940 års arkivsakkunniga beredas tillfälle att deltaga i arbetet därmed, att gallringsföreskrifterna intagas i ett särskilt Kungl. brev samt att å varje blankett tryckas de för densamma gällande gallringsföreskrifterna.

Tryckta årliga mantalsregister. I yttrande över 1936 års uppbördskommittés betänkande anförde överståthållarämbetet bland annat:

Överståthållarämbetet skulle i detta sammanhang vilja ifrågasätta, om icke, vid införandet av föreslagen maskinell utrustning, även inom länsstyrelserna skulle

kunna årligen tryckas ett s. k. allmänt register, på sätt redan nu sker för Stockholms vidkommande, upptagande i alfabetisk ordning alla inom länet mantalsskrivna personer över aderton år. Kunde en dylik ordning genomföras för riket i dess helhet, skulle en betydande lättnad vinnas ifråga om allt efterspaningsarbete av olika slag, och man skulle ju då kunna årligen äga en tillgänglig tryckt förteckning över hela rikets befolkning hos varje länsstyrelse.

Kommittén är lika med överståthållarämbetet övertygad om det stora värde tillgången till ett sådant allmänt register skulle utgöra för såväl statsförvaltningen i dess olika grenar som kommunalförvaltningen och har därför närmare undersökt huru mycket registret skulle draga i framställningskostnader. Därjämte har kommittén genom förfrågningar hos olika organisationer inom näringslivet sökt bilda sig en uppfattning om huruvida kostnaderna för det allmänna skulle kunna till någon del täckas genom försäljning av exemplar till enskilda företag. Det visade sig därvid att registret skulle komma att draga synnerligen dryga kostnader, vilka endast till en mindre del kunde förväntas bliva täckta genom försäljning av exemplar. Kostnaderna synas därjämte bliva av den storleksordning, att de icke kunna anses motsvara den nytta, som registren skulle medföra för statliga och kommunala myndigheter. Kommittén har därför funnit sig icke för närvarande böra föreslå dylika register till införande.

KAP. 13.

Specialmotivering till författningsförslagen.

Inledande anmärkningar. Förslaget till folkbokföringsförordning innefattar bestämmelser i ämnen, som nu regleras genom huvudsakligen två författningar, nämligen kyrkobokföringsförordningen och mantalsskrivningsförordningen. Av dessa är den senare utfärdad av Konungen »i överensstämmelse med riksdagens beslut» men däremot den förra av Konungen ensam.

Förslaget innehåller bestämmelser, vilka otvivelaktigt för sitt genomförande kräva riksdagens medverkan. Detta gäller först och främst i den mån förslaget innebär utgifter för statsverket. Vidare torde en del av bestämmelserna, nämligen de som angå församlings ekonomiska skyldigheter beträffande folkbokföringen samt val och entledigande av roteombud, vara av kommunallags natur och sålunda böra beslutas av Konungen och riksdagen gemensamt. Slutligen torde riksdagens medverkan vara erforderlig med avseende å de stadganden, som hava betydelse för bestämmande av beskattningsort och av hemortsrätt enligt socialvårdslagstiftningen.

Bestämmelser om det tekniska förfarandet torde däremot kunna meddelas av Konungen ensam. Med avseende å bestämmelser om allmänhetens uppgiftsskyldighet må anmärkas, att å ena sidan den av Konungen ensam utfärdade kyrkobokföringsförordningen innehåller sådana bestämmelser men å andra sidan ändring i § 4 mom. 1 mantalsskrivningsförordningen, vari stadgas om uppgiftsskyldighet till mantalsskrivningen, ansetts kräva riksdagens medverkan (se svensk författningssamling 1916 nr 297).

Med hänsyn till de konstitutionella synpunkterna kan man möjligen tveka om lämpligheten av att bestämmelserna om kyrkobokföring och mantalsskrivning sammanförts i en författning, vilken alltså kommit att innehålla stadganden av inbördes konstitutionellt artskild natur. Kommittén fullföljer emellertid ett bestämt syfte med sammanföringen, nämligen att hävda det nära sambandet mellan de båda slagen av folkbokföring och att främja deras inbördes överensstämmelse. Författningens enhet motiveras dessutom av den organiska samhörigheten mellan bestämmelserna jämväl i övrigt och torde vara ägnad att underlätta deras förstående, en synpunkt, som kommittén funnit böra tillerkännas viss betydelse, särskilt vid förslagets första framläggande för offentligheten. På grund härav och då redan den gällande mantalsskrivningsförordningen torde innefatta en liknande, s. k. konstitutionellt blandad lagbildning, har kommittén icke heller ansett sig hava anledning att försöka en uppdelning av bestämmelserna efter andra linjer, t. ex. i lag

och stadga, av vilka lagen skulle upptaga de av Konungen och riksdagen gemensamt och stadgan de av Konungen ensam beslutade föreskrifterna.

Liksom kyrkobokföringsförordningen innehåller regler till kyrkoböckerna, upptager förslaget anvisningar för dessas förande. Dessutom finnas i förslaget anvisningar till vissa stadganden av synnerlig vikt, nämligen 23—25 §§. Ett inom kommittén tidigare utarbetat författningsutkast upptog jämväl anvisningar till flertalet övriga författningsrum, men då dessa befunnos så övervägande angå tekniska detaljer, att de enligt kommitténs förmenande hellre böra utfärdas av riksbyrån, har kommittén låtit desamma utgå ur det nu framlagda förslaget men i stället, till ledning för dettas förstående, inarbetat en del av innehållet i anvisningarna i de motiv, som nedan anföras till de särskilda författningsrummen.

Förslaget till folkbokföringsförordning. Framställningen här nedan följer paragrafordningen i författningsförslaget.

1 §.

Folkbokföringsurkunderna utgöras av kyrkoböcker och mantalslängder. I de övriga register, som enligt förslaget skola föras, återgives endast mer eller mindre fullständigt urkundernas innehåll; dessa register anses icke i förslaget såsom urkunder. Det sist sagda gäller även det i 3 § omförmälda tryckande registret trots den grundläggande betydelse detta register enligt förslaget har för folkbokföringen. Kyrkoböcker och mantalslängder hava vitsord gentemot övriga register, då innehållet är olika. I det särskilda fallet bör dock städse beaktas, att registrets innehåll kan härröra från annan urkund än den, om vars riktighet är fråga, och att jämförelse bör ske med denna, innan det fastställes, vad som är rätt.

5 §.

Bestämmelserna i första stycket motsvara stadgandena i kyrkobokföringsförordningen § 1 mom. 1 andra stycket och mom. 5 andra stycket. Förslaget räknar med den nuvarande församlingsindelningen. Kommittén vill dock framhålla angelägenheten av att kyrkobokföringsdistrikten ej tillåtas bliva för stora; detta gäller oavsett huruvida förslaget kommer till genomförande eller kyrkobokföringen bibehålles vid den nuvarande ordningen. Folkmängden bör ej gärna få överstiga ett invånarantal av 20 000 i församling på landet och 30 000 i församling i stad. Kommittén har övervägt att i författningsförslaget intaga en bestämmelse härom men har funnit detta ur olika synpunkter mindre lämpligt. Genom andra bestämmelser i förslaget har kommittén sörjt för att frågan i det enskilda fallet kommer under prövning. Vid sin tillsyn över kyrkobokföringen hava nämligen kyrkobokföringsinspektörerna, domkapitlen och riksbyrån jämväl att beakta frågan om församlingarnas lämpliga storlek.

Genom bestämmelserna i 5 § andra stycket har *förordningen den 30 september 1910 (nr 103) ang. behörighet att kyrkobokföras i icke territoriell för-*

samling av svenska kyrkan, för vilken kommittén föreslår fortfarande giltighet, anknutits till den föreslagna folkbokföringsförordningen. Bestämmelserna böra läsas i samband med stadgandena i 23 § 1 mom. andra stycket och 9 mom., samt 24, 88 och 90 §§. Såsom av dessa stadganden framgår har kommittén eftersträvat territoriell redovisning även av de icke territoriella församlingarnas medlemmar. Vid tillämpning på icke territoriella församlingar av dessa i första hand med tanke på de territoriella församlingarna skrivna stadganden har man alltså att i stället för uttryck sådana som »bosatt i församlingen» eller »fastighet i församlingen» läsa som om där stode i den kommun, inom vilken den icke territoriella församlingen finnes bildad (eller i visst fall — jämför § 5 i 1910 års förordning — inom viss närliggande kommun). Närmare besett innebär det givetvis i viss mån en språklig oegentlighet, att sålunda en person säges vara bosatt eller en fastighet belägen inom en icke territoriell församling. Vid valet mellan detta skrivsätt och det mera utrymmeskrävande, som skulle erfordras för att giva ett språkligt mera adekvat uttryck åt tankegången, har kommittén funnit sig böra stanna vid det förra, så mycket hellre som den språkliga oegentligheten är föga framträdande. I grunden är det väl för övrigt själva beteckningen icke territoriell församling som blivit missvisande, sedan rättigheten att tillhöra dylik församling genom 1910 års förordning begränsats till dem, som äro bosatta inom viss kommun; denna kommun kan ju med visst fog betraktas som församlingens område.

Vad i författningsförslaget stadgas om *pastor eller kyrkoherde* är avsett att vid tjänstledighet för denne eller vakans gälla den som är förordnad att under tiden förvalta ämbetet.

6 §.

Ehuru ej uttryckligen stadgat i lag torde det förhålla sig så, att församlingen redan nu anses skyldig att bestrida kostnaderna för kyrkobokföringen, att kyrkobetjänte i viss utsträckning biträda med kyrkobokföringen och att i en del församlingar särskilda skrivbiträden finnas anställda för ändamålet. I syfte att undanröja varje tvekan föreslås här en allmän bestämmelse därom; jämför t. ex. fattigvårds- och barnavårdslagarnas 1 §§, hälsovårdsstadgans 5 och 40 §§, brandstadgans 1 §, lagen om polisväsendet 8 § m. fl.

Det är av stor vikt, att församlingen ej eftersätter denna sin skyldighet eller fullgör densamma med sådan njugghet, att föreliggande behov ej bliva vederbörligen täckta. Särskilt behovet av skrivhjälp har enligt erfarenheten i en del församlingar haft svårt att vinna beaktande. Kommittén har övervägt olika sätt att skapa garantier mot dylika missförhållanden. Det har visat sig vara en icke framkomlig väg att i författning närmare angiva grunderna för bestämmande av anslagsbehovet i olika fall. Mycket torde vinnas genom kyrkobokföringsinspektörens ingripande enligt 109 § punkt 4). Detta ingripande har närmast betydelse som en åtgärd för behovets styrkande. Skulle församlingen oaktat behovet påvisats ej anslå erforderliga medel till dess täckande torde med hänsyn till församlingens lagliga skyldighet att

bestrida kostnaderna för kyrkobokföringen länsstyrelse på ansökan av pastor vara befogad ålägga församlingen prestationsskyldighet.

Enligt 6 § 1 mom. punkt 5 landshövdinginstruktionen den 19 november 1937 (nr 902) tillkommer det länsstyrelsen »att handhava den administrativa rättsskipningen i mål, vilka enligt vad därom är stadgat skola av länsstyrelsen upptagas och avgöras, ävensom i tvister om, huru och till vilket belopp prästerskapets och kyrkobetjäningens samt folkskollärarnas löningsrättigheter skola utgöras». Vidare tillkommer det länsstyrelsen enligt punkt 11 »att pröva och avgöra frågor om åliggande att på landet anskaffa och underhålla allmänna byggnader med tillhörande inventarier». Likartade bestämmelser funnos även i 1918, 1855 och 1734 års landshövdinginstruktioner.

Under tvister om »löningsrättigheter» hänföras i praxis bl. a. mål om skyldighet för skoldistrikt att tillhandahålla lärare tjänstebostad med vad därtill hör (vatten, uthus); se t. ex. regeringsrättens årsbok 1934 E 317. Vidare har länsstyrelse ansetts behörig pröva tvist om skyldighet för pastorat att enligt 14 § i 1932 års ecklesiastika boställsordning bekosta möblering, uppvärmning och städning av lokal för pastorsexpedition; se regeringsrättens årsbok 1925 E 25, 1931 E 222 och 1943 E 186. Under länsstyrelses administrativa rättsskipning faller bl. a. frågor om kommuns skyldighet att tillhandahålla rektor vid allmänt läroverk bostad; jfr landshövdinginstruktionen 1918 (nr 198) § 23 och läroverksstadgan 1933 (nr 109) § 215.

Att länsstyrelsen såsom förvaltningsdomstol kan ålägga församling prestationsskyldighet på grund av stadgande i lag eller förordning är således intet ovanligt. Däremot har länsstyrelsen ej motsvarande befogenheter beträffande kommunal självförvaltning, som åvilar den borgerliga kommunen (t. ex. hälsovård och — i viss mån — fattigvård samt byggnads- och brandväsen). Församlingens skyldigheter beträffande folkbokföringen äro emellertid av helt annan art än nämnda förvaltning. Medan det sålunda ligger i den borgerliga kommunens intresse att förvaltningen ordnas på tillfredsställande sätt, är folkbokföringen icke i samma bemärkelse någon församlingens egen angelägenhet. Det är icke uteslutet, att en församling med bristande förståelse för verksamheten kan underlåta att anslå erforderliga medel till densamma. Med hänsyn härtill synes länsstyrelsen böra äga möjlighet att ingripa. För undanröjande av varje tvekan på denna punkt föreslår kommittén ett tillägg därom till landshövdinginstruktionen 6 § 1 mom. punkt 11 (se sid. 97). Riksdagens yttrande häröver torde böra inhämtas. Någon ändring i instruktionen för överståthållarämbetet torde med hänsyn till att denna instruktion saknar bestämmelser, motsvarande landshövdinginstruktionen 6 § 1 mom. punkterna 5 och 11 ej böra ske.

8 §.

Den i denna § lämnade redogörelsen för roteombudens arbetsuppgifter torde icke kräva någon ytterligare utläggning eller förklaring. Till förtydligande bör dock anmärkas, att den under 1 mom. 3) stadgade skyldigheten för roteombud att tillhandagå med upplysningar och rapporter i folkbokfö-

ringsärenden icke avser mera omfattande utredningsuppdrag; för sådana bör fjärdingsman eller polisman anlitas.

Kommittén är vidare angelägen om att understryka, att i roteombudens uppdrag *icke* ingår att i folkbokföringsärenden tillvarataga kommunens intressen. (Se härom även motiven till 134 §, sista stycket.) De skola utan obehörigt hänsynstagande sträva efter att främja en riktig och fullständig folkbokföring. Finnes roteombud fela härutinnan, kan detta enligt 9 § föranleda ombudets entledigande. Jämlikt 25 kap. 22 § strafflagen torde roteombud vara underkastat ansvar för tjänstefel.

9 §.

I allmänhet tillträda kommunalvalda befattningshavare sina mandat den 1 januari näst efter valet. Roteombuden däremot skola enligt förslaget tillträda först den 1 juli. Kommittén har nämligen ansett det olämpligt med personskifte under det mantalsskrivning pågår och roteombuden äro som mest anlitade.

10 §.

Att bland kompetensvillkoren för att vara roteombud upptagits rösträtt å kyrkostämma beror ej så mycket på att det ansetts äga någon betydelse i och för sig att roteombudet äger deltaga i kyrkostämmans beslut som därpå att kraven på personliga egenskaper för den ena och den andra behörigheten i stort sett sammanfalla. Bland annat förhindras omedelbart val av nyinflyttad; att tid förflyter innan den nyinflyttade vinner rösträtt är av värde även beträffande hans lämplighet som roteombud genom att han hinner vinna åtminstone någon förtrogenhet med församlingens förhållanden.

Att vissa kompetensvillkor uppställts inskränker ej länsstyrelsens rätt att allsidigt pröva lämpligheten för uppdraget och besluta om entledigande på grund av särskilda förhållanden som t. ex. uppenbar oförmåga, ovillighet eller orättrådighet.

13 §.

Enligt föreskrifter i olika författningar skall vid åtskilliga anstalter och inrättningar föras särskild kyrkobok. Ändring härutinnan åsyftas ej.

14 §.

1 mom. motsvarar kyrkobokföringsförordningen § 1 mom. 5. Med församling förstås även församlingsdel, som utgör eget kyrkobokföringsdistrikt; se 5 §.

2 mom. saknar motsvarighet i gällande rätt. Beträffande önskvärdheten av bestämmelser om expeditionstid hos pastor torde delade meningar förekomma inom rikets prästerskap. Ur synpunkten, att det skall finnas en bestämd tid, å vilken man kan påfordra att bliva mottagen i kyrkobokföringsärende, torde behovet av dylika bestämmelser vara ringa. I de orter, särskilt städerna, där behov av särskilda expeditionstider yppat sig, torde sådana även

hava oaktat frånvaron av bestämmelser därom blivit pålysta. För övrigt torde inställningen bland prästerna i allmänhet vara sådan, att ingen, oavsett om expeditionstid är kungjord eller ej, blir bortvisad med oförrättat ärende, när han än kommer. Detta gäller givetvis under förutsättning, att pastor (eller annan behörig präst) då är tillstädes. När pastor säkrast är att träffa innefattar givetvis en upplysning av värde ej blott för allmänheten utan även för andra pastorsämbeten eller myndigheter, åtminstone då telefon kan anlitas. Bestämmelser om skyldighet att utsätta sådan tid torde därför få anses motiverade. Emellertid synes kravet på pastors anträffbarhet under denna tid ej böra göras absolut. Kommittén har därför föreslagit uttryckssättet »företrädesvis är att träffa». Detta innebär t. ex., att pastor ej är förhindrad men väl bör om möjligt undvika att utsätta annan ämbetsförrättning till tid, »då han företrädesvis är att träffa i kyrkobokföringsärenden».

15 §.

Bestämmelserna i första stycket motsvaras av kyrkobokföringsförordningen § 1 mom. 2. Tillämpningen av sistnämnda stadgande är, ehuru naturligast vid ett system med fasta böcker, ej utesluten med avseende å lösbladsliggare. Kyrkobokföringsförordningen saknar uttrycklig föreskrift om huruvida kyrkoböckerna skola vara bundna. Tveksamhet har även yppat sig i praxis. Åtskilliga medgivanden av domkapitel till användning av lösbladssystem föreligga såväl beträffande församlingsboken som — och i synnerhet — beträffande fastighetslängden. Vid beaktande av de historiska förutsättningarna torde det dock stå utom tvivel, att kyrkobokföringsförordningen endast räknar med fasta böcker; frågan om användning av lösbladssystem i kyrkobokföringen torde vid den tid, då kyrkoböckernas beskaffenhet ursprungligen bestämdes, nämligen genom 1894 års kyrkobokföringsförordning, hava saknat aktualitet. Denna tolkning synes även vara antagen i Kungl. Maj:ts beslut den 29 april 1938 på besvär av kyrkorådet i Svedvi församling. Kyrkorådet hade sökt medgivande av domkapitlet i Västerås att till fastighetslängd få begagna flyttningsbetyg, som enligt mantalslängdens ordning skulle infogas i pärmar. Domkapitlet fann emellertid i beslut den 14 april 1937 sig sakna befogenhet att lämna sådant medgivande. Kungl. Maj:t lämnade kyrkorådets besvär häröver utan bifall.

De nu föreslagna bestämmelserna lämna uttryckligt medgivande till fastighetslängdens förande enligt lösbladssystem. Härigenom öppnas möjlighet att använda församlingsliggaren såsom fastighetslängd; se härom närmare anvisning till 25 §. Församlingsboken däremot skall vara bunden; undantag kunna dock medgivas av Konungen, därvid givetvis de församlingar främst komma i fråga, i vilka lösbladssystem nu tillämpas.

16 §.

Beträffande 1 mom. se sid. 184 ff.

Även utan särskilt stadgande gäller givetvis, att kyrkobokförare vid sidan av de påbjudna kyrkoböckerna och registren äger föra de handlingar han

finner erforderliga. För undanröjande av varje tvekan, som möjligen kunde uppkomma, bl. a. i fråga om omfattningen av församlings skyldighet enligt 6 § att bevilja pastor anslag för kyrkobokföringen, har det emellertid ansetts lämpligt att i andra stycket av förevarande författningsrum erinra därom.

Såsom exempel på dylika frivilligt förda handlingar må nämnas utflyttningsbok, kommunionlängd, förteckning över personer, som äro till nattvardens begående förhindrade, förteckningar över blinda, dövstumma, sinnessjuka och sinnesslöa, förteckningar över främmande trosbekännare, utlänningar eller personer, som förvärvat svensk medborgarrätt, alfabetiska s. k. radregister o. s. v.

17 §.

Personakter för män och kvinnor böra lämpligen hava olika färg. Personakter för dem, som icke äro svenska medborgare, böra utmärkas på annat sätt, t. ex. genom röd kant.

18 §.

Bestämmelserna under 1. äro lika lydande med kyrkobokföringsförordningen § 37 under 1.

Stadgandena under 2. motsvara kyrkobokföringsförordningen § 37 under 2. Den språkliga avfattningen har dock något ändrats till närmare överensstämmelse med det enligt kommitténs mening godtagbara sätt, på vilket bestämmelserna i kyrkobokföringsförordningen för närvarande i allmänhet torde tillämpas.

Beträffande intyg av präst inom utländskt kyrkosamfund hänvisas till Kungl. kungörelserna den 3 december 1915 (nr 489) ang. giltighet av intyg, som utfärdats av präst inom vissa kyrkosamfund i Amerika och den 27 januari 1933 (nr 15) ang. giltighet av intyg, som utfärdats av präst i norska kyrkan, för vilka författningar föreslås fortfarande giltighet.

Bestämmelserna under 3. inskärpa vikten av ett förfaringssätt, vars betydelse till förekommande av glömska eller förvanskning ej torde behöva motiveras. Därest omständigheterna sådant medgiva, böra införingarna göras i omedelbart samband med anmälningarnas upptagande. Där omständigheterna ej medgiva omedelbar införing, t. ex. under bråd expeditionstid, bör detta arbete företagas, så snart möjlighet därtill yppar sig.

19 §.

Första stycket motsvarar kyrkobokföringsförordningen § 1 mom. 3. En nyhet är förslaget om skyldighet att utsätta initialer vid ändring. Därigenom betygas att den ändrade anteckningen var felaktig. Då på sätt därom är stadgat i anvisningarna till de särskilda kyrkoböckerna eller till personakt rätteligen införd anteckning överstrykes såsom icke längre gällande, skola initialer icke utsättas.

Kyrkoböckerna skola förvaras för all framtid. För anteckning i kyrkobok

medelst handskrift eller instämpling eller, såvitt angår personakt, maskinskrift får därför ej användas bläck eller maskin- eller stämpelfärg, som med tiden utplånas. Det är av sådan vikt, att detta noggrant iakttages, att kommittén funnit det motiverat att i författningen intaga en erinran om de — jämväl för övriga offentliga handlingar — härom gällande bestämmelserna (i Kungl. förordningen den 12 juli 1907).

20 §.

Se riksarkivets cirkulär den 14 juni 1933 (svensk författningssamling nr 482) med vissa anvisningar rörande kyrkoarkivlokaler.

21 §.

För att i görligaste mån skapa trygghet för att ej mer än en personakt för samma person kommer till användning i kyrkobokföringen har kommittén föreslagit, att ny personakt i stället för sådan, som förstörts eller eljest förkommit, skall upprättas av riksbyrån, vilken jämväl har att föranstalta om utredning angående det sätt, på vilket den äldre akten förstörts eller eljest förkommit. Anmälan om att personakt förkommit skall göras av pastor i kyrkobokföringsorten, d. v. s. beträffande personakt, som förkommit vid försändning från utflyttningsort till inflyttningsort, pastor i sistnämnda ort (se 23 § 1 mom. tredje stycket).

I pastors ansvar för kyrkobokföringen ingår även ansvar för att vid omskrivning av kyrkobok eller personakt, som sker hos pastor, den nya urkundens innehåll blir riktigt och fullständigt. Pastor bör därför övervaka, att noggrann kollationering äger rum.

23 och 24 §§.

Dessa §§ motsvara kyrkobokföringsförordningen §§ 3 och 6; jämför även mantalsskrivningsförordningen § 3 samt § 8 mom. 3.

Beträffande innebörden av de föreslagna stadgandena se anvisningarna och den allmänna motiveringen.

Enligt *Kungl. kungörelsen den 13 maj 1904 (nr 28) ang. avförande ur militär kyrkoförsamlings kyrkoböcker av person, vilken, såsom dömd till urbota bestraffning, blivit från krigsmakten skild,* skall sådan person under strafftiden kvarstå i den militära församlingens kyrkobok. Detta gäller jämväl enligt 24 § 4 mom. jämfört med 23 § (se anvisningarna). I fråga om det fortsatta förfarandet gäller enligt nyssnämnda kungörelse, att fången vid frigivandet skall tillhandahållas flyttningsbetyg från den militära församlingen, vilket införskaffats genom vederbörande fångpredikants försorg. Då flyttningsbetyg enligt förslaget ej utfärdas, äger denna föreskrift ej vidare tillämplighet; kungörelsen synes därför böra upphöra. Angående det förfarande, som i stället bör tillämpas för den frigivnes överförande till territoriell församlings kyrkobok se motiveringen till 90 §.

25 §.

Denna § ersätter kyrkobokföringsförordningen §§ 4, 5, 6 (till en del), 7 och 9.

Till närmare förklaring av bestämmelserna se anvisningarna.

Enligt kyrkobokföringsförordningen är det regel, att församlingsboken föres efter personernas bostad, och undantag, som kräver domkapitlets medgivande i det särskilda fallet, att den föres i annan ordning (se § 5). Av kommittén från domkapitlen inhämtade upplysningar visa emellertid, att dylika medgivanden till undantag lämnats beträffande ett ganska betydande antal församlingar. Det synes till och med hava förekommit i en del församlingar, att kyrkobokföringsförordningen § 5 tillämpats, utan att domkapitlets medgivande inhämtats. Skola flyttningar inom församlingen, såsom kommittén föreslagit, redovisas löpande i stället för — såsom nu i regel sker — endast vid förskrivningarna, torde församlingsboken, särskilt i församlingar med rörlig befolkning, utsättas för sådana påfrestningar, att en övergång till den kronologiska eller alfabetiska ordningen kommer att visa sig praktisk i ytterligare ett stort antal församlingar. Med hänsyn härtill har kommittén funnit sig icke böra i sitt förslag giva det ena systemet såsom regel företräde framför något av de övriga såsom allenast undantag från regeln utan har kommittén uppställt de olika systemen såsom inbördes likvärdiga.

Den praktiska betydelsen härav visar sig däri, att domkapitlet äger pröva icke blott huruvida församlingsboken skall föras alfabetiskt eller kronologiskt utan även huruvida den bör föras efter personernas bostad. Domkapitlet kan sålunda icke blott efter framställning från pastor utan även av eget initiativ — eventuellt efter hänvändelse av kyrkobokföringsinspektör — förordna om övergång till alfabetiskt eller kronologiskt system. Med hänsyn till att det jämlikt 108 § åligger domkapitlet att tillse, att kyrkobokföringen ordnas och handhaves på ändamålsenligt sätt, måste det anses tillbörligt, att ett dylikt initiativ tillkommer domkapitlet.

Bestämmelserna i 25 § äga tillämplighet jämväl med avseende å icke territoriella församlingar.

Förslaget förutsätter, att de genom jordregistren och fastighetsregistren för stadssamhällen officiellt vedertagna fastighetsbeteckningarna komma till användning även i kyrkobokföringen. Dessa beteckningar torde numera vara överallt genomförda i mantalslängderna och synas även hava trängt in i det allmänna medvetandet i erforderlig mån för att svårigheter för deras användning i kyrkobokföringen icke behöva befaras. I det tryckande registret hos länsbyrå kunna inga andra beteckningar användas. Det är därför nödvändigt, att de införas även i församlingsböckerna, där så ej redan skett. Detta torde till en början kunna ske med ledning av mantalslängden. Om ändringar i fastighetsbeteckningarna till följd av jorddelningsförrättningar med mera kommer pastor i fortsättningen att erhålla underrättelse från länsbyrån å avtryckskort.

26 §.

Denna § motsvarar kyrkobokföringsförordningen § 8.

27 §.

Stadgandet i första stycket innebär t. ex., att den som anmält inflyttning från annan församling eller från utlandet får införas i församlingsboken först sedan personakt för honom kommit pastor tillhanda.

Kommittén har tvekat inför bestämmelserna i andra stycket med hänsyn till den arbetslättnad, som det skulle innebära, därest med komplettering av personakten finge anstå, till dess personen i anledning av utflyttning, utvandring eller dödsfall avföres ur församlingsboken. Då emellertid avsikten med personakternas införande bland annat är att såvitt möjligt undanröja den felkälla, som felskrivning i flyttningsbetyg för närvarande utgör, har säkerheten i kyrkobokföringen ansetts kräva att anteckningarna i personakterna göras som originalanteckningar samtidigt med att anteckning sker i församlingsboken.

Jämlikt 135 § är det medgivet att vid mantalsskrivning såsom upplysningskälla nyttja församlingsliggaren i stället för församlingsboken, därest församlingsliggaren tillika utgör fastighetslängd. En förutsättning för att detta skall kunna ske är, att anteckningarna i personakterna äro fullständiga och aktuella.

28 §.

Domkapitlet har beretts största möjliga frihet att bestämma ordningen för församlingsliggarens förande efter vad som för den särskilda församlingen kan finnas mest praktiskt. Där församlingsboken föres efter personernas bostad, kan det vara lämpligt, att personakterna i församlingsliggaren upptagas alfabetiskt efter personernas efternamn eller måhända i nummerordning efter deras födelsenummer. Föres åter församlingsboken alfabetiskt eller kronologiskt, kan det å andra sidan vara lämpligt, att församlingsliggaren föres efter personernas bostad. Detta är givetvis nödvändigt, om församlingsliggaren tillika är fastighetslängd. Att mantalsskrivningsförrättaren skall beredas tillfälle att yttra sig om ordningen för icke blott församlingsbokens utan även församlingsliggarens förande är förestavat av hänsyn till mantalsskrivningens säkerhet och snabba förrättande. Det bör nämligen tillses, att den urkund, som tillhandahålles vid mantalsskrivningen, upptager personerna i såvitt möjligt samma ordning som mantalslängden.

Då personakt innehåller mer än ett blad, insättes bladen i ordning sinsemellan efter därå antecknade nummer (se formuläret). Varje blad förses å därför avsedd plats (se formuläret) med anteckning om samtliga de blad akten omfattar, t. ex. »akten omfattar bladen nr 1, 2, 3»; så länge akten består av endast ett blad antecknas här: »akten omfattar bladen nr 1». Andra hjälpmedel för bladens sammanhållande, såsom häftning, nålning, klistring e. dyl. få ej användas.

Blad får ej uttagas ur liggaren utom då det är oundgängligen nödvändigt för vidtagande av kyrkobokföringsåtgärd; då så sker bör, om bladet efter åtgärden skall insättas på samma ställe, dess plats utmärkas med ett hänvisningsblad.

30 §.

I en del lagar inom familjerätten förekomma stadganden om att en person under vissa förutsättningar erhåller en annan persons släktnamn. Till följd av bristerna i vår namnrätt, varom mera nedan, råder emellertid ej sällan ovisshet om huruvida ett visst namn är släktnamn. Många personer sakna släktnamn; redan av denna anledning äro lagarnas bestämmelser omöjliga att efter orden efterleva. Till följd av frånvaron av civil- och straffrättsliga bestämmelser, som noggrant reglera vilket namn som rättsligen tillkommer varje person såsom släktnamn och förbjuda honom att använda annat namn, kan det förekomma, att en person använder ena dagen ett och andra dagen ett annat efternamn; enligt kyrkoböckerna har personen kanske ett tredje namn. Ställd inför avgörandet, vilket av dessa namn som bör i kyrkobok eller betyg antecknas för personens hustru, barn eller adoptivbarn, torde pastor i allmänhet välja det som framgår av kyrkoboken; i många fall blir det kanske ej ens något val, eftersom de övriga namnen äro okända för pastor. Därvid talar sannolikheten för att om något av namnen är släktnamn denna egenskap tillkommer just det i kyrkoboken antecknade; skulle pastor anse sig pliktig att förvissa sig därom, torde han ofta se sig ställd inför en omfattande, kanske rent av omöjlig utredningsuppgift. Genom de här föreslagna bestämmelserna befrias pastor från dylik utredning. Bestämmelserna äro av rent administrativ natur; de avse ej att bestämma, vilket namn som är att anse som släktnamn, utan endast, i enlighet med sin ordalydelse, vilket efternamn som skall i kyrkobok antecknas.

I anslutning till föreslagen ändring i namnförordningen anför 1936 års uppbördskommitté i sitt betänkande (sid. 368):

Vid upprepade tillfällen har påvisats, att vår namnrätt är behäftad med brister. En slutgiltig lösning av namnfrågan torde icke kunna ernås annorlunda än genom lagbestämmelser av såväl civillags som strafflags natur. Att framlägga förslag till en dylik lagstiftning faller uppenbarligen icke inom kommitténs uppdrag. Då kommittén under sitt arbete för åvägabringande av en tillfredsställande folkbokföring uppmärksammat vissa olägenheter, som äro förbundna med de nuvarande kyrkobokförarnas befattning med namnärenden och vilka hava betydelse ur folkbokföringssynpunkt, har kommittén emellertid ansett sig icke böra underlåta att föreslå vissa ändringar i förordningen angående antagande av släktnamn. Enligt § 1 sagda förordning må anteckning i kyrkobok därom, att någon antagit nytt släktnamn ske, bland annat, då någon som saknar släktnamn såsom sådant antagit sin faders, farfaders, morfaders eller i almanackans namnlängd intaget manligt förnamn, med tillägg av »son» e. d., som utmärker härkomst, eller ock gårdsnamn, varmed han efter ortens sed allmänneligen benämnes. I förordningen finnes emellertid ingen bestämmelse om när en person skall anses sakna släktnamn. Bland de talrika efternamn, slutande på -son, som förekomma, har man att skilja mellan två kategorier, nämligen å ena sidan sådana, som i oförändrad form övergått på avkomlingar och därigenom enligt den terminologi, som får anses vara gängse, kunna sägas utgöra verkliga släktnamn, samt å andra sidan sådana som växla från generation till generation i enlighet med det på vissa håll på landsbygden kvarlevande bruket att benämna sig med sin faders förnamn med tillägg av -son eller -dotter, vilka namn fördenskull hava karaktären av personliga efternamn och kunna betecknas såsom efternamn, som icke äro släktnamn. Huruvida ett namn på

-son hör till den ena eller den andra kategorien kan tydligen avgöras först efter vunnen kännedom om dess bärares faders namn. Härom kan ju vederbörande kyrkobok icke annat än i undantagsfall lämna upplysning. När en person är bärare av ett namn på -son och barn till honom skall i kyrkobok antecknas, råder fördenskull i många fall ovisshet, vilket efternamn barnet skall bära. Denna fråga blir med nuvarande folkbokföringssystem i regel icke omedelbart aktuell, då hemmavarande barn antecknas efter föräldrarna med angivande blott av förnamnen, så att efternamn utskrives endast för föräldrarna. Men om icke förr måste, när barnet skall införas i konfirmationsboken, ett avgörande ske, huruvida såsom dess efternamn skall antecknas faderns efternamn eller något av hans förnamn med tillägg av -son. Till dessa alternativ synes nämligen valmöjligheten vara inskränkt, och sedan ettdera av dessa namn en gång antecknats såsom efternamn, får ändring härutinnan icke ske annat än i den ordning släktnamnsförordningen föreskriver. Det kan sålunda icke medgivas, att en person, som har en dylik valmöjlighet mellan flera efternamn och som ena dagen kallar sig på det ena sättet och andra dagen på det andra, skulle äga att i varje fall få det namn, han för tillfället använder, antecknat i kyrkobok, blott det icke antecknas såsom släktnamn. När å ena sidan känslan för den verkliga innebörden i det gamla bruket att uppkalla sig efter faderns förnamn försvagats och å andra sidan sinnet för släktnamnets betydelse ännu icke vuxit sig starkt, får namnbildningen i stor utsträckning prägeln av godtycklighet och namnförbistringen blir stor. I tvivelaktiga fall beror avgörandet av vilket efternamn, som skall antecknas för en person, på kyrkobokförarens eget bedömande, och faktiskt tillkommer honom i dessa fall en mycket vittgående bestämmanderätt, så att man kan säga, att rättsutvecklingen på denna punkt till väsentlig del ligger i våra kyrkobokförares händer. Finner kyrkobokföraren sig böra anteckna faderns efternamn såsom efternamn även för hans barn, är presumtionen för att därigenom för barnet tillskapats ett verkligt släktnamn och släktnamnsförordningen § 1 punkten 3 är ej längre tillämplig för dess del. Enligt vad kommittén erfarit tillämpas ovanberörda bestämmelse olika av olika kyrkobokförare, i det att somliga medgiva envar, som icke har annat efternamn än sådant slutande på -son eller -dotter, att enligt det anförda stadgandet få i kyrkobok antecknat annat efternamn, under det att andra, vilket får anses vara riktigt, icke medgiva, att för person med dylikt efternamn antecknas annat efternamn, om det av personen burna efternamnet burits jämväl av närmast föregående generation i hans släkt. Genom den föreslagna ändringen i förordningens § 1 avses att råda bot på detta oefterrättlighetstillstånd. Genom de föreslagna ändringarna i §§ 2 och 3 har avsetts att bereda möjlighet för en i riket icke folkbokförd svensk medborgare att antaga nytt släktnamn.

Uppbördskommitténs förslag innebar, såvitt angår § 1 i namnförordningen, att till denna § lades ett nytt stycke av följande lydelse:

Brukar någon, som ej har annat släktnamn, såsom efternamn manligt förnamn med tillägg av »son» eller dylikt, som utmärker härkomst, och har samma efternamn brukats jämväl i närmast föregående släktled, skall sådant efternamn anses vara hans släktnamn.

Förslaget vann i allmänhet gillande i de remissyttranden, i vilka det uppmärksammats. Det anmärktes dock, att ordalydelsen lämnade rum för tvekan om i huru många släktled namnet skulle hava brukats för att anses som släktnamn. Begränsning till första äldre generationen förordades.

Folkbokföringskommittén har nu i sitt förslag till ändring i namnförordningen (se sid. 94) återupptagit uppbördskommitténs tankegång med beaktande av däremot gjorda anmärkningar. För vinnande av närmare anknytning till den situation, som uppkommer, då någon jämlikt namnförordning-

en § 1 mom. 3 hos pastor anmäler, att han antagit släktnamn, som där avses, har formuleringen: »brukar någon, som ej har annat släktnamn, såsom efternamn» etc. utbytts mot ordalydelsen: »är för någon i kyrkobok antecknat sådant efternamn, som avses i första stycket under 3.» etc.; vad som därvid kommer i fråga lär väl nämligen just vara, vilket namn som förut är antecknat i kyrkoboken och huruvida detta har karaktären av släktnamn. Beträffande frågan om vem som tidigare skall hava burit namnet för att detta skall anses som släktnamn har kommittén föreslagit begränsning till ascendent i första led. Den omständigheten, att namnet eventuellt brukats av en mera avlägsen anförvant i den äldre generationen, t. ex. en farbroder, men däremot icke av fadern eller modern synes nämligen icke böra föranleda, att namnet anses som släktnamn. Sedan ett efternamn blivit jämlikt namnförordningen § 1 mom. 3 antecknat i kyrkobok *såsom antaget,* torde det vara att anse som *släktnamn,* även om det icke burits av någon i föregående generation; detta synes följa av namnförordningen redan i dess oförändrade lydelse.

Antecknas i personakt för barn ascendentens efternamn, blir detta sålunda släktnamn för barnet, även om namnet ej för ascendenten har denna karaktär. Genom bestämmelserna i 1 mom. har emellertid möjlighet beretts föräldrarna att utöva inflytande härutinnan genom att inom en månad efter uppgiven tidpunkt anmäla annat efternamn för barnet. Skulle detta hava försummats, återstår likväl den möjligheten för föräldrarna att bereda barnet önskat efternamn, att de själva antaga detta, innan barnet fyllt aderton år och medan det ännu står under deras vårdnad; se härom namnförordningen § 7 andra stycket.

Namn, som jämlikt det föreslagna 1 mom. sista punkten av pastor bestämmes för barn med okända föräldrar, antager icke karaktären av släktnamn.

31 §.

Enligt denna § åligger det pastor att rekvirera personakt för kyrkobokföring av den som inflyttat från annan församling eller från utlandet eller som är upptagen i bok över obefintliga vare sig i den församling där personen skall kyrkobokföras eller i annan församling; rekvisition erfordras dock ej, om pastor ansvarar för kyrkoböckernas förande jämväl i den församling, i vilken inflyttad person vid inflyttningen är kyrkobokförd (angående sistnämnda fall se vidare 93 § samt motiven till 88 §).

Rekvisition göres hos den myndighet, som har personakten eller skall upprätta densamma, nämligen (jfr 29 och 32 §§), om personen är kyrkobokförd i annan församling, pastor därstädes, och, om personen antingen icke är bokförd i riket eller är bokförd i bok över obefintliga, riksbyrån.

Angående sättet för rekvisitionen se 92 och 96 §§.

32 §.

Jämför 24 § 6 mom. andra stycket.

Personakt skall i regel avsändas ofördröjligen. Dock må med avsändan-

de av personakt för avliden eller dödförklarad person — för att akten skall kunna användas vid utfärdande av släktintyg för boupptecknings — anstå till dess ett halvt år förflutit från dödsdagen. Sker så, skall akten under tiden hos pastor förvaras i en särskild för sådant ändamål avsedd förvaringspärm.

33 §.

Denna § motsvarar kyrkobokföringsförordningen § 10 och har samma lydelse som denna med två undantag. Det ena av dessa gäller dem, om vilka tillförlitlig upplysning erhållits, att de »utan uttagande av flyttningsbetyg bosatt sig å utrikes ort». Dessa skola enligt förslaget icke vidare överföras till bok över obefintliga (flyttningsbetyget motsvaras i förslaget av utvandringscertifikat). Ur saklig synpunkt förefaller det omotiverat att bland dem, om vilkas vistelseort man intet vet, redovisa sådana personer, som veterligen bosatt sig å utrikes ort, endast av den anledningen, att de icke vid sin utflyttning ur riket iakttagit föreskrivna former. Vid den nuvarande bestämmelsens tillkomst torde till densamma hava knutits förhoppningen, att därigenom med hänsyn till bestående hinder för obefintliga att utfå betyg skulle tillskapas en drivkraft till berörda formers iakttagande. Att dessa förhoppningar icke alls eller i varje fall i allenast mycket ringa grad infriats, såvitt angår personer, vilka lämnat landet, torde erfarenheten hava visat. Sedan numera särskilda möjligheter tillskapats för utlandssvenskar att erhålla prästbetyg utan hänsyn till om de äro bokförda såsom obefintliga, hava förutsättningarna för bestämmelsernas bibehållande ytterligare försvagats. Det andra undantaget består däri, att, medan enligt kyrkobokföringsförordningen en frånvarande överföres till bok över obefintliga redan då om hans vistelse under tiden mellan två på varandra följande mantalsskrivningar upplysning ej vunnits, han enligt förslaget skall hava förgäves efterlysts vid tre på varandra följande mantalsskrivningar, innan han får överföras. Denna återgång till vad som en gång tidigare varit gällande har föranletts av kommitténs åsikt, att efterforskningarna efter dessa personer ej böra för tidigt inställas.

Boken över obefintliga föres efter samma formulär som församlingsboken. De till detta formulär stadgade anvisningarna äga i tillämpliga delar giltighet jämväl med avseende å förevarande bok.

Överföringen till bok över obefintliga verkställes med ledning av förteckning, varom förmäles i 144 § 2 mom.

34 §.

Denna § motsvarar kyrkobokföringsförordningen § 11. Enligt förslaget skola från boken över obefintliga avföras jämväl de personer, som enligt vunnen kunskap stadigvarande bosatt sig å utrikes ort eller på grund av hög ålder kunna antagas vara avlidna. Stadgandet beträffande de förstnämnda personerna motsvarar stadgandet i 33 §, att personer, vilka veterligen bosatt sig å utrikes ort, icke vidare skola överföras till denna bok, även om de vid utvandringen underlåtit att uttaga utvandringscertifikat. Frågan om åldringars av-

förande har i många år varit föremål för diskussion. Såsom framgår av redogörelsen för de framställningar, vilka till kommittén överlämnats för övervägande (se kap. 14), har frågan även varit föremål för kyrkomötets uppmärksamhet. Olika förslag hava sett dagen. Bland annat har ifrågasatts, att person, som under viss längre tid, bestämd olika i olika förslag, kvarstått i boken, skulle dödförklaras, antingen i den för dödförklaring i allmänhet gällande ordningen eller genom ett särskilt mera summariskt förfarande. Detta synes kommittén dock innebära en överskattning av frågans vikt. Där någon lider rättsligt men genom annans outredda försvinnande, anvisar lagstiftningen lämpliga utvägar oberoende av hur bokföringsfrågan är ordnad. Även ur ren folkbokföringssynpunkt synes diskussionen vara på väg att förlora kontakten med det väsentliga. Detta är, att icke blott folkbokföringen utan samhällslivet i dess helhet fungerar så, att personer icke behöva överföras till bok över obefintliga och att, där detta ändå måste ske, ingen möda lämnas ospard för deras återförande till kyrkobokföring i vanlig ordning och — vilket i många fall är det grundläggande — till normal samhällsgemenskap. Men sedan dessa ansträngningar gäckats, har det endast bokföringsteknisk och i någon mån statistisk betydelse huru länge redovisningen i boken över obefintliga skall fortsätta. Åtskilligt skulle i detta hänseende vara vunnet med en föreskrift, att personer i viss ålder icke skola medtagas vid omskrivning av boken eller i uppgifter till befolkningsstatistiken. Många mena också, att det kunde stanna härvid. Kommittén har dock funnit det äga viss betydelse, att personerna formellt avföras. Då detta enligt förslaget skall ske vid mantalsskrivning, vinnes viss kontroll. Viktigt är även att vid avförandet personernas namn bliva överstrukna, varigenom överblicken över de återstående underlättas. Vid såväl detta som övriga förslag till begränsning av obefintlighetsklientelet har kommittén haft för ögonen de önskemål, som vid skilda tidpunkter framställts, om ett sådant inrättande av boken över obefintliga, att denna skulle kunna användas som hjälpmedel vid socialvårdsarbetet, bland annat för de hjälpbehövandes uppsökande. Något vidare synes kommittén icke vara att vinna i detta hänseende utom givetvis genom en sänkning av den föreslagna åldern vid avförandet. Huruvida åldersstrecket bör dragas vid föreslagna 100 år eller lägre synes närmast vara en omdömessak, vid vilken det ej ligger alltför stor vikt, så länge tillbörlig säkerhetsmarginal iakttages.

Med de föreslagna bestämmelserna i *första stycket* böra beträffande den, som kyrkobokföres, jämföras 31 § och 93 § 3 mom. I fråga om den, som avlidit i annan församling, vilken, på grund av bristande kännedom om i vilken församling den döde var upptagen i bok över obefintliga, kommit att jämlikt 46 § andra stycket anses som rätt inskrivningsort för dödsfallet, se 84 § under 2. I dessa fall är pastor ej skyldig att till länsbyrån insända särskild underrättelse om avförandet. Angående underrättelse till länsbyrån i andra fall, se 83 § 2 mom. samt 100 § 1 mom. andra stycket.

Med bestämmelserna i *andra stycket* må jämföras stadgandena i 135 § 1 mom. om bokens tillhandahållande vid mantalsskrivning samt i 83 § 2 mom. och 100 § 1 mom. andra stycket om underrättelse till länsbyrån.

Endast i de i *tredje stycket* särskilt angivna fallen behöver anteckning om avförandet göras i annan kyrkobok. Jämför även anvisning i motiven till 35 §.

35 §.

Se jämväl den allmänna motiveringen sid. 187 ff.

Denna § motsvarar kyrkobokföringsförordningen § 12 mom. 1 och 3. Bestämmelser, motsvarande de i kyrkobokföringsförordningen § 12 mom. 2 upptagna, hava icke vidare ansetts erforderliga med hänsyn till den ändrade ordning för uppgifter till befolkningsstatistiken som är avsedd att tillämpas.

Angående bilaga till inflyttningsboken se 92 § 3 mom.

Av dem som avföras från boken över obefintliga antecknas i inflyttningsboken endast de, vilka kyrkobokföras i *samma* församling, men däremot icke de, beträffande vilka enligt 93 § 3 mom. underrättelse inkommit, att de kyrkobokförts i *annan* församling, och icke heller de, vilka avföras såsom bosatta å utrikes ort eller på grund av dödsfall, dödförklaring eller hög ålder.

Angående inflyttningsbokens förande se anvisning till nämnda bok.

36 §.

Denna § ersätter kyrkobokföringsförordningen §§ 14 och 18. Födelse- och dopboken skall alltjämt föras årsvis. Alla barn antecknas under födelseåret, även om anmälan om födelsen inkommer under ett senare år. Med hänsyn till den ändrade ordningen för uppgifter till befolkningsstatistiken har det — i motsats till vad i kyrkobokföringsförordningen § 18 är stadgat — ansetts onödigt att i sistnämnda fall anteckna barnet jämväl i boken för det löpande året.

Definitionen å barn är i sak densamma som enligt förordningen den 11 februari 1887 angående anmälningar om födda barn § 1 andra stycket.

Födelsehemorten är samma församling som rätta inskrivningsorten enligt kyrkobokföringsförordningen. Alla till födelse- och dopboken hörande anteckningar koncentreras enligt förslaget till födelsehemorten. Har anmälan skett i annan församling, skall anmälningen visserligen — för uppgifternas bevarande i händelse avi till pastor i födelsehemorten skulle förkomma — jämväl där införas i boken men någon avisering dit för anteckningarnas fullständigande med vad annorstädes blivit anmält skall icke vidare förekomma.

Förslaget skiljer mellan den församling som är rätt födelsehemort och den som vid bristande utredning anses såsom födelsehemort. Vinnes sedermera utredning om rätta födelsehemorten, skall barnet överföras till födelse- och dopboken därstädes. Förfarandet förutsättes därvid bliva följande.

Varder förhållande, som avses i sista stycket, upplyst hos pastor i annan församling än den, som ansetts som födelsehemort, skall denne därom oförd röjligen underrätta pastor i sistnämnda församling.

Pastor i den församling, som ansetts som födelsehemort, skall i kol. 22 i födelse- och dopboken i det rum, där födelsen är inskriven, anteckna den ut-

redning som förekommit och, om han finner utredningen därtill föranleda, utstryka instreckningen för födelsen såsom räknad till församlingen samt genom utdrag av födelse- och dopboken underrätta pastor i rätta födelsehemorten om vad sålunda och i övrigt finnes antecknat rörande den person, varom fråga är.

I rätta födelsehemorten skall personen och vad om honom är i nämnda utdrag antecknat inskrivas i födelse- och dopboken för födelseåret eller, om där ej finnes rum, för löpande året; och skall i sistnämnda händelse vid rubriken å första uppslaget i födelse- och dopboken för födelseåret tecknas hänvisning till inskrivningens löpande årsnummer. Underrättelse om inskrivningen skall ofördröjligen meddelas länsbyrån.

Ändring med avseende å födelsehemorten skall införas jämväl i personakt och personplåt för personen samt i församlingsboken i personens kyrkobokföringsort eller, om personen är upptagen i bok över obefintliga, i denna bok. Det åligger länsbyrån att ofördröjligen avsända de underrättelser, som för sådant ändamål må finnas erforderliga.

37 §.

1 mom. Bestämmelserna i första och andra styckena motsvara de nuvarande bestämmelserna i kyrkobokföringsförordningen § 17 mom. 1 och 3 (delvis) samt § 18 mom. 2 och äro till sin innebörd lika med dessa.

Bestämmelsen i tredje stycket återfinnes i kyrkobokföringsförordningen under reglerna till födelse- och dopboken kol. 8. Till förtydligande har i förslaget jämväl utsagts, att efter dopet förnamn ej må tilläggas; detta torde icke innebära någon ändring av den gällande rätten.

2 mom. Stadgandena i första stycket torde sakna uttrycklig motsvarighet i kyrkobokföringsförordningen. Förbuden mot tillägg av förnamn enligt andra stycket och enligt 1 mom. skulle kunna kringgås på sådant sätt, att det ytterligare namnet anmäldes i församling, där anteckning om förut anmälda namn ej funnes. Därför har stadgats, att förnamn, som anmäles senare än födelsen, ej får införas i födelse- och dopboken för annan församling än födelsehemorten.

Beträffande bestämmelserna i andra stycket se nu kyrkobokföringsförordningen under reglerna till födelse- och dopboken kol. 8. Stadgandet om tillägg av namn vid dop lär på sina håll tolkas så strängt, att man påfordrar, att det nya namnet skall sättas efter de övriga. Denna tolkning kan kommittén ej biträda. I varje fall har kommittén icke med sitt motsvarande stadgande avsett att meddela någon föreskrift om det tillagda namnets plats i namnföljden.

3 mom. Beträffande här behandlade spörsmål jämför motion nr 78 i första kammaren vid 1944 års riksdag av herr Holmbäck.

Kyrkobokföraren har prövningsrätt endast i fråga om andra förnamn än dopnamn. Angående dopnamn se kommitténs förslag till ändring i kap. 3 § 4 kyrkolagen; den prövning, som enligt detta lagrum verkställts av dopförrättaren, är enligt förevarande stadgande bindande för kyrkobokföraren.

Ett olämpligt namn kan vara sin bärare till livslångt obehag och understundom till och med vålla psykisk skada, särskilt i barnaåldern, genom det gyckel, vartill det inbjuder; ett olämpligt namn kan verka som ett lyte. Insikten härom har länge varit levande icke minst inom prästerskapet, som dock i sin kamp mot föräldrars okunnighet, inskränkthet eller egocentricitet saknat stöd av lag. Till sådant stöd äro de här föreslagna stadgandena ämnade. Med skäl kan anmärkas, att effektiviteten av detta stöd är mindre än den kunnat vara, därest det närmare preciserats, vilka namn som äro tillåtna eller förbjudna. Full effektivitet i detta hänseende skulle dock näppeligen kunnat påräknas genom någon annan metod än hänvisning till fastställd namnlängd, men detta torde, såsom herr Holmbäck anfört i sin motion, strida mot vad man i vårt land anser lämpligt. Stora krav komma därför även i fortsättningen att ställas på vederbörande prästmans takt och auktoritet.

Genom intresserade prästers artiklar i dagspressen har ett gagneligt upplysningsarbete i namnfrågan ägt rum. Detta arbete onödiggöres ej genom de föreslagna lagstiftningsåtgärderna utan bör snarare intensifieras, därvid ledningen bör tillkomma riksbyrån. Denna har därjämte jämlikt 148 § andra stycket att verka för enhetlighet i fråga om de grunder efter vilka bedömningen av namn sker.

Jämlikt 154 § kan pastors vägran att godkänna föreslaget namn överklagas. Angående dopförrättares vägran se nedan motiven till 4 mom.

4 mom. Jämför kungörelsen den 16 oktober 1942 (nr 820) angående ändring av förnamn och tidsuppgifter m. m. i kyrkobok.

Har dopförrättare utan tillräckliga skäl vägrat att godkänna föreslaget namn, kan rättelse i förevarande ordning vinnas såtillvida, att riksbyrån tillåter namnets införande i kyrkobok.

38 §.

Här föreslagna stadganden överensstämma med dem i kyrkobokföringsförordningen § 16 mom. 1 med det undantag, att anteckning framdeles skall ske endast i barnets födelsehemort.

39 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 28.

40 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 14 mom. 3 och § 25 mom. 3.
Att barnet ej skall införas i församlingsboken se 24 § 5 mom.

41 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 19.

42 §.

Förslaget under denna § torde överensstämma med vad som nu gäller.

43 §.

Beträffande första stycket jämför kyrkobokföringsförordningen § 20.

Vad i andra stycket föreslås har tidigare varit gällande. Sedan emellertid i giftermålsbalken 4 kap. 8 § föreskrivits, att präst, som förrättat vigsel, alltid skall lämna makarna vigselbevis, ansågs säkerhetsåtgärden att inskriva vigseln även i den församling, där den skett, ej längre vara behövlig. Avin till rätta inskrivningsorten kan emellertid förkomma, och om makarna dessutom skulle hava förlorat sitt vigselbevis kunna svårigheter uppstå att styrka vigseln. Därför föreslås här stadgandet till återinförande, varom jämväl från prästerligt håll önskemål uttalats.

44 §.

1 mom. överensstämmer med kyrkobokföringsförordningen § 24 mom. 1 med undantag av att anteckningsskyldigheten begränsats till sådana fall, där antingen lysning till äktenskapet ägt rum i riket eller ock åtminstone en av makarna är svensk medborgare eller här kyrkobokförd eller upptagen i bok över obefintliga; skulle undantagsvis begäran om anteckning i något annat fall finnas hava skäl för sig, bör den i 2 mom. stadgade ordningen tillämpas.

2 mom. överensstämmer med kyrkobokföringsförordningen § 24 mom. 2 utom däri, att avgörandet ansetts kunna överlämnas åt riksbyrån.

3 mom. Jämför kyrkobokföringsförordningen § 24 mom. 3 och 4. Med hänsyn till den avisering till länsbyrå, som skall äga rum, därest någon av makarna är bokförd här i riket, har det ansetts lämpligt att, i fall lysning ej skett, i första hand anknyta inskrivningsorten till bokföringsorten och att bibehålla den församling, i vilken intyget om äktenskapets ingående företes, såsom inskrivningsort endast för det fall, att ingen av makarna är bokförd här i riket.

45 §.

Med hänsyn till den föreslagna ändrade ordningen för inhämtande av uppgifter till befolkningsstatistiken har kommittén ej funnit skäl att i förslaget upptaga bestämmelserna i kyrkobokföringsförordningen § 21 för den händelse att lysning och vigsel ägt rum under olika år utan ansett vigseln kunna jämväl i dylikt fall antecknas i samma rum som lysningen.

46 §.

Första stycket är lika med kyrkobokföringsförordningen § 25 mom. 1 med tillägg av orden: liks eller askas utförande ur riket; ordet kyrkobokförd ersätter i enlighet med det i 23 § 1 mom. fastslagna språkbruket i förslaget orden upptagen i församlingsboken enligt det gällande stadgandet.

Andra stycket motsvarar kyrkobokföringsförordningen § 25 mom. 2 och 3 och är till innebörden lika.

Tredje stycket bör läsas i samband med 82 och 85 §§. Då hinder mot begravning är antecknat, får begravningstillstånd ej meddelas och begravning sålunda ej äga rum. Där hindret beror av polisutredning, bör ej sällan till-

börlig hänsyn till de efterlevandes känslor och till svårigheterna att under lämpliga förhållanden förvara den döde ovan jord å ena samt till utredningen å andra sidan kunna tagas på det sätt, att stoftet väl nedsättes i grav men denna tillsvidare lämnas öppen. Därför har här stadgats, att begravningen skall anses fullbordad först med gravens igenfyllande. I vanliga fall, då hinder mot begravningen ej är antecknat och gravfyllningen kan förväntas ske, så snart arbetet medhinnes, utgör stadgandet givetvis ej hinder att anteckna begravningen såsom skedd redan vid nedsättandet.

47 §.

Denna § motsvarar kyrkobokföringsförordningen § 29. Med hänsyn till den föreslagna ändrade ordningen för inhämtande av uppgifter till befolkningsstatistiken har det dock ansetts kunna för alla fall, oavsett när anmälan om dödsfallet inkommit, kunna stadgas, att anteckning skall ske endast i död- och begravningsboken för dödsåret.

48 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 14 mom. 3 och § 25 mom. 3.

49 §.

Förslaget överensstämmer med motsvarande stadganden i kyrkobokföringsförordningen § 27.

50 §.

Jämför 39 § samt kyrkobokföringsförordningen § 28.

59 §.

Såsom ombud för den anmälningsskyldige må roteombud anlitas. Genom stadgandet i sista punkten beredes pastor möjlighet att tillåta, att anmälan göres t. ex. genom telefon eller skriftligen, vilket kan vara av betydelse särskilt i församlingar med stora avstånd. Sådant bör dock ej medgivas med mindre pastor finner full säkerhet föreligga för att anmälningen göres av rätt person och är riktig och fullständig. Pastor äger i varje särskilt fall fritt och oberoende av vilken ståndpunkt han intagit i andra fall pröva, huruvida genom anmälan som skett på sådant sätt anmälningsskyldigheten blivit fullgjord; den anmälningsskyldige äger icke påfordra att få göra anmälan i annan ordning än i första punkten sägs.

60 §.

I regel bör vid avisering från pastor till länsbyrå avtryckskort kunna användas, där vederbörande är kyrkobokförd i församlingen. Är detta ej fallet eller följer en avisering så nära i tiden en annan rörande samma person, att nytt avtryckskort för denne i stället för det, som kom till användning vid den tidigare aviseringen, ej hunnit komma pastor tillhanda, måste aviseringen ske å särskild blankett.

Förslaget utgår från att riksbyrån kommer att fastställa formulär för sådana blanketter ävensom meddela närmare anvisningar för aviseringen och därvid beträffande varje fall angiva, vad som bör å avtryckskort antecknas.

61 §.

Angående skyldighet för pastor eller församlingsföreståndare i vissa fall att meddela pastor i annan församling underrättelse för kyrkobokföringen stadgas i 66 §, 72 § andra stycket, 76 § tredje stycket, 83 § 1 mom., 86 § 2 mom. samt 90, 92 och 94 §§.

Beträffande länsbyrå åliggande sådan skyldighet se 70 §, 71 § andra stycket, 73 § sista stycket, 76 § andra stycket, 79 § andra stycket och 102 § andra stycket.

Angående aviseringsskyldighet för riksbyrån i vissa fall se 78 och 84 §§.

Rörande avisering i fall som avses i 68, 74 och 75 §§ samt 86 § 1 mom. se under dessa §§ samt de till desamma anförda motiven.

Det har icke varit möjligt att förutse och genom detaljbestämmelser reglera alla de fall, då behov av avisering kan uppkomma. Bland annat kan det ej undvikas, att en underrättelse någon gång ankommer till annan myndighet än den, som har att vidtaga åtgärd med anledning av densamma, antingen detta nu beror av att något misstag förelupit eller att förhållandena efter underrättelsens avsändande undergått förändring, t. ex. att den person, beträffande vilken anteckning skall göras i kyrkobok, avflyttat till annan församling; jämför kyrkobokföringsförordningen § 13. För dylika fall har såsom ett komplement till de särskilda bestämmelserna i ovan uppräknade författningsrum den allmänna bestämmelsen i första stycket föreslagits.

Länsbyråns aviseringsskyldighet bör, där det finnes praktiskt, kunna fullgöras på sådant sätt, att länsbyrån till pastor översänder den underrättelse byrån själv mottagit med föreskrift i förekommande fall, att underrättelsen skall av pastor vidarebefordras till annan pastor, vars underrättande jämväl åligger länsbyrån, eller, där underrättelsen skall användas jämväl som uppgift till befolkningsstatistiken, till statistiska centralbyrån. De i andra stycket av förevarande § föreslagna bestämmelserna avse att möjliggöra ett dylikt förfaringssätt.

62 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 42.

63 §.

Jämför *förordningen den 11 februari 1887 ang. anmälningar om födda barn,* vilken av kommittén föreslås till upphävande.

Den tid, inom vilken anmälan skall ske, har enligt förslaget förkortats till en månad efter födelsen. Kommittén har ej funnit nödigt att föreslå ändring i *förordningen den 13 september 1864 ang. ändring av 3 kap. 2 § kyrkolagen jämte förklaring av 3 § i samma kapitel,* enligt vilken den tid, inom vilken barn skall befordras till dop, är bestämd till sex veckor efter födelsen. Om

dop ej äger rum inom en månad efter födelsen, måste jämlikt förslaget likväl namn för barnet inom denna tid anmälas. Detta torde i de flesta fall leda till att även dop kommer att ske inom samma tid.

Enligt 1887 års kungörelse skall anmälan göras hos pastor i barnets vistelseort. Denna begränsning till viss ort har ej medtagits i förslaget.

Angående förfarandet vid anmaning enligt sista stycket se 152 §.

Se jämväl angående: anteckning i födelse- och dopbok 36 och 37 §§; barns kyrkobokföring 24 § 5 mom.; bokföring av dödfött barn anvisning till församlingsbok kol. 14; upprättande av personakt 29 §; anteckning i faders eller moders personakt anvisning till personakt rum 18; samt underrättelser 66—72 §§.

64 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 15 mom. 1 andra stycket samt 23 § i reglementet den 21 november 1919 (nr 798) för barnmorskor. Anmälningsskyldigheten har utsträckts till läkare, som i enskild praktik och utan hjälp av barnmorska biträtt vid förlossning. Anmälningstiden är densamma som enligt barnmorskereglementet, nämligen högst tre dagar efter barnets födelse.

Beträffande anstalter, som här avses, se sid. 178.

65 §.

Se jämväl 40 och 48 §§.

66 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 15. Förslaget innebär en förenkling därigenom, att avisering till pastor i annan församling än födelsehemorten icke vidare skall förekomma; jämför härom motiven till 36 §.

67 §.

Bestämmelsen överensstämmer med kyrkobokföringsförordningen § 15 mom. 4. Tekniskt föreligger intet hinder att överflytta denna avisering på länsbyrån — såsom i åtskilliga andra fall skett — men då detta skulle innebära en försening av underrättelsens framkomst till barnavårdsnämnden har aviseringsplikten ansetts böra bibehållas hos pastor.

68 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 17 mom. 2 och 3.

Underrättelseskyldighet åligger enligt denna § *dopförrättaren* i förhållande till pastor i envar av de församlingar, i vilka dopet jämlikt 37 § skall inskrivas. *Pastor* har ej underrättelseplikt i vidare mån än sådan kan åvila honom i egenskap av dopförrättare.

Angående dopets antecknande se 37 § samt anvisning till församlingsbok kol. 3 och till personakt rum 11. Beträffande anteckning om dopnamn se förstnämnda § samt anvisning till församlingsbok kol. 3 och till personakt rum 2 och rum 18. Om underrättelse se 69 §.

69 §.

Underrättelse, som avses i andra stycket, skall avsändas senast den 15 januari året näst efter födelseåret, även om namn för barnet då icke blivit anmält. Stadgandet avser att möjliggöra barnets upptagande i mantalslängd.

Underrättelse enligt denna § bör tecknas å avtryckskort för modern eller, i fall som avses i tredje stycket, där så ske kan, å avtryckskort för barnet. Har pastor ej sådant avtryckskort, t. ex. om utflyttning ägt rum, skall underrättelse meddelas å blankett, som av riksbyrån fastställes.

Närmare föreskrifter om vad i underrättelse skall uppgivas meddelas av riksbyrån.

70 §.

Jämför 61 § andra stycket och motiven till nämnda §.

Meddelandet föranleder anteckning för barnet i församlingsbok och personakt samt för modern i personakt (rum 18).

71 §.

Underrättelsen bör tecknas å avtryckskort för barnet.

Är efternamnet annat än det barnet på grund av sin börd erhåller, skall det antecknas i rum 18 i personakt för modern (se anvisning till nämnda rum). Se även anvisning till församlingsboken kol. 2 (näst sista stycket).

72 §.

Enligt kungörelsen den 2 november 1928 angående skyldighet för landsfiskal, notarius publicus och barnavårdsnämnd att lämna vissa uppgifter till vederbörande kyrkobokförare åligger det landsfiskal, notarius publicus eller barnavårdsnämnd, som upptagit erkännande eller godkänt avtal om förhållande, som i denna § avses, att göra anmälan därom hos pastor i barnets kyrkobokföringsort; anmälningsplikt för barnavårdsnämnd föreligger dock endast om barnvårdsman ej finnes. Jämlikt 4 § kungörelsen den 10 november 1939 med föreskrifter om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen däråt åligger enahanda anmälningsplikt vederbörande barnavårdsman, då sådant förhållande fastställts genom erkännande, som ej skett inför pastor i barnets kyrkobokföringsort, eller genom dom. Enligt 20 § lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap och 3 kap. 3 § lagen den 8 juni 1928 om arv må erkännande med laga verkan ske jämväl »inför den präst, som för kyrkoböckerna i församling, där barnet är kyrkobokfört». Genomgående gäller sålunda, att dylikt förhållande skall styrkas hos pastor i barnets kyrkobokföringsort.

Det lär emellertid hava förekommit, att kyrkobokföringsförordningen § 16 mom. 3 åberopats till stöd för uppfattningen, att erkännande finge ske även inför pastor i annan församling än barnets kyrkobokföringsort. Kommittén, som ej delar denna uppfattning och ej heller i det åberopade stadgandets avfattning kunnat finna skäl för den tvekan, som uppkommit, har dock med hänsyn till denna tvekan ansett sig böra i förevarande § återgiva, vad enligt ovan anförda bestämmelser är gällande.

Beträffande andra stycket jämför kyrkobokföringsförordningen § 16 mom. 4.

Enligt sistnämnda stadgande åligger det pastor i den församling, där faderskap till barn utom äktenskap styrkts, att, såvida barnets fader icke är kyrkobokförd i samma församling, till pastor i faderns kyrkobokföringsort avsända erforderliga underrättelser för anteckning i därvarande församlingsbok.

Denna bestämmelse motsvaras i kyrkobokföringsförordningens regler till församlingsboken kol. 14 av ett stadgande om att för den, som fastställts vara fader till barn utom äktenskap, i nämnda kolumn skall införas uppgift härom med angivande av barnets namn, födelsetid och födelseort.

I underdånig skrivelse den 26 juni 1922 hemställde Stockholms stads barnavårdsnämnd, att ovannämnda bestämmelser måtte utgå ur kyrkobokföringsförordningen. Som motivering för detta yrkande anförde barnavårdsnämnden i huvudsak följande: Ur kyrkobokföringssynpunkt vore de ifrågavarande bestämmelserna skäligen värdelösa, enär faderskapsanteckning ej utgjorde äktenskapshinder och sådan anteckning ej heller skulle eller finge införas i flyttningsbetyg för fadern eller på annat sätt delgivas pastor i inflyttningsorten. Moderns och barnets liksom även samhällets intressen vore tillräckligt tillgodosedda därigenom att anteckning om faderskapet gjordes i födelseboken och i församlingsboken för barnet. Anteckning om faderskap, som skedde därutöver, vore icke blott onödig utan även skadlig. Trots meddelade sekretessbestämmelser vore det nämligen omöjligt att förhindra, att vad som antecknats i en församlingsbok, vilken skulle vara lättillgänglig och medhavas vid alla mantalsskrivningar, förr eller senare bleve för många eller alla uppenbarat. Vem hade egentligen gagn av den förtvivlan, ja ekonomiska ruin, som lätt följde de ifrågavarande bestämmelserna i spåren? Mer än ett exempel kunde anföras på huru en ekonomiskt välsituerad man, som uppgivits vara barnafader, när han sett sig ställd inför risken att få faderskapet känt i hemförsamlingen, tillgripit utvägen att förneka detsamma. Där ingen eller ringa annan bevisning funnes, bleve barnet sålunda lidande.

I ett den 13 juli 1922 efter remiss avgivet underdånigt utlåtande över skrivelsen anförde *statistiska centralbyrån:* Då bestämmelsen ur kyrkobokföringssynpunkt syntes äga ringa betydelse, hade centralbyrån ur denna synpunkt intet att invända mot att den utginge. Centralbyrån ville dock omnämna, att bestämmelsen sannolikt tillkommit i avsikt att i kyrkobokföringshänseende åstadkomma formell likställighet mellan fader och moder till barn utom äktenskap. De av barnavårdsnämnden befarade olägenheterna torde för övrigt i verkligheten knappast inställa sig, då församlingsbokens anteckningar om sådana förhållanden, som här vore i fråga, skyddades av tryckfrihetsförordningen mot obehörigt yppande. — I underdånigt utlåtande den 2 januari 1924 anslöt sig *Stockholms stads konsistorium* till vad centralbyrån anfört.

Den 24 januari 1929 utremitterades skrivelsen ånyo för yttrande, denna gång till domkapitlen i riket, Stockholms stads konsistorium, barnavårds-

nämnderna i vissa större städer samt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet. Remissen omfattade jämväl bland annat ett, i anslutning till skrivelsen och en av barnavårdsnämnden den 23 oktober 1928 gjord ny framställning om vissa ytterligare ändringar i kyrkobokföringsförordningen, av inspektören för barnavårdsmännen i Stockholm, pastorn Viktor Carlsson, utarbetat förslag till sådana ändringar. Enligt sistnämnda förslag har det ursprungliga yrkandet såtillvida modifierats, att faderskapet skulle vid faderns namn i församlingsboken antecknas, om barnet vore trolovningsbarn eller enligt faderns förklaring arvsberättigat efter honom.

Domkapitlen i Lund, Göteborg och Visby samt *Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* ävensom *Malmö stads barnavårdsnämnd* tillstyrkte det ursprungliga förslaget om de ifrågavarande bestämmelsernas fullständiga upphävande, under det att *domkapitlen i Skara, Linköping och Västerås, Fredrika Bremer Förbundet, Svenska fattigvårdsförbundets barnavårdsbyrå i Stockholm, Stockholms stads barnavårdsnämnd, Norrköpings barnavårdsnämnd, Hälsingborgs barnavårdsnämnd* och *Gävle barnavårdsnämnd* anslöto sig till det modifierade förslaget. *Växjö, Karlstads och Luleå domkapitel, Stockholms stads konsistorium* och *Göteborgs barnavårdsnämnd* förordade ändring utan att närmare taga ståndpunkt till det ena eller andra av de båda förslagen. *Uppsala och Härnösands domkapitel* avstyrkte båda förslagen; Uppsala domkapitel föreslog i stället, att i församlingsboken skulle antecknas allenast en hänvisning till en särskild bok, i vilken faderskapsanteckningarna för sekretessens skull borde införas.

Uppsala domkapitel fann den av barnavårdsnämnden anförda motiveringen »känslosam och verklighetsfrämmande», under det att Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet och åtskilliga av barnavårdsnämnderna funno sig kunna instämma däri. Uppsala domkapitel anförde såsom skäl för sitt avslagsyrkande bland annat, att faderskapsanteckningarna ägde betydelse för prästens själavårdande arbete. Linköpings domkapitel ansåg däremot, att denna betydelse icke hade den omfattning, att den kunde motivera dessa anteckningars bibehållande i deras nuvarande utsträckning. Såsom motiv för sitt modifierade ståndpunktstagande i enlighet med pastorn Carlssons ovannämnda förslag anförde Stockholms stads barnavårdsnämnd, att anteckningarna, såvitt angår trolovningsbarn och barn med arvsrätt efter fadern, kunde äga betydelse för sterbhusutredningen efter denne, och att de av barnavårdsnämnden påtalade olägenheterna i allmänhet icke torde framträda i dylika fall. Även barnavårdsbyrån ansåg det antagligt, att de personliga förhållandena i dessa fall vanligen vore sådana, att väsentlig olägenhet för fadern ej vore att förvänta på grund av anteckningen. I några av yttrandena, bland andra Strängnäs domkapitels, Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundets och Malmö stads barnavårdsnämnds, befarades å andra sidan, att den, som eljest vore beredd att medgiva barnets egenskap av trolovningsbarn eller vore betänkt att förklara barnet arvsberättigat, skulle komma att draga sig för att så göra inför situationen, att anteckning därom skulle göras för honom i församlingsboken, medan han, enligt det modifierade förslaget, eljest

skulle vara befriad från dylik anteckning. Förbundet påpekade vidare, att barn i äktenskap icke antecknades hos någon av föräldrarna med mindre barnet vore kyrkobokfört hos denne och att förhållandet vore detsamma beträffande barn utom äktenskap och dess moder. Att sådan anteckning i fråga om fader till barn utom äktenskap skulle kunna tjäna till ledning vid sterbhusutredning efter denne vore därför icke något hållbart skäl. Malmö stads barnavårdsnämnd fann anteckningen ur denna synpunkt skäligen gagnlös, eftersom fadern lätt kunde komma ifrån anteckningen genom att flytta till annan församling. Ur sistnämnda synpunkt förordade Linköpings domkapitel införande av bestämmelser om efteravisering och Hälsingborgs barnavårdsnämnd att antingen sådana bestämmelser eller ock föreskrifter om anteckningens införande i flyttningsbetyg för fadern utfärdades.

På grundval av den sålunda inbragta utredningen utarbetades inom socialdepartementet ett förslag till ändringar i kyrkobokföringsförordningen, i vilket de ifrågavarande bestämmelserna i enlighet med Stockholms stads barnavårdsnämnds ursprungliga yrkande uteslötos. Förslaget remitterades den 4 juli 1930 till statistiska centralbyrån, som i yttrande den 14 oktober 1930 tillstyrkte detsamma, såvitt nu är i fråga.

Det av kommittén härmed framlagda förslaget ansluter sig närmast till barnavårdsnämndens modifierade förslag. Enligt anvisningarna till församlingsboken kol. 14 punkt 3 skall sålunda för fader till barn utom äktenskap anteckning göras om barnet endast om detta är trolovningsbarn eller eljest äger rätt till arv efter fadern. Detsamma gäller enligt anvisningarna till personakt rum 18 i fråga om barnets antecknande i personakt för fadern. De i förevarande § meddelade bestämmelserna om avisering äro avfattade med hänsyn härtill.

Utöver vad som framkommit under den ovan återgivna tidigare diskussionen torde ej mycket vara att tillägga. I fråga om de uttalade farhågorna för uppkommande svårigheter att erhålla fastställelse av utomäktenskapligt barns egenskap av trolovningsbarn eller arvsrättsförklaring från fader till sådant barn ansluter sig kommittén till vad som anförts av Stockholms stads barnavårdsnämnd och barnavårdsbyrån i deras remissvar. Vidkommande anteckningarnas betydelse för sterbhusutredning vill kommittén påpeka, att spörsmålet genom förslaget kommit i ett delvis förändrat läge. Anteckningen kvarstår i faderns personakt under hela dennes livstid och medföljer sålunda även vid flyttning. Det innebär icke någon inkonsekvens, att ej jämväl barn i äktenskap antecknas i faderns personakt. Genom anteckningen i rum 17 om äktenskapet erhålles nämligen hänvisning till moderns personakt, i vilken barnen äro upptagna. Någon motsvarande ledtråd för utredningen kan ej erhållas beträffande barn utom äktenskap; därför måste dessa, där de hava arvsrätt, antecknas i faderns personakt. Att fullständigt förteckna barnen i båda föräldrarnas personakter skulle innebära ett merarbete, som icke uppvägdes av någon motsvarande nytta.

Angående de anteckningar, som föranledas av åtgärder enligt denna §, se 38 § ävensom anvisningar till församlingsboken kol. 14 samt till personakt rum 13, 16 och 18.

Är kyrkobokföringsort, som avses i andra stycket, ej med säkerhet känd, äger pastor jämlikt 60 § andra stycket översända underrättelsen till riksbyrån med begäran om dess vidarebefordrande.

73 §.

Beträffande börds- och adoptivförhållanden jämför kyrkobokföringsförordningen § 16. Den aviseringsskyldighet, som enligt detta stadgande åligger pastor, har enligt förslaget överflyttats på länsbyrån.

Underrättelse om att domstol förklarat barn sakna äktenskaplig börd, givit tillstånd att antaga adoptivbarn eller förklarat adoptivförhållande hävt skall enligt *kungörelsen den 23 nov. 1917 ang. meddelanden från domstol om saknad av äktenskaplig börd, om tillstånd till adoption samt om hävande av adoptivförhållande* av domstolen insändas i det förstnämnda fallet till pastorsämbetet i den församling, där barnet är fött (enligt kommitténs förslag: i barnets födelsehemort, se sid. 96) och i de båda sistnämnda fallen till pastorsämbetet i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd. I denna § föreskriven aviseringsskyldighet torde av såväl pastor som länsbyrån lämpligen kunna fullgöras genom översändande av den från domstolen erhållna uppgiften; beträffande länsbyrån se jämväl 61 § andra stycket.

Domstols beslut angående barns börd antecknas i födelse- och dopbok, se 38 §, samt i församlingsbok, se anvisning till denna bok kol. 14. Beslutet kan vidare föranleda anteckning eller ändring av anteckning i *församlingsbok* kol. 1 beträffande familjeställning, kol. 2 beträffande efternamn, kol. 4 beträffande stam och kol. 14 beträffande föräldrar, trosbekännelse eller nationalitet, i *personakt för barnet* rum 1, 7, 10, 13, 16 och 19 samt i *personakt för modern* rum 18; se anvisningar till församlingsbok och personakt. Beslutet kan även föranleda upprättande av ny personakt för barnet, se 29 § tredje stycket.

Domstols beslut i ärende angående adoption antecknas i födelse- och dopbok, se 38 §, samt i församlingsbok, se anvisning till denna bok kol. 14. Beslutet kan vidare föranleda anteckning eller ändring av anteckning i församlingsbok kol. 2 beträffande efternamn och kol. 14 beträffande adoptivföräldrar, i personakt för adoptivbarn rum 1, 19 och 21 samt i personakt för adoptant rum 21; se anvisningar till församlingsbok och personakt.

Angående anteckning om omyndigförklaring eller återvunnen myndighet se anvisningar till församlingsbok kol. 14 och till personakt rum 21.

74 §.

Denna § motsvarar kyrkobokföringsförordningen § 19 mom. 2.

Underrättelseskyldighet enligt denna § åligger *den präst, som förrättat konfirmationen eller nattvardsgången,* i förhållande till pastor i såväl den församling, där förrättningen ägt rum, som annan församling, i vars konfirmationsbok enligt 41 § anteckning skall ske. *Pastor* har ej skyldighet att meddela dylik underrättelse i vidare mån än dylik skyldighet kan åvila honom i egenskap av officiant.

Se även anvisningar till församlingsbok kol. 11 och personakt rum 12.

75 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 21.

Angående anteckning om äktenskaps ingående i lysnings- och vigselbok, se 43—45 §§. Skall enligt 43 § sådan anteckning göras i mer än en församling, åligger det *vigselförrättaren* att om vigseln underrätta pastor i envar av församlingarna. *Pastor* har ej sådan underrättelseplikt i vidare mån än dylik åvilar honom i egenskap av vigselförrättare.

Angående anteckning i församlingsbok och personakt för envar av makarna, se anvisningar till församlingsbok kol. 9 och till personakt rum 17.

Äktenskaps ingående kan vidare föranleda anteckning eller ändring av anteckning *i församlingsbok* kol. 1 och 2 beträffande efternamn och familjeställning med mera, kol. 10 vid omgifte och kol. 14 beträffande nationalitet och annorstädes bokförd make, *i personakt för kvinnan* rum 1, 5 och 19 samt *i personakt för barn* rum 1, 7, 10, 13, 16 och 19; se anvisningar till församlingsbok och personakt. Äktenskaps ingående kan även föranleda upprättande av ny personakt för kvinna eller för barn, se 29 § tredje stycket.

76 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 23 mom. 1.

Underrättelse enligt första stycket meddelas å avtryckskort för kvinnan, om hon är kyrkobokförd i församlingen, men eljest å av riksbyrån fastställd blankett.

Angående anteckningar i anledning av sådan underrättelse, som avses i andra stycket, se motiven till 75 §.

77 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 23 mom. 2.

78 §.

Motsvarande gäller nu enligt *3 § kungörelsen den 23 dec. 1915 ang. rättsstatistiken,* vilken § enligt kommitténs förslag bör upphöra att gälla.

Angående anteckning om äktenskapsskillnad och återgångsdom, se anvisningar till församlingsbok kol. 10 och till personakt rum 17; beträffande anteckning om vigsels ogiltighet se anvisningar till församlingsbok kol. 9 och 14 samt till personakt rum 17.

Äktenskapsskillnad och återgångsdom kan vidare föranleda anteckning eller ändring av anteckning i församlingsbok kol. 1 och 2 beträffande efternamn och familjeställning med mera och kol. 14 beträffande andra maken i det upplösta äktenskapet samt i personakt för kvinnan rum 1 och 19.

Vigsels ogiltighet kan föranleda anteckning *i församlingsbok* kol. 1 och 2 beträffande efternamn och familjeställning med mera, kol. 4 beträffande stam (för barn) och kol. 14 beträffande nationalitet för kvinnan och för barn samt beträffande vad där må hava antecknats om make, *i personakt för kvinnan* rum 1 och 19, *i personakt för mannen* rum 18 angående barn, som genom vigselns ogiltighet kommit att sakna äktenskaplig börd, samt

i personakt för barn rum 1, 7, 10, 13 och 19. Vigselns ogiltighet kan dessutom föranleda upprättande av ny personakt för kvinnan och för barn, se 29 § tredje stycket.

79 §.

Angående ändring av efternamn, se jämväl motiveringen till 73, 75, 76 och 78 §§.

Underrättelse enligt denna § bör såvitt möjligt meddelas å avtryckskort.

Anteckning om ändring, som här avses, göres i församlingsbok kol. 2 och 14 samt i personakt rum 1, 19 och 21 ävensom, i förekommande fall, rum 16, 17 och 18; se anvisningar till församlingsbok och personakt.

80 §.

Jämför beträffande 1 mom. kyrkobokföringsförordningen § 32 och beträffande 2 mom. samma förordning § 26 andra stycket. Angående anstalter som här avses se sid. 178.

Angående anteckningar i anledning av dödsfall se 46—48 §§ och 50 §, anvisningar till *församlingsbok* kol. 2 beträffande överstrykning av namn, kol. 10 och 14 beträffande änkling eller änka samt kol. 18 ävensom anvisningar till *personakt* rum 17, 22 och 24.

Angående översändande av personakt och underrättelser se 32 och 83 §§ och motiven till dessa.

81 §.

Jämför *Kungl. kungörelsen den 16 dec. 1910 (nr 139) om ändring av de i Kungl. kungörelsen den 4 nov. 1859 (nr 64) ang. meddelande av uppgifter till rikets officiella statistik givna föreskrifter rörande statistik över dödsorsakerna.*

82 §.

Beträffande polismyndighets skyldighet att lämna underrättelse om dödsorsak se nu den i motiven till 81 § omförmälda kungörelsen den 16 dec. 1910 punkt f).

Se jämväl 85 § 3 mom. samt anvisning till död- och begravningsbok kol. 22.

83 §.

Enligt *kungörelsen den 21 nov. 1924 ang. meddelanden från domstol om omyndighetsförklaringar och beslut, varigenom omyndigförklarade personer återvunnit myndigheten, så ock om dödförklaringar,* för vilken kommittén föreslår fortfarande giltighet, skall underrättelse om dödförklaring av domstolen insändas till pastor i den församling, där den för död ansedde sist varit kyrkobokförd.

Dödförklaring föranleder i stort sett samma anteckningar som dödsfall; beträffande dessa se motiven till 80 §. Se även anvisning till församlingsboken kol. 14 beträffande anteckning om domstolens beslut för den, vars make dödförklarats, samt formuläret till personakt rum 23.

För underrättelse enligt 2 mom. bör användas avtryckskort för den döde, om pastor har tillgång till sådant, men eljest blankett, som av riksbyrån fastställes.

85 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 27 mom. 3. Se även förordningen den 8 dec. 1933 ang. eldbegängelse.

86 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 27 mom. 3 samt förordningen den 8 dec. 1933 ang. eldbegängelse.

Underrättelse om jordfästning skall av jordfästningsförrättaren meddelas pastor i envar av de församlingar, där enligt 49 § anteckning om jordfästningen skall ske. Pastor har ej skyldighet att meddela sådan underrättelse i vidare mån än dylikt kan åligga honom i egenskap av jordfästningsförrättare.

Angående anteckning om förhållande som här avses se 49 och 50 §§ samt anvisning till död- och begravningsboken.

88 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 33.

Här avses endast den inrikes omflyttningen; angående in- och utvandring, se under dessa rubriker.

Med flyttning förstås i princip ändrad bosättning; angående innebörden härav se anvisning till 23 §. Jfr även 5 § andra stycket. Med avseende å befolkningsrörelsen mellan territoriella och icke territoriella församlingar samt mellan sistnämnda församlingar inbördes likställas dock enligt andra stycket med flyttning vissa fall, i vilka ändrad bosättning ej föreligger, t. ex. då en person utan att byta bostad på grund av anställning vid eller avsked från krigsmakten vinner eller förlorar behörighet att bokföras i militär församling.

Anmälningsskyldighet åligger flyttande oberoende av om han är kyrkobokförd å fastighet eller under rubrik å församlingen skrivna eller upptagen i bok över obefintliga. Icke blott flyttning från en församling till en annan skall anmälas, utan jämväl flyttning från en till annan fastighet inom en och samma församling, däri inbegripet det fall, att en person, som jämlikt 23 § 9 mom. ansetts bosatt i en församling utan att vara bosatt å viss fastighet, bosätter sig å sådan fastighet.

Den ändrade bosättning, varom förmäles i 24 § 2—4 mom., anses jämväl som flyttning. Då emellertid denna flyttning ej medför annan ändring i den flyttandes kyrkobokföring än att han under vissa förutsättningar överföres till rubrik *å församlingen skrivna,* äro här avsedda personer befriade från anmälningsplikt, *så länge dessa stadganden äro å dem tillämpliga;* häremot strider ej, att, om t. ex. en statsrådsledamot *vill* att hans avflyttning för tillträde av ämbetet skall föranleda ändring i hans kyrkobok-

föring, han för sådant ändamål måste avgiva flyttningsanmälan. Befrielsen från anmälningsplikt upphör med tillämpligheten av nyssnämnda stadganden. Om t. ex. en ledamot eller sakkunnig, som avses i 24 § 2 eller 3 mom., även efter slutfört uppdrag fortfar att vara bosatt utom kyrkobokföringsorten eller en i 24 § 4 mom. andra stycket avsedd person, som under prövotiden bosatt sig å annan ort, även efter nämnda tids utgång är där bosatt, skall han sålunda inom fjorton dagar därefter göra anmälan om flyttning.

Flyttningen skall anmälas hos pastor i den församling, där den flyttande efter flyttningen är bosatt, således vid flyttning mellan församlingar i *inflyttningsorten.*

Då flyttning anmäles, skall pastor jämlikt 92 § 1 mom. besluta, huruvida vederbörande skall kyrkobokföras å den uppgivna fastigheten. Beslutet måste föregås av en prövning av huruvida personen är bosatt å fastigheten. Denna prövning blir enligt sakens natur i regel tämligen summarisk. I allmänhet kan pastor utgå ifrån att bosättning är förhanden. Någon annan utredning behöver pastor ej vidtaga än att han genom frågor till den anmälande förvissar sig därom. Endast om pastor genom svaren å dessa frågor eller till följd av vad han eljest har sig bekant finner anledning till tvekan, behöver en närmare undersökning ske; att det åligger roteombud att biträda härmed, se 8 § 1 mom. 3). Finner pastor skäl att vägra kyrkobokföring å fastigheten, kan det likväl enligt 94 § åligga honom att göra anteckning om adressen eller meddela pastor i annan församling underrättelse för sådan anteckning. Se jämväl 92 § 3 mom. Skall åter personen kyrkobokföras å fastigheten (eller i fall, som avses i 23 § 9 mom., under rubrik *å församlingen skrivna*), blir det fortsatta förfarandet beroende av huruvida pastor har hans personakt eller icke.

Avser anmälan *flyttning inom församlingen* ingår personakten som regel i församlingsliggaren. Endast om personen är upptagen i bok över obefintliga måste personakten rekvireras (från riksbyrån); detta fall behandlas därför som inflyttning, varom mera nedan. I anledning av anmälan om flyttning inom församlingen har pastor att i *församlingsboken eller fastighetslängden* överföra personen till uppslaget för den fastighet, dit han flyttat, och i samband därmed göra vederbörliga anteckningar i församlingsboken kol. 12, 13, 16 och 17 eller kol. 14 (hänvisning till fastighetslängden); se anvisningarna till dessa kolumner och till församlingsboken kol. 2 (angående överstrykning av namn). Föres *församlingsliggaren* efter personernas bostad, skall därjämte personakten överföras till den plats i liggaren, som motsvarar den nya bostaden. I inflyttningsboken och i personakten rum 20 göres ingen anteckning. Däremot kan ifrågakomma anteckning *i personakt för minderårig* rum 16 angående faders eller moders kyrkobokföringsort, därest barnet till följd av egen eller föräldrarnas flyttning upphör att vara kyrkobokfört hos dessa eller någon av dem, eller i personakt för *make (frånskild make)* rum 17 angående andra makens kyrkobokföringsort, om makarna efter flyttningen icke längre bliva kyrkobokförda å samma fastighet, ävensom överstrykning av dylik anteckning, därest barn och föräldrar eller

makar efter flyttningen bliva sålunda kyrkobokförda; se vidare anvisningar till personakt. Motsvarande anteckningar göras i *församlingsboken kol. 14,* se anvisning till denna. Angående underrättelse till länsbyrån, se 93 § 1 mom.; underrättelsen meddelas å avtryckskort. Under viss tid av året översändes underrättelsen icke omedelbart till länsbyrån utan till *mantalsskrivningsförrättaren,* se 140 §.

Avser anmälan *inflyttning,* d. v. s. är personen kyrkobokförd i annan församling eller upptagen i bok över obefintliga, skall personen införas i *inflyttningsboken,* där ej pastor beslutar att han icke skall kyrkobokföras i församlingen, se 35 §. Om skyldighet att till pastor avlämna *medborgarkort,* se 55 § 2 mom. 1. *Rekvisition av personakt* göres för obefintlig hos riksbyrån och för person, som är kyrkobokförd i annan församling, hos pastor i utflyttningsorten, se 31 §; då pastor för kyrkoböckerna jämväl i utflyttningsorten, behöver dock självfallet rekvisition ej utskrivas. Angående rekvisition, se vidare 92 § 2 mom. Beträffande anteckningar om rekvisition, se inflyttningsboken kol. 8 och 9. I fråga om anteckning under viss tid av året i inflyttningsboken kol. 12, se anvisning till denna. Sedan personakten kommit pastor tillhanda, göras anteckningar i inflyttningsboken kol. 10 och 11 och, efter det personen införts i *församlingsboken,* jämväl i kol. 7, varjämte anteckningen i sistnämnda kolumn (om uppslag i församlingsboken) införes i *personakten* rum 20 och akten insättes i *församlingsliggaren.* Angående inflyttningsdag, se 93 § 4 mom. Där pastor för kyrkoböckerna i både inflyttningsorten och utflyttningsorten, skall pastor enligt 93 § 1 mom. meddela länsbyrån *underrättelse* angående flyttningen, om medborgarkort avlämnats, å detta men eljest, såvitt möjligt, å avtryckskort; i andra fall åligger underrättelseplikten *pastor i utflyttningsorten* (93 § 2 mom.) eller *riksbyrån* (93 § 3 mom.) samt *länsbyråerna inbördes* (93 § 2 mom.). Angående underrättelses översändande till *mantalsskrivningsförrättaren* under viss tid av året, se 140 §. Beträffande *anteckningar i kyrkobok i utflyttningsorten,* se anvisningar till församlingsboken kol. 2 (överstrykning av namn), 16 och 17 samt till personakt rum 20. Angående *anteckning för minderårig* om föräldrars och för *make (frånskild make)* om andra makens kyrkobokföringsort eller överstrykning av sådan anteckning, se vad ovan därom anförts jämte där åberopade anvisningar.

89 §.

1 mom. Förfrågningar som här avses torde även under nuvarande förhållanden ej sällan förekomma och mer eller mindre beredvilligt besvaras. Någon upplysningsplikt är dock ej för närvarande stadgad, frånsett bestämmelserna om viss skyldighet att lämna uppgifter till förskrivning och mantalsskrivning. Med hänsyn till det stora värde, som denna upplysningskälla måste anses äga för folkbokföringen, föreslår kommittén här dylik upplysningsskyldighet. Rätt att göra förfrågan har tillagts ej blott pastor och mantalsskrivningsförrättare utan även roteombud, för vilkas verksamhet denna befogenhet torde kunna bliva av stor betydelse, och polismyndighet, som ju i viss

utsträckning är skyldig att medverka vid utredning i folkbokföringsärenden och jämväl för sin verksamhet i övrigt kan hava gagn därav. Då förfrågningarna väl i allmänhet torde komma att framställas och besvaras muntligen, synes skyldigheten ej böra bliva särdeles betungande för fastighetsägarna. Även om den efterfrågade ej hyr direkt av fastighetsägaren, torde denne i regel utan alltför mycket besvär kunna förskaffa sig upplysning om honom.

2 och 3 mom. Liknande anmälningsskyldighet har tidigare föreslagits av *1936 års uppbördskommitté*, vars förslag till folkbokföringsförordning under 120 § 1 mom. har följande lydelse:

> I ort, beträffande vilken Konungen så förordnar, åligger det envar, som till annan uthyr eller eljest upplåter bostad eller i sin bostad mottager annan såsom inneboende, att inom åtta dagar från vederbörandes inflyttning avgiva anmälan därom till utmätningsmannen i orten eller i Stockholm till överståthållarämbetet.
> Anmälan göres å särskild blankett *(hyreskort)*.
> Hyreskort befordras avgiftsfritt med posten.

En bestämmelse med i huvudsak samma lydelse har i en den 12 mars 1941 dagtecknad, av *borgmästaren Olov Rylander* på uppdrag av chefen för finansdepartementet utarbetad *promemoria angående särskild beredskapsmönstring i samband med mantalsskrivningen m. m.* föreslagits till införande i 33 § kyrkobokföringsförordningen; dock skulle anmälan enligt sistnämnda förslag avgivas till pastorsämbetet.

I yttrande över *uppbördskommitténs betänkande* tillstyrkte *överståthållarämbetet* — med allenast en redaktionell anmärkning — förslaget i denna del. Även i yttranden av *en länsstyrelse, åtskilliga städer, landskommuner och pastorsämbeten samt allmänna svenska prästföreningen* förordades införandet av dylik anmälningsplikt. Pastorsämbetena och prästföreningen ansågo dock, att anmälningarna borde ingå till pastor. *Socialstyrelsen* uttalade däremot, att ett stadgande av denna art näppeligen kunde vara under normala förhållanden påkallat, särskilt som bestämmelsen erhållit en sådan avfattning, att den i många fall komme att avse sådana bostadsupplåtelser, vilka i själva verket icke hade karaktären av uthyrning av bostad i egentlig mening och beträffande vilka föreskriften skulle te sig tämligen meningslös och betungande. Styrelsen anmärkte även, att förslaget, om det förverkligades, skulle innebära, att ett slags dubbelanmälan komme att ske beträffande utlänningar, vilket kunde försvaga allmänhetens medvetande om den anmälningsskyldighet, som redan förefunnes i avseende å härbärgerande av utlänningar.

I yttrandena över *Rylanders förslag* voro meningarna å *prästerligt håll* delade. Å ena sidan befarades, att bestämmelsen i praktiken komme att bliva ganska värdelös, då det i många fall endast vore frågan om tillfällig vistelse, som icke borde föranleda kyrkoskrivning, medan å andra sidan hävdades, att anordningen komme att bidraga till större effektivitet i kyrkobokföringen. Ett flertal myndigheter, bland andra vissa *länsstyrelser och domkapitel* förordade, att bestämmelserna gåves allmän giltighet för hela riket. Enligt ett *domkapitel* borde eljest hyresvärd även åläggas att anmäla avflyttning. En *länsstyrelse* fann anmälningsskyldighet ej erforderlig beträffande personer, som fullgjorde värnplikt eller vore underåriga.

Kommittén har vid utformande av föreliggande förslag sökt beakta dessa anmärkningar mot de tidigare förslagen. Kommittén har dock ej funnit skäl att giva bestämmelserna allmän tillämplighet, ej heller att stadga anmälningsskyldighet vid avflyttning. Behovet torde nämligen kunna anses föreligga endast med avseende å samhällen med stadskaraktär; på landsbygden lärer pastor ändå med hjälp av roteombuden kunna förskaffa sig tillräcklig överblick över befolkningen. Anmälan skall avgivas till pastor. Anmälningsskyldigheten avser endast upplåtelse mot vederlag för viss längre tid. Härigenom utgå alla fall av vanlig gästfrihet och flertalet fall i hotellrörelse ävensom sådana fall, då bostadsupplåtelsen har karaktär av förläggning under militär eller annan myndighets ansvar. Anmälan behöver ej ske, då hyresgästen är under 16 år; i dylika fall är det i regel fråga om sådan vistelse, som enligt 23 § 7 mom. ej utgör bosättning. Samma skäl skulle även kunna anföras för att undantaga studerande överhuvudtaget; en välkommen arbetslättnad skulle härigenom vinnas särskilt för pastorsämbetena i universitetsstäderna. Ett dylikt undantag skulle dock äventyra stadgandets effektivitet; försummelse skulle alltför lätt kunna ursäktas med att upplåtaren trodde, att hyresgästen var studerande. I 2 mom. har erinrats om den särskilda anmälningsskyldigheten beträffande utlänningar. Angående pastors åtgärder se 91 och 94 §§.

90 §.

Beträffande första stycket se kyrkobokföringsförordningen § 36 mom. 1. I fråga om andra stycket jämför även samma förordning § 44. Kyrkobokföringsförordningen § 36 mom. 2 saknar motsvarighet i förslaget, då enligt detta flyttningsbetyg ej vidare utfärdas.

Då någon på grund av avgång från krigsmakten avflyttar från militär församling till annan församling inom riket, åligger det enligt *förordningen den 8 dec. 1916 (nr 553) ang. utfärdande av flyttningsbetyg från militär församling till annan församling inom riket* pastor i den militära församlingen att översända flyttningsbetyg för honom till pastor i den andra församlingen. Eftersom enligt förslaget flyttningsbetyg ej vidare utfärdas, kan detta förfarande ej tillämpas efter en på förslaget grundad reform av kyrkobokföringen. Det är ej heller lämpligt att så ändra 1916 års förordning, att i stället för flyttningsbetyg personakt översändes. Genom personaktens översändande blir nämligen personen kyrkobokförd i inflyttningsförsamlingen; se härom 23 § 1 mom. tredje stycket. Detta bör emellertid rimligen föregås av undersökning i inflyttningsförsamlingen, huruvida personen är bosatt därstädes, och beslut av pastor i denna församling om kyrkobokföringen. Kommittén föreslår därför, att 1916 års förordning upphäves. Angående kommitténs förslag om upphävande jämväl av *kungörelsen den 13 maj 1904 (nr 28) ang. avförande ur militär kyrkoförsamlings kyrkoböcker av person, vilken, såsom dömd till urbota bestraffning, blivit från krigsmakten skild,* se motiven till 23 och 24 §§.

Det förfarande, som efter nämnda författningars upphävande bör tillämpas, är det i förevarande § stadgade. Då pastor i militär eller överhuvudtaget icke territoriell församling finner, att någon därstädes kyrkobokförd person

icke längre bör kvarstå i församlingens kyrkoböcker, har han alltså enahanda skyldighet som pastor i envar annan församling att göra pastor i bostadsorten uppmärksam därpå.

Angående hur vistelse i annan församling kan komma till pastors kännedom se jämväl 7, 128, 132 m. fl. §§. Se även 158 § i inskrivningsförordningen den 30 december 1941 (nr 969).

Beträffande andra stycket se 109 §.

91 §.

1 mom. För att anmaning jämlikt kyrkobokföringsförordningen § 35 mom. 1 i dess nya lydelse enligt kungörelse den 15 juni 1944 (nr 442) skall kunna äga rum, torde erfordras, att försummelse att uttaga eller inlämna flyttningsbetyg konstaterats; visshet om att flyttning skett måste alltså föreligga. Detta framgick måhända tydligare av stadgandets tidigare lydelse (»försummar någon» etc.), och i varje fall torde pastor icke hava tillgripit detta förfarande, som för den enskilde medför obehag och kostnader, utan att han känt sig säker i detta avseende. Pastor vinner sålunda genom detta förfarande ej någon ny eller säkrare kunskap om förhållandena utan uppnår endast, att de formella förutsättningarna för ändring av kyrkobokföringen bliva uppfyllda; och detta kan, särskilt i händelse av tredska, kräva lång tid, under vilken alltså en veterligen oriktig kyrkobokföring måste äga bestånd.

Förfarandet enligt det här framlagda förslaget förutsätter däremot ej att pastor från början äger visshet om att personen flyttat utan endast att pastor finner anledning antaga att så skett; förfarandet åsyftar att bereda honom visshet därom eller om motsatsen. Iakttages inställelse i enlighet med givet föreläggande, erhåller pastor möjlighet att omedelbart från vederbörande inhämta upplysningar, som styrka eller jäva antagandet. Underlåtes inställelse, utgör detta med hänsyn till det i föreläggandet stadgade äventyret en presumtion för antagandets riktighet; presumtionen är dock ej legal utan pastor bedömer fritt efter omständigheterna, vilken betydelse som bör tillmätas underlåtenheten. I detta sammanhang må erinras om att den som erhållit föreläggandet genom sin underlåtenhet att inställa sig riskerar icke blott att utan sitt vidare hörande bliva kyrkobokförd å uppgiven fastighet i församlingen, vilket måhända är honom likgiltigt i och för sig, utan även, om han är kyrkobokförd i annan församling, att på grund av stadgandena i 55 § 2 mom. 1. andra stycket och 152 § få betala kostnader för delgivning av anmaning att avlämna medborgarkort; erinran härom skall enligt 91 § 1 mom. andra stycket intagas i föreläggandet. I de viktigaste fallen, flyttning från en till annan församling, föreligger alltså ett tvångsmedel utöver det i föreläggandet stadgade äventyret; att i de mindre viktiga fallen, flyttning inom församlingen, under vissa förutsättningar ändring kan göras i kyrkobokföringen utan att föreläggande ägt rum, se andra punkten i förevarande mom. Skulle pastor, innan han meddelar beslut, finna nödigt att ytterligare kontrollera sin uppfattning, kan han göra detta

t. ex. genom att infordra rapport från roteombud (8 § 1 mom. 3) eller själv förfråga sig hos fastighetsägare (89 § 1 mom.).

De vanligaste fallen torde dock bliva de, i vilka anmaning för närvarande äger rum, d. v. s. de, i vilka det redan från början är klart att flyttning skett. För åtskilliga av dessa fall äger förslaget den betydelsen, att det snabbare än kyrkobokföringsförordningen möjliggör ändring av den oriktiga kyrkobokföringen. Särskilt gäller detta vid tredska; det är ej vidare erforderligt att genom successiva vitesförelägganden framtvinga en anmälan, utan ändring kan ske, så snart vederbörande haft tillfälle att yttra sig. Sådant tillfälle skall dock städse beredas; undantag från denna regel har medgivits endast beträffande flyttning inom församlingen, som uppdagas vid förskrivning eller mantalsskrivning och bestyrkes av mantalsuppgift — här föreligger ju i själva verket ett slags anmälan om flyttningen.

Den som erhållit föreläggande är skyldig att personligen inställa sig hos pastor. Skyldigheten föreligger oavsett om han är anmälningsskyldig eller ej; skulle han anse sig icke vara anmälningspliktig, har han att inställa sig för pastor och uppgiva skälen för denna sin uppfattning, t. ex. att han anser sig icke hava flyttat. Besvaras föreläggandet i annan ordning, t. ex. brev- eller telefonledes, föreligger underlåtenhet att iakttaga inställelse (jämför 55 § 2 mom. 1. andra stycket), vilket givetvis ej utgör hinder för pastor att vederbörligen beakta svarets innehåll (jämför 59 §).

Föreläggandet skall tillställas personen med posten mot mottagningsbevis, se andra stycket. Innan pastor fattar beslut om kyrkobokföringen (jämför 92 § 1 mom.), skall han förvissa sig om att föreläggandet mottagits.

Angående hur vistelsen utan att flyttningsanmälan avgivits kan komma till pastors kännedom se 7, 89, 90, 128 och 132 §§.

Formulär till föreläggande fastställes av riksbyrån.

2 mom. Minnesanteckningarna skola göras i bok, vilken, om så finnes lämpligt, må föras enligt lösbladssystem, t. ex. genom insättande i förvaringspärm av avskrifter av föreläggandena och av inkomna mottagningsbevis. Angående anteckningarnas företeende vid mantalsskrivningsförrättning se 135 §.

92 §.

1 mom. Angående beslut som här avses se jämväl motiven till 91 §. Beträffande vilka åtgärder ytterligare äro att vidtaga se motiven till 88 §. Vad där anförts äger i tillämpliga delar giltighet, jämväl då någon utan egen anmälan (efter föreläggande) skall kyrkobokföras i församlingen eller där överföras till annat uppslag i församlingsboken.

3 mom. Jämför den allmänna motiveringen och 135 samt 137 §§.

Minnesanteckningarna kunna lämpligen göras i bunden bok av samma format som inflyttningsboken; denna kan, om så finnes lämpligt, sammanbindas med inflyttningsboken. Kommittén har ej ansett nödigt att något särskilt formulär fastställes för ifrågavarande anteckningar.

93 §.

Se jämväl motiven till 88 §.

94 §.

Anteckning som här avses skall, om pastor finner lämpligare, att den göres i församlingsboken än å avtryckskort, i boken införas med blyertsskrift.

95 §.

Såsom invandrare räknas jämväl den, som är bokförd i bok över obefintliga, därest han återkommer från utrikes ort.

Bosättningsspörsmålet bedömes på samma sätt som vid flyttning inom riket, se anvisningar till 23 och 88 §§. Särskilt med avseende å personer, som icke äro svenska medborgare, kan emellertid vara att beakta, att de, trots att deras vistelse här i riket är av den varaktighet, som avses i 23 § 2 mom., med hänsyn till särskilda omständigheter, t. ex. tidsbegränsad rätt att här uppehålla sig, icke skola anses här bosatta. Dylika omständigheter skola givetvis av pastor beaktas i den mån de äro för honom kända och föranleda i regel, att pastor finner vederbörande icke skola kyrkobokföras i församlingen. I tveksamma fall bör emellertid pastor besluta att kyrkobokföra personen och verkställa rekvisition av personakt. Jämlikt 97 § åligger det nämligen jämväl riksbyrån att då rekvisition dit inkommer verkställa utredning angående dylika omständigheter. Finner riksbyrån för sin del, att vistelsen är allenast av tillfällig beskaffenhet, skall riksbyrån enligt sistnämnda § underställa ärendet pastors förnyade prövning, därvid pastor blir i tillfälle att ändra sitt beslut, om pastor finner skäl därtill.

Utöver de i andra stycket av förevarande § omförmälda handlingar bör invandraren, därest han innehar här i riket utfärdat utvandringsbetyg (se 98 §) eller i äldre författning föreskrivet flyttningsbetyg till utlandet, förete detta.

Angående kyrkobokföringsåtgärder, se 31, 35 och 96 §§ samt i sistnämnda § angivna författningsrum ävensom anvisningar till inflyttningsbok och församlingsbok samt motiven till 88, 91 och 92 §§.

96 §.

Se motiven till 95 § jämte där meddelade hänvisningar samt beträffande sista stycket anvisning till församlingsboken kol. 16.

Riksbyrån förvarar personakterna för utvandrare och obefintliga. Den i tredje stycket anbefallda utredningen kan lätt verkställas med ledning därav; finnes i riksbyråns register över sådana personer personakt för invandraren, bör denna personakt komma till förnyad användning. Härigenom och genom förfarandet enligt fjärde stycket bevaras kontinuiteten i vederbörandes kyrkobokföring i riket.

Beträffande fjärde stycket jämför kyrkobokföringsförordningen § 12 mom. 5.

97 §.

Se motiven till 95 §.

98 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 33 mom. 2. Med hänsyn till de under senare år ökade svårigheterna för utresa till främmande land måste den i nämnda författningsrum andra stycket stadgade tiden av en månad anses för knapp; enligt förslaget (3 mom.) har tiden förlängts till tre månader.

Utvandringscertifikatet skall enligt 99 § 1 mom. vid utresan avlämnas till polismyndigheten. Därför äger utvandraren dessutom erhålla särskilt utvandringsbetyg att företes på den utrikes orten.

Den som utvandrat utan att uttaga utvandringscertifikat (eller flyttningsbetyg till utlandet) äger det oaktat utfå utvandringsbetyg, om han anmäler, att han är stadigvarande bosatt å utrikes ort. Han skall i anledning av sådan anmälan avföras ur församlingsbok (se 24 § 6 mom.) eller bok över obefintliga (se 34 § första stycket).

99 §.

Beträffande 2 mom. jämför kyrkobokföringsförordningen § 35 mom. 2.

100 §.

Underrättelse, som avses i 1 mom. andra stycket, tecknas å avtryckskort.

Angående ytterligare åtgärder se 24 § 6 mom., 32 och 34 §§ samt anvisningar till församlingsbok kol. 16 och 17 ävensom till personakt rum 25.

101 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 36 mom. 3 och § 44 mom. 1.

102 §.

Beträffande andra stycket jämför kyrkobokföringsförordningen § 36 mom. 4.

Underrättelse, som här avses, antecknas i rekvisition av personakt, där sådan avsändes, samt eljest å avtryckskort.

Se jämväl 29 § tredje stycket samt anvisningar till församlingsbok kol. 14 och till personakt, särskilt rum 7 och rum 21 under 6.

103 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 38.

Åtskilliga formulär till prästbevis äro fastställda genom kyrkobokföringsförordningen, andra genom särskilda författningar. Dessa täcka emellertid ej behovet, utan vid sidan därav tillhandahållas från olika förlag ett stort antal för särskilda ändamål på enskilt initiativ utarbetade blanketter av skiftande uppställning och format. Kommittén vill ej hävda, att det är nödvändigt, att formulär fastställes för varje upptänkligt ändamål, men finner

enhetlighet önskvärd i fråga om de mera allmänt förekommande prästbevisen. För dessa böra alltså formulär fastställas. Att detta skall såsom hittills behöva ske i författningsväg anser kommittén dock ej vare sig lämpligt eller nödvändigt. Kommittén föreslår därför, att befogenhet härutinnan tilldelas riksbyrån.

104 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 40.

105 §.

1. Vissa prästbevis, i synnerhet åldersbetyg, vilka vanligen utfärdas med ledning av församlingsboken, uppfattas på grund av sistnämnda förhållande tämligen allmänt med större eller mindre rätt jämväl såsom bevis om att den person varom fråga är fortfarande lever och är kyrkobokförd i församlingen, även om något sådant ej blivit utsagt i beviset. Till förhindrande av missförstånd föreslås därför här förbud mot utfärdande av dylika bevis angående den som är död eller eljest avförts ur församlingsboken; bevis, som uttryckligen hänföra sig till förfluten tid, t. ex. bevis om att en person under viss tid varit kyrkobokförd i församlingen och om vad därvid beträffande honom antecknats, hava dock av lätt insedda skäl undantagits.

2. Enligt kyrkobokföringsförordningen § 41 mom. 1 må för den, som överförts till boken över obefintliga eller låtit viss försummelse med avseende å flyttningsbetyg komma sig till last, annat prästbevis än flyttningsbetyg utfärdas endast på begäran av myndighet. Förbudet gäller alla prästbevis med nämnda undantag men torde i praktiken ej kunna konsekvent tillämpas beträffande andra än sådana, som kräva genomseende av församlingsboken eller boken över obefintliga. Då utdrag ur ministerialbok begäres torde nämligen pastor ej kunna kräva, att bevis företes om att vederbörande ej är bokförd såsom obefintlig. Detsamma torde gälla om prästbevis, grundat å församlingsboken, vilket uttryckligen hänför sig till förfluten tid. Vid stadgandets tillkomst synes man även närmast hava haft andra slag av prästbevis i åtanke. I motiven (se Förslag till ändring av gällande förordning angående kyrkoböckers förande, avgivet den 11 augusti 1915 av tillkallade sakkunniga, Kalmar 1915, sid. 24) heter det:

> För att tvinga allmänheten att ordentligare än hittills ombesörja sina inflyttningsanmälningar föreslå kommitterade vidare, att för den, som uttagit flyttningsbetyg men icke inlämnat det i annan församling, såväl som för den, som överförts till boken över obefintliga, må sådant prästbevis som frejdbetyg, arbetsbetyg o. s. v. utfärdas endast på begäran av myndighet. I många fall torde en dylik bestämmelse komma att tvinga en försumlig att skyndsamt ordna sin kyrkobokföring.

Stadgandets betydelse i detta hänseende torde vara obestridlig. Dess verkan för att framtvinga gottgörelse av underlåtenhet att uttaga flyttningsbetyg till utlandet torde dock vara ringa, åtminstone i de fall, då den försumlige alltjämt befinner sig å utrikes ort. Omsorgen om utlandssvenskarna har även på senare tid framkallat medgivanden, som innebära undantag från den ursprungligen antagna principen. Sedan assistenten vid kompassmissio-

nen i Seattle, Washington, Amerikas förenta stater, A. R. Karlström gjort framställning om vidtagande av åtgärder i syfte att underlätta möjligheten för i Amerika bosatta svenska undersåtar, som i Sverige överförts till boken över obefintliga, att erhålla utdrag ur födelse- och dopbok, har Kungl. Maj:t sålunda i nådigt cirkulär den 12 juli 1940 föreskrivit, att i de fall, då stadgandena i gällande förordning angående kyrkoböckers förande av vederbörande pastorsämbete anses utgöra hinder för utfärdande av begärt utdrag ur födelse- och dopbok för svenskfödd, i Amerika bosatt person, pastorsämbetet skulle med eget yttrande överlämna framställningen härom till statistiska centralbyrån, som hade att, då så läte sig göra och i övrigt befunnes skäligt, utfärda det begärda utdraget. Efter det allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse i underdånig skrivelse den 12 november 1940 hemställt om vidtagande av åtgärder för att § 41 gällande kyrkobokföringsförordning komme att äga tillämpning endast beträffande personer, som från ort inom landet begärde annat betyg än flyttningsbetyg, har Kungl. Maj:t vidare enligt nådigt cirkulär den 28 juni 1941 funnit ifrågavarande framställning icke föranleda annan Kungl. Maj:ts åtgärd, än att Kungl. Maj:t förordnat, att föreskrifterna i cirkuläret den 12 juli 1940 skulle gälla alla svenskfödda, utom riket bosatta personer.

Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut innebära ej ändring av kyrkobokföringsförordningen; de hava endast karaktären av undantag från dennas tillämpning. Detta kan förmodas hava varit en bidragande anledning till den återhållsamhet i fråga om medgivanden, som präglar besluten. Därest en författningsändring skulle komma till stånd, kan det ifrågasättas, huruvida icke undantag borde medgivas jämväl för andra prästbevis än utdrag ur födelse- och dopboken, såsom allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse föreslagit. De nämnda utdragen torde vara de prästbevis, som utomlands mest efterfrågas. Då man sålunda för de flesta fallen, såvitt angår personer å utrikes ort, uppgivit det tvångsmedel, som ifrågavarande stadgande i kyrkobokföringsförordningen anses medföra, synes det icke vidare hava någon större allmän betydelse, om eftergiften utsträckes även till andra prästbevis, men för den enskilde, som behöver dylikt bevis, kan det vara av synnerlig vikt, att hans tillgång därtill ej över hövan försvåras. Ser man saken från den enskildes synpunkt kan man ej undgå att finna, att påföljden av den försummelse, som en gång ägt rum, i många fall ter sig oproportionerligt sträng i förhållande till försummelsen.

Vid införande av personliga identitetshandlingar, vare sig dessa erhålla den av kommittén föreslagna formen av medborgarkort eller gestaltas på annat sätt, t. ex. i enlighet med de vid olika tillfällen framförda förslagen om utfärdande av s. k. kyrkoskrivningsböcker, försvagas det ifrågavarande stadgandets betydelse ytterligare därigenom att behovet av prästbevis minskas. Denna givetvis icke önskade konsekvens av förslaget om medborgarkort har dock ansetts icke böra få stå i vägen för tillgodoseendet av det snart kvartssekelgamla kravet å dylika handlingars införande, och en nedgång i antalet utfärdade prästbevis har kommittén funnit direkt eftersträvansvärd.

En ersättning för det sålunda förlorade, vilken dessutom torde ställa sig så mycket mera värdefull som den icke är beroende av något så tillfälligt som behovet av prästbevis, torde vinnas genom roteombudens verksamhet samt skyldigheten för fastighetsägare att lämna upplysning och för hyresvärd att avgiva bostadsanmälan.

Varje behov av prästbevis är dock naturligen ej tillgodosett genom medborgarkorten. Kommittén har därför i förevarande § infört det ifrågavarande stadgandet i kyrkobokföringsförordningen ehuru med vissa modifikationer. Sålunda har det ej ansetts erforderligt att låta stadgandet omfatta jämväl utdrag ur ministerialböckerna. Eftersom enligt förslaget flyttningsbetyg ej utfärdas bortfaller automatiskt vad i kyrkobokföringsförordningen stadgas om personer, som uttagit sådant betyg men ej inlämnat det i annan församling. Då vidare enligt kommitténs förslag i 33 och 34 §§ personer, vilka veterligen äro bosatta å utrikes ort, icke skola redovisas i bok över obefintliga, äger stadgandet ej vidare tillämpning å dylika personer. Beträffande i sådan bok upptagna personer, vilka mera tillfälligt vistas å utrikes ort, har kommittén föreslagit en liknande anordning som enligt de ovannämnda nådiga cirkulären den 12 juli 1940 och den 28 juni 1941.

3. Här föreslaget stadgande överensstämmer med bestämmelsen i kyrkobokföringsförordningen § 41 mom. 2.

106 §.

Jämför 62 § och kyrkobokföringsförordningen § 42.

107 §.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 43.

111 §.

Jämför mantalsskrivningsförordningen § 1 mom. 1.

Beträffande omläggning av mantalsåret se den allmänna motiveringen.

I åtskilliga städer torde mantalsskrivningsarbetet faktiskt påbörjas redan i oktober, ehuru själva förrättningen, vilken stundom endast har rent formell betydelse, med hänsyn till nuvarande bestämmelser hålles först i november. Här föreslagna stadganden avse att möjliggöra förrättningens hållande redan under oktober månad i städerna, medan för landsbygden nuvarande tidsbestämmelse bibehållits.

112 §.

Här föreslagna stadganden överensstämma med bestämmelserna i mantalsskrivningsförordningen § 1 mom. 2 utom däri, att kommittén ansett magistraterna och kommunalborgmästarna kunna befrias från sitt nuvarande ansvar för mantalsskrivningen, vilken alltså enligt förslaget bör förrättas helt på vederbörande tjänstemans eget ansvar.

113 §.

Jämför mantalsskrivningsförordningen § 1 mom. 1.
Se även den allmänna motiveringen.

114 §.

Jämför mantalsskrivningsförordningen § 6 och 1936 års uppbördskommittés förslag till folkbokföringsförordning 136 §.

115 §.

En uppdelning av mantalslängden i fastighetsliggare och personell liggare har tidigare påyrkats av Sveriges häradsskrivarförening såväl i dess ovannämnda skrivelse den 1 mars 1934 (se sid. 119) som i dess yttrande över 1936 års uppbördskommittés förslag; föreningens yrkande hänföra sig dock endast till orter med livlig jordstyckning. För att underlätta förandet av det tryckande registret har kommittén emellertid föreslagit samma anordning för samtliga distrikt.

Uppdelningen av den personella liggaren motsvarar uppdelningen av inkomstlängden vid taxering.

117 §.

1 mom. Kammarrätten anförde i sitt yttrande över 1936 års uppbördskommittés förslag:

Enligt gällande mantalsskrivningsförordning är mantalsskrivningen till sin karaktär en årlig registrering av landets invånare. Förordningen omnämner emellertid även en registrering av fastighet, men såsom bestämmelserna härom blivit utformade synes denna registrering allenast hava till ändamål att utgöra en nödvändig grundval för invånarnas registrering. I realiteten är dock ej så förhållandet, och en antydan om att fastighetsregistreringen har ett syfte av större räckvidd synes kunna utläsas av § 6 mantalsskrivningsförordningen, däri föreskrift meddelas av innehåll att fastighets ägare och innehavare skola angivas, dels ock § 8 samma förordning, vari utsäges, att anteckning skall göras över inträffad förändring i avseende å ägande-, åbo- eller nyttjanderätt till fastighet. Därest nämligen ägaren eller innehavaren ej skall mantalsskrivas *å* fastigheten, är kunskapen om namnet å ägaren eller innehavaren utan betydelse för en registrering av de inom distriktet bosatta personerna, utom möjligen ur synpunkten av fastighetens noggranna identifiering. Ett så begränsat mål har troligen ej anteckningen i mantalslängden om ägare och innehavare, och detta synes särskilt sambandet mellan mantalslängd och fastighetslängd belysa. Enligt § 6 mantalsskrivningsförordningen och 18 § 2 mom. taxeringsinstruktionen skall häradsskrivaren upprätta stommar till såväl mantalslängd som fastighetslängd, med angivande av i förra fallet »ägare och innehavare» och i senare fallet »ägare eller, i fall, då innehavaren är skattskyldig för fastigheten, innehavaren». Det är uppenbart, att — och det torde även så för närvarande praktiseras — häradsskrivaren söker få i tillämpliga delar överensstämmelse mellan dessa båda anteckningar. Detta innebär alltså, att redan anteckningen i mantalslängden kommer att innebära ett preliminärt avgörande i frågan om skattskyldighet för fastighet, något som också fått sitt uttryck i 14 § andra meningen kommunalskattelagen, där det heter: »Har fastighet efter taxeringsårets ingång övergått till ny ägare eller innehavare, skall denne anses såsom ägare eller innehavare av fastigheten vid taxeringsårets ingång, därest han författningsenligt

skolat mantalsskrivas för fastigheten.» Vid mantalsskrivning torde därför häradsskrivarens arbete, vad registrering av fastighet angår, även innefatta en sakprövning, som understundom kan vara rätt så besvärlig och vartill vägledande bestämmelser i mantalsskrivningsförordningen saknas.

I taxeringsavseende finnas sådana bestämmelser. Sålunda är i 13 § kommunalskattelagen i 1 mom. bestämt, att ägare är skattskyldig för fastighet, dels ock i 2 mom. särskilt stadgat, att i vissa fall annan än ägare är i ägares ställe skattskyldig för fastighet, varjämte häradsskrivaren, på sätt ovan nämnts, vid upprättande av stomme till fastighetslängd (18 § 2 mom. taxeringsinstruktionen) har att observera sistnämnda förhållande. I fråga åter om upprättande av stomme till mantalslängd finnes ingen annan bestämmelse om vem som skall »mantalsskrivas för fastighet» än att ägaren av fastighet skall angivas. (Att tillika med ägarens namn namnet å fastighetens innehavare skall antecknas torde man i detta sammanhang kunna bortse ifrån, enär med innehavare här torde menas arrendator och likställd och ej sådan person, som är i ägares ställe skattskyldig för fastighet.) Då häradsskrivaren får att avgöra, vem som skall i mantalslängden antecknas för fastighet, har han alltså att taga ställning till samma spörsmål, som uppkomma för taxeringsmyndighet vid bestämmandet av skattskyldighet för fastighet. Dessa spörsmål hava understundom varit av mycket svårlöst natur, men synas numera genom regeringsrättsprejudikat blivit betydligt klarlagda (se regeringsrättens utslag den 21 mars 1939 samt den 8 april 1938, R.Å. ref. 22). Sålunda torde kunna sägas, att då det ej är fråga om innehavare av publikt boställe eller på lön anslagen jord, undantagslöst den bör i mantalslängden antecknas såsom ägare av fastighet, som vid mantalsårets ingång var ägare av fastigheten eller ock sådan innehavare av fastighet, varom i 13 § 2 mom. a) och b) kommunalskattelagen förmäles, samt att beträffande innehavare av publikt boställe och på lön anslagen jord gäller, att — åtminstone då denne är en fysisk person — »mantalsskrivning för» fastighet följer samma regler som personens »mantalsskrivning å» fastigheten. Kvar står likvisst den svårigheten, att på grund av bestämmelser i köpekontrakt angående fastighet tvekan kan råda om, när civilrättsligt sett äganderätten till en fastighet övergått.

De regler, som för närvarande gälla beträffande fastighets registrering vid mantalsskrivning, återfinnas i huvudsakliga delar oförändrade i det remitterade förslaget. Då emellertid dessa regler ingalunda svara mot de faktiska förhållanden, som på sätt här ovan angivits vid mantalsskrivningen föreligga i avseende å registrering av fastighet, synes det kammarrätten lämpligt, att en förändring vidtages i den föreslagna lagtexten, i syfte att en i förhållande till den egentliga mantalsskrivningen mera självständig karaktär förlänas åt den del av mantalsskrivningsarbetet, som fastighetsregistreringen utgör. En sådan förändring synes kunna genomföras t. ex. genom att första *dels*-stycket i 134 § göres till ett självständigt mom. samt att den i samma stycke förekommande satsen, som börjar med orden: »med angivande av deras ägare» och slutar med orden: »särskilt anmärkas», utbrytes för att ingå sist i det av kammarrätten föreslagna nya momentet med ungefärligt innehåll, att vid varje fastighet skall angivas fastighetens ägare och innehavare, att såsom ägare skall antecknas sådana innehavare av fastighet, som omförmäles i 13 § 1 mom. andra stycket samt 2 mom. kommunalskattelagen, samt att särskilt skall anmärkas den förändring i avseende å ägande-, åbo- eller nyttjanderätt, som må hava sedan nästföregående mantalsskrivning inträffat.

Kammarrättens utlåtande är dagtecknat den 26 april 1939.

Det av kammarrätten åsyftade stycket i 134 § av uppbördskommitténs förslag till folkbokföringsförordning hade följande lydelse:

1 mom. Vid mantalsskrivning skall:

dels i mantalslängden upptecknas ej mindre alla fastigheter inom distriktet samt till varje fastighet hörande torp och andra lägenheter, som icke utgöra

särskilda fastigheter, ävensom frälseräntor och i jord- eller fastighetsregister särskilt upptagna fiskerier samt hus å ofri grund, med angivande av deras ägare och innehavare, därvid förändring i avseende å ägande-, åbo- eller nyttjanderätt, som må hava sedan nästföregående mantalsskrivning inträffat, skall särskilt anmärkas, än även, såvitt angår lappmarken, alla lappbyar;

Kommittén, som instämmer i vad kammarrätten anfört, har här sökt beakta de framställda önskemålen. Med hänsyn till anteckningarnas stora betydelse har i författningstexten särskilt inskärpts, att de skola grundas å tillförlitliga uppgifter.

2 mom. Uppteckning i mantalslängden av bedriven rörelse förekommer redan nu på sina håll. Vid första uppläggningen av det tryckande registret bör detta iakttagas med avseende å sådana distrikt, där sådan uppteckning redan nu förekommer. Om utvidgad tillämpning härav har länsstyrelsen att förordna antingen på eget initiativ eller på framställning av annat förvaltningsorgan, t. ex. mantalsskrivningsförrättare eller taxeringsnämnd; att beslutet ankommer på länsstyrelsen har ej utsagts men torde ändå vara klart med hänsyn till de därav föranledda kostnaderna för statsverket med avseende å särskilt det tryckande registret.

Under rubrik å *församlingen skrivna* antecknas i församlingsboken icke blott personer, vilkas vistelseort är okänd, utan även personer med känt hemvist; se anvisningarna till 23 och 24 §§. De förstnämnda bliva, om de kvarstå, i sinom tid överförda till bok över obefintliga och avförda ur mantalslängden, medan sådan åtgärd ej ifrågakommer beträffande de senare. Därför föreslås här att de i mantalslängden redovisas under skilda rubriker.

118 §.

Stadgandet i mantalsskrivningsförordningen § 8 mom. 3, att vid mantalsskrivningen må utelämnas bland andra den, som under årets lopp, efter att hava uttagit flyttningsbetyg, till annat distrikt avflyttat, har visat sig kunna leda till en av lagstiftaren troligen icke avsedd uteslutning från mantalsskrivning, i det att enligt praxis vederbörande mantalsskrivningsförrättare ansetts äga utelämna sådan person vid mantalsskrivningen å utflyttningsorten, oaktat personen icke kunnat mantalsskrivas å annan ort. Förslaget under denna § avser att råda bot härutinnan. Principiellt gäller enligt förslaget, att envar — frånsett vissa personer som ej vidare räknas till rikets befolkning eller beståndet av juridiska personer — skall vara någonstädes mantalsskriven; blir en person ej mantalsskriven inom annat distrikt skall han fortfarande upptagas i mantalslängden för det distrikt, där han för det löpande året är mantalsskriven. Genom sin formulering avser förslaget jämväl att giva en fingervisning om utredningsinitiativet. Detta åvilar principiellt den förrättningsman, som vill verkställa uteslutning. Föreligger emellertid kyrkobokförd flyttning, har dock presumtionen för att den flyttande blir mantalsskriven i inflyttningsorten ansetts vara tillräckligt stark för att den flyttande utan särskild utredning därom skall kunna utelämnas vid mantalsskrivningen i utflyttningsorten; förrättningsmannen i sistnämnda ort

äger utgå ifrån att han från inflyttningsorten erhåller meddelande, därest personen ej blir mantalsskriven där.

Sveriges häradsskrivarförening anförde i yttrande över 135 § i 1936 års uppbördskommittés förslag till folkbokföringsförordning:

I denna paragraf har föreslagits, att därest någon genom utslag, meddelat före den 1 februari mantalsåret, förklarats hava bort upptagas i mantalslängden för nästföregående året, skall vid upprättandet av mantalslängden för året så anses, som om han varit upptagen i mantalslängden för nästföregående året. Då emellertid de flesta av de personer, som beröras av länsstyrelsens utslag i mantalsskrivningsmål, ofta byta vistelseort och det därför icke kan presumeras, att de ännu vid mantalsårets ingång kvarbo, där de vistats någon gång i början av nästföregående år, måste tidsödande utredning företagas i varje sådant fall för utrönande av vederbörandes vistelseort vid mantalsårets ingång. Vid detta förhållande synes den föreslagna tidpunkten, den 1 februari, böra ändras till senast den 1 januari. Vid bestämmandet av denna tidpunkt måste hänsyn också tagas därtill, att avsevärd tidrymd understundom förflyter mellan den dag, länsstyrelses utslag meddelas, och den dag, avskrift av utslaget kan komma vederbörande mantalsskrivningsförrättare tillhanda.

Dessa önskemål hava här beaktats.

119 §.

1 mom. Enligt 17 § lagfartsförordningen och § 35 jordregisterförordningen, såsom dessa författningsrum lyda enligt kommitténs förslag (se sid. 91 ff.), erhåller mantalsskrivningsförrättaren den 15 i envar av månaderna januari, september och november uppgift — varje gång för de efter senaste rapport förflutna kalendermånaderna — å sökta lagfarter och å fastigheter, som blivit införda i jordregistret eller undergått förändring beträffande namn eller registernummer. Jämlikt 37 § förordningen den 12 maj 1917 (nr 281) med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad erhåller mantalsskrivningsförrättaren löpande genom utdrag av fastighetsregistret underrättelse om däri införda förändringar beträffande fastighetsindelningen eller särskilda fastigheters beteckningar.

Dessa förhållanden och de motsvarande förändringar, som möjligen kunna bliva i annan ordning för mantalsskrivningsförrättaren styrkta, böra meddelas länsbyrån för införande i det tryckande registret. Av praktiska skäl har kommittén funnit lämpligt, att denna aktualisering av nämnda register sker endast en gång årligen, nämligen i samband med mantalsskrivningen och förberedelserna därtill. Ur synpunkten av den arbetslättnad, som skulle kunnat vinnas, hade det varit önskvärt, om dessa rapporter kunnat ingå direkt till länsbyrån och där ligga till grund för omprägligen. Av olika skäl har emellertid kommittén icke ansett sig kunna förorda en dylik anordning. I åtskilliga fall lärer det ej bliva fråga om allenast en mekanisk överföring från uppgift till plåtmaterial, utan särskild utredning eller lokalkännedom måste förutsättas. Omprägling vid upprepade förändringar under året bör såvitt möjligt undvikas; den uppgift, som bör inpräglas å plåten, är den vid mantalsskrivningen gällande. Därigenom att uppgifterna från inskrivningsdomare och registerförare sammanföras å ett kort för vederbörande fastighet vinnes ett lämpligare och mera lätthanterligt präglingsunderlag. Så-

som å annat ställe anförts, har kommittén ansett det mest konsekvent, att uppgifterna i fastighetsliggaren och den personella liggaren hänföra sig till samma tidpunkt, nämligen den 1 november året före mantalsåret. Den med hjälp av det för mantalsskrivningen iordningställda plåtregistret tryckta fastighetslängden för taxeringen kommer därför ej att vara tillräckligt aktuell utan måste kompletteras med de ändringar, som inträffat under årets två sista månader. Till det anförda kommer dessutom ett skäl av principiell natur. Enligt förslaget är länsbyrå icke utrustad med beslutanderätt i folkbokföringsärenden; länsstyrelsen äger visserligen sådan beslutanderätt men endast i andra instans. Beslut bör därför meddelas av folkbokföringsmyndighet i första instans jämväl rörande frågor som här avses.

Med hänsyn härtill har kommittén ansett det lämpligt, att mantalsskrivningsförrättare för vinnande av överblick över förhållandena och för rapportering utrustas med ett register över fastigheterna inom honom underlydande distrikt. Gången vid registrets förande blir följande. Med ledning av de successivt inkommande utdragen ur registren över stadsfastigheter inför mantalsskrivningsförrättaren erforderliga anteckningar å korten för vederbörande fastigheter. Dessa kort uttagas i samband därmed ur registret för särskild förvaring distriktsvis. Under tiden den 15—den 30 september göras anteckningar efter de då inkomna uppgifterna från inskrivningsdomare och överlantmätare. Sistnämnda dag insändas till länsbyrån samtliga kort, å vilka anteckning skett. Anteckningarna införas å vederbörande plåtar i det tryckande registret, som därefter kommer att utvisa förhållandena den 31 augusti. Detta blir även fallet med den stomme till mantalslängd, som för mantalsskrivningen tillställes mantalsskrivningsförrättaren, och med dennes register, sedan de efter ompräglingen tryckta och till honom översända nya avtryckskorten däri inordnats. Den slutliga aktualiseringen av det tryckande registret med hänsyn till förändringarna under september och oktober sker med ledning av stommen till mantalslängd. Dessa ändringar antecknas därför ej å kort utan endast i stommen. Sedan nya kort, upptagande dessa ändringar, tryckts och tillställts mantalsskrivningsförrättaren samt av denne inordnats i registret, kommer detta att överensstämma med mantalslängden. Under tiden och framdeles inkomma emellertid dels löpande utdrag ur fastighetsregister för stad dels ock under januari lagfartsförteckningar och utdrag ur jordregister, upptagande ytterligare ändringar. Dessa ändringar antecknas å kort, vilka samtidigt uttagas ur registret för särskild förvaring; korten skola däremot ej insändas till länsbyrån. Med avseende å korten för stadsfastigheter är det skäl att vid den särskilda förvaringen upprätthålla skillnad mellan sådana fastigheter, vilkas beteckningar undergått ändring efter den 1 januari, och övriga, detta med hänsyn till att utdragen ur fastighetsregistren för stad insändas löpande, under det att lagfartsförteckningarna och jordregisterutdragen endast upptaga förändringarna före årsskiftet. De sålunda särskilt förvarade korten tjäna till ledning vid färdigställande av fastighetslängderna för taxeringen; stommarna till dessa tryckas men äga av ovan anförda skäl aktualitet endast per den 1 november.

2 mom. Ganska allmänt i städerna och hos en del häradsskrivare föras redan nu alfabetiska mantalsregister över personer. Enligt det av kommittén föreslagna systemet är det tekniskt möjligt såväl att snabbt förse jämväl övriga mantalsskrivningsförrättare med sådana register som ock att förse samtliga registerförare med löpande underrättelser om ändringar. I vilken utsträckning detta kan vara erforderligt eller lämpligt är svårt att allmänt överblicka. Förslaget lägger därför i Konungens hand att i varje särskilt fall bestämma därom. Med hänsyn till de kostnader en sådan anordning kan komma att medföra för det allmänna icke blott hos länsbyråerna utan även och framför allt vid de lokala tjänsteställena har beslutanderätten icke ansetts böra anförtros annan myndighet än Kungl. Maj:t; såsom sådan myndighet skulle eljest riksbyrån eller vederbörande länsstyrelse kunnat komma i fråga.

120 §.

1 mom. Enligt 1936 års uppbördskommittés förslag skulle skyldighet att avlämna mantalsuppgift åligga envar, som ej tillhör annans hushåll. Överståthållarämbetet anförde i yttrande häröver:

> Kommittén torde åsyfta envar, som är hos annan inneboende och där jämväl intager sina måltider. Om så är fallet lärer detta i vart fall böra uttryckligen utsättas. Emellertid bör anmärkas den synnerliga önskvärdheten av, att uppgiftsskyldigheten ifråga icke på detta sätt begränsas. I varje fall synes ingen ändring böra göras i det i Stockholm nu tillämpade förfarandet, enligt vilket särskild uppgift bör lämnas av alla till familjen icke hörande inneboende ävensom av barn över aderton år i de fall, då de driva egen rörelse.

Önskemålet har här tillgodosetts. I gemensam mantalsuppgift upptagas alltså enligt förslaget endast familjemedlemmar med undantag av förutom rörelseidkare vissa andra personer, vilka ansetts likställda med rörelseidkare. Hushållsföreståndaren har emellertid att insamla mantalsuppgifterna även för övriga personer i lägenheten, vare sig dessa tillhöra hushållet i den meningen att de där intaga sina måltider eller endast äro inneboende.

Förslaget avviker från bestämmelserna i mantalsskrivningsförordningen § 4 mom. 1 förutom därigenom att uppgiftsskyldighetens omfattning närmare preciserats — i mantalsskrivningsförordningen är denna mera obestämt angiven med orden »en var, som ej hos annan mantalsskrives» — jämväl därutinnan, att mantalsuppgiftens innehåll ej ansetts böra i författningen bestämmas. Detta framgår av det av riksbyrån fastställda formuläret, och en viss frihet att vid formulärets fastställande taga hänsyn till särskilda behov av uppgifter under olika år har ansetts böra tillkomma riksbyrån. Alldeles oreglerad är frågan dock icke, enär det självfallet måste åligga riksbyrån att vid formulärets fastställande tillse, att genom mantalsuppgifterna upplysning inflyter om de förhållanden, om vilka enligt bestämmelserna anteckning skall göras i mantalslängd.

2 mom. Jämför mantalsskrivningsförordningen § 4 mom. 2.

3 mom. Önskvärt hade varit, att mantalsuppgifterna hade kunnat hänföras till en gemensam tidpunkt för hela riket. Därest denna bestämts till den

1 november, skulle såväl hänsyn hava tagits till den alltjämt bestående olikheten i flyttningsförhållanden mellan stadssamhällen och ren landsbygd som ock överensstämmelse hava vunnits med den för mantalsskrivningen avgörande tidpunkten. Emellertid påbörjas i åtskilliga städer förskrivningarna och förarbetena för mantalsskrivningen, vid vilka mantalsuppgifterna enligt förslaget skola vara tillgängliga, redan under oktober. Då det ej torde vara lämpligt, att en i oktober avlämnad uppgift skall avse förhållandena den 1 november, har kommittén funnit sig böra stanna vid det nu framlagda förslaget. Bestämmelsen om uppgifterna till olycksfallsförsäkringen har avfattats i enlighet med ett av riksförsäkringsanstalten i yttrande över 1936 års uppbördskommittés betänkande framställt förslag.

Det måste anses vara ett berättigat intresse, att den uppgiftsskyldiges familjeförhållanden eller övriga personliga förhållanden icke mot hans önskan blottställas genom skyldighetens fullgörande. Därför har kommittén, oaktat detta medför en försvagning av den kontroll, som enligt 121 § 1 mom. skall utövas av fastighetsägaren eller hans ställföreträdare vid uppgifternas insamlande, här föreslagit, att uppgift skall få avlämnas i slutet konvolut.

I åtskilliga städer avlämnas redan nu mantalsuppgifterna i två exemplar, av vilka det ena användes å mantalskontoret och det andra hos pastor vid förskrivningen. Kommittén har funnit detta förfarande vara värt att under motsvarande förutsättningar bibehållas men förutsätter, att behovet i varje särskilt fall prövas av länsstyrelsen.

121 §.

Tiden för mantalsuppgifts avlämnande är fixerad i de särskilda förordningarna för Stockholm och Göteborg men är i den allmänna mantalsskrivningsförordningen (§ 4) angiven endast med orden »vid mantalsskrivningen»; muntlig uppgift kan ju ej avgivas annorledes än vid förrättningen. Enligt förslaget skola skriftliga mantalsuppgifter avlämnas överallt. Därmed är förutsättningen given för att i författningen fixera tiden för uppgiftsskyldighetens fullgörande. Kommittén har övervägt att i författningen endast stadga, att tiden för varje distrikt för sig skall angivas i länsstyrelsens mantalsskrivningskungörelse men har, särskilt med hänsyn till länsstyrelsens arbetsbörda, funnit det lämpligare, att tiden generellt bestämmes i författningen men med möjlighet för länsstyrelsen att av hänsyn till lokala förhållanden för särskilda distrikt stadga annan tid. Vid valet av tidpunkt har hänsyn måst tagas till å ena sidan att uppgifterna böra vara tillgängliga vid förskrivningen även i sådana fall, då mantalsskrivningsförrättningen infaller redan den 15 i månaden, och å andra sidan att befolkningsläget måste hava åtminstone någorlunda stabiliserat sig, då uppgifterna avlämnas. Därvid har kommittén stannat vid den 5 oktober eller november (angående olikheterna mellan städer och landsbygd jämför motiven till 120 § 3 mom.).

Det sagda gäller de uppgifter, som insamlas av fastighetsägarna, d. v. s. fysiska personers uppgifter i mantalsskrivningsorten. Beträffande uppgifter, som jämlikt 2 mom. avlämnas eller insändas direkt till mantalsskrivnings-

förrättaren, eventuellt från annan ort, är en i författningen fixerad tidpunkt ofrånkomlig; såsom sådan har valts den femte helgfria dagen i oktober.

122 §.

Motsvarande bestämmelser gälla nu i Stockholm och Göteborg.

123 §.

Jämför mantalsskrivningsförordningen § 5.

124 §.

Jämför Kungl. förordningen den 15 juni 1944 (nr 423) om ändrad lydelse av § 15 förordningen den 6 augusti 1894 (nr 61) angående mantalsskrivning.

125 §.

Här föreslaget stadgande avser att, i den mån sådant kan ske, möjliggöra kontroll av att mantalsuppgifter vederbörligen avlämnas av juridiska personer.

126 §.

Jämför mantalsskrivningsförordningen § 2. Tiden för förslagets avlämnande till länsstyrelsen och för kungörelseförfarandet har med hänsyn till de i 111 och 121 §§ föreslagna tidsbestämmelserna tillbakaflyttats en månad.

127 §.

1 mom. Beträffande stommens utnyttjande se 133 § (observera, att här endast avses de till mantalsskrivningsförrättaren omedelbart inkomna mantalsuppgifterna) samt 137, 139 och 142 §§; jämför även 119 och 143 §§.

Då en fastighet eller dess beteckning undergått förändring, uppkommer frågan, hur kyrkobokförings- och mantalsskrivningsfastighet skall antecknas för de personer, som äro skrivna å den ursprungliga fastigheten. Spörsmålet berör icke blott mantalslängden utan även församlingsboken (fastighetslängden) och länsbyråns tryckande register. Av praktiska skäl torde aktualiseringen böra ske endast en gång om året och därvid lämpligen vidtagas i samband med mantalsskrivningen. I vissa fall kan tvekan ej råda om å vilken fastighet en person efter dylik förändring skall anses skriven. Såsom exempel i detta hänseende må angivas det fall, att flera bebodda fastigheter sammanlagts till en; kyrkobokförings- och mantalsskrivningsfastigheten för invånarna bör därefter angivas med den nybildade fastighetens beteckning. I sådana fall genomför länsbyrån omedelbart ändringarna i det tryckande registret med ledning av de jämlikt 119 § inkomna underrättelserna, varefter pastor och — i den mån ändringarna icke influtit i stomme till mantalslängd — mantalsskrivningsförrättaren underrättas medelst avtryckskort för vederbörande personer. Däremot kunna särskilda svårigheter uppkomma om t. ex. en fastighet delats. Om sålunda en fastighet med jordregisterbeteckningen 1^2 genom laga skifte delats i tre lotter, vilka i

jordregistret införts under beteckningarna 1^7, 1^8 och 1^9 gäller det att avgöra, vilken av dessa nya beteckningar som för personer, skrivna å den ursprungliga fastigheten, skall införas i stället för sistnämnda fastighets icke längre gällande beteckning. Vid avgörandet måste utredas, å vilken av de nybildade fastigheterna personen är bosatt; avgörandet måste därför ske i den ordning som är stadgad för beslut i folkbokföringsärenden, d. v. s. antingen av mantalsskrivningsförrättaren eller pastor. Ärendet bör handläggas vid mantalsskrivningsförrättningen, därvid i händelse av skiljaktiga meningar enligt den i 137 § angivna principen mantalsskrivningsförrättarens mening blir gällande. Sedan ändringarna från den vid mantalsskrivningen rättade stommen införts i det tryckande registret erhåller pastor från länsbyrån nya avtryckskort för vederbörande personer till ledning för ändringarnas genomförande i kyrkoboken och till utbyte mot korten för samma personer i hjälpkortregistret.

Emellertid kan det för underlättande av såväl länsbyråns arbete med det tryckande registret som förfarandet vid mantalsskrivningen vara lämpligt, att ändringarna redan före mantalsskrivningen preliminärt genomföras i det tryckande registret och inflyta i stommen till mantalslängd. Det förfarandet skulle därvid tillämpas, att länsbyrån med ledning av de enligt 119 § inkomna underrättelserna trycker och tillställer mantalsskrivningsförrättaren avtryckskort för de personer, vilka beröras av ändringarna, med begäran om preliminärt besked om personernas fördelning på de nybildade fastigheterna. Efter samråd med vederbörande roteombud eller kommunalnämndsordförande eller ock annan trovärdig person i orten lärer mantalsskrivningsförrättaren i allmänhet snart kunna bilda sig en uppfattning och återsända korten med det begärda beskedet; den slutliga prövningen sker därefter vid mantalsskrivningsförrättningen. Skulle i något fall sådant besked icke kunna lämnas utan mera ingående utredning, bör mantalsskrivningsförrättaren upplysa länsbyrån härom och låta med vidare besked anstå till förrättningen. Stadgandet i andra stycket av förevarande mom. avser att möjliggöra ett dylikt förfaringssätt.

2 *mom.* Jämför mantalsskrivningsförordningen § 6 mom. 3.

128 §.

Här föreskrivna åtgärder, med vilka de i 132 § stadgade korrespondera, avse att möjliggöra ett snabbare förskrivnings- och mantalsskrivningsförfarande genom att bland annat från förrättningarna avlasta skrivarbete.

I åtskilliga städer hava särskilda metoder utbildats och särskilda anordningar vidtagits för mantalsskrivningsarbetet. Stadgandet i 2 mom. första stycket avser att möjliggöra dessas fortfarande användning.

Vidkommande 2 mom. andra stycket jämför 132 § 3 mom. sista punkten.

129 §.

Förskrivning skall enligt kyrkobokföringsförordningen § 34 hållas i stad efter den 8 oktober och på landet efter den 1 november. Att förrättningen

skall hållas före mantalsskrivningsförrättningen framgår därav, att de anbefallda åtgärderna skola vidtagas »särskilt för mantalsskrivningen».

Förslaget bibehåller sistnämnda uttryck och har därmed på samma sätt angivit slutdagen. Någon tidigaste dag för sådan förrättnings hållande har ej i förslaget utsatts, men då enligt 132 § 1 mom. församlingsboken skall vid förrättningen jämföras med mantalsuppgifterna följer, att förrättningen ej kan hållas tidigare än att dessa efter föregången granskning och förberedelse enligt 128 § kunna vara tillgängliga.

131 och 132 §§.

Jämför kyrkobokföringsförordningen § 34 mom. 2.
Beträffande 4 mom. jämför motiveringen till 128 §.

133 §.

Här avses endast mantalsuppgifter för juridiska personer samt fastighetsägares och rörelseidkares uppgifter till mantalsskrivningen inom annat distrikt än det, där uppgiftslämnaren personligen mantalsskrives; dessa uppgifter avlämnas enligt 121 § 2 mom. direkt till mantalsskrivningsförrättaren. Det är här endast fråga om en förberedande granskning, motsvarande den, som i annan ordning enligt 128 och 132 §§ kommer övriga mantalsuppgifter till del. Den slutliga prövningen sker jämlikt 137 § jämväl i fråga om här avsedda uppgifter vid den egentliga mantalsskrivningsförrättningen.

134 §.

Enligt klagomål, som bragts till kommitténs kännedom, har det understundom inträffat, att pastor i sitt ställe vid mantalsskrivningen förordnat prästman, som ännu ej vunnit nödig erfarenhet i fråga om kyrkobokföring. Detta är så mycket mera olämpligt som ställföreträdaren har att vid förrättningen fatta beslut, vilka enligt förordningen ankomma på pastor. Förslaget stadgar därför, att ställföreträdaren skall vara person, som av förrättningsmannen godkännes. Förslaget förutsätter såväl i detta som i andra hänseenden ett så gott samarbete mellan pastor och mantalsskrivningsförrättaren, att frågan om huruledes man skall förfara, därest sådant godkännande vägras, icke skall behöva uppkomma; i tveksamma fall bör pastor därför i god tid före förrättningen söka samråd med mantalsskrivningsförrättaren. Har detta försummats och mantalsskrivningsförrättaren till följd av vägrat godkännande nödgats inställa förrättningen och jämlikt 126 § andra stycket hemställa om utsättande av ny tid, och har han haft tillräckliga skäl för sin vägran, lärer pastor få anses förfallen till ansvar för tjänstefel.

Förrättningen är offentlig. Envar äger närvara och bevaka sin rätt. Särskilt bör uppmärksammas, att roteombuden icke hava att bevaka vederbörande kommuns eller fattigvårdssamhälles rätt. Vill kommunen eller samhället föra talan vid förrättningen böra därför särskilda representanter för sådant ändamål utses.

135 §.

1 mom. Stadgandet motsvarar § 7 mom. 2 mantalsskrivningsförordningen. Det skiljer sig därifrån genom att jämväl boken över obefintliga och pastors minnesanteckningar skola tillhandahållas, att ordalagen beträffande pastors meddelanden om inflyttning undergått någon förändring samt att församlingsboken under viss förutsättning får utbytas mot församlingsliggaren.

I fråga om anledningen till att boken över obefintliga måste tillhandahållas se 34 § andra stycket. Förslaget förutsätter därjämte enligt 137 §, att de kvarstående obefintliga i viss utsträckning skola vid förrättningen efterfrågas.

Genom pastors minnesanteckningar över utfärdade förelägganden vinner mantalsskrivningsförrättaren kännedom om sådana förelägganden som ännu icke lett till kyrkobokföring i församlingen. Uppmärksamhet bör emellertid vid förrättningen ägnas jämväl åt övriga fall, särskilt sådana, i vilka vederbörande blivit kyrkobokförd utan att han inställt sig för pastor. Med ledning av de upplysningar, som föreligga eller kunna inhämtas vid mantalsskrivningen, lärer nämligen frågan huruvida personen är bosatt å den fastighet, där han kyrkobokförts, ofta kunna säkrare bedömas än då pastor hade att meddela sitt beslut.

De fall, i vilka pastor ansett sig böra vägra kyrkobokföring i församlingen, torde ej sällan vara av den tveksamma natur, att de böra särskilt prövas vid mantalsskrivningen. Denna prövning underlättas därigenom att pastor tillhandahåller sina däröver förda minnesanteckningar. I sådana fall, då kyrkobokföring av en person kan medföra, att kommunen riskerar att betungas med fattigvårdsutgifter, är pastors ställning ej sällan svår; det torde hava förekommit, att pastor i dylika fall givit vika för frestelsen att vägra kyrkobokföring, ehuru detta ej bort ske. Det kan vara ett stöd för pastor att i en sådan situation kunna hänvisa till att hans beslut bliva efterprövade vid mantalsskrivningen, därvid endast rena folkbokföringssynpunkter anläggas.

De ändrade bestämmelserna om pastors meddelanden angående inflyttade personer äro betingade av de ändringar i fråga om förfarandet i anledning av anmäld flyttning som förslaget innehåller.

Då församlingsboken föres annorledes än i ordning efter personernas bostad måste jämväl fastighetslängden tillhandahållas vid förrättningen; detta har ej i författningstexten särskilt påpekats, enär enligt det använda uttryckssättet fastighetslängden räknas till församlingsboken (se 15 §). Fastighetslängden kan emellertid enligt anvisning till 25 § utgöras av församlingsliggaren; i dylika fall har det icke ansetts nödigt att jämväl tillhandahålla församlingsboken.

2 mom. Roteombud erhåller ej ny roteförteckning efter mantalsskrivningen. Han bör därför i förteckningen själv införa de anteckningar, som föranledas av de beslut, som fattas vid mantalsskrivningen.

136 §.

Jämför mantalsskrivningsförordningen § 7 mom. 4.

137 §.

Vid mantalsskrivningsförrättningen skola enligt förslaget behandlas jämväl frågor rörande juridiska personers mantalsskrivning. I övrigt skiljer sig förslaget i fråga om förrättningens allmänna gång föga från vad nu gäller. Därigenom att stommarna tryckas kort tid före förrättningens början medelst tryckplåtar, vilkas text är på förhand noggrant kollationerad, bortfaller åtskilligt kompletterings- och kollationeringsarbete. Förrättningsmannen kan sålunda utgå ifrån att namn, födelsedata och uppgifter om födelse-(hem)ort, civilstånd, närmast föregående mantals- eller kyrkoskrivningsort samt postadress äro riktigt angivna och huvudsakligen inrikta sin uppmärksamhet på att kontrollera, att personerna och fastigheterna äro fullständigt och i rätt ordning upptagna, att fastigheterna äro angivna med senast gällande beteckningar, samt att anteckningarna beträffande sådana förhållanden, t. ex. yrke, näringsfång och äganderätt till eller innehav av fastighet, varom upplysningar skola inhämtas just genom mantalsskrivningen, äro korrekta. I mantalslängden skola visserligen icke vidare införas uppgifter till den obligatoriska olycksfallsförsäkringen, men den anbefallda granskningen av mantalsuppgifterna bör självfallet avse även dessa.

Största omsorg bör ägnas åt prövningen av frågor rörande rätt mantalsskrivningsort. Angående betydelsen i detta hänseende av att pastors minnesanteckningar äro tillgängliga hänvisas till motiveringen till 135 §. De nya bestämmelserna om överföring till och från bok över obefintliga föranleda prövning av upplysningar om vistelse å utrikes ort och en genomgång av boken med hänsyn till sådana personer som uppnått en ålder av 100 år. I överensstämmelse med förslagets allmänna strävan till minskning av obefintlighetsklientelet har även föreskrivits, att i samband med denna genomgång kvarstående obefintliga skola efterfrågas, i den mån deras vistelseort kan tänkas hava blivit känd. Det ligger i sakens natur, att uppmärksamhet särskilt ägnas åt de personer, som under senare år blivit överförda till boken över obefintliga. Kommittén har med avsikt icke upptagit någon föreskrift om hur långt tillbaka i tiden detta efterforskningsarbete skall bedrivas utan förutsätter, att detta i varje fall blir beroende av vad som medhinnes. Då de obefintligas antal på grund av de nya bestämmelserna kan förväntas komma att nedgå med åren, torde detta arbete efterhand bliva allt mindre betungande.

Pastor torde i allmänhet kunna redan under förrättningen i församlingsboken och boken över obefintliga införa de anteckningar, som föranledas av de vid förrättningen framkomna upplysningarna. Med överföring till sistnämnda bok bör dock anstå till dess mantalslängden justerats (se 144 § 2 mom.), då nya upplysningar kunna tänkas framkomma under skriftväxlingen och föranleda ändrade beslut.

Fysisk persons rätta mantalsskrivningsort är enligt 116 § första stycket personens rätta kyrkobokföringsort den 1 november året närmast före mantalsåret. Mantalsskrivningsförrättarens beslut rörande mantalsskrivningen innefatta sålunda en prövning av samma spörsmål som pastors beslut angående

kyrkobokföringen. Frågan huru, vid skiljaktiga sådana beslut, eftersträvad överensstämmelse mellan mantalsskrivning och kyrkobokföring skall vinnas har i enlighet med kommitténs uppfattning av mantalsskrivningen som en överprövning av kyrkobokföringen här besvarats så, att kyrkobokföringen skall rättas efter mantalsskrivningen. Samma princip torde, om än ej direkt uttalad, vara antagen i mantalskrivningsförordningen. Pastor lärer sålunda ej kunna med hänvisning till skiljaktig mening underlåta att upptaga mantalsskriven person i den särskilda längden enligt § 8 mom. 5. eller vägra att mottaga flyttningsbetyg, som uttagits efter föreläggande av mantalsskrivningsförrättaren jämlikt § 15 andra stycket.

138 §.

Jämför mantalsskrivningsförordningen § 8 mom. 4.

139 §.

1 mom. Jämför mantalsskrivningsförordningen § 8 mom. 7.

2 mom. Detta förslag syftar till att möjliggöra en jämnare arbetsfördelning å länsbyrån; jämför även 140 § och 142 § andra stycket. Avskrivningen i det andra exemplaret av stommen avser att till mantalsskrivningsförrättarens egen kännedom bevara anteckningarna om vad som förekommit vid förrättningen. Häradsskrivare, som befinna sig på resa för mantalsskrivningen, böra omedelbart efter varje förrättning till sitt kontor insända den därvid kompletterade stommen för avskrivning och vidarebefordran till länsbyrån.

140 §.

Då mantalsskrivningsförrättningarna till ett övervägande antal komma att hållas efter den för mantalsskrivningen avgörande tidpunkten den 1 november, kommer i viss utsträckning behovet av de nuvarande tilläggslistorna (§ 10 mom. 1 mantalsskrivningsförordningen) och särskilda tilläggslistorna (Kungl. kungörelsen den 6 december 1935 nr 589) att bortfalla. Med hänsyn till dels att i vissa distrikt förrättningen kan äga rum tidigare dels ock att det alltjämt kan inträffa, att anmälningar om förändringar, som inträffat före nämnda tidpunkt, inkomma först efter förrättningen, har här föreslagits, att underrättelser från pastor till länsbyrån om anmäld flyttning skola passera mantalsskrivningsförrättaren under viss tid. Genom tilläggslista erhåller den sistnämnde även kännedom om inträffade födelser, dödsfall och civilståndsförändringar. Dessa förändringar kunna emellertid införas i det tryckande registret och sålunda bliva beaktade i den slutliga mantalslängden, utan att mantalsskrivningsförrättaren, såsom i fråga om flyttningar, därvid behöver fatta något beslut. Underrättelser om sådana förhållanden skola därför ej enligt förslaget passera mantalsskrivningsförrättaren; ett undantag har dock gjorts för underrättelse om ingånget äktenskap, enär sådan underrättelse kan böra föranleda undersökning, huruvida i samband med giftermålet flyttning ägt rum.

Beträffande andra stycket jämför 137 § sista stycket och motiveringen till 139 § 2 mom.

141 §.

1 mom. Jämför mantalsskrivningsförordningen § 9.

2 mom. Någon häremot svarande föreskrift finnes ej i mantalsskrivningsförordningen. Det torde emellertid vara praktiskt, att den mantalsskrivningsförrättare, som skall upptaga personen i sin mantalslängd, får tillgång till personens mantalsuppgift.

142 §.

Jämför motiveringen till 139 § 2 mom.

143 §.

Jämför motiveringen till 140 §.

Stadgandet i första stycket andra punkten är föranlett av praktiska skäl med hänsyn till den korta tid som står till buds. Angående underställning se 155 § 1 mom. 3.

144 §.

Jämför mantalsskrivningsförordningen § 11.

145 §.

Jämför Kungl. kungörelsen den 13 november 1931 (nr 396) med föreskrifter angående medelsförvaltningen i länen samt Kungl. brev den 30 oktober 1941 till länsstyrelserna ang. utgallring av mantalsuppgifter.

151 §.

Mantalsskrivningsförordningen § 14 stadgar böter för förrättningsman, pastor, dennes ombud, stadsfiskal, kommunalombud och fjärdingsman, som utan laga förfall utebliver från förrättning eller — detta gäller dock endast de tre förstnämnda — kommer för sent, samt för pastor eller ombud för denne, som ej till förrättningen medför församlingsboken eller utdrag därav. Böterna beslutas av länsstyrelsen.

I det den 14 december 1889 avgivna förslag, som sedermera efter överarbetning kom att ligga till grund för mantalsskrivningsförordningen, anförde de i ämnet tillkallade sakkunniga bland annat följande:

I fråga om tjenstemans försummelse att iakttaga inställelse vid förrättningen hänvisade visserligen båda de föregående komitéerna till allmänna strafflagens bestämmelser om ansvar för tjenstefel, men då, om dessa bestämmelser skulle tillämpas, deraf skulle följa, att åtal måste vid vederbörlig domstol anställas, hvilket åter, på grund af det omständliga i förfarandet, säkerligen skulle i många fall föranleda dertill, att öfverträdelsen icke komme att beifras, hafva komiterade ansett den nuvarande anordningen att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, efter mottagen anmälan om försummelsen, förordnar om uttagande af böter till i förordningen föreskrifvet belopp vara att föredraga.

De i mantalsskrivningsförordningen stadgade böterna för ifrågavarande förseelser torde med sina ringa belopp numera utgöra en föga verksam sporre till punktlighet; skola de bibehållas, böra beloppen genomgående höjas. Kom-

mittén har emellertid föredragit att ansluta sig till de av 1889 års sakkunniga omnämnda båda tidigare kommittéerna och att sålunda hänvisa till 25 kap. strafflagen. Ett åtal vid domstol för de lätt påvisade tjänsteförsummelser, varom här är fråga, torde numera icke behöva te sig alltför omständligt för att kunna tillgripas. Skulle emellertid åtal bliva underlåtet i några fall lärer detta icke menligt inverka på respekten för bestämmelserna; i de allvarligaste fallen, då förrättningen ej kunnat hållas, måste städse anmälan göras till länsstyrelsen för utsättande av annan tid för förrättningen och äger länsstyrelsen sålunda möjlighet att föranstalta om åtal, där sådant ej i annan ordning kommit till stånd. Redan ett åtal torde för här ifrågavarande personer framstå såsom ett större obehag än de relativt lindriga och utan större offentlighet ådömda böterna enligt mantalsskrivningsförordningen. För övrigt torde de ändrade tidsförhållandena, skärpningen av kravet på punktlighet inom samhällslivets alla områden och i de vardagligaste förhållanden samt den med de demokratiska styrelseformernas och föreningslivets utveckling alltmera utbredda möteskulturen göra behovet av straffbestämmelsers tillämpning på förevarande område betydligt mindre än då 1889 års sakkunniga gjorde sitt ovan återgivna uttalande. På grund härav har kommittén icke funnit nödigt att i sitt förslag upptaga mantalsskrivningsförordningens ifrågavarande bötesbestämmelser, såvitt angår tjänstemän. Och då vidare särskild mantalsskrivningsförrättare enligt 112 § och pastors ombud enligt 134 § torde få anses vara »förordnade att ämbete eller tjänsteärende förrätta» samt roteombuden lära få anses »satte att förvalta menigheters angelägenheter» (25 kap. 22 § strafflagen) och alltså jämväl dessa personer, även om de icke äro tjänstemän, hemfalla under 25 kap. strafflagen, erfordras icke heller med avseende å dem särskilda bötesbestämmelser.

I 1861 års mantalsskrivningsförordning stadgades bötespåföljd för underlåtenhet att avlämna mantalsuppgift.

1889 års betänkande innehöll icke någon föreskrift om bötespåföljd i förevarande avseende utan allenast ett stadgande angående skyldighet för pastor eller mantalsskrivningsförrättare att låta infordra vederbörlig mantalsuppgift i huvudsaklig överensstämmelse med vad nu gäller. De sakkunniga anförde:

> Komiterade hafva för sin del icke kunnat annat än finna det oegentligt, att bötesstraff stadgas för en försummelse af ifrågavarande beskaffenhet, och erfarenheten har också ådagalagt, att de nu föreskrifvna böterna, särskildt de för underlåtenhet att aflemna flyttningsbetyg, i verkligheten icke så ofta utdömas, hvilket förhållande naturligen föranledts, bland annat, af vederbörande pastorers motvilja för att anmäla sina församlingsbor till bötesstraff. Det synes komiterade för öfrigt vara af mindre vigt att en person blir straffad för det han underlåtit att aflemna en för mantalsskrivningen nödig handling än att denna handling verkligen kommer till någon nytta vid förrättningen.

I propositionen föreslogs däremot ett stadgande om bötespåföljd för underlåtenhet att avlämna mantalsuppgift, varjämte den i betänkandet föreslagna bestämmelsen om uteblivna mantalsuppgifters infordrande bibehölls. Departementschefen anförde, att det här gällde icke blott att avhjälpa följderna av

den försummade uppgiftsskyldigheten utan lika mycket att förebygga själva försummelsen. I detta avseende torde det näppeligen kunna betvivlas, att böteshotet, helst i förening med ersättningsskyldighet för infordrandet av felande uppgift, skulle verka kraftigare än endast risken att få betala sistnämnda ersättning. Departementschefen erinrade vidare om att kammarrätten i avgivet utlåtande över mantalsskrivningskommitténs förslag, viri bötesbestämmelser likaledes blivit borttagna, avstyrkt förslaget av nu angivna skäl och därvid framhållit, att ifrågavarande bötesbestämmelser icke kunde anses mera oegentliga än bestämmelserna om straff för överträdelser av andra ordningsföreskrifter.

I riksdagen ansågs det emellertid olämpligt att stadga bötesstraff för en försummelse av förevarande beskaffenhet.

Kommittén, för vilken det ifrågavarande spörsmålet är aktuellt icke blott med avseende å uppgiftsskyldigheten vid mantalsskrivning utan även i vissa andra hänseenden, ansluter sig i princip till den åsikt, som i propositionen uttalats av departementschefen. I vissa fall, då på grund av tillräckliga kontrollmöjligheter försummelse svårligen kan undgå upptäckt och dess menliga verkan sålunda i huvudsak torde inskränka sig till att skyldigheten måste särskilt utkrävas, har kommittén dock, för att så mycket som möjligt begränsa användningen av straff, ansett infordrandet och den därmed under vissa förutsättningar förbundna ersättningsskyldigheten kunna göra tillfyllest jämväl som preventivreaktion. Angelägenheten av att försummelse förebygges torde nämligen i dylika fall framstå med något mindre styrka än eljest, och för övrigt torde den förebyggande verkan, sedan insikten om att försummelse städse måste tvångsvis gottgöras väl trängt igenom i det allmänna medvetandet, icke bliva mindre trots den mindre strängheten. Förslaget upptager därför icke böter för försummelse, som föranleder anmaning enligt 152 §, utom såvitt angår den mera svårkontrollerade uppgiftsskyldigheten enligt 121 § 2 mom. Motsättningsvis framgår av det anförda, varför böter föreslagits för försummelse i fall, då föreläggande jämlikt 91 § äger rum, vartill kommer, att sådant föreläggande icke torde äga samma preventiva kraft som anmaning.

Böter kunna emellertid understundom utgöra ett bekvämare tvångsmedel än anmaning. Detta är anledningen till att straff föreslagits för försummelse att, på sätt i 55 § 2 mom. 3 föreskrives, uppvisa medborgarkort för anteckning, ehuru ett anmaningsförfarande där förmodligen skulle hava varit mera effektivt.

Behov av straff för underlåtenhet att anmäla dödsfall torde, särskilt med hänsyn till bestämmelserna i 85 §, icke föreligga. Liksom gällande rätt upptager förslaget ej straff för underlåtenhet att vid anmälan om dödsfall förete dödsattest, där sådan skyldighet föreligger. Kyrkobokföringsförordningen stadgar ej straff för underlåtenhet att uttaga flyttningsbetyg till utlandet, uppenbarligen därför att ett dylikt straff i flertalet fall icke skulle kunna utkrävas. Av samma skäl innehåller förslaget ej något stadgande om straff för underlåtenhet att uttaga utvandringscertifikat. Straff är ej heller enligt

mantalsskrivningsförordningen stadgat för den händelse fastighetsägare eftersätter sin skyldighet att insamla mantalsuppgifter. Då behov av dylik påföljd, såvitt kommittén har sig bekant, ej yppat sig, har kommittén ej aktat nödigt att föreslå ändring härutinnan. Kommittén har jämväl funnit lämpligt att överlämna åt framtida erfarenhet att utvisa, huruvida straff kan erfordras för fastighetsägares eftersättande av sin upplysningsplikt enligt 89 § 1 mom.

En allmän kriminalisering av underlåtenhet att taga behörig vård om medborgarkort (56 § 1 mom.) skulle sannolikt motverka syftet med bestämmelserna om skyldighet att anmäla, att medborgarkort förkommit eller förstörts. Böter hava därför föreslagits för underlåtenhet i sistnämnda hänseende, under det att i förstnämnda avseende straff stadgats endast för den, som uppsåtligen förstör sitt medborgarkort eller gör det obrukbart. Obehörigt förfogande över eller utlämnande av medborgarkort torde i fall av betydenhet vara straffbart enligt 12 kap. 6 a § strafflagen.

Övriga författningsförslag. Folkbokföringsförordningens genomförande kommer att föranleda ändringar i åtskilliga författningar. Förslag till sådana ändringar hava av kommittén utarbetats endast i den mån det funnits erforderligt för att underlätta förståendet av huvudförslaget.

1. *Förslaget till förordning angående införande av folkbokföringsförordningen.* Se den allmänna motiveringen sid. 238.

2. *Förslagen till ändringar i förordningarna angående lagfart å fång till fast egendom och angående jordregister.* Se motiven till 119 § folkbokföringsförordningen.

3. *Förslagen till kungörelser angående insändande till pastorsämbete och dövstumpräst av vissa uppgifter angående dövstumma samt angående ändringar i stadgan för statens läroanstalter för blinda och i allmänna läkarinstruktionen.* Se anvisningarna till församlingsboken kol. 4 samt, såvitt angår läkarinstruktionen, nedan kap. 14.

4. *Förslaget till ändring i förordningen angående antagande av släktnamn.* Se motiven till 30 § folkbokföringsförordningen.

5. *Förslaget till ändring i kap. 3 § 4 kyrkolagen.* Se motiven till 37 § folkbokföringsförordningen.

6. *Förslaget till ändring i barnmorskereglementet.* Se 64 § folkbokföringsförordningen samt nedan kap. 14.

7. *Förslaget till ändring i kungörelsen angående meddelande från domstol om saknad av äktenskaplig börd med mera.* Ändringen består endast däri, att orden »den församling, där barnet är fött» utbytts mot orden »barnets födelsehemort».

8. *Förslaget till ändring i landshövdinginstruktionen.* Se motiven till 6 § folkbokföringsförordningen.

KAP. 14.

Till kommittén överlämnade framställningar med mera.

Åtskilliga framställningar och förslag berörande folkbokföring hava från vederbörande departement överlämnats till kommittén för att tagas i övervägande vid utredningen. För dessa ärenden redogöres här nedan i korthet.

A. I *underdånig skrivelse den 26 juni 1922* har Stockholms stads barnavårdsnämnd hemställt, *att* i § 15 mom. 4 kyrkobokföringsförordningen måtte införas bestämmelse om att i där avsedd anmälan, för vilken, om så funnes lämpligt, borde fastställas särskilt formulär i stället för utdraget av födelse- och dopboken, skulle införas uppgifter om namn och adress för barnmorska, som biträtt vid barnets födelse, tid, då barnmorskans anmälan om födelsen ankommit till pastor, den förlösta kvinnans vistelseort, om den vore annan än kyrkoskrivningsorten, samt, där kvinnan varit gift, tiden för äktenskapets upplösning, *att* formuläret till utdrag ur födelse- och dopboken måtte ändras så, att beträffande barn utom äktenskap klart framginge, huruvida barnet vore trolovningsbarn, *samt att* § 16 mom. 4 kyrkobokföringsförordningen ävensom tredje stycket i reglerna till församlingsboken kol. 14 måtte utgå. I *ny underdånig skrivelse den 23 oktober 1928* har nämnden ytterligare hemställt, *att* kyrkobokföringsförordningen § 15 mom. 1 andra stycket måtte så ändras, att det städse ålåge vederbörande å barnbördshus med flera inrättningar att om barns födelse å inrättningen underrätta pastor i den församling, där inrättningen vore belägen, med skyldighet för pastor att införa barnet i födelse- och dopboken och i förekommande fall om födelsen underrätta pastor i rätta inskrivningsorten, *samt att* samma § mom. 2 andra stycket och orden »och ej heller i fråga om barn, varom i § 15 mom. 1 andra stycket sägs» i § 17 mom. 3 andra stycket nämnda förordning måtte uteslutas. I anslutning till nämndens båda skrivelser har inspektören för barnavårdsmännen i Stockholm, pastorn Viktor Carlson utarbetat *förslag till ändringar i kyrkobokföringsförordningen jämte motivering* av enahanda innebörd som de av nämnden påyrkade ändringarna. I en på uppdrag av statens inspektör för fattigvård och barnavård *den 7 november 1928 avgiven rapport angående aviseringshastigheten m. m. beträffande barn utom äktenskap, födda å vissa barnbördshus* har kyrkoherden Hagbard Isberg föreslagit bland annat dels införande av skyldighet för vederbörande pastor *att* för barn, fött å barnbördshus, i hemortens födelsebok och i barnets flyttningsbetyg anteckna ej blott födelseorten utan även uppgift om att födelsen ägt rum å barnbördshus *och att* för barn utom äktenskap i födelseboken kol. 21 anteckna när anmälan om

barnets födelse inkommit från barnmorska eller barnbördshus och avsänts till barnavårdsnämnd dels ock vidtagande av sådan ändring i § 23 första stycket Kungl. regl. den 21 november 1919 (nr 798) för barnmorskor, att orden »och senast inom tre dagar» uteslötes. Med ledning av ovannämnda framställningar och däröver infordrade yttranden har å socialdepartementets lagbyrå uppgjorts ett *utkast till ändringar i kyrkobokföringsförordningen* jämte kortfattad motivering. Enligt utkastet skulle § 16 mom. 4 och motsvarande regler till församlingsboken upphävas. Med avseende å avisering och anteckning om barn, födda å barnbördshus eller annat sjukhus än sinnessjukhus innefattar utkastet ej ändring i vad som gäller enligt §§ 15 och 17, men enligt utkastets regler till kyrkoböcker och prästbevis skulle det åligga pastor att i församlingsbok, födelsebok och flyttningsbetyg vid födelseorten — med undantag bland andra för det fall att denna tillika är rätt inskrivningsort för födelsen — anteckna jämväl inrättningens namn. Däremot skulle angående barns födelse å sinnessjukhus, fängelse eller tvångsarbetsanstalt anmälan från inrättningen göras till pastor i den församling, där födelsen skett, med skyldighet för pastor att vidare förfara som i fall då födelsen ej ägt rum å anstalt. I § 15 mom. 4 skulle intagas bestämmelser om vilka uppgifter som pastors anmälan till barnavårdsnämnd om födelse av barn utom äktenskap skulle innehålla; bland dessa uppgifter återfinnes endast den sista av de i Stockholms stads barnavårdsnämnds skrivelse den 26 juni 1922 omförmälda. Anmälan skulle ske genom utdrag av födelse- och dopboken enligt ett med tre rader utökat formulär, pastor dock medgivet att meddela uppgifterna genom annat bevis. I regler till födelse- och dopboken kol. 9 lämnade anvisningar för anteckning om faderskap hava i utkastet i vissa hänseenden fullständigats, bland annat med föreskrift om anteckning rörande tid för äktenskapets upplösning, där barn fötts av änka eller frånskild. I flyttningsbetyg skulle för barn utom äktenskap, som är trolovningsbarn eller enligt faderns förklaring äger arvsrätt efter denne, sådant förhållande antecknas. I *skrivelse den 28 januari 1930* till chefen för socialdepartementet har kyrkoherden Hagbard Isberg ifrågasatt, huruvida det ej vore lämpligt, att en erinran om den riktiga anmälningsordningen i fråga om barn, födda å barnbördshus och förlossningshem, gjordes genom domkapitlen till prästerskapet och genom medicinalstyrelsen till barnmorskorna. Måhända skulle det, anförde Isberg, ock vara erforderligt, att skillnaden mellan barnbördshus och förlossningshem bleve på auktoritativt bindande sätt fastställd. Med *skrivelse den 26 november 1930* har medicinalstyrelsen till chefen för socialdepartementet överlämnat en av styrelsen verkställd utredning angående sättet för antecknande av barns födelse å rikets sjukvårdsanstalter. I skrivelsen har styrelsen hemställt om viss ändring i barnmorskereglementet § 23, sådant stadgandet lyder enligt kungörelse den 12 maj 1927 (nr 145), samt om motsvarande ändring i kyrkobokföringsförordningen § 15 mom. 1 andra stycket. Ändringsförslaget utgår ifrån att förlossningshem med minst åtta vårdplatser likställas med barnbördshus i avseende å anmälningsordningen och skyldigheten att föra födelsebok. Förslaget innehåller därjämte föreskrift om vilka uppgifter

barnmorskas anmälan skall innehålla. Däremot har stadgandets gällande lydelse i fråga om anmälningstiden bibehållits; i utlåtande den 17 september 1930, avgivet efter remiss å bland annat Isbergs rapport rörande aviseringshastigheten har styrelsen anfört, att skäl ej syntes föreligga att ändra denna tid. I *skrivelse den 5 november 1930* till statens inspektör för fattigvård och barnavård, vilken skrivelse överlämnats till ecklesiastikdepartementet, har kyrkoherden Isberg fäst uppmärksamheten däråå, att innehavare av privata förlossningshem låtit kyrkoskriva sina patienter i andra församlingar än dem, där de varit boende. På nådigt uppdrag har statistiska centralbyrån utarbetat och med *underdånig skrivelse den 9 september 1932* överlämnat förslag till ny kungörelse, avsedd att ersätta kungörelsen den 4 december 1903 (nr 133 sid. 7) angående uppgifter från vissa allmänna inrättningar till kyrkobokföringen och rikets befolkningsstatistik.

Genom remiss den 2 mars 1944 har från ecklesiastikdepartementet till kommittén överlämnats *kyrkomötets skrivelse den 1 december 1934* med hemställan om sådan ändring i kyrkobokföringsförordningen, att av de kyrkoböcker och prästbevis, vilka enligt förordningen skulle innehålla uppgift om en persons födelseort, komme att framgå, i vilken församling modern vid barnets födelse vore kyrkobokförd. Därvid hava handlingarna i ovannämnda ärenden bifogats.

Genom särskilda remisser den 10 mars 1944 hava vidare från ecklesiastikdepartementet till kommittén överlämnats:

1. *riksdagens skrivelse till Konungen den 30 april 1941* med anhållan om sådan ändring i kyrkobokföringsförordningen, att såsom rätt födelseort alltid skulle angivas den ort, där barnets moder vore kyrkoskriven;
2. *kyrkomötets underdåniga skrivelse den 14 november 1941* med anhållan om sådan ändring i kyrkobokföringsförordningen, att såsom födelseort antecknas den församling, där barnets moder vid nedkomsten var kyrkoskriven; samt
3. *underdånig skrivelse den 29 september 1943,* vari genealogiska föreningen under hänvisning till ovannämnda skrivelser av riksdagen och kyrkomötet uttalat anslutning till vissa av statistiska centralbyrån i berörda ärenden avgivna yttranden, att vid uppgift om födelseort såväl den faktiska födelseorten som moderns kyrkoskrivningsort vid nedkomsten borde utsättas.

Enligt *kommitténs förslag* skall för envar i personakt, församlingsbok och medborgarkort inflyta uppgift om hans födelsehemort (angående detta begrepp se 36 § i förslaget). I födelsehemortens födelse- och dopbok sammanföras alla till sådan bok hörande anteckningar rörande personen och införes jämväl anteckning om den faktiska födelseorten. Härigenom torde de önskemål, som föranlett riksdagens, kyrkomötets och genealogiska föreningens ovannämnda skrivelser ävensom de tidigare framställningar och förslag, vilka hänföra sig till bestämmelserna i kyrkobokföringsförordningen § 15 mom. 1 andra stycket, vara tillgodosedda. Därigenom har det även blivit möjligt att i 64 § i förslaget stadga samma anmälningsordning för anstalter, läkare och barnmorskor. De i skrivelsen den 28 januari 1930 ifrågasatta åtgärderna tor-

de därför ej vidare vara erforderliga. I detta sammanhang må erinras om vad i den allmänna motiveringen anförts om riksbyråns verksamhet för att klargöra, vilka anstalter som avses med uttrycken sjukvårds-, socialvårds- och fångvårdsanstalt. Beträffande anmälningstiden har kommittén ej funnit skäl att göra ändring. Kommittén har ej ansett lämpligt att i folkbokföringsförordningen införa närmare bestämmelser om innehållet i olika bevis och underrättelser från folkbokföringsmyndigheterna; enligt förslaget skall det åligga riksbyrån att — i förekommande fall efter samråd med andra myndigheter — i anvisningsväg meddela dylika föreskrifter samt att handlägga frågor om behovet och lämpligheten av använda formulär och där så erfordras fastställa nya sådana. Något vidare yttrande över förslagen till ändringar i kyrkobokföringsförordningen § 15 mom. 4 och angående formulär finner kommittén därför ej erforderligt; vad särskilt angår flyttningsbetygen vill kommittén erinra om att dessa enligt förslaget motsvaras av personakterna. De i rapporten den 7 november 1928 framförda önskemålen om vissa anteckningar i födelse- och dopboken kol. 21 äro enligt förslaget tillgodosedda genom bestämmelserna i näst sista stycket av anvisningarna till nämnda kol. De i socialdepartementets utkast till ändringar i kyrkobokföringsförordningen föreslagna tilläggen i reglerna till samma bok kol. 9 återfinnas i kommitténförslagets anvisningar till nämnda kol. Beträffande frågan om upphävande av kyrkobokföringsförordningen § 16 mom. 4 hänvisas till motiveringen till 72 § i förslaget. De i skrivelsen den 5 november 1930 påtalade »skenskrivningarna» torde såvitt möjligt är förhindras genom de föreslagna bestämmelserna i 7, 23 samt 88—91 §§; se även de utförliga anvisningarna till 23 §. Kungörelsen den 4 december 1903 (nr 133 sid. 7) föreslås av kommittén till upphävande. Riksbyrån har att övervaka att födelsebok föres å de anstalter, för vilka sådant är i särskilda författningar stadgat, och att vid behov hos Kungl. Maj:t göra framställning om meddelande av ytterligare föreskrifter.

B. Genom särskilda remisser den 12 november 1941 hava från ecklesiastikdepartementet till besparingsberedningen överlämnats:

1. *riksdagens skrivelse till Konungen den 14 juni 1935* med anhållan om undersökning rörande icke hemortsberättigade ur synpunkten av antal, förekomst m. m.; samt

2. *en den 28 oktober 1941 dagtecknad skrivelse,* i vilken kyrkoherden Julius Wellhagen med överlämnande av vissa undersökningar rörande obefintliga hos chefen för ecklesiastikdepartementet hemställt, att denne ville taga under övervägande en modernisering av bestämmelserna om prästbetyg för obefintliga med särskild hänsyn till utlandsvistande obefintligas läge och behov och i de fall, då obefintlighetsproblemet har direkt samband med sociala förhållanden, samråda med chefen för socialdepartementet, särskilt beträffande vissa i bilaga till skrivelsen skisserade, med vården om den arbetslösa ungdomen sammanhängande åtgärder.

Kommitténs yttrande. För närvarande redovisas i obefintlighetsböckerna ett ganska heterogent befolkningsmaterial. Enligt 1935 års folkräkning skulle av omkring 190 000 obefintliga ungefär 11 000 vara över 100 år; de kunna

med säkerhet antagas vara avlidna. Ett stort antal, om vilket närmare kännedom saknas, torde utgöras av emigranter, som ej uttagit flyttningsbetyg. Många torde, oaktat de kvarstå i obefintlighetsboken i en församling, hava blivit kyrkobokförda i vanlig ordning inom en annan församling. Åtskilliga torde vara utlänningar, vilka efter någon tids vistelse här i riket återvänt till hemlandet utan att detta kommit till pastors kännedom o. s. v. Av intresse för den sociala hjälpverksamheten äro endast de, som alltjämt leva och vistas i riket.

Kommitténs förslag eftersträvar att så långt sådant är möjligt begränsa obefintlighetsklientelet till sådana personer. Vid uppläggningen av de föreslagna centrala registren torde de flesta nu förekommande dubbelföringar bliva upptäckta. Genom bestämmelserna om upprättande och rekvisition av personakter förhindras i görligaste mån uppkomsten av nya dubbelföringar. Från bok över obefintliga skola enligt förslaget avföras personer i åldern 100 år och däröver samt personer, om vilka utredning vinnes, att de bosatt sig å utrikes ort; personer tillhörande sistnämnda kategori skola ej vidare överföras till nämnda bok. Härigenom torde den eftersträvade begränsningen vinnas, om ej på en gång så dock efter hand.

Av ännu större vikt är givetvis att de årliga överföringssiffrorna nedbringas. I detta hänseende vill kommittén hänvisa till de föreslagna bestämmelserna i 7, 88—91, 128, 129, 132 med flera §§.

Personakterna för dem, som överförts till bok över obefintliga, skola förvaras hos riksbyrån. Härigenom vinnes ett centralt register över obefintliga till ledning för undersökningar i den mån sådana finnas erforderliga. För mera ingående undersökningar, därest dylika skulle befinnas önskvärda, kunna med de bevarade tryckplåtarna för dem, som överförts till bok över obefintliga, tryckas kort eller listor för utsändning till socialvårds- och polismyndigheter eller andra myndigheter eller personer med mera omedelbar kontakt med befolkningen.

I fråga om folkbokföringsbevis för utlandssvenskar hänvisas till motiveringen till 105 §.

C. Genom remiss den 10 mars 1944 har från ecklesiastikdepartementet till besparingsberedningen överlämnats *kyrkomötets underdåniga skrivelse den 20 december 1941* med anhållan om sådan ändring i kyrkobokföringsförordningen att, i det fall att en person medgivits rätt antaga nytt släktnamn, det förutvarande tillnamnet — som bör sättas inom parentes, då det nya släktnamnet införes i församlingsboken — vid utfärdande av ålders- eller flyttningsbetyg icke skall utsättas, såvida ej detta av personen påyrkas.

Enligt *kommitténs* förslag har riksbyrån att i anvisningsväg meddela föreskrifter om innehållet i prästbevis. Kyrkomötets framställning bör därvid beaktas.

D. Genom remiss den 11 februari 1943 har från ecklesiastikdepartementet till besparingsberedningen överlämnats *kyrkomötets underdåniga skrivelse den 14 november 1941* med anhållan om utredning i syfte att få till stånd be-

stämmelser om dödförklaring av sådana i bok över obefintliga upptagna personer, vilka nått en kyrkobokförd ålder av minst 105 år.

Beträffande *kommitténs* ståndpunkt se motiveringen till 34 § i förslaget.

E. Genom remiss den 26 februari 1942 har försvarsdepartementet till besparingsberedningen överlämnat en inom departementet upprättad promemoria angående tillhandahållande av aktuella adressuppgifter åt militärmyndigheterna.

Angående vad härutinnan vinnes genom *kommitténs* förslag hänvisas till den allmänna motiveringen.

F. Genom remiss den 28 oktober 1942 har från ecklesiastikdepartementet till besparingsberedningen överlämnats en av kommerskollegium hos Kungl. Maj:t gjord framställning dels om åläggande för pastorsämbete, i Stockholm mantalsintendenten, att insända flyttningsuppgifter till sjömanshus beträffande sjömän, som icke uppnått värnpliktsåldern, dels ock om kompiettering av formuläret till flyttningsbetyg med särskild rubrik för ifyllande av uppgift om sjömanshus.

Kommitténs förslag till personakt och till personplåt upptager utrymme för anteckning om sjömanshus. Flyttningsuppgifter till såväl militära myndigheter som sjömanshus skola enligt förslaget upprättas och översändas av vederbörande länsbyrå. Bestämmelser om länsbyrå åliggande aviseringsskyldighet skola meddelas av riksbyrån. Därvid böra förevarande önskemål beaktas.

G. *Med skrivelse den 13 mars 1944* har komministern Oscar Ryberg till chefen för ecklesiastikdepartementet överlämnat en av honom författad artikel med rubrik »Luckor i lagen», vilken varit införd i Svensk kyrkotidning nr 7 för år 1944. I skrivelsen har Ryberg hemställt om övervägande av lämpliga åtgärder i anledning av artikelns innehåll.

I artikeln har i huvudsak påtalats följande, nämligen:

1. att någon allmän skyldighet ej förelåge för läkare att underrätta pastor om konstaterade fall av sinnesslöhet för anteckning i kyrkobok, till följd varav det kunnat inträffa, att vigsel tillåtits oaktat äktenskapshinder i sådant hänseende förelegat;

2. att skyldighet ej vore stadgad för pastor i inflyttningsort att meddela pastor i utflyttningsorten erkännande av från den sistnämnde mottagen avi om dylikt förhållande;

3. att vid vigsel närvarande vittnens namn och adress ej skulle antecknas i vigselboken;

4. att vigselförrättare ej vore pliktig att personligen signera anteckning om vigseln i nämnda bok; samt

5. att vigsel, som förrättats i annan församling än rätta inskrivningsorten, ej skall jämväl därstädes antecknas i vigselbok.

Genom remiss den 28 mars 1944 har ecklesiastikdepartementet överlämnat ärendet till kommittén. Sedan chefen för finansdepartementet på hemställan av kommittén infordrat medicinalstyrelsens yttrande i den under 1. berörda

frågan hava handlingarna genom remiss den 12 maj 1944 från finansdepartementet återställts till kommittén.

Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande hänvisat till sin underdåniga skrivelse den 20 november 1943 med därvid fogat förslag till ändring i läkarinstruktionen den 19 december 1930 (nr 442), vilket förslag kommittén, med vissa tillägg beträffande fallandesjuka (jämför anvisning till församlingsboken kol. 4), upptagit såsom sitt (se ovan sid. 93).

Kommitténs yttrande beträffande spörsmålen under punkt

1. Kommittén ansluter sig till medicinalstyrelsens förslag.
2. Pastor i utflyttningsorten äger, om han så önskar, i församlingsboken eller, om han för särskild utflyttningsbok, i denna anteckna dagen för avins avsändande. Något särskilt erkännande från pastor i inflyttningsorten om avins mottagande synes därför ej erforderligt.
3. Kommittén finner här föreslagen åtgärd ej erforderlig.
4. Se 14 och 18 §§ i kommitténs förslag jämte motivering.
5. Se 43 § i kommitténs förslag.

H. Genom Kungl. Maj:ts remiss (i justitiedepartementet) den 20 april 1943 har kommittén anbefallts att taga under övervägande innehållet i en från Allmänna Svenska Prästföreningens Centralstyrelse inkommen skrivelse *den 5 april 1943,* vari framhållas de svårigheter, som med nuvarande bestämmelser föreligga för pastorsämbetena i fråga om statslösa personers kyrkobokföring, styrkande av sådana personers behörighet att ingå äktenskap med mera och hemställes om utarbetande av nödiga bestämmelser och direktiv för prästerskapet i dessa avseenden. I ärendet har från justitiedepartementet den 21 juni 1943 överlämnats en av chefen för utrikesdepartementets juridiska byrå utarbetad, den 4 juni 1943 dagtecknad promemoria beträffande ifrågavarande spörsmål.

Beträffande frågan om statslösa personers kyrkobokföring hänvisar *kommittén* till bestämmelserna i 96 § tredje stycket och 101 § 2. i kommitténs förslag till folkbokföringsförordning ävensom de av kommittén föreslagna anvisningarna till församlingsboken kol. 14 under punkt 22. Spörsmålet om vilka krav som böra ställas på utredningen om statslös persons eller överhuvudtaget utlännings behörighet att ingå äktenskap torde i första hand icke vara en folkbokföringsfråga.

I. Genom remiss från justitiedepartementet den 29 september 1944 har till kommittén överlämnats en *den 31 oktober 1943* dagtecknad skrivelse av borgmästaren Axel Malmquist med yrkande om lagstiftningsåtgärder i syfte

dels att dopförrättare skulle vara skyldig att, därest av föreslagna namn intet befunnes vara godtagbart enligt allmänt vedertagna normer, självmant tillägga barnet ett sådant svenskt namn, som funnes upptaget i en för detta ändamål genom justitiedepartementets försorg upprättad och till samtliga pastorsämbeten distribuerad tryckt namnförteckning;

dels att förmyndare för underåriga myndlingar ävensom personer under 22 år skulle tilläggas rätt att genom skriftlig, av två personer bevittnad

framställning till vederbörande få sådant överflödigt namn, som på grund av sin art måste anses olämpligt, uteslutet ur namnföljden;

dels ock att av praktiska skäl egennamnens antal för varje person skulle begränsas till två eller högst tre.

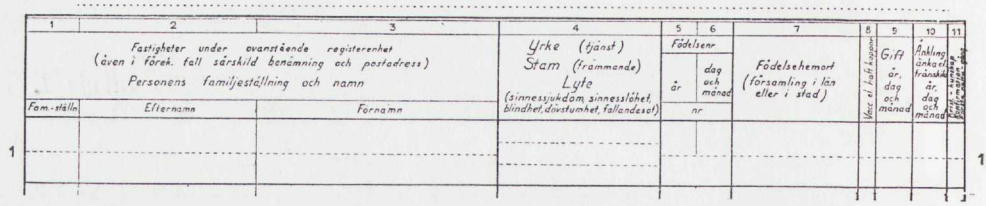
Beträffande dessa frågor hänvisar *kommittén* till 37 § i den av kommittén föreslagna folkbokföringsförordningen och den därtill anförda specialmotiveringen. Vad särskilt angår den tredje av de ovan upptagna frågorna skulle givetvis en begränsning av antalet namn, vilka få införas i kyrkobok, vara synnerligen värdefull ur arbetsbesparingssynpunkt. Med hänsyn till det ingrepp i den personliga friheten, som en sådan begränsning skulle innebära, har kommittén dock ansett sig förhindrad att upptaga förslag om införande av dylik begränsning.

J. Genom beslut den 20 oktober 1944 i anledning av uppkommen fråga om rätt för vissa tyskfödda personer att utträda ur Tyska S:t Gertruds församling i Stockholm har Kungl. Maj:t anbefallt kommittén att vid fullgörande av sitt uppdrag taga i övervägande frågan om de icke territoriella församlingarnas kyrkobokföringsrätt.

Beträffande denna fråga se ovan sid. 179.

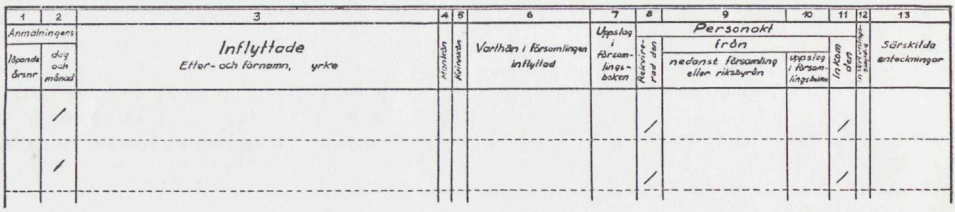
Bilaga 1.

FORMULÄR



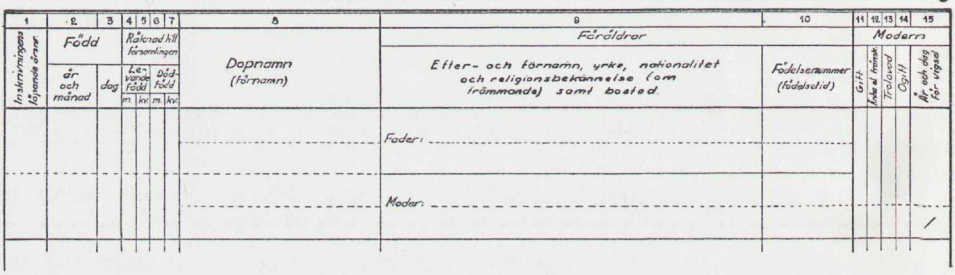
Skala 47 : 100.

19..... års Inflyttningsbok för ..... församling



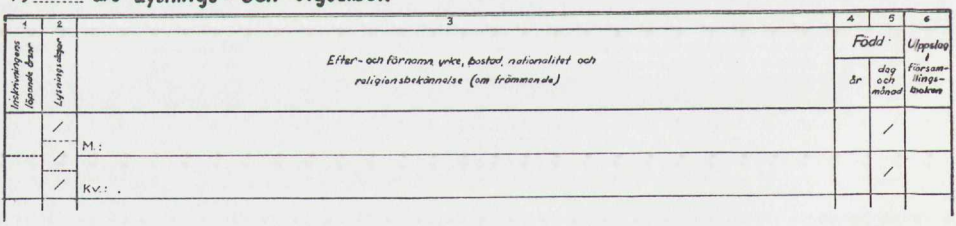
Skala 48 : 100.

19..... års Födelsebok för ..... församling



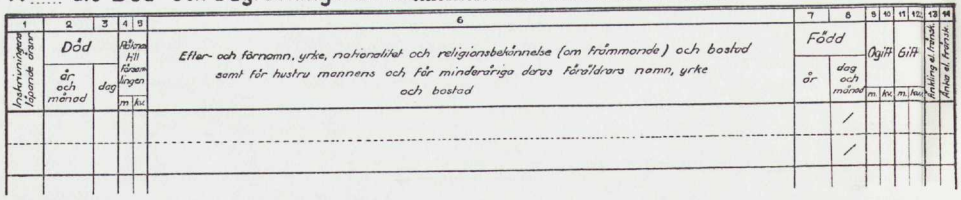
Skala 48 : 100.

19..... års Lysnings- och vigselbok



Skala 48 : 100.

19..... års Död- och begravningsbok för ..... församling



Skala 48 : 100.

bok

12		13	14	15	16		17	18
Inflyttad eller överförd					Utflyttad eller överförd		Död	
från förs. i län eller i stad, eller uppslag i församlingsbok eller boken över obefintliga		nr år dag och månad	Anteckningar om minderårigs föräldrar; omyndigförklaring; äktenskapsbetyg; äktenskapscertifikat och lysning; avtal om barns uppfostran i viss trosläre; frånvaro; utträde ur eller inträde i svenska kyrkan; främmande trosbekännelse eller nationalitet; nattvardshinder; för den som utflyttat till annan församling bostad därstädes m.m.	Värnplikts-förhållanden	till församling i län eller i stad, eller uppslag i församlingsbok eller boken över obefintliga	år dag och månad	år dag och månad	

Skala 47 : 100.

19 ..... års **Konfirmationsbok** för ..... **församling**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Undervisningens klassnr.	Konfirmerad dag och månad	Första nattvards-gång dag och månad	Efter- och förnamn	Född år	Född dag och månad	Bostad	Uppsatt i församlingsboken	Konfirmerad i annan församling	Särskilda anteckningar, såsom om konfirmation eller första nattvardsgång på annan ort, mottagna och avsända konfirmationsatt. m.m.
	/	/			/				
	/	/			/				

Skala 48 : 100.

och dess **Dopbok** för år 19 .....

16	17	18	19	20	21
Uppslag i förs.-bok eller anm. i dopbok om dopet förrättats i annan församling	Döpt år och månad	dag	ov	Fadder	Särskilda anteckningar, såsom om moderns nedkomstort (om annan än församlingen), kyrkotagning, fadderskap, adoption, inkomna och avsända attester m.m.

Skala 48 : 100.

för ..... **församling**

7	8	9	10		11	12	13	14
Anteckningar om vederbörandes samtycke; äktenskapsbetyg eller äktenskapscertifikat; åldersdispens m.m.	Vigsel inom i förs.	Vigsel utom i förs. med tillstånd av pastor	Vigde månad	dag	Vittnen närvarande vid vigseln	Vigselförrättare		Särskilda anteckningar, såsom om avsända eller mottagna attester, om avtal angående barns uppfostran i viss trosläre, hänvisning till ett föregående års lysningsbok eller ett senare års vigselbok m.m.

Skala 48 : 100.

15	16	17	18	19	20	21	22
Uppslag i församlingsbok (eller nr och år i dödsbok)	Dödsorsak	Dödsattest	Dödsort (om annan än hemorten)	Jordfästning Begravning Gravsättning av aska		Eftersträvat maskulinum (maskulinum) födelseår	Särskilda anteckningar, såsom om avsända eller mottagna attester, förordnande eller framställning enligt jordfästningslagen 38 mom.1, beslut ang. sådan framställning, jordfästning i skilthet, jordfästningsort (utom församlingen), begravningsort (i vissa fall), aldersgångsalse, lika eller askes utförande ur riket, om liket ej anträffats, namn å läkare m.m.
				år och månad	dag		
				J.			
				B.			
				G.			Läkare:

Skala 48 : 100.

Personakt, framsida

(skrivytan, skiss i förminskad skala)

1) Förnamn

2) Efternamn

3) Kön

4) Födelsenummer — — —
år mån dag nr

5) Yrke eller titel

6) Immunitet

7) Stam, nation

8) Födelsehemort (föd.-ort) i län/stad

9) Lyte

10) Trosbekännelse

11) ... av sv. kyrkan döpt F & DB /

12) Konfirm. m. m.

13) Bärd m. m.

14) Reg. å sjömanshus

15) Värnpl.

16) Föräldrar

	efternamn, förnamn och kyrkobokföringsort	födelsenummer
Fader		
Moder		

17) Äktenskap

nr	ing.	upplöst	makes efternamn, förnamn, födelsehemort och kyrkobokföringsort	födelsenummer
1				
2				

18) Barn

kön	T. A.	födelsenummer	namn (övre raden) och födelsehemort (undre raden)	den andras av föräldrarna namn och	födelsenummer

Akten omfattar blad nr 1, , ,

Personakt Blad nr 1.

Personakt, baksida

(skrivytan, skiss i förminskad skala)

Blad nr 1.

19) Efternamn och förnamn:

20) Inflyttad (överförd)

nr	datum	till församling (bok över obefintliga)	uppslag	nr	datum	till församling (bok över obefintliga)	uppslag
1				11			
2				12			
3				13			
4				14			
5				15			
6				16			
7				17			
8				18			
9				19			
10				20			

21) Anteckningar om adoptivföräldrar eller adoptivbarn, omyndigförklaring, lysning, äktenskapsbetyg m. m.

22) Död:
den /

23) Förklarad för död:
den / genom
beslut den /

24) Dödsorsak:

Attest utfärdad av

25) Utvandrad:

26) Bladet upprättat den / av

Bilaga 1 (forts.)

Medborgarkort, pärmens insida
(skiss i förminskad skala)

Pärmen utfärdad den

Födelsenr

Födelsehemort

sign. .....

(Egenhändig namnteckning)

Den egenhändiga namnteckningen bestyrka:

.....

Plats för fotografi

Plats för stämpel

Medborgarkort, bladens baksida.
(skiss i förminskad skala)

III **III**

Personakt rekvireras för omstående person för kyrkobokföring härstädes å .....

.....

.....

.....

postadress .....

.....

Utflyttad den

.....

Pastorsämbetets i utflyttn. orten stämpel

Sign.: .....

..... förs. den ..... 19 .....

.....
(pastorsämbetet i infl.orten)

Pastorsämbetets i infl. orten stämpel

II **II**

Plats för avtryck av personplåt.

Utfärdat den

av

Obs. Ändringar i ovanstående uppgifter ant. å del I

Pastors anteckningar: .....

.....

.....

I **I**

BEVIS.

Medborgarkort för å omstående sida angivna person har den .....

..... 19 .....

härstädes avlämnats i kyrkobokföringsärende.

Stämpel.

Bilaga 1 (forts.)

Medborgarkort, bladens framsida.
(skiss i förminskad skala)

III III

Plats för avtryck av personplåten i vad denna innehåller om personens efternamn, förnamn, födelsenummer, födelsehemort, titel eller yrke, civilstånd, kyrkobokföringsort och, med utsättande av mantalsåret, mantalsskrivningsort vid tiden för tryckningen samt, om personen är gift, makens födelsenummer. Lämplig rubriktext utsättes i fria positioner.

Utfärdat den

av

Sign.: .....

Ändringar i ovanstående uppgifter (pastors anteckningar)

Ovannämnda person är nu	betygar	den

II II

I I

Plats för avtryck av personplåten i vad denna innehåller om personens efternamn, förnamn, födelsenummer, födelsehemort, titel eller yrke, civilstånd, kyrkobokföringsort och, med utsättande av mantalsåret, mantalsskrivningsort vid tiden för tryckningen samt, om personen är gift, makens födelsenummer. Lämplig rubriktext utsättes i fria positioner.

Utfärdat den

av

Sign.: .....

Ändringar i ovanstående uppgifter (pastors anteckningar)

Ovannämnda person är nu	betygar	den

Bilaga 2.

Redogörelse för uppbördsverket i Borås.

Här skall lämnas en redogörelse för arbetsförhållandena vid uppbördsverket i Borås, såsom härvarande krono- och kommunaluppbördskontor i ett föreliggande förslag till arbetsordning mera kortfattat benämnes. Redogörelsen tar närmast sikte på de förhållanden, som angå folkbokföringen.

Arbetsuppgifter och organisation.

Uppbördsverket i Borås handlägger dels i huvudsak alla de ärenden, som enligt mantalsskrivningsförordningen, uppbördsreglementet, restindrivningsförordningen, bötesindrivningsförordningen, medelsförvaltningsförordningen, kungl. förordningen angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter och kungl. kungörelsen angående utfärdande av jaktkort och jaktpass m. m. åvila magistrat eller särskild tjänsteman under magistrats inseende och ansvar, dels de verkställighetsbestyr, som enligt 6 kap. i lagen om kommunalstyrelse i stad åligga magistrat eller drätselkammare i avseende å debitering och uppbörd av kommunalskatt, dels de verkställande uppgifter, som enligt lagen om skogsaccis, hundskatteförordningen och nöjesskatteförordningen ankomma på drätselkammare, dels ock sådana till taxeringsväsendet hänförliga uppgifter, som enligt givna föreskrifter eller rådande bruk ankomma på kronouppbördstjänsteman i stad.

Uppbördsverket handhar vidare magistraten åliggande skyldigheter i fråga om utbetalning av ersättning av allmänna medel till tolk, förundersökare, rättegångsbiträden, vittnen m. fl., ombesörjer medelsförvaltningen i fria rättegångar samt fullgör i övrigt de göromål, som enligt allmän författning, rådande bruk eller magistratens beprövande äro av beskaffenhet att tillhöra verkets arbetsområde.

Chefstjänstemannen för verket med dess nuvarande benämning är krono- och kommunaluppbördskassören. Denne är i sådan egenskap mantalsskrivningsförrättare, uppbördsman enligt uppbördsreglementet, bötesredogörare, kronans ombudsman samt kommunaluppbördskassör. Närmast under honom tjänstgör en uppbördsassistent. Tillfälligtvis finnes ytterligare en uppbördsassistentbefattning, som fr. o. m. år 1945 är föreslagen bliva av permanent karaktär, och vars innehavare närmast skall taga befattning med till uppbörds- och handräckningsverksamheten hörande ärenden. Vidare äro anställda en mantalsskrivare, en biträdande mantalsskrivare, en kontorist, en kassörska, ett första kontorsbiträde samt ett antal kontorsbiträden ävensom extra och tillfällig personal alltefter behovet. Personalen utgör sammanlagt i genomsnitt ett tjugofemtal personer. Därest taxeringsassistent anställes för staden, avses denne skola tillhöra uppbördsverket.

Verket är icke indelat i bestämt avgränsade underavdelningar men vissa arbetsdetaljer äro sammanförda i mantalskontoret, i kassaexpeditionen och i maskinavdelningen.

Å *mantalskontoret* ombesörja mantalsskrivarna med tillhjälp i erforderlig omfattning av kontoristen och kontorsbiträdespersonal mantalsskrivningsarbetet och vad därmed närmast sammanhänger, förande av ett alfabetiskt register till mantalslängden, lämnande av upplysningar till myndigheter och enskilda m. m., var-

jämte de biträda vid de till taxeringsväsendet hänförliga uppgifterna samt i viss utsträckning vid debiteringsarbetet.

Å *kassaexpeditionen* tjänstgöra kassörskan, första kontorsbiträdet och ett kontorsbiträde samt ytterligare kontorsbiträdespersonal i mån av behov. Denna personal omhänderhar den uppbördsverkets kassarörelse, som ej vid uppbördsstämma ombesörjes av särkild kassör, sköter de med kassarörelsen sammanhängande räkenskaperna samt uppgör månadsräkningar och andra redovisningar över allmänna medel m. m.

Den å *maskinavdelningen* sysselsatta personalen — varav mera stadigvarande en präglingsoperatris och en operatör å tryckmaskin samt biträdande personal efter behovet — utför å kontorets adressmaskinanläggning, varom nedan närmare förmäles, präglings- och tryckarbeten.

Vid tiden för taxeringsarbetets bedrivande och närmast dessförinnan nödgas verkets personal anslå mycken tid åt med detta arbete sammanhängande uppgifter, i första hand sortering av deklarationer och uppgifter men även andra uppgifter, som stå i samband med verkets funktion att utgöra ett förmedlande organ mellan och rådgivande organ åt taxeringsnämnderna. Denna sistnämnda funktion har här i staden särskilt accentuerats därav, att staden icke är säte för länsstyrelse. Med hänsyn till verkets alltmer ökade uppgifter på hithörande område ha krav gjort sig gällande på inrättande under viss tid av året av en formlig *taxeringsavdelning,* vilken också i fortsättningen torde komma till stånd genom avdelande av viss personal för ändamålet under ledning av särskild avdelningsföreståndare.

I den mån personalen icke inordnas under de här nämnda expeditionerna eller avdelningarna, utför den kontoret i övrigt åvilande debiterings- och uppbördsarbete m. m. Man kan här möjligen tala om en *allmän avdelning.*

Folkbokföringsanläggningen.

Betydande tid har åtgått för utskrift av de olika längder och debetsedlar, som verket har haft att upprätta. Till den del texten består i namn, adressbeteckningar och dylikt, återkommer den mer eller mindre utförlig i allt arbetsmaterial. Man har då haft anledning antaga, att en väsentlig tidsvinst skulle uppstå, om ifrågavarande uppgifter kunde en gång för alla inpräglas å plåtar för att bevaras i ett kartotek och vid behov mångfaldigas. Härtill kommer den viktiga garantin för att uppgifterna alltid riktigt komma att återgivas, om de felfritt inpräglats å plåten. På grundval av denna uppfattning anskaffades för stadens behov under år 1942 en adressmaskinanläggning av adressograph-typ. Den består av en tangentpräglingsmaskin, en tryckmaskin, utrustad med apparatur för automatisk matning och tryckning i två kolumner och en mindre handtryckmaskin. Det tryckande registret omfattar plåtar för stadens hela mantalsskrivna befolkning, även barn, till ett antal av cirka 50 000 st. samt för alla i mantalslängden redovisade fastighetsenheter eller fastighetskomplex, sammanlagt cirka 6 000 st. Plåtarna förvaras i sju stålskåp av dimensionerna 75,5 × 100 × 62,5 cm, rymmande 49 lådor om 175 plåtar i varje låda, sammanlagt alltså 8 575 plåtar i varje skåp vid fullbeläggning.

Plåtarna utgöra sektionsplåtar samt bestå av två à tre å en metallram anbragta metallsektioner. Då den å metallsektionerna inpräglade texten av trycktekniska skäl är med den läsliga sidan vänd inåt ramen, omfattar denna även hållare för ett avtryckskort med synlig text. Härigenom möjliggöres en snabb avläsning av plåttexten.

Av metallsektionerna till *personplåten* är en större, huvudsektionen, och innehåller text för antingen oföränderliga eller mera sällan föränderliga uppgifter. Huvudsektionen omfattar sålunda utrymme för uppgifter om namn, yrke eller titel, yrkeskod, värnpliktsnummer eller annat, som rör vederbörandes värnpliktsförhållanden, civilstånd, kön, födelsedatum, födelsenummer, antal hemmavarande barn under 18

år, tidpunkt för senaste äktenskaps ingående eller upplösning, anteckning om pensionsförhållanden m. m. (P = uppbär tilläggspension, bl. = blind, ftg = fattigvård e. d.), uppgift i förekommande fall om utländskt medborgarskap, hemortsförsvaret berörande uppgifter såsom att vederbörande är hemvärnsman (hv), födelseförsamling samt namn på församling, varifrån sista inflyttningen till staden ägt rum. I vissa fall såsom beträffande yrkeskod, födelsenummer och ytterligare någon annan uppgift har utrymmet ännu icke disponerats för avsett ändamål.

Till markerande av familjesamhörigheten inpräglas å plåten för hustrur, som sammanleva med mannen, bokstäverna Hu samt å plåtarna för hos föräldrarna boende barn s (son) eller d (dotter), i förekommande fall fs (fosterson) eller fd (fosterdotter). I samtliga fall upptagas tillika å plåten initialerna till mannens eller faderns ev. moderns förnamn. Sistnämnda markering är även av betydelse, om plåtarna för personer inom samma familj bliva skilda från varandra.

Förutom huvudsektionen omfattar plåten två mindre metallsektioner. Av dessa upptager den ena gata och adressnummer eller annan adressbeteckning samt mantalslängdens fastighetsbeteckning och rotenummer ävensom efternamnet å hushållsföreståndaren i fall, där plåten avser inneboende eller familjemedlemmar med annat namn än hushållsföreståndaren. Den andra mindre metallsektionen innehåller uppgift å arbetsgivare, för allmänt kända i regel med viss förkortning. Stor vikt har lagts vid att de nämnda mindre sektionerna i princip skola innehålla endast en uppgift, i ena fallet adress med tillhörande fastighetsbeteckning, i andra fallet upplysning om arbetsgivare. Härigenom möjliggöres icke blott att vid förändring i någon av de nämnda uppgifterna endast delsektionen behöver utbytas eller ompräglas utan även, att dessa sektioner kunna användas för andra plåtar. Åtminstone för de mera allmänt i anspråk tagna delsektionerna uppläggas i fastighetsordning eller alfabetisk ordning lager, som vid behov för undvikande av nyprägling eller omprägling kunna anlitas. Härigenom vinnes mycken tid.

I händelse utrymmet å en plåt icke är tillräckligt, kan *fortsättningsplåt* förekomma.

Fastighetsplåten omfattar två metallsektioner, varav en större av samma storlek som personplåtens huvudsektion innehåller rotebeteckning, fastighetsbeteckning, adresser å samtliga fastigheten angränsande gator samt reservutrymme för andra uppgifter och en mindre uppgift å ägare och dennes postadress. Genom en särskild mekanism kan texten å hela den sistnämnda sektionen avtryckas även om — såsom fallet är vid tryckning av debetsedlar — endast adressektionen av de två mindre häremot svarande sektionerna av personplåten tagas i anspråk vid tryckningen.

Präglingen av plåtar sker på ungefär samma sätt som vid vanlig maskinskrivning. I den elektriskt drivna *präglingsmaskinen* finnas på en gemensam axel två under gång automatiskt roterande typkransar. Metallsegmentet införes på en skjutbar vagn mellan typkransarna. Vid anslag på någon av tangenterna stoppas båda typkransarna upp för den bokstav eller siffra eller för den typ i övrigt, som finnes angiven å tangenten i fråga. Därmed sker präglingen. Anslaget på tangenterna behöver icke ske med större kraft än på en vanlig skrivmaskin. Allteftersom präglingen sker, frammatas vagnen med metallsektionen automatiskt. När en rad är färdigpräglad, inställes vagnen för tryck å nästa rad. Efter det hela sektionen färdigpräglats, övervalsas densamma automatiskt av en stålrulle för utjämning av eventuella ojämnheter i höjdled av plåttexten. Nyprägling av plåtar för folkbokföringsändamål, omfattande tre sektioner, kan ske med en hastighet av omkring 200 per dag. Vid första uppläggningen av plåtregistret i staden kunde med präglingsarbetet sysselsatta personer, som från början varit fullständigt ovana vid arbetet, någon dag komma upp i en genomsnittshastighet av över 230 plåtar. Omprägling av texten å metallsektionerna kan i förekommande fall ske tre à fyra gånger.

Tryckmaskinen, som drives på elektrisk väg, arbetar på sådant sätt, att i densamma placeras en hel låda plåtar, varefter dessa alltefter det tryckning sker automatiskt passera maskinen och successivt falla ner i den tömda lådan i den ursprungliga ordningen.

Vissa plåtar kunna bringas att passera maskinen utan att tryckning sker, beroende på inverkan av automatisk väljning. Genom anbringande av ryttare medelst fjäderanordning å övre delen av stålramen kunna plåtar i olika kategorier utmärkas på visst för kategorierna i fråga gemensamt sätt. Vid s. k. positiv väljning tryckas alla plåtar, som äro utmärkta med viss eller vissa ryttare och bortväljas övriga. Vid s. k. negativ väljning tryckas endast de plåtar, som icke äro försedda med ryttare i visst eller vissa lägen. Detta åstadkommes genom en i tryckmaskinen befintlig väljare med tillhörande stift, under vilken plåtarna passera. Av stiften placeras allt efter behovet ett eller fler i väljaren i lägen, som svara mot viss eller vissa ryttare. Om maskinen är inställd för väljning, sänker sig väljaren varje gång en plåt passerar densamma. Härvid komma stiften i kontakt med motsvarande ryttare, vilket föranleder positiv eller negativ väljning allefter inställningen av maskinen.

Tryckmaskinen kan lätt förses med en anordning för automatisk matning. Genom denna anordning, som användes vid tryck av namn och adress å debetsedlar m. m., frammatas i maskinen det material, varå tryck skall anbringas, på helautomatisk väg. Vid längdtryck påmonteras maskinen en listförare antingen för enkeltryck eller, som vanligen sker, för tvåkolumnstryck. Genom sistnämnda anordning vinnes den fördelen, att trycket kan spridas ut över längden på ett lättöverskådligt sätt. Detta tryck anpassar sig bättre till gängse blanketter samt föranleder, att fler plåtar kunna avtryckas å en lista.

Hela plåttexten behöver icke nödvändigtvis avtryckas vid varje tryckning. Den framkommer å det papper, varå tryckning sker, genom att en gummivals rullar över papperet, som i tryckläge föres över plåten och ett automatiskt löpande färgband. I den mån viss del av plåttexten icke skall avtryckas, göres en utskärning i motsvarande del av gummivalsen.

När tryckmaskinen är försedd med anordning för automatisk matning, kan den maximalt frammata 6 000 plåtar i timmen och följaktligen åstadkomma lika många tryck. Den normala hastigheten, inberäknad s. k. dödtid för utbyte av plåtar m. m., är emellertid icke lika hög. Man kan dock uppnå en hastighet av 4 000 à 5 000 passerade plåtar eller lika många tryck i timmen.

För längdtryck åtgår längre tid än vid automatisk matning. Härvid får man räkna med tidsspillan vid ombyte av längder, inläggning i förekommande fall av kalkerpapper o. s. v. I detta sammanhang inverkar också, om tryckning sker i en eller två kolumner. I sistnämnda fall skall avtryck göras i två omgångar av samma plåt, varför plåtarna passera maskinen långsammare än vid enkelkolumnstryck. Med hänsynstagande till den för båda avtrycken gemensamma dödtiden kan maskinens prestationsförmåga vid tvåkolumnstryck beräknas till drygt hälften av den vid enkolumnstryck. Antal passerade plåtar under viss tidsenhet är vid tvåkolumnstryck också beroende på om samtliga plåtar i registret tryckas eller inte. Därest vissa plåtar automatiskt bortväljas vid tryckningen, ökas maskinens kapacitet i fråga om frammatning av plåtarna. Av betydelse vid tryckningen är också blanketternas beskaffenhet. För underlättande av tryckningen undvikas blanketter å dubbelark med tryckning å fyra sidor. Vid användande av sådant material åtgår mycken tid för vändning av blanketterna och inpassande av trycket å rätta sidor. Enkelarksblanketter äro avgjort lätthanterligare vid tryckningen. Givetvis tager också arbetet med tryckningen längre tid i anspråk, om fler kopior förekomma. Sådana kunna tagas till ett antal av tre à fyra stycken.

Av det här anförda framgår, att en kalkyl i fråga om tryckmaskinens kapacitet vid längdtryck är beroende på många faktorer. Skulle en genomsnittssiffra nämnas i fråga om det vanligast förekommande längdtrycket, tryckning i två kolumner å enkelark med en eller ett par kopior samt med automatiskt bortval av en tredjedel eller en fjärdedel av plåtarna, torde man, såvitt framgår av hittills gjorda erfarenheter, få räkna med en siffra på högst 1 200 à 1 300 frammatade plåtar per timme.

Självfallet får man vid adresseringsmaskiner som vid andra maskiner räkna med att maskinfel kunna inverka fördröjande å arbetet.

Adressmaskinanläggningen utnyttjas i första hand för verket regelmässigt åvilande arbeten såsom tryck (i fråga om namn och hithörande uppgifter) av de olika längder och debetsedlar verket har att framställa. Därvid kan god fördel dragas av nyssnämnda väljningsmöjligheter.

Främst åligger verket att framställa *mantalslängd*. Härom mera i annat sammanhang.

Under början av mars tryckas genom kopiering i tre exemplar de på mantalslängden grundade stommar till *inkomstlängd,* som numera författningsenligt skola avlämnas till ordföranden i lokal taxeringsnämnd senast den 15 mars. Härvid medtagas alla mantalsskrivna personer fr. o. m. 15 år, varvid för personer under denna ålder upprättade plåtar, som ryttarmarkerats, passera tryckmaskinen utan tryck. Under taxeringsarbetet korrigeras i förekommande fall manuellt de genom plåtavtrycket erhållna uppgifterna om barnantal under 18 år. I fråga om rörelseidkare och fria yrkesutövare, vilka taxeras i särskilda lokala taxeringsdistrikt, upprättas genom avtryck av respektive plåtar i kortform icke endast föreskrivna *utdrag ur mantalslängden* utan även ett år från år stående *kortregister,* upptagande, förutom plåtavtrycket för skattskyldig och i förekommande fall maka, genom manuell tillskrift vissa uppgifter till ledning för taxeringsarbetet samt taxeringssiffrorna för varje taxeringsår. På grund av det relativa fåtal personer, varom här är fråga, anses taxeringslängd icke med fördel kunna framställas på mekanisk väg, utan denna utskrives medelst skrivmaskin, därvid mantalslängdsutdragen kunna tjäna som underlag.

Av olika skäl framställes heller icke stommen till fastighetslängden å tryckmaskinen. Härvid inverkar främst den olikartade redovisningen av fastighetsbeståndet i mantalslängden och fastighetslängden.

Under april eller maj månader tryckes genom kopiering i två exemplar politisk och kommunal *röstlängd,* varvid tryckningen urvalsmässigt sker på sådant sätt, att endast plåtar för personer, som under mantalsåret uppnå 21 års ålder, medtagas. Anteckning om röstlängdshinder och instreckning av röstberättigade sker manuellt.

Prästvallängd tryckes i förekommande fall på samma sätt som röstlängd.

Vid lämplig tidpunkt under april—juni månader verkställes även tryckning av stommar till *pensionsavgiftsförteckning,* varvid plåtar för personer i icke avgiftspliktig ålder, som alla äro särskilt ryttarmarkerade, bortväljas.

Tryckning av *kronouppbördsbok* samt kommunal debiterings- och uppbördslängd *(kommunaluppbördsbok)* verkställes samtidigt genom kopiering under juli månad. Härvid bortväljas plåtar dels för de personer, som icke förekomma i inkomstlängden, dels för sådana, som icke hava att erlägga krono- eller kommunalskatt eller att utgiva pensionsavgift. De sistnämnda plåtarna ryttarmarkeras särskilt efter taxeringsarbetets avslutande. Fastighetsplåtar, som icke avtryckas i inkomstlängden, medtagas däremot vid tryckningen av uppbördsbok, i den mån de icke avse fastigheter, varför skatteplikt ej föreligger, eller sådana, som äro gemensamt taxerade med annan, då endast plåten för en av de i komplexet ingående fastigheterna medtages. Kommunaluppbördsbokens anknytning till kronouppbördsboken gör, att i den förra fler plåtar komma att avtryckas än nödigt är. Med hänsyn till den relativt begränsade utsträckning, vari övertryck förekommer, kan arrangementet anses icke vara till nämnvärd olägenhet.

Tryckning av namn-, adress- och hithörande upgifter å *kronodebetsedlar* sker under augusti eller september månader, varvid uppbördsbokens ryttarmarkering användes.

På enahanda sätt tryckas *kommunaldebetsedlar* under september eller oktober månader. Då skattesatsen vid denna tidpunkt ännu icke är fastställd, sker tilltryck av densamma å debetsedlarna i december månad, varvid tryckmaskinen kan användas.

I fråga om uppbördsböcker och debetsedlar åstadkommer tryckmaskinen även

automatisk numrering. Av särskilt värde är den sammanfallande numreringen för krono- och kommunaluppbördsböcker samt krono- och kommunaldebetsedlar.

Kollationering av att alla vederbörande personer upptagits i inkomstlängd, röstlängd och pensionsavgiftsförteckning verkställes i lag om två personer genom avläsning av vederbörandes födelseår mot mantalslängden, därvid lätt framgår, om någon person utelämnats i respektive längder. Uppbördsböckerna avstämmas på sedvanligt sätt mot taxeringslängderna, varjämte uppbördsböcker och debetsedlar avstämmas inbördes.

Genom den mekaniserade folkbokföringen har framvunnits en högst väsentlig tidsvinst vid framställande av det material, varför här ovan redogjorts. Härtill kommer, att de önskade uppgifterna kunnat reproduceras utan forcering eller arbetsanhopning vid vissa tider av året. Den hastighet, varmed tryckmaskinen arbetar, gör, att endast ett mindre antal dagar åtgå för varje tryckning. Endast vid tiden för mantalsskrivningen har ny- och omprägling samt omsortering av plåtar m. m. föranlett en mera kännbar koncentration av arbetet. Ny- och omprägligns- samt omsorteringsarbetet jämte bestyret med ryttarmarkering och skyltkort får även tagas i betraktande vid bedömandet av tidsvinsten vid en på maskinell väg företagen utskrift av längder och debetsedlar. Hithörande uppgifter äro emellertid av engångsnatur för mantalsåret, varför ianspråktagande av den maskinella utrustningen och det för folkbokföringsändamål avsedda plåtbeståndet för andra ändamål än de ifrågavarande kan ske med synnerligen ringa tidsspillan.

Mantalsskrivningsförfarandet.

Till grund för mantalsskrivningen varje år ligger en stomme, bestående i en utskrift eller avskrift av mantalslängden för det löpande året.

Förberedelserna för mantalsskrivningsarbetet pågå under praktiskt taget hela året. Till ledning lånas vid behov material från pastorsexpeditionerna i stadens båda församlingar. För varje månad uppläggas efter inkomna flyttningsbetyg plåtar över till staden inflyttade. På grundval av födelse- och dopboken förfares på enahanda sätt med under månaden födda. Vid tiden närmast före mantalsskrivningsförrättningen verkställes nypräglingen oftare. Före mantalsskrivningsförrättningens påbörjande tillskrivas i mantalslängdsstommen nyinflyttade och under året födda samt avföras (genom anteckning i förekommande fall om den nya hemortskommunen och dagen för utflyttning dit) de till andra orter utflyttade med ledning av till pastorsexpeditionerna inkomna aviser om inflyttning i andra församlingar samt under året döda med ledning av död- och begravningsboken.

Insamling av mantalsuppgifter från stadens 23 rotar äger härefter rum under ca sex dagars tid med början vid mitten av oktober. Arbetet omhänderhaves av två av mantalskontorets tjänstemän och pågår å särskilt anordnad expedition. Vid mottagandet underkastas uppgifterna i mån av tid en förberedande summarisk granskning.

Skriftliga mantalsuppgifter infordras från samtliga hushållsföreståndare och från i familjerna inneboende. Fastighetsägaren åligger att insamla uppgifterna samt att för varje fastighet upprätta en huvudförteckning, upptagande hyresgästernas namn samt hyresbelopp.

Omedelbart efter det mantalsuppgifterna inkommit, uppsorteras de på rotar och i fastighetsordning inom varje rote. Härefter företages bearbetning av det inkomna materialet. Denna försiggår i tre lag om två personer. Den ene läser ifrån mantalsuppgifterna och den andre följer innehållet i stommen. I den mån så icke redan skett, tillskrivas nyinflyttade. Vid flyttning inom staden markeras avflyttning från viss fastighet genom anteckning om den fastighet, vartill flyttning ägt rum. På så sätt kompletterad utgör stommen surrogat för mantalsregistret, intill dess det medhunnits att redovisa flyttningarna i detsamma. Tillskrivning av flyttade inom staden

kan, om så för tids vinnande önskas, göras mera summariskt, i det man här rör sig med ett material, som redan finnes inpräglat å plåten.

Allteftersom mantalsskrivningsarbetet pågår, tillhandahållas pastorsämbetena rotevis listor över inom staden skedda flyttningar ävensom över flyttningar till staden, om de ej tidigare redovisats från pastorsämbetena. Dessa ombesörja i sådana fall infordrande av flyttningsbetyg. I den mån stommarna för varje rote kompletteras, lämnas de till präglingsoperatrisen.

Med ledning av stommarna har präglingsoperatrisen först att för varje rote borttaga plåtarna för de från staden flyttade, varvid adress- och arbetsgivaresektionerna lösgöras från ramen. Även plåtarna för de inom staden flyttade urplockas och uppställas, sedan adressektionerna frånskilts, i särskilda lådor. Härefter genomgås stommen i avseende å flyttningar till eller inom roten, varvid redan tillgängligt material såsom nypräglade eller eljest befintliga plåtar eller löstagna sektioner samlas i fastighetsordning. Slutligen har präglingsoperatrisen att tillse, att plåtbeståndet såväl till antal som text sammanfaller med stommen, varvid ny- eller omprägling i förekommande fall får äga rum.

I samband med genomgången av stommarna till mantalslängden för de olika rotarna har präglingsoperatrisen givetvis icke endast att utföra de ompräglingar, som betingas av skedda flyttningar, utan även de, som härröra av andra förändringar i de å plåten redovisade förhållandena, ävensom att vidtaga erforderliga åtgärder i avseende å plåtar för efter senaste mantalsskrivning födda och döda personer.

Alla plåtar, som varit föremål för ändring, ställas på kant för markering av att de skola förses med nytt skyltkort. Sedan denna åtgärd företagits, vidtager omedelbart tryckning av mantalslängd för roten. Hittills har denna i en första omgång tryckts i ett exemplar med visst blankt utrymme familjerna emellan för möjliggörande av tillskrift av personer dels vid kollationeringen hos pastor dels framför allt vid nästföljande års mantalsskrivning, då ifrågavarande exemplar även använts som stomme för nästkommande års mantalslängd. Efter slutkollationering av mantalslängden har mot slutet av februari månad verkställts förnyad tryckning av mantalslängden genom kopiering i två exemplar varav det ena för verkets och det andra för taxeringsnämndernas behov. Härvid ha särskilda mellanrum i längden icke förekommit. Ett sådant omtryck av den slutjusterade mantalslängden är nödvändigt, om, såsom möjligt är, för samtliga personer i mantalslängden skall angivas ett löpande nummer, vilket för övrigt kan återkomma i samtliga längder och även å debetsedlar. För att snabbare komma i åtnjutande av en definitiv mantalslängd planeras emellertid att för kommande år på grundval av den rättade stommen genom kopiering i tre exemplar trycka mantalslängd, som efter komplettering av intill tiden för justeringen gjorda ändringar kan användas av verket och taxeringsnämnderna.

Vid slutet av december flyttas arbetet till pastorsexpeditionerna. Den rotevis upplagda mantalslängden för nästkommande år kollationeras då mot församlingsböckerna, däri flyttningar inom staden redan antecknats med ledning av flyttningslistorna. Ifrågavarande flyttningar redovisas icke i själva församlingsböckerna, som föras i kronologisk ordning, utan i fastighetslängder enligt lösbladssystem med särskilda upplägg för varje fastighet. I dessa redovisas familjerna med vederbörande hushållsföreståndares namn och yrke, anteckning om familjeförhållanden samt hänvisning till upplägg i församlingsboken. Å detta stadium av mantalsskrivningsarbetet organiseras detsamma i två lag, ett för varje församling. Med ledning av fastighetslängden läsas personerna i församlingsboken av ett biträde å pastorsexpeditionen. Två befattningshavare från mantalskontoret kollationera härefter sinsemellan uppgifterna i den rättade stommen och originalexemplaret till mantalslängden. Härigenom åstadkommes även avstämning mellan stomme och originalexemplar till mantalslängden eller med andra ord en form av dubbelkontroll av nya mantalslängden, vilken kan vara motiverad åtminstone så länge mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsregler i mera anmärkningsvärd grad differera. Omkring den 20

—25 januari har arbetet å pastorsexpeditionerna hittills i regel varit avslutat. Sedan folkbokföringsplåtarna numera legat som underlag vid ett par mantalsskrivningar, kan kollationeringsarbetet i fortsättningen väntas bliva avsevärt mindre tidsödande, i det en gång rätt inpräglade uppgifter ju icke kunna undergå förändring. Jämsides med arbetet hos pastor eller med mindre avbrott däri expedieras till andra mantalsskrivningsförrättare de meddelanden, som kunna föranledas av bestämmelserna i 9 § mantalsskrivningsförordningen.

Genom den utformning mantalsskrivningen sålunda erhåller, onödiggöres pastors tilläggslista och särskilda tilläggslista.

Sedan arbetet å pastorsexpeditionerna avslutats, återstår i huvudsak av egentliga mantalsskrivningsarbetet endast den komplettering av mantalslängden, som föranledes av den mellan mantalsskrivningsförrättarna förda skriftväxlingen. Dessutom tillkommer rättelse av mantalslängdens avskrifter i överensstämmelse med det kollationerade och kompletterade originalexemplaret.

Här har genomgående talats om mantalsskrivningsarbete, vilket kan vara berättigat, då någon mera markerad form av förskrivning icke förekommit. Själva mantalsskrivningsförrättningen är av uteslutande formell karaktär.

Sedan år 1911 finnes i staden ett i alfabetisk ordning upplagt *kortregister till mantalslängden*. Här angivas namn, födelsetid och mantalsskrivningsadress för alla ensamstående samt för gift man därutöver samma uppgifter i avseende å hustru och barn under 15 år, med vilka sammanlevnad förekommer. Även kort å ensamboende person, som har vårdnaden om barn under 15 år, innehåller uppgifter om barnen. Vid flyttning inom staden antecknas å kortet den nya mantalsskrivningsadressen samt vid utflyttning från staden dag för flyttningen och församling, vartill flyttning skett. I samband med mantalsskrivningsarbetet och under viss tid därefter verkställes nödig komplettering av registret. Korten å utflyttade ha hittills kunnat kvarstå i registret, som ännu icke blivit menbart skrymmande. Härigenom har undvikits omgång genom sökande i fler register. Endast kort över döda hava uppställts i särskilt avgångsregister.

Diverse uppgifter.

Folkbokföringsanläggningens stora kapacitet har gjort, att den även kunnat användas för andra behov än de rent interna. Särskild vikt har i själva verket lagts härvid, icke endast därför, att anläggningen på sådant sätt kunnat göras mer räntabel, utan även av den anledningen, att staden på skilda områden haft behov av ett mekaniskt hjälpmedel med stor verkningsförmåga.

För *familjebidragsväsendet* har förelegat behov av en adressmaskinanläggning, som snabbt och effektivt kunde åstadkomma namn och andra hithörande uppgifter å utbetalningskort och postgirolistor. Särskilt under tider för stora beredskapsinkallelser har det ansetts värdefullt att på ett smidigt sätt utan uppbåd av många, ofta svåranskaffade arbetskrafter kunna framställa de önskade uppgifterna.

Med den förefintliga adressographanläggningen ha familjebidragsnämndens krav på hithörande område kunnat tillmötesgås. Reproduceringen av de uppgifter, varom här är fråga, ha medelst denna bekvämt kunnat komma till stånd. För familjebidragsnämndens räkning har upplagts en av två sektioner bestående plåt, innehållande utrymme för betalningsmottagarens namn och adress, familjebidragsnämndens aktnummer, den inkallades namn, värnpliktsnummer och förband, bidragsbeloppet samt specifikation över de vanligast förekommande familjebidragsarterna. Ifrågavarande uppgifter kunna återgivas icke endast å utbetalningskortet utan även genom tvåkolumnstrycket på överskådligt sätt å förteckningen över utbetalningskort.

Familjebidragsnämndens plåtregister omfattar numera över 8 000 plåtar.

Samarbetet mellan familjebidragsnämndens och verkets personal har fungerat på ett smidigt sätt, och det har visat sig möjligt att inpassa det periodiskt återkommande arbetet för familjebidragsnämndens räkning inom ramen för det kontoret normalt åvilande arbetet.

Med tillgång till verkets adressmaskinanläggning har *socialtjänstens upplysningsregister* kunnat utformas på speciellt sätt. Ifrågavarande register består av avtryckskort i formatet 73 × 100 mm å varje i staden mantalsskriven person. Registerkortet innehåller för varje person ett fullständigt avtryck av folkbokföringsplåten. Vid rapportering av viss persons förflyttning kräves alltså ingen längre omgång för att verkställa nödig omregistrering. Man uttager endast personens kort ur avtrycksregistret samt placerar det i en särskild avdelning (kortkrubba) för den kategori, vartill den flyttande är att hänföra. I anslutning till Statens utrymningskommissions cirkulär nr A 5269/1943 kunna särskiljas följande kategorier:

1. Personer, som bortflyttat i samband med luftskyddsutrymning:
2. Personer, som omflyttat inom en ort:

i båda fallen antecknas den nya adressen å (baksidan av) avtryckskortet; därest omflyttning skett till ett mindre antal bestämda fastigheter kunna avtryckskorten sammanföras till särskilda grupper för varje fastighet.

3. Personer, som omhändertagits på luftskyddshärbärgen eller fördelningslokaler: avtryckskorten inordnas efter ett ledkort med beteckning för respektive härbärgen eller lokaler.
4. Personer, som efter luftanfall själva skaffat sig nya bostäder: samma anordning som vid 1. och 2.
5. Personer, som efter luftanfall omhändertagits på sjukhus och förbandsplatser: samma anordning som vid 3.
6. Personer, som efter luftanfall föras till bårhus och identifieringsbyråer: såvitt möjligt samma anordning som vid 3.

Avtrycksregistret i dess s. a. s. obearbetade form förutsättes uppställt i samma ordning som mantalslängden. Därest så skulle befinnas lämpligt, kan detsamma uppställas i alfabetisk ordning. Avtryckskortet för viss person kan därvid uttagas enbart med ledning av vederbörandes namn. (Eljest tillkommer jämväl kravet på mantalsskrivningsadress.) Samma mål kan vinnas med tillgång till alfabetiskt ordnat hjälpregister över befolkningen.

Om så anses lämpligt, kan självfallet upplysningsregistret utan åtskillnad på olika flyttningskategorier uppställas i strikt alfabetisk ordning. Å baksidan av avtryckskortet antecknas härvid den aktuella adressen.

Fördelen med den skisserade metoden är, att registreringen med tillgång till de rörliga avtryckskorten kan göras synnerligen snabb. På grundval av exempelvis en kortfattad telefonupplysning kan nödig omflyttning av avtryckskorten ske med ytterst ringa tidsutdräkt. Något mera omfattande skrivarbete behöver icke företagas å expeditionen för upplysningsregistret. I förekommande fall kunna nya avtrycksregister produceras på någon enstaka dag.

För socialtjänstens räkning kan även disponeras ett över stadens hela befolkning, sådan den varje år framkommer i mantalslängden, upprättat avtrycksregister — *årsklassregister* — ordnat efter födelsedatum för varje person, män för sig och kvinnor för sig och upptagande ett fullständigt avtryck av folkregisterplåten. Speciellt med hänsyn till att avtryckskorten bl. a. innehålla uppgift om värnpliktsförhållanden och arbetsgivare bilda de en utomordentlig upplysningskälla, när det gäller att bedöma, vilka personer i vissa åldersklasser som kunna stå till förfogande för socialtjänstens räkning.

Ifrågavarande båda avtrycksregister, omfattande över 100 000 kort, inrymmas i huvudsak i ett stålskåp av samma beskaffenhet som de, vilka användas för det tryckande registrets plåtar.

Det årsklassregister, som sålunda kommit till stånd, kan förväntas vara av värde även för andra grenar av civilförsvaret än socialtjänsten. På många områden torde behov föreligga av den nominativa förteckning över varje årsgrupp, som framkommer i ett årsklassregister, icke minst på den grund att även barnen äro representerade i detsamma.

Ur sistnämnda liksom ur andra synpunkter erbjuder årsklassregistret stort intresse även för de kommunala myndigheterna i allmänhet. Härur kan exempelvis erhållas upplysning, vilka barn som skola vaccineras eller inträda i skolåldern, vilka personer som inträda i värnpliktsåldern o. s. v. Stadens ungdomsråd har kunnat betjäna sig av registret, när det gällt att söka anknytning till ungdomar i vissa åldersgrupper. Vidare gives tillfälle att över åldersfördelningen inom kommunen för varje år snabbt erhålla en överblick, som exempelvis kan bilda underlag för en befolkningsprognos och som överhuvudtaget är av intresse ur statistisk synpunkt.

I detta sammanhang förtjänar anmärkas, att det givetvis är möjligt att med bortseende från åldersfördelningen framställa avtrycksregister över vissa kategorier av stadens befolkning, därvid tryckmaskinens väljningsmöjligheter tagas i anspråk.

I samband med anskaffandet av adressmaskinanläggningen uppstod tanken att med dess tillhjälp söka åstadkomma ett s. k. *allmänt register,* d. v. s. en alfabetisk förteckning över stadens mantalsskrivna befolkning över viss ålder med uppgift om vederbörandes namn, titel, födelsetid och adress. Avsikten var att framställa avtryckskort å viss del av stadens mantalsskrivna befolkning, sortera dessa kort i alfabetisk ordning och därefter reproducera önskvärd del av avtryckskortet i lätt tillgänglig form, helst bokform. Registret beräknades komma till användning av såväl myndigheter som enskilda, vilka önskade en lättöverskådlig och lättillgänglig sammanfattning av övervägande delen av stadens mantalsskrivna befolkning. Förutom det egna verket kommo därvid i fråga stadens pastorsämbeten, som saknade alfabetiskt register till församlingsboken, magistraten, exekutionsverket, poliskammaren, socialvårdsbyrån m. fl.

Den största svårigheten i fråga om realiserandet av ett sådant allmänt register låg på det ekonomiska planet. Då kostnaderna för framställande enbart av ett allmänt register endast till mindre del kunde väntas bliva täckta genom abonnemang till allmänheten, syntes de väl betungande.

När i början av år 1943 möjlighet förefanns att åstadkomma de till underlag för ett allmänt register liggande avtryckskorten, visade det sig emellertid, att på privat håll intresse förefanns att i bokform reproducera de uppgifter, som skulle ingå i ett allmänt register. I en privat publikation, benämnd »Borås Adresskalender», avsågs att på grundval av avtryckskorten ägna det väsentligaste utrymmet åt ett personregister, upptagande för- och tillnamn på samtliga i Borås stad år 1943 mantalsskrivna personer över 21 år jämte deras bostadsadresser, yrken och födelsedagar. Kalendern skulle därjämte innehålla gaturegister med kvartersadresser, stadsägoregister, förteckning över gator och allmänna platser samt över kommunala institutioner ävensom annonser.

Då möjlighet sålunda förefanns att utan kostnad för kommunen erhålla en handbok, som i det väsentligaste motsvarade ett allmänt register, förföll tanken att i kommunal regi upplägga ett sådant register. Oaktat kalendern förelåg i tryck först mot slutet av år 1943, vid vilket förhållande det ansågs mindre lämpligt att utgiva ny upplaga redan 1944, har den visat sig vara ur kommunal synpunkt av stort värde. Även från allmänhetens sida har den mottagits med stort intresse.

De erfarenheter, som staden sålunda haft av ett allmänt register, ha bidragit till den uppfattningen, att en fortsatt utgivning av ett sådant register, bör komma till stånd, antingen som det föreliggande i bokform eller i stencil- eller Multilith-tryck. Härom pågår utredning.

För exekutionsverket har verkställts avtryck av plåtregistertexten å särskilda *restlängdskort,* vilka, kompletterade med utskyldsbeloppen, uppställts i anställningsre-

gistret och där bildat en lättillgänglig upplysningskälla om de anställdas skatte- och personliga förhållanden. Avbetalning å utskyldsbeloppen har antecknats å restlängdskorten.

Ifrågavarande restlängdskort ha framställts vid sidan av de vanliga restlängderna. Det har övervägts att söka få överlämna restlängderna enbart i kortform, kompletterade med en summeringslängd e. d. Utskriften av dessa restlängdskort finge, såsom fallet är med nu aktuella, ske för varje person, som har debetsedel, varefter korten för de restförda finge framsorteras.

För vissa myndigheter ha fullständiga *avskrifter av mantalslängden* visat sig vara av värde. Sålunda ha sådana expedierats till exekutionsverket, socialvårdsbyrån, folkskoleexpeditionen och renhållningsverket.

För exekutionsverkets del har en genomgång av mantalslängdens arbetsgivareuppgifter kunnat läggas till grund för en systematisk undersökning, huruvida arbetsgivare försummat anmäla anställande av arbetstagare.

I samband med årets val ha politiska partier mot särskild ersättning tillhandahållits *avskrifter av röstlängderna.*

Utredning pågår om möjligheterna att i större eller mindre grad utnyttja adressmaskinanläggningen för *folkskoleväsendets räkning.* Ett samarbete ligger här nära till hands, i det folkskolemyndigheterna äro beroende av rapporter från organ för folkbokföringen i olika avseenden såsom beträffande i skolåldern inträdande årsgrupper barn, nyinflyttade skolpliktiga m. m. Genom avtryck av folkregisterplåtarna kunna inhämtas uppgifter om de skolpliktigas familjeförhållanden. En mångfald förteckningar och namnuppgifter låta sig på ifrågavarande område med fördel reproduceras på mekanisk väg.

De olika ändamål, för vilka den mekaniserade folkbokföringsanläggningen i staden kunnat utnyttjas, ha befäst den uppfattningen, att den i en stad av Borås storleksordning utgör ett välbehövligt och mångsidigt användbart hjälpmedel i olika myndigheters tjänst. Med hänsyn till den relativt korta tid, under vilken anläggningen här i staden varit tagen i bruk, ha givetvis icke alla tänkbara användningsmöjligheter beaktats.

Borås i oktober 1944.

Elis Winnermark.

Bilaga 3.

Inskrivnings- och personalredovisningsväsendet för de värnpliktiga.

Grundläggande principer. Alla män, som äro i värnpliktsåldern och icke frikallats från värnpliktens fullgörande, äro numera att anse såsom värnpliktiga, således i motsats till vad hittills varit fallet även de som äro fast anställda vid krigsmakten. För samtliga gälla i princip samma registreringsbestämmelser.

De värnpliktiga hänföras till någondera av de två kategorierna »*grupp K*» och »*värnpliktiga i allmänhet*». Till den förra hänföras sådana värnpliktiga, som på grund av allmänt medborgerlig bildning (t. ex. avlagd studentexamen), yrkesutbildning eller av annan orsak kunna förutsättas vara av särskilt värde för krigsorganisationen. De värnpliktiga, som icke besitta sådana kvalifikationer, hänföras till gruppen »värnpliktiga i allmänhet».

Till grupp K hänförda värnpliktiga tilldelas ett visst förband (t. ex. I 4, A 9, T 2), som de tillhöra under hela sin tjänstetid, var de än äro kyrkobokförda i riket.

Värnpliktiga i allmänhet däremot äro endast tilldelade ett visst truppslag (t.ex. kavalleriet, trängtrupperna i sjukvårdstjänst, flottan, flygvapnet). De tillhöra det förband inom vederbörligt truppslag, som erhållit sina värnpliktiga från det område, inom vilket de äro kyrkobokförda.

Man skiljer mellan *truppregistrering* och *lokalregistrering*.

Truppregistreringen är den fullständiga, grundläggande registreringen. Den avser att möjliggöra de värnpliktigas inkallelse till och registrering under utbildning, deras krigsplacering samt deras inkallelse för krigstjänstgöring. Truppregistreringen är för flertalet värnpliktiga förlagd till det förband, som de på grund av sin tilldelning tillhöra. Vid varje förband registreras nämligen dels alla de värnpliktiga, som ingå i eller äro avsedda att ingå i av förbandet ifråga organiserade krigsförband, dels de som skola undergå utbildning där, dels slutligen en viss värnpliktsreserv. Resten, d. v. s. folk som har uppskov enligt uppskovskungörelsen eller av andra skäl skola disponeras för andra än krigsmaktens direkta behov, vissa samvetsömma samt den återstående personalreserven truppregistreras vid det inskrivningsområde, inom vilket den ort, där de äro kyrkobokförda, är belägen. Viss personal truppregistreras vid Centrala värnpliktsbyrån, CVB, företrädesvis sådan, som är avsedd att vid mobilisering ingå i högkvarteret samt vid marinledningen, Maled.

Lokalregistreringen sker inskrivningsområdesvis vid den till inskrivningsområdets infanteriregemente förlagda inskrivningsexpeditionen och omfattar alla de värnpliktiga, som äro kyrkobokförda inom området. Denna registrering avser att giva fullständig överblick över värnpliktstillgången inom inskrivningsområdet samt att möjliggöra samband med folkbokföringsmyndigheterna och en del andra myndigheter av skilda slag.

Förutom truppregistret och lokalregistret finnes vid Centrala värnpliktsbyrån i Stockholm ett centralt s. k. *hålkortsregister,* omfattande all krigsmaktens personal.

Någon särskild organisation för registrering av de sjömanshusinskrivna värnpliktiga finnes icke längre.

Registreringshandlingar. De värnpliktigas registrering omfattar bl. a. upplåggandet och förandet av ett flertal *registreringshandlingar.*

För truppregistreringen skall för varje värnpliktig finnas *stamkort, läkarkort, registreringsplåt, identitetsbricka, nummerkort* och *namnkort* samt *tjänstgöringskort.* Dessutom skall liksom hittills varje värnpliktig vara tilldelad en *inskrivningsbok,* som han erhåller i samband med inskrivningen.

De viktigaste registreringshandlingarna för truppregistreringen äro registreringsplåten och stamkortet. Övriga handlingar äro mer eller mindre att betrakta som hjälphandlingar.

Registreringsplåten är en tryckplåt, som är avsedd att utnyttjas tillsammans med de vid truppregistreringen använda s. k. adresseringsmaskinerna, och i vilken präglas de uppgifter, som i regel erfordras dels för vederbörande persons identifiering, såsom grad, inskrivningsnummer, namn, födelsetid och födelseort, dels för skriftväxling med honom och klarläggande i övrigt av hans bosättningsförhållanden, såsom uppgift om postadress, kyrkobokföringsförsamling, inskrivningsområde och sjömanshus för den som är inskriven på sådant, dels för klarläggande av hans civila kvalifikationer, såsom yrke, examina och språkkunskaper, dels ock för klarläggande av hans värnpliktsförhållanden, såsom personalgrupp (grupp K, värnpliktig i allmänhet, aktiv stat, reserv o. s. v.), uttagning, tilldelning och besiktningsgrupp, dels slutligen för klarläggande av såväl hans militära utbildning och användbarhet som hur han användes eller avses att användas i krigsorganisationen eller varför han icke användes eller får användas i denna. Med registreringsplåten kan avtryck göras på olika blanketter eller listor. På sådant avtryck kunna samtliga eller endast vissa av de ovan uppräknade uppgifterna medtagas alltefter behov. Det är att märka, att längden av fullgjord tjänstgöring icke framgår av registreringsplåten. Däremot kunna uppgifterna kompletteras genom att plåten förses med »ryttare», t. ex. då viss tjänstgöring fullgjorts.

Registreringsplåten präglas i särskilda elektriskt drivna präglingsmaskiner. De på densamma förda uppgifterna, t. ex. angående den värnpliktiges kyrkobokföringsort, adress, yrke, hans militära utbildning och användbarhet samt hans civila examina och andra motsvarande kvalifikationer skola ständigt motsvara det aktuella läget. De flesta uppgifterna äro återgivna i klartext. Av hänsyn till det begränsade utrymmet måste dock vissa begrepp, t. ex. civila examina, kodifieras enligt särskilda uppgjorda koder. Registreringsplåten är försedd med skyltkort, som kan vara av olika färg och som helt enkelt är ett rättvänt avtryck av plåten, avsett att möjliggöra snabb avläsning av densamma.

Stamkortet utgör huvudsakligen av två skäl ett nödvändigt komplement till registreringsplåten. För det första kan registreringsplåten endast innehålla de aktuella uppgifterna om vederbörande person. Äldre icke längre gällande uppgifter jämte hänvisning till order, som föranlett ändring o. s. v., äro ofta av stor betydelse med hänsyn till vederbörandes värnpliktsrättsliga ställning. Sådana uppgifter skola framgå av stamkortet. För det andra innehåller registreringsplåten, såsom ovan framhållits, icke några uppgifter om fullgjord tjänstgöring. Stamkortet däremot skall innehålla fullständiga sådana uppgifter.

Läkarkortet upptager erforderliga uppgifter angående de registrerades hälsotillstånd och krigsduglighet.

Nummerkorten och *namnkorten* äro endast avtryck av registreringsplåten, uppställda i nummerordning efter inskrivningsnummer respektive i alfabetisk ordning. Nummer- och namnregister skola möjliggöra en snabb identifiering av de vid myndigheten ifråga registrerade värnpliktiga.

Tjänstgöringskorten ersätta i viss mån de hittills använda dublettkorten. Som av namnet framgår äro de bl. a. avsedda att tjäna till registrering av fullgjord tjänstgöring.

Tjänstgöringskorten för de vid ett visst förband, t. ex. ett skkomp, krigsplacerade värnpliktiga, utgöra tillsammans förbandets fältstamrulla. Korten förvaras i en lätthanterlig pärm.

Lokalregistreringen ombesörjes endast med tillhjälp av nummerkort och namnkort, ordnade till nummerregister och namnregister. Med deras hjälp kan lätt fastställas, vid vilken myndighet en viss värnpliktig är truppregistrerad och var sålunda upplysningar angående den värnpliktige ifråga kunna inhämtas.

Myndigheter och befälsvägar. Ledningen och kontrollen av all till personalredovisningsväsendet av de värnpliktiga hörande verksamhet omhänderhas av Centrala värnpliktsbyrån (CVB). Under denna centrala myndighet sortera direkt de lokala myndigheterna, för lokalregistreringen inskrivningscheferna med deras inskrivningsexpeditioner och för truppregistreringen i huvudsak truppförbandscheferna med deras mobiliseringsavdelningar.

Centrala värnpliktsbyråns uppgifter äro i huvudsak följande. Byrån handlägger bl. a. ärenden som beröra

inskrivningsväsendet
den territoriella värnpliktsrekryteringen
personalregistreringen
uppskovsväsendet
krigsplaceringen samt
i viss grad tjänstgöringen och utbildningen.

Då verksamheten inom hålkortsdetaljen torde vara av särskilt intresse, kan det vara skäl att något närmare beröra densamma.

För arbetet inom de högre staberna och närmast för krigsförberedelsearbetet är det nödvändigt att ständigt äga tillgång till exakta uppgifter angående värnpliktsårsklassernas storlek och närmare fördelning. Man måste sålunda veta, hur de värnpliktiga fördela sig med hänsyn till tilldelning till försvarsgrenar och truppslag samt till genomgången utbildning. Man måste känna till hur de värnpliktiga av skilda kategorier och åldrar äro fördelade inom olika delar av riket, hur stort antal man i händelse av mobilisering kan beräkna disponera för krigsmaktens behov och hur många som erfordras för att tillgodose det civila livets berättigade krav på arbetskraft. Den värnpliktsstatistik, som man alltså måste äga tillgång till, har före år 1942 i allmänhet erhållits genom av rullföringsbefälhavarna m. fl. för hand gjorda beräkningar, som sedermera sammanställts av de högre militära myndigheterna. Numera göres statistikarbetet för maskin med tillhjälp av särskilda statistikmaskiner och s. k. hålkort.

I Centrala värnpliktsbyråns hålkortsdetalj finnes ett hålkort för varje krigsmakten tillhörande person. Dessa kort präglas på grundval av insända avtryck av truppregistreringsmyndigheternas registreringsplåtar och skola ständigt hållas aktuella. Hålkorten göras till föremål för regelbunden statistisk bearbetning. Enär statistikmaskinerna arbeta mycket snabbt, är det emellertid möjligt att dessutom, då behov därav visar sig föreligga, på relativt kort tid göra en statistisk bearbetning för särskilt ändamål av landets hela värnpliktsmassa eller delar av densamma. Genom hålkorten finnes inom CVB en central rullföring för hela riket.

Vid varje förband (truppförband, örlogsstation och flygförband) finnes enligt den nya organisationen en *mobiliseringsavdelning*. Inom denna avdelning ombesörjes truppregistreringen för vid förbandet truppregistrerade värnpliktiga. Inom mobiliseringsavdelningen handhas registreringen för utbildning av en personaldetalj och registreringen för krigsanvändning av en mobiliseringsdetalj. För personal- och mobiliseringsdetaljernas gemensamma bruk finnes den tidigare nämnda adresseringsmaskinanläggningen.

Vid infanteriregementet finnes såsom tidigare angivits förutom mobiliseringsav-

delningen en *inskrivningsexpedition*. Vid denna expedition ombesörjes, förutom erforderligt arbete för de värnpliktigas inskrivning, dels truppregistrering av de värnpliktiga inom inskrivningsområdet, som icke äro truppregistrerade vid något förband eller vid CVB, dels lokalregistrering av samtliga värnpliktiga inom inskrivningsområdet. Infanteriregementets egna värnpliktiga truppregistreras vid regementets mobiliseringsavdelning. Inskrivningschefen är tillsvidare gemensam chef för såväl inskrivningsexpeditionen som infanteriregementets mobiliseringsavdelning.

Personalen vid de lokala myndigheterna utgöres av officerare och underofficerare på aktiv stat samt i reserven (pensionsavgången). För maskinernas betjänande avses endast kvinnlig personal.

Systemet i verksamhet. Registreringsarbetet är i många avseenden beroende av rapporter från civila myndigheter, främst folkbokföringsmyndigheterna, men även skolor och fångvårdsmyndigheter m. fl.

Enligt gällande Inskrivningsförordning (SFS nr 969/1941) § 15 åligger det pastorsämbete föra anteckningar angående tilldelat registreringsnummer (inskrivningsnummer), frikallelse, inskrivning å sjömanshus och vissa avlagda examina. För Stockholm och Göteborg gälla särskilda föreskrifter.

Samma § stadgar, att mantalsskrivningsförrättare i mantalslängden skall föra vissa anteckningar om inskrivningsskyldiga. Även härvidlag gälla särskilda föreskrifter för Stockholm och Göteborg.

Beträffande uppgifter till ledning för inskrivning föreskrives i § 17, att pastorsämbete (mantalsintendent, mantalsdirektör) årligen före den 15 september skall till inskrivningschef översända beräkning av antalet nästföljande år inskrivningsskyldiga.

I § 18 lämnas anvisningar för inskrivningskortens upprättande av pastorsämbete och deras granskande av mantalsskrivningsförrättare samt översändande till inskrivningschef.

Sedan inskrivningskorten efter inskrivningsförrättningens avslutande försetts med anteckning om registernummer (inskrivningsnummer) och ev. frikallelse, översändas de till pastorsämbete (motsvarande), där vederbörliga anteckningar göras (§ 79).

Enligt § 136 skola av vissa läroanstalter och andra myndigheter uppgifter lämnas om avlagda examina och erhållna certifikat m. m. Dessa uppgifter lämnas i vissa fall till pastorsämbete (jfr §§ 15 och 151).

I § 138 mom. 1 a) föreskrives, att inskriven värnpliktig skall förete inskrivningsbok (inskrivningssedel), då han hos pastorsämbete (motsvarande) uttager flyttningsbetyg eller anmäler inflyttning eller flyttning inom församling.

Enligt § 140 är värnpliktig skyldig att vid flyttning hos pastorsämbetet (motsvarande) i inflyttningsförsamlingen göra sig underrättad om vilket inskrivningsområde han kommer att tillhöra.

Beträffande pastorsämbetes skyldighet att upprätta inflyttningskort föreskrives i § 149.

Samma § mom. 2 lämnar anvisning om att postadress skall antecknas i församlingsboken (motsvarande).

§ 150 meddelar föreskrifter för upprättande av anmälningskort.

I § 151 återfinnas närmare bestämmelser om anteckningar jämlikt § 136 (uppgift om avlagda examina m. m.).

§ 158 slutligen föreskriver, att därest postadress för värnpliktig, som överförts till bok (register) över obefintliga, blir känd för inskrivningschef, skall denne därom underrätta pastorsämbete (motsvarande) för den värnpliktiges avförande ur nämnda bok (register).

Registreringen direkt vid truppförbanden möjliggör en genomtänkt krigsplacering av varje enskild värnpliktig redan i fred. Därvid är den maskinella utrustningen till god hjälp. Inkallelserna såväl i fred som krig sker genom truppförbandens egen försorg och genom personliga order. Det blir icke längre fråga om inkallelse av hela

årsklasser eller delar av sådana. Systemet medgiver inkallandet av vissa bestämda krigsförband och vissa bestämda enskilda.

Genom att uppskovsfolk och andra kategorier värnpliktiga, som icke kunna disponeras av truppförbanden, överflyttas för truppregistrering vid inskrivningsområdet, komma truppförbanden endast att registrera sådana värnpliktiga, som av dem kunna disponeras.

Systemet möjliggör och är grundat på en direkt kontakt mellan de värnpliktiga och den myndighet, där dessa äro truppregistrerade. Förutsättningen för systemets rätta fungerande är dock, att de värnpliktigas senaste adress ständigt är registrerad hos de militära myndigheterna. Därför har också i den nya inskrivningsförordningen straffbestämmelser tillkommit för att tvinga de värnpliktiga att vidtaga sådana åtgärder, att de ständigt kunna nås av militära meddelanden.

Innehållsförteckning.

Sid.

Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet III

Författningsförslag.

Förslag till förordning angående folkbokföringen i riket med mera (folkbokföringsförordningen) 1
1 kap. Inledande stadganden 1
2 kap. Kyrkobokföringen 4
Kyrkoböcker och register 4
Medborgarkort 17
Anmälningar och andra uppgifter för kyrkobokföringen 19
Prästbevis 33
Tillsyn över kyrkobokföringen 34
3 kap. Mantalsskrivningen 36
4 kap. Länsbyråerna för folkbokföringen 51
5 kap. Riksbyrån för folkbokföringen 52
6 kap. Ansvarsbestämmelser med mera 53
7 kap. Klagan och underställning med mera 54
8 kap. Särskilda bestämmelser 58
Anvisningar I. till bestämmelserna i 23—25 §§ 58
II. till kyrkoböckerna 69
Förslag till förordning angående införande av förordningen angående folkbokföringen i riket med mera (folkbokföringsförordningen) 87
Förslag till lag om ändrad lydelse av 17 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående lagfart å fång till fast egendom 91
Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av förordningen den 13 juni 1908 (nr 74) angående jordregister 92
Förslag till kungörelse angående insändande till pastorsämbete och dövstumpräst av vissa uppgifter angående dövstumma 92
Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av § 44 stadgan den 17 juni 1932 (nr 347) för statens läroanstalter för blinda 93
Förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar av allmänna läkarinstruktionen den 19 december 1930 (nr 442) 93
Förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 5 december 1901 (nr 125) angående antagande av släktnamn 94
Förslag till lag angående ändring i kap. 3 § 4 kyrkolagen 96
Förslag till kungörelse om ändring i 23 § i reglementet för barnmorskor den 21 november 1919 96
Förslag till kungörelse angående ändring i kungörelsen den 23 november 1917 angående meddelande från domstol om saknad av äktenskaplig börd, om tillstånd till adoption samt om hävande av adoptivförhållande 96
Förslag till förordning angående ändring i vissa delar av Kungl. Maj:ts instruktion den 19 november 1937 (nr 902) för landshövdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda befattningshavarna (landshövdinginstruktion) 97

Motiv.

Sid.

Kap. 1. Gällande bestämmelser om folkbokföring ... 98
Översikt ... 98
Kyrkobokföringen i allmänhet ... 100
Mantalsskrivningen i allmänhet ... 107
Särskilda bestämmelser för Stockholm ... 111
Särskilda bestämmelser för Göteborg ... 114
Kap. 2. Tidigare förslag till folkbokföringens ordnande ... 117
Äldre riksdagsmotioner ... 117
1924 års uppbördssakkunniga ... 117
Folkbokföringsfrågan inför 1930 års riksdag ... 119
Skrivelse av chefen för generalstaben ... 119
Skrivelse av Sveriges häradsskrivarförening ... 119
Folkbokföringsfrågan vid 1934 års riksdag ... 120
Utredning inom finansdepartementet år 1934 ... 121
1936 års uppbördskommitté ... 121
Yttranden över 1936 års uppbördskommittés betänkande ... 129
Kap. 3. Kommitténs uppdrag. Allmänna synpunkter på behovet av en reform m. m. Kommitténs utredning ... 145
Kap. 4. Folkbokföringssystemet ... 159
I. Inledande översikt ... 159
II. Principiella frågor ... 160
Civil eller kyrklig folkbokföring ... 161
Centralisering ... 163
Mantalsskrivningens bibehållande såsom särskild förrättning ... 165
III. Särskilda frågor ... 166
Roteombud ... 166
Födelsenummer ... 168
Medborgarkort ... 169
Rätt kyrko- och mantalsskrivningsort ... 172
Sjukvårds-, socialvårds- och fångvårdsanstalt ... 178
IV. Kyrkobokföringen ... 178
Icke territoriella församlingar ... 178
Kortregister eller böcker ... 179
Olika slag av kyrkoböcker ... 179
Formulär ... 180
Hjälpkortregister ... 184
Anmälningssystemet ... 186
Flyttning ... 187
Tillsyn ... 188
Pastors arbetsbörda ... 189
V. Mantalsskrivningen ... 191
Föremål för mantalsskrivning ... 191
Mantalsskrivningsförrättare ... 191
Mantalsåret med mera ... 192
Mantalsuppgifter ... 193
Mantalslängden ... 195
Stomme till mantalslängd ... 199
Övriga underrättelser för mantalsskrivningen ... 201
Förhållandet mellan kyrkobokföring och mantalsskrivning ... 201

Sid.

VI. Länsbyråerna för folkbokföringen ... 202
Inledande översikt ... 202
Mekaniska hjälpmedel för folkbokföringen i utlandet ... 205
Olika maskinsystem ... 205
Det tryckande registret över fastigheter ... 208
Det tryckande registret över fysiska personer ... 209
Det tryckande registret över juridiska personer ... 214
Plåtregistrens storlek ... 215
Övriga register ... 215
Allmänna anmärkningar om arbetet å länsbyråerna ... 216
Aktualisering av plåtregistret med mera ... 219
Periodiskt återkommande tryckning ... 221
Utskrift av avgångslängder ... 222
VII. Riksbyrån för folkbokföringen ... 222
VIII. Processuella spörsmål ... 230
Instansordningen ... 230
Parter ... 231
Officialprincipen ... 232
Behörighets- och forumfrågor ... 232
Hänvisning ... 235
Underställning ... 236
Delgivning ... 237
IX. Övergångsbestämmelser ... 238
Kap. 5. Befolkningsstatistiken ... 246
Befolkningsrörelsen. Nuvarande organisation ... 246
Folkräkningarna ... 249
Befolkningsstatistiken närstående arbetsuppgifter m. m. ... 251
Befolkningsstatistikens organisation enligt det nya förslaget ... 251
Befolkningsrörelsen enligt det nya förslaget ... 252
Folkräkningarna enligt det nya förslaget ... 255
Övriga arbetsuppgifter ... 256
Sammanfattande översikt över förändringarna och deras betydelse ... 256
Kap. 6. Omläggning av uppbördsförfarandet ... 260
Kap. 7. De tryckande registrens nyttiggörande för arbetsmarknadsändamål ... 267
Arbetsmarknadskommissionens registrerande verksamhet ... 267
1943 års beredskapsmönstring ... 269
Behovet av personella register för arbetsmarknadsändamål under fred ... 272
Villkoren för ett utnyttjande av personplåtarna för arbetsmarknadsändamål ... 274
Den löpande ompräglingen av personplåtarnas yrkesuppgifter ... 276
Betydelsen av personplåtarnas utnyttjande för arbetsmarknadsändamål ... 277
Aktualiseringen av länsarbetsnämndernas uttagningsregister ... 279
Kap. 8. Pensionsstyrelsens verksamhet ... 281
Allmän redogörelse ... 281
En rationellare för hela riket gällande uppordningsgrund för avgiftskorten ... 285
Födelsenumret ... 286
Maskinell utskrift av pensionsavgiftsförteckningarna ... 286
Maskinell utskrift av rekvisitionskorten ... 286
Kort för nytillkommande årsklass ... 287
Materialets större tillförlitlighet ... 287
Kap. 9. Organisationsfrågor ... 289
Pastorsämbetena ... 289
Mantalsskrivningsförrättarna ... 289
Länsstyrelserna ... 295

Sid.
Statistiska centralbyrån ... 300
Kyrkobokföringsinspektörerna ... 301
Kap. 10. Kostnadsberäkningar ... 302
Allmänna synpunkter ... 302
Anläggningskostnader ... 304
Årliga driftskostnader ... 304
Uppläggningskostnader ... 306
Sammanfattning ... 307
Kap. 11. Kostnadsbesparingar ... 309
Kap. 12. Särskilda frågor ... 315
Folkbokföringen i Stockholm och Göteborg ... 315
Arkivspörsmål ... 316
Tryckta årliga mantalsregister ... 316
Kap. 13. Specialmotivering till författningsförslage n ... 318
Inledande anmärkningar ... 318
Förslaget till folkbokföringsförordning ... 319
Övriga författningsförslag ... 375
Kap. 14. Till kommittén överlämnade framställningar med mera ... 376

Bilagor.

Formulär ... 385
Redogörelse för uppbördsverket i Borås ... 394
Inskrivnings- och personalredovisningsväsendet för de värnpliktiga ... 405

27—448541.

Statens offentliga utredningar 1944

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen).

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Processlagberedningens förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken m. m. 1. Lagtext. [9] 2. Motiv m. m. [10]
Betänkande med förslag rörande revision av lagstiftningen om kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag. [24]
Betänkande med förslag till lag om skyldighet för innehavare av järnväg eller spårväg att hålla stängsel. [35]
Strafflagberedningens betänkande ang. verkställigheten av frihetsstraff m. m. [50]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande med förslag ang. revision av riksdagens arbetsformer. [8]
Folkbokföringskommitténs betänkande med förslag till omorganisation av folkbokföringen. [52]

Kommunalförvaltning.

Promemoria med förslag till lag med bestämmelser om allmänna behörighetsvillkor för vissa kommunala uppdrag m. m. [4]
Kommunindelningskommittén. 1. Den lantkommunala författningsregleringens historia. [37]

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Betänkande ang. nykterhetstillståndet under krigsåren. [3]
Betänkande med förslag till allmän ordningsstadga m. m. [48]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Utredningar ang. ekonomisk efterkrigsplanering. 1. [7] 2. [12] 3. [13] 4. [14] 5. [25] 6. [36]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 4. Tiden juli 1942—juni 1943. [11]
Socialvårdskommitténs betänkande. 7. Utredning och förslag ang. lag om allmän sjukförsäkring. [15] 8. Kostnadsberäkningar ang. lag om allmän sjukförsäkring. [16] 9. Utredning och förslag ang. revision av lagstiftningen om barnavårdsanstalter och fosterbarnsvård. [34]
Befolkningspolitik i utlandet. [26]
Socialvårdens omfattning och kostnader efter 1930. [33]
Promemoria ang. socialvården under krig. [40]
Betänkande i abortfrågan. [51]

Hälso- och sjukvård.

1941 års reumatikervårdssakkunnigas betänkande. Del 2. Utredning och förslag rörande behovet av och formen för statligt understöd till utbyggande inom landets sjukvårdsväsen av efterbehandling och konvalescentvård. [28]
Ungdomsvårdskommitténs betänkande 1 med utredning och förslag ang. psykisk barna- och ungdomsvård. [30]
Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 1. Utredning och förslag rörande den förvaltningsekonomiska statistiken vid kroppssjukhusen. [47]
Betänkande ang. organisationen av garnisonssjukvården i Stockholm. [49]

Allmänt näringsväsen.

Betänkande med utredning och förslag ang. rätten till vissa uppfinningar m. m. [27]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Jordbruksbefolkningens levnadskostnader. [1]
Betänkande med förslag till byordningar och instruktioner för ordningsmännen i lappbyarna. [6]
Betänkande med förslag till inrättande av ett forskningsråd på jordbrukets område. [43]
Betänkande med förslag till åtgärder för den jordbrukstekniska forskningens och upplysningsverksamhetens ordnande. [45]
Betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet samt lag om sammanläggning av fastigheter å landet, m. m. [46]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande med förslag till vägtrafikstadga m. m. [18]
Slututlåtande avgivet av besparingsberedningens järnvägssakkunniga. [32]
Betänkande med förslag i anledning av utredning rörande tillstånd för juridiska personer att utöva yrkesmässig biltrafik. [39]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande med förslag till åtgärder för främjandet av litteraturtjänsten inom de tekniska fackområdena. [17]
Om inrättande av ett samhällsvetenskapligt forskningsråd. [19]
1940 års skolutredning betänkanden och utredningar. 1. Skolan i samhällets tjänst. [20] 2. Sambandet mellan folkskola och högre skola. [21] 3. Utredning och förslag ang. vidgade möjligheter till högre undervisning för landsbygdens ungdom. [22] Bilaga 3. Förhandlingarna vid sammanträde den 15—den 17 juni 1943 med 1940 års skolutrednings rådgivande nämnd. [23]
Socialutbildningssakkunniga. 1. Utredning och förslag rörande den högre socialpolitiska och kommunala utbildningen. [29]
Ungdomsvårdskommitténs betänkande 2 med utredning och förslag ang. stöd åt ungdomens föreningsliv. [31]
Förslag till handledning i sexualundervisning för lärare i folkskolor. [41]
1943 års riksteaterutrednings betänkande och förslag angående riksteaterns omorganisation m. m. [42]

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag ang. långtjänstunderbefäl m. m. [2]
Betänkande med förslag till civilförsvarslag m. m. [5]
Betänkande ang. ordnandet av civilanställning för avgående fast anställt manskap vid försvaret. [38]
Betänkande med förslag rörande utnyttjandet av ingenjörtekniskt utbildad personal inom försvarsväsendet och därmed sammanhängande frågor. [44]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Marcus Boktr.-A.-B., Sthlm 448541